

58842

Mag. St. Dr. P

Iste liber cum alijs 4. Tomis donatus est & Bibliotheca Academiae Graecae ab ipso eiq. Antiquario, Sub Praesentia Al. Chrysostomi Soruski, A. D. 1678. 12. Aprilis.

Feol. 4912/s

0 IV
38.

SVPPLEMENTVM

S E V

TOMVS QVINTVS

CONCIONVM

PRO FESTIVITATIBVS
CHRISTI, B. VIRGINIS,

E T

ALIORVM SANCTORVM.

Quæ in prioribus tomis non habentur,

A V C T O R E

M. SIMONE STANISLAO MAKOWSKI,

In Vniuersitate Cracouiensi S. Theol: Professore,

Ad S. Florianum C A N O N I C O,

S. R. M. S E C R E T A R I O.

*Bibliotheca Collegii Maioris
Universitatis Cracoviensis.*

C R A C O V I Æ,

Typis Vniuersitatis, Anno Domini, M. DC. LXX. VI.

APPROBATIO.

Admodum Reuerendus D. SIMON MAKOWSKI, S. Theol: Profes-
sor, CANONICVS S. Floriani: RECTOR GENERALIS Studij V-
NIVERSITATIS CRACOVIENSIS. S. R. M. Secretarius: Tomum quintum
Concionum, cui Titulus Supplementum Concionum, pro Festiuitatibus Christi
Domini, B. Virginis, & aliorum Sanctorum, studio diligentissimo elaborauit. In
quo quidem Opere dignissimo; quoniam certat mira eruditio, cum ardentia pie-
tate: Sublimitas eloquentiae cum zelo propenso Animas hominum Christiano-
rum instruendi: Charitas non ambitiosa nec quaerens quae sua sunt, cum pia in-
tentione doctrinam Orthodoxam, fidem sanctam Catholicam, atq; mores con-
formes statui Apostolico promouendi: ideo iuxta meritum, vt lucem publicam
recipiat, ac Typis manderetur: ego M. ALBERTVS DABROWSKI,
Sacrae Theol: Doctor & Professor, Decanus ad Sanctum Florianum, Cancellarius
Posnaniensis, Collega Maior: tanquam ad hoc negotium scilicet ad videndum
& pralegendum rogatus, approbandum censui & approbo. Anno 1672. Mar-
tij 12.

58842

CONCIO DIE NATIVITATIS CHRISTI DOMINI.

Dedit illis potestatem filios Dei fieri. Ioan. 1.

*Deus in sua incarnatione maximum beneficium hominibus contulit, dante
eius potestatem filios Dei fieri.*

Homo 10.
prerogati-
ui conde-
coratus a
Deo.

Genes. 1.
v. 26.

Tertullianus

S. Basilus

Psal. 135.

Ad ostendendam homi- A ex modico isto magnum cognoui opifi-
nis dignitatem, & ex- cem. Altera prerogativa est, quod princi-
cellentiam supra om- pale mysterium nostrae fidei, nimirum
nes mundi inferioris Sanctissimae Trinitatis, primo in hominis
creaturas, summa illa creatione indicatum, ac manifestatum
rerum omnium boni- sit: nam illa verba, *Faciamus hominem*, si-
tas, & maiestas diuina, decem singulari- gnificant pluralitatem, & distinctionem
bus prerogatiuis hominem condecora- diuinarum personarum. At vero illa
uit. Quarum prima est, quod Deus in crea- ad imaginem, & similitudinem, diuinae natu-
tione aliarum rerum, vno tantum, aut- ra unitatem aperte demonstrant. Ergo
altero verbo usus sit, dicendo, ac impe- mysterium Sanctissimae Trinitatis primo
rando: *Erat lux, erat firmamentum, Fiat lux*, in hominis creatione insinuatum, fuit,
minaria. Quando autem ad creationem quod postea in eiusdem hominis rege-
hominis ventum est, noua quadam iratione, quae per baptismum fieri de-
tione, atque oratione usus esse perhibe- bebat, aperte declarandum, & expli-
tur, dicendo: *Faciamus hominem ad imagi- candum erat. Tertia prerogativa est, quod
nem, & similitudinem nostram.* Genesis 1. cetera animalia, & omnes plantae, a
quasi cum magno consilio, & delibera- terra, & aqua producta esse dicantur,
tione accederet ad creandum hominem. at vero hominem non terra, non aqua,
Hinc Tertullianus lib. 2. aduersus Mar- non aliud corpus procreasse dicitur, sed
cionem dicit, hominem esse a Deo con- solus Deus eum condidisse narratur.
ditum, non imperiali verbo, vt cetera; Nam corpus hominis de terra, a solo
sed familiari manu, etiam praemisso Deo formatum est: non a terra, nec a
blandiente illo verbo: *Faciamus hominem.* Caelo, nec ab Angelis, sed solus Deus ex
Vnde D. Basilus Homil. 10. in Hexae- limo terra, quasi manibus suis finxit,
meri excitat hominem ad cognoscen- atq; figurauit, in illumq; ita plasmatum
dam suam nobilitatem ex ipsa creatio- vitam inspirauit: & animam rationalem,
ne. Ex modo inquit, creandi hominem nobilissi- non quemadmodum, ceteras formas
mo, debet homo seipsum cognoscere, & quantae sit mortales, ex aliqua materia eduxit, ve-
eius dignitas, ac maiestas. Quapropter sapi- rum ex nihilo solus ipse creauit, ac lu-
ens David, qui seipsum diligenter inquisi- teo corpori a se formato, indidit. For-
tere, & estimare seiebat, ita loquebatur: *Genes. 2.
ad Dominum. Admirabilis factus est cognitio tua. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitae.
ex me. Quasi diceret: considerato quod Et factus est homo in animam uiuentem. Quar-
in me est artificio; quanta uidelicet sa- ta prerogativa est: quia Deus dedit ho-
pientia corpus meum fabricatum sit, mini imperium, & ius in omnes ani-
mantes,*

Mysterium
SS. Trin-
tis primo
in hominis
creatione
manifestu-
m est.

Homo a so-
lo Deo pro-
creatus.

Genes. 2.

nec prius ab ædificando destitisse, donec A tur legibus, ab Assuero pro filijs Dei co-
& dilectæ coniungi domum similem ex-
guiti sunt. Esther 6. Nos autem, inquit, Esther 6.
ædificasset. Ait scriptura: Porticum solij, a pessimo mortalium Iudeos neci destinatos, in
in qua tribunal est, fecit, & texit lignis cedrinis, nulla penitus culpa reperimus; sed è contrario in-
a pavimento vsq; ad summitatem. &c. Domum filijs vrentes legibus, & filios Altissimi, semperq;
quod fecit filius Pharaonis, quam Vxoem duxe- Viuentis Dei. Et vnde illos agnouit filios
rat Salomon, tali opere, quali & hanc porticum. Altissimi? equidem inde, quod nulla in
Non domum habere voluit Salomon, illis culpa reperta esset; sed è contra-
quin similem construeret vnica coniun- rio iustis vterentur legibus. Dum enim
gi: in quo Filium Dei verè adumbravit, quispiam ab omni peccato immunis, &
cuius est, nihil decorum sibi habere, iusticiam colens appareret, plus quàm ho-
quod suis dilectis non communicet. E- mo esse iudicatur, & ipsimet diuinitati
rat ipse Filius Dei, ex Deo Patre geni- proximus habetur. Christus itaq; de-
tus; verum nimio amore hominum ab- dit potestatem hominibus filios Dei fie-
reptus, non est passus illos natales non ri: quia auferens ab eis peccatum, hanc
habere similes. Vt profundè argumen- virtutem illis contulit, vt possint iustitiæ
tatur D. Athanasius orat. de Incarnati- opera facere. Ita resoluit Diuus Augu-
one Christi: Ipse enim ait, in sublimi procre- stinus in caput 1. Ioannis, dicens: Ille
atus ex Deo ineffabiliter, in tempore nascitur hu- venit vnigenitus, vt solueret peccata, quibus pec-
mi ex perpetua Deipara Virgine; vt illi, qui hu- cato implicabamur, ne adoptaret nos propter im-
mi antea geniti erant, denuò in sublimi nasceren- pedimentum eorum, quos sibi fratres facere vole-
tur, hoc est, ex Deo. Quia quidquid de- bat, ipse soluit, fecit coheredes: sic enim dicit A-
corum sibi habebat, simile in electo po- postolus: sicut filij, & heredes per Deum. Qui
pulo suo habere voluit. In vltima cœna ergo homines ad adoptionem filiorum
dicebat, Christus Domino cœnaculi: Dei vocabat, id prius fecit, nimirum vt
Apud te facio Pascha cum Discipulis meis. Marth. eliminarentur peccata: quoniam subla-
26. Res miranda, ante passionem di- tis peccatis, ita se homines supra homi-
scipulos vocabat; post resurrectionem nes attollunt, vt operantes virtutes ex
aurem rediuius, gloriosus, & immorta- gratia Dei, in sortem filiorum Dei trans-
lis, non discipulos, sed fratres. Ne mi- ferantur. Etenim plus quàm homo cen-
remini: facit hoc, vt ostenderet potesta- setur, qui ab omni peccato liber est.
tem, quam dederat hominibus incho- Arripite illius veritatis certum do-
atiue in sua Incarnatione filios Dei fie- cumentum ex D. Paulo, qui ad Philip-
ri, in eius gloriosa resurrectione con- pen, 2. de Filio Dei ita dicit: Exinanitus
summatam fuisse: proinde vt ostenderet semetipsum formam serui accipiens, & habitu in-
illis gloriosos, & immortales natales ex uentus vt homo. Græca versio legit: Et figu-
sepulchro suo communicatos fuisse, qui- ra inuentus vt homo. S. Ambrosius epist. 47.
bus in regeneratione similiter essent fu- exponit: Et specie inuentus vt homo: quasi
turi Christo cōglorificati in corpore, non substantiam; sed solam figuram, aut
carnis. Ita resoluit Petrus Chrysologus speciem hominis habuerit. Et cur non
serm. 80. vbi dicit: Resurgens a mortuis dixit Apostolus, Dei Filium humanam
resumpsit hominem, non reliquit; vocat, ergo fra- substantiam assumpsisse, cum esset indu-
tres, quos corporis sui fecit esse germanos. No- bitanter homo in substantia carnis, &
luit itaq; Redemptor noster, sui corpo- veritate? Equidem ideo: quia ab omni
ris rediuiui gloriam sibi soli vsurpare, derat immunis peccato, per quod ita su-
quin illam populo suo electo commu- pra hominem efferebatur, & Deitati in-
nicaret. Et ideo renascens è sepulchro, de appropinquabat, vt videretur, qua-
glorioso corpore, ex tunc similia cor- si solùm esset homo in specie, & non in
pora parabat suis electis, vt in regene- substantia, vt ingeniosè exponit D. Am-
rationis die, eius nascerentur germani, brosius, supra citatum locum sic fatus:
qui nihil decorum habere voluit, quod Quia sine peccato erat solus; omnis autem homo
suis electis non communicaret. in peccato, in specie hominis videbatur. Ecce
Alij deniq; opinantur, hanc pote- peccatum ostendit hominem; qui au-
statem filios Dei fieri, datam hominibus, tem peccato caret, supra homines est,
consistere maxime in carentia peccati: & per virtutum opera valet Deo appro-
quoniam vltra humanam sortem esse vi- pinquare. Hinc D. Paulus arguens Co-
detur, & diuinitati propinquus, qui omni- rinthios ob mutuan disensionem aie-
peccato caret. Sic dum Iudæi ab omni- bat. 1. ad Corint. 3. Cum enim quis dicat:
culpa immunes essent, & iustis vteren- Ego quidem sum Pauli; alius autem: Ego Apollo
nonne

3. Reg. 7.

Dei Filius
quidquid
decoris ha-
bet homini-
bus com-
municat.S. Athana-
sius.

Matth. 26.

Chrysolo-
gus.

nomine homines estu. Vbi ad culpam illis A diè inter paleas, & fœnum recubentem.
deputabat, quod homines essent, & qua- Nimirum propter amorem animarum no-
si absuisset ab illis, similes Deo euasissent, strarum, vt eas in paradysum eleuaret,
teste D. Augustino tract. 1. in Ioan. Quid ipse in stabulum se proiecit. Audite
eos ait, volebat facere, quibus exprobrabat, quia Apponium hac de re eleganter discus-
homines erant. Vultu nosse, quid eos facere vo- rentem: Firma inquit, charitas est ista, in-
lebat? Audire in Psalmis: Ego dixi, Dñs es, & ter medium humanitatis, ac Maiestatis Christi
filij Excelsi omnes. Ad hoc ergo nos vocat Deus, contrata, vt assumendo hominem, paradiso redde-
ne sumus homines. Culpa nostra in homi- ret, quod homini viderat hosti, humiliando se vsq;
num sorte nos tenet, vt meritò expro- ad ignominiam crucis. Addo vterius: & præ-
brationis notam incurere, imò & ca- sepi, pro sue imagine maiestatis reparanda. Er-
stigationis rei videamur, quod sumus ho- gone magis firma charitas potuit esse,
mines, cum singulare beneficium à Deo quam Dei nostri in nos? qui talia pro
acceperimus, vt eliminatis culpis, possi- nobis inaudita egit, vt pro se fœculum
mus in sortem filiorum Dei transire. Non aliud, ac domum constitueret, nisi
O mira dignatio Dei nostri! Dei stabulum: eamq; non picturis, non ta-
Filius, vt nos in sortem filiorum Dei ele- petijs adornaret; sed palais, & fœno: ac
leuaret, exinaniri voluit, feruilem for- tandem pro lecto auri ostiij; elabora-
mam assumere non est dedignatus, & to, vile animalium præsepe eligeret. Ita
cum esset summi Dei Filius, infra hu- profundè discurret S. Cyprianus sermo.
manam vilitatem se demittere pro ni- 3. Cyprian.
hilo duxit. Conserte si placet Regum palatia, cum hodierno Christi reclina-
torio, & facile videbitis Christum in torio, & facile videbitis Christum in
comparatione Regum, licet summi Re- comparatione Regum, licet summi Re-
gis filium, quasi vilissimum vermiculum esse. De Salomone dicit scriptura Sapi-
entie 3. Fecit sibi Rex Salomon fœculum de- entia 3. Fecit sibi Rex Salomon fœculum de-
lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, lignis Libani, columnas eius fecit argenteas,
reclinatorium eius aureum, ascensum purpureum, reclinatorium eius aureum, ascensum purpureum,
media charitate construxit propter filias Hierusa- media charitate construxit propter filias Hierusa-
lem. Vbi S. Ambrosius nomine fœculi, lem. Vbi S. Ambrosius nomine fœculi,
vult significari lectum, quo deferebantur vult significari lectum, quo deferebantur
Sponsæ. Gregorius Papa lectum discumbenti- Sponsæ. Gregorius Papa lectum discumbenti-
um. Legionensis non lectum, sed lecticium. um. Legionensis non lectum, sed lecticium.
Genebrardus thronum regium. Giffertius Genebrardus thronum regium. Giffertius
currum triumphalem, aut certe gestamen pompa- currum triumphalem, aut certe gestamen pompa-
ricum. Tandem Rabbi Abraham, Aben- ricum. Tandem Rabbi Abraham, Aben-
eldra cum alijs, intelligunt adem magnifi- eldra cum alijs, intelligunt adem magnifi-
cam, seu palatium sumptuosum. Quibus cam, seu palatium sumptuosum. Quibus
assentior: construxerat igitur Rex Salo- assentior: construxerat igitur Rex Salo-
mon adem superbissimam, in cuius me- mon adem superbissimam, in cuius me-
dio lapillis stratorio opere graphicè, & dio lapillis stratorio opere graphicè, &
perspicacissimè amoris emblemata de- perspicacissimè amoris emblemata de-
pinxerat, quibus omnem filiarum Ieru- pinxerat, quibus omnem filiarum Ieru-
salem amorem, ad se attraheret. Hæc salem amorem, ad se attraheret. Hæc
fecit Salomon, vnigeniti Dei Patris a- fecit Salomon, vnigeniti Dei Patris a-
morem, omnes hominum animas ad se morem, omnes hominum animas ad se
attrahere volentis, adumbrare cupiens. Imò vt maiora Deum fecisse pro salute
hominum agnoscas, intra in præsepe, & aspice quomodo media charitate Deus
construxit.
Aspice Deum immensum pannis in-
uolutum; aspice Deum, cui in throno
maiestatis sedenti Seraphim cum omni
reuerentia assistunt, pro hominibus in
præsepe positum. Aspice Deum intra
diuina attributa infinitæ altitudinis, ho-
miniam

S. August.

S. Augusti-
nus.

Sapient. 3.

S. Ambro-
sius.

Gregorius.

Genebrardus.

Giffertius.

Christus
cur non di-
citur homo
nam substantiam
assumpisse.1. ad Co-
rinth. 3.

nonne

A 3

niam ymbra ad precedentium corpo. A quem celum, ac terra venerantur, in præscepto an-
 rum figuram effingitur. Hinc D. Cy-
 prianus de paupertate præscepti loco su-
 pra citato affirmat, ornamenta, si que
 ibi adessent, superflua futura fuisse: quo-
 niam præsencia infantis Christi, ut ho-
 mines ad talia respicerent, non permit-
 tebat. Ornamenta aut, que deerant, etiam si
 adessent, non haberent oculos inspectores, quia
 præsencia parvuli, sic eorum, qui aderant, oculos
 occuparat, sic illuminaverat animos, sic corda alle-
 xerat, ut in hoc summo bono omnium bonorum
 vniuersa collectio videretur, nec opus esset euagari,
 & emendicare per partes, quod simul in se vno si-
 delibus omnipotens infantia præsentebat. Eru-
 ditae satis: quid enim Christus in prae-
 pio, nisi summum bonum? quid Chri-
 stus natus vagiens in stabulo, nisi omni-
 um bonorum summa collectio? ita ut ad
 cognoscendum Deum, non sit opus e-
 mendicare per partes, quod simul in illo
 vno omnipotentis infantia representat.
 Quando Regina Esther ingressa erat
 palatium Regis, sine eius licentia iuxta
 Persarum morem, vix oculis sedentem
 in throno intuita, corruit in terram,
 Esther 15. & in pallorem colore mutato, lassum supra ancil-
 lulam reclinavit caput. Esther 15. Adeo tre-
 mens ex maiestate, ex fulgore, ex gem-
 mis, ex iratis oculis sedentis in throno
 Regis effecta, ut pro timore currueret.
 Nihilominus licet corruit, licet caput
 reclinavit, nondum tamen exinanima-
 ta, sed tunc primum, quando Deus con-
 uerit spiritum Regis in mansuetudinem,
 quando festinus, & metuens exiliuit de
 solio, quando vniuersis suis eam sustentans,
 verbis blandiebatur, dicens: Quid habes
 Esther: ego sum pater tuus. Tunc enim te-
 ste scriptura, licet excitata, licet Re-
 gem viderit adeo benignum, & totum
 clementem, rursus corruit, & pene exanimata
 est. Causam tantae exanimationis sug-
 gerit ipsa met respondens: Vidi te Domine
 quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum
 pro timore gloriae tuae: valde enim mirabimur
 Domine, & facies tua plena est gratiarum. Re-
 gina ergo, quando vidit Regem extra
 maiestatis thronum, totum trementem,
 seque fratrem suum appellentem, stare ex
 stupore illius demissa, ac humiliata al-
 titudinis elanguit, ut pene exanimata
 esset. Deus bone, quid hoc est cum Ihs
 infante in præscepto vagienti, quando ve-
 nitur D. Augustinus serm. 7. de Natiuit.
 Immensus capitur, diues pauper efficitur, incorpo-
 rem carne vestitur, videtur inuisibilis, palpatur
 inpalpabilis, comprehenditur incomprehensibilis,
 numeratur in saeculo, qui est ante saecula, & quem

quem celum, ac terra venerantur, in præscepto an-
 gusto collocatur. Euaneſcit certe humilitas
 illa Regis Assueri, ad istam Verbi incar-
 nati exinanitionem: quia hanc tantum
 illam excedit, quantum immensi Dei su-
 blimitas humanam infirmitatem. Adeo,
 ut etiam beate illae mentes, quae in caelis
 sempiterno fruuntur xpo, magis ad hanc
 Verbi incarnati demissionem exanimen-
 tur: quam olim Esther ad humilitatem
 Regis Assueri & throno descenditis.

Audite Regium Psalterium, palam id
 profitentem, Psalmo 118. Defecit in salu-
 tate tuum anima mea. Richardus de S. Vi-
 tore, de gradibus charitatis violentiae,
 exponit: Delictum possumus esse ob charitatem:
 quia charitas defectum facit, languorem adducit.
 Vnde obsecro tanta defectio ex chari-
 tate? Respondet sanctus Ambrosius in
 hunc locum: ob salutare tuum, quod est Chri-
 stus Iesus. Defecit ergo Propheta in Chri-
 stum Iesum, quando nentis oculis eum
 in carne venturum intueus est, quod
 ipsemet in eodem psalmo sequentibus
 verbis insinuat, aiens: Defecerunt oculi mei
 in eloquium tuum. D. Ambrosius exponit:
 in verbum tuum. Tunc igitur, quando oculi
 Verbum carnem factum prospexit, &
 non in sinu virginali, sed extra illud in
 stabulo, in praeſepto positum, defecit, &
 pene exanimatus est. Vnde dicit Leo
 Papa in sermone huius festiuitatis: Exul-
 tent in laudem Dei corda credentium, & mirabi-
 lia eius conspiciantur filij hominum, cum in hoc prae-
 cipue Dei opere humilitas nostra cognoscitur, quanti-
 eam aeterni conditor estimauerit, quod cum ori-
 gini humane multum dederit, quod nos ad imagi-
 nem suam fecerit, reparationi nostrae longe am-
 plius tribuit, cum serui formam ipse se compara-
 uit. Quasi diceret: multum quidem De-
 us praestitit homini, cum illum creasset,
 sed infinitus plus, dum pro illo huma-
 nam carnem assumeret, ut ad suum ge-
 nus diuinum, hoc strictissimo consanguini-
 tatis vinculo hominem eleuaret.

Ad quod illustrandum, placet inqui-
 rere, cur Deus non statim ad humani ge-
 neris reparationem, ab initio mundi ve-
 nerit, sed in extremis temporibus, ni-
 mirum in vltima mundi aetate. quod ideo
 factum esse censet Nyssenus, orat. de Na-
 tiuit. quia Deus summum beneficium hu-
 mano generi praestare volens, expecta-
 bat, donec humana malitia ad summum
 exeresceret, quo iam amplius ultra pro-
 gredi non posset. Quod autem ait, humani
 uitae non ab initio, sed ab extremis temporibus Do-
 minus apparuerit, hanc merita fortasse causam quis
 quam estimabit, quod qui malitiam re tolleret, lu-
 manam

manam vitam erat ingressurus, expectauit neces-
 sario, ut omne ab inimico sacum, propagatumque
 peccatum germinaret, ac tum demum radici secu-
 rim admo-ueret. Vnde licet temporibus Noë,
 omni caro corruerit viam suam, teste sacra
 pagina. Genes. 6. Humani quippe gene-
 ris vniuersitate tota ad impietatem ver-
 gente, velut contentiosa malitiae amu-
 latione, nulla quantumuis importuna &
 barbara praetermissa est, vitiorum auda-
 cia: omnes enim cupiditatum via cer-
 tatim inibantur, & serpens iniquitatis
 consuetudo recenti morum corruptelam
 in dies notabatur. Quae iniustitia speci-
 es? qui libidinum impudicam modus? B
 quae irreligiositatis temeritas non tunc
 inter homines versabatur? Corrupta est
 autem terra coram Deo, & repleta iniquitate.
 Nemo quippe, aut ferè nemo erat, qui
 pro pietate staret: qui virtutis causam
 coram improbiſſima multitudine ageret.
 Sic extincta erat probitatis scintilla: ci-
 neres solum emortui Abelis virtutem
 spirabant, & pietatem praedicabant. Ele-
 ganter hac de re Basilius Seleuciensis
 orat. 5. in hunc modum discurret. In ho-
 minibus inquit, nemo erat, qui Deum amantem
 Abelum emularetur: sed emortuam virtutem o-
 pinabantur: quae tamen vel in mortuo corpore lo-
 quebatur. Quod si vel exiguae virtutis reliquiae
 in ipsis superessent, ea certissime per vitiorum ad-
 mixtionem exstinguebantur, & deteriorum rerum
 imitatio deleuerat omne vestigium probitatis. Cum
 vero hac pestifera lue corripere creatura, &
 animarum, carnisque sanie inquinaretur, Angelorum
 ordines grauius ferebant, & ardentissimis viris
 indolebant. En deploratissimam virtutis
 stragem, ut neque virtutis reliquiae supe-
 rescent. Vnus Noë in tanta populorum
 frequentia repertus est, qui staret pro
 virtute.

Quid ergo Deus: grauius tam enor-
 missimis sceleribus lacessitus, decreuit
 vniuersum mundum perdere, diluui-
 o. Delebo inquit, hominem, quem creavi, a facie
 terrae, ab homine vsq; ad animantia, a reptili vsq;
 ad volucres caeli. Res mira: statuens Deus
 omnes primarios homines diluui-
 o perdere, nihilominus integram familiam
 Noëmi voluit reseruare, sic eum allo-
 quens: Ingredere tu, & omnis domus tua in ar-
 cam. Nam licet Noë iustus esset, & per-
 fectus; difficile tamen videbatur, quod
 aliquis de familia eius non aequè mere-
 retur diluuij poenam, quemadmodum &
 alij, qui submergebantur. Cur ergo in-
 tegra domus Noëmi, ita a Deo protecta
 est, ne inuolueretur cum ceteris, & in
 culpis, & in poenis? Dux tunc erant ge-

nerationes in mundo ab Adamo descen-
 dentes, nimirum generatio, quae ab Ada-
 mo per Cain genus ducebat; & genera-
 tio, quae per Sethum sanctissimum de-
 scendebat. Et licet Sethi filij commix-
 ti cum Cainitis, aequalia committerent
 scelera; nihilominus tanti maioris, pa-
 rentisq; virtute muniti, eam protectio-
 nem habuerunt, quā non funditus per-
 derentur, sed eorum reseruaretur semen,
 sicut seruatum est in filiis Noëmi, tan-
 tum equidem valent virtutes maiorum
 ad protegendos posteros. Sic censet ci-
 tatus Basilius Orat. 3. dicens: Sethi filij ge-
 neris sanguine purgabantur: Caini vero posteris,
 neque purgandu diluuium apparatur, Fateor pro-
 inde Sethi filios peccasse, dum ad Caini
 filias accederent, & diluuium ex Deo
 sollicitasse; verum ne funditus perirent,
 sed reseruarentur in familia Noë, quan-
 do nullus Caini generis non peribat, ha-
 buerunt ex virtute sanctissimi parentis
 Sethi, cuius generis sanguine purgaban-
 tur, protegebantur, ne diluui-
 o absorberentur.

O quam felix ille est, qui pro se habet
 virtutes parentum. Perpetraverat Salo-
 mon execrandam idololatriam, 3. Reg. 11. Et adorauerit Astartem deam Sidoniorum, &
 Moloch deum filiorum Ammon. Propter quod
 iustissime regali throno deieci, & regno
 exturbari merui; & tamen ipse punitus
 non est, sed filius eius: Auseram autem re-
 gnum de manu filij eius, & dabo tibi decem tribus.
 Quid est pro Deum viuum! Salomon
 longe peiorior fuit, & multo peiora fecit
 coram Domino; quam filius eius Robo-
 am. Ille enim per mulierum delicias ap-
 postatauit a Deo, coluit illarum deos,
 adoleuit in montibus idolis incensum.
 Cur ergo non illi regnum ereptum est,
 sed filio eius, qui talia scelera non fecit?
 Respondet Theodoretus qu. 35. in ci-
 tatum scripturae locum, id factum esse,
 propter virtutes Dauid Patris eius, in-
 persona Dei, ita loquens: In diebus tuis, in-
 quit, non faciam hoc propter Dauid seruum me-
 um, & manibus filij tui accipiam illud. Nam tu qui-
 dem habes Patrem in auxilium; ille autem fuit
 priuatus paterno auxilio. Non mirum proin-
 de, quod in erroribus suis pereant, qui-
 bus paternarum virtutum auxilium de-
 fecit; illi autem, quibus maiores fauent,
 propter illorum virtutes protectionem
 recipiunt a Deo. Cuius rei evidens do-
 cumentum nobis porrigit sacra pagina
 4. Reg. 23. referens Iosiam sanctissimum
 Regem occisum a Rechab: Abijt Iosias Rex
 in occursum eius, & occisus est in Mageddo. Simi-
 liter

Genes. 6.
 Hominum
 ante diluui-
 um quanta
 malitia.

Ibidem
 11. & 12.

Basilius.

Psalm. 118.
 Richardus
 de S. Vi-
 tore.

S. Ambrosius.

Leo Papa.

Nyssenus.

Genes. 7.
 Familiam
 Noëmi
 diluui-
 o peri-
 ros ex se-
 cū viri-
 bus habuit.

Basilius.

3. Reg. 11.

Salomon
 idololatra
 non est de
 regno eius
 propter meri-
 ta Dauid.

Theodo-
 retus.

4. Reg. 23.

Concio

liter Afa, qui clarissimum regnandi initium habuit, finem non adeo felicem sortitus est. Vnde obsecro praestantissimi hi Reges in tantas calamitates deueniunt, nisi quia illis non fauebant virtutes paternae? Hinc D. Ambrosius orat. de obitu Theodosij, huius Imperatoris filios extollens, ait: *Quis ergo dubitabit filijs Theodosij maximum praesidium fore apud Deum? sed Iosia, & Afa parentes Afae, & Amos, ambo infideles; Theodosius vero plenus timore Dei, plenus misericordia; speramus, quod liberu suu apud Christum praesul assistat, si Dominus propitius sit rebus humanis.* En quomodo de paternis virtutibus magna Dei protectio filijs adnascitur. Cur ergo Christus grauissima urgente necessitate, cum vniuersus mundus turpissimis scateret vitiorum morbis, cum omnis caro corrupta ad interitum vergeret, non venit, ut homines redimeret, ne omnes dolendo inuoluerentur diluuiio? sanè: quia nondum Sodomitici sceleris germen pullulauerat. Licet posthac Sodoma equo & mulo insolentius viveret, sedit libidine corpora sua polluens; non tamen tunc Dei Filius in mundum descendit: quia indomita adhuc Aegyptiorum malitia non erat, nedum impius Pharaon venerat. Licet Aegyptus blasphemijs in verum Deum, & tyrannide in sanctum eius populum impie grassaretur; Christus tamen tunc non venit: quia rabies Iudeorum prophetas occidentiu, nondum erat detecta: nondum Herodes in Iudaea, Tyberius in imperio, mali Pontifices in templo assurrexerant. Ut sic, quemadmodum citatus Nyssenus concludit: *Cum malitia via se totam effudisset, multisq; luxurians modis creuisset in animu eorum, qui singuli scelera insignes exte-*

DIE RESVRRECTIONIS DOMINI

Surrexit non est hic. Marci 16.

Deductur, ex quibus capitibus Christi Corpori incorruptio, & gloriosa resurrectio debebatur.

Male affecta erga Christum im-
pia Haeresis negare ausa est,
Christum verè à mortuis sur-
rexisse. Hinc Apelles Hære-
ticus affirmabat Christum surrexisse non
in sua, ac vera carne, ut refert Philastri-
us: & ideo putabat Christum sine car-
ne resurgentem in Cælum ascendisse.

Auctore D. Augustino hæresi 23. Proin. 3. August.
de contra hunc errorem pugnat hodi-
ernum Euangelium, Christum resurre-
xisse affirmans, & locum, in quo posuit,
erat, demonstrans: quoniam in loco so-
lum corpus verum poni potest. Ut hinc
palam fiat, Christum in vero corpore
humano, eodemq; numero, quod mor-
tuum

Error Ape-
lis circa
Christi re-
surrectio-
nem.

Die Resurrectionis Domini.

uum in cruce reliquit, resurrexisse; A nē Redemptor noster ex morte illustri-
cūm hæc omnia sint necessaria ad ve-
ram resurrectionem. Sic de Christo te-
stificatur Isaias cap. 5. loquens: *Præcipi-
tabit mortem in sempiternum.* Ad quem lo-
cum alluisse videtur S. Paulus 1. ad Co-
r. 15. scribens: *Absorpta est mors in victo-
ria.* LXX. vertunt: *Denouit illa mors præ-
ualens:* quia mors Christi mortem omni-
um absorpsit. Ex quo loco S. Patres col-
ligunt Christi resurrectionem; quia cum
ipse mortem destruxerit, atq; deleuerit,
non potuit ab ea absorberi, aut detine-
ri. Cum ergo in allatis Scripturae Sacrae
locis, prædicta sit victoria Christi ad-
uersus mortem, eo ipso etiam prædicta
est eius resurrectio. Vnde Eusebius 1. 4.
de Demonstratione, cap. 12. postquam
asseruit Christum morte sua mortem fu-
gasse, subiicit: *Hæc sanè ratione ipsius etiam
corpus mortuum excitatum est, & multa corpora,
quæ dormierant, surrexerunt: ut merito ex hoc
in sacra literis dictum sit: Absorpsit mors in vi-
ctoria.* Et clarius adhuc S. Cyrillus in Itai-
am: *Mors inquit, præualuit contra primum pa-
rentem, & contra omnem sobolem: ut in Christo
vires amisit: tertia enim die reuixit calcata mor-
te, & factus est nobis resurrectio, absulsi lamen-
ta, & lachrymæ, abstulit opprobrium peccati.* Et
profecto ad perfectam consummatamq;
Christi gloriam spectabat, ut cum tan-
ta victoria resurgeret. Argutè dixit E-
missenus: *Valida absq; dubio vitæ præiudicij,
qui causam de aduersarij asserit instrumentis, spe-
ciosa victoria est, contrariam partem chartulis suis,
velut proprijs laqueis irretire, & testimoniorum
suorum vocibus confutare, & amulum telu suo e-
minere, ut pugnatorij argumenta tui probentur
utilitatibus militare.* An non præcellor Dei
potentia in Iuditha, ac in Dauidè appa-
ruit? dum hic in florida iuuenta, Iudi-
cris sepius, quam serijs idonea, suo ipsius
ense robustum Philisthæum iugularer;
illa compta venustatis gratiâ, teneritu-
dine truncem gentibus Holofernem, ipsi-
us acinace obruncaret. Speciosa equi-
dem victoria, in qua pugnatoris tui ar-
ma tuis probantur trophæis militare.
De inuidiosa, & immani diaboli astutia,
immanis piscis à magno fluuio Tobiam
deuoraturus emerfit. Parum igitur fuisse,
ut apprehensâ eiusdem branchiâ, eum,
qui turbidis vivebat in aquis, in puro
aëre tumulasset; nisi etiam de inimicis
eius visceribus, quibus conuiscerandus
putabatur, potentissima aduersus Dz-
monem arma pararentur, ut vnde Tobia
am triumphasse præsumebat, eius tri-
umphum è peruerso adornaret. Ita pla-

or euasit, cum qua ad ultimam usq; san-
guinis guttam luctabatur, donec tan-
dem horâ diei nonâ in cruce morere-
tur, & qui spiraculo vitæ vitam homini
dederat, in cruce spirando, amissam ho-
minum vitam restauraret. Putabat se-
iam mors vicisse, dum vita mortua tu-
mularetur, verum absorpta est: quia mor-
tuos terræ liberaturus erat Christi tumulus, (ait
Basilius Seleucien. Orat. 13.) & mors futura mor-
tis initium, & passio passionum officina medica.
Nam confestim Christus descendit ad
inferos, ut prædam inde optimam edu-
ceret. Ait Emissenus hom. 1. de Pascha.
*Silui stridor ille lugentium, & catenarum disrupta
eciderunt vincula damnatorum: attonitæ mentis
obstupere tortores; omni simul impia officina
contremuit, cum Christum repente in suis sedibus vi-
dit, utens, illius est prætor noster, nesciuit, quam
hic stragem prætoraret inferno.* Quid enim,
illustrius Christo ad gloriam accedere
debut, quam mortem absorbere, & da-
monem in ipso inferni regno expugna-
re, ac triumphare. Pergit idem Emis-
senus homil. 6. de Pasch. *Per conditionem
quidem mortis traditus putabatur inferno, sed de
inferis redijt tum sui triumpho, ut sic dixerim gla-
dio percussoris armatus.* Considerabimus ita-
que, ex quibus capitibus tam gloriosa
resurrectio à mortuis Christo debebatur.

Licet gloriosa resurrectio multis ti-
tulis Christo debebatur, nimirum & ra-
tione diuinitatis corpori vnita, ut do-
cet S. Athanasius Orat. 2. contra Arria-
nos, & Lib. de Incarnat. Verbi. vbi ait:
*Corpus Christi resurrexisse per Verbum, quod ipso
erat.* Et S. Leo serm. 1. de Resurrectione, s. Leo.
vbi causam efficientem Christi resurre-
ctionis assignat diuinitatē, ita loquens:
*Vnde ne turbatos discipulorum animos longa mor-
tuo cruciaret, denuntiatam tridui moram tam
mira celeritate breuiat, ut dum ad integrum se-
culum diem, pars primi nouissima, & pars ter-
tij prima concurrir, & aliquantum temporis spa-
tio decideret, & nihil dierum numero deperiret.*
Resurrectio igitur Saluatoris, nec animam in in-
ferno, nec carnem diu morata est in sepulchro: &
tam velox incorruptæ carnis viuificatio fuit, ut
maior ibi esset soporis similitudo, quam moris: quo-
niam deitas, quæ ab vtrâq; suscepti hominu sub-
stantia non recessit, quod potestate diuinitatis, potesta-
te conuincit. Et ratione meriti: quia Chri-
stus ut homo meruit suam resurrectio-
nem, quemadmodum docet S. Thomas 3. p. qu. 53. ar. 4. ad secundum. Quod
constat ex Scriptura Sacra Psal. 109. *De tor-
tore in via bibet, propterea exaltabit caput.* hoc
est, ut exponit Cassiodorus: *De transitoria
passione,*

Basilius Se-
leucien.

Emissenus.

s. Leo.

s. Thomas

Cassiodorus

passione, & turbulenta. In via, quā itur ad aliam passionem. Et Psal. 140. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Et Herb. 2. Videmus Iesum propter passionem mortui, gloriā, & honore coronatum. Hinc S. Athanasius ex eo, quod Christus morte sua mortem vicerit, infert, debuisse illum resurgere, lib. de Incarn. Verbi: Profligata enim inquit morte, quid reliquum erat, nisi ut in trophaum deus mortis resurgeret. Nihilominus duo potissima capita reperio, ex quibus Christi corpori incorruptio, & gloriosa resurrectio debebatur.

In primis, quia Christus conceptus, & natus est ex Virgine: ex hoc enim, quod Maria illibata virginitate conceperit, & pepererit Christum, nō fuit Christus obnoxius originali culpā, neq; debito illius contrahendā, ut docet S. Gregor. lib. 17. Moral. cap. 27. Ille inquit, solus veraciter sanctus natus est, qui ut ipsam conditionem naturā corruptibilis vinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est. Veritas hæc facillè deducitur ex illis Angeli verbis: Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Lucæ 2. vbi Angelus prædixit Christū maximè ex hoc capite sanctum futurum, quia sancte, & sine viro concipiendus erat. Nam etiam purum hominem, qui à Virgine sola, nullo viri semine interueniente conciperetur, non contrahatur originale culpam, concors est Theologorum sententia. Quoniā, ut natura humana dicatur infici quoad efficaciam ex peccato Adæ, hoc est, ut participet actu peccatum sibi intrinsicum, necessaria est actualis generatio, facta virtute seminis, mediatè, aut immediatè decisi ab Adam. Propterea, quod peccatum Adæ solum transfundatur ad eos, quorum esse fuit caput in esse morali; solum autem fuit caput in esse naturali, & in esse naturali solum fuit caput eorum, qui à naturali propagatione descendunt, quod est, generari virtute seminis ab ipso decisi, mediatè, aut immediatè. Et hoc palam docet S. Anselmus lib. 6. de conceptu Virginali c. 20. De peccato inquit, originali sufficienter ostensum est, quomodo ad hominem de Virgine conceptum, nulla ratione descendere à parentibus potuerit.

Comprobat Maldonatus in cap. 2. Lucæ, vbi sic habet: Non vocat Christum hoc loco sanctum, propterea, quod Deus esset, aut innocens, aut segregatus à peccatoribus, quāquam & ijs rationibus esset sanctissimus; sed quod sancte, & sine viro conceptus sit, ita prorsus, ut etiamsi Deus non fuisset, illo tamen conceptu modo, id est, sine viro,

passione, & turbulenta. In via, quā itur ad aliam passionem. Et Psal. 140. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Et Herb. 2. Videmus Iesum propter passionem mortui, gloriā, & honore coronatum. Hinc S. Athanasius ex eo, quod Christus morte sua mortem vicerit, infert, debuisse illum resurgere, lib. de Incarn. Verbi: Profligata enim inquit morte, quid reliquum erat, nisi ut in trophaum deus mortis resurgeret. Nihilominus duo potissima capita reperio, ex quibus Christi corpori incorruptio, & gloriosa resurrectio debebatur.

In primis, quia Christus conceptus, & natus est ex Virgine: ex hoc enim, quod Maria illibata virginitate conceperit, & pepererit Christum, nō fuit Christus obnoxius originali culpā, neq; debito illius contrahendā, ut docet S. Gregor. lib. 17. Moral. cap. 27. Ille inquit, solus veraciter sanctus natus est, qui ut ipsam conditionem naturā corruptibilis vinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est. Veritas hæc facillè deducitur ex illis Angeli verbis: Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Lucæ 2. vbi Angelus prædixit Christū maximè ex hoc capite sanctum futurum, quia sancte, & sine viro concipiendus erat. Nam etiam purum hominem, qui à Virgine sola, nullo viri semine interueniente conciperetur, non contrahatur originale culpam, concors est Theologorum sententia. Quoniā, ut natura humana dicatur infici quoad efficaciam ex peccato Adæ, hoc est, ut participet actu peccatum sibi intrinsicum, necessaria est actualis generatio, facta virtute seminis, mediatè, aut immediatè decisi ab Adam. Propterea, quod peccatum Adæ solum transfundatur ad eos, quorum esse fuit caput in esse morali; solum autem fuit caput in esse naturali, & in esse naturali solum fuit caput eorum, qui à naturali propagatione descendunt, quod est, generari virtute seminis ab ipso decisi, mediatè, aut immediatè. Et hoc palam docet S. Anselmus lib. 6. de conceptu Virginali c. 20. De peccato inquit, originali sufficienter ostensum est, quomodo ad hominem de Virgine conceptum, nulla ratione descendere à parentibus potuerit.

Comprobat Maldonatus in cap. 2. Lucæ, vbi sic habet: Non vocat Christum hoc loco sanctum, propterea, quod Deus esset, aut innocens, aut segregatus à peccatoribus, quāquam & ijs rationibus esset sanctissimus; sed quod sancte, & sine viro conceptus sit, ita prorsus, ut etiamsi Deus non fuisset, illo tamen conceptu modo, id est, sine viro,

Sanctus, quia peccatum originale non habuisse diceretur. Et licet purus infans à sola Virgine conceptus, ex modo talis conceptionis, solum culpā originali careret; non autem ex vi præcisa talis formationis, insuper sanctitatem habiturus esset. Nihilominus Christus Dominus, quia non solum a Virgine concipiendus erat, verum etiam superueniente Spiritu sancto, ex cuius virtute etiam erat sanctificandus, idè ex modo talis conceptionis, non solum immunitatem à peccato originali, sed etiam sanctitatem habere debuit. Ita S. Leo serm. 5. de natiuitate.

Solus itaq; ait, inter filios hominum, Dominus Iesus innocens natus est: quia solus sine carnali concupiscentiæ pollutione conceptus. Factus ergo est homo nostri generis, ut nos diuinæ naturæ possumus esse consortes.

Cum igitur corruptionis humani corporis, vehiculum ut sic loquar, seu occasio, sit culpa originalis, ut patet ex illo Genesis 3. In sudore vultus tui vesceris pane, donec reuerteris in terram, de qua sumptus es; quia pulvis es, & in puluerem reuerteris. Quæ sententia licet fuerit lata à Deo contra Adam; tamen eius nomine comprehensi fuerant eius posterii, qui ex congressu viri & mulieris, sexus concipiendi erant, qui sicut de facto originariam culpam in sua conceptione contrahunt, (exceptā Virgine Deipara) ita corpus corruptioni obnoxium nanciscuntur. Manifestè sequitur, quoniam Christus ex hoc capite, quod fuerit conceptus ex Maria Virgine, erat immunis à contractione, & debito peccati originalis, illum ex eodem capite corpus à corruptione liberum sortitum esse. Audite S. Bernardum elegantè id perstringentem, serm. 3. in Cant. Vbi sic habet: Sed recole nunc mecum vocem Filij ad Patrem loquentis in Psalmo: Non dabo sanctum tuum videre corruptionem: haud dubium, quoniam de corpore dicat, quod in sepulchro iacebat exanime: hoc enim sanctum & Angelus, qui nuntiavit Virgini, locutus est dicens: Et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Quo ergo patet sanctum sanum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti vteri perpetuo virore vernantibus pascuis ortum, etiam auidos Angelorum in se figere obtutus insatiabiliter oblectandos possit. Perdat sanè sanum viriditatem, si Maria virginitatem amiserit. Ergo quia Christus ex eo, quod matrem semper Virginem haberit, neq; peccauit in Adam, neq; in eam sententiam de subiaccendo corruptioni, contra ipsum Adamum, & eius posteros latam incidit, corpus ex hoc capite à corruptione præseruandum debuit habere,

Sanctus, quia peccatum originale non habuisse diceretur. Et licet purus infans à sola Virgine conceptus, ex modo talis conceptionis, solum culpā originali careret; non autem ex vi præcisa talis formationis, insuper sanctitatem habiturus esset. Nihilominus Christus Dominus, quia non solum a Virgine concipiendus erat, verum etiam superueniente Spiritu sancto, ex cuius virtute etiam erat sanctificandus, idè ex modo talis conceptionis, non solum immunitatem à peccato originali, sed etiam sanctitatem habere debuit. Ita S. Leo serm. 5. de natiuitate.

Solus itaq; ait, inter filios hominum, Dominus Iesus innocens natus est: quia solus sine carnali concupiscentiæ pollutione conceptus. Factus ergo est homo nostri generis, ut nos diuinæ naturæ possumus esse consortes.

Cum igitur corruptionis humani corporis, vehiculum ut sic loquar, seu occasio, sit culpa originalis, ut patet ex illo Genesis 3. In sudore vultus tui vesceris pane, donec reuerteris in terram, de qua sumptus es; quia pulvis es, & in puluerem reuerteris. Quæ sententia licet fuerit lata à Deo contra Adam; tamen eius nomine comprehensi fuerant eius posterii, qui ex congressu viri & mulieris, sexus concipiendi erant, qui sicut de facto originariam culpam in sua conceptione contrahunt, (exceptā Virgine Deipara) ita corpus corruptioni obnoxium nanciscuntur. Manifestè sequitur, quoniam Christus ex hoc capite, quod fuerit conceptus ex Maria Virgine, erat immunis à contractione, & debito peccati originalis, illum ex eodem capite corpus à corruptione liberum sortitum esse. Audite S. Bernardum elegantè id perstringentem, serm. 3. in Cant. Vbi sic habet: Sed recole nunc mecum vocem Filij ad Patrem loquentis in Psalmo: Non dabo sanctum tuum videre corruptionem: haud dubium, quoniam de corpore dicat, quod in sepulchro iacebat exanime: hoc enim sanctum & Angelus, qui nuntiavit Virgini, locutus est dicens: Et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Quo ergo patet sanctum sanum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti vteri perpetuo virore vernantibus pascuis ortum, etiam auidos Angelorum in se figere obtutus insatiabiliter oblectandos possit. Perdat sanè sanum viriditatem, si Maria virginitatem amiserit. Ergo quia Christus ex eo, quod matrem semper Virginem haberit, neq; peccauit in Adam, neq; in eam sententiam de subiaccendo corruptioni, contra ipsum Adamum, & eius posteros latam incidit, corpus ex hoc capite à corruptione præseruandum debuit habere,

Die Resurrectionis Domini.

here, & sic illi resurrectio debita fuit.

Atq; hinc facillè quisq; animaduertet, etiam respectu Virginis sanctissimæ, debitam fuisse Christo resurrectionem. Sicut enim ex eo, quia Christus propter charitatem, & obedientiam Dei, se humiliavit usque ad mortem crucis, infert S. Thomas 3. p. q. 53. ar. 1. in corpore, oportuisse, quod exaltaretur à Deo usq; ad gloriosam resurrectionem. Quoniam ad diuinam iustitiam spectat, eos exaltare, qui se propter Deum humiliant. Ita pariter quia Deipara propter charitatem, & obedientiam se in tantum humiliauerat, ut parata esset Christum filium suum ignominiosè morti crucis offerre, oportebat, ut exaltaretur à Deo in Christi resurrectione: iustum quippe erat exaltari Deiparam in redditā Filio vitā, in cuius opprobriosa morte, adeo se demiserat. Deinde, quia ad Diuinam providentiam spectabat, eam, quam Deus in Filij sui matrem elegerat, mundo hac dignitate insignitam manifestare. Nam Dei proprium est, sua opera complere; ut autem compleret Deus in Virgine dignitatem materitatis Dei, quam illi contulerat, debebat efficere, ut ab hominibus tantquam mater Dei honoraretur, quod minime fieri potuit, nisi pro tali cognita fuisset. Sed ut Beata Virgo tantquam mater Dei mundo manifestaretur, necesse erat Christum à mortuis resurgere: quoniam Christus ex eo, quia resurrexit, pro Deo agnitus est; teste D. Thoma supra citato. Per Christi inquit resurrectionem, confirmata est fides nostra circa diuinitatem eius: quia ut dicitur 2. ad Corint. ultimo: Etsi crucifixus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Unde & ipse Christus suam resurrectionem, tantquam efficacissimum argumentum, ad suadendam suam diuinitatem Iudeis proposuerat, Ioan. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ex eo autem Christi resurrectio fuit signum diuinitatis eius: quia seipsum suscitauit, ut prædixerat: Et in tribus diebus excitabo illud, quod soli Deo proprium est.

Quod si forsā dixeris, Christum non seipsum suscitasse. Quicunq; enim suscitatur ab alio, non est suæ resurrectionis causa, neq; seipsum suscitatur. Sed Christus suscitatus est ab alio, iuxta illud Act. 2. Quem Deus suscitauit solutus doloribus inferni. Et ad Rom 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Ergo Christus non seipsum suscitauit. Præterea, quia Christus sua passionem meruit suam resurrectionem, ut do-

beret, & sic illi resurrectio debita fuit. Atq; hinc facillè quisq; animaduertet, etiam respectu Virginis sanctissimæ, debitam fuisse Christo resurrectionem. Sicut enim ex eo, quia Christus propter charitatem, & obedientiam Dei, se humiliavit usque ad mortem crucis, infert S. Thomas 3. p. q. 53. ar. 1. in corpore, oportuisse, quod exaltaretur à Deo usq; ad gloriosam resurrectionem. Quoniam ad diuinam iustitiam spectat, eos exaltare, qui se propter Deum humiliant. Ita pariter quia Deipara propter charitatem, & obedientiam se in tantum humiliauerat, ut parata esset Christum filium suum ignominiosè morti crucis offerre, oportebat, ut exaltaretur à Deo in Christi resurrectione: iustum quippe erat exaltari Deiparam in redditā Filio vitā, in cuius opprobriosa morte, adeo se demiserat. Deinde, quia ad Diuinam providentiam spectabat, eam, quam Deus in Filij sui matrem elegerat, mundo hac dignitate insignitam manifestare. Nam Dei proprium est, sua opera complere; ut autem compleret Deus in Virgine dignitatem materitatis Dei, quam illi contulerat, debebat efficere, ut ab hominibus tantquam mater Dei honoraretur, quod minime fieri potuit, nisi pro tali cognita fuisset. Sed ut Beata Virgo tantquam mater Dei mundo manifestaretur, necesse erat Christum à mortuis resurgere: quoniam Christus ex eo, quia resurrexit, pro Deo agnitus est; teste D. Thoma supra citato. Per Christi inquit resurrectionem, confirmata est fides nostra circa diuinitatem eius: quia ut dicitur 2. ad Corint. ultimo: Etsi crucifixus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Unde & ipse Christus suam resurrectionem, tantquam efficacissimum argumentum, ad suadendam suam diuinitatem Iudeis proposuerat, Ioan. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ex eo autem Christi resurrectio fuit signum diuinitatis eius: quia seipsum suscitauit, ut prædixerat: Et in tribus diebus excitabo illud, quod soli Deo proprium est.

Quod si forsā dixeris, Christum non seipsum suscitasse. Quicunq; enim suscitatur ab alio, non est suæ resurrectionis causa, neq; seipsum suscitatur. Sed Christus suscitatus est ab alio, iuxta illud Act. 2. Quem Deus suscitauit solutus doloribus inferni. Et ad Rom 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Ergo Christus non seipsum suscitauit. Præterea, quia Christus sua passionem meruit suam resurrectionem, ut do-

beret, & sic illi resurrectio debita fuit. Atq; hinc facillè quisq; animaduertet, etiam respectu Virginis sanctissimæ, debitam fuisse Christo resurrectionem. Sicut enim ex eo, quia Christus propter charitatem, & obedientiam Dei, se humiliavit usque ad mortem crucis, infert S. Thomas 3. p. q. 53. ar. 1. in corpore, oportuisse, quod exaltaretur à Deo usq; ad gloriosam resurrectionem. Quoniam ad diuinam iustitiam spectat, eos exaltare, qui se propter Deum humiliant. Ita pariter quia Deipara propter charitatem, & obedientiam se in tantum humiliauerat, ut parata esset Christum filium suum ignominiosè morti crucis offerre, oportebat, ut exaltaretur à Deo in Christi resurrectione: iustum quippe erat exaltari Deiparam in redditā Filio vitā, in cuius opprobriosa morte, adeo se demiserat. Deinde, quia ad Diuinam providentiam spectabat, eam, quam Deus in Filij sui matrem elegerat, mundo hac dignitate insignitam manifestare. Nam Dei proprium est, sua opera complere; ut autem compleret Deus in Virgine dignitatem materitatis Dei, quam illi contulerat, debebat efficere, ut ab hominibus tantquam mater Dei honoraretur, quod minime fieri potuit, nisi pro tali cognita fuisset. Sed ut Beata Virgo tantquam mater Dei mundo manifestaretur, necesse erat Christum à mortuis resurgere: quoniam Christus ex eo, quia resurrexit, pro Deo agnitus est; teste D. Thoma supra citato. Per Christi inquit resurrectionem, confirmata est fides nostra circa diuinitatem eius: quia ut dicitur 2. ad Corint. ultimo: Etsi crucifixus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Unde & ipse Christus suam resurrectionem, tantquam efficacissimum argumentum, ad suadendam suam diuinitatem Iudeis proposuerat, Ioan. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ex eo autem Christi resurrectio fuit signum diuinitatis eius: quia seipsum suscitauit, ut prædixerat: Et in tribus diebus excitabo illud, quod soli Deo proprium est.

cet S. Augustinus tract. 104. in Ioan. Humilitas inquit passionum meritum est gloriæ resurrectionis: ideoq; petijt à Patre resuscitari Psal. 30. loquens: Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. & sic non seipsum suscitauit. Respondeo enim, post mortem non fuisse separatam diuinitatem, rām ab anima Christi; quā ab eius corpore. Idè potuit tam anima Christi mortui, quā eius corpus considerari dupliciter: primò, ratione diuinitatis: secundò, ratione ipsius naturæ creatæ. Unde secundum virtutem vnitæ diuinitatis, & corpus resumpsit animam, quā depoluerat; & anima resumpsit corpus, quod dimiserat: & sic Christus propria virtute resurrexit. Si autem consideramus corpus, & animam Christi mortui secundum virtutem naturæ creatæ, tunc non potuerunt sibi inuicem reuiri, sed oportuit Christum resuscitari à Deo. Verum cum eadem sit diuina virtus, & operatio Patris, atq; Filij: ideo hæc duo se se consequuntur, quod Christus sit suscitatus diuina virtute Patris, & sui ipsius. Quantum verò attinet ad meritum, Christus meruit suam resurrectionem, in quantum homo; non autem in quantum Deus, quod nihil obstat, quominus seipsum virtute diuina suscitaret. Ergo sicut Christus per hoc innotuit mundo esse verus Deus, quia resurrexit; etiam Beata Virgo per eius resurrectionem mundo innotescere debuit, quod vera Dei mater esset.

Et in huius veritatis signum, Christus à mortuis rediuit, prius se Virgini matri, quā cuiquam alteri videndum exhibuit, ut omnes Doctores vnanimiter doceant, & perpetuus Ecclesiæ sensus. Id expresse affirmat S. Ambrosius lib. 3. de Virginitate aliquantulum à principio his verbis: Vidit ergo Maria resurrectionem Domini. & prima vidit, & credidit. Idem docet S. Bonaventura lib. 1. Pharetræ cap. 5. alens: Vidit Maria resurrectionem Domini, & prima vidit. Nicephorus lib. 1. histor. Eccl. cap. 32. vbi dicit: Primum quidem à matre, & reliquis conspectus est mulieribus. Quod euidentissimis rationibus deducitur. Si enim Maria Magdalena, prius quā alie mulieres, promeruit videre rediuitum Christum, eò, quod magis eundem; quā alie amauerit; quemadmodum canit Ecclesia in hymno.

Prima meretur gaudia,
Quæ plus ardebat ceteris.
Igitur Virgo Deipara, quæ incomparabiliter magis, quā Maria Magdalena, & quispi-

cet S. Augustinus tract. 104. in Ioan. Humilitas inquit passionum meritum est gloriæ resurrectionis: ideoq; petijt à Patre resuscitari Psal. 30. loquens: Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. & sic non seipsum suscitauit. Respondeo enim, post mortem non fuisse separatam diuinitatem, rām ab anima Christi; quā ab eius corpore. Idè potuit tam anima Christi mortui, quā eius corpus considerari dupliciter: primò, ratione diuinitatis: secundò, ratione ipsius naturæ creatæ. Unde secundum virtutem vnitæ diuinitatis, & corpus resumpsit animam, quā depoluerat; & anima resumpsit corpus, quod dimiserat: & sic Christus propria virtute resurrexit. Si autem consideramus corpus, & animam Christi mortui secundum virtutem naturæ creatæ, tunc non potuerunt sibi inuicem reuiri, sed oportuit Christum resuscitari à Deo. Verum cum eadem sit diuina virtus, & operatio Patris, atq; Filij: ideo hæc duo se se consequuntur, quod Christus sit suscitatus diuina virtute Patris, & sui ipsius. Quantum verò attinet ad meritum, Christus meruit suam resurrectionem, in quantum homo; non autem in quantum Deus, quod nihil obstat, quominus seipsum virtute diuina suscitaret. Ergo sicut Christus per hoc innotuit mundo esse verus Deus, quia resurrexit; etiam Beata Virgo per eius resurrectionem mundo innotescere debuit, quod vera Dei mater esset.

Et in huius veritatis signum, Christus à mortuis rediuit, prius se Virgini matri, quā cuiquam alteri videndum exhibuit, ut omnes Doctores vnanimiter doceant, & perpetuus Ecclesiæ sensus. Id expresse affirmat S. Ambrosius lib. 3. de Virginitate aliquantulum à principio his verbis: Vidit ergo Maria resurrectionem Domini. & prima vidit, & credidit. Idem docet S. Bonaventura lib. 1. Pharetræ cap. 5. alens: Vidit Maria resurrectionem Domini, & prima vidit. Nicephorus lib. 1. histor. Eccl. cap. 32. vbi dicit: Primum quidem à matre, & reliquis conspectus est mulieribus. Quod euidentissimis rationibus deducitur. Si enim Maria Magdalena, prius quā alie mulieres, promeruit videre rediuitum Christum, eò, quod magis eundem; quā alie amauerit; quemadmodum canit Ecclesia in hymno.

Prima meretur gaudia,
Quæ plus ardebat ceteris.
Igitur Virgo Deipara, quæ incomparabiliter magis, quā Maria Magdalena, & quispi-

Christus propria virtute resurrexit à mortuis.

Christus suam resurrectionem meruit ut homo, non ut Deus.

S. Ambrosius.

S. Bonaventura.

Nicephorus.

Christus post resurrectionem primò Mariæ apparuit.

& quispiam alius, amabat Christum, me-
ruit prius quocumq; alio Christum resur-
gentem videre. Præsertim cum id habeat
rerum ordo diuinitus institutus, ut quæ
libet causa operetur in id, quod est pro-
pinquius, sicut docet S. Thomas 3. p.

S. Thomas.

q. 56. ar. 1. in corpore. Sed caro Chri-
sti per resurrectionem glorificata pro-
pinquior erat carni Mariæ, cum de puris-
simo eius sanguine assumpta esset, ut di-
cit S. Augustinus serm. de Assumptione:

S. August.

*Caro inquit Iesu, est caro Mariæ: quamvis glo-
ria resurrectionis magnificata fuerit, eadem ta-
men mansit, quæ de Virgine assumpta est.* Ergo
caro Christi per resurrectionem glorifi-
cata, prius in Virginem Matrem; quam
in quoscumq; alios, gloria suæ radios eia-
culari debuit, eiq; apparere. Præterea,
sanctissima Virgo prima fuit inter alias
mulieres, quæ iuxta crucem tempore
passionis stabant. Antesignana, teste E-
uangelista Ioann. 19. *Stabant iuxta crucem*

Ioan. 19.

*Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleo-
phe, & Maria Magdalene.* Igitur par erat, ut
etiam prima omnium illarum fructus
crucis, id est, Christi rediuiui gloriam de-
guaret. Tandem, quia inueneri corpus
Christi rediuiui gloriosum, maximè erat
incitamentum ad amorem in Virgine,
erga Deum augendum, nouumq; grati
animi affectum excitandum. Ergo quo-
niam Christi resurrectio, erat certissimè
vniuersalis hominum resurrectionis ar-
gumentum, iuxta illud Apostoli, 1. ad
Corint. 15. *Nunc autem Christus resurrexit,*

1. Cor. 15.

*primitiæ dormientium, debuit Christus corpus su-
um gloriosum, quàm primum fieri poterat,
Deiparæ conspiciendum exhibere, ut
ex hoc etiam capite, ad ardentiorum in
Deum amorem illa accenderetur, & pri-
ma post Christum esset, quæ pro tam sin-
gulari beneficio, gratias Deo ageret. Et
hoc voluit exprimere Simon de Cassia,*

Simon de

*lib. 14. de Resurrectione inquit: si
Virgo prima fuit, quæ vidit, & adorauit Christum
natum, conueniens erat, ut prima videret eum
renatum, & resuscitatum.*

Neq; sanè moueat quempiam, quod

sancti Euangelistæ suis scriptis, nullibi
expressè consignarint, Christum rediui-
uum primò matri Virgini apparuisse.
Nam ad confirmandam Christi resurre-
ctionem, inefficax videbatur esse matris
testimonium; maternus quippè amor,
fictionis suspensionem hominum animis
in his ingerere solet. Hanc rationem
affert Metastastes orat. de vita, & Dor-
mitione Deiparæ: *Cauent inquit Euange-
listæ maternum Christi asserre testimonium, ne*

Euangelis-
tae cur nul-
lam menti-
onem de ap-
paritione
Christi pri-
mò matri
suz facta
fecerint.

*videretur suspectum, & propter coniunctionem fi-
des ei minus haberetur.* Proinde Euangelistæ
solum retulerunt illas apparitiones, quæ
cedere debebant in testimonium veræ
resurrectionis. Et profectò, cum iam
S. Ioannes descripsisset Virginem pri-
mam stantem iuxta crucem, dum eius
filius pateretur, atq; adeò præcipuam
ac proximiorum Christi passionum soci-
am; superfluum videbatur, cur adhuc
ab Euangelistis de apparitione Filij re-
diuiui Virgini factâ, aliquid exprimeretur:
cum hoc facile quilibet ex verbis
S. Ioannis colligere posset. Præsertim
cum dicat Apostolus 2. Corint. 1. *Scien-
tes, quod sicut socij passionum estis, sic eritis & con-
solationis.* Christus autem alijs mulieribus,
vicem suæ passionis ad crucem dolenti-
bus, dicitur apparuisse, & quomodo ma-
tri magis tunc præ omnibus dolenti,
hanc apparitionem prius negare debu-
it. Cum non liceat suspicari, priuilegiū
quocumq; alijs concessum à Christo, Ma-
riæ eminentiori modo fuisse collatum.
Tandem, quia profunda eius humilitas
obstabat, ne id ab Euangelistis publicaretur:
ita enim humilitas in Virgine emine-
bat, ut libenter passa sit, ne apparitio,
quæ eam Filius rediuius à mortuis
dignatus edrat, expressè ab Euangelistis
recenseretur. Sic ipsamet fatetur in re-
uelationibus S. Brigittæ lib. 6. cap. 94.
Vbi postquam Beata Virgo asseruit, Chri-
stum rediuiuum sibi prius; quàm alijs
apparuisse, seq; palpabilem exhibuisse,
subiunxit: *Hoc non est scriptum ob humilitatem
meam.* Vnde quando dicit S. Marcus,
Christum apparuisse primò Mariæ Ma-
gdalenæ, intelligendum est, inter eos, qui
futuri erant testes resurrectionis, de qui-
bus Euangelistæ scripserunt: vel certè
inter eos, quibus Christus apparuit, ad
eorum fidem confirmandam, in quorum
numero Beata Virgo non comprehen-
debatur. Quia nec futura erat testis re-
surrectionis, ne ob filij amorem aliquid
fingeri existimaretur, neq; de fide resur-
rectionis aliquando fuit incerta. Et ideo
non propter hanc causam ei Christus
primò apparuit, sed ut debitam amoris,
& honoris significationem præberet. Ex
quo fit, ut non solum censeamus, Virgi-
ni concessum esse hoc beneficium pro-
pter commodum eius; sed etiam quia
ipsum Christum hoc maximè decebat,
tam, quia ut filius, debuit singulariter
honorare matrem. Tum etiam, quia
cum ab ipsa maximè diligere tur, debuit
etiam singularia amoris signa rependere.

In hac

Beata Virgo
claritatem
corporis
Christi glo-
riosi post
resurrectio-
nem vidit.
Ludouicus
de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Chri-

stus rediuius Virgini matri suæ primò

ante omnes alios exhibuit, hoc singula-

re priuilegium accepit Virgo, quia cor-

pus Christi gloriosum cum toto eius ful-

gore spectauit suis oculis. Ita refert Lu-

douicus de Ponte lib. 5. in Cantic. ex-

hort. 30. *Auduit ait, filium procreationem matris,*

& subito die tertia apparuit illi diluculo, osten-

ditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidis-

simum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Pe-

tra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentio-

ra carbunculy. Et certè si Samson mel in-
uentum in ore leonis, quem intersece-
rat, parentibus præbuit degustandum.

Indic. 14. Quomodo Christus dilectissi-

mæ matri suæ oculis gloriosum sui cor-

poris splendorem, quem sibi tot præcla-

ris virtutibus promeruerat, conspicien-

dum denegare potuit; quandoquidem

ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram

dolorum, quos perpesa erat, consolati-

onibus repletur. Ergo conueniens

erat, ut quemadmodum illa videndo cor-

pus Christi excoriatum, laniatum, ver-

beribus, vulneribusq; affectum, summo

dolore excruciatum erat; ita idem cor-

pus glorioso vndeque fulgore coru-

scans intuita, speciali solatio afficeretur.

Et quidem Beata Virgo solis naturæ vi-

ribus, sine vlla superiore virtute, aut au-

xilio interueniente, claritatem corpo-

ris Christi rediuiui perspexit. Rario est;

quia omnis lux, seu claritas, est naturæ

sua visibilis, estq; obiectum potentie vi-

siuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi

non sit improporcionata humano oculo

non glorificato, sicut docet S. Thomas

in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu-

ua Deiparæ potuit tendere in lucem,

corporis Christi gloriosi, ac rediuiui.

Nam licet lux corporis gloriosi sit lux

gloriæ; est tamen simul lux corporalis,

proinde continetur sub obiecto natura-

li visibili à potentia naturali. Vnde lux

naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi ac-

cidentaliter, seu causaliter, quatenus

profluunt à diuersis principijs, non ve-

rò essentialiter, cum habeant eundem

effectum formalem, qui est, facere luci-

dum. Quemadmodum calor productus

ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem

speciei essentialiter, quatenus habent

eundem effectum formalem, qui est fa-

cere calidum, etiam si habeant diuersa

principia.

Hinc tamen non sequitur, etiam ab

ijs, quibus Christus rediuius apparuit,

vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Vir-
go clarita-
tem corpo-
ris Christi
resurgentis
naturaliter
vidit.

Lux natu-
ræ, & gloriæ
solum acci-
dentaliter
differunt.

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter, quatenus profluunt à diuersis principijs, non verò essentialiter, cum habeant eundem effectum formalem, qui est, facere lucidum. Quemadmodum calor productus ab igne, & à sole, sunt inter se eiusdem speciei essentialiter, quatenus habent eundem effectum formalem, qui est facere calidum, etiam si habeant diuersa principia. Hinc tamen non sequitur, etiam ab ijs, quibus Christus rediuius apparuit, vilam fuisse eandem claritatem corpo-

ris

Beata Virgo claritatem corporis Christi gloriosi post resurrectionem vidit. Ludouicus de Ponte.

In hac autem apparitione, quam Christus rediuius Virgini matri suæ primò ante omnes alios exhibuit, hoc singulare priuilegium accepit Virgo, quia corpus Christi gloriosum cum toto eius fulgore spectauit suis oculis. Ita refert Ludouicus de Ponte lib. 5. in Cantic. exhort. 30. Auduit ait, filium procreationem matris, & subito die tertia apparuit illi diluculo, ostenditq; ei faciem gloriosissimam, vultumq; splendidissimum, totum corpus pulcherrimum, & quinq; Petra foramina Sapphiræ speciosiora, & fulgentiora carbunculy. Et certè si Samson mel inuentum in ore leonis, quem intersece- rat, parentibus præbuit degustandum. Indic. 14. Quomodo Christus dilectissimæ matri suæ oculis gloriosum sui corporis splendorem, quem sibi tot præclaris virtutibus promeruerat, conspiciendum denegare potuit; quandoquidem ideo ei apparuerat, ut iuxta mensuram dolorum, quos perpesa erat, consolationibus repletur. Ergo conueniens erat, ut quemadmodum illa videndo corpus Christi excoriatum, laniatum, verberibus, vulneribusq; affectum, summo dolore excruciatum erat; ita idem corpus glorioso vndeque fulgore coruscans intuita, speciali solatio afficeretur. Et quidem Beata Virgo solis naturæ viribus, sine vlla superiore virtute, aut auxilio interueniente, claritatem corporis Christi rediuiui perspexit. Rario est; quia omnis lux, seu claritas, est naturæ suæ visibilis, estq; obiectum potentie visiuæ. Vnde cum lux corporis gloriosi non sit improporcionata humano oculo non glorificato, sicut docet S. Thomas in 4. distiq. 44. q. 2. ar. 4. potentia visu- ua Deiparæ potuit tendere in lucem, corporis Christi gloriosi, ac rediuiui. Nam licet lux corporis gloriosi sit lux gloriæ; est tamen simul lux corporalis, proinde continetur sub obiecto naturali visibili à potentia naturali. Vnde lux naturæ, & gloriæ, non differunt, nisi accidentaliter, seu causaliter

staret; hac verò causâ, & necessitate si-
nita, statim ab intrinseco redisset ad vi-
tam, multò magis, quàm reducat ad aqua
ad pristinam frigiditatem remoto im-
pedimento. Vnde dicit S. Athanasius
epist. ad Epictetum: *Corpus mortali natura
per Verbum quod in ipso erat, supra naturam re-
surrexit.* Quemadmodum igitur aqua
ablatis impedimentis, naturâ suâ sit fri-
gida, primò quidem propter seipsam,
quia hæc est naturalis dispositio, quàm
eius forma requirit; deinde, ut res alias
frigidificare possit; ita corpus Christi
ablata mortis necessitate, quasi ab in-
trinseco ad vitam reuocatum est, & glo-
riam sibi connaturalem accepit. Primò
quidem propter se, quia hic status erat
illi debitus ratione vniionis, & secundum
originem. Diuinæ prædestinationis, per
se primò intentus, deinde verò propter
nostram utilitatem. Hinc eleganter Pe-
trus Chrysologus serm. 78. & 81. dicit,
Christum resurrexisse propter creatura-
rum omnium, seu totius vniuersi exalta-
tionem, ad nouam pacem, & tranquillita-
tem. *Orbem inquit, totum primum reform-
mat in corpus, ut quem sibi taliter viderat esse
compassum, suam secum suscitet ad gloriam.*

Chrysolog.

Angeli in
communi
resurrectio-
ne colligere
cineres di-
spersos, &
congrega-
bunt in vni
locum.

S. August.

A resurrectio est ad imitationem resurre-
ctionis Christi, proinde si in nostra re-
surrectione interueniet ministerium An-
gelorum, etiam verisimile est hoc mi-
nisterium Angelorum fuisse exhibitum
in resurrectione Christi, cum nihil dero-
get perfectioni, & excellentiæ illius re-
surrectionis. Si enim hominum ministe-
rio factum est, ut corpus Christi depo-
neretur de cruce, & collocaretur in se-
pulchro, cur non fuit etiam decentissi-
mum, ut sanguis, capilli, & reliqua, mi-
nisterio Angelorum in eodem sepulchro
reponerentur? nam si homines potuis-
sent, omnia illa colligerent, & custodi-
rent: ergo quod homines aut facere
non potuerunt, aut non cogitarunt, con-
uenienter per Angelos effectum credi
debet. Tandem, plè satis censer Caieta-
nus cum alijs, in partu Virginis, mini-
sterio Angelorum puerum fuisse susce-
ptum, & in manibus Virginis repositum.
Imò etiam addit Caietanus, natum in-
fantem ab Angelis mundatum fuisse, &
secundinas eorum ministerio fuisse se-
paratas, aliòq; traductas: ergo potiori
iure dici potest, in Christi resurrectione
hoc ministerium Angelos exhibuisse.

Caietanus.

Cirea nati-
uitatē Chri-
sti Angeli
ministra-
bant.

Secus in
resurre-
ctione.

S. Thomas.

Alexan-
dri.

Nihilominus concors est omnium sen-
tentia, in mysterio resurrectionis Chri-
sti, Angelos nullam operam, nullamque
efficaciam adhibuisse, sed totum nego-
tium resurrectionis peractum esse, per
efficientiam ipsius Christi, præsertim
mediante anima. Patet hæc veritas ex
eo, quia iuxta sanctos Patres Christus
propria virtute operatus est suam resur-
rectionem: ergo non egebat ministerio
Angelorum. Et hoc videtur sentire Di-
uus Thomas in 4. dist. 8. q. 2. ar. 3. vbi
agens de Christi conceptione, dicit:
*Non fuisse conueniens, ut illi creatura aliqua cõ-
peraretur, propter dignitatem Christi seruandam.*
Idem docet Alexan. Alesius 4. p. q. 1. 4.
membro 1. ar. 2. in solutionibus argu-
mentorum: vbi loquens de hac ministe-
riali cõoperatione, querit: an potuerit
virtus creata cõoperari hoc modo in
conceptione Christi, & respondet po-
tuisse quidem, sed minus fuisse conue-
niens. *Sicut inquit, virtus Angelica cõoperari
tur resurrectioni corporum in generali resurre-
ctione; non tamen decuit propter nimiam subli-
mitatem carnis, quia illa caro vnienda fuit diuini-
tati. Vnde quod non sit sibi cõperita virtus crea-
ta, magis congruit fuit; quàm necessitati. Ea-
dem autem est congruitas in resurre-
ctione: quia eadem est sublimitas illius
carnis, quæ non iam vnienda, sed vni-
tæ erat*

Die Resurrectionis Christi.

erat diuinitati. Præterea, quia vbi est
sufficiens, decens, ac proportionatum,
principium, proximum alicuius actio-
nis, ibi superfluum esset, adhibere extrin-
secum ministerium Angelorum. Sed in
Christi resurrectione ita se res habuit:
nam anima Christi Domini erat suffici-
ens principium, sicut ad disponendum
corpus; ita etiam ad colligendas par-
tes, quæ dispersæ erant, & addendum, si
quid materiæ fortasse deerat. Quoniam
virtus instrumentalis illius animæ, istas
omnes actiones, ac multò plures com-
plectebatur, eratq; illa anima maximè
decens, ac proportionatum principium
huiusmodi actionis. Tum, quia habebat
curam illius corporis, tanquàm proprii.
Tum etiam, quia erat velut diuinus mo-
tor; quemadmodum corpus illud erat
diuinum quoddam mobile propter vni-
onem ad Verbum. Tandem, quia san-
guis, capilli, & si quid aliud colligendum
fuit ad Christi resurrectionem, id to-
tum debuit collocari intra sepulchrum,
& coniungi corpori, quo ad fieri potuit.
Sed hoc fieri non potuit virtute Ange-
lica, nisi aut remouendo lapidem ab
ostio sepulchri, aut aliqua ex parte illud
diuidendo, quod neutrum asserendum
est: nam vtrq; ad resurrectionem Christi
omnino clausum permansit sepulchrum.
Non potuerunt ergo illa omnia intra se-
pulchrum reponi, nisi transendo ab ex-
tremo ad extremum sine medio, vel pe-
netrando corpora intermedia; neutrum
autem horum fieri potuit naturali vir-
tute Angelorum: ergo circa resurrectio-
nem Christi, Angeli nihil penitus ope-
rati sunt.

Dies resur-
rectionis
eius dicitur
prima Sab-
bathi.

S. August.

Ipse igitur Christus propria virtute
resurrexit die tertia, id est, die Dominica:
& ideo dies, in qua Christus resurrexit,
vocatur ab Evangelista, *prima Sabbathi*,
Matth. ultimo. Vbi nomine Sabbathi, po-
test intelli vel tota hebdomada, ita, ut
idem sit *prima Sabbathi*, quod *prima die heb-
domade*, quæ est Dominica. Nam *dies sab-
bathi* erat septimus hebdomadæ, in quo
Deus post creationem mundi requieuit.
Vel certè intelligitur propria dies Sab-
bathi, & sic *prima Sabbathi*, significat pri-
mam diem post sabbathum. Hebræi enim
à die sabbathi tanquàm à solenniiori, cæ-
teros dies hebdomadæ appellabant, ni-
mirum *prima Sabbathi*, *secunda Sabbathi*. Hinc
D. Augustinus, quia in titulo Psalmi 23.
dicitur: *in prima Sabbathi*, exponit hoc de
resurrectione Domini: *Qua inquit, prima
Sabbathi facta est, qui iam dies Dominicus dici-*

atur. In titulo autem Psalmi 80. vbi dici-
tur: *in quinta Sabbathi*, & in titulo Psal. 93.
vbi dicitur: *in quarta Sabbathi*, exponit de
feria quinta, & feria quarta hebdoma-
dæ. Similiter sanctus Hieronymus, per
primam Sabbathi, intelligit diem Domini-
cum: ita enim in Psalmo 47. loquitur:
*Prima inquit Sabbathi fecit lucem, prima Sab-
bathi resurrexit lux Christus.* Et non opo-
rè id deducitur ex Marci capite ultimo,
vbi dicit Evangelista: *Et cum transisset sab-
bathum Maria Magdalene, & Maria Iacobi, &
Salome, emerunt aromata, ut venientes vngerent
Iesum.* Perspicue ostendens, diem proximè
sequenti Sabbathum, Christum non esse
inuentum in sepulchro, eò, quod iam
resurrexisset; post sabbathum autem dies
proxima est Dominica. Deducitur & ex
Euangelio Lucæ, qui in fine capite 23.
de mulieribus concludit: *Et Sabbathum qui-
dem sicutuerunt.* Postea capite 24. inquit: *Vna
autem sabbathi valde diluculo, &c.* Quasi cla-
rius diceret: finito sabbatho, *vna die*, id
est, *prima die post illud*. Vnde etiam in Ge-
nesi more Hebræorum, *vna dies*, poni-
tur pro prima, Genes. 1. *Factum est respe-
re, & mane dies vnus*, hoc est, primus.

Quid per
quartam &
quinta Sab-
bathi intel-
ligitur
S. Hieron.

Marci ult.

Lucæ 19.
& 24.

Genes. 1.

Quomodo
intelligen-
dum, quod
Christus die
tertia re-
surrexit.

Quod si quispiam dixerit, si Christus
resurrexit die Dominica, ergo inter mor-
tem, & resurrectionem Christi non in-
tercesserunt tres dies. Tunc sciendum
est, quando scriptura dicit, Christum
resurrexisse die tertia, hoc intelligi de-
bere de die tertia inchoatâ, non autem
finitâ: quia cum Christus mortuus fue-
rit feria sexta iam exeunte, si ante re-
surrectionem fuissent tres dies integri
transigendi, non potuisset die Domini-
ca resurgere. Vnde, quando in alijs lo-
cis dicitur resurrexisse post tres dies,
intelligendum est de diebus inchoatis.
Quemadmodum intelligitur illud Lu-
cæ 2. *Postquam consummati sunt dies octo*, ut
errumderetur puer, hoc est, cum dies octa-
uus aduenisset. Et iterum in eodem ca-
pite: *Post triduum inuenerunt eam*, hoc est,
tertio die. Ita ergo in præsentī, illis tri-
bus diebus, computandi sunt duo ex-
tremi, vnus mortis, & alter resurrectio-
nis. Quemadmodum etiam, quando di-
cit Evangelista Lucæ 9. *aiens de tem-
pore transfigurationis: Post dies octo.* Alij
Evangelistæ habent, *post dies sex*, ut Mat-
thæi 17. & Marci 9. Tunc S. Lucas com-
putauit dies extremos, quos alij omise-
runt, quos necesse est sumi inchoatos,
quia ante exactum octauum diem, ne-
cesse fuit transfigurationem fieri: & sic
ex vno scripturæ testimonio, aliud expo-
nitur.

Difficul-

Quot hora
refluerunt
a morte ad
resurrexerunt
Christi.

Difficultas solum est, quotnam hora fuerint transactae a morte Christi, usque ad resurrectionem. Verum ex communis sensu, & traditione Ecclesiae constat, quadraginta ferè horas intercessisse, quibus anima eius apud inferos morabatur; corpus verò ferè triginta sex horis iacuit in sepulchro, ut refert S. Augustinus in Dialogo ad Orosium 57. quæstionum, q. 26. Nam Christus mortuus est hora 9. diei feriæ sextæ; resurrexit autem in aurora diei Dominicæ, id est, aut duodecimâ horâ noctis præcedentis, aut propè illam. Ergo a morte usque ad resurrectionem intercesserunt quadraginta hora, nimirum quatuor horæ diei Parasceues, duodecim primæ noctis sequentis, iterum aliæ duodecim diei Sabbathi, & aliæ duodecim noctis sabbathi, quæ omnes efficiunt quadraginta horas. Ex quibus quatuor primæ, partim in cruce post mortem elapsæ, partim in funere procurando consumptæ sunt; reliquis verò triginta sex iacuit in sepulchro secundum corpus; secundum animam autem, quæ statim post separationem a corpore descendit ad inferos, indeque non exiit, donec ascendit, ut suo corpori vniretur: & sic totis quadraginta horis in corde terræ mansit.

De fide itaq; est, Christum Dominum descendisse ad inferos secundum animam, hoc est ad locum aliquem certum subterraneum. Deducitur hoc manifestè ex Scriptura Sacra: in primis actor. 2. ubi D. Petrus ad probandam Christi resurrectionem, adducit illa verba Psal. 15. *Quoniam non dereliquis animam meam in inferno, nec dabo sanctum tuum videre corruptionem.* Et paulò inferius subdit: *Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neq; derelictus est in inferno, neq; caro eius vidit corruptionem.* Si ergo anima Christi post separationem a corpore non fuit derelicta in inferno, sed inde reuocata, ut Christus resurgeret, manifestè sequitur, quod antea illuc descenderet. Sic citatum locum exponunt S. Basilii, Hieronymus, Theodoretus, & alij interpretes super Psal. 15. D. Augustinus epist. 57. & 99. S. Ambrosius, 74. Præterea, Matth. 12. *Erunt filii hominum in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Qui locus intelligitur de anima ad inferos descendente. Quocirca Tertullianus lib. de anima cap. 55. ex hoc loco probat, inferos esse in profundo terræ, eleganter in hunc modum discurrens: *Nobis inferi non nuda cauestris, nec subditi aliqua*

S. Basilii,
S. Hieron.
S. August.
S. Ambros.
Matth. 12.

Tertullianus

*mundi sentina creduntur, sed in fossa terræ, & in alto vastitas, & in ipsis visceribus eius abstrusa profunditas. Siquidem Christum in corde terræ tri-duum mortui legimus expunctum, id est, in recessu intimo, & interno, & in ipsa terra aperto, & intra ipsam cauto, & inferioribus adhuc abissiis superstrutto. Pauloq; inferius subiungit: *Forma humane mortis apud inferos functus, hic quoq; lege satis fecit, neque ante ascendit in sublimiora celorum, quam descendit ad inferiora terrarum, ut illis Patriarchas & Prophetas sui compotes faceret.* Insuper ad Rom. 10. dicit Apostolus: *Qui ascendit in celum? id est Christum deducere. Aut quis descendit in abyssum? id est, Christum a mortuis reuocare.* Vbi nomine *abyssi* significatur infernus. Descendit autem Christus ad inferos, ut animabus sanctis, quæ in sinu Abraham erant, essentiali beatitudine, ceteraq; animæ dona, quæ illam consequuntur, conferret, cum certum sit, illas animas ante Christi mortem non vidisse Deum: quoniam solus Christus per mortem suam aperuit hominibus ianuam regni, quæ aperta animæ sanctæ cæperunt videre Deum. Instat Calvinus cum Brentio. Si Christus in triduo mortis secundum animam descendit ad inferos: ergo anima Christi poenam inferni sustinuit. Quod probant ex Scriptura Sacra, in primis Actor. 2. *Quem Deus suscitavit a mortuis solutus doloribus inferni.* Quibus verbis dicunt significari, in resurrectione solutam fuisse Christi animam a doloribus inferni. Item Psalmo 57. in persona Christi dicitur: *Dolores inferni circumdederunt me.* Et Psal. 87. *Posuerunt me in latu inferi, in tenebris, & in umbra mortis.* Probât insuper ratione: quia non fuit repugnantia, quominus anima Christi separata a corpore, licet videret Deum, pateretur. Nam quemadmodum passa est per corpus, ita etiam potuit pati immediate: quoniam tristitia & dolor utroq; modo redundant in eandem voluntatem; non fuit ergo repugnantia, neq; indecentia, ut anima Christi penas inferni per triiduum sustineret, cum id non esset contra aliquam virtutem. Imò potuit esse opus magnæ charitatis, & accommodatum ad exaggerandam malitiam peccati.*

Sed temeraria satis obiectio, & ex malo fundamento procedens: anima enim Christi neq; in corpore, neq; a corpore separata, passa est villos cruciatus infernos & afflictiones, quas damnati patiuntur, ex eo, quod apprehendant Deum sibi iratum; & quod de sua salute totaliter desperent, quod apud omnes Catho-

Roman. 10.

Christus ad
quid descen-
dit ad in-
feros.

Psal. 57.

Damnati
afflictiones
internas
car patiun-
tur.

Die Resurrectionis Christi.

licos Autores de fide habetur, ita ut a contrarium asserere, hæreticum, atque blasphemum sit. Et manifestè hæc veritas ex eo constat, quia Christus in passione non fuit incertus de sua salute, neq; formidavit, quin Pater se, & suam humanitatem diligeret. Quod sufficienter declarant illa verba, quæ Christus dixit Caiphæ: *A modo videbitis filium hominis venientem in nubibus celi.* Et illa, quæ latroni in cruce dixit: *Hodie mecum eris in paradiso.* Quæ utraq; verba ponderans S. Hilarius lib. 10. de Trinit. quasi novos Hæreticos impugnans dicit: *Anne tibi motuere infernum credendum est, dicens latroni hodie mecum eris in paradiso? Dominus communionem ei paradi si mox pollicetur, & u Christum sub parali terrore constituit. Idipsum comprobant illa verba, quæ Christus dixit mulieribus, Lucæ 23. *Nolite flere super me, sed super vos ipsas flete. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Quasi diceret, se non nisi temporalem poenam pati; grauiorem autem peccatoribus reservatam esse.**

Quod etiam anima Christi separata a corpore non sit passa ullam poenam, sensus, seu ignis inferni, aut purgatorii, deducitur facillè ex illis Christi verbis Lucæ 24. *Osclite, & tardis corde ad credendum, nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Vbi euidenter loquitur Christus de passione crucis, ubi gloriam, & triumphum consecutus est. Similiter, quando Christus in cruce dixit: *Consummatum est,* manifestè indicavit & passionem suam, & nostram redemptionem in morte sua, fuisse consummatam, iuxta illud Lucæ 18. *Eccè ascendimus Hierosolimam, & consummabuntur omnia, quæ dicta sunt a Prophetis de filio hominis.* Omnes autem Prophetæ prædixerunt passionem eius, usque ad mortem corporis; non verò post illam duraturas fuisse. Et hoc egregie declarat S. Paulus, ad Philipp. 2. dicens: *Enimianimè semetipsum factum obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Palam ostendens, obedientiam Christi de redimendis hominibus, consummatam esse in morte eius, quæ fuit summa exinanitio, post quam non est secuta vlla maior poena; sed potius gloria, & triumphus. Vnde subdit Apostolus: *Propter quod, & Deum exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine IESU omne genu flectatur, celestium, terrestrium, & infernorum.*

Anima Christi
ad locum
damnatorum
non descendit.

Præterea, quia isti Hæretici supponunt, animam Christi descendisse ad inferos, etiam in gehennam usque, ad locum damnatorum, quod falsum esse docet,

communis sententia Theologorum, sanctus Thomas in tertio sentent. dist. 22. S. Bonaventura, Richardus, & alij. Quod ex eo fundamento deducunt, quia potissima, & adæquata ratio, ob quam Christus ad inferos descendit, fuit hæc, ut sanctos Patres visitaret, & consolaretur, eosq; inde educeret, ut docet S. Cyrillus Hierosolymitanus Cathech. 4. sanctus Damascenus lib. cap. vlt. Rufinus in expositione symboli, & Tertull. lib. de anima. Imò & Scriptura Sacra, non aliam rationem Christi descensus ad inferos, nisi hanc allegat. Ergo verisimile est, Christum descendisse in illum tantum inferorum locum, in quo sanctorum animæ existerent. Sic censet D. Augustinus: epist. 90. *Nulla inquit causa occurrat, cur illò venisse credatur Saluator, nisi ut ab eis, (id est inferni) doloribus saluos faceret.* Ergo iuxta D. Augustinum ad nullum inferni locum descendit Christus, ex quo neminè crepturus erat. Confirmat hoc D. Thomas 3. p. q. 52. ar. 8. in argumento, sed contra. *Quia non decebat Christum ad locum damnatorum descendere, in quo nullus, sed sempiternus horror inhabitat.* Vnde dicit Apostolus 1. ad Corint. 6. *Quæ enim conuenio lucis ad tenebras, Christi ad Belial?*

Insuper, quia nulla ratio suffragari potest, cur Christi anima ad locum damnatorum descenderet: quoniam Christi anima non descendit ad infernum, solum propter effectum, aut propter alios; sed etiam propter se, supposito ordine, diuinæ providentiæ. Quia cum illa anima a corpore separata alicubi futura esset, nullus erat pro illo statim aptior locus, in quo existeret. Nam ille locus ex diuina providentiâ deputatus erat pro animabus sanctis, usque ad consummatam hominum redemptionem, & Christi resurrectionem: & ideo debuit ibi etiam anima Christi collocari, donec iterum corpus assumere. Ex qua ratione euidenter constat, Christum descendisse ad sinum Abraham, qui erat proprius locus iustorum. Ad gehennam nullam habuit occasionem descendendi, cum neq; ille locus esset accommodatus ipsi, neq; effectus, quem ibi habuit, hoc requirebat. Quia totus fuit per modum locutionis, seu cuiusdam manifestationis, ut autem vnus spiritus cum altero loquatur, & se illi manifestet, nulla loci propinquitas necessaria est. Et ideo Christus ex gehenna non educit animas ad æternam supplicia damnatas, comprehendendo etiam pueros in solo

Anima Christi
si descendit
ad sinum
Abraham.

Christus nomen
ex damnatis,
neq; ex puris
originali
decedenti-
bus adu-
secum.

solo originali decedentes: quia licet hi in modo pœnæ ab aliis differant; tamen in æternitate pœnæ damni, eadem est de illis ac de cæteris ratio.

Hinc facilis est responsio ad instantiam Hæreticorum. Nam in primis locus ille ex Scriptura Sacra Act. 2. adductus: *Quem Deus suscitavit solutus doloribus inferni*, dupliciter exponitur à sanctis Patribus. Primò, ut hæc verba referantur ad ipsum Christum, & hoc modo soluit dolores inferni, non auferendo quos passus est; sed præueniendo, ne illos pateretur. sic docet S. Augustinus epist. 99. ubi dicit: *Facile est intelligere, sic eos solutos, quemadmodum solui possunt laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt*. Secundò, ut referantur ad alios, & sic soluit dolores ab animabus sanctis, in virtute suæ passionis exclusionem à vita gloriæ ab eis remouens. Nam per hoc sancti Patres detinebantur in inferno, quòd eis ad vitam gloriæ, propter peccatum primi parentis, aditus non pateret. Atq; in hoc sensu Christus descendens ad inferos, dicitur sanctos Patres ab inferis liberasse. Zachariæ 9. *Tu verd in sanguine testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua*. S. autem Chrysost. hom. 6. in Acta, citatum Apostoli locum ita legit: *solutus doloribus mortui*. Quæ lectio faciliem habet explicationem, nimirum Christum resurrexisse solutus doloribus, quos in morte passus est: vel resurrexisse soluta morte, quam tot doloribus sustinuerat. Vel denique, quòd sicut morte sua, & resurrectione mortem interemit, ita & dolores, qui mortem comitari solent, quodammodo soluit, dando nobis spem vitæ immortalis, & impassibilis.

Similiter locus ille ex Psal. 17. adductus: *Dolores inferni circumdederunt me*, tali modo exponitur, per dolores inferni, non intelligendo eos, qui sunt in inferno, sed dolores mortiferos. Ita exponunt S. Basiliius, & Theodoretus: quia enim per mortem omnes homines descendebant in infernum, idè mors quasi quidam transitus ad infernum existimabatur, atque hac de causa, grauissimi dolores, qui mortem possint inferre, dolores inferni dicuntur. S. autem Hieronymus, dolores inferni ita exponit: *Inuidia detrahentium, quæ mortem infernalem operantur*. Quod adhuc clarius explicat D. Augustinus, his verbis: *Dolores inuidiæ, qui perducunt ad infernum peccati, circumdederunt me*. Significans, non esse sermonem de doloribus, quos Christus patiebatur, sed quos ex in-

uidia patiebantur, qui eum persequebantur, ita ut significetur ira, & rabies, quæ Iudæos in Christum agitabant. Tandem ille locus ex Psal. 87. *Posuerunt me in lacu inferiori*, indicat acerba tormenta, quibus Iudæi Christum affecerunt, ut eum morti traderent. Proinde in his omnibus, & alijs huiusmodi locis, non est sermo de doloribus, quos damnati in inferno patiuntur.

Vnde concors est Theologorum sententia, animam Christi Domini ab instanti, in quo fuit à corpore separata, fuisse omnino impassibilem. Quod sic deducitur, anima rationalis à corpore separata, solum potest ex natura rei, à spiritibus naturæ superioris per vim alicubi detineri. At verò anima Christi à nullo spiritu potuit hanc vim pati, cum ratione vnionis haberet vim, & efficaciam supra omnes spiritus. Vnde etiam in corpore mortali existens, eos suo nutu ac voluntate mouebat. Præterea, potest anima separata ex natura rei pati, receptione aliqua intentionali, recipiendo scilicet aliquam speciem, aut speciei modum, vel à Deo, vel per locutionem, aut illuminationem ab alio spiritu. Quæ receptio cum potius pertineat ad passionem perfectiorem, non potuit locum habere in anima Christi separata, cum hæc omnino scientiæ plena esset, cumq; ratione vnionis esset omnibus creaturis superior, nihil ab eis præsertim inuoluntariè pati, aut recipere poterat. Propter quod etiam in hac vita corpori vnita, non potuit à demonibus pati suggestionem aliquam internam. Cum verò esset Deo vnita, & plenè beata, nec ab ipso Deo quidquam simile pati, nec aliquod obiectum representari ei poterat, quod eam contristaret. Quoniam diuina fruitio, nullam, etiam minimam tristitiam, secum pati possit. Cum ergo anima Christi ab instanti mortis omnino fuerit impassibilis, idè sine vllis doloribus, tristitiâ internâ, & afflictione morabatur, apud interos per quadraginta horas.

Verum hinc difficultas magna oritur: quoniam quadraginta horæ non constituunt tres dies, & noctes, quomodo à morte Christi ad eius resurrectionem, solum quadraginta horæ intercessisse dicuntur? cum Christus mortuus, tribus diebus, & tribus noctibus in sepulchro iacuisse referatur. Ad hoc respondetur, horum trium dierum, & noctium computationem, ab hora mortis, vsq; ad horam resurrectionis, non esse intelligendam in omni

Psal. 87.

Anima rationalis non potest quidquam naturaliter pati à corpori-bus.

Anima Christi si nihil potest pati, aut recipere ab villo spiritu.

Quomodo eridit mortis Christi 40. horas potuit comprehendit.

omni rigore, hoc est, accipiendo istas A post vigesimam quartam; tamen à media nocte euenit. Propria igitur, & quasi naturalis, ac maxime vsualis distinctio, & computatio dierum naturalium, à media nocte in mediam noctem accipienda est. Cum enim dies constitui censeatur ex præsentia solis, propterea merito censetur naturalis dies incipere, quando sol incipit ad nos redire, & appropinquare, quod fit à media nocte, & vsq; ad mediam sequentis noctis procedit: & sic vna nox vnus diei naturalis prædicto modo computari debet. Prima ergo dies, & prima nox mortis Christi, à sepultura eius, durauit ab hora nona Parasceues, vsq; ad horam sextam noctis: seu ex vsu communi loquendo, ab hora quinta post vespèram, vsq; ad duodecimam horam noctis sabbathi. Tertia, tandem nox, & dies fuit à duodecima, hora noctis sabbathi, vsq; ad auroram diei Dominici. Et sic in vtroq; extremo accipitur pars diei, & pars noctis, rectèque per synecdochen verificantur tres dies, & tres noctes. Hæc est expressa doctrina S. Anselmi Matth. 12, ubi dicit: *nam primus dies à parte extrema annumeratur est; dies verò tertius à parte prima*. Postea verò explicans istas partes subdit: *Sexta quidem seræ diei partem, in qua sepultus est, cum parte noctis pro nocte, & diei accipiens, sabbatum cum nocte, & die; noctem Dominicam cum eodem die illucescente, pro toto similiter accipiens, habes triduum, & tres noctes*.

S. Hieron.
S. August.Lucæ 2.
Dies primæ
azymorum
vnde dicitur.Eucharistia
nocti insti-
tuta.

Quod ingeniosè obseruat Caietanus Lucæ 2. ubi ex illis verbis: *Qui natus est hodie Saluator*, colligit Christum natum fuisse post mediam noctem. Similiter quia agnus Paschalis occidendus erat lunâ decima quartâ, faciliè colligitur occidendum fuisse ante mediam horam noctis. Atq; idè Evangelistæ vocant diem illum, *primum azymorum*: & Ecclesia sancta institutionem Eucharistie computat factam esse die Iouis. Licet enim facta fuerit noctu, fuit tamen facta ante mediam noctem. E contrario autem eadem sancta Ecclesia natiuitatem Christi celebrat vigesima quinta Decembris: quia D licet acciderit in nocte, quæ sequitur.

Dies ex
præsentia
solis con-
stituitur.Tres dies,
& tres no-
ctes mor-
tis Christi
accipi-
debent per
synecdo-
chen.

S. Anselm.

Ecce igitur habemus Christum rediuium, denicta morte, & spolijs inferorum detractis, cum triumpho resurgentem, cui gloriosa resurrectio debebatur, tum quòd natus esset de illibata Virgine, omnis maculæ originalis experte, tum, ex vi vnionis hypostaticæ. Igitur triumphum eius piâ lætitiâ, & lata deuotione agendo, veniam peccatorum nostrorum postulemus.

DIE ASCENSIONIS CHRISTI DOMINI.

Assumptus est in cælum, & sedet à dextris virtutis Dei. *Marci 16.*

Deducitur Christi dignificatio, quæ in sua gloriosa ascensione cohonestatus est.

Vtrum con-
ueniebat
Christum in
cælum ascen-
dere.

Variationem magni satis momenti agit S. Thomas 3. p. q. 57. ar. 1. Conueniebatne, ut Christus redemptione peracta, & Apostolorum collegio Euangelij

dogmatibus, ac Ecclesiæ sanctæ ritibus erudito, in cælum gloriosus remearet. Oppositum tria argumenta, suadent. Primum ex Aristotele desumptum 2. de cælo, ubi docet Philosophus, illa, quæ apti-
mo modo

C 2

no modo se habent, possidere suum bonum sine ma-
tu. Sed Christus optimè se habuit, cum
& secundum naturam diuinam esset sum-
mum bonum. Cum igitur ascensio sit
quidam motus, idèd non videtur con-
ueniens fuisse Christo, ut in cælum ascen-
deret. Alterum argumentum est: quia omne,
quod mouetur, propter aliquid melius
mouetur. Sed Christo non fuit melius
esse in cælo; quàm in terra, cum illi nihil
acceuerit per hoc, quòd in cælum as-
sumptus sit, nec quo ad animam, nec
quo ad corpus: ergo non videtur Chri-
sto conueniens fuisse, in cælum ascen-
dere. Tercium argumentum: quia Verbum
æternum humanam naturam assumpsit
ad nostrā salutem. Sed magis esset saluta-
re hominibus, si Christus semper cum
illis conuersaretur in terra, quemadmo-
dum ipsemet discipulis suis intimauit.
Lucæ 17. Venient dies, quando desiderabitis vi-
dere vnum diem Filij hominis, & non videbitis.
Ergo videtur, quòd non fuerit conueni-
ens Christum ascendere in cælum. Ver-
um hæc argumenta facillè dissoluntur:
quando enim dicit Aristoteles, illud opti-
mè se habere, quòd sine motu possidet
suum bonum, per hoc intelligit ipsum
Deum, qui est omnino immutabilis, ut
habetur Malachia 3. Ego Dominus, & non
mutor. Nihilominus quia omnis creatu-
ra est mutabilis; natura autem humana
assumpta à Verbo, remansit creatura:
idèd licet ascensio in cælum sit motus
quidam, non potuit illi inconueni-
ens esse. Similiter quando dicitur,
Christo nihil accreuisse ex ascensione in
cælum, fateor Christum per ascensionem
nullam essentialem gloriam, aut gaudiū
consecutum esse; cæterum spectabat
ad maiorem quandam decentiam, &
gaudium accidentale, ut corpori eius ad
immortalem vitam suscitato, cælestis lo-
cus tribueretur. Nam Christus post re-
surrectionem, immortalem & incorru-
ptibilem vitam inchoauit; solus autem
locus cælestis, est locus incorruptionis,
cùm locus hic in quo nos degimus, sit
locus generationis atque corruptionis.
Quapropter non erat conueniens, quòd
Christus post resurrectionem in terris
remaneret, sed oportebat, ut ascenderet
in cælum. Vnde ex hac ascensione ac-
creuit Christo gaudium accidentale:
quia natura assumpta de hac decentia,
non modo gaudia est, tanquam de re
impleta, iuxta illud Psal. 15. Delectationes
in dextera tua vsq; in finem. Quem locum,
Glossa exponit: Delectatio, & letitia est
mihi in conspectu tuo humano obtutibus subtra-
cto. Tandem, quando dicitur, magis
fuisse salutare hominibus, si Christus per-
petuò cum illis conuersaretur, certum
est, præsentiam quidem Christi corpora-
lem, subtractam esse fidelibus per ascen-
sionem; verum præsentiam diuinitatis
præstò illis adesse. Quemadmodum ipse-
met promisit Matthæi ultimo: Ecce ego ve-
bisum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem
seculi. Imò etiam nobis maxime conue-
niebat, Christum ascendisse in cælum, ut
per hoc in fide, spe, & charitate erga
Deum magis firmaremur. Quod elegan-
ter Leo Papa serm. 1. de Ascensione per-
stringit his verbis: Ut mirabilior fieret gra-
tia Dei, cum remoti à conspectu hominum, quæ
merito reuerentiam suscitabantur indicare, fides
non deficeret, spes non fluctuaret, charitas non re-
peret. Et profectò cum fides nostra fun-
detur in rebus indiuisibilibus, ut docet
S. Paulus Hebr. 11. Fides inquit, est argu-
mentum non apparentium, non potuit aliter
in nobis firmari, nisi triumphali Christi
ascensione, per quam nobis præparauit
locum in regno cælorum, quod promi-
serat Ioan. 14. Vado parare vobis locum, & ego
abiero, & præparauero vobis locum. Iterum veni-
am: & accipiam vos ad meipsum. At, quis hoc
credidisset, nisi Christi ascensione fides
nostra fuisset firmata? quoniam Christi
ascensio nostra prouectio est, & quòd pro-
cessit gloria capitis, eò spes vocatur cor-
poris. Quod S. Leo serm. 2. de Ascen-
sione ponderans ait: Magnarum hic
vigor est mentium, & valde fidelium lumen ani-
marum, incunctanter credere, quæ corporeo, non
videntur intuitu, & ibi figere desiderium, quòd
nequeas inferre conspectum. Hæc autem pietas vn-
de in cordibus nostris nascitur, aut quomodo quis-
quam iustificaretur per fidem, si in hīs tantam sa-
lutis nostra consisteret, quæ obtutibus subiaceret,
Christus itaque per mortem ius ad re-
gnum cæleste nobis acquisiuit; per ascen-
sionem verò quasi possessionem nomine
omnium nostrum sumpsit; certificans
fidem nostram de futura resurrectione, &
in cælos ascensione. Nam teste D. Tho-
ma supra citato, per hoc, quia Christus
humanam naturam assumptam in cælo
collocavit, dedit nobis spem illuc per-
ueniendi. Quemadmodum promisit
Matthæi 24. Vbi fuerit corpus, illuc congrega-
buntur & aquile. Considerabimus igitur,
quomodo Christus in sua ascensione di-
gnificatus sit.
Summam Christi dignificationem,
quam in sua admirabili ascensione à Pa-
tre æterno obtinuit, deducere volens
D. Pau-

D. Paulus, sic dicit Ephesi. 1. Constituit il-
lum super omnem Principatum, & Potestatem, &
supra omne nomen, quod nominatur siue in hæc sæ-
culo, siue in futuro. Ad Colossen. autem c. 2.
ait: Qui est caput omnis Principatus, & Potesta-
tis. Merito equidem vocat Christum Do-
minum caput omnis Principatus, & po-
testatis: quia est Dux bellorum, & Do-
minus exercituum. Neq; enim sine bel-
lo, & sanguine nouam Dei domum edi-
ficauit. Ipse est pricipium, & initium
rerum: principium, in quo Deus condi-
dit omnia. Initium & finis, Alpha, &
Omega, ipsemet loquente ad Iudæos:
Ego Principium, & qui loquor vobis. Ipse Prin-
cipium, & caput Euangelicæ domus, &
Christianæ familie. Quod prophético
spiritu olim prædixerat Isaias; c. 2. v. 2.
loquens: Et eris in nouissimis diebus præparatus
mons domus Domini in vertice montium, & ele-
uabitur super colles, & fluent ad eum omnes gen-
tes. Montem appellat Christum in pri-
mis, quia sicut mons est terræ altus tu-
mor, quasi ab eminendo dictus; ita Chri-
sti humanitas propter summam eminē-
tiam, quā inter omnes calicolas asur-
git, dicitur mons. Sic censent S. Basilus,
& Procopius: Monti parò comparatus est Chri-
sti in terram descensio, quia mons est, quod in ter-
ra multum eminet, ipsaq; Domini caro terra alio-
qui naturæ communione existens, per eam, quam
habet cum Deo æffinitatem sursum assumpta, ele-
uataq; est. Montem appellat Christum,
quia nouus est legislator: De Sion exiit lex,
& docuit nos vias suas. Legi autem promul-
gandæ, & accipiendæ, aptissimus est
mons. Hinc est, quòd Moyses legis tabu-
las digito Dei conscriptas, accepturus à
Domino, montem ascendit, ut doceret
omnia illa legum documenta esse subli-
mia. Iesus pariter in montem octo bea-
titudines prædicaturus ascendit, atque
sic legem nouam laturus mons dicitur,
quia verba illius dirigunt ad superna, ut
lex eius melius audiretur, dum de mon-
te exiret. Montem deniq; appellat Isai-
as Christum Dominum, quia domus Dei
super ipsum constructa est, propter quod
nuncupatur mons domus Domini. Sicut
etiam vrbi construendæ aptior, & salu-
brior locus est in monte, quàm in plani-
tie, quoniam ibi benignior cæli influen-
tia, ventorum aura saluior solet esse,
nec terrenis exhalationibus facillè in-
quinatur. Mons ergo iste in quo domus
Dei constructa est, adeò sublimis, & exi-
mius ab Isaiâ sancto Propheta describi-
tur, ut sit apex, & corona montium.
Conferre cum hoc monte alios celebra-
tissimos montes: ut sinam, Moriam, Tha-
bor, Sion. Quod si metaphoricè acci-
pere velitis montes pro viris sanctitate
conspicuis, conferte cum hoc monte,
Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Moy-
sen, Eliam, omnesq; alios Prophetas, &
videbitis eos huic monti nec æquari, nec
comparari posse. Cùm Christus sit mon-
tium Coryphæus, & Ecclesiæ caput inter
Angelos, atq; homines, sanctitatis & gra-
tiæ obtinens principatum.
Hinc D. Gregorius homilia de Ascen-
sione, ex citatis D. Pauli verbis; Super
omnem Principatum, & potestatem, probat Chri-
stum Dominum, etiam supra choros An-
gelorum sublimatum esse, ita discurrens.
Qui fecerat omnia, supra omnia sua virtute fere-
batur. Quod S. Thomas 3. p. q. 57. sub-
tilli ratione in hunc modum declarat.
Tantò alicui rei debetur altior locus,
quantò est nobilior: siue illi debeatur
locus per modum contactus corporalis,
quemadmodum corporibus; siue per
modum contactus spiritualis, quomodo
substantijs spiritualibus. Et idèd spiri-
tualibus substantijs secundum quandam
congruentiam debetur locus cælestis,
qui est supremus locorum: quoniam il-
læ substantiæ sunt supremæ in ordine
substantiarum. Sed corpus Christi, eri-
am considerando condiciones naturæ
corporeæ, sit infra substantias spiritua-
les; considerando tamen dignitatem
vniōis, quæ est personaliter Deo con-
iunctum, excellit dignitatem omnium
substantiarum spiritualium. Ergo ratio-
ne huius immensæ dignitatis, debetur
illi locus altior supra omnem creaturam
etiam spiritualem. Quomodo autem hoc
fieri possit, cùm loco proprio sanctorum
Angelorum, nullus sit locus superior, si-
quidem & Angeli, & beati existunt in
cælo empyreo, qui locus est supremus,
& in superficie extrema illius cæli, non
est vlla pars altior alterâ respectu cen-
tri, cùm sit perfectæ sphericum. Respon-
det Caietanus, in conuexa superficie
cæli empyrei posse considerari quandam
partem, puta orientalem, diuinitus de-
stinatam, ut sit veluti solium Principis,
& sic censetur esse locus supremus to-
tius cæli; & idèd pro varietate merito-
rum vnusquisque in cælo habiturus est
proportionatum locum, Christo propin-
quiorē, aut distantiorē. Dicit itaq;
citatus Caietanus, Christum Dominum
in triumphali sua Ascensione, secundum
corpus, in illa parte cæli empyrei, tan-
quam in supremo loco, & throno diui-
no collo-

lebratissim i
in Scriptu-
ra Sacra
quatuor.

S. Gregor.

S. Thomas.

Substantijs
spirituali-
bus debe-
tur locus
cælestis.

Christi cor-
pori debe-
tur loc⁹ al-
tior supra
omne crea-
turam eti-
am spiri-
tuale.

Beati pro
varietate
meritorum
habebunt
proportio-
natum lo-
cum.

no collocatum esse, iuxta Prophetiam, Davidis Psal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Id est, Dominus Pater, Domino Deo Christo Filio throni sui obtulit sublimem confectum, & honoris gratiâ ad dexteram suam illum æternâ sede constituit.

Quo testimonio confutata est impietas Iudæorum: proposuerat quippè idem ipse Dominus questionem hanc Iudæis, Matthæi 22. cuius filium Christum scripturarum autoritate didicissent, & eisdem respondentibus, quod ex David venturus semine traderetur, confestim Dominus cecitatem illorum arguens subiungit. *Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quasi diceret: In-teclusistis vos, o Iudæi, intelligentiæ viam, & dum solam naturam carnis aspiciatis, tota vos veritatis luce priuastis.

Expectantes enim secundum vestram persuasionis fabulosa figmenta, David filium de sola stirpe corporea, dum spem vestram in homine tantum constituitis, Deum Dei Filium repulistis. Non poterant igitur Iudæi propositam soluere, questionem: quia non intelligebant, in vno Christo, & progeniem Davidicam, & naturam prophetatam esse Diuinam. Maiestas autem Filij Dei æqualis Patri, vestiens se humilitate seruilis, nec metuebat minui, nec indigebat augeri: ipsumque effectum misericordiæ suæ, quem restitutioni impendebat humanæ, solâ exequi poterat virtute deitatis, ut creaturam ad imaginem Dei conditam, à iugo diræ dominationis erueret. Sed quia non ita in primum hominem violentus extiterat, ut eum in partes suas sine liberi arbitrij consensione transferret: sic destruendum peccatum fuerat voluntarium, & hostis consilium, ut dono gratiæ non obesset norma iustitiæ. In totius igitur humani generis strage communi, vnum solum fuit remedium sub diuinæ rationis occulto, quod posset subuenire prostratis, si aliquis filiorum Adam, originalis præuicationis alienus, atque innocens nasceretur, qui cæteris exemplo prodesse & merito. Sed quia hoc naturalis generatio non sinebat, nec poterat vitiatæ radicis sine semine propagare esse, iuxta illud Iob 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Dominus David factus est filius David, & de promissi generis fructu proles est orta sine vitio, in vnam personam gemina conueniente natura:*

Iob 14.

ut eodem conceptu, eodemque partu generetur Dominus noster Christus, cui vera inesset deitas ad miracula operum, & vera humanitas ad tolerantiam passionum. Conuenimus itaque cum Iudæis in hoc, qui interrogati, cuius filius sit, Christus, voce Apostoli confitemur, quia factus est ex semine David secundum carnem. Sed in hoc ab eorum impietate discernimur, quia quem ex progenie David hominem nouimus natum, eundem secundum quod, *Verbum Caro factum est, Deum*

Ioh. 1.

Deo Patri credimus coeternum. Neque sane minor Iudaica execratio, hæreticorum cecitas, qui censent Christum à Davide vocari Dominum, quasi per hoc à consortio diuinitatis excludatur, & quædam illi solum dominatio tribuatur. Sed temere satis, propter quod S. Hilarius lib. 3. & 9. de Trinitate, S. Ambrosius lib. 5. de Fide, cap. 2. Cyrillus, & alij sancti Patres, fucilem hanc argumentationem vocant, & Scripturæ Sacræ contrariam. Quod deducunt ex illis verbis D. Pauli ad Philipp. 1. v. 1. *Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino IESU Christo.* Vbi dum Christo Domino tribuit dominationem, appellando eum Dominum nostrum, quemadmodum

S. Hilarius, Ambrosius, Cyrillus.

etiam 1. ad Corint. 8. v. 6. dicendo: *Vnum Dominum IESVS Christus, non denegat dominationem Patri: quia etiam verè est Dominus.* Ita planè, quando Patrem appellat Deum, & vnum Deum, non aufert Filio diuinitatem, quam pluribus alijs in locis ipsi singillatim, & disertis verbis tribuit. Imò ut verum fatear, Hæretici suo se gladio iugulant: dum enim Christum Dominum esse concedunt, etiam Deum Patri consubstantiali fateri coguntur, stando in doctrina S. Pauli, qui vnum tantummodo esse Dominum clare docet ad Ephesi 4. v. 5. *Vnum inquit, Dominum, vna Fides, vnum Baptisma.* Cum ergo Patrem etiam Dominum esse, ipsi non negent, manifestè sequitur ipsum Patrem, vnum Dominatione, diuinitate, & naturâ cum Christo esse. Quam rationem ingeniosè perstringit D. Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. 7. tale argumentum pro Christi diuinitate conficiens, ex verbis Centurionis. *Hoc idem Centurio cum alijs, qui secum erant, tremefacti mundi cardinibus in passione Domini consueuerunt, & tu hæretice negas.* Centurio dicit: *Verè Filius Dei erat iste.* Erat, inquit Centurio: & Arrianus dicit: *non erat ille: ergo generationis & veritatem, & æternitatem asseruit, manu cruentam, sed mente deceptam.* Tu hæretice veritatem generationis negas, tempus adscribis.

1. ad Cor. 8.

S. Ambrosius.

adscribis. Vtinam manus potius, quam animus cruciasset. Sed nec manus innocens, & mente fortali, quantum in te est, mortem inferi, qui infirmum opinari. Imò quod grauius est, si diuinitas vulnus sentire non possit, quod in te tamen est, maiestatem suam in Christo, non corpus interficere conari. Verum igitur Deum dubitare non possumus, quem verum Dei filium, & carnis crediderunt, & demones faterentur: quorum nunc non testimonia requiruntur, sed tui tamen sacrilegijs præferuntur. Illos nominauimus, ut erubesceres, diuina quoque responsa adhibuimus, ut crederes. Et David igitur Propheta, & S. Paulus tribuunt Christo nomen Domini, ut per hanc vocem, præter Christi diuinitatem, quam etiam ipsa exprimit, significetur ipsius magnum, & supremum imperium in omnes creaturas, & extrema potestas iudicandi de illis, quæ ipsi à Patre propter crucis humilitatem donata sunt, ut sic supra omnes creaturas dignificaretur.

Verum, contra hanc dignificationem Christi, atque sessionem à dextris Dei, insurgit impia hæresis, argutiarum temeritate diuinitatem farigare attentans, & ex personarum gradu, inæqualitatem inferens. Si inquit Pater dedit Filio dexteram, ergo Filius maior est Patre: qui enim dat, potior est accipiente: quoniam qui accipit, indigus acceptione probatur, cum accipiat ab alio id, quo caret. Imò sit hoc, quod Deus Pater Filio sine maiestate donet dexteram, & Filius absque dedecore eandem accipiat; adhuc tamen Filius præstantiori loco sedebit, quam Pater. Nam si Filius sedet à dextris, sequitur Patrem à sinistris consistere: ergo Filius in dignitatis prærogatiua Patrem superat: quoniam gradu, hoc est, sedis aut loci præstantiâ Patri antistat. His argutijs diuinitatem Christi inquietare nititur hæresis. Cæterum D. Ambrosius pro eximia sui ingenij subtilitate, facile omnem difficultatem extricat, ita respondens: *Attolle oculos, intrare qui se deat, cum quo sedeat, ubi sedeat. Sedet Christus ad dexteram Patris, quod si oculis non potes comprehendere, audi. Prophetam dicentem: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Sedet ergo ad dexteram Patris Filius. Et innox subdit: Dic nunc qui de secularibus arbitrijs astimanda diuina, num tibi videtur inferior, qui ad dexteram sedet? num iniuria Patri, qui ad sinistram sedet? Pater honorat, & iniuriam putas? Quid melius dici potuit? Deus Pater triumphanti Filio dicit, ut ad dexteram eius sedeat: non igitur pures Patrem, sinistram chonestari: qui dexteram, quam hono-*

ris causâ urbanissime donat, donando non amittit, cum hoc sit humanæ communitatis sacramentum, cui Christiana virtus renuntiare non debet, monente D. Paulo ad Rom. 13. *Honore inuicem præuenientes, nemini quidquam debeatis, nisi vni inuicem diligatis.*

Roman. 4.

Difficilis equidem locutio, dum dilectio debenda magis, quam persolueda ab Apostolo præscribi videtur. An forte D. Paulus probat eorum sensum, de quibus Plutarchus in libello de amicitia in plures diffusa ita loquitur: *Porro complures inuenias, qui amicitiam inueniunt, id solum spectantes, quod possint accipere, non etiam quod cogantur ex æquo præstare. Neque meminerunt, quod multorum adiuti commodum vicissim ipsi dem multi inferuire debeant, operâ eadem egenis: Absit. Sed hoc exprimere voluit D. Paulus, ita vnicuique quod debetis persoluite, ut nihil sit æris alieni, siue cuius alterius rei apud vos maneat, quia creditori persoluitis, vno tantum dilectionis debito excepto, quod ita indefinenter à vobis reddendum, ac persoluedum amicis est, ut simul vobis id fuerit persuasum, deinde huic debito manere obnoxios. Sed qua ratione obsecro, quo iure id dici potest? Quoniam solutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio, ex sententia Iureconsultorum. Respondet D. Augustinus Epist. 29. *Quia dilectionem tantum magis debemus, quanto amplius impenderimus. Verum, ignotum per ignotius, & difficilis sententia per aliam difficiliorem videtur explicari: quomodo enim quod magis diligimus, eò magis dilectionis debitores sumus, cum potius dilectionem, quam alteri debeamus, ita videamur persolueri, dum officijs & dilectione respondemus, ut ab omni benevolentie obligatione liberi maneamus. Profecto, quia cum & diligenter animus diligendo quiescat, ac mira suauitate perfundatur, ipsa quoque dilectio ardentior ex operatione fiat, non possumus dum dilectionis debitum persoluimus, nouam subinde obligationem non contrahere. Quod eruditè Seneca lib. 3. de beneficijs cap. 29. edixit: *Nunquam ait, vincitur beneficio, cuius beneficium est ipsum, quo vincitur.* Ita planè nunquam dilectionis obligatio dilectione tolli potest, cum ipsamet dilectio, quæ impenditur, & rependitur, ita diligenter animus recreet, atque delectet, ut suauissimo huic debito maneat obnoxios. Vnde citatum D. Pauli locum Clemens Romanus 4. Constitit Apost. 2. 13. sic**

Dilectionis debitum semper exoluendum manet.

S. Augustinus.

Seneca.

Clemens Romanus.

hic exponit: Nemini quidquam debeat; nisi a hac ratione sedere ad dexteram Patris ut Deo, sed ut homini. Tercio, per dexteram Dei, potest intelligi absolute participatio diuine beatitudinis: & sic non soli Christo, sed omnibus beatis competit sedere ad dexteram Dei, iuxta illud ad Ephesi 2.

Secundo Christi in duobus consistit,

Et profecto male intelligit hæresis, sessionem Christi à dextris Dei, cum metaphora huius locutionis in duobus consistat, nimirum in verbo sedere, quod non significat corporaliter sedere; sed existere, permanere, habitare, pacifice possidere. Et in voce dextera, quæ non significat partem corporis humani, neque localem situm; sed diuinam beatitudinem, aut potestatem iudicandi, atque regendi. Vnde in nomine sessionis duo possunt considerari, nimirum quies, secundum illud Lucæ ultimo; sedete hic in ciuitate. Deinde regia, aut iudicialia potestas, iuxta illud Pro-

Lucæ vi.

Prover. 20.

uerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Et hoc utroque modo dicitur Christus sedere ad dexteram Patris. In primis, in quantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur in sacris literis, Psalmo 15. Delectationes in dextera tua usque in finem. Hoc expresse docet D. Augustinus lib. de symbolo exponens illud: sedet ad dexteram Patris, ubi ita loquitur. Sedere, habitare intelligit, quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedere per tres annos. Sic ergo credite Christum habitare in dextera Dei Patris: beatus enim est, & ipse beatitudinis nomen, est dextera Patris. Deinde Christus dicitur sedere ad dexteram Patris, in quantum Patri conregnat, ab eoque habet iudiciariam potestatem: quemadmodum ille, qui confidet Regi ad dexteram, dicitur illi assidere in regnando, & iudicando. Hoc etiam docet citatus Augustinus libro 2. de Symbolo cap. 7. Ipsam inquit, dexteram intelligit potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, ut veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

Psalm. 17.

8. August.

Dextera significat iudiciariam potestatem.

Per dexteram itaque Dei, quatuor possunt intelligi. In primis, beatitudo per essentiam, & sic Verbum diuinum etiam ut Deus, sedet ad dexteram Patris, hoc est, existit in eadem gloria, beatitudine, & dignitate, quam habet Pater; nihilominus Pater non potest ita proprie dici, sedere ad dexteram Filij: quia illa particula ad, ordinem, seu authoritatem originis importat. Secundo per dexteram, potest intelligi participatio creata diuinæ beatitudinis: & hæc sicut non est collata Christo ut Deo, sed ut homini; ita non conuenit illi sub

Per dexteram Dei quatuor intelliguntur.

hac ratione sedere ad dexteram Patris ut Deo, sed ut homini. Tercio, per dexteram Dei, potest intelligi absolute participatio diuine beatitudinis: & sic non soli Christo, sed omnibus beatis competit sedere ad dexteram Dei, iuxta illud ad Ephesi 2. Conuersus est autem nos, & confedere nos fecit in celestibus in Christo IESU. Nam in Christo tanquam in capite omnes resurgimus, & ascendimus, & per ipsum datur nobis spes resurgendi, & ascendendi, ac beatitudinem inamissibiliter possidendi, quod est, sedere ad dexteram Dei iuxta hunc sensum. Quarto demum per dexteram Dei, quasi per antonomasiam potest intelligi eminens participatio diuinæ beatitudinis, præ ceteris quibusvis creaturis, cum quadam denominatiua potestate, quasi propria, & connaturali. Et sic soli Christo appropriatur, sedere ad dexteram Dei, Hebræi: Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sede à dextris meis. Licet enim locus hic possit intelligi de Filio ratione diuinæ naturæ; magis tamen proprie intelligitur de Christo, ut homine. Si enim Christus est verus Filius Dei, sedens à dextris Dei in vera æqualitate cum Patre, necessarii sequitur, Christum etiam ut hominem, gloriâ, & maiestate præcedere omnes creaturas, atque etiam secundum humanitatem sedere ad dexteram Dei pro omnibus creaturis.

Equidem debebatur Christo iste concessus ad dexteram Dei, hoc est dignificatio, & sublimatio ultra omnes creaturas, in primis, ob profundam eius exaltationem. Singularem doctrinam tradit S. Paulus ad Philipp. 2. de dignitatibus, & muneribus distribuendis, non sufficere ad distributiua iustitiam, ut dignitates non nisi dignis, & bene merentibus conferantur, nisi pro singulorum meritis debita proportione seruata, ut illustra illustribus; dignioribus maiora reddantur, ipsorum munera distributio fiat. Quod in Christi exaltatione ad viuum expresse: postquam enim Christum humilem ita depressisset, ut ipsum exinanitum, exhaustum, & velut vltimum de plebe hominem depinxisset, illis verbis: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semet ipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Postea non utcumque exaltatum, sed superexaltatum supra omnem dominationem, Principatum, & potestatem, & omni, quam mens humana, siue Angelica excoitare potest, gloriâ superiorem fecit,

Ad Ephes. 2.

Hebr. 1.

Iustitia distributiva non solum merita, sed etiam dignitates personarum spectat. Philippi. 2.

Die Ascensionis Christi Domini.

Ibidem.

fecit, inquit: Propter quod, & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est, supra omne nomen, ut in nomine Iesu omne genua flectant, celestium, terrestrium, & inferorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Quod nihil iam maius, nihil excellentius dici potuit, Authore D. Anselmo in citatum locum. Non enim minor humilitatio inquit, aut maior exaltatio fieri poterat. Ecce, quia Christus infra omnes creaturas se demisit, ultra omnes quoque seruata proportione meriti cum premio, sublimari debuit, ut eleganter discitur S. Chrysostomus in Moral. Christi inquit, usque ad vltima obedientia descendit, propterea ad excelsum illum bonorum gradum peruenit: Iterum factum est, propterea omnium factum est Dominum, & Angelorum, & ceterorum hominum.

2. Anselmo.

3. Chrysost.

Zachar. 4.

Rabbi Haccados.

Christi Virginis Mariæ gratia quomodo cum sua gratia exæquatur.

Ad hanc sublimationem prophetico spiritu alluisse videtur Zacharias Propheta, cap. 4. iuxta D. Hieronymi & Cyrilli Alexandrini explicationem, hoc de Christo Domino edens vaticinium. Es educet lapidem primum, & exequabitur gratiam eius. Vbi licet Rabbi Haccados, & antiqui Hebræorum apud Galatinum lib. 7. de Arcanis cap. 3. per hunc lapidem primum matrem Messie intelligant, ex qua ille excedendus erat, innuere volentes, non minori benignitate Deum, in prima Virginis conceptione, quam in reliquo vite decursu se gessisse, dum æquali gratia tenore primum ipsius intrans, ac reliqua vite spatia omni labore experta esse voluit. Exæquavit enim Christus Mariæ gratiam gratia non tantum omnium creaturarum; sed etiam sui ipsius, non quod Virginis gratia finiti ad infinitum proportio, & æqualitas, sed quod tam filius, quam mater, omnibus mortalibus in hac purissima educationis gratia omnino æquales sint. Melius tamen à citatis Doctoribus locis his de Christo accipitur. Vnde citata Zachariæ verba Chaldaus aperissime Christo attribuens, ita vertit: Et emerget Christus, cum ab æterno nomen dictum est. S. autem Paulus hunc lapidem primum, vocat lapidē fundamenti, Ephesi 2. Superedificasti supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo lapide angulari Christo IESU. Tandem in Hebræo legitur: Lapidem cepit, nimirum illum, qui in fastigium constituitur, & sublimatur, & quo ædificium coronatur, atque vltimam perfectionem accipit.

Ephesi 2.

Quæ ergo hæc est diuersitas, ut idem-

amet lapis & imus, & summus sit? Profecto, ut per hoc Christi exinanitio, simulque eius superexaltatio innotescat, iuxta Prophetiam Davidis. Psal. 117. Laudate eum, quem reprobauerunt edificatores, cui factum est in caput anguli. Qui ut docet S. Paulus, descendit primum ad inferiores partes terræ, ipse est, qui & ascendit super omnes celos, ut impleat omnia, ut sic pro exinanitionis mensura, esset & superexaltationis modus, debitaque inter merita, & præmia intercederet proportio. Quod pridem vaticinatus erat de Christo Isaias cap. 9. Et factum est Principatum super humerum eius. Et quid humerum in Scriptura Sacra, nisi Patientia, & laborum tolerantia typum gerit? ut constat ex Genes. 49. ubi de Issachar Christi typum præferente dicitur: Videri requiem, quod esset bona, & terram quod optima, & suppositus humerum suum ad portandum, factusque est tributum seruienti. Dum ergo Christo principatum super humerum factum proclamar Isaias, euidenter ostendit, regni Christi amplitudinem, & immensam ipsius exaltationem, eius laboribus, ac humilitati, velut columnam basi, cui superponitur, & cum qua commensuratur, incumbere, ut præmia meritis æqua, ac iusta proportione responderent. Diuino prorsus ingenio id assecutus est D. Ambrosius lib. de benedict. Patriarcharum, utrumque Isaiæ, & Genesim locum ita conferens: Itaque ut ad resurrectionis suæ gratiam vocaret gentes (ipsa est enim pinguis, & fertilis terra, quæ fructus generat æternos, fructus centesimos, & sexagesimos) subiecit humerum suum ad laborandum, subiiciens se cruci, ut nostra peccata portaret, ideoque dicit Propheta: Et factum est Principatum super humerum eius. Id est, super corporis passionem, diuinitatis potestas. Aquila autem apud S. Hieronymum, & citatum Ambrosium lib. 3. in Lucam, hunc Isaiæ locum ita vertit: Facta est mensura super humerum eius. Quasi diceret: Christi humero regnum illi æternum Patrem fuisse dimensum.

Psalmo 117

Isaias 9.

Genes. 49.

1. Ambros.

Aquila.

Debebat & ex altero capite Christo Domino hæc summa dignificatio, & superexaltatio, quia inaccessible suæ diuinitatis maiestatem, pro vilissima hominis abiectioe permutauit. Propter quod à S. Leone serm. 3. de Passione, Dei Filius negotiator cæli appellatur, qui commutatione mirabili salutare nobilissimum iniit commercium: nostra accipiens, & sua tribuens, pro contumelijs honorem, pro doloribus salutem, pro morte vitam. Vultis nosse huius in audita negotiationis, quæ, & quantæ sint lucra? Audite quid de illis dicat

2. Leo.

Prouerb. 2.
LXX.

Pagninus.

S. Gregor.

S. Hieron.

Iob. 42.

Rupertus.

dicat Salomon Prouerb. 7. non est vir in do-
mo sua. LXX. legunt: Non enim adest vir meus
in domo, abijt via longissima, sacculum pecunie se-
cum tulit. Pagninus autem vertit: Ligamen
argenti tulit in manu sua. Vbi S. Hieronymus
& Hugo, per istum virum intelligunt
Christum Dominum, quem S. Matthæus
cap. 25. sub parabola hominis peregrè
proficiscentis introducit. Quia vt docet
D. Gregor. homil. 9. in Euang. in carne,
quam assumpserat, abiit in cælum. Sacculum
igitur pecunie Christus in cælum ascen-
dens, hinc tulit secum, id est, immensa
lucra, quæ ex sua passione fecit, & de
terra in cælum asportauit, quasi huc sa-
piens negotiator, tanquam ad locuple-
tissimam regionem, lucro ductus ad
quæsum consequendum, compendium
que faciendum aduenerit, sic exponit.
S. Hieronymus: Gloriam inquit, resurrectio-
nis, & immortalitatem Deum secum detulit, quo il-
lum Patria eius beatificaret, ac diuaret. Vt hinc
crucis, ac passionis Christi virtutem, atq;
efficaciam cognoscamus, quæ Dei sac-
culum plenum, turgentemque, puta De-
um ipsum diuitem, & locupletem quo-
dammodò reddidit, dum ipsum homi-
nibus manifestum, conspicuumq; effecit.
De Iobo narrat sacra historia, quod
post tot labores, ac ærumnas, luce tan-
dem post tenebras obortâ, duplicia bo-
na de manu Dei acceperit. Et addidit Do-
minus omnia, quæ fuerunt Iob duplicia. Quid
aliud patientissimus Iob, nisi typum
Christi Domini gessit, qui ex sua passio-
ne duplicata bona reportauit: quia du-
plo, quàm antea, quoad externam ma-
nifestationem, & gloriam, ditior, ac lo-
cupletior euasit. Profundè id Rupertus
lib. 2. de operibus Spiritus sancti cap. 9.
considerans illa Apostoli verba: Propter
quod & Deus exaltauit illum, &c. in hunc mo-
dum elucidat: Iam hic cum Prophetia, atq;
Apostolice præconijs, vt à propostis beati Iobi allo-
goria, vel figuratiua speculatione sermo non reco-
dat, dicamus, quia addidit Dominus omnia, quæ
cunq; fuerunt Iob duplicia. Quid enim noster iste
Iob, quid inquam Deus Christus, quid homo Chri-
stus habuerat? Diligenter utrobq; possessiones eius
apprehendamus, quas ante passionem suam habue-
rat, & non dubium erit, quin cuncta receperit du-
plicia. Quid Deus Christus habuerat? nouem or-
dines Angelorum. Nam cum in forma Dei esset, &
mundum se exinaniisset, formam serui accipiens:
claritatem habebat Deum apud Deum, diuinu obse-
quijs adoratum Deum. & Rex Angelorum. Sed ecce,
quia semetipsum exinaniuit formam serui accipi-
ens, & hæc passus est, quæ prædicta sunt, Deus, &
Rex Angelorum pariter & hominum. Ergo du-

plicia Deo Christo reddita sunt: quo-
niam ante non nisi Angelorum, nunc eti-
am hominum Rex habetur: ante passio-
nem homo vilissimus, nunc Deus immen-
sus ab omnibus creditur, & adoratur.
Hinc imprecatus Iacob tribui Iudæ
benedictionem, præuidens Christi my-
sterium, & resurrectionis Dominicæ tri-
umphum, cum leone, & leana IESV
comparauit. Gen. 49. Requiescens accubui.
sicut leo, & quasi leana, qui suscitabit eum. Quia
nimirum Christi diuinitas atq; maiestas,
non nisi post passionem, & gloriosam
resurrectionem, in admirabili eius ascen-
sione mundo innotescere debuit. Con-
siderans enim S. Epiphanius, cur leoni
simul, & leonæ comparatur Dominus Ie-
sus, respondet in Physiologo cap. 2. Quia
leona mortuum, & cælum eduxit catulum, iuxta
quem defixos in illum habens oculos, triduo cubat;
huius verò transacti, leo accedit, & in cælum spi-
rat, qui statim & ad vitam reuocatur, & lumen
oculorum recipit. Statimq; hanc leonis, &
leonæ physiologiam, idem Epiphanius
Christo Domino sapienter accommodat
his verbis: Sic gentes, quæ non credebant, per
triduum dierum sepulturam, & Domini nostri IESV
Christi resurrectionem respexerunt, & ad vitam
reuocati sunt. Ante baptismum enim & cæca, &
mortua dicebantur: verum à leana, id est, à San-
cto Spiritu per triduum sepultura obseruabantur.
Cum autem leo, huius est, viuificum Verbum venit,
& in ipsos Spiritum sanctum inspirauit, ad vitam
eos reuocauit, & omnes ab inferno eduxit. Præ-
clare satis: verum ad nostrum proposi-
tum accommodatiùs per leonam, pos-
sumus intelligere humanam naturam,
hereditarij criminis nexibus obnoxiam,
quæ hominem parturiebat cæcum, &
mortuum. Hæc enim mala subiit gra-
uissima cecitatis, & mortis filius Adæ,
post primam præcepti diuini transgres-
sionem; donec his iactata calamitatibus,
& mundi malis oppressa, assumpta est à
Verbo, & formatus nouus Adam Chri-
stus. In eo enim Verbum Dei, & spiri-
tum viuificantem, nuncupare possumus
leonem: nam postquam maximos per-
tulit cruciatus, & mortem, caro illa di-
uina cubans triduo in tumulo, apertos
& defixos instar leonæ, diuinitatis, &
potestatis habebat oculos, donec trans-
acto dormitionis. spatio, animus vnitus
corpori, corpus suscitans suum, accessit
velut leo ad genus humanum, quod tan-
quam catulum mortuum, Adam & Eua,
pepererant, inspirauit de viuificante suo
spiritu spiraculum vitæ, & ad immorta-
litatem reuocauit.

Iacebat

Die Ascensionis Christi Domini.

Iacebat itaq; natura humana, velut
mortua, donec leo de tribu Iudæ, id est,
Verbum incarnatum, in die sue Ascen-
sionis, Spiritum Sanctum Apostolis in-
fufflaret, in illiq; vniuersum genus hu-
manum, de morte ignorantie resuscita-
ret, ad sue diuinitatis noticiam eleuans:
vt merito iam sententiam D. Epiphani
immutare possimus in hunc modum. Ac-
cessit leo, & in cælum spirauit, qui statim & ad
vitam reuocatus est, & lumen oculorum recepit.
Quoniam per admirabilem ascensionem
mundus veram fidem, & Christus diui-
nitatis noticiam suscepit.

Iudeorum
Gentiliu &
Arrianoru
error circa
Christi di-
uinitatem
vade.

Iob 11.

Philo.

Diceret forsitan nonnemo, si Christi
diuinitas per admirabilem eius ascen-
sionem, maxime mundo innotuit, quare
ad hæc usq; tempora, obstinatus Iudæi-
smus Christum negat esse Dei Filium?
quare spureissimus Arrianismus creatu-
ram eum duntaxat esse vult? quare &
probrifus gentilismus, licet Prophetam
faceatur, diuinitatem illicitamen subseri-
bere recusat? Respondent aliqui ideo,
quia diuinitas est immensa, & incompre-
hensibilis, & ideo eum in Christi hu-
manitate lateret, non facile à gentilibus
conciipi potuit, multò minus à Iudæis,
qui in vnitatem diuinæ naturæ trinitatem
personarum confisterent, pro re impossi-
bili reputant, propterea, quod genera-
tionem Verbi ex solo Patre, & spiratio-
nem actiuam ex utroq; concipere non
valeant. Sic olim Sophar Naamathites
de Deo ad Iobum locutus est: Forsitan
vestigia Dei comprehendes, & usq; ad
perfectum omnipotentem reperies? Ex-
cellior cælo est, quid facies? profundior
inferno, vnde cognoscet longior
terræ mensura eius, & latior mari. Iob 11.
Probas his verbis, non posse Deum à
Iobo perfecte cognosci: quia non solum
naturâ, quæ inhnitis spatijs humanam
excellit; sed etiam loco ab humana ha-
bitatione longissimè distat, ad quem ho-
mo in hoc mortali statu neq; ascendere
potest, neq; descendere. Quoniam est
cælo sublimior, quò attolli nequit ter-
rena moles; & ipso etiam inferno, id est,
abdito sinu terre profundior, ad quem
locum homo quantumcunq; se depri-
mat, altè non perueniet. Quod subtili-
us adhuc comprobat Philo Hebræus, de
confusione linguarum ita loquens: Dum
autem implet omnia, non contentus, sed continens,
qui solum vbiq; simul, & nusquam est. Quod
nusquam sit, probat: quia ipse locum, &
regionem creauit vna cum corporibus;
nec fas est: Auctorem intra vllam suam

creatoram includi. Quod verò vbiq; sit,
ostendit: quia potentijs suis, per terram,
aquam, aërem, ac cælum extensis, nūllam
partem mundi destituit. Vnde con-
cludit citatus Philo: Verè Deus dicitur omnia
continens in gremio, & omnia penetrans, id indi-
uisibile, incomprehensibile. Nam cum sit vbiq;
nusquam tamen vbi è cernitur, aut percipitur. Fa-
teor magni ponderis ratione hanc esse,
quia Deus vbiq; simul, & nusquam est,
ideo difficulter ab intellectu humano
dignosci potest. Cum enim vbiq; sit,
ideo si eum fortè mentis acie, & sensu
um ingenio atrectare præsumas, tunc
quantocyùs quasi fugit, & velut compre-
hensus se proripit, & sic nusquam inue-
nitur. Vnde cum Christus certo loco se-
cundum humanitatem contiterit, &
nunc consistat, mundus ei diuinitatem
tribuere verebatur, ne vbiquitatem Deo
debitam negaret.

Aliam ego tamen meo proposito ac-
commodatam magis rationem inuenio,
quia Iudæi, & Gentiles de Christi diui-
nitate non fuerunt certificati ideo eum
pro Deo hucusq; non agnoscunt, quod
sic deduco. Post Christum Dominum
ereptum oculis discipulorū, duo Ange-
li illis astiterunt, ita loquentes Act. 1.
Viri Galilæi, quid statum aspicientes in cælum? Hic
Iesum, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veni-
et. Angeli igitur astiterunt non Iudæis
obstinatis, non gentilibus barbaris, sed
Apostolis, in quibus futura credentium
posteritas continebatur, vt scientes in-
gloria reitutum Dominum, repellerent
tristitiam ex discessu euenturam. Sic cen-
set S. Chrysost. serm. de Pentecostes: 3. Chrysost.

Ascensione inquit tristitiam, regressionis comme-
moratione consolantur: & separationis dolorem
aduentu futuri pollicitatione sedant. Quoniam
maximè aut aufertur, aut sopitur dolor
de absentia illius qui scitur in magna
gloria reitutus. Hinc Apostoli viden-
tes Iesum ascendentem in cælum, non
morore, sed lætitiâ repleti erant, lætis
oculis eum intuentes, Act. 1. Cumq; in-
tuerent eundem illum in cælum. Res stupen-
da, duo solum corpora legimus in sacris
litteris per aëra ascendisse, nimirum Eli-
am curru igneo ad cælum raptum, & Ie-
sum baiulâ nubis candidâ veſtrem in æ-
thereas regiones, à supra Empyreæ api-
cem. Verum in ascensu Eliæ, præ animi
dolore, ac tristitia, Eliseus eius discipu-
lus scidit vestimenta sua 4. Reg. 2. Ascen-
dit Elias, Eliseum autem videbat, & clamabat: Pa-
ter mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius. Et
non vidit eum amplius: apprehenditq; vestimenta
sua.

Vbiquitas
soli Deo
est debita.

Adon. 1.

Adon. 1.

4. Reg. 2.

D 1

Eliseus in
discessu E-
lie cur ve-
stimenta
scidit.

suas, & scidit illa in duas partes. Quid causa? Quod Eliseus tot doloris, tot luctus signa in discessu Elie ostenderit, cum Apostoli videntes Iesum abeuntem, & in celum auolantem, nullam emiserint vocem, nullum gemitum dederint, nec præ tristitia, & animi angore, vestimenta discederint? An, quia minus amabant Iesum? Absit: sed quia habebant Angelos certificantes de reditu Iesu, quos Eliseus non habuit. Profundè id adnotat D. Chrysof. tomo 3. serm. de Ascensione: Ne inquit, hoc faciant Apostoli, quod Eliseus fecisse dicitur, consuevit vestimentum, cum magistram vidisset eleuatum ad celum: non enim habuit præsentem Angelum, qui Eliam promitteret aduenire. Ne igitur & isti hoc faciant, ideò Angeli stabant, animas eorum tristitie solatio releuantes. Quia igitur Angeli non Iudæis, nō barbaris Atheis, sed solis Apostolis assisterunt, ideò populus Christianus per Angelos in Apostolis edoctus Christum esse verum Deum confiteretur; Iudæi autem & barbare gentes, quibus Angeli suam assistentiam, doctrinam, & consolationem non præbent, difficulter id assequi possunt.

Illud tamen obstupefco, quod dūm, Elias celum conscendere debuit, currus igneus ē celo, illum eleuaturus descendit, ad Iesum autem eleuandum in celestia, nullus currus, nulla lectica, nullum vehiculum submissum legitur. Absit forte quia Christus, Eliā minor est? Absit: imò potius quia Christus valentior est, & ideò adminiculis non egebat. Ita acutè resoluit D. Bernardus de gradibus humilitatis: Raptus est inquit Paulus, raptus & Elias, translatus est Enoch, Redemptor noster legitur eleuatus, non aliunde adiutus, densq; non currus vehiculo, non Angeli adminiculo, sed propria virtute. Vehicula enim solum infirmis dantur; Christus autem qui validissimus erat, & potentissimus, in hoc ostendebat suam valentiam, quod nullus egeret ad-

D. Bernard.

DIE PENTECOSTES.

Et apparuerunt illis lingue dispartitæ, seditq; supra singulos eorum. Actorum 2.

Spiritus Sanctus venit ad nos in figura lingue, tum ut nos doceret. vniuersitatem in disseminanda doctrina salutis. Tum ut linguas nostras vaniloquio, & detractionibus corruptas reformaret in melius.

Ioan. 14.

Romiserat Christus Dominus se missurum Spiritum Sanctum illis verbis: Si autem abiero, mittam eum ad vos: ideo hodie implet suam promissionem, ut se ostendat verum Deum ex adimplerione promissionis: quoniam promissiones Dei infallibiliter adimplentur. Nam sicut iuxta Diuum Paulum ad

adminiculis. Addit tamen sacra pagina: Et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Quartu S. Bernardus supra citatus: Cur hoc? An fessum iuuat? An pigrum impulsit? An cadentem sustinuit? Absit: sed suscepit eum ab oculis carnalium discipulorum, qui etsi Christum nouerant secundum carnem, iam non nouerant. Nubes igitur suscipiens Iesum ascendentem in celum, non illi adiumento fuit, sed discipulorum bono seruauit, ut discerent, nō videre carnaliter Magistrum. Nihilominus etiam ipsi Christo nubes illa deseruiuit ad triumphum, quod inde facile coniectari possumus. Extollebat olim

Nubes Christi ad triumphum seruauit.

Plinius.

Plinius Traianum Imperatorem in hæc verba: Per hoc omne spatium cum legiones duces, seu patres (santa velocitas erat) raperes, non vehiculum vquam, non equum assepsi. Lenius his non subsidium itineris, sed decus, & cum ceteris subsequerebatur, ut cum nullis tibi usus. In hoc robustam virtutem Principis demonstrans, quod nec vehiculis, nec equis vteretur, qui tamen Principem subsequerebantur, non pro adiutorio, sed pro pulchritudine. Ita planè Christus Dominus, non vehiculis, non curribus, non nubibus vtebatur pro adiutorio; sed pro pulchritudine: subsequerebantur enim ascendentem nubes pro pulchritudine, & decore triumphi.

Eccè igitur habemus Christum in admirabili ascensione, supra omnes creaturas dignificatum esse, tum propter summam eius exinanitionem; tum propter permutationem diuinitatis pro vilissima humanitate. Quare dignificemus & nos cum triumpho ascendentem in dexteram Patris pro modulo nostro, humiliter postulantes, ut quamdiu hic viuimus, nos suâ providentiâ non deserat; post exolutum verò naturæ debitum, nos in celestibus consedere faciat.

—o—

Die Pentecostes.

Necessitas
aduentus
Spiritus
Sancti.

Ep. 14.

1. ad Co-
r. 13.

Ad Eph. 2.

Dionysius
Alexand.

Ritus in co-
secratione
templorum.

Isaia 1.

Cantic. 1.

Hebr. 6. impossibile est Deum mentiri, & fallere; ita impossibile est, eum non implere suas promissiones. Misit igitur Spiritum Sanctum, qui in spiritu vehementi descendit, tanquam ignis, seditq; supra singulos Apostolorum. Et quæ necessitas erat, ut Spiritus Sanctus descenderet in mundum? Profecto, ut dispo-neret, & prepararet corda nostra, ad recipiendam totam Sanctissimam Trinitatem, ut docet ipsemet Christus Ioan. 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quippe Spiritus Sanctus facit nos templum Dei, proclamante id Doctore gentium Diuo Paulo 1. ad Corint. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Et eadem epist. cap. 6. v. 19. Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti. Et ad Eph. 2. Et vos coedificamini in habitaculum Dei. Primarium ergo templum Deus in hoc mundo voluit habere, Virginem sanctissimam, in cuius utero conceptus requiesceret Christus. Propter quod à S. Paulo ad Hebr. 9. vocatur tabernaculum non manu factum. Quod exponens Dionysius Alexandrinus in epist. contra Paulum Samosat. dicit: Non in seruo habitauit, sed in sancto suo tabernaculo non manu facta, quod est Deipara: illi enim in ipsa Rex gloriæ factus est Pontifex. Altorum verò templum sibi elegit, fideles suos, iustè & sanctè viuentes, in quibus per gratiam sanctificantem inhabitaret. Mariæ igitur templum altiori modo consecratum esse, quam nos, facile quisq; ex aliorum templorum consecratione conijcet. Docet enim S. Bernardus serm. 1. in Dedicat templi, in templorum consecratione hunc ritum obseruari, ut inscripte in templi parietibus cruces oleo inungantur. Quod sanè ad spiritalia templa accommodatum, dūm oleum vulneribus curandis adhiberi solet, Isaia 1. v. 6. Vulneris inquit, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Non obscure indicat, nos per Christi crucem remissionem peccatorum, atq; omnium vulnerum, tam quæ à primo parente contraximus, quam quæ nobismet ipsi spontè infliximus, curationem, sanitatemq; siue in baptismo, siue in alijs sacramentis percipere. Hinc Cantic. 1. de animabus à Christo redemptis dicebat Sponsa: Oleum effusum nomen tuum, ideò adolescentule dilexerunt te. Euidenter ostendens, ideò Christum Dominum in sui amorem homines vehementius rapere, quod se illis in vulnerum medici-

nam, velut oleum effuderit. Atque hæc communilege omnes in Dei templa consecramur; Maria verò singulari consecratione gaudet: & ideò de seipsa dicit Cantic. 1. Dilectum meum mihi: quasi diceret aliter ego ab alijs iustis in Dei templum consecror, quod multo honorificentius erga me Christus meus se gesserit, non solum oleum gratiæ infundens, sed etiam ab originali labe singulariter præseruans. Dicitur autem tota SS. Trinitas in nobis manere, non solum sicut Deus est in alijs rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam, conferendo illis aliquid, quod pertinet ad esse naturale eorum, ut est creatio, & conseruatio; verum etiam per specialem gratiam Spiritus Sancti. Et tali modo est in hominibus iustis, vocando eos, iustificando, prædestinando, glorificando, quem modum Theologi vocant modum redeuntis ad Deum, quoniam creatura per illum redit ad Deum: nam per naturam exit, & per gratiam redit. Quemadmodum docet Dionysius Areopagita in principio libri celestis Hierarchiæ ascens, quod opus Dei sit, conuertere ad se omne, quod replet: Omni inquit, à parte mota manifestationis luminum processio, in nos opremat ac large proueniens, ut viuifica virtus nos replet, & conuerit ad congregantem partem unitatem, & deificam supra simplicitatem. Unde quia creatura rationalis, ut humana, & angelica, solum est capax supernaturalis gratiæ, sine qua per vires naturales perfectè conuerit, & redire impossibile est, ideò Deus hominibus, & Angelis confert suam gratiam, ut ad illum per eam redeant, eo quod sit principium, & finis omnium rerum, maxime verò hominū, & Angelorum. Illud tamen admiratio- ne dignum, quare Christus non ante suam ascensionem, sed post completos dies Pentecostes misit Spiritum Sanctum? Deuius hanc potissimam rationem inuenio: quia non debebat Spiritus Sanctus dari, antequam Christus esset glorificatus, ascendissetq; in celum. ad ostendendum, quod Spiritus Sanctus ab illo procedat, & quod ipse habeat potestatem mittendi Spiritum sanctum. Ut hinc cognoscamus utrumque, & Patrem & Filium, eundem spiritum verè spirare. Quod non operose deducitur ex Scriptura Sacra Ioan. 15. ubi Filius dicitur, mittere Spiritum Sanctum: Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre: ergo Spiritus Sanctus etiam à Filio procedit. Nam missio in diuinis personis denotat processionem.

Maria præ-
statio mo-
do dicitur
tem, dū Dei
quam nos.

Deus in ho-
minibus ius-
tus est per
specialem
gratiam.

S. Dionysio

Spiritus S.
cur ante
Christi glo-
rificationē
non venit.

Ioan. 15.

processionem, ut explicat S. Gregor. homil. 26. in Evangelia. Missio inquit, Spiritus Sancti, est eius processio de Patre & Filio. Et Hilarius. S. Hilarius lib. 8. de Trinit. dicit: Spiritus Sanctus mittitur à Filio, quia esse ab illo accipit. Et licet etiam ipse Christus dicatur mitti à Spiritu Sancto Isaia 48. & 61. Dominus Deus misit me, & Spiritus eius, hinc tamen non sequitur, Christum à Spiritu

Sancto procedere, quemadmodum sequitur Spiritum Sanctum à Christo procedere, ex eo, quod ab illo mittatur. Quia in Christo duplex est natura, videlicet diuina, & humana; & secundum

utramque dici potest mitti: verum secundum diuinam mittitur à solo Patre, à quo solo procedit; at verò secundum humanam, dici potest etiam mitti à Spiritu Sancto, imò & à seipso, ut subsistente in natura diuina, quæ in illo sit per imperium. Cæterum cum in Spiritu Sancto non sit duplex natura, ideo solum potest dici mitti secundum naturam diuinam, & consequenter quia naturam diuinam accipit per originem à Patre, & Filio, verè dicitur ab utroque, mitti, ac procedere. Hæc veritas definita est in Concilio Ephesino; in epist. totius Concilij ad Nestorium his verbis: Nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, unde & ab isto similiter, sicut ex Deo Patre procedit. Similiter in Concilio Lateran. Sub Innocentio 3. cap. Firmiter de summa Trinitate. ubi dicitur: Patrem à nullo, Filium à Patre solo, ac Spiritum Sanctum patrem ab utroque. Tandem in Concilio Florentino, decreto de Processione Spiritus Sancti, ubi post prolixas Græcorum disputationes, tandem veritas Fidei ab omnibus credenda, definita est hæc: Spiritus Sanctus à Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suamque esse subsistens habet à Patre, & Filio, & ex utroque æternaliter procedit. Pugnans pro hac veritate zelose sancti Patres: in primis S. Basilii lib. 5. contra Eunomium in titulo cap. 8. Imago ait vera, & naturalis Dei, ac Filij Spiritus est. Cum autem naturalis imago necessario debeat procedere ab eo, cuius dicitur imago, & in ratione talis imaginis inuoluatur relatio producti ad producentem: ideo dum S. Basilii tribuit Spiritui Sancto rationem imaginis respectu Filij, euidenter supponit illum à Filio procedere. Quod magis adhuc confirmat idem S. Doctor in titulo cap. 11. ubi dicit: quod sicut Filius ad Patrem se habet; ita & Spiritus Sanctus ad Filium. Sed Filius refertur ad Patrem, tanquam ab eo procedens: ergo iuxta doctrinam S. Ba-

silij Spiritus Sanctus refertur etiam ad Filium, tanquam procedens ab illo, cum nulla alia relatio, habitu quo, aut respectus fingi possit, secundum quem ita se habeat Spiritus Sanctus ad Filium; sicut Filius ad Patrem, præter respectum producti ad producentem. Ad extremum ratio fundata in principiis Theologicis hoc ipsum corroborat: quia omnia, quæ sunt Patris, sunt etiam Filij, ut sapius docet ipsemet Christus, inquit: Omnia quæ habet Pater meus sunt: omnia mihi tradita sunt à Patre meo: præter esse Patris, ut docet Concil. Florentinum in decreto de processione Spiritus Sancti, prout & virtus spiritalis est Filij: ergo & Spiritus Sanctus procedit à Filio. Consequentia manifesta: nam quemadmodum virtus generatiua existens in Patre prius ratione, quam generetur Filius, reddit illum fecundum ad generandum; ita patet virtus spiritalis in Filio præexistens spirationi Spiritus Sancti, debet illum reddere fecundum ad spirandum. Præterea, quia quando nominantur tres personæ Diuinæ, Spiritus sanctus semper, tertio loco ponitur, quod signum est esse posteriorem filio secundum originem. Unde cum Filius in eodem rationis instanti, quo producit, habeat omnia, quæ sunt Patris, præter esse Patris, habet virtutem producendi Spiritum Sanctum, & ita Spiritus sanctus procedit à Filio. Dubium nihilominus est, quare Spiritus sanctus in figura linguæ venerit ad nos, quod in hodierna concione, adiuvante eodem diuinissimo spiritu resolvere conabor.

Duplici ut video de causa, Spiritus Sanctus in figura ignis linguæ descendit in Apostolos. Primum, ut eos unanimes redderet, edoceretque proprium Doctorum Ecclesiæ sanctæ characterem esse, unanimes inter se consensione, in disseminanda sacri Evangelij doctrina conspirare. Hinc à Domino Redemptore nostro, ad Evangelicam doctrinam disseminandam non singulos, aut ternos; sed binos discipulos missos fuisse legimus. Lucæ 10. Post hæc autem designauit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos lingua ante faciem suam, in omnem ciuitatem, & locum, quæ erat ipse venturus. Ut scilicet charitatis, æquæ concordie typum, ubique, secum ferrent. Atque hac de causa de Doctoribus Ecclesiæ sanctæ frequenter sub duplicatorum membrorum imagine, in Canticis Canticorum locus introducit: puta oculorum, vberum, manuum, ut

Cantic. 4.

Concilium Ephesinum

Concil. Lateranense

Concilium Florentinum

S. Basilii

Idem qui supra

Concilium Ephesinum

Concilium Florentinum

S. Basilii

Idem qui supra

Concilium Ephesinum

Concilium Florentinum

S. Basilii

Idem qui supra

Concilium Ephesinum

Concilium Florentinum

S. Basilii

Cantic. 4. Vulnerasti cor meum foror mea, sponsa in vno oculorum tuorum. Vbi ex sententia Philonis Carpathij, & aliorum Patrum, de Ecclesiæ sanctæ Doctoribus loquitur Sponsus, quod nimirum, sicut licet duo sint oculi, ob internam tamen vnionem, non duplicatas, sed singulas res videant; ita planè Christo Domino, spiritualium Ecclesiæ oculorum, id est Doctorum, consensio est gratissima, quod licet duo, imò & plures fuerint, non duas tamen, aut plures scorum res, sed vnā vident. Quando de vno sensu, ac veluti palato, atque sapore in mysterijs fidei enucleandis, doctrinæque tradendæ, non solum vnanimi consensione degunt, sed idem faciunt, docent, atque loquuntur. Hoc monitum frequenter inculcat D. Paulus, Ecclesiæ sanctæ Doctoribus, Roman. 15. Deus autem patientia, & solatio, de vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut vnanimis, vno ore honorificetur Deus, & Patrem Domini nostri Iesu Christi. Quod ingeniosè exponit Philo Hebræus in caput quartum Canticorum sic loquens: Ob id in vno oculorum, & in vno crine Sponsa se vulneratum esse dixit, non autem duobus oculis, neque multis crinibus, ut ne quid nisi spirituale totum esse intelligamus, sanctæque concordie, & charitatis plenum. De hac vnanimitate gloriabatur Doctor generum, quod cum suo Timotheo omnimodam tam voluntatis, quam sensus, & iudicij consensionem haberet, ad Philippen. 2. Neminem inquit habeo tam vnanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Ibidemque paulò inferius de eodem Timotheo addit: Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut Patri filius, mecum seruauit in Evangelio. Trutinatè verba: quid enim pater, & filius, nisi vnum caput, vnum os, idem velle, idem nolle designat? Quod si strictiore locutione delectari volueris: Quid filius, nisi Patris imago, & umbra est. Ita planè Doctores Ecclesiæ sanctæ, necesse est, ut sint vnanimis, consentientes in doctrina fidei, ne ex diuersa, & multiplici doctrina, Schismata in Ecclesiā sanctā exoriantur.

Ad Rom. 15.

Ad Philippen. 2.

Apocal. 21.

Quomodo singulæ portæ celestis ex duodecim margaritis constituta

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

Apocal. 21.

nata erant. Ut autem spirituales sensum, seu verius occultum myterium regam, per istas portas D. Augustinus in Psal. 86. intelligit Doctores Ecclesiæ sanctæ, ita loquens: Quare sunt portæ, quia per ipsas intramus in regnum Dei. Quid ergo necesse erat singulas portas singulis constare margaritis, & duodecim margaritas esse in singulis portis? nisi adeo sibi coniunctos, & copulatos Doctores Ecclesiæ sanctæ esse debere, ut duodecim portæ vna porta, & duodecim margaritæ, vna margarita, id est vna omnium vnio sit. Ita, ut licet in Ecclesia sancta sint multi Doctores, multi confessarij, omnes tamen inter se, & charitate, & doctrinæ vnitate sint coniuncti, atque vniti. Hinc merito disceptatur, quoniam in diuinissimi spiritus aduentu, singulæ linguæ super singulos apparuerunt Apostolos, fuerintne plures, an non? Et concors Doctorum sententia est, omnes eas linguas vnica fuisse, nec pluralem in eis numerum formaliter, sed tantum materialiter sumi debere. Quia licet plures numero fuerint Apostoli, eandem tamen doctrinam, vnum spiritum ducti, non secus, ac si vnica omnibus lingua esset, docerent, ac loquerentur. Et hoc est mysterium, quod Christus Dominus mittens Apostolos ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, Spiritum sanctum in ipsos, non in singulos separatim, sed in vniuersos vno halitu insufflauit, Ioan. 20. Hæc cum dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum. Ut argumentum esset, vnum, eundemque spiritum, a quo linguæ omnes mouentur, iuris per vniuersum mundum dari, ut vnâ illis lingua, eadem animorum ac sensuum consensio inesset.

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

linguæ sunt per Apostolos die Pentecostes apparuerunt plures, sed vnica

uine & celesti gratia inaurari. Merito equidem: si enim Scriptura sacra refert Labanum, ad tradendam sororem suam. Isaac, externis muneribus allecsum fuisse. Genesi 24. Cumq; vidisset Laban in aureas, & armillas, in manibus sororis sue, & audisset cuncta verba referentis, venit ad virum, qui stabat propè fontem aque. Ita planè, vt Apostoli sancti, ad fidem Christi allicerent populos, linguis dispersitis, tanquam coronis ornari debebant: quia plurimum valet extrinsecus Ecclesie ornatus, ad lucrandas hominum animas. Si enim pulchritudo arboris in paradiso allexit mulierem ad gustandum fructum, Gen. 3. B. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile: & tulit de fructu eius. Quamto magis in Ecclesia sancta plantæ, id est, Doctores debent assurgere ad fructificandum, vt sint oculis aspicientium pulchræ, & multo virtutum decore exornatæ. Quod ingeniosè tetigit S. Bruno lib. de laud. Ecclesiæ cap. 8. Bonæ inquit arbores paradisi, quæ & pulchræ sunt visu, & ad vescendum suauis. Tales arbores gignit Ecclesia sancta, quarum pulchritudinem, & religionem nos legere, & audire delectat; quarum verbis, & doctrinæ nostræ mentes nutriuntur, & reficiuntur. Talis arbor S. Paulus, qui & visu tam pulcher est, vt nihil sibi con-
 Genesi 12. fessum sit. Pulcher erat D. Paulus quia omni decore virtutum splendebat ornatus, quem debent imitari omnes, qui in Ecclesia sancta veri Doctores esse cupiunt.

Confedit protectio hodie Spiritus S. in capitibus Apostolorum sub figura linguæ, tanquam aureæ coronæ, vt hinc addiscamus, neminem in celis coronandum, nisi cuius lingua veram diuinitatem benedicit, & confitetur: siquidem uera diuinitas maxime lingua benedicente exprimitur. Cuius certum documentum sumitur ex sacra pagina, Genesi 32. quando Iacob luctabatur cum viro, querebat luctatoris nomen, vt inde personam sciret: Dic mihi quo appellaris nomine. Luctator non explicuit nomen, sed benedictionem impertitus est, respondens: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. Et cur nominis loco potius maluit benedicere? Audite mysterium: Luctator ille Dei Filius erat, ideo abstinent a manifestatione sui nominis, benedictionibus autem imprecandis incubuit: quia diuinitas nullo nomine ita exprimitur; quemadmodum lingua benedicente. Vnde & ipse Christus Dominus suam doctrinam a benedictione

abus exorsus est. Matth. 5. Ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum, docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ex quo Tertullianus libro 4. in Marth. conuincit, Dominum Iesum Filium esse summi creatoris, ita discurrens: Venio nunc ad ordinarias sententias eius, per quas proprietatem doctrinæ suæ inducit ad edictum Christi: Beati Pauperes, quoniam ipsorum est regnum celorum. Tam hoc ipsum, quod a benedictionibus cepit, creatoris est, qui vniuersa prout edidit, nulla alia voce, quam benedictionis deducit. Eructant inquit ex ipso sermonem optimum. Hic erit sermo optimus, benedictionis scilicet, qui & noui testamenti initiator agnoscatur de veteri exemplo. Ex voce igitur benedictionis Dominus Iesus cognoscitur esse noui testamenti mediator. Dei creatoris, Dei inquam antiqui Filii, quasi non possit non putari diuinitas, quæ os benedictionibus adiunctum habet. Quoniam lingua humana esse definit, & transit in sortem diuinam, quando loquitur benedicens, ita vt nullum sit euidentius diuinitatis inhabitantis signum, quam lingua benedictiones sonans. Cognoscite hanc veritatem in Zacharia Ioannis Baptiste parète, qui interrogatus de pueri nomine, Luca 1. postulas pugillarem scripsit, Ioannes est nomen eius. En ecce statim lingua eius soluta est: Apertum est autem illi os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Vbi quidam interpretes putant, Zachariæ linguam iam tunc non fuisse humanam, sed diuinam. Quod non tam colligunt ex miraculo, quod lingua eius cum fuerit ligata, & muta, ipsa se expedierit, & loqui coepit; quam potius ex eo, quod Zachariæ loqueretur benedicens Deum. Ita Origenes lib. 9. in Lucam, statim inquit, vt stylus impressus est cæcæ, lingua, quæ prius fuerat vincula, laxata est, recepit eloquium non humanum, quoniam ligata fuit lingua eius. Humana tamen fuit: vinculas enim tam incredulitas, statim vt soluta est, humana esse desinit. & loquebatur benedicens Deum. O felix lingua, quæ Deum benedicit, quoniam certissimum est diuinitatis inhabitantis argumentum. Venit præterea Spiritus sanctus in figura linguæ, vt reformaret linguam nostram, quæ est vniuersitas iniquitatis. Quid est enim lingua hominis? nisi odij artifex, malevolentis officina, gloriæ nubilum, famæ venenum: & ideo nouacula assimilatur Psalm. 12. Tota die iniquitatem cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum. Quasi diceret Propheta: sicut nouacula, quæ præter expectationem

Matth. 5.

Tertullianus

Christus ex benedictionibus cognoscitur Dei Filius.

Lucæ 1.

Lingua Zachariæ quomodo diuina, & humana dicatur.

Psalm. 12.

Lingua nouacula assimilatur.

tionem aberrat, secans carnem, aut iugulum, loco capillorum, & barbæ; ita homo perniciosus fallit, ita celeri fraude, & præter opinionem atrociter lædit. S. Augustinus profunde contemplan-
 nouacula vsum, qui est superflua rescicare, atq; sic exornare, ad potentes mundi, & inferiorum oppressores id muneris flectit. Quare inquit, dolum potentia, mala nouacula comparauit: quia non admittitur nisi ad superflua nostra. Sicut igitur nouacula capillos, ita avari oppressores, facultates & opes, (quæ erinium instar hominem adornant) absument, & miseros homines depilant. Profundius adhuc Di-
 Ambrosius lib. 3. offic. cap. 11. citatur Psalmi locum exponit, sicut nouacula fecisti dolum, in hunc modum discurrens: Nequitia inquit, arguit proditorum, eod quod instrumentum huiusmodi ad hominis adhibetur ornamentum. & plerumq; vicerat. Si quæ igitur præstet gratiam, & dolum necat proditorum exemplo, istius comparatione censetur, quod ebrietas, ac titubantis vitio, manus vulnerare consuevit. Quid verius? nouacula adhibetur ad ornatum, quod si dum munus suum obit, per imprudentiam exerrauerit, graue indiget vulnus: tantoq; grauius, quod ornatum quarens idum inuenierit. Ita planè lingua ad hominis adhibetur ornamentum, verum si a scopo suo aberrerit, illudq; proditoriè vituperet, sicut nouacula acuta facit dolum, & deerrans a suo fine, grauius laeiat: quia sicut nouacula insensibiliter fecat.

Vehinc discamus, linguam meliorem, & simul deteriorem esse partem. Si enim ad laudes, ad veritates se mouet, bona; imò optima pars hominis censetur esse. Si verò ad calumnias, & detractiones, pessima. Vnde cum Rex Egypti victimam ad Pittacum misisset, monens, vt optimam, pessimamq; carnem victimæ auferret, linguam præcidit, & Regi vicimam offerenti remisit, vt hoc factio-
 Plutarchus summorum bonorum, ac grauissimorum discriminum fontem esse, linguam demonstraret, quæ non raro alienam famam adureret. Auctore Plutarcho lib. de garrulitate, vbi sic refert: Pittacum cum victimæ ei Rex Egypti misisset, præcepissetq; vt optimam, & pessimam carnem auferret, victimam excisâ remisit linguam, quod tam bonorum ea, quam malorum organum sit summorum. Equidem summa mala è linguæ oriri peruersitate dubium non est: propter quod licet manus valeat hominem occidere, ac erudicare, non duas tamen illi linguas, sed duas manus artifex naturæ concessit. Hinc

ad inuehendam confusionem, non excutos, leoninosq; mutatus est vngues, sed serpentinam linguam induit, per quam omnia humanæ gloriæ fundamenta subuertit. Quocirca licet Christus Dominus mortem moriendo vicisset, nondum tamen nostra felicitas cumulationi resplendebat fortunâ, quoadusq; diuinus spiritus celesti linguam possedit, flammâ: vt iam linguæ venenum eximeret, quod humana felicitas securior, & felicior resplenderet, teste sacrâ paginâ, Actor. 1. Factus est repente de celo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes, & apparuerunt illis dispersæ linguæ, tanquam ignis. En vltimum felicitatis complementum, lingua cæle i ardore possessa, & ab omni veneno murmurationis remota mansit. Exemptum est, inquit Septimius, lingua venenum. Quibus verbis argutè ostendit, linguam esse venenatam: quia non solum vitam abscindit, verum etiam famam, non raro adurit; cum autem apud magnos viros plaris aestimetur famæ elogium, quam vitæ augmentum, ideo plus verentur linguæ maleuolæ veneno obsecrari; quam violento ferro præcidi. Hinc odibiliores sunt, minusq; commiseratione digni, nominis gloriam innubilantes; quam vitam corporis auferentes. Accipite hanc veritatem ex Sacra Scriptura Iosue 20. vbi dicitur: Separate vrbes fugitiuorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi, vt confugiat ad eas, quicumq; animam percussit nescius. Ecce homicidis cælitus prouisa sunt ciuitatum remedia; venenatis autem linguis nulla decreta sunt, asyla, quasi in detrimentum pietatis vergat, iniquæ linguæ durationi prouidere remedium; pietas autem occidenti per errorem dexteræ prouidenter quærat auxilium. Vt ingeniosè obseruat Abulensis q. 3. Si inquit, alius alium infamasset, ita vt timeret mortem, non poterat confugere illuc, vt euaderet, nec proderat sibi quidquam huiusmodi ciuitas. Optime equidem: dignum quippe est, vt sanguinem per errorem effundens, commiserationem mereatur, & inimuni ciuitate recipiatur; qui autem pretiosorem famæ sanguinem linguæ gladio effundit, ciuitatem, quæ recipiatur non habeat.

Vnde, non immerito vitam, & mortem hominis in manibus linguæ positam esse, possumus affirmare. Plerumq; enim vnico etiam verbo æternam salutem aucupamur. Sic quondam piissimus Rex David, de grauissimis adulterij, & homicidi,

Actor. 1.

Septimius.

Iosue 20.

Abulensis.

Vita & mors hominis in manibus linguæ.

cidij facinoribus, à Nathan propheta Dei nomine admonitus, humili confessione dicens: *Peccavi Domino, statim veniam meruit, respondente Nathan: Dominus quoque transtulit peccatum tuum à te: Non moreris.*

2. Reg. 12. *rietur.* 2. Reg. 12. Ecce mortis æternæ antea reum, maximis animi turbinibus, ac fluctibus in miserimum naufragium euntem, iamque ad gehennæ scopulos appellentem, temonem subinde linguæ paululum immutantem, versâ in paradysum prorâ, velut nauim saluam, ac incolumem in portu collocavit. Audite Eucherium Lugdunensem, ingeniosè hac de re discurrentem: *Velox inquit confessio, velocior medicina, facto peccavit, verbo penituit: annuit Deus, & sanitas rediit. Quod magis exaggerat D. Augustinus homil. 4. ita loquens: David grauitè increpatus est; post comminationes Dei terribiles exclamavit, dicens: Peccavi, & mox audiuit: Dominus abstulit peccatum tuum. Tantum valent tres syllabæ: tres syllabæ sunt, peccavi: sed in his tribus syllabis tanta sacrificij coram Domino ascendit in cælum.*

Videte pariter mortem in manibus linguæ, vnico etiam verbo omisso, animæ illatam. Infelix ille ad regias nuptias sine veste nuptiali, nimirum absq; cultu & splendore decenti, temerario ausu introierat, Rege ipsum benignè admonente: *Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. Versio autem Syriaca legit: *Socle mi, quomodo huc ingressus es, non habens vestimenta conuualia?* Obmutuit. Hinc eius misera perditio subsecuta est: Tunc dixit Rex ministris: *ligatis manibus, & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Et vnde obsecro tantam iram, tamq; dira supplicia promeruit? An, quod vestem nuptialem non habuerit? minimè: quippe licet inurbanus, & delicto obnoxius; amicis tamen, & socius à Rege vocabatur, quasi bonus Princeps, mali inurbanusq; conuiuiæ amicitiam, & societatem ambiret. Cur ergo in tenebras exteriores missus est? Ideò certè, quod Rege eum non secus, quàm Dauidem criminis arguente, vt sic admonitus, peccatum fateretur, illudq; efficax, & salutarem verbum proferret, Peccavi, ipse præ malo pudore sermonem compresserit, noxiūq; linguæ iniecerit stenum. At ille obmutuit. Ob prauum igitur silentium, noxiūq; pudorem, quod peccati confessione recusauerit, ita durè punitus est. Quod ingeniosè Galfridus ponderat in allegorijs Gotfridi Tilmanni in c. 22, Matth. vbi dicit: *Sed consideranda est diligentius hu-*

ius Regis, & maiestas etiam incomprehensibilis, & dignatio amabilis, & indignatio valde terribilis. Maiestas, quæ penetrat omnia, vniuersa discernit. Dignatio, quæ ante iudicium ad penitentiam prouocat, dum misericorditer conuenit, quem reum inuenit. Indignatio, quæ eundem tacentem tenebris addit, & supplicij. Et paulò inferius id ipsum ad nostros informandos mores accommodat in hunc modum. Et nunc charissimi multos hodie conuenit Rex ingrediens, aut per hominum linguas, aut per sacras Scripturas, aut per suggestiones internas. Quoties enim homini peccata sua indicat, qui ipsius promissa sperat, idem est, ac si dicas, Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem.

Eleuate altius vestram intellectum, & vitam atq; mortem in manibus linguæ positam esse animaduertite. Peccauit immaniter primus parens, cibum vetitum edens in paradiso. Peccauit quoq; atrociter Cain, fratri suo diram necem inferens. Singulis obuam sigillatim Dominus prodijt, Adam vocans: Adam vbi es? Genes. 3. Cainum verò similiter alloquens: Vbi est Abel frater tuus. Genes. 4. Quid hoc est? Num forsan locum vbi Adam, & Abel essent, seu facinus ab utroq; perpetratum ignorabat Dominus? Minimè equidem: sed quia illis interrogationibus eos, qui peccati conscientia delitescerant, in sui conspectum cupiebat euocare, vt vitâ atq; morte in manibus ipsorum linguæ positâ, si peccata confiterentur, veniam obtinerent, si verò negassent, damnationem subirent.

Profundè id pensitante Tertulliano in Marcionem: *Stulte qui tantum argumentum diuinæ maiestatis, & instructionis vanè agis. Interrogabat Deum, quasi incertus, & hinc liberi arbitrij probans hominem in causa, aut negationis, vt daret ei locum sponte confitendi debitum, & hoc nomine releuandi: sicut de Cain sciscitatur, vbi nam frater eius, quasi non iam vociferatum, à terra sanguinem Abeli audisset; sed vt ille haberet potestatem eadem arbitrij potestate sponte negandi delicta, & hoc nomine grauandi; atq; ita nobis conderentur exempla confitentium potius delictorum, quàm negantium: vt iam tunc iniuriaretur Evangelica doctrina: Ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Matt. 12. Ergo vita, & mors, salus & damnatio, de manibus linguæ pendent.*

Quis hoc non videt? lingua quippe filios Dei, aut filios diaboli designat: cuius manifestum documentum habemus in sacris literis, in quibus viri illi, qui ad ducti erant contra Naboth, filij diaboli vocantur 3. Reg. 21. Et adductis duobus viris, filijs diaboli, fecerunt illos sedere contra eum. At illi

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

Quod si sciscitari volueritis, quomodo ex lingua filius Dei, & filius diaboli cognosci possit? Lydium lapidem ad probandum accipite, quando lingua cum mente concordat, filium Dei ostendit. Hoc signum assertor nostræ salutis

A dedit suis discipulis Matth. 5. dicens: Sit sermo vester: est, est: non non. Et cur hac affirmationis, seu negationis conduplicitate, est est: non non, vsus fuerit Dominus, cum altera nec ex re, nec ex vsu sit? Quis enim de re aliqua interrogatus, sciret, & an non sciret, vidisset, an non: respondere solet, non non, vel est est; sed tantum simpliciter est, aut non est? Respondet Rabanus: Ideò dicitur hi est, est; siue non, non ita est, vt quod ore affirmes, operibus probeas, & quod verbum negas, factis non confirmes. Quasi clarius diceret: ideò tibi præscribitur, vt bis dixeris est est, siue non non: vt externæ affirmationi, aut negationi tuæ, alia affirmatio, siue negatio interius respondeat, & quod ore sentis, intrus loquaris: nec aliud animo, aliud fronte geras. Hoc licet adhuc gentilibus tenebris obuolutus Cicero probè agnouit, qui libro 2. de finibus ita monet: Quod si vultum tibi, si incessum fingeres, quod grauior videretur, non essas tui similes: verba si fingas, & ea dicas, quæ non sentias, aut etiam vt vestium, sic sententiam habeam: aliam domesticam, aliam forensam, vt in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur, vide quaso rectumne sit. Ergo quando lingua cum mente concordat, talem hominem Dei filium esse ostendit.

Quod si aliud fronte, aliud ore geras, aliud vestes in corde, non Dei, sed filium diaboli lingua tua te prodit, quia mala lingua diaboli sedes est, & inferno cognata; ita vt inter gehennæ flammam, ac venenosam linguam, vix vllum discrimen reperias, cum vtrâq; dæmonum sit, & instrumentum ad perdendos homines, vt eleganter docet S. Chrysostomus homil. 52. in Matthæum. Regius quidem: quis est lingua nostra, si ergo ei frantum immiseris ascendet in eum Rex, & quiescet in eo: si autem nullo frano domueris, sed huc, atq; illuc insipientem ractare permiseris, diaboli eam vehiculum fecisti. Ex quo enim rupto frano lingua virus diffundit. Statim diaboli apparet sedes, in qua velut in proprio, & nativo solo dæmon requiescit. Equidem inter linguam, & cor, magnum humanæ conuersationis geritur sacramentum; sed inter prudentes huius sæculi, verius dixerim astutos, & dolosos, nihil tam longo intervallo distat. Iam enim hodie frequentatum est, aliud corde abscondere, aliud ore promere, vt mens ori respondeat, inter viros numerari vix, aut ne vix quidem merearis: neq; aliâ certius viâ, peccatori credita scies, quàm si tacitus tecum cogites, quid aduersetur verbis. Non raro videbis aliquem prolixè omnia spondentem,

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

Quod si sciscitari volueritis, quomodo ex lingua filius Dei, & filius diaboli cognosci possit? Lydium lapidem ad probandum accipite, quando lingua cum mente concordat, filium Dei ostendit. Hoc signum assertor nostræ salutis

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

Quod si sciscitari volueritis, quomodo ex lingua filius Dei, & filius diaboli cognosci possit? Lydium lapidem ad probandum accipite, quando lingua cum mente concordat, filium Dei ostendit. Hoc signum assertor nostræ salutis

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

A dedit suis discipulis Matth. 5. dicens: Sit sermo vester: est, est: non non. Et cur hac affirmationis, seu negationis conduplicitate, est est: non non, vsus fuerit Dominus, cum altera nec ex re, nec ex vsu sit? Quis enim de re aliqua interrogatus, sciret, & an non sciret, vidisset, an non: respondere solet, non non, vel est est; sed tantum simpliciter est, aut non est? Respondet Rabanus: Ideò dicitur hi est, est; siue non, non ita est, vt quod ore affirmes, operibus probeas, & quod verbum negas, factis non confirmes. Quasi clarius diceret: ideò tibi præscribitur, vt bis dixeris est est, siue non non: vt externæ affirmationi, aut negationi tuæ, alia affirmatio, siue negatio interius respondeat, & quod ore sentis, intrus loquaris: nec aliud animo, aliud fronte geras. Hoc licet adhuc gentilibus tenebris obuolutus Cicero probè agnouit, qui libro 2. de finibus ita monet: Quod si vultum tibi, si incessum fingeres, quod grauior videretur, non essas tui similes: verba si fingas, & ea dicas, quæ non sentias, aut etiam vt vestium, sic sententiam habeam: aliam domesticam, aliam forensam, vt in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur, vide quaso rectumne sit. Ergo quando lingua cum mente concordat, talem hominem Dei filium esse ostendit.

Quod si aliud fronte, aliud ore geras, aliud vestes in corde, non Dei, sed filium diaboli lingua tua te prodit, quia mala lingua diaboli sedes est, & inferno cognata; ita vt inter gehennæ flammam, ac venenosam linguam, vix vllum discrimen reperias, cum vtrâq; dæmonum sit, & instrumentum ad perdendos homines, vt eleganter docet S. Chrysostomus homil. 52. in Matthæum. Regius quidem: quis est lingua nostra, si ergo ei frantum immiseris ascendet in eum Rex, & quiescet in eo: si autem nullo frano domueris, sed huc, atq; illuc insipientem ractare permiseris, diaboli eam vehiculum fecisti. Ex quo enim rupto frano lingua virus diffundit. Statim diaboli apparet sedes, in qua velut in proprio, & nativo solo dæmon requiescit. Equidem inter linguam, & cor, magnum humanæ conuersationis geritur sacramentum; sed inter prudentes huius sæculi, verius dixerim astutos, & dolosos, nihil tam longo intervallo distat. Iam enim hodie frequentatum est, aliud corde abscondere, aliud ore promere, vt mens ori respondeat, inter viros numerari vix, aut ne vix quidem merearis: neq; aliâ certius viâ, peccatori credita scies, quàm si tacitus tecum cogites, quid aduersetur verbis. Non raro videbis aliquem prolixè omnia spondentem,

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

Quod si sciscitari volueritis, quomodo ex lingua filius Dei, & filius diaboli cognosci possit? Lydium lapidem ad probandum accipite, quando lingua cum mente concordat, filium Dei ostendit. Hoc signum assertor nostræ salutis

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

Quod si sciscitari volueritis, quomodo ex lingua filius Dei, & filius diaboli cognosci possit? Lydium lapidem ad probandum accipite, quando lingua cum mente concordat, filium Dei ostendit. Hoc signum assertor nostræ salutis

At illi scilicet vt viri diaboli, dixerunt contra eum testimonium, coram multitudine. Neq; mirum, quod illi viri, dicantur filij diaboli, quando contra innocentem Nabothum constituti, in eum contorquere linguam, ausi sunt, dum multa falsa & iniqua calumniosè contra eum dicerent. Quoniam ex malignitate, aut bonitate linguæ innotescit, quis sit Dei, & quis diaboli filius. Nam Apocalypsis 13. de bestia magna dicitur: Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant. At verò de Domino Iesu Christo Matth. 5. dicitur: Et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Componamus iam Filium Dei, & filium diaboli: agnum innocentissimum, & bestiam sanguinolentam: vterq; aperuit os suum, vterq; locutus est: sed filius diaboli loquebatur blasphemias, Filius Dei beatitudines. Quod ingeniosè notat Rupertus lib. 8. Omnia inquit illius contraria sunt ei, quæ de Christo dicuntur. Primò, quod datur illi os loquens magna, os Christi contrarium est. Et hic quidem in blasphemias in Deum illud os magniloquum aperiet: Iesus autem in confessionem, & in laudem Dei os suum aperiet. Item ille non solum nomen Domini, sed & eos, qui habitant in cælo, blasphemauit: Iesus autem non solum Deo Patri, Domino cæli & terræ confessus est; sed eos, qui in cælo habitant, & habitaturi sunt, honorificauit, sicut in Evangelio scriptum est: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu. Ponderate, quàm diuersa sonet lingua Filij Dei, & lingua diaboli: hæc blasphemias in Deum, illa laudes Dei sonat: hæc de honestat etiam sanctos, illosq; multis calumnijs tentat dedecorare: illa etiam pauperes honore facit, & in cælum euehit. Pulchrè hanc linguarum differentiam expressit S. Iudas Apostolus, in sua epistola Canonica loquens: Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemias, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant. Ecce Michael filius Dei altercans cum diabolo, non est ausus aduersus illum malum, & acre verbum dicere; homines autem maleuoli tanquàm filij diaboli, non cessant aduersus Deum, & proximum blasphemias fulminare.

dentem, opulentisq; verbis promissa diuitantem, & vltro operam suam deferentem; sed longe diuersa experieris: licet enim amicum ore referat; hostem tamen animo circumfert. Et licet amicos dederit amplexus, & infra genua sese inflexerit, scito Iudæ, & Iobai oscula verbis animum metiri, non factis. Dissimilis certè apud maleuolos homines est cordi frons, cognatum eis vrbane loqui, & dolose insidias struere, datam fidem fallere, mille licet iuramentis firmatam, elegantè quoddam genus apud ipsos est. Si quispiam veris affectus compareat, simplicioris est ingenij, & semel totus videretur, inter fatuos computatur, & inerudito censeatur ingenio. O tempora! & mores! Infortunata est candidior veritas; verum mendacio sua non deest fortuna.

Congenita equidem hominibus libido, eos maxime his temporibus ad maledicentiam instigat, qui est velut arcus quidam humanitatis character. & vitiatæ naturæ nauis, totum hominem deuoluens, dum fraudibus, & dolis proximum circumuenire, falsisq; detractionibus famam eius denigrare non verentur. Sic quondam Principes Sacerdotum, & scribæ populi: Miserunt obseruantes

Lucæ 20. Chrysologus

insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperent Iesum in sermone. Lucæ 20. Quod profunde trutinans Chrysologus serm. 31. ait. Verè sicut scriptum est, progenies viperarum, submistebant capita, adulabantur linguæ, vulnera dabant dolo, blasphemis veneno fundebant, & quasi non sufficeret ad odium contemptus, despectus ad iniuriam, sic Christum prosequabantur insidijs, tentabant dolo, interrogatione pulsabant, appetebant contumelijs, & tota cupidi simulatione vellabant: obiciebant curandos in sabbatho, ut si non curasset, fieret de impossibilitate contemptus; de lege maneret calumnia, si curasset. En quanta malitia, ore amicitiam simulare, & corde hostilia moliri, quod his temporibus supremum modum increbuit. Pleriq; enim inueniuntur, qui disperitatum linguarum miraculum à Spiritu sancto diuinitus patratum improbe æmulantur, dum aliâ, & aliâ linguâ à seipsis discrepantes, loquuntur. De quo ingeniosè Galfridus in allegorijs Gotfridi Tilmanni. Pessimè ait nonnulli diuinum miraculum æmulantur, ut disperitas linguas, ut ignem accepisse videantur. Diuinus siquidem ignis non scandalo urit, sed amore magis accendit; inflammatio autem gehennæ urit, linguas male disperiens, ut quisq; nostrum suâ cuiq; linguâ, & quasi nunc græcè, nunc hebraicè, nunc latine loquatur. Verum quis poterit coër-

Galfridus

Ad cere effrenes vituperorum linguas? quia oppilabit euriolas vulgi aures, quas obmurmurationis libido malè dulci voluptate titillat? ecquis suster serpentem, hanc humanæ malitiæ pestilentiam latè grassantem, & proborum etiam famam atrociter depopulantem.

Vnicum duntaxat, ut video remedium, contra pestem hanc malitiosam superest, nimirum illius contemptus, ut docet Seneca lib. de vita beata cap. 26. inquit: Nullam mihi iniuriam factam, cum mihi detrahitis; sed ne dijs, quidem, hu qui aras euerunt: sed malum propositum apparet.

Malum, consilium, etiam ubi nocere non potuit. Sic vestras hallucinationes, fero, quemadmodum lupi ter optimus maximus ineptias pœtarum, quorum alius illi alas, imposuit, alius cornua, alius adulterum illum induxit, & obnoctantem; alius sanum, in Deos, alius iniquum in homines, alius ingenium corruptorem, & cognatorum quidem. Quibus nihil aliud actum est, quam ut pudor hominibus peccandi demeretur, si ealem credidissent. Ingenium hoc malitiæ est, in malos pariter ac bonos, obreptatorum linguas exacuerit, ut confusanea indifferenter malitia, pudore malitiæ homines eximat. Iam nec Deus ipse in suæ diuinitatis solio tutus est ab his, qui posuerunt in cælum os suum; & inde lingua eorum transiit in terram, hominum proborum innocentiam culpans, impudenti obmurmurandi licentiâ. Contemptus igitur & patientia, optimum contra detractionem remedium, Audite patientem Iobum c. 5.

Flagello inquit linguæ absconderis, & non timebis calamitatem, cum venerit. Vbi flagellum linguæ, vocat linguam nequam, calumniatam, vituperantem, obreptantem, maledicentem aculeo venenatam; à qua etiam ipsa innocentia vapulat. Haud leue est, ait D. Chrysostomus; Imò, verè, magnum.

Imò, verè, magnum, cum posse iuuantem Deo hominem effugere, qui nihil boni vnquam loquatur: linguæ enim nihil improprium; quibuslibet insidijs, quolibet ente immuniore, atq; intolerabiliore. Ergo etiam iuuantem Deo, magnum est, aliquem effugere linguam obreptatorum maledicentiam.

O quam impotenter maledicorum, lingua in bonos grassatur, probos quosq; proscindit, & lacerat, ut etiam iuuantem Deo, præstabilis remedium sit, fuga, & latebra. Imò quia nec ibi satis tutus eris à maledicæ linguæ insidijs, totus patientiæ armis obdurandus es, & prudenti neglectu roborandus, ut eius minas negligas, ut eius scibus rupeâ patientiâ obstitas, Fatigetur improbitas illius patientiâ nostrâ, nostroq; neglectu sentias aduersa-

Seneca

Impostum Ioui à pœtâ is impostum

Detrahit contemptus & patientia vincitur

Iob. 5.

D. Chrysostomus

Psalm. 30.

Hugo

Psalm. 105.

Die Pentecostes.

aduersarius casso vulnere è maledicæ linguæ pharetra perperam tela vibrasse. Hoc consilium dat Regius Vates Psalm. 30. qui nimium exacerbatus, dum se lacerari videret inhonestis rumoribus, quos vituperorum linguæ spargebant, clamabat ad Dominum: Erubescant impij, & deducantur in infernum: muta sunt labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia, & abusione. Persecisti eu, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. Psalm. 30. v. 18. Et quidnam tale perfecit Deus, ut à maledicæ lingua iustos liberet? Respondet Psalmista: Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum: proteges in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. Patientiam faciens à contentiosa linguarum maledicentia abscondendos iustos in diuinæ faciei abscondito, ut, si vel diuinæ facies satis tutum asylum non sit, cui non parcat sacrilega vituperorum temeritas, saltem latebras offerat, quibus iusti à maledico interitu abscondantur. Sed quod est obsecro illud Dei tabernaculum, in quo iustos à contradictione linguarum protegendos asseruat Propheta? Equidem non aliud, nisi contemplatio sacratissimæ Christi passionis, profundè id enucleante, Hugone: Proteges inquit eos, in tabernaculo tuo, id est, in contemplatione humanitatis, & passionis tuæ, à contradictione linguarum; ut detrahentes, & contradicentes patienter feramus, exemplo illius, qui in facie habuit obseruatores, in dictis contradicentes.

DIE SACRATISSIMI CORPORIS CHRISTI.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ioan. 6. Enumerantur octo potentie, seu miracula Dei, in Sanctissimo Eucharistia sacramento manifestata, & ostenditur quanta preparatio ad eius sumptionem necessaria sit.

Prauidens Regius Vates in Domino augustissimè Eucharistia Sacramentum, merito exclamauit Psalm. 105. Quo loquetur potentias Domini auditis faciet omnes laudes eius. id est, ut exponit Genebrardus Theologus Parisiensis: quis poterit explicare potentissimos Dei effectus, qui ab vnica Dei potentia procedunt. Vbi censet per potentias Domini significari admiranda, & fortia Dei facta, quibus populum suum liberauit, & munivit. Iusta equidem admiratio: quomodo enim caro Christi verè cibus esse dicitur? quoniam licet caro, & sanguis Christi reapse, ac verè in Eu-

En, quantum virus in calumniatrice lingua, ut nec in diuinæ faciei, abscondito satis tutus, quis esse possit ab eius infectione. Quia ut docet Cassiodorus lib. 7. epist. nulla potestas est, quæ qualitatem famæ suæ de ore hominum possit auferre.

Hoc ergo grande malum prauidentem Saluator noster, mittit hodiè diuinissimum spiritum, ut linguas hominum à pestifera detractione coërceat, cum hoc solius Dei omnipotentis opus sit, Authore Procopio super cap. 11. Genes. Creatur inquit est, nouas formare linguas, Spiritus Sancti opus est, linguas mutare, ut discamus Apostolorum exemplo, quibus donum linguarum obtulit sub specie ignis. Venit igitur hodiè diuinissimus spiritus ad nos in figura linguæ, tum ut nos vnaquies reddat: tum ut linguas nostras reformet in melius; quemadmodum ipsemet promisit, Exodus 4. Ero in ore tuo, doceboq; te: quid loquaris septuaginta legunt: Aperiatur os tuum, & instruat te. Quare tam desideratum hospitem cum omni humilitate suscipientes, postulemus ut auferat omne venenum de linguis nostris, ut non mendacia, sed veritates, non vana mundi, sed Dei laudes loquantur. Quoniam hominis est, animam præparare, & Domini gubernare linguam Proverb. 16.

Cassiodorus

Procopius

Exodi 4.

Plinius

Caro Christi veri cibi editiones habet.

E 3 animam,

animam, & quod deperditum est, restau-
rat, vt docet Euthymius in Matthæum
cap. 64. inquiens: Verè cibis, id est, aptissi-
mus, vt pote animam, quæ propria hominis pars
est, nutriendus. Comprobat S. Basilius in ca-
put 3. Isaia sic loquens: Quemadmodum
enim corpora nostra conualescunt, ac firmantur sub
alterna sumptione congruentium alimentorum: ita
quiddam est, quod consentaneè pascit animam, etq;
suggerit vegetas vires ad bonitatem consecrandam.
Quid, illud tandem est? nimirum, quod dixerat
Dominus: quia caro mea verè est cibus, & san-
guis meus verè est potus. O bone Deus lethali-
ssimæ hominum fami, de carne tua, &
sanguine prouidisti remedium? cum in
carne tua, & sanguine multa ab homini-
bus mala perpeffus sis. Ne miremini:
ides enim per hæc ipsa, voluit malefa-
ctoribus remedia procurare, & multa
bona referre, quia in illis inenarrabilia
mala perpeffus est. Hinc de carne Chri-
sti dicebat D. Augustinus in Psal. 33. No-
bis dedit manducare corpus suum, in quo tanta per-
peffus est. Ecce idem, quod fuit suscepti-
uum tot iniuriarum, factum est medium,
per quod multa ad nos bona descen-
dunt, vt de sanguine dicit idem S. Do-
ctor in psalm. 65. Homicidis donatus est fusus
sanguis innocentis, & ipsum sanguinem quem per
infantiam fuderant, per gratiam biberunt. San-
guis ergo fusus per iniuriam, gratias pro-
fusoribus infudit. Idcirco dicebat An-
gelus mulieribus, Matth. 28. Scio quod le-
sum, qui crucifixus est, quaeritis: non est hic, sur-
rexit enim sicut dixit. Venite, & videte locum, in
quo posuit eum. Mulieribus inquam Christi
resurrectionem annuntiabat, sicutque
eas vocabat, vt viderent sepulchrum, &
inde acciperent spem vitæ. Cur obse-
ro Angelus eas vocauit, vt viderent se-
pulchrum? cur in die lætitiæ tantæ, eas
inuitauit ad videndam sedem mortis, &
tristitiæ? Quia nimirum, quidquid mor-
tis, & sepulchri in Deo fuit, agnoscerent
fœminæ culpam fuisse; ideoq; illas ius-
sit appropinquare malo, quod intule-
rant, vt inde ex Deo venientia bona re-
ciperent, cuius est, per illa mala acce-
pta, bona refundere. Ait Petrus Chryso-
logus serm. 80. Venite mulieres venite: vide-
te vbi Adam posuisti vos: ibi sepelisti hominem:
ibi virum vestro consilio contraxisti, per quod se-
disti pro seruo ipsi Dominum sic facere: & in-
telligite erga vos tantam magnitudinem veniæ,
quantæ fuit iniuriæ Domino magnitudo. An cer-
tè non magnam veniæ magnitudinem
Christus in Sacramento Eucharistiæ no-
bis præstitit? per quod inglorios mor-
tis, titulos sustulit. Cum enim patulo ore,

& inexplibili ingluuie mors in omnium
corpora inhiaret; corpus Christi sua
proiecit voragine, & comedens corpus
corruptionis alienum, ab homine mor-
talitatis titulos erasit, corporibusq; in-
cinerem redactis, incorruptionem pe-
perit. Pulchrè S. Chrysosth. homil. 24.
in 1. Corint. cap. 10. fatur: Quemadmo-
dum qui cibum accipiunt, quem continere non pos-
sunt, etiam quem ante comederant, propter illud
euomunt; ita in Christi morte vsuuenit. Mors cum
corpus quod corrumpere non poterat, accepisset:
etiam illa eiecit, quæ comprehenderat. Vbi aper-
te loquitur de Christi corpore in Eucha-
ristia, quod crucifixum est, illiusq; im-
mensas vires ostendit in detriumphata
morte. Insinuat inquam os aureum,
quod prima omnium mors, vt ita lo-
quar, communicauerit, & corpus, quod
in cruce fixum, ac mortuum fuerat, ac-
cepit. Nam licet etiam Apostoli in vi-
timæ cæna corpus Domini accepissent,
nō tamen cruci confixum, sola & prima
omniū mors corpus adhuc in cruce pen-
dēns sumpsit ad suam ignominiam, si-
milisq; scēptum, quod in regione vmbra
mortis possidebat, amisit; ac malè olen-
tia cadauera, fœtidos pulueres, & putri-
dos, eximij splendoribus, stolaq; im-
mortalitatis vestiuit. Eō quod corpus ac-
cepisset, quod videre non poterat cor-
ruptionem, corpora sanctorum à corru-
ptione liberauit, o bona mors, per quam
viximus! o corruptionis mater, per
quam incorruptionem adepti sumus! o
Regina cadaueris, cineris, & pulueris, quæ
Deificum corpus accipiens, hæc labes,
& ignominias obliterasti à corpore,
quod vitæ priuasti, & deuorasti, honor-
asti, & imperium nostrum. Quis igitur
loquetur potentias Domini, quæ in
hoc Sacramento manifestantur? Quis
auditas faciet omnes laudes eius? hoc
est, quis dignè poterit hoc ineffabile sa-
cramentum laudare? in quo maxime di-
uina potentia ostenditur. Quocirca
potentias Domini in Sacramento Eucha-
ristiæ ostensas, & quanta ad illud
preparatio requiratur, hodiè conside-
rabimus.

Insolitum quid forsan videbitur, po-
tentias Domini in Sacramento Eucha-
ristiæ inuestigare, cum vnicam tantum in
Deo potentiam esse, doceat S. Thom. 1.
dist. 42. q. 1. ar. 2. Quod ipsamet ratio
evidenter ostendit, imprimis ex parte
subiecti: quia Deus est simplicissimus &
ynus secundum essentiam, proinde &
eius potentia, cum in Deo essentia &

S. Chryso-
stomus.

Mors Chri-
sti corpus
mortuū ad
suam igno-
miniam sum-
psit, & per
hoc imper-
ium suum
amissit.

potentia sint omnino idem. Nihilomi-
nūs, quia diuina potentia producit va-
rios, & diuersos effectus, idē aliquando
in numero plurali dicitur, quemadmo-
dum in citato Psalmistæ loco: Qui loque-
tur potentias Domini. vbi sumitur potentia
pro effectu ipsius, quasi vellet dicere Pro-
pheta: quis poterit explicare potentis-
simos Dei effectus, qui ab vnica Dei po-
tentia procedunt, quod verissimum est.
Nam potentia Dei, quemadmodum &
eius essentia est nobis inexplicabilis ex
eo: quod sit infinita: à priori enim non
possumus cognoscere potentiam Dei,
nisi per eius essentiam, quoniam poten-
tia sequitur essentiam. Cum ergo diuina
essentia infinita sit, iuxta illud Baruch. 3.
O Israhel quàm magna est domus Dei, magnus &
ingens locus possessionis eius, magnus est, & non ha-
bet finem. Hoc palam docet S. Damascē-
nus 1. de fide cap. 8. Credimus inquit, vnum
Deum viuum, principium sine principio, increa-
tum, ingentum, infinitum, incircumscriptum, in-
terminatum. Et S. Augustinus de fide ad
Petrum cap. 12. Firmissime inquit tene, &
nullatenus dubites. Trinitatem Deum immensum
esse virtute, & non mole. Similiter libro de
Speculo cap. 33. tom. 9. dicite: Sicut cor-
de credo ad iustitiam, ita ore confiteor ad salutem
te Patrem ingentum, te Filium vngentum, te
Spiritus sanctum Paracletum, sanctam & indi-
uiduam Trinitatem, vnum Deum in magnitudine
infinitum, in virtute omnipotentem, in bonitate
summum. Cum inquam diuina essentia in-
finita sit, etiam potentiam eius infini-
tam esse necesse est, iuxta illud Ecce-
lesiastic. 43. Ipse enim omnipotens super omnia
opera sua; terribilis, magnus, & mirabilis poten-
tia ipso. Si ergo Deus est omnipotens,
evidenter sequitur illum esse, & habere
potentiam infinitam. Quod facile co-
gnoscitur ex tribus stupendis eius præ-
cipuis effectibus, imprimis ex creatione,
quæ est productio alicuius ex nihilo, ad
quam requiritur potentia infinita. De-
inde ex Incarnatione Verbi, quæ est ef-
fectus infinitus non solum ex parte po-
tentia, sed etiam ex parte termini, quia
terminus Incarnationis est Homo Deus.
Insuper ex sacramento Eucharistiæ, si-
quidem conuersio panis, & vini in cor-
pus & sanguinem Christi, requirit infini-
tam potentiam. Octo igitur potentias,
seu præcipua miracula Deum in Sacra-
tissimo Eucharistiæ Sacramento patra-
re video.

Prima potentia est: quia Deus in hoc
Sacramento humanitati communicauit
illud, quod est proprium diuinitatis, ni-

Amirum esse vbiq;e, quod vni soli Deo
conuenit. Nam per hoc sacramentum,
fecit etiam Deus, quod corpus eius ali-
quomodo possit esse vbiq;e, cum possit
esse in infinitis hostijs consecratis, si pos-
sent dari: imò si totus mundus esset plen-
nus hostijs consecratis, in omnibus illis
esset corpus Christi. Et licet non sim-
plicitè ac propriè diceretur esse vbiq;
cum hoc illi non conueniat ex natura
sua, & per se; sed ratione vnionis: ali-
quomodo tamen dicitur esse vbiq;e, quia
est in re, quæ est vbiq;e. Et ideo sicut
Deus est in rebus, totus in toto, & totus
in qualibet parte; idemq; Deus est in
omnib; ita quoq; Christus est in omnib;
hostijs consecratis, & in singulis, totusq;
in tota hostia, & in qualibet parte eius.
Similiter sicut Deus est in omnibus re-
bus per essentiam, potentiam, & præsen-
tiam, vt constat ex illo Psal. 138. Si ascen-
dero in celum, tu illic es, per quod significa-
tur diuina essentia: Si descendero in infer-
num ades, id est, per præsentiam: nam
adesse tangit præsentiam. Si habitauero
in extremis mari, etenim illuc manus tua deducet
me, & tenabit me dextera tua; per quod si-
gnificatur potentia, quæ est dextera
Dei. Quod paucis verbis complexus
est S. Paulus ad Romanor. 1. ita scri-
bens: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt
omnia. Ex ipso, id est, per potentiam
ipsius: per ipsum, id est, per essenti-
am ipsius: in ipso, id est, in præsentia,
ipsius sunt omnia. Vnde Richardus
de S. Victore in libr. de Trinit cap. 23.
ingeniosè de his tribus modis essendi
vbiq;e argumentatur. Si Deus est omni-
potens, consequenter vbiq;e potest. Si vbiq;e potest; er-
go potentialiter est vbiq;e. Si potentialiter est vbiq;e:
ergo etiam essentialiter: quia in Deo non est aliud,
& aliud essentia, & potentia: alias plus se exten-
deret potentia, quàm essentia Dei. Quod si essen-
tialiter, & potentialiter vbiq;e, ergo & præsentia-
liter, quia vbiq;e est potentia, & præsentia Dei,
est etiam ibi essentia. Ita pariter in Sacra-
mento Eucharistiæ, esse realem, præsen-
tiam, essentiam, & potentiam Christi
constemur.

Altera potentia Domini, siue miracu-
lum in Sacramento Eucharistiæ osten-
ditur ex modo essendi: sicut enim mo-
dus, quo Deus est in omnibus rebus, est
inexplicabilis, & transcendit nostrum
intellectum; ita pariter modus, quo
Christus est in hoc Sacramento, est nobis
inexplicabilis. Quid enim difficilius quàm
intelligere, quomodo corpus Christi sit
in hoc Sacramento; & tamen non sit
modo

Vbiq;itas
corpori
Christi ali-
quomodo
conuenit.

Psal. 138.

Ad Rom. 12

Richardus
de S. Vict.

Modus quo
Christus est
in Sacramē-
to, inexpli-
cabilis.

Euthymius.

Matth. 28.

Chrysologus.

Psal. 105.

Baruch. 3.

S. Damascē-

S. August.

Eccelesi. 43.

Deus infini-
tam poten-
tiam habet.

modo quantitativo, aliq; plurima, quæ fide creduntur, quamvis non intelligantur. Ita ut in nullo opere Deus sic admirabilis; quemadmodum in Sacratissimo Eucharistie Sacramento appareat. Enimvero amore, & ardentissima in Deum affectione eleuatus, ac propemodum totus ignitus, ex operum Dei consideratione Propheta Rex, Psal. 110. ad Dei laudem prorumpens ex corde, ex præcordijs sic inelamabat. Confitebor tibi Psal. 110. Domine in toto corde meo, in consilio iustorum, & congregatione. Quasi diceret: omnium penne creaturarum; hominum, mulierum, vitorum, infantum, sapientium, & ignorantium, siue simplicium. In Hebræo autem textu legitur: Collaudabo Dominum ex toto corde, tunc priuatim apud sanctos, tunc pro congregatione. Inuestigate sermō, quæ causa fuit huius tanti affectus, tanti ardoris, tantæ aduocationis, & videbitis, quia operum Dei admirabilium consideratio. Sic ipse met Propheta Domini responderet: Magna inquit opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. Torquent nihilominus verba hæc expositorem ingenia, ita ut in diuersas sententias abeant.

Incognitus enim subtiliter hoc considerans affirmat, idem omnia opera Dei dici magnā, quia exquisita, id est, facta, per solam eius voluntatem, sicut omnia alta, & magna quæcunq; considerare velis, non amplius Deus in illis elaborauit; quam velle ea facere, cum in illo idem sit velle, & posse. Ait citatus Auctor: Dicitur, & facta sunt: potentia sua, est voluntas sua, & voluntas est potentia; & ideo sic leue est Deo magna opera facere velle, ac illa facere. Hinc exquisita in omnes voluntates eius, id est, secundum imperium voluntatis eius, ideoq; Paulō inferius concludit. Si ergo consideras Dei operum magnitudinem, quod totum mundum ex nihilo creauit, quod celos incorruptibiles fecit, & in suo motu infatigabiles, quod in homine naturam spiritualem, & corporalem sic coniunxit, ut nullatenus ab inuicem separari vellet, & cetera: Si autem horum omnium causam effectricem requiras, certè nulla alia cadit responsio, nisi quia voluit. Ex operum igitur magnitudine, amplitudine, multiplicitate, altitudine, magna elucet Dei potentia, ad illumq; confitendum nos impellit, dum licet talia, & tanta, non amplius ad illa efficienda tempus consumpsit; quam velle.

S. verò Gregorius lib. 6. moralium, cap. 6. alium morealem sensum ex citatis verbis erigens, ita exponit: ideo dici magna opera Domini, quoniam omnia, quam-

uis à peccatore assumantur aliquando, ut Dei obstant voluntati, eadem tamen obstitentiā illi obtemperant, hinc omnia parua, & magna, censentur exquisita, id est effecta ad omnes voluntates Dei, siue homo velit, siue nolit. Iustus namq; & misericors Deus, dicit S. Doctor, facta mortalium disponens, alia concedit propitius, alia permittit iratus, sicq; illa, quæ permittit, sic tolerat, ut etiam hæc in suæ voluntatis usum conuertat, vnde miro modo fit, ut quod sine voluntate Dei sit, et contrarium non sit, quia dum in bonum usum mala facta vertuntur, eius voluntati militant; etiam quæ eius voluntati repugnant. Egregiè profectò: Reflectite paulisper considerationem ad præterita, præsentia, & futura; pendite malitiam hominum, imò ipsiusmet diaboli in creaturarum usu contra Deum militantis, eisq; velut instrumento contra ipsum vtentis creatorem; dumq; prospicitis non solum eas contra Deum non militare, sed magis adhuc tunc obsecundare, exclamate cum Propheta: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius.

Tandem Anastasius apud Agellium, censet, idem omnia Dei opera esse magna, quia secundum omnes eius voluntates ita extant perfecta, ut nihil in eis superfluum, neq; deficiat. Ait citatus Auctor: Singula eius opera exquisita sunt, neq; superfluum quidquam habent, neq; manum. Quod ut verum esse cognoscatis, considerate singula, alta & infinita: consulite singulos Philosophos, qui sapientiā inflati vltra sidera se extulere, seq; veluti dij ad speculandum naturæ mirabilia intrusere, & neminem vnquam illorum ita audacem inuenietis, etiam si in infinitos propemodum errores prolapsi fuerint, qui naturam aut maneam, aut superfluum dicere præsumperit, quo nihil mirabilius in Dei operibus cogitari potest. Non abnuo laude dignas expositiones, quæ augustissimo Eucharistie Sacramento facile accommodari possunt. Licet enim Sacramentum hoc magnum sit, licet altum, licet supra omnem naturam; Deus tamen in illo efficiendo non amplius elaborauit, quam dicendo, quam volendo, iuxta incognitum. Licet aliqui eo abutantur, aut contra ipsum per hæreses militando, aut indignè sumendo; omnia tamen in eius ampliorem cedunt gloriam, ut merito exquisitum dici possit in omnes eius voluntates, iuxta Diuū Gregorium. Licet sit opus ita perfectum, completum, & vndequaq; absolutum, ut nihil in eo superfluum, nihil

mancum

S. Gregor.

Anastasius.

Die Sacratissimi corporis Christi.

mancum reperitur, quod desiderari A. tentiam vasta celorum machina, solare iubar, lunæ splendor, vniuersus deniq; mundus. Prædicant prodigia, miracula & alia stupenda; sed hæc omnia in augustissimo Eucharistie Sacramento reconduntur, velut in omnium eorum memoriali teste Regio Vate Psal. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Quæ verba considerans D. Thomas opuscul. 59. cap. 1. dicit: In preparatione, & in dispositione, & ordinatione ipsius benedicti panis, Deus tot, & tanta mirabilia inclusit, quot in ipso videtur, quasi omnium mirabilium, quæ ab initio mundi memoriam reuocasse. Ut autem rem ita se habere clarius constet, duo præcipua ex antiquis miraculis nobis in memoriam reuocemus, ex quibus Sacratissimæ Eucharistie Sacramenti eminentiam, quantum se supra illa eleuet, non operose poterimus coniectari.

Magnū fuit, meritoq; stupendum miraculum, instantanea mulieris conuersio in statuam salis, ob inobedientiam, quod contra mandatum Dei retrorsum aspicere ausa fuerit, ut horrendum incendium Sodomiticum cernere posset. Genes. 19. v. 26. Respiciensq; vxor eius post se, versa est in statuam salis. sed quid hoc est cum ineffabili transubstantiatione huius Sacratissimi Sacramenti. Quippe in illa conuersione nihil aliud interfuit, nisi in instanti noua forma, remanente eadem materiā, proinde non fuit maius miraculum instantaneā transmutatione; quod autem natura per tempus operatur, Deus in instanti efficere potest. At verò in Sanctissimo Eucharistie Sacramento non noua inducitur forma, non eadem remanet materia; sed tota substantia panis conuertitur in substantiam carnis, tota substantia vini in substantiam sanguinis, nihil omnino de priori remanente, nihil existente, ut fides Catholica docet. Ita ut Deus, & Christi diuinitas, ex nullo opere nescio quam admirabili ita cognoscatur, quam ex transubstantiatione Eucharistica; cum solius diuinæ potentie sit eam efficere. Hinc turpiter errauit dæmon, dum ex conuersione lapidum in panes conijcere voluit, vtrum Christus Deus esset, quando Matthæi 4. v. 3. ad eum accedens dixit: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Super quæ verba S. Hilarius Cant. 3. in Matthæum ita discurret: Eam ergo intendendo conditionem operis proposuit, per quam in Deo ex mutatione lapidum in panes, virtutem potestatis agnosceret, ut in homine oblectamento cibi

Cum igitur hæc sit magnitudinis Dei operum ratio, considerare quæso, nihil maius, nihil mirabilius, nihil præstantius inueniri Sanctissimo Eucharistie Sacramento, in quo tota inuertitur natura, toti contradicatur rationi, totus pessumdatur discursus. Prædicat Dei omnipotens

Sacramentum Eucharistie nihil mirabilius, nihil præstantius.

Paschasius.

patientiam vastam celorum machina, solare iubar, lunæ splendor, vniuersus deniq; mundus. Prædicant prodigia, miracula & alia stupenda; sed hæc omnia in augustissimo Eucharistie Sacramento reconduntur, velut in omnium eorum memoriali teste Regio Vate Psal. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Quæ verba considerans D. Thomas opuscul. 59. cap. 1. dicit: In preparatione, & in dispositione, & ordinatione ipsius benedicti panis, Deus tot, & tanta mirabilia inclusit, quot in ipso videtur, quasi omnium mirabilium, quæ ab initio mundi memoriam reuocasse. Ut autem rem ita se habere clarius constet, duo præcipua ex antiquis miraculis nobis in memoriam reuocemus, ex quibus Sacratissimæ Eucharistie Sacramenti eminentiam, quantum se supra illa eleuet, non operose poterimus coniectari.

Magnū fuit, meritoq; stupendum miraculum, instantanea mulieris conuersio in statuam salis, ob inobedientiam, quod contra mandatum Dei retrorsum aspicere ausa fuerit, ut horrendum incendium Sodomiticum cernere posset. Genes. 19. v. 26. Respiciensq; vxor eius post se, versa est in statuam salis. sed quid hoc est cum ineffabili transubstantiatione huius Sacratissimi Sacramenti. Quippe in illa conuersione nihil aliud interfuit, nisi in instanti noua forma, remanente eadem materiā, proinde non fuit maius miraculum instantaneā transmutatione; quod autem natura per tempus operatur, Deus in instanti efficere potest. At verò in Sanctissimo Eucharistie Sacramento non noua inducitur forma, non eadem remanet materia; sed tota substantia panis conuertitur in substantiam carnis, tota substantia vini in substantiam sanguinis, nihil omnino de priori remanente, nihil existente, ut fides Catholica docet. Ita ut Deus, & Christi diuinitas, ex nullo opere nescio quam admirabili ita cognoscatur, quam ex transubstantiatione Eucharistica; cum solius diuinæ potentie sit eam efficere. Hinc turpiter errauit dæmon, dum ex conuersione lapidum in panes conijcere voluit, vtrum Christus Deus esset, quando Matthæi 4. v. 3. ad eum accedens dixit: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Super quæ verba S. Hilarius Cant. 3. in Matthæum ita discurret: Eam ergo intendendo conditionem operis proposuit, per quam in Deo ex mutatione lapidum in panes, virtutem potestatis agnosceret, ut in homine oblectamento cibi

S. Thomas

Genes. 19.

Mutatio Mulieris in statuam salis fuit instantanea.

Dæmonis error in Christi diuinitate inuestiganda.

S. Hilarius.

patientiam

patientiam esuriens illuderet. Quid ergo Dominus? stoliditatis ac imperitiæ eum damnavit respondens: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Arguens in primis dæmonem, quod impertinenter tale miraculum exposculetur, cum ibi & herbe adessent, quibus se homo sustentare posset; superfluum est autem miracula querere, dum ad sustentationem necessaria adsunt. Simulque taxans dæmonem ignorantem, quod verum deitatis signum non petierit. Quippe conuersio lapidum in panes, nequaquam diuinitatis signum est: nam etiam Moyses virgam proiciens coram Pharaone, licet virtute diuinâ statim eam in colubrum vertit; non tamen ob hoc pro Deo habitus est. Proinde sola transubstantiatio Eucharistica est verum diuinitatis signum, quam si dæmon exposculasset, nequaquam de Christi natiuitate amplius potuisset dubitare. Tunc enim Deum esse aliquem certò cognoscitur, quando non transmutando lapides in panes, comestibiles eos reddit, eadem remanente materia; sed tunc, quando hæc remanet totaliter pereunte, aliâque transmissâ, seu transubstantiatâ. Atque sic ex transubstantiatione Sacratissimi Eucharistiae Sacramentum, supra omnia miracula se erigit.

Transubstantiatio Eucharistica est verum diuinitatis signum.

Alterum non minus, imò maximum ac præcipuum Dei opus antiquis illis temporibus in cælo manifestatum fuit, stabilitas solis, ac lunæ in medio cæli.

Iosue 10. voci hominis obediens Deo. Stetit itaque sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio vnius diei, non fuit antea, nec postea tam longa dies obediens Domino voci hominis, & pugnantem pro Israël. Iosue 10. v. 14. Quod admiratus Sapiens Ecclesiastici 46. v. 3. dicit: Quam id est, quantam gloriam adeptus est in tollendo manus suas? an non in iracundia eius impediens est sol, & vna dies facta est quasi duo.

Stante sole tempore Iosue cæli superiores mouebantur Dionysius Areopag. pag. epist. 7. ad Polycarpum scribens, tunc non omnes simul orbes cum sole constituisse, sed solum inferiores eo, mouentibus se sole superioribus, ex quo fiebat, ut si solem continentes orbes mouerentur, ipse per se immobilis existeret. Vnde Apollonophanem quendam magnum Philosophum reprehendens, & ad fidem adducere laborans, hoc ei miraculum obiecit, Deum summum ex eo probans Auctorem esse naturæ, atque ad nutum eâ vti, prout vult, prout iubet, sic eum alloquens: Cur igitur non eum, quem ex hoc quod, verè omnium Deum esse cognoscimus?

Animus propter potentiam, quæ omnium causa est, nec verbum exprimi potest: cum ab eo sol, & luna, & statum, natura superiore, vna cum reliquis cæli superioribus, & stellis omnino immobiles efficiuntur. Atque toto die in eisdem punctis insistant omnia, aus quod maius est, quando omnibus, quæ & præstantiora sunt, & continent, ita in orbem motu, ea quæ illorum complexu continebantur, non vna in orbem, circumquâ, ferebantur. Verum conferte tantum miraculum cum sanctissimo Eucharistiae Sacramento, & quasi nihil apparebit. Iturus quippe Christus ad Patrem, corpus illud sanctissimum simul immobile, ut ita loquar, promisit se usque ad consummationem sæculi daturum nobis, ita ut simul in cælis existente, verè, realiter, ac propriissime idem omnino corpus in Sacramento existat. Quod inter omnia augustissimi istius Sacramenti mirabilia, summè admirandum constituit S. Thomas opusc. 59. cap. 8. Inter omnia inquit mirabilia, quæ sunt in isto sanctissimo Sacramento, istud videtur mirabilius, & diffusius ad intellectum. Sol quidem iussu Domini stetit orante Iosue, sed vix vna die; at verò Christi corpus usque ad consummationem sæculi ibi ex duobus vna dies effecta est; hic ex Christi corpore, & speciebus vnum Sacramentum; ibi mouebantur orbes solem continentes immoto sole; hic quotidie videmus, & credimus motis speciebus, ac circumlatis, & cum eis ipsum Christi corpus, tantum in cælo immobile ipsum permanere; ibique ut sic dicam, non vnum, sed æternum efficere diem. O quantum miraculum, quam stupendum, ut meritò à D. Thoma omnium maximum appelletur.

Tertia potentia, siue miraculum in sanctissimo Eucharistiae Sacramento ostenditur ex modo, quo Christus vnitur nobiscum, quando illum dignè recipimus, qui etiam est plenè ineffabilis, cum nos arctissimo modo Deo copulet, asserente ipsomet Christo Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Nam totis viribus Christus in id incubuit, ut non solum per dona Spiritus Sancti, sed etiam per veram, realem, ac substantialem corporis eius sumptionem Deo vniremur, ut quod Spiritus sanctus per sua dona, hoc ipse per carnem suam efficeret, se nobis tribuens, se nobis incorporans, ac in diuinum transferens consortium. Hinc in vltima cæna post sacrosanctam communionem cum discipulis factam, pro nobis omnibus postulauit, Ioan. 17. v. 21. Non pro eis autem rogo tantum, sed pro eis qui credituri

Ioan. 6.

Ioan. 17.

Die Sacratissimi corporis Christi

crediduri sunt per verbum eorum in me, ut omnes A vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut ipsi in nobis vnum sint. In quibus verbis vnionem illam petijt, quæ fit Per fidem, spem, & charitatem, ratione donorum Spiritus sancti, & ratione ipsiusmet Spiritus sancti, in quo, & per quem fideles vniuntur cum Deo, & in quo vnum fiunt cum illo, vnde S. Cyrillus lib. 11. cap. 26. dicit: Omnes in Christum credentes, Spiritum sanctum vnum, & eundem participant, & in ipso vniuntur, & per ipsum in Deo diuinitatem esse, non quidem diuinitatem ipsam in se recipientes, sed per gratiam, fidem & charitatem participant; & quia in eis est vnum, & idem quodammodo, quantum ad animas in vnica re indiuiduas, vnum sunt, nempe Spiritu sancto. Ex quo vltius inferre: Multum similes sunt in vnitate Patris, & Filio, qui vnica substantia sunt vnum. Quamuis non omnino sit paritas: quia diuina natura eadem est in Patre, & Filio naturaliter; at verò Spiritus sanctus est idem in fidelibus per participationem gratiæ, ac donorum. Christus igitur eam vnionem nobis à Patre postulauit, quâ, mediante Spiritu sancto vnum cum Deo in ratione donorum efficeremur, & quasi ut sic loquar, in Deo transformaremur: postulauit inquam, quia ab æterno ita decretum vidit, nimirum sanctificationem animarum, & vnionem, seu participationem diuinitatis per Spiritum sanctum efficiendam. Ne tamen quidquam cederet aut Patri, qui nobis ipsum dedit incarnando; aut Spiritui sancto, qui nos cum Deo vnio per gratiam sanctificando, ita nostri exitic amans, ita nostræ vnionis cupidus, ut opus Spiritus sancti præueniens, hoc diuinissimum Sacramentum instituerit, quo mediante ipsam suam nobis conferens diuinitatem, non solum ratione donorum, sed ratione veræ, realis, ac substantialis sumptionis, & cibationis ipsius, ratione eius sanctissimæ carnis, cum qua in eius sumptione vnimur, voluit nos Deo arctissime coniungere, ut sic per istam communicationem carnis, & sanguinis eius, cum ipso, & Patre ac Spiritu sancto vnum efficeremur. Et ideo post dictam petitionem subiunxit: Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Vbi per claritatem, S. Cyrillus & Hilarius lib. 8. de Trinitate, intelligunt ipsam diuinitatem, quâ mediantrè non solum ipsos secundum animam; sed etiam secundum corpus, vnum secum efficit.

Disceptant nihilominus Authores, qualis sit ista vnio Sacramentalis inter

F 2

corpus Christi, & corpus suscipientis, realisne ac physica, an certè quæpiam alia? Verum missis varijs sententijs, & stando in rigore vnionis physice, ac naturalis, quæ iuxta Aristotelem, Metaph. cap. 7. est illa, in qua duo extrema ita vniuntur physice, ut propriè, & realiter component vnum, quæ extrema si sint substantiæ, vnio erit substantialis, & modus ille substantialis, ut est materia, & formæ; animæ & corporis; Quod si fuerit inter subiectum erit accidentalis. Tunc verissimum est, nullam prorsus interuenire realem, ac physicam vnionem, inter carnem Christi, & recipientis; sed solum vnionem affectuum, & charitatis, ex qua resultat, ut in corpus suscipientis diffundantur gratiæ spirituales, quibus, & caro refrenatur, & fomes moderatur, & passionibus mitigantur, potissimum carnales, ita ut homo fiat ex hoc membrum Christi, & mysticè, ac moraliter, membrum de membro. Cum verò id non quomodolibet fiat, nimirum, aut per habitus infusos, siue gratiæ vel siue, sed per realem, & physicam sumptionem carnis Christi in nobis; ideo talis vnio fundamentaliter dici potest naturalis, realis, & quodam modo physica, quatenus per species Sacramentales caro nostra vnitur carni Christi, eo modo, quod possibile est, nimirum solum per contactum, per species Sacramentales. Vnde dicitur realis, ac naturalis, quatenus distinguitur contra fictitium, & chimericum: Physica inquam, quatenus in se physice recipit Christum fontem, & originem spiritualis vnionis. Sic illam appellat Turriseremat in cap. Christa Pater de consecrat. dist. 2. Petrus Martines in epist. Iuda loco 23. & præcipuè S. Thomas 3. p. q. 79. art. 1. ad 3. ubi docet, hoc Sacramentum non operari in corpus, nisi quatenus efficitur gratiæ in corpus redundant. Hoc aperte docent sancti Patres. Primò S. Cyprianus serm. de Cena Domini, ubi dicit: Fidei nostra infirmitas docetur, visibilibus Sacramentis inesse vitæ æternæ effectum; & non tam corporali, quam spirituali transiitione Christo nos vniri. Moxque paulò inferius subdit: Non usque ad consubstantialitatem Christi, sed usque ad substantiam germanissimam, eius hæc societas peruenisset. Et post pauca ait: nostra, & ipsius coniunctio, nec miscet personas, nec vnus substantias; sed affectus consociat, & confederat voluntates. Præterea, S. Damascenus lib. 4. cap. 14. dicit: Ex voluntate quippe coniunctio hæc est; non autem, sicut animi nostri sententiam, omnia

Vnio inter corp. Christi, & recipientis, quæpiam alia? dat.

S. Cyprianus

S. Damascenus

omnes etiam ut Apostoli verba utat, vnum corpus sumus, quoniam ex vno pane participamus. Palam ostendens, totam unitatem ex voluntate, atque amore fieri. Insuper D. Cyrillus

Cathech. 4. Myllag. ita loquitur: sumpto corpore & sanguine Christi, effusi nos participes corporis, & sanguinis eius, & sic Christophori erimus, cum eius corpus, & sanguinem in membra nostra recepimus, atque ita ut Beatus Petrus dicit, diuina nature consortes efficiamur. In quibus verbis S. Cyrillus ex sumptione corporis Christi, nullam aliam unionem assignat, nisi spirituales, & diuinam.

Quarta potentia, seu miraculum in Sacratissimo Eucharistiae Sacramento ostenditur ex eo, quia licet ab omnibus vnus, & idem Christus recipiatur; non tamen eundem effectum operatur in omnibus, sed secundum dispositionem cuiusque. Nam ut dicit S. Thomas in sua Prosa: *Mors est malis, vita bonis, vido parum summum, quam sit dispar exitus.*

Quinta potentia, siue miraculum in Sacratissimo Eucharistiae Sacramento ostenditur ex eo: quia Christus potuit, & sciuit, excogitare modum mirabilem, quo Christus esset in homine, & homo in Christo, iuxta illud: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Diuerso tamen modo Deus est in rebus, & res in Deo: nam Deus est in rebus, quodammodo secundum modum rerum, accommodans se illis: omne enim quod est in aliquo, est in eo secundum modum eius, in quo est. Res autem sunt in Deo secundum modum Dei, & perfectiori modo, quam in seipsis. Ita pariter, Christus est in nobis secundum modum nostrum, accommodans se paritati nostrae, & sic venit ad nos in parua hostia, edoperatus illis speciebus panis, & vini, ut possimus illum recipere; nos autem sumus in Christo, secundum modum Christi, vniti illi tanquam membra suo capiti, a quo, & in quo viuimus, mouemur, & sumus.

Sexta potentia, seu miraculum in Sacratissimo Eucharistiae Sacramento ostenditur ex eo: quia Christus hoc Sacramentum non instituit propter aliquam suam necessitatem, aut utilitatem, sed propter nostram perfectionem, & commodum, ut constat ex illis Christi verbis: *Qui manducat me, & ipse viuet propter me. Et iterum: Qui manducat hunc panem, viuet in aeternum.* Diuerso tamen modo se Deus habet in suis operationibus, ab alijs agentibus creatis: nam alia agentia creata, etiam si amore prouocantur ad ope-

randum; nihilominus operantur propter aliquod bonum ipsorum, aut propter aliquam perfectionem, seu utilitatem, quam acquirunt operando. Deus vero, quia nulla re indiget, nullam perfectionem ex creaturis acquirit, sed tantum esse representatum, & cognitum a creaturis, & sic dicitur omnia facere ad manifestandam gloriam suam. Sic Rex vult congregare exercitum, & edificare arcem propter securitatem suam ab hoste; at vero Deus, quia nihil ei nocere potest, nec prodesse, nullam perfectionem ex rebus voluit intendit acquirere, sed tantum esse representatum a creaturis. Et quoniam gloria est clara cum laude notitia de excellentia aliquius, propterea dicitur Deus omnia facere ad manifestandam suam gloriam. Ita testatur Doctor Genium Ephesi 1.

*Prædestinavit nos in laudem gloriæ gratiæ suæ, quod quidem potius est ipsarum creaturarum perfectio, quam ipsius Dei, quemadmodum, si excellentissimus, aliquis pictor, qui pro excellentia suæ artis, posset solo nati plures sui imagines depingere; vellet nihilominus vnā solam sui pulcherrimam imaginem effecere, tunc ipse nullam acquireret perfectionem, sed solum esse representatum; neque ars illa perficeretur, sed tantum ostenderet suam perfectionem in illa imagine. Ad eum igitur modum Deus, sola sua voluntate vniuersum produciens, non nisi representationem suæ potentiae, sapientiae, & bonitatis acquisiuit; ipsum vero vniuersum est realiter perfectum, ut dicitur Ecclesiastici 1, quod Deus effudit sapientiam supra omnia opera sua: quia in illis representatur Dei potentia, & bonitas. Hinc dicebant antiqui Philosophi, mundum nihil aliud esse, quam Deum explicatum: hoc est, vniuersum, ad nihil aliud constitutum esse, quam ut in eo explicetur, & representetur diuina perfectio, nimirum sapientia, potentia, & bonitas. Quippe summa Dei potentia manifestatur in creatione ex nihilo, summa sapientia in ordine partium inter se, & summa bonitas in ordine ad finem. Pulchre id elucidat S. Bernardus serm. 3. in die Pentecost. inquit: *Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus, videlicet quid sit, quomodo sit, & ad quid sit constitutum. Et in esse quidem rerum inestimabili potentia commendatur, quod tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnifice sint creata: sane in mundo ipso sapientia singularum elucet, quod hoc quidem sursum, hoc deorsum.**

Deus a creaturis solum esse in se, presentia acquirere.

Ephesi 1.

Ecclesi. 1.

S. Bernardus.

Die Sacratissimi corporis Christi.

sum, hæc in media ordinatissime sunt locata. Si vero ad quid factus sit mediteri, occurrat tam vilis benignitas, quæ etiam ingratis. Quod, multitudine, & magnitudine beneficiorum posset obluere, potentissime siquidem ex nihilo omnia sapientissime pulchra, benignissime vtilia sunt creata. Ita planè Christus in hoc augustissimo Sacramento, nihil a nobis requirit, nisi benefacere, & communicare nobis sua bona.

Septima potentia, seu miraculum in Sacratissimo Eucharistiae Sacramento, ostenditur ex eo: quia Christus in hoc Sacramento voluit ostendere se posse dare suam carnem ad manducandum, conuertendo substantiam panis, & vini in corpus & sanguinem suum, ut confunderet incredulos Phariseos, dicentes: *Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad manducandum.* Ioan. 6. Nam si potuit aquam conuvertere in vinum in Cana Galilee, quomodo non poterat panem & vinum in corpus & sanguinem suum? quod enim agenti naturali est impossibile, id Deo possibile est, iuxta illud: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Et Ephesi 3. *Ei autem, qui potest facere supra quam possumus intelligere.* Ergo Deus plura potest facere, quam intellectus noster fingere possit; qui tamen potest fingere omne impossibile, quod potest enuntiare. Et certè, cum potentia Dei sit infinita, non videtur, cur Deus non possit facere illud, quod est impossibile agenti naturali, & creato, v. g. virginem concipere, & parere: ex cæco fieri videntem, ex trunco fieri vitulum, quæ sunt impossibilia secundum potentiam naturalem.

Octaua tandem potentia, siue miraculum in Sacratissimo Eucharistiae Sacramento ostenditur ex eo: quia Deus voluit instituere hoc Sacramentum, ut nobis communicaret omnes suas diuitias, & seipsum totum: nam de ratione boni est esse communicatiuum. Cum ergo Christus sit summè bonus, idèd voluit per hoc Sacramentum communicare nobis sua merita, suam gratiam, & omnes diuitias, quas habet. Atque propterea fecit se cibum hominis dicens: *Cara mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Quia sicut cibus communicat suam substantiam, & virtutem comedenti, ita Christus communicat se, & suam virtutem dignè suscipienti, quamuis hoc faciat alio modo; quam cibus corporalis, quia non mutatur in suscipientem, sed potius illum in se mutat. Vnde Christus

Ioan. 6.

stus D. Augustino lib. 7. Confess. c. 10. locutus est: *Cibus sum grandium, cresce, & manduca me: nec tu mutabu me in te; sed tu mutaberis in me.* Quis ergo Dei amorem in hoc Sacratissimo Sacramento, inò quis amoris in illo potentias attingere valebit? quando ut affirmat Rex Dauid, omnium suorum in illo memoriam fecit mirabilem, quæ vnquam operatus, quæ vnquam qua Deus omnipotens attingit. Psal. 110. *Memoriam fecis mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Si omnium mirabilem summam in vnum redegit mirabile, ex quo summa eius elucet potentia, cur misericordem, & miserantem eum appellat, & non potius omnipotentem? Equidem, quia illam memoriam non in opere aliquo adsimili præteritæ potentiae Dei, ut sic constituit, sed in potentia Dei amantis, & præ amore se euiscerantis. Vnde thesaurus linguæ sanctæ, illa verba, *misericors, & miserator Dominus.* Quia in re non magnitudo potentiae ut sic, sed potentiae amoris, dilectionis, ac æterni ignis in Christi pectore ardentis elucet. Hinc rectè non omnipotentem, sed misericordem eum appellat, quatenus omnipotentia amoris se euiscerauit, dans nobis talem escam, talem potum, omnia antiqua potentiae monumenta superans, ut rectè Titelman. in citata Psalmi verba discursit. *Multa quidem ait, sunt, & stupenda beneficia tua Domine, quæ olim exhibuisti in rerum creatione, & gubernatione, ac populi educatione; verum, omnia priora superat, quando omnium mirabilem suorum, velut memoriale nobis veniens, in carne dedisti ipsum, nempe corpus tuum in escam, & sanguinem in potum.*

Imò, quod mirabilius: si tempus consideres talis euiscerationis, cum propè occisionem, cum propè horribilem castram, dum quæreretur ad mortem, ad crucem, ad tormenta, tunc ampliùs amore deperiens, se euiscerauit, corpus, animam, & sanguinem suum præbens. Mirificè laudatur in Scriptura sacra Razias 2. Machab. 14. v. 37. quod a Iudæorum gente expetitus ad mortem ob patrias leges, ob amorem suorum Dei in sinu, ut voluit Lyranus, Victorius, Serarius, & alij, non solum se occidit, sed stans super quandam petram complexus intestina sua virisq. manibus, proiecit super turbas, inuocans dominatorem vitæ, ac spiritus, ut hæc iterum illi redderet. Quod factum antequam scriptura ediceret, præmisit virum hunc fuisse

Psal. 110.

2. Machab.

Christus in
Sacramēto
Eucharistie
seipsum e-
miscerant.

isse amatorem virtutū, & qui pro affectu pater
Iudeorum appellabatur, ut hoc modo affe-
ctum eius amplius commendaret, amo-
remq; in patriam efferret. Rem magnam
fateor; verum si rem profundius scru-
tari voluerimus, facile aduertemus id
eum non voluntariē, non ex amore, non
ex complacentia, non ex desiderio fe-
cisse: nam si mortem potuisset effugere,
nequaquam se ita euiscerasset. At verò
Christus in Sacratissimo Eucharistie Sa-
cramento amore astuans, amore depe-
riens, liber ad mortem, tunc quando
ad illam querebatur, quando sciebat
consilia, praprationes, astus, inuidiam,
liuorem, quasi omnium oblitus, se eu-
iscerans non solum viscera; sed ipsam
suam dedit animam, illam per corpus,
per sanguinem suum prapbens nobis, ut
sic non solum eius carne, sed ipsa pa-
scamur animā, ac spiritu saginemur.

Ponderate immensum Christi in nos
amorem, ita nostri amans erat, ita pro
nobis astuabat, ut prap amoris altitudi-
ne, non solum nos carne sua voluerit pa-
sci, sed & animā, propter quod non so-
lum in pane se nobis dereliquit mandu-
candum; verum etiam in vino biben-
dum, sanguinis expressā figurā, ut hinc
intelligamus, quod non solum voluit nos
sua carne pascere, quantum ex vi amo-
ris; sed etiam suo spiritu, suāq; animā.
Rigidam facis, nimiumque seueram
comminationem Deum fulminasse con-
tra eos, qui sanguine saginarentur, legi-
mus in Leuitico cap. 17. v. 10. Homo qui-
libet de domo Israel, & de adueni, qui peregrin-
antur inter vos, si comederit sanguinem, obfir-
mabo faciem meam contra animam illius, & di-
spendam eam de populo suo. Terribilis profe-
ctō comminatio, & non nisi ob enor-
missima peccata, magnosq; excessus fie-
ri solita à Deo. Quippe obfirmare faciem, est
irasci vehementer, ac firmiter, fixēque
faciem conuertere in illum, de quo effi-
caciter, & firmiter vindictam sumere
velis. Hinc contra Hierusalem iratus
Deus, dicebat Hieremie 21. v. 20. Pa-
sci faciem meam supra ciuitatem hanc in malum,
& non in bonum, id est, statui obfirmari. Et
Ezechiel. 4. v. 3. ad Prophetam locutus
est: obfirmabo faciem tuam ad eam. id est, con-
tra ciuitatem Hierusalem omnino ad de-
structionem. Qua locutione magna Dei
indignatio declaratur, simulq; peccati
magnitudo populi Hierosolymitani ex-
primitur, quā motus Deus firmiter pœ-
nam statuebat sumere. Et nihilominus
inter tot, tamq; grandia peccata, vnum

Leuit. 17.

Hiere. 21.

Ezech. 4.

A duntaxat iram Dei causabat, nimirum
sanguis eius toties à Deo prohibitus, ut
Genesi 9. v. 4. Excepto, quod carnem cum san-
guine non comedetis: propterea, quis animā
carnis in sanguine est. Vnde rectē Philo de
victim. Animam quodam modo vidimus, liberā
in sanguine. Attendite rationem: quis vi-
ta animalis ob spiritus a sanguine prap-
cipue pendet, & sine illo sustentari non
potest; quemadmodum nec ipsa homi-
nis vitā, qui cum sanguine nutritur,
anima quodam modo pasci videretur: idē
circo tam seuera prohibitio. Deus equi-
dem, qui animas nostras sibi soli in de-
licatum pastum deposcit, neq; symboli-
cē voluit, ut quispiam alius illis pascē-
retur.

Cum igitur sit in sanguine; & in
sanguine anima liberetur secundum Philo-
nem; qui aliud est, Deum nobis suum
sanguinem dare ad bibendum, & non
solum carnem ad manducandum? nisi
ita astuare, ita pro nobis deperire, ut
quoniam anima in sanguine est, voluerit
non solum carne, sed ipsa etiam sua ani-
ma nos pascere, suo spiritu viuificare,
ut ita nos totos ad se attraheret; quem-
admodum totum se nobis dedit, carne
sua nostram purificans carnem, & san-
guine animam: ut ingeniosē discurrat
Paschasius de corpore & sanguine Do-
mini cap. 11. Totus homo redimitur, caro quā-
dem carne pascitur spiritualiter; anima verò Chri-
sti sanguine reparatur: omnis namq; teste scriptu-
ra in sanguine est. Ergo sicut caro nostra
viuificatur ex carne Christi: sic animas
nostra ex sanguine Christi. Vnde quia
anima in sanguine est, idcirco in sacra-
sumptione per carnem caro nostra Chri-
sto vnitur, & per sanguinem anima no-
stra, ex duabus iam non duz, sed vna
ut ita loquar effecta, & conglutinata
cum anima Christi. O quantus amor!
quanta dilectio! obstupefcit S. Chrysos-
t. Chrysos-
t. Thomas hom. 4. in Ioan. tom. 3. ex-
clamans: Cum amorem suum Deo indicare vel-
let, per corpus suum se nobis commisit, & in vi-
num nobiscum redexit. Non potuit mihi ere-
dite maior indicatio amoris fieri, quā
dum nobis suam prapberet carnem, suā
um praplibaret sanguinem.

Et quod magis stupendum, Christus
non quolibet sanguine voluit nos sagi-
nare, sed sanguine cordis, qui est purissi-
mus, & prapstantissimus; ita ut quo po-
tamur sanguine, non venarum sit; sed
viscerum, sed prapcordiorum, sed ipsius
met cordis. Et hoc est mysterium, cui
sancti Apostoli in sacrificio missæ volu-
erunt

Aqua est
in sacrificio
vino mis-
cetum.

Die Sacratissimi corporis Christi.

Paschasius.

rint aquam vino misceri, ad denotan-
dum aquam illam, quæ simul cum san-
guine de latere Christi fluxit, ut intelli-
gamus eo sanguine nos epotari, in quo
nos tunc vnitos Christus tenebat. Au-
dite D. Paschasium. Omnes inquit in se ele-
uant, dum causas omnium in cruce persulit, id-
circo Ecclesia, quæ illo simul fuit, iure de latere
dicitur emanasse, quæ bene per aquam, sicut Cy-
prianus S. ait, designatur; & ideo rectē prouisum
est, quia simul cum sanguine fluxit, ut hoc in my-
sterio veri sanguinis ad miscetur, quatenus & nos
in illo simul, ut per hoc salutis Sacramentum, diui-
ni obutibus illis vniti mysticē offeramur. Hinc
paulo post exclamat idem Paschasius: O mira
fragrantia diuine Charitatis! ita nos ama-
re, ita diligere, ut totos nos absorbere velit, non
solum spiritum, sed carnem; non solum animam,
sed etiam corpus. Prapuidebat Christus infi-
nita suā scientiā circa Sanctissimum Eu-
charistie Sacramentum futuras homi-
num indignitates, prapuidebat horren-
da, & enormia peccata; & tamen ita
ardens extitit eius amor, ut potius iu-
dicauerit illa omnia vsq; ad diem iudi-
cij sustinere, quā vnione suorum pri-
uari, quā suos in hoc mundo deferere,
& tanto Sacramento orbatos relinque-
re. Quod admiratus S. Thomas Opusc.
58. cap. 5. copiosam Dei, ac nobilem

S. Thomas.

honitatem appellat inquiens: Copiosa bo-
nitas, & benignitas & liberalitas nobilitas Dei,
quæ inimico, & multis contra eum peccantibus,
tot bona facit, maxime cū tales, corpus eius su-
mere permittit, ut tanta eos liberalitate conuer-
tat. Nam quod peccata dimittit, quod
mundum redimat, quod sanguinem fun-
dat, quod superabundē gratiam prapstet,
quod tandem gloriam ipsam tribuat,
omnia hæc infinitam Dei prapdicant li-
beralitem. Verum quod corpus suum,
sanguinem, spiritum, animam peccanti-
bus, & indignis det, aut dari permittat,
sciens conculcandum, neq; tanta, & tam
horrenda prapuidens, se ab institutione
Sanctissimi Sacramenti abtineat, hoc
non solum diuinam prapsignat liberalita-
tem non solum flagrantem amorem, sed
prapclarum, altum, nobilem.

Bone Deus, semel tantum aut bis,
Christus Dominus se à diabolo permittit
attractari. In primis, quando in deser-
to, assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem.
Matth. 4. v. 6. Deinde, quando iterum
assumpsit eum in montem excelsum val-
dē: & ostendit ei omnia regna mundi. Quod
ita horrendum aliquibus sanctis: visum
est, ut nullo modo id cōcedere voluerint.
Ita S. Cyprianus serm. de tentat. vbi sic

Matth. 4.

S. Cyprian.

A dicit: Sed quod corporaliter eum diabolus tula-
rit, videtur inconueniens, quod humeris eius Sal-
uator infederit, & pro vehiculo vsus sit, quem prap-
cipitorem sciebat; vel ei se ferendum commis-
sit, cuius insidias agnoscebat. Eandem senten-
tiam tuetur S. Anselmus in c. 4. Matth.
& Origenes homil. 31. in Lucam con-
ferte id cum institutione sacratissimi Eu-
charistie Sacramenti, & agnosceris quasi
vmbra soli comparatam: ibi enim se-
mel, aut bis, hic vsq; ad diem iudicij:
ibi à diabolo, hic à membris suis: ibi in-
cognitus, & tanquā purus homo, hic
ut Deus habitus pessimē tractatur, quod
prapfus horrendum. Quantus ergo &
qualis amor Christi in hoc Sacramento
eluxit, qui talia prapsciens; maluit ta-
men ob suorum charitatem potius illa
sustinere, quā suos deferere. Hinc
S. Thomas opusc. 59. cap. 7. in fine ra-
tionem inuestigans, quare Christus per-
misit se à peccatoribus indignē tangi,
cū respiciens suam dignitatem potue-
rit determinare, ut non cōsecraretur nisi
à dignis, non tangeretur nisi à iustis.
Respondet, quia ex hoc multi dubita-
sent de eius in Sanctissimo Sacramento
prapsentia, & quā erat in suos charitate
inflammatus; & ideo potius voluit illa
perferre, quā de sua prapsentia aliquos

Christus in
ss. Sacra-
mento per-
mittit se à
peccatori-
bus tangi,
ne de eius
prapsentia
dubitarent.

S. Thomas.

dubitare. Ait S. Doctor in hoc enim summæ
dignationis, diuine pietatis, & fidei nostre certi-
tudo, & veritas demonstratur, quia si non posset
verē consecrari, sine tangi, nisi à iustis hominibus,
nunquā possemus in hoc mundo scire, quando esi-
set veraciter corpus Christi; sicut de aliquo homi-
ne in hoc mundo non possemus scire certitudinali-
ter, quod esset iustus, vel iniustus.

Quod cū ita sit, videamus iam cum
quanta prapparatione ad sumptionem
tanti Sacramenti accedendum sit. Hanc
profecō summam requirit Apostolus 1. ad Co-
r. 11. v. 28. illis verbis: Probeo
autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, &
de calice bibat. Quasi diceret: se prapparet,
se examinet, purget. Rationem reddit
S. Thomas opusc. 58. cap. 15. inquiens:
nam valdē iustum est, ut tam dignum, & vno-
randum cibum, scilicet ad ipsum Dominum omni-
um, non incuratē, & indeuotē, sed competenti modo
prapparati accedamus. Pulchrē id adumbra-
tum reperio, Exodi 16. v. 32. Prapcepe-
rat Deus Moyse, ut afferuaret manna in
futuras generationes: iste est sermo, quem
prapcepit Dominus: Imple gomor ex eo, ut custo-
diatur in futuras terræ generationes, ut nouerint
panem, quo alui vos in solitudine, quando educi
estis de terra Egypti. Quid verò Moyse 2. af-
feruaturus illud in dixit Aaroni: Sume vas

1. ad Co-
r. 11.

S. Thomas.

Exodi 16.

vnum, & mitte ibi Man, & reponere coram Domi-
no ad seruandum in generationes vestras. Non-
ne sufficiebat dicere, accipe vas, quorsum
addidit vnum. Mysterium assecutus est
D. Thomas supra citatus, per vnum, in-
telligens singulare, aureum, pretiosum,
quale manna decebat. Vas vnum inquit,
ad Hebr. 9.

Quasi singulariter, & excellenter mundum. Quod
vas S. Paulus ad Hebr. 9. v. 4. vnam au-
ream appellat: Post velamentum autem seun-
dum, tabernaculum, quod dicitur Sancta Sancto-
rum: aureum habens thuribulum, & arcam te-
stamenti circumtectam ex omni parte auro, in quo
vna aurea habens manna. Ex quibus verbi
Apostoli S. Thomas infert: Debet cor quasi
aureum esse purissimum per magnam munditiam,
quod capere debet celestem panem. Manna Ca-
tholici mei figurabat Sacratissimum Eu-
charistiae Sacramentum, & licet Deus so-
lum praeceperit Moysi, vt seruaret Man;
in quo vasa, & in quali materia, eius ar-
bitrio relinquens; ille tamen recte iudi-
cans, & deuote, ita aestimauit seruand-
um, vt vas esset vnum, id est, quasi sin-
gulare, mundissimum, aureum, excel-
sum, Consideremus hic, quale nostrum
debeat esse vas, nostrum cor, quod non
manna, sed verum Christi recipit cor-
pus, verum Dei sanguinem. Vnde meri-
to S. Cyrillus lib. 3. supra Ioan. cap. 34.

exclamat: O profunditatem diuinarum, sapi-
entia, & cognitionu Dei: nam quoniam verum
manna illo sensibili figuratus est Christus, necessa-
rio nunc docet, qua gloria, & virtute plenum est,
qui Christum in seipso recondit.

Irrepsit fateor, nescio an laudanda
consuetudo, imò & doctrina, suadens
etiam quotidie ad sacram communio-
nem accedendum esse: quia Apostoli
Actuum 2. vulgarem filium omnium com-
munionem instituerunt: dicit enim ibi
sacer textus: Erant autem perseverantes in do-
ctrina Apostolorum, & communione fractionis pa-
nis, & orationibus. Quae fractio ab omnibus
Catholici interpretibus, de sacra com-
munionem intelligitur. Verum, certum est
Apostolos fecisse vulgarem communio-
nem; eorum tamen fidelium, qui à ba-
ptismi fonte recentes, veteri ac terreno
homine, eum factis suis nuper exuto, no-
uum ac celestem induerunt: qui Apo-
stolicarum manuum impositione, Spiri-
tus sancti plenitudinem paulò ante ac-
ceperant: quorum fides innumeris quo-
tidie miraculis effulgebat, quorum
spes sublimia semper ac celestia conse-
crans, terrenas omnes diuitias, velut in-
fra se positas, iacentesq; calcabat; quo-
rum charitas, (qua christiana perfectio-

Apostoli
quibus fide-
libus vulga-
rem com-
munionem
fecerant.

Ado. 2.

S. Cyrillus.

nis apex est) ita absoluta erat, vt omni-
um illorum attestante sacro textu, vnum
cor, & vna anima est. Ex quo facile intel-
ligitur, scripturam loqui solum de fide-
libus recens conuersis ad fidem; non
autem de quibuslibet alijs fidelibus, fa-
cile etiam in peccata prolabi solitis. Le-
gite caput 1. Actor. & facile videbitis
ipsosmet sanctissimos Apostolos, cum post
Saluatoris resurrectionem, tantis ab eo
gratiae muneribus donati essent, cum
Spiritus Sanctum diuinitus illius oris
fatu accepissent, cum doctrinae illius per
orbem vniuersum disseminandae, mira-
culisq; omne genus confirmandae, pote-
statem essent adepti; tamen quasi se mi-
nus idoneos, paratosq; sibi viros fuisse,
ad celestem illum panem attingendum,
sed expectabant, & plenitudinem Sancti
Spiritus praestolabantur, quò dignius, &
sanctius tremenda illa mysteria perage-
rent, vsq; ad Pentecostes abstinentes à
sacra communione, & sanctis orationi-
bus deuote vacantes. Actor. 1. Hi omnes
erant perseverantes. vnanimes in oratione cum
mulieribus, & Maria matre IESU. & fratribus
eius. Vt hinc perspicuum sit, quò ordine
ad Eucharistiam, si verè ac legitime illa
ita volumus, progrediendum sit.

Hinc S. Bonaventura ad illam quaestio-
nem, vtrum praeter sacra communione
frequentius, vti, an rarius? in 4. senten-
tia. dist. 12. par. 2. ar. 1. respondet. Si qua-
ritur, vtrum expediat frequentare alicui: dicen-
dum, quòd si videat se esse in statu Ecclesiae pri-
mitiae (id est, in baptismatis sanctitate,
in vitae innocentia, in charitatis, ac Spi-
ritus sancti ardore) Laudandum est, quotidie
communicare. Si autem in statu Ecclesiae finalis,
vt pote frigidum, & tardum, laudandum est, quòd
verò si autem in medio modo, medio modo debet
se habere, & aliquando debet cessare, vt addiscat
reuereri; aliquando accedere, vt inflammetur amo-
re: quia talis hosti debetur honor, debetur &
amor; & tunc secundum illam partem, secundum
quam viderit se magis proficere, ad illam magis
declinet: quòd homo solum experientia discit. Vn-
de etsi omnibus hoc Sacramentum de-
dit Christus, etsi pro omnibus illud in-
stituit, ausim tamen dicere, quòd maxi-
mè, & principaliter pro mundis, id est,
pro in munditie, & castitate excellenti-
bus, iuxta illud Apocal. 2. v. 17. Vincenti
dabo manna absconditum. Quem locum S. Au-
gustinus, Beda, & Rupertus de Eucha-
ristiae Sacramento exponunt. Vincenti in-
quam, id est, puro, illibato, ait Ruper-
tus: Vincenti dabo manna absconditum; nam in
isto gradu vincens, est doctrinam Balaam, id est,
formica-

Apostoli
post resur-
rectionem
vsq; ad pen-
tecosten à
sacra com-
munionem
abstinebant.

S. Bonavent.

Apocal. 2.
S. August.
Beda.
Rupertus.

Die Sacratissimi corporis Christi

fornicationes primum in semetipso per virtutem
continentiae, deinde in alijs per scientiam destrue-
re; qui autem hoc modo vincit, ille Sacramentum
corporis, & sanguinis Domini dignè percipit; sicut
è contrario ille, qui vincere negligit, accedens ad
hoc Sacramentum, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Quibus verbis talem munditiam re-
quirat in eo, qui hoc Sanctissimum Sa-
cramentum sumit, vt non solum ipse sit
mundus in se, sed vt munditiam etiam
alijs communicet; ita mundus, vt ex vi-
su, & gestu, ex actu, ex vita, ex loque-
la puritatem, ac munditiam praefereat,
nec solum ipse mundus sit, verum etiam
alios mundos faciat.

Dicam amplius, ita mundum à fordi-
bus oportet esse hominem, qui Sanctis-
simum Eucharistiae Sacramentum sum-
pturus est, vt non sufficiat quaelibet tem-
poranea mundities, sed necessaria sit diu-
terna, longaeuza, ac veluti senescens, ad
hoc, vt dignè accedat, vtque à Domino
tandem indignus, non iudicetur. Pro-
pter quod S. Paulus 1. ad Corint. 11. v. 31.
causam mortis, ac infirmitatis in homi-
nibus non aliam assignat, nisi imparita-
tem conscientiae, quà ad hoc veneran-
dum Sacramentum accedunt: Idè in-
quit, inter vos multi infirmi, & imbecilles, &
dormiunt multi. Quam tamen impuritatem
D. Augustinus citatus à S. Thoma opusc.
58. cap. 16. non peccaminosam intelli-
git, sed indecentem, quatenus statim
post poenitentiam peractam, ad sacram
communione accedere audebant.

S. August.

Statim post
confessionem
accedere
ad sacram
communione
mulus se-
curum.

Verba Augustini sunt: Quod si nosmetipsos
iudicauerimus, non vniq; iudicauerimus; ab ipsa
mente poenitentis talis sententia proferatur, vt se
indignum iudicet participatione corporis, & san-
guinis Domini, vt ad tempus per Ecclesiasticam di-
sciplinam à Sacramento celesti panis separetur;
indignè enim accipit, si tunc accipit, quando debet
agere poenitentiam, id est, quando incipit, ergo se
prius iudicet, vt à se iudicatus non iudicetur à Do-
mino. En quantum Dei iram in se prouo-
cant, quàm seuerum sibi iudicium pa-
rant, qui illicitis voluptatibus dediti, &
cum meretricibus impudicè conuersati,
manè vbi euigilauerint, ad altare acce-
dunt, repurantes dignè, quia confessi;
cum tamen S. Augustinus palam pronun-
tiet, non solum indignè Sacramentum
accipere eum, qui impurus accedit, sed
etiam illum, qui recens mundatus, &
quando poenitentiam agere incipit.
Nam licet per confessionem, & per gra-
tiam virtute absolutionis obrentam, pul-
chra efficiatur anima; nihilominus ex
malis habitibus, qui remanent ex inor-

Adinata natura, ex defectibus habituali-
bus, exactibus peccaminosis, licet non
mortalibus, ita male olet, vt nisi diu per
myrrinum vnguentum, id est, per poe-
nitentiam, & lachrymarum flumen re-
abluas, quamuis non lethalem; incon-
gruum tamen ac molestum emittas odo-
rem, ideoq; indignissimè, hoc est, inde-
centissimè accedes; quoniam non eam, quae
debet puritate.

Fateor generaliter & vrsic loquendo,
consulendam esse frequentem commu-
nionem, vt expressè docet S. Thomas 3. S. Thomas,
p. q. 80. ar. 10. & in 4. q. 3. dist. 2. art.

B. 1. quaestione. 2. Vnde S. Ambrosius lib. 9. S. Ambro-

de Sacramentis cap. 4. dicit: Si quotidie
nus est panis, cur post annam illum sumis? quo-
tidie accipe, vt quotidie tibi profit, sic viue, vt quo-
tidie merearis accipere. Maxime ex hac ra-
tione, vt à peccatis praeseruemur. sic cen-
set S. Bernardus serm. 1. in cenam Domi-
ni, vbi dicit: Duo in hoc Sacramento operan-
tur, sensum minuit in minimis, & in maioribus
peccata tollit omnino consensum. Expendite
singula, & quàm necessaria sit frequen-
tia communionis, attendite. Valde tem-
tatur quispiam, malis oppressus habi-
tibus efficacissimè impugnetur, vt ad vo-
mitum redeat; ita tamen illum premu-
nit hoc diuinissimum Sacramentum, vt
à peccatis omnino tollat consensum, vt
vnde prius nullo negotio velut iumen-
tum ducebatur ad consentiendum, po-
stea vt rationis capax obstat, ac resistat.

Pariter hoc ipsum praestat in minimis,
imò & aliquid amplius: ita enim motus
compescit, vt sensum minuat, leniorq;
fiat tentatio. Addit S. Bernardus: Si quis
vestrum non tam saepe modo, non tam acerbo sen-
tit iracundiae motu, inuidia, luxuria, aut cetero-
rum huiusmodi, gratias agat corpori, & sangui-
ni Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in
eo, & gaudeat: quòd pessimum viciu accedat ad sa-
nitatem. Vnde Concilium Tridentinum,
maximè in votis habens frequentiam sa-
cræ communionis sess. 22. cap. 6. dicit:
Operatur sancta Synodus, vt singuli missis fideles astan-
tes communicarent. Profectò rationale vo-
tum, cum non aliter diabolus à fideli-
bus debelleretur, quàm frequenti Eucha-
ristiae sumptione.

Accuratè multi ex Doctoribus inue-
stigant, quare Dominus Deus post dilu-
uium concesserit hominibus carnes co-
medendas. Genesi 9. v. 3. Omne quid mo-
uetur, & vivit, erit vobis in cibum, quasi bleda vi-
rentia tradidi vobis omnia. Cum tamen pri-
mis parentibus non carnes, sed herbas
concessisset. Genesi 2. Maledicta terra in
opere

Sacra com-
munionem
sensum minu-
it, & ad pec-
cata consen-
sum auert.

S. Bernard.

Concil.
Trident.

Genesi 9.

Genesi 3.

Deus cur
post dilu-
vium car-
nes come-
des ho-
minibus in-
dulsit.

opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis die. A sed in imitatione virtutis. Christus in
cruce sancta, ut pro nostris debitis Pa-
tri satisfaceret, proprio sanguini non
pepercit, ad minimam guttulam illum
fundens; ita & nos satisfaciendo pro-
fratribus ad fundendum sanguinem pa-
rati esse debemus. Ait Divus Augustinus
tract. 47. in Ioan. Mensa Potenti, quæ sit, no-
stru, ubi est corpus, & sanguis Christi, qui accedis
ad talem mensam, preparat talia? Quomodo ipse
animam pro nobis poruit; sic & nos debemus ad
asserendam fidem, animas ponere pro fratribus.
Christus dum velut agnus innocentissi-
mus affaretur in cruce, voce valida pro
crucifigentibus clamabat ad Patrem: Pa-
ter dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt. Do-
cens nos, benefacere inimicis: ergo &
cum eodem gustu à mensa Eucharistica
recedamus. Christum in hoc imitari de-
bemus, quemadmodum fecit Protomartyr
Stephanus Auctore Divo Augustino
serm. 1. de sanctis: Magna inquit pietas fra-
tres, magna clementia, prorsus qualia in mensa
Domini sui comedit, talia & ipse in suo conuiuio
preparavit. Scriptum est in lege: Ad magnam men-
sam sedisti & scito, quoniam talia, oportet te præ-
parare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia
in sui Domini mensa comedit. Dominum Christus
dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid fa-
ciunt: Stephanus dixit, Domine ne statuas illis hoc
peccatum. En quàm similia sint verba in
Stephano, & in Iasv: nec mirum, quòd
Stephanus tam similia pararet: ut enim
ex magna Dei mensa comedit, statim
adductus est, ut in benefaciendo inimi-
cis similia pararet.

Exon. 23.

Verum reuocat me ab hac assertionem,
difficillius illa sententia Salomonis, Pro-
uerb. 23. num. 1. Quando sederis, ut comedas
cum Principe, diligenter attende, quæ apposta sunt
ante faciem tuam. & statue cultrum in gutture
tuo. Septuaginta legunt: Si sederis canare
ad mensam potentis, sapienter intellige, quæ appo-
nuntur tibi, & mitte manum tuam sciens, quia
taliam te oportet preparare. Hæc mensa poten-
tis passim creditur à sanctis Patribus, &
Doctoribus, esse Eucharistica mensa, cui
qui accumbit, obligatur attendere, &
percipere, quæ in ea ponuntur, ut paret
se ad præstanda similia. Indagate dili-
gentius, quæ ponuntur in mensa Eucha-
ristica? & cognoscetis, quia ibi ponitur
ipissimus Christus, qui debita nostra in
se suscipiens, & vitam, & sanguine fuso,
curauit satisfacere creditori Patri pro
illis. Hoc attendat, qui huic mensæ ac-
cumbit, & serio preparat se ad talia præ-
standa, sed nunquid poterimus talia præ-
stare ex nostris? Equidem non talia pa-
rare, & præstare tenemur, in exhibitio-
ne substantiæ, cum hoc sit impossibile,

sed in imitatione virtutis. Christus in
cruce sancta, ut pro nostris debitis Pa-
tri satisfaceret, proprio sanguini non
pepercit, ad minimam guttulam illum
fundens; ita & nos satisfaciendo pro-
fratribus ad fundendum sanguinem pa-
rati esse debemus. Ait Divus Augustinus
tract. 47. in Ioan. Mensa Potenti, quæ sit, no-
stru, ubi est corpus, & sanguis Christi, qui accedis
ad talem mensam, preparat talia? Quomodo ipse
animam pro nobis poruit; sic & nos debemus ad
asserendam fidem, animas ponere pro fratribus.
Christus dum velut agnus innocentissi-
mus affaretur in cruce, voce valida pro
crucifigentibus clamabat ad Patrem: Pa-
ter dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt. Do-
cens nos, benefacere inimicis: ergo &
cum eodem gustu à mensa Eucharistica
recedamus. Christum in hoc imitari de-
bemus, quemadmodum fecit Protomartyr
Stephanus Auctore Divo Augustino
serm. 1. de sanctis: Magna inquit pietas fra-
tres, magna clementia, prorsus qualia in mensa
Domini sui comedit, talia & ipse in suo conuiuio
preparavit. Scriptum est in lege: Ad magnam men-
sam sedisti & scito, quoniam talia, oportet te præ-
parare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia
in sui Domini mensa comedit. Dominum Christus
dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid fa-
ciunt: Stephanus dixit, Domine ne statuas illis hoc
peccatum. En quàm similia sint verba in
Stephano, & in Iasv: nec mirum, quòd
Stephanus tam similia pararet: ut enim
ex magna Dei mensa comedit, statim
adductus est, ut in benefaciendo inimi-
cis similia pararet.

Huc spectans Isaias cap. 65. dicebat:
Lupus, & agnus pascentur simul, & leo, & bos co-
medent paleas. In quo loco notat D. Cy-
rillus, & S. Hieronymus ad cap. 11. Isaiæ,
quòd bos, & agnus, non abeant in escas
leonum, ac luporum; sed potius in suis
mensis admittant agni lupos, boves leo-
nes; quando proprius cibus agnorum,
& bouum est herba, aut palea. Verum,
cur agni, & boves, adeò fera, & sibi in-
mica animalia secum admittunt? cur
non potius naturæ instinctu illa fugiant,
& execrantur? Profectò, quia id habent
ex diuino pabulo gustato, cuius propri-
um est, etiam ad inimicos extendere
charitatem. Accipite D. Cyrillum in ci-
tatum Isaiæ locum id ponderantem: Co-
medunt enim immanes aia, & fera simul cum
mansuetis; est autem eorum cibus Christus, panis
vitalis, qui de caelo descendit, & dat vitam mundo;
alio autem carne propria. Et quidem ubi Chri-
stus cibus est, ubi aluntur homines pane
vitali, nimirum carne Christi, non
mirum,

S. Augustinus.

S. Stephanus
in orando
pro inimi-
cis Christi
imitat esse.

Isaias 65.

Cibus Eucharistica
manifestat
cit homi-
nes.

S. Cyrillus.

Die Sacratissimi corporis Christi.

mirum, quòd agnelli Christiani ita affi-
ciantur ad inimicos, & persecutores su-
os, ut vel efferos, & immanes lupos
in epularum societatem admittant. Hic
ordo charitatis, quæ ad hostes exten-
ditur, de cælesti conuiuio nascitur. Adeò
ut mensa Eucharistica minimè dissi-
dentes admittat. Hinc illud Christi moni-
tum Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare,
& ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet ali-
quid aduersus te; relinque ibi munus tuum ante
altare, vade prius reconciliari. &c. Quia Au-
gustine D. Chrysostomo homil. 16. in
Matth. sacrificium Deo est fratrum re-
conciliatio, & per aliquas inimicitias dis-
sidentes, nequaquam mensa hæc susci-
pit. Considerent id diligenter, potissi-
mum qui sacris mysterijs initiati, cum
inimicitijs ad communionem alteris ac-
cedere præsumunt. Merito proinde di-
xit Salomon: Statue cultrum in gutture tuo,
ut nimirum subtili pensemus indagine,
ac veluti cultro subtilissimæ considera-
tionis pensando recogitemus, quando
& quantum comedere debeamus, nec
indiscretè manum apponentes, ingurgi-
teq; nos satiantes, plus quam par est, co-
medentes, non nutritionem, sed indi-
gestionem hauriamus. Ingeniosè S. Chry-
stostomus homil. 28. in 1. ad Corint.
cap. 11. super illa verba: Probet autem se-
ipsum homo, discurret: Si febre laboremus sensi-
bili, non communicare mensa, ne perderemur,
longè magis homo tangere nefas est, absurdum cu-
piditatem impedire, qui febribus grauioribus sunt.
Paucinè sunt tales, qui heri toti in pec-
catis, qui nunc febre laborant cupidita-
tum, præensionum, ambitionis, occu-
pationum, negotiorum, curarum, ac to-
ti prorsus se inueniunt in mundi sollici-
tudinibus; & nihilominus se dignos æ-
stimant, ut quotidie hoc tremendum,
non vereantur accipere Sacramentum.

Quando Nabuchodonosor post expu-
gnatam Hierusalem, plurimos de filiis
Iuda in captiuitatem adduxit, quatuor
pueris excellentioribus, Danieli, Ana-
niæ, Misæli, & Azariæ assignauit anno-
nam. Daniel. 1. v. 5. Et constituit eis Rex
annonam per singulos dies de cibo suo, & de vino,
vnde bibebat ipse. Magna equidem circa
pueros captos prouidentia regalis, ut
penitus illa eis præstari voluerit, quæ
sibi. Magna cura, sollicitudo, amor, ac
benignitas, quia per singulos dies, Sed
videamus, quæ etiam conditiones re-
quirebat in illis, qui sic quotidie de cibo
regio edere deberent. Has aperit sacer
textus loco citato, v. 3. Et ait Rex Alpha-

Daniel. 1.

S. Chrysostomus.

neque præpositis Eunuchorum, ut introduceret de fi-
liis Israël, & de semine regio, & tyrannorum pue-
ros, in quibus nulla esset macula, decoros formæ,
& eruditos omni sapientia, cautos scientiâ, & do-
ctos disciplinâ, & qui possent stare in palatio Re-
gis, ut doceret eos literas, & linguam Chaldaeorum.
En quanta, & qualia, quàm magna, quàm
egregia, quàm rara Rex in pueris, quoti-
diè eodem pane, & vino, ac ipse cibatis
requirebat? Quæ si moraliter intellige-
re, & ad rem nostram accommodare,
volumus, totum hoc ad quotidianam
Eucharistiæ frequentationem necessari-
um esse comperiemus. In primis enim,
qui singulis diebus ad hanc diuinissimam
mensam accedere præsumit, debet in se
habere semen regium, puta animum su-
blimem, omnia mundi licet alta, licet
grandia spernentem. Præterea, debet
nullam habere peccatorum maculam, ut
nitereat puritate nunquam contaminatâ,
semper intactâ, ac impollutâ, vterius
debet virtutum formâ, atq; gratiâ splen-
descere, ut in illo nihil penitus sit, quod
vel leuissimam reprehensionis censuram
incurrat. Debet adhuc sapientiam per
diuinorum contemplationem possidere;
scientiam per sanctas ac pias medita-
tiones: doctrinam per moralem omni-
um virtutum exercitationem. Ac tan-
dem debet tali fortitudinis præditus esse
per habitus virtutum heroicarum, ut di-
gnus æstimeretur continuè in palatio ha-
bitare regali; ita adoptatus, ut dignus
inueniatur ad literas, & linguam diui-
nam intelligendam, id est, Spiritus san-
cti afflationes, instinctus, motiones, lo-
quelas, adeò, ut totus sermè in diuinâ
translatus, ultra homines, ultra Angelos
sit, non tantum bonus, sed etiam sanctus.
Hinc mos ille antiquus in primitiua Ec-
clesia erat, ut diaconus ad sacram com-
munionem fideles aduocans, clamaret:
Sancta sanctis, id est, ut exponit S. Chry-
stostomus homil. 17. in epist. ad Hebr.
ut si diceret, si quis non est sanctus, non accedat,
non simpliciter dicit à peccatis mundus, sed sanctus:
sanctos enim non mundatio tantum à peccatis fa-
cit, sed etiam præsentia spirituum, & bonorum ope-
rum opulentia. Et iterum supra citatum
Danielis locum dicit: Si enim Rex Babylo-
nis ex captiuitate eligens iuuenes, honestos for-
mæ & decoros facie eligit, multo magis & nos ad-
stantes mensæ regali, honestos specie animæ esse
oportet, ornatum habentes aureum, solam mun-
dam, calceamenta regalia, vultum animæ formo-
sam. Quid elegantius dici potuit?

Introspiciat seipsum homo, & si talis
est, accedat quotidie, hoc est Christi de-
siderium,

Conditiones
requirit
ad frequen-
tationem co-
munionis.

Mos aduo-
candi fide-
les ad sacræ
communionem
in primitiua
Ecclesia.

S. Chrysostomus.

a. Corint.
11.

S. Chryso.

siderium, hæc intentio mensæ Eucharistice instituta, ut cum omnimoda sanctitate, & puritate conscientie ad eam accedamus. Adhortante Apostolo 1. ad Corint. 11. illis verbis: Probet autem seipsum homo, & sic de pane isto edat, & de calice bibat. Quid oro Apostolus probandum suadet? solumne an sit in statu peccati mortalis? ita profecto aliqui opinantur, sed errant vehementer. Apostolus enim non solum mortali, sed etiam veniali probationem intellexit. Hæc est doctrina S. Chrysostomi in hunc locum, ubi ostendit, quod homo seipsum probare debeat, an ex usu, & consuetudine accedat; an vero ex deuotione, & ex seruire charitatis. Probet autem inquit seipsum homo, non sicut nos facimus, qui tempore mori magis accedimus, quam studio animi: non enim omnino spectamus eo, ut accedamus parati, & malis nostris expiatis, & pleni compunctione, sed in diebus festis, & quando omnes accedunt: sed non sic iussit Paulus, sed vnum nouit tempus aditum, & communionis puritatem conscientie. Ne vero quispiam existimaret, per puritatem conscientie, solum peccati mortalis carentiam intellexisse D. Chrysostomum, ideo paulo inferius seipsum ita explicat: Ne facis enim hanc mensam tangere cum malis cupiditatibus; quando autem dico prauas cupiditates, & corporum dico cupiditates, & pecuniarum, & iræ, & odij, & accepta iniuriarum recordationis, & omnes ut semel dicam prauas. Ne tamen locus adhuc relinqueretur, per istas cupiditates intelligendi mortales, addit sanctus Doctor: Et oportet eum, qui accedit, his omnibus exhaustis, ita illud mundum tangere sacrificium; & neq. segnis, & miseræ affectum, necesse habere propter diem festum accedere, neq. rursum compunctum, & poratum prohiberi, propterea, quod non sit dies festus. Vult itaq. S. Chrysostomus, ut ista probatio sit non solum de peccatis actualibus; sed etiam de malis habitibus; & verum homo ex consuetudine accedat, quod solum est peccatum veniale: an absq. segnitie, an quia dies est festus, & omnes accedunt: nam tunc cuilibet dies erit festus, quando fuerit paratus, & ideo si quotidie accedat. Quenam vero sit ista præparatio festiua, ut homo quotidie possit accedere, & quis dies festus? Respondet citatur Chrysostomus: Dies enim festus est bonorum operum ostensio, & pietas animi, & virtus recte instituta, & si hæc habeas, poteris semper festum agere, & semper accedere. Ergo ex verbis S. Chrysostomi euidenter sequitur, iuxta D. Paulum probationem em non solum mortali, sed etiam veniali in-

telligendam esse: præterea indignè accedere, qui ex consuetudine accedit ad communicandum. Tandem, vitam eorum, qui quotidie communicare volunt, debere habere bonorum operum ostensionem, non malorum: pietatem animæ, ac insuper vitam bene institutam, non lasciuientem, & petulantem.

Eandem doctrinam tradit S. Gregorius in cap. 1. lib. 1. Regum, super illa verba: Repleti prius pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt. Vbi verba hæc exponens de Sacramento altaris, & de malis sacerdotibus, quasi præcauens, ne quis eum intelligeret solum de peccatis mortalibus, sic dicit: Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat, nisi ut a peccatis, quibus ea humana fragilitas mactare non desinit, euacuati quotidie contineantur: nam qui quotidie non exhaurit, quod delinquit, est minima sunt peccata, quæ congerunt, paulatim animam replent, atq. ei meritis auferunt fructum interine saturitatis hac repletionem. Vbi indignitatem illam intelligit, quæ est peccatorum venialium. Ex qua doctrina sequitur, quando dicit S. Paulus: Probet autem seipsum homo, cum loqui de probatione non solum mortali, sed etiam veniali.

Comprobat S. Bonaventura opuscul. 1. de præparatione ad missam, c. 5. ita loquens: Tertiò proba te ipsum ex quantâ charitate, & quali seriore accedu: non solum enim mortalia vitanda sunt, sed etiam venialia, per negligentiam, & otium multiplicata, & etiam per inconsiderationem, & per distractionem dissolutæ vite, & malæ consuetudinis. Ecce Seraphicus Doctor non solum vult, ut homo ad sacram Eucharistiam accedat, mundus a venialibus ex genere ut vocant; sed etiam ex subreptione, quantum fieri potest: Cuius rationem statim subiungit pergens: Nam licet non occidant animam; tamen reddunt hominem tepidum, grauem, & obnubilatum, & indispotum, & ineptum ad celebrandum. Moxq. concludit: Ideo caue, ne nimis tepidus, & inordinatus accedas, & inconsideratus: quia indignè sumis, si non accedu reuerenter, circumspicere & considerat. Hinc illa Apostoli comminatio: iudicium sibi manducet, & bibet. Qualem autem hoc iudicium intelligat Apostolus, statim ipsemet explicat, subdens: ideo inter vos multi imbecilles, scilicet, per fidei inconstantiam; & infirmi, id est, graui peccato sauciati: & dormiunt multi, scilicet per corpoream, & desidiam. Horrenda sanè verborum Apostoli explicatio a Diuo Bonaventura tradita, quod nimirum iuxta Apostolum, qui indignè accedit, id est, cum peccatis

1. Reg. 2.
S. Gregor.

S. Bonau.

Die Sacratissimi corporis Christi:

peccatis venialibus habitualibus, & ex genere, nullo delectu, nulla deuotione, nulla circumspectione, iudicium manducet, non quod nouum committat peccatum, sed quia iusto Dei iudicio, in penam talis irreuerentis sumptionis, mereatur, forsitan in fide vacillare, in graui incidere peccata, & dormire per desidiam ac torporem, ita ut ignis ille diuinus, qui ex se potens est dignè acceptus totum te inflammare; ob indignam sumptionem, obq. tua demerita, non sit respectu tui ignis, sed nix, sed gelu, sed glacies, dum iusto Dei iudicio frigidior post, ac ante sumptionem manebis, & in dies non te ardentior, sed tepidior inuenies, quod frequenter experientia ipsa comperit habemus.

Concil.
Trident.

Et ne ulterius excurram, contrahendo calamum, doctrinam sacri Concilij Tridentini in medium adduco sess. 17. cap. 7. cuius titulus, de præparatione, quæ adhibenda est, ut dignè quis sacram communionem percipiat. Vbi dicit sacra Synodus: Si non decet ad sacras vltas functiones quempiam accedere, nisi sanctè, certè quædā magis sanctitas, & diuinitas huius sacramenti vix Christiano comperita est, eo diligentius cauere debet, ne absq. magna reuerentia, & sanctitate ad id accedat percipiendum, præsertim, cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus, qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibet, non diiudicans corpus Domini. Vbi sacrum Concilium in his verbis eam puritatem requirit, quæ summa est, & sic dubio procul non solum mortali, sed etiam veniali munditiam exigit: nam ex mente omnium Doctorum, hoc est sancta sanctè accipere, nimirum cauere, non solum ne indignè accedas, sed etiam ne sine magna reuerentia ac sanctitate.

Quia summa puritas ad sacram communionem requiritur.

O tempora, o mores! summa olim puritas, summa sanctitas, summa mundities non solum a mortalibus, verum etiam a venialibus in accedentibus ad sacram communionem requirebatur. At nunc cuilibet homini sæculari, negotijs mundi distento, ac implicato, qui non vitam degit spiritualem, qui totus in sæculo, qui habitibus plenus sordidis, stupris, adulterijs pollutus, vfuris, fornicationibus, lucris illicitis, rapinis, dum modò confessionem præmittat, & qualem contritionem eliciat, etiam nulla præmissa satisfactione, permittitur accessus ad mensam Eucharisticam. Imò quod grauius, mulierculis lasciuis, & insolentibus, quæ heri turpitudini carnis vacabant, dum modò hodie ad confessio-

nale accedant, suspirent, illachrymentur, quamuis totæ sunt in mundo, in delicijs, in malis habitibus, sine villo perfectionis desiderio, ac strictioris vitæ, suaderetur, consulitur, imò præceptum, datur, ut quotidie communiceant. Rem profecto sædam, sacrilegam, Catholicis summè pertimescendam. Videte confessorij, qui vestris consilijs penitentes educitis, vestram potius culpam hanc, quam suscipientium esse. Ait S. Chrysostomus hom. 83. in Matth. sacerdotibus: Non parua vobis imminet vltio, si quempiam culpe confesum, hanc mensam participem esse concedatur, sanguis eius de manibus vestris exquiratur, siue quis dux militie sit, siue præfectus, siue Princeps diademate coronatus, indignè autem accedens, prohibe, maiorem illi potestatem habes.

Abusus hoc tendus in ministranda sacra communione.

Necdum satis: parum est, etiam minus dignis quotidie communicare, sed quod horret etiam calamus referre, & lingua dicere, tanta iam sit indulgentia in dispensatione mysteriorum Dei, ut etiam in domibus priuatis, in cubilibus, in stratis, in lectulis, permittatur etiam nullo morbo laborantibus, sed meris fruentibus delicijs, ut taliter sacrosanctum illud corpus suscipiant. Et quasi non esset corpus Dei, sed cuiuslibet ætheris, ipsimet administratores sacrosanctam illam arcam audent in domo Dagonis collocare? Et quidem, si semel, aut bis, & quasi per transfennam ut sic loquar, ex occasione, ex necessitate, ex causa, graui id fieret, vtcunq. minus malum, & tolerabilius esset. Sed quotidie, quod in aulis magnatum toties vidimus, imò etiam vilioris conditionis viduarum diuitijs affluentium, quid hoc aliud est, quam sacrarium Dei extra Ecclesiam, & in domo Dagonis collocare. O qualis ita Dei ex hoc supra nos, imò & supra ipsos communicantes. Sciunt hæc Antistites Ecclesiæ, & tolerant; vident spirituales iudices, & dissimulant; sentiunt sacram literarum periti, sed propter potentiam talia audentium, nolint velint, filere debent, donec tandem suprema in Ecclesia potestas, fastum, & sacrilegium ausum comprimat, vel Deus vindex sui honoris, vlticem manum apponat.

Nouimus arcam veteris testamenti a Philistinibus captam, in varijs eorum Phanis repositam fuisse, ut sentit D. Basilus orat. 3. de peccato: Arcam inquit, impiæ manus hinc, & hinc transferebant, & pro locis sacris in phanis idolorum reponebant; & tamen nunquam percussos legimus, nisi quando

S. Basilus.

quando intemplum Dagonis Arca intro-
ducta esset. Sanè non ob aliam causam,
nisi quia in alijs templis per transennā.
& ex necessitate. Cum enim eam duce-
rent in Azotum, necessarium erat, ut
dum iter agerent, in aliquo eam repo-
nerent loco; nullus autem illis aprior
videbatur, quàm Phanum deorum suo-
rum. Hinc nec ipsi, nec eorum dij per-
cussi sunt; at verò cum ex professo eam
reposuerunt in templo Dagonis, ut ibi
quotidiè extaret, tunc & ipsi, & eorum
Deus percussi, tunc occisi sunt. Et tamen
Philisthini non fecerunt id ad arcam
dehonorandam, sed potius summopere
dignificandam, ideoq; in domum eam
Dagonis introduxerunt. Nihilominus
a. Reg. 5. occisi sunt, & Dagon truncatus, i. Re-
gum 5. Invenimus Dagon isentem super faci-
em suam in terra coram arca Domini: caput au-
tem Dagon, & duas palmas manuum eius abscissi
erant super limen. Porro Dagon solus truncus re-
manferat in loco suo. Moxq; vterius addit
sacra pagina: Aggravata est autem manus Do-
mini supra Azotios, & demolitus est eos. Causa
est: quia Dagon, licet piscis, licet ani-
mal; ut Deus tamen adorabatur, ut De-
us reputabatur, & arcae sanctae praeferre-
batur. Quid putamus nobiscum fieri?
quando arca Sacratissimi Eucharis-
tiae Sacramenti, Deus ipse incarnatus,
sub speciebus Panis & vini, quotidie fer-
mè in domum idolorum introducit, idq;
à sacerdotibus Deo consecratis, &
eius societatem strictissimo iure sibi ar-
rogantibus, quam eis promissit illis ver-
bis: *Iam non dicam vos servos, sed amicos meos.*

Ergone talis reuerentia debetur Sa-
cratissimo Eucharistiae Sacramento, ut
vilissimis homuncionibus postponatur?
Accedere in peccato ad Sacratissimum
Eucharistiae Sacramentum, grande ne-
fas: nam quantum est ex parte pecca-
toris, nisi aliunde Deus, siue Christus
esset impassibilis, ex seò cum tali cor-
pore contactu Deus ipse conspurcare-
tur, faderetur. Vnde dicit Nicolaus Pa-
pa ad quandam imperatorem, ut habe-
tur in 2. p. cap. 2. q. 1. Polluimus it. & pa-
nem, quando indigne accedimus ad altare, & sor-
didi mundum sanguinem bibimus. At quomo-
dò polluimus? Equidem: quia si liquor
diuinus in se non esset corruptibilis,
quantum ex parte nostra, dum in vas
putridum, ac malè olens imittimus,
computresceret. Quod pro summa im-
pietate iudicauit Clemens Alexandrinus
lib. 2. Pedag. cap. 10. *Plurimum quoq; in Philebo*
ait, *qui fuerat barbara discipulus Philosophiae,*

*impiorum eos vocauit, qui Deum in seipso habitan-
tem corrumpunt, & quod in se est, vitiorum suo-
rum coniunctione polluunt. Eruditè satis: re-
uera enim quantum in se est, polluunt;
quia purus à puro desiderat attrahere,
impurum refugiens. Hoc diuino spiritu
afflatus Moyses probè cognoscens, inter
alias leges populo Iudaico praescriptas,
eam quoq; posuit Leuitici 18. v. 19. Ad
mulierem, qua patitur menstrua non accedes. Vi-
detur prima fronte lex ista quasi super-
uacanea, cum hoc filios procreare non
impediat; & modestè ac decenter fieri
possit. Et tamen id factum esse ad de-
centiam hominis futuri, respondet ci-
tatus Clemens Alexandrinus his verbis:
Non enim purgamento corporis, id quod est maxime
genitale seminis, & quod mox homo futurus est,
polluere est consentaneum, nec sordido materia pro-
fluio, & qua expurgantur inquinamenta inuad-
ere, & obstruere. Ita Deus futuro adhuc ho-
mini, & nondum existenti prospiciebat,
ut illum noluerit ex sordido spermate in
maculoso loco incidente concipi. Quid
putamus, quando non hominem futu-
rum, sed factum; non hominem purum,
sed Deum simul in sentinam peccato-
rum iniicimus, in eloacam spurcitia-
rum? Nonne tantum dishonorem, &
crimen læsæ suæ maiestatis seuerè vici-
scetur.*

Descensus olim Dominus in mon-
tem Synai, ita strictissime interdixerat
montis ascensum, ut neq; tactum eius
tām filijs Israël; quàm etiam iumentis
permiserit. Exodi 19. v. 13. *Cauete ne a-
scendatis in montem, nec tangatis fines illius. o-
mnis qui tetigerit montem, morte morietur, siue
iumentum fuerit, siue homo, idq; tribus ante
diebus, quàm Dominus descenderet.*
Necdum satis, verum etiam postquam
eos iam Moyses sanctificasset, ac lustras-
set, lauissentq; omnes vestimenta, insu-
per adhuc eis usum coniugij interdixit:
Non appropinquatis vxoribus vestris, in die enim
tertio descendet Dominus coram omni plebe super
montem Synai. Tanquam ergo Deus descen-
surus in montem, requirebat sanctita-
tem in illo populo, ut terribiliter etiam
montem tangere prohibuerit, mortem
comminando. Quid putamus, quando
ad Sacratissimum Eucharistiae Sacramen-
tum homo immundus accedit, ut bestia,
non ad montem, in quem Dominus de-
scendit, sed ad ipsum Dominum, intra
se recipiendum? Nonne eum lapidibus
obruet, aut lapidibus confodiet. Monet
tamen dubitationem Rupertus, quoni-
am ad vxores accedere non est res illi-
cita,

Leuitici 18.

Clemens
Alexand.

a. Reg. 6.

Oza arcam
Dei tagens
morte punit-
us est.

Die Sanctissimi corporis Christi.

cita, cur in illo populo abstinencia ab A
vxoribus requirebatur? & respondet:
quia sanctitas non consistit in precau-
tione ab illicitis, sed à licitis. Quid enim
est ait, sanctificari, nisi abstinere à licitis? nam
qui abstinet solummodo ab illicitis, pœnam quidem
euiat peccati, sed gloriam nondum est affectus
sanctitati. Vnde & Dominus Lucæ 12.
Cum feceritis hæc omnia, quæ præcepta sunt vo-
bis, dicite, quia serui inutiles sumus, quod debui-
mus facere fecimus. Si ergo ad Deum solum
audiendum tanta abstinencia, & sancti-
tas requirebatur, quæ non solum ab il-
licitis, sed etiam à licitis hominem pu-
rificaret; quid fiet, quando iam Deus
non videtur; sed manducatur. Oza ut
arcam cadentem sustentaret, quia eam
tetigit, morte statim punitus est, 2. Re-
gum 6. v. 7. *Extendit oza manum ad arcam Dei,
& tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, &
declinauerunt eam. Iratusq; est indignatione Do-
minus contra Ozam, & percussit eam super remeri-
tate, qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei. Quis
crederet, ut ob famulatum interimere-
tur; adeo, ut tremefactus David timue-
rit ad se reducere arcam. Et tamen, ut
agnoscatis iustum Dei iudicium, legite
Magistrum sententiarum, lib. 2. cap. 2. Hu-
gonem Cardinalem in cap. 11. Actor.
Dionysium Carthusianum, tom. 1. in C
tract. de sacerdotibus curatis ar. 59. qui
illius interfectionis hanc vnicam cau-*

sam afferunt, quod post accessum ad vx-
orem, quamuis licitum, ad arcam ac-
cesserit, eamq; tangere præsumperit:
& ideo interfectus est, quia non eā, quā
par erat, sanctificatione accessit. Cuius
mors nobis in exemplum data est, ut ti-
meamus, & reformidemus non pari ad
Sanctissimum Sacramentum accedere,
sanctificatione, & pro certo teneamus
mortem, dum non solum non sanctifica-
ti, sed impuri accedimus.

Ostendi igitur octo potentias, seu mi-
racula, quæ Deus in augustissimo Eucha-
ristiae Sacramento manifestauit, ostendi
summam puritatem ad eius sumptio-
nem requiri: imò ea puritas necessaria
esset, quæ nunquam contaminata, sed
semper intacta, ac impolluta extitisset,
quod prorsus moraliter impossibile est.
Ideoq; curemus, quantum in nobis est,
ut ad hanc sacram mensam, cuius fre-
quentia bonis, sanctis, & qui totaliter
Deo sunt consecrati, permittitur; acce-
dere non audeamus, nec præsumamus,
nisi præmissa sufficienti probatione con-
scientia, nisi abstinentes, nisi à lici-
tis non solum, sed etiam ab illicitis.

Quod si fecerimus, archi-
fime Christi corpori vni-
si promerebi-
mur.

DIE TRANSFIGVRATIO-
NIS DOMINI.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem
eius & transfiguratus est ante eos. Matth. 17.

Gloriosa Christi Transfiguratio celestis gloria imaginem nobis præ oculis ponit.

Ante est Dei nostri bonitas. A
ut nihil prorsus de infinitis
thesauris, rationales creatu-
ras, ad æternam beatitudinē
conditas latere velit, quin eis
omnia, modo capacitati earum conue-
nienti manifestet. Quod eo fine facit, ne
humanus intellectus, grossitie corporis
impeditus, in errores inducatur. Quis
enim scire potuisset, Angelos substanti-
as spirituales, solo Deo inferiores, in-
præstantia, & perfectione substantiæ spi-
ritualis, creatos esse? cum plurimi me-
dicorum apud Raynaldum, Angelos san-
nitatem, aut morbos corporis esse ine-
ptè nugentur. Manichæi, & Priscilliani-
stæ, eisdem esse radium diuinæ essentia

opinientur, tanquam lucis increata. Non-
nulli putent Angelos non esse substan-
tias distinctas ab animabus humanis;
quemadmodum olim censuit Origenes,
asserens, animas initio mundi omnes si-
mul creatas fuisse, & earum quasdam
peccasse mortaliter ibidem, ideoq; de-
trahas esse ad infernum, & vocari dia-
bolos. Quasdam peccasse venialiter, &
ideo in pœnam peccatorum immergas
esse corporibus humanis, & antonomas-
tice vocari animas, ab animando corpo-
re. Quasdam insuper permanisse in sua
rectitudine, atq; sanctitate initio crea-
tionis acceptas; & propterea in calo re-
lictas esse, Angelosq; vocari; nisi id di-
uina eloquia; per Regium Vatem nobis
parefe-

Origenis
error circa
creationem
animarum.

Nicolaus
Papa.Clemens
Alexand.

Rupertus

Matth. 103. patefecissent. Psal. 103. Qui facit Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem, ventem. Quis credidisset mundum hunc sublimem, cum suis elementis, & tot diuersis viuentium, & inanimatorum generibus, ac speciebus productum esse? nisi Deus per Moysen seruum suum manifestasset. Genes. 1. In principio creauit Deus celum, & terram. Quis delicias celi, & eterna beatitudinis preparatas comprehendere potuisset? nisi illas vnigenitus, qui est in sinu Patris, enarrasset mundo. Hebr. 1. Multifariam, multisq; modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis; nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem vniuersorum. Et 1. ad Corint. 2. v. 9. Quod oculi non viderunt, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus ipsis, qui diligunt illum: nobis autem Deus reuelauit, per spiritum suum. Vnicum habebat coeternus Dei Patris Filius, quod esset lux aeterna. Psal. 103. Amictu lumine sicut vestimento. Sed quia lux ista inaccessibilis mortalem hominis oculum latebat, immensa bonitatis Redemptor noster, ut splendorem illum gloriae suae ostenderet, montem Thabor conscendit, ibiq; nunquam ante visum edidit spectaculum: quia resplenduit facies eius sicut sol; vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix. Equidem tunc primum vidit sol, quae prius non didicerat, & qui solus fulgentissimis antea radijs cuncta illustrare gloriabatur, tunc deificum Christi corpus pulchritudine splendescere didicit, & ab humana facie vinciri agnouit. Aderant discipuli congruentes spectatores, quorum oculi in spes suas expandebatur, & cum voluntate maxima visionem captabant; montis excelsi silicibus inhærentes. Illud nihilominus prodigio non vacat, quod Apostoli in tanta splendoris Christi manifestatione conturbati, & exterriti fuerint. Audientes quippe vocem aeterni Patris: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, dicit sacer Euangelista: Discipuli ceciderunt in facies suas, & timuerunt valde. Profecto intemptius videtur iste Apostolorum impavidus timor: quoniam Christus gloriam suam eis manifestauerat: cum enim Christus gloriae suae diuitias eis manifestaret, certe potius voluptatis dulcedine repleti; quam pauido timore prostrati debebant. Scimus vtrique, quia Petrus ad vnicam Christi vocem per aquas maris ambulabat, & licet cum acrius resans ventus undas verberaret, ac timoris procellam cerneret, cepisset iam mergi; non tamen ac-

cidit, sed solum aliquantulum turbatus. Descendens de nauicula ambulabat supra aquam. Matth. 14. v. 29. At verò in monte Thabor tantam resplendentis Christi corporis gloriam cernens, penitus in faciem cecidit: Ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Miratur S. Ambrosius ad cap. 23. Lucæ ita loquens: Inter undas licet turbat, non labitur: nutat, non cadit: fluctat, non precipitatur: in monte tamen cecidit. Quidnam hunc illis metum incusserit, non conuenit inter expositores, cum potius complacentia in tanta magistri gloria, & anidum similis gloriae adipiscendae studium; quam timor segniter pauidus eorum pectora implere debuerit S. Chrysostomus putat in citatum scripturae locum scribens, hominibus 57. quod lux illa fulgentissima, & profunda nubes illis pauorem ingesserit. S. Hieronymus ibidem censet, id ex humana fragilitate processisse: Humana inquit fragilitas conspectum maiori gloriae ferre non sustinet, & toto animo ac corpore conterritus, ad terram cadit. Syrus addit: Quia videbant Moysen, & Eliam abeuntes intrare in nubem, ac per eam ex oculis eorum euanescere, timebant, ne Moysen in nubem fulmina, & tonitrua iacularetur, vti olim fecerat accipiens à Deo, & datus populo legem in syna: ac ne Eliam in nube iacularetur ignes, vti olim fecerat. Quasi diceret: quia in nube videbant Moysen, sicut olim legem ferentem; & Eliam seuerissimum legis seruandae zelatorem; ideo ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Graeci Patres censent, ideo tanto timore percussos fuisse discipulos, quia illa gloria, quae Christus in sua transfiguratione vultus est, non solum letitiae signum, sed etiam terrores simul indicium erat. Vnde expONENTES illud Psal. 44. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime; specie tua, & pulchritudine tua. Armorum minas, terrorem incutientes, cum gloriosa specie, ac pulchritudine, ita componunt. Specie tua, id est gladius, species eius pulchritudo, auctoritas, & gloria. Thaboris igitur gloria, non solum Dominicae speciei, pulchritudinis, auctoritatis, & gloriae index erat; sed etiam gladius simul seuerioris potentiae vindex. Verum, magis crediderim, discipulos Domini praenimia felicitate, timore percussos tunc in terram cecidisse. Quod non operose ex Seneca colligitur, qui epistola 9. 3. ita dicit: Quae res tantum valet, ut ereptum calamitatibus intra beatum locet? non potest adicere, quod superest, ut beatissimum faciat, in summo deficit clinio. Quocirca considerabimus, ad quid Christus

Matth. 140

S. Ambrosius

S. Hieronymus

Syrus

Psal. 44

Seneca

Die Transfigurationis Domini.

Christus in sua gloriosa transfiguratione ita splendidus apparuit. Christum Dominum in monte Thabor ad instar solis suo lumine totum mundum irradiantis resplenduisse arbitror ea de causa, ut ad indefessum studium, & sollicitam curam caelestis illius beatitudinis suos discipulos, in illisq; omnes mortalium filios alliceret. Moneor ad hoc asserendum autoritate Sacrae Scripturae, quae tantam futurae illius beatitudinis praestantiam innuit, ut omnem penitus humanam capacitatem excedat. 1. ad Corint. 2. v. 9. Oculi non viderunt, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus ipsis, qui diligunt illum. Nam corpora beatorum glorificata, istas quatuor dotes habebunt in primis subtilitatem, per quam corpus ex animale, & terrestre, efficietur quasi caeleste, ac spirituale, quod est subtile. Habebunt praeterea impassibilitatem, per quam corpus mortale, ac corruptibile, reddetur immortale, & ab omni corruptione, atq; passione prorsus alienum, quod est impassibile. Habebunt agilitatem, per quam corpus ponderosum, & infirmum, quod suo pondere aggrauat animam, efficietur perfectae virtutis, ad parendum animae in omnibus. Deniq; habebunt claritatem, per quam corpus sub obscurum, & deforme ratione opacitatis, reddetur pulchrum, perspicuum, ac resplendens. Quas dotes enumerat D. Paulus 1. ad Corint. 15. loquens: Seminatur, (id est corpus per mortem) in corruptione; surget in gloria: seminatur in infirmitate; surget in virtute: seminatur corpus animale; surget corpus spirituale. Quasi apertius diceret, corpus humanum ad tantam destinatum est gloriam, itaq; lucidum erit in sua resurrectione, ut septemplex solis claritatem superet. Auctore Laurentio Iustino lib. de disciplina, & perfectione monastica cap. 23. ubi de resurrectione carnis ita loquitur: Nimia quoque claritas fulgebis, ita ut solus septies transcendat splendorem. Ita erit impassibile, ut nullo cibo, & potu indigeat, affirmante id S. Cyrillo Hierosolym. Cathed. 18. Resurget inquit hoc corpus, sed non tale manebis, verum erit aeternum, & non amplius cibi opus habebis; neq; scilicet ad ascensum: per enim spirituale, & splendebis ut sol. Erit ita subtile, ut admodum spiritum cuncta penetret; ita agile, ut in momento infinita percurrat spatia. Cum ergo haec ratio humana difficulter valeat concipere, nisi in aliqua imagine, ideo similitudinem futurae gloriae Christi in suo corpore spectantium discipulorum oculis exhibuit.

1. ad Cor. 2.

Quatuor dotes beatorum corporum

Ibidem 15.

Laurentius Iustinianus

S. Cyrillus

In quo certe Redemptor noster Assueri Regis exemplum mihi imitatus esse videtur: hic enim ut se magnanimum regem ostenderet, primis statim regni sui annis, omnibus Proceribus, ac nobilibus splendidum, & sumptuosum apparauit conuiuium. Esther. 1. Tertio igitur anno imperij sui, Assuerus fecit grande conuiuium, cunctis Principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclitis, & Praefectis prouinciarum coram se. Causam tanti apparatus, & tam sumptuosae tractationis, cui similem nec sacra pagina, nec vlla saeculorum historiae commemorant vnquam, hanc reddit sacer textus: Ut ostenderet diuitias regni sui, ac magnitudinem, atq; iactantiam potentiae suae multo tempore. Quæro, nonne potuit Assuerus illas diuitias, & gloriam suam, multis alijs modis ostendere? Potuit equidem: sed non multos habuisset gloriae suae participes, ideoq; maluit bonus Rex sibi in conuiuiis assidere vniuersos Principes, & viros inclitos regni, ita ostendens diuitias gloriae regni sui, ut non modo illas, eiusdem regni nobiles spectarent; sed etiam participarent. Quoniam Regum, & maxime diuinum est, in bonorum, ac gloriarum consortio nobiles habere participes. Redemptor noster pariter ad gloriosam suam transfigurationem, assumptus cum discipulis Moysen, & Eliam: Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes. Matth. 17. S. Lucas cap. 9. scribit: Erant autem Moyses & Elias visi in maiestate. Origenes legit: Visi in gloria, ut nimirum cum ab instanti suae conceptionis esset inauguratus in regem regum, & Dominum dominantium, gloriam suam illis ostenderet, doceretque Moysen, & Eliam, esse regni sui Proceres, & pertinere ad regnum, quod in terris fundabatur. Vnde sicut transfiguratio erat ostensio regni, & gloriae Christi; ita adeo incliti proceres debebant eam participare. Audite Tertullianum lib. 4. in Marcionem, ingeniose id enucleantem in hunc modum: Quid tam Christi creatura; quam secum ostendere predicatorum suos? cum illis videri, quibus in reuelationibus erat visum? cum eis gloriam suam communicare, à quibus Dominus gloriae nuncupatur? cum principalibus suis quorum alter populi informator aliquando, alter reformator quandoq; alter initiator veterum testamenti, alter consummator noui. Ut ergo Christus se verum regem ostenderet, ita diuitias gloriae suae tribus discipulis, & duobus Prophetis ostendit, ut simul earum participes illos redderet: ita futurorum oculis exhibuit.

Esther 1.

Lucas 9.

Tertulliano

beatitudinis magnitudinem præ oculis Anem in se existentem, sed propter con-

posuit, ut quod hic videre non possent, summo conatu videndum procurarent.

Ansberrus.

Et ideo Christus in sua gloriosa transfiguratione, non suâ, sed suorum gloriâ decoratus apparuit: nam simili gloriâ beatis resplenduit, proinde minori; quàm illi debeatur. Sic censet Ansberrus vir magnæ eruditionis lib. 5. in Apocal. ita scribens: *Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol.* Absit autem, ut tantam faciei Christi tribuamus claritatem, quantam habere solem istum visibilem videmus: præsertim cum & de membris suis ipse dicat: *Fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Et quidem erunt electi æquales Angelis; non tamen Filij Dei. Nam quod in montem coram tribus discipulis transfiguratus, faciem suam in solis claritatem commutavit, futura membra sua iam tunc in seipso ostendit. Ponderate dignum Ansberto ingenij acumen, iuxta cuius doctrinam, quantum distat gloria servorum à Domini gloria, tantum gloria debita Christo Deo, antistat gloriâ, quàm beatorum corpora in cælo habebunt, in gloria æterna. Christi igitur facies resplenduit sicut sol, quia tunc gloriam beatorum corporum induit, de quibus dicitur: *Fulgebunt iusti sicut sol.* Proinde non induit totam augustissimam gloriam, debitam unigenito Filio Dei Patris, sed adsimilem beatis corporibus, quam illis suâ passione, & meritis acquisivit, quod facilius ad diligentem eius curam unumquemque pertraheret, iuxta illud ad Roman. 9. *Ut ostenderet diuinam gloriâ suâ in vasa misericordiæ suæ, quæ præparauit in gloriâ.* Siquidem beatitudo æterna ita est cognitum difficilis pro hoc statu mortali, ut sine speciali diuino auxilio plenè haberi non possit.

Quamvis enim Deus sit valdè visibilis, & cognoscibilis, non potest tamen à nobis videri propter debilitatem nostrum intellectus, ideoque oportet, ut intellectus noster eleuetur, ac illustretur lumine gloriæ, quo possit illum videre. Nam lumen gloriæ tantæ virtutis est, quod faciat hominem quodammodo proportionatum Deo, imò etiam similem, ut habetur 1. Ioan. 3. *Cum apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est.* Dicuntur autem Beati similes Deo, non quod sit in illis aliqua similitudo Dei naturalis, sed quia sicut Deus videt se clarè, & fruatur seipso, ita quoque beati videbunt Deum, fruunturque illo. Proinde dicuntur Deo similes, non propter formalem imagi-

formitatem actus circa idem obiectum. Et licet etiam homo in hac vita, videat aliquomodo, & cognoscat Deum; per hoc tamen non fit Deo similis: quia in hac vita Deus solùm videtur in creaturis in aliqua figura, & similitudine; non tamen videtur, sicuti est. Hinc Propheta in veteri testamento, quando dicunt se vidisse Dominum, non sunt censendi vidisse Deum per essentiam; sed per aliquam imaginem representantem Deum, quod non est clarè videre. Similiter quando Moyses Genes. 22. dicit: *Vidi Dominum facie ad faciem.* Respondet S. Augustinus epist. 3. quod tunc Deus loqueretur Moysi in aliqua forma visibili, nimirum in persona Angeli. Hoc ipsum docet lib. 3. de Trinitate cap. 11.

Genes. 22.

S. Chrysost.

Verum, si Christus Dominus in sua gloriosa transfiguratione ita splendidus apparere voluit, ut illo suo nimio splendore ineffabilem cælestis gloriæ magnitudinem hominibus instillaret, cur duos tantum ex veteri testamento, Moysen & Eliam; tres autem ex nouo, Petrum, Iacobum, & Ioannem, tanti miraculi spectatores habere voluit? Et quidem de Moysen, atque Eliam, multas rationes tradit S. Damascenus. Primò, ut inquit, vnus ostenderetur Dominus noui & veteris testamenti. Secundò, ut qui transfigurabatur, viuorum ac mortuorum Dominus crederetur. Tertio, ut videntes conseruorum gloriam, mirarentur pium Domini cum descensum, zelarent eos, qui prius laborauerant, videntes amantem futurorum honorum, magis fortificarentur in agonibus. Idem comprobatur. S.

Christus ad suam transfigurationem cur duos ex veteri testamento, tres ex nouo assumptos.

S. Chrysost.

Chrysostomus lib. 3. cap. 24. hom. 57. in Matthæum. tom. 2. *Ut inquit, discerneretur inter Dominum, & famulas, ut pateat eum non esse aduersarium Dei, & legis transgressorem.* Alij censent, Moysen & Eliam ex ordinatione æterni Patris affuisse Christi transfigurationi, ut eos ceteri discipuli, imitarentur in regimine populi, ut fierent mittes sicut Moyses, & zelantes sicut Elias. Quantum verò ad Petrum, Iacobum, & Ioannem, aliqui censent, ideo hos præ alijs fuisse assumptos, ut essent gloriolæ transfigurationis spectatores: quod ceteris Apostolis excellentiores fuérunt. Sic censet D. Chrysostomus hom. 57. in Matthæum ita secum discurrens: *Quamobrem eos accepit? quia excellentiores videlicet ceteris erant; & Petrum quidem, quia valdè Christum diligebat; idcirco præstabat: Ioannes verò, quia nimium*

Ditharus.

mium diligebatur! ac Iacobus, à respò. A lum perfringere fructum incarnationis ad opus existens in monte, sed diffundi in omnes credentes, quod per crucem, & passionem erat consummandum. En quàm Principi præiudiciales tales amici, quàm Deo molesti, ac infensi, qui hoc vnicum illi suadent, nimirum suum bonum; hoc vnum attendunt, omnes spoliare, Regem dicere, idque potenter, violenter, acceleranter.

Et tamen hic aulicorum genius est, hoc administrorum Regis studium, etiam in pessimis Regi annuere, imò quasi manuducere ad illicita. Principi nil aliud antepone, quàm potentiam; in nihilo magis euigilare, quàm omnia subditorum illi attribuendo, stultam illam vocem proferentes: *Omnia esse Principi, hunc Dominum esse honorum omnium, qui habent Regem.* Contra quorum insipientiam pugnat Abulensis 3. Reg. cap. 12. q. 4. *Non*

Aulicorum pessima consilia.

Abulensis. *habent eum inquit, in Dominum propriè loquendo, sed in rectorem, qui possum est ad procurandas utilitates subditorum.* Quorum ita efficax, ita terribilis suasio est, ut ausim dicere, propè admirandum, si non persuaderent. Fateor Reges malis consiliarijs videntes, posse opprimere subditos, spoliare pauperes, deprædari, innocentes persequi, contra ius & fas bona eorum diripere, priuilegia, immunitatesque, subuertere: & quod grauius, non solum vi, atque armis, sed etiam negotiatione, præuentione, legumque, bellicis instrumentis, ut ita loquar, ac pro militibus ipsis legum peritis videntes. Verum sciant se his artibus nihil aliud lucrari, nisi certam, sui ipsius simulque regnorum suorum perditionem. Quoniam eiusmodi tyrannos extorres à diuina providentia, nudosque, constitui diuina protectione, ac proinde magnis tenebris obfoscari pronuntiat sapiens, Sapientia 17. v. 2. *Dum enim*

Sapient. 17.

persasum habent iniqui, posse dominari nationes sanctas, vincula tenebrarum, & longam noctem compediti, inclusi sub testis, fugitui perpetuæ providentiæ iacuerunt. Ergo tales Principes Deum à se remouent; Deo autem à se elongato quid erunt? Equidem licet armis stipati, inermes; licet militibus cincti, soli, proinde timidi, & abiecti.

Accipite certum istius rei documentum ex sacra pagina. Expulerat per potentiam, & summam iniustitiam Rex Abimelech de suo regno innocentem Isaacum. Recede à nobis, quoniam potentior factus es nobis valde. Genes. 26. v. 16. Paruit in quo Regis mandato Isaac, migravit de finibus eius procul, neque tamen ibi omnino securus extitit: nam dicit sacer textus,

Genes. 26.

S. Damasc.

Alij censent, istos à Christo ad gloriosam transfigurationem fuisse assumptos, quod illos tanquàm veros reges, pro consiliarijs sibi addendis habere vellent, ut viso illo insolito corporis, & vestium Iesu fulgore, apprehenderent, quæ Christo deberent consulere. Propter quod voluit Christus, ut intelligerent de quo loquebatur, nimirum de excessu videlicet de morte, Lucæ 9. v. 31. *Et dicebant excessum eius, quem completum erat in Hierusalem.* Res stupenda: Christus de sanguine pro subditis profundendo cogitabat, loquebatur, totus in bonum subditorum profusus. Quid verò Petrus? stultum consiliarium & viobrosissimum: præceptor, bonum est nos hic esse, faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ. En quomodo Petrus totus tunc in bonum Regis Christi, amicorum, & sui profusus erat, reliquorum fratrum, ac orbis totius, cuius erat futurus pastor, plenè oblitus. Ideo Deus summus, ac Pater omnipotens, insipientiam Petri præcognitam habens, licet Christus verus esset Deus, qui falli, & fallere non poterat, nostro tamen concipiente modo pro filio zelauit, quasi timens, ne isti tres, si adessent soli, forsitan & ipsum persuasissent Christum sibi tantum consulere, ceteros derelinquere. Quoniam Petrus licet orbis pastor, de eo tamen nihil curauit; sed Christo & amicis omnia restringere curabat. Quod argutè tangit S. Damascenus in Carena. D. Thomas ait: *Nam decebat etiam non so-*

H 2

textus, quod illum Rex persequi non destitit. Ad quem locum venit de Gerarum Abimelech, & Ochozai amicus illius, & Phicol dux militum. Super quem locum scribens S. Hieronymus, per Ochozat non vnum tantum intelligit hominem, sed aulicorum comitatum, propterea quod in Hebræo legatur: venit Abimelech, & collegium amicorum eius. Septuaginta autem vertunt: & Paranympus Regis Abimelech, qui apud Persas secundus a Rege habetur, cuius est, Regem coronare, & cohorti regie ex selectissimis, fidelissimis, Regisq; amicis, nimirum Dynastis cum illo enutritis præesse. Ergo Rex Abimelech non quomodocunque, sed magna stipatus aulicorum Principum, atq; magnatum ceterum: imò etiam ipso militum Principe, duce belli gerendi peritissimo venit ad Isaac hominem simplicem, peregrinum, impotentem, ac de regno iniq; exturbatum. Ita ut Isaac stupefactus eos alloqueretur: Quid venistis ad me hominem, quem odistis, & expulistis a vobis. Quid verò Abimelech Rex? iuramentum amicitie ab Isaac fideliter extorquet: Sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus, ut nō facias nobis quidquam mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus, quod te laderet, sed cum pace dimissimus. Quis vnquam credidisset, ut talia Rex ab homine priuato exquireret? cum esset bellico apparatu stipatus, Isaac autem solus: utq; non solum amicitiam peteret, sed etiam malum sibi timeret, & ita quidem timeret, ut iuramento firmare veller, ne illi inferretur. Profecto timor id effecit, quia Rex videbat cum Isaac Deum esse, & secum non vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus: sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus. Igitur Abimelech licet Rex, licet militibus stipatus, licet aulicorum frequentia cinctus; tamen quia sine Deo, timebat vnum exilem, peregrinum, hominem ab omnibus destitutum.

Et vnde obsecro Rex Abimelech Deum cum Isaac, & non secum esse cognouit? vnde illum tantus timor inuasit? Profecto ex tyrannide, ex oppressione, ex iniustitia contra innocentem exercita, ex potentia legitima quous subuertente, Deum secum non esse præsentiebat. At verò ex patientia Isaac, ex mansuetudine, ex tolerantia eius summa, Deum illi adesse colligebat. Quid enim magis tyrannicum esse potuit, quam putos, quos sibi Isaac foderat, ei per summam vim, & iniustitiam eripere, ex quibus vita armentorum pende-

tamen fecerunt hoc subditi Regis Abimelech ipso conuiente. Genesi 26. *videntes ei Palestini, omnes puteos, quos foderant sexui Patri eius Abraham obstruxerant, impletes hano. Quid insolentius esse potuit, quam sine culpa, sine vlla causa, hominem abundantem opulenta possessione, filijs, familiâ, armentis grauatum in exilium eijcere? quod fecit Abimelech Rex. Et nihilominus cum tanta ei mala fecisset, ut suam tyrannidem regeret, ausus est dicere: ineamus fœdus, ut non facias nobis quidquam mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus, quod te laderet, sed cum pace dimissimus. Aded, ut S. Chrysostomus tantam impudentiam admiratur, merito exclamet: Vide, quomodo pugnantia inter se, præ metu angore, & turbatione loquuntur. Et merito: cum enim tanta Rex ille intulisset mala Isaac, nihil tamen mali audenter, ne dicam impudenter se intulisse ausus est affirmare.*

Ne miremini: hic est genius Regum, Principum, ac Potentum mundi, spoliare subditos, depradari pauperes, palliata iustitiâ, fucato colore, bona, res, vitam, honorem, ciuibus de Republica optimè meritis, & nullius criminis sibi conscijs adimere, & tamen nihil mali oppressis induxisse reputare. O crudum ingenium! o violentam naturam, ab omni humanitate prorsus degenerem, & ipse belluis ferociorem. Verum, eiusmodi Principes, aut potius tyranni, licet solenniter mentiuntur, intus tamen a conscientia compelluntur, ideòq; timent, & ad iustum properant veniam expostentes. Pulchrè S. Chrysostomus in citatum scripturæ locum, ubi ad illa verba: iustus non petit rationem, neq; expostulat, neq; arguit, ita respondet: Supernam enim time-runt penam, scierunt enim, quod licet ipse propter humanitatem suam non videretur, qui fecerant, sed illi, qui tantam eum curam agebat, repetiturus esset rationem eorum, qui in iustum facta sunt, ea propter placent iustum, & componi cum eo student. Principes itaq; persequentes innocentem, opprimentes pauperem, Deum à seiphs arcens, & extorres se à diuina providentia constituunt, ita ut statim non Deum beneuolum, sed vlciscen-tem, & iratum experiantur, quo facto & seiphs, & regna sua perdant, nisi tempestiue arctâ pœnitentiâ emendentur. Hinc S. Gregorius, Regibus hoc monitum tradit, ut semper minus sibi licere, quam possint, reputent, tres illis virtutes necessarias assignans, benignitatem

S. Chrysost.

Idem.

Regibus tres virtutes maxime necessarias. S. Gregor.

Die Transfigurationis Domini

erga subditos; iudicium, rerumq; mala. A tem legalem, seu corporalem, ut aper- rum discussionem, ac tandem modera- tionem, seu clementiam. Sic eos epist. 6. lib. 5. epistolarum alloquens: Tunc enim verè Regi regum, id est, omnipotenti Domino amplius placebit, si potestatem vestram restringere, minus vobis credideritis licere, quam potestis. Quid præclarius? in nullo certè Reges omnipotenti Deo morem gerunt magis, quam in potentie suæ restrictione, cum per hoc propius ad similitudinem Dei accedant. Qui ita mundum hunc regit, ac moderatur, ut non potentiam, sed prouidentiam ostentet; ita gubernat, ac si non potens; ita omnia ad finem con- stitutum dirigit, ut solum prouidus videatur. Christus ergo ut Reges terrenos edoceret, quales sibi assumere debeant consiliarios, tres solum ex Apostolis ad regalem, & magnificam transfiguratio- nem suam assumpsit, quorum consilia, & curam, ac vigilantiam, non in bonum priuatum, sed in bonum aliorum, & salutem omnium propendere sciebat, ut & Reges pariter non omnium, sed pau- corum, id est, iustitiam auarum consilia sanis acquiescant; peruersa autem, & bono communi nocua repellant. Hoc vobis o incliti Reges Poloniae pridem, velut oraculum quoddam, noster Ori- chonius reliquit in fideli subdito ad Sigismundum Augustum, hæc scribens: Quemcumq; inhumanum, arrogantem, auarum, ac plebanipetam videris; hunc tu insipientem esse di- cito, & tuo conuictu indignum; etiamsi is barba- rum fuerit, tristu, ac superciliosus, multorumq; ti- zolorum Doctor, potissimum eius doctrinæ, quam ille verè nunquam didicit.

Reges qua- les consilia- rios admitti- tere debent.

Orichoni- us in Fideli subdito.

In nouo te- stamento plu- res saluan- ter, quam in veteri.

tè indicat S. Paulus ad Hebr. 9. v. 9, ita ad Hebr. 9. loquens: Munera & hostiæ afferantur, quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere ser- uientem, solummodo in cibis & potibus, & varijs baptisatibus, & iustitijs carnalibus, usque ad tempus correctionis impositis. Et paulò infe- rius ibidem v. 13. idem probat: si enim sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitule as- persus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per spi- ritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortui, ad seruendum Deo viuenti. Hinc idem Apostolus ad Galat. 4. Sacramenta legis veteris vocat infirma, & egena elemen- ta, per hoc ostendere volens, Sacramen- ta legis veteris non iustificasse in suo vsu suscipientes, & per hoc nō causasse in suo vsu præsentialiter perfectâ sanctitatem.

Ad Galat. 4.

Quæ veritas manifestè colligitur ex Concilio Florentino, in decreto vni- nis, ubi dicitur: Sacramenta nouæ legis differ- re à Sacramentis antiquæ legis: illa enim non cau- sabant gratiam, sed eam solum per passionem Chri- sti dandam figurabant. Hæc verò nostra & conti- nent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conse- rant. Idipsum ratio manifestè suadet: si enim Sacramenta legis veteris in suo vsu causassent præsentialiter gratiam, homi- nes sanctificantem, tunc multò fuisset v- tilior lex vetus; quam nostra, contra Scripturam sacram, & sanctos Patres op- positum docentes. Sequela patet: quia in lege veteri plurima Sacramenta fue- runt, teste D. Augustino 3. de doctrina Christiana, & alibi frequenter. Hinc au- tem vltius sequeretur, quod si quodlibet veteris legis Sacramentum causasset præsentem gratiam, homines in lege ve- teri plures vias habuissent ad salutem, & gratiam; quam nos habeamus: ex eoq; lex vetus fuisset vtilior, quam nostra. At verò Sacramenta nouæ legis causant gratiam sanctificantem, ut docet Concili- um Tridentinum sess. 6. cap. 5. Baptismum vocans causam instrumentalem iustificationis, Et Concilium Florentinum in decreto Eugenij, ubi Sacramenta nouæ legis do- centur continere gratiam, eamq; dignè suscipientibus conferre. Ergo nos habemus perfectiora Sacramenta, & abun- dantiora gratiam.

Differentia inter nouam & veteris legis Sacramenta.

S. August.

Concil. Trident.

Concil. Florent.

Deducunt id præterea Theologi ex eo: quia Sacramenta veteris legis nullum characterem spiritualem imprimebant, ut expressè docet S. Thomas 3. p. q. 38. ar. 1. ad 3. rationem hanc afferens: Quia Sacramenta veteris legis nullam habe- bant

Sacramenta veteris legis characterem non imprimebant.

bant virtutem, ad spirituales aliquem A effectum constituendum. Vnde in lege scripta sufficiebat Iudæis carnalis circumcisio, per quam ab infidelibus distinguerentur. Sic enim loco citato loquitur S. Thomas: *Ad tertium dicendum, quia sicut supra dictum est, sacramenta veteris legis non habent in se spirituales virtutes, ad aliquem spirituales effectum operantem; & ideo in illis sacramentis non requiratur aliquis spiritualis character, sed sufficiebat ibi corporalis circumcisio, quam Apostolus signaculum nominat. Hinc D. Chrysostomus homil. 4. ad Ephes. affirmat, Israëlitas tanquam pecudes ob-*

S. Thomas.

S. Chrysost.

Character quid sit.

signatos fuisse. *Obsignati sunt, inquit Israëlites, sed circumcisio, quemadmodum pecudes. At vero sacramenta nouæ legis imprimunt characterem spirituales, nimirum baptismus, confirmatio, & ordo. ut docet Concil. Trident. sess. 7. Can. de Sacramentis in genere, & Florentinum in decreto Eugenij, ac de Baptismo. Et Innocentius III. in cap. Maiorem. Propter quod sancti Patres baptismum vocant sigillum, signaculum. Characterem, ut Basiliius lib. de Spiritu sancto cap. 12. S. Epiphanius hæresi 8. post medium. Damascenus lib. 4. cap. 10. Augustinus epist. 11. post medium. Porro iste character, qui gratiâ Christi Domini per baptismum in anima supernaturaliter infunditur, est signum, seu qualitas quedam, quâ homo Dei obsequio addictus sit membrum Christi, & eius Ecclesiæ sanctæ, ac æternæ eius, seruitutis participatus, ita ut ab omnibus segregatus, Christi militiæ adscribatur, atque ab omnibus Angelis, & supremis potestatibus, ut talis agnitus, in reuerentiâ & honore habeatur. En quanta felicitas eorum, qui in lege Evangelica progenerantur, ex quorum numero plures Deus saluare vult; quam in lege antiqua in eius veritatis signum, Christus ad suam gloriosam transfigurationem, plures ex Apostolis, quam ex Prophetis veteris legis assumpsit. nimio fulgore sui corporis gloriam celestem illis præfigurans, ut illo splendore allecti, indefesso conatu in eius consecutionem tendant.*

Christus in sua transfiguratione gloriam Apostolis ostendens, cui poenas inferni non ostendit.

Disceant nihilominus Doctores, & Christus in sua gloriosa transfiguratione, voluit Apostolis ostendere gloriam suam, & per hanc ostensionem desiderium æternæ beatitudinis in illis accendere, cur nullibi in Scripturis sacris legitur, ostendisse illis poenas inferni? Respondet S. Damascenus: quia vult omnes homines saluos fieri, quantum est ex se, & sui regni fortunâ potiri, ideo gloriam suam ostendit, non ostendit autem poenas inferni, quia non ad puniendum, plasmavit nos. Præterea, Christus hoc fecit, ut ostenderet, quod homo magis inclinatur ad videndum Deum, siquidem in homine est inclinatio naturalis, & capacitas naturæ, quâ naturaliter inclinatur ad videndum Deum, etiam si non præcedat cognitio ipsius. Nam sicut lapidi datus est naturalis appetitus ad centrum; ita in creatione hominis, qui dedit illi naturam, dedit quoque inclinationem, & capacitatem naturalem videndi Deum. Hoc expressè docet S. Thomas. 3. contra gentes, cap. 50. & 51. & Opuſc. 70. & supra Boetium lib. de Trinit. in fine, ubi dicit: *Quod homo naturaliter tendit ad videndum Deum, sed non consequitur nisi per gratiam.* Et 1. p. q. 12. art. 4. ubi probat, nos posse videre Deum per essentiam clarè, quia aliter desiderium naturale hominis videndi Deum, esset frustrum, & otiosum. Eandem sententiam tuerur S. Bonaventura in 4. dist. 49. q. 2. ubi in corpore articuli hæc verba habet: *quod, quia anima rationalis creata est ad imaginem Dei, & similitudinem, & facta est capax boni sufficientissimi, ideo veram beatitudinem appetit naturaliter. At vero ad videndum infernum homo non habet naturalem appetitum: ergo non expediebat, ut Christus aliquando hominibus poenas inferni ostenderet. Tandem, quia homo magis mouetur ad bonè operandum viſâ gloriâ, quam viſo inferno: quoniam maius malum est perdere visionem Dei, quam pati poenas inferni. Vnde dicebat, S. Chrysostomus: *Satis mille fulmina sustine, quam faciem Christi perdere.* S. Chrysost.*

Exposui igitur vobis gloriosam Christi transfigurationem, in qua resplenduit facies Christi sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix, ut nobis imaginem celestis illius gloriæ præ oculis poneret. cuius splendor multipliciter maior erit. Sicut enim magnitudo diuini splendoris tanta est, ut nullis rebus creatis possit comparari, quoniam Deus à toto mundo comprehendere non potest ob infinitatem suam, quamuis totus mundus plenus sit illo. Ita quia gloria celestis est incomprehensibilis à toto mundo, quilibet beatus erit plenus Deo, & gloriâ eius, adhuc tamen superabundabit in infinitum gloria Dei. Quamuis ergo compareretur splendor vultus Christi splendori solis, & candori niuis, multo tamen maior futurus est splendor Christi.

Christi, & beatorum; quàm solis. Sed ad captum nostrum comparatur soli, quia apud nos nihil est sole lucidius, nihil candidius niue. Quocirca si volumus in illa claritate beatitudinis, gloriæ Christi participes fieri, à splendore trans-

figurati eius corporis illuminemur, ut opera lucis facientes, luci æternæ coniungi indissolubiliter mereamur.

SVPPLEMENTVM CONCIONVM

Pro festiuitatibus B. Virginis Mariæ, DIE CONCEPTIONIS B. VIRGINIS MARIÆ.

Ego ex ore Altissimi prodiui.

Beata Virgini ex triplici capite immaculata conceptio debebatur.

Genes. 2.

S. Chrysostomus Proclus.

Cum peracto animanti. A statim formatum. Quocirca, ne Dei ipsum parum censu, & nominum impositione eidem facta, Adæ deesset adiutor similis eius, immisit Dominus soporem, in eum: cumque obdormisset, tulit vnâ de costis eius, & repleuit carnem pro ea. Et edificauit Dominus Deum costam, quâ tulerat de Adam in mulierem. Genes. 2. Soporem hunc Septuaginta vocant *nestasim*, eo quod fuerit somnus extasi similis, & arcanis mysterijs grauidus. Perit hic Diuus Chrysostomus hom. 15. in Genes. & Proclus orat. 2. in Christi incarnationem, causam inuestigant, cur non potius ex vigili Adamo, verum ex soporato primâ mulier formata fuerit? Verum inuestigandum inquit est, cur non vigilante Adamo, sed dormiente, costa ei ablata sit, & ex ea edificata mulier? nonne satis fuerat, si commodum, eo perigibile fieri, ut formationis testis foret, artifice admiratione defixus conditoris sapientiam summis laudibus celebraret: ut nimirum ex tuto facti essent nerui, carnesque, ac apta illa assumi compago. Verum non permisit Deus ita fieri. Statimque causam reddit citatus Proclus, quod per hoc Deus insinuare voluerit, ne postmodum ab Adâ politeris immaculata Deipatæ conceptio nimis curiosè peruestigaretur. Tum verò, quod sublimius est, ac diuinus, ait nonerat Deus hominem esse animal pugnacè contentione accerrimè cupidam, ac

statim formatum. Quocirca, ne Dei ipsum parum. (Id est secundæ Eux formationem) curiosè nimis scrutari inciperet, immisit ei somnum, quo quasi freno audaciam compesceret: vix non tanta ad eum dicens si agnata formationem, minime licuit conspexisse, ne præsumas ineffabilem Dei potentiam, incomprehensibilem generationem curiosè inuestigare. Deus itaque, quâ pollet sapientiâ, præuidens pugnaciter contentiosum Adami, id est, humanum ingenium, somni frenum illi iniecit, ne artis gratiæ admiratione defixus in primâ muliere, secundæ Eux, videlicet Mariæ conceptione, illam nimis curiosè scrutaretur. Neque enim fas est, eam communibus gratiæ legibus taxare, quæ secundum ineffabilem Dei potentiam arcanè censenda est. Non auderem proinde hodiè purissimum Virginis conceptum scrutari, cum eius curiosâ inuestigatio, non secus, quàm diuinæ Incarnationis, humanam mentem perstringat, & tot gratiarum splendoribus obfuscet, nisi ipsa met pro se loqueretur. Ego ex ore Altissimi prodiui. Quasi diceret, non eo modo, quo filij Adam concipiuntur ex visceribus maternis; sed quomodo candidissima, quæque ex ore diuino veniunt; ita ego prodiui. Ceteri homines, quemadmodum ex peccatorum visceribus gignuntur; ita peccati labe polluti profiliunt; ego verò sicut ex ore, spiraculoque Altissimi prodiens, nihil, quo abstergi

S. Epiphanius

stergi debeam admisi. Ad quod pulchrè a cula conciperetur, manibus illis, id est, ordinario generationis modo seruatò, adiuncti sunt duo leones: Et duo leones stabant iuxta manus singulas. Si enim pro custodia, & cōseruatione paradisi cherubim collocatum legimus; pro purificatione Isaia Seraphim descendisse, & singulis hominibus singulos datos Angelos, qui eos custodiant à primo conceptionis instanti, cur Mariæ conceptioni per duas illas manus sustentantes thronum adumbratz, leones astare non debebant? Et enim Iacob Genes. 49. in Iuda filio suo Christum venturum annuntians dicebat: *Catulus leonis Iuda.* Vbi S. Ambrosius in Catulo, & leone, sapientes duos nobilissimos leones, id est, Deum Patrem, & Filium eius unigenitum intelligit, qui per seipsos conceptioni Mariæ adstare voluerunt, ne illam etiam minima peccati macula inficeret. *Mariæ itaq; cōceptioni non adstabant Cherubim, non Seraphim;* quia & Cherubim non custodiunt paradysum, nisi post peccatum in eo peccatum; & Seraphim non purificauit labia Isaia, nisi quæ antè polluta erant; & Angeli nullius hominis custodiam suscipiunt, qui prius non fuerit serpentis infectus halitu. Sed ipse Pater cum Filio sibi cōternò pro eius conceptione excubare voluit, ne quid mali incurreret in primo suo conceptu.

S. Dionysius

S. Dionysius Areopagita lib. de cælesti Hierarchia cap. 7. *Primas inquit illas substantias, quæ post Authorem suum Deum locatæ sunt, puritate singulari prædicat existimandum est, non quasi maculis impuris, collusionibusq; liberatas, sed ut omni submissione, atq; admixtione celsiores.* Quamò magis hæc immaculata puritas, omnium thronorum celsissimo, & Deo coniunctissimo, id est, Virgini Mariæ deesse potuit. Thronus est Mariæ singulari puritate refulgens. *Non quasi macula impuris liberata?* Indignum quippè esset, tantæ altitudini, quod egeret à macula liberari. Absit, inquit D. Bernardus, term. 2. de Assumptione, ut proprijs quidquam inquinamentis domus hæc aliquando habuisse dicatur, ut in ea proinde scopa Lazari quaeratur. Pia igitur audaciâ inquiremus, vndenam sanctissima Virgo habuit, quod in sua purissima conceptione à macula Originalis peccati immunis esset.

S. Bernardus

Singulare hoc priuilegium, ut sine macula conciperetur Virgo Maria, habuit ex peculiari Dei providentia, diligenter id custodiens: quod in throno Salomonis, & lapide illo sine manibus abscisso pulchrè adumbratum video. De throno Salomonis dicit scriptura 3. Regum 10. *Et due manus hinc inde tenentes sedile, & duo leones stabant iuxta manus singulas.* De lapide autem Daniel. 2. dicitur: *Et abscissus est lapis sine manibus.* Lapis igitur sine manibus abscissus est, in quo figurabatur Christus sine virili opera concipiendus; sedes autem Regis duabus tenebatur, & fulciebatur manibus, ut ostenderetur Mariæ conceptio per congressum viri, & scemina facta. Ut tamen thronus iste Regius, Virgo Deipara sine ma-

1. Reg. 10.

Daniel. 2.

cula conciperetur, manibus illis, id est, ordinario generationis modo seruatò, adiuncti sunt duo leones: Et duo leones stabant iuxta manus singulas. Si enim pro custodia, & cōseruatione paradisi cherubim collocatum legimus; pro purificatione Isaia Seraphim descendisse, & singulis hominibus singulos datos Angelos, qui eos custodiant à primo conceptionis instanti, cur Mariæ conceptioni per duas illas manus sustentantes thronum adumbratz, leones astare non debebant? Et enim Iacob Genes. 49. in Iuda filio suo Christum venturum annuntians dicebat: *Catulus leonis Iuda.* Vbi S. Ambrosius in Catulo, & leone, sapientes duos nobilissimos leones, id est, Deum Patrem, & Filium eius unigenitum intelligit, qui per seipsos conceptioni Mariæ adstare voluerunt, ne illam etiam minima peccati macula inficeret. *Mariæ itaq; cōceptioni non adstabant Cherubim, non Seraphim;* quia & Cherubim non custodiunt paradysum, nisi post peccatum in eo peccatum; & Seraphim non purificauit labia Isaia, nisi quæ antè polluta erant; & Angeli nullius hominis custodiam suscipiunt, qui prius non fuerit serpentis infectus halitu. Sed ipse Pater cum Filio sibi cōternò pro eius conceptione excubare voluit, ne quid mali incurreret in primo suo conceptu.

Genes. 49.

Deus Pater cum Filio adstabat conceptioni.

Genes. 2.

Quando Deus ad imaginem suam, primum hominem formauit, considerate, quo loco illum constituit: equidem non in communiter facto agro, nec in communiter factis nemoribus; sed in singulari & à Deo separatim elaborato voluptatis paradiso. Nam postquam tertio die per solam vocem condidit Dominus & campos omnes, & nemora, & sylvas, iuxta illud Genes. 1. *Et protulit terra herbas, virentem, & facientem sementem iuxta genus suum, lignum quoq; faciens fructum, & habens vnumquodq; sementem secundum speciem suam.* Licet inquam ad vnicum Dei mandatum, & campi iam repleti essent vbertate, & nemora existerent, & ligna pomifera in hortos distincta fructus suos producerent, totusq; mundus lignis, & salutiferis graminibus feccaret: nihilominus Adamo ad Dei imaginem creato, alius hortus paratus. *Plantauerat autem Dominus Deus paradysum voluptatu.* Non in comuni tertia diei plantatione, non cum alijs nemoribus, & hortis; sed separatim, quia plantatio paradisi preparati diuinæ imagini, nihil cum cæteris commune habuit, sed debuit separatim cum principua

S. Basiliius

cipua Dei cura, & propria eius manu A procreari. Sic docet D. Basiliius homil. de Paradiso: *Scriptura inquit verbum docetur, in paradiso arbores fuisse, à Deo præcipuè quædam, & peculiari diligentia constitutæ. Nam quem admodum hominem à cæteris animantibus distinxit, ac singulari dignatus est formatione, itidem & homini apparuit, suaq; condidit manu peramnam, ac delicijs omnifariam disluentem mansionem.* Ponderate vim rationis D. Basilij, Deus hominem, quem ad imaginem suam formauerat, non in communi cæteris animantibus loco, sed in paradiso propria manu specialiter plantato constituit, & quomodò ipsissimam imaginem suam, nimirum dilectissimum, & corqualem Filium, Deus Pater in communiter factæ mulieris utero ponere debuit? Quomodò animatum Mariæ paradysum, in communi hominum genere contineri permittere potuit? Farcior, si Mariæ natura in se spectetur, eam esse, quæ potuisset contineri in illa communi filiorum Adami generatione, & quantum est ex se, nullam aliam eximiam magis, & puriorem conceptionem petiisset. Cæterum ex munere Dei Filio exhibito sufficienter conuincitur, magnum esse discrimen inter conceptionem Mariæ, & alias filiorum Adami conceptiones. Nam quomadmodum nouissimum virorum Iesum, à cæteris omnibus distinxit, ac singulari dignatus est Deus formatione, ita quoque apparuit illi, suaq; condidit manu, ac purissimè, & singularissimè conceptione formauit in utero virginali mansionem. Hinc Theodorus homil. 1. de nati. quæ habetur tom. 6. Concil. Ephesini cap. 6. Hæreticorum ora negantium, potuisse hominem assumi à Deo, ob summam hominis indignitatem respectu Dei, ita obstruit: *Nil igitur mirum, nil incredibile, nil nouum, si de homine habitauit Deus, quem ad suam imaginem formatum, beneuolè mox complexus est. suum namq; erga hominem consilium, in ipso statim creaturæ primordio declarauit.* Eruditè profectò iste Author, hominis assumpti in Dei habitaculum incredulitatem euertit, ex eo, quod accidit in primæua hominis conditione. Quoniam nullum aliud animal, statim dum conderetur, diuinas in se experiebatur manus, & brachia: nullum ita in Dei amplexu, & osculo sancto erat, sicut homo, cum vitam ex spiraculo diuino hauriret, per quod statim in illis primordijs se Dei habitaculum fore ostendebat. Nec certè aliud in Virgine Maria factum cogitare debemus, quæ

Theodorus

inde dignum Deo habitaculum ostenditur, quod statim à primordio sui esse, diuinos in se receptos fauores ostenderet. Quando enim in illa habitauit Deus, iam à primordio ipsius consilium circa illam ostendit, ne sub communi lege conciperetur.

Accipite vterius documentum istius veritatis ex sacra pagina, in qua diuinam incarnationem præuidens Propheta dicit: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedit de thalamo suo.* Pl. 18. Deus ergo incorporari volens ex Maria, fecit eam tabernaculum sibi instar solis, & ex illa tanquam sponsus processit, propterea, quod formatio solis à cæteris rebus longè sit diuersa. Nam in creatione aliarum rerum, materia tanquam subiectum primum, formam aliquomodo præcessit; in solis autem formatione oppositum factum est. Sic formauit Deus cælum rude, & terram informem, inanem, & vacuam, nulla pulchritudine exornatam; postmodum autem pulcherrimorum accidentium formis omnia conuertit. At in solis formatione longè aliter se gessit, tanquam maioris miraculi speciem editurus. Quippè ante omnia produxit formam solis, nimirum lucem, quando imperauit Genes. 1. *Fiat lux;* ne scilicet obscuritas corporis solaris antequam pulchritudinem luminis; verum ut cum crearetur, iam anteriore luce gauderet. Quod argute tetigit D. Nazianzenus orat. 43. inquit: *Cum in alijs rebus hanc rationem tenuisset Deus, ut materiam prius conderet, ac deinde eam formæ conuerteret: hic, ut maioris cuiusdam miraculi specimen ederet, formæ materiæ priorem protulit, (forma enim solu lumen est) ac postea materiam induxit, solem hunc, nimirum diei oculum fabricatus.* Hoc specimen figura erat maioris miraculi facti in formatione Mariæ; cum enim omnes posterius Adæ informes nasceretur, priusq; in illis vitiata appareret natura; quam gratiæ splendorem induerent, longè aliter euenit in Virgine Deipara. Quia ut loquitur D. Damascenus, orat. 1. de Nati. Mariæ; *Natura gratiæ scilicet antequam minime ausa est, vitamq; tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset.*

Psal. 18.

S. Nazianz.

S. Damasc.

In vtriusq; igitur & sole, & Maria, similes factæ sunt formationes: quia in neutris formæ splendorem antequam vitijs naturæ; verum in vtriusq; non antea corporis moles constitit; quam sub splendoris forma luxisset. Vnde ne Mariæ natura in sua conceptione aliquid triste pateretur, aut diabolice captiuitati subiaceret,

iaceret, Christus instar perfectissimi A eius conceptione innuitur. Addit sacra paginā, coronaberis, in Hebræo legitur, imperabis seu dominaberis, atq; tanquam vixitrix Regina coronaberis. Alij vertunt, rectificaberis, siue recta euades. Quoniam in primo sua conceptionis, seu animationis instanti, vbi natura in omnibus Adæ filijs solet incuruari, & obliq; ad peccatum flexa, tunc Virgo Deipara recta euasit rabiem belluarum infernalium, quæ in spelæis montis Amara, Sanir, & Hermon, reliquos homines diserpere solent. Sic citatum locum exponit Rupertus: Coronaberis inquit, de capite Amara, quod interpretatur nocturna aures; de vertice Sanir, quod interpretatur Deus vigilans; & Hermon, quod interpretatur anathema. Quæ omnia peccato originali aptissime conueniunt. Audite D. Ambrosium, peridonee hunc locum commentantem lib. de Isaac cap. 5. Mecum à Libano sponsa venies. Vbi in persona Virginis sic loquitur; Adest mihi, qui me cogitat, me intuetur, de me sperat, cui ego portio sum. Nimirum, quia Filius Deus est aliqua Deipara portio, ideò se totum illi obtulit comitem, quod magis rectificaretur, & recta euaderet infernales belluas, suæ conceptioni periculosè insidiantes; de illisq; deuictis ac superatis, tanquam vixitrix, ac dominatrix gloriose tunc coronaretur.

Hanc victoriam Virginis Deiparae, quam in sua immaculata conceptione de hostibus infernalibus, triumphatrix reportauit, præfiguratam fuisse conijcio in Moabiticis, & Madianitis. Vtriq; sub eodem reatu continebantur: Moabiticis enim Israëlitis parauerunt scandalum illud graue, quando Moab vocauerat Balaam, veneficum, ab illoque de prostituendis puellis consilium pessimum accipiens; executioni mandauerat, vt dicit Scriptura num. 25. Et fornicatus est populus cum filiabus Moab. Madianitæ pariter per summam lasciuiam ad Caini filias concurrentes, ad delendum vniuersali diluuium mundum, Deum sollicitauerunt. Et nihilominus Deus bellum solis Madianitis inferri mandauit; non autem Moabiticis, Israëlitis alloquens: Hostes vos sentiant Madianitæ, percutite eos. Ibidem. Et cur sub hac lege non sunt comprehensi Moabitæ? Existimarem quidem id eam ob causam factum, quia Moabitæ erant posterii Loth, cuius intuitu Deus illos deleri non fuit passus: plurimum enim valent maiorum virtutes, vt eorum posterii malis eripiantur. Sic olim statuerat Deus, omnes primæuos homines diluuii submergere: quia

S. Basilii

Virgo Maria cur dicitur sponsum genuisse.

Cantic. 4.

Genes. 6. re: quia omni caro corrupta erat viam suam. Genes. 6. Et nihilominus integram familiam Noëmi referauit, propterea, quod Noë erat iustus & perfectus, Genes. 7. Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam. Sic Salomon suis grauissimis sceleribus promeruerat, vt eum Deus; quemadmodum improbum Saul de throno regio deijceret, regnoq; deturbaret; quoniam per mulierum delicias apostauerat à Deo, coluerat illarum Deos, & in montibus idolis incensum adoleuerat. Et tamen Deus non fecit hoc ob merita Patris eius Dauidis, vt docet Theodoretus q. 35. in Numer. in persona Dei loquens: in diebus tuis inquit, non faciam hoc propter Dauid seruum meum, & manibus filij tui accipiam illud: nam tu quidem habes Patrem in auxilium; ille autem fuit priuatus paterno auxilio. En, quam facile in erroribus suis peccant, quibus paternarum virtutum auxilium deficit; illi verò quibus maiores fauent, propter eorum virtutes, protectiones à Domino Deo accipiunt.

Verum se mihi alia ratio præsentis instituto magis accommodata offert: quia Christus de semine Moabitæ venturus erat, ideò eos, licet enormes essent peccatores, Deus funditus deleri passus non est. Sumite certum istius rei documentum ex Sacra Scriptura, Isaia 16. Mitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deserti. Vbi communiter Doctores, in petra deserti, intelligunt Ruth Moabiticam, quæ fuit auia Dauidis, ex cuius progenie Christus descendit. De quorum ergo semine Christus nasciturus erat, illi non sunt comprehensi in communi ruina, ad declarandum Beatam Virginem, quæ immediatus de suo sanguine, Dei Filio incarnando materiam subministravit, non fuisse comprehensam communi peccati originalis ruinā. Qui enim non permisit Moabitis subesse diuinæ iræ, propterea, quod de illorum semine nasciturus esset, quomodo permittere debuit matrem suam, cuius intrauit viscera, fuisse vel momento filiam iræ? cum esset & Filius, & Frater, & sponsus Mariae, ne videretur vel à longè nocere carnalibus. Sic enim ipsemet aperit Cant. 4. loquens: Vulnerasti cor meum, Soror mea sponsa. Vbi matrem suam dilectam vocat sororem, & sponsam, vt sic omnigena sanctitas, & perfectio ostendatur fuisse in Maria, ab ipso conceptionis instanti. Nam mater extitit à decimo quinto ætatis anno; sponsa verò semper fuit, etiam in primo animationis instanti, ne sub infectione originis posset esse.

Theodor. Maiorū virtutes posteros conferunt.

Isaia 16.

B. Virgo non fuit comprehensa in communi ruina peccati originalis.

Cantic. 4.

Habuit insuper sanctissima Virgo hoc privilegium, vt sine macula conciperetur: quia nulla ratio vrget, vt asseratur, voluisse Deum in anima Virginem Matrem hunc defectum habere. Non enim vt esset redempta à Christo, in qua ratione fundari videtur S. Thomas 3. p. q. 27. ar. 2. ad 2. inquit: Derogaret dignitati Christi, secundum quam est vniuersalis omnium Saluator. Et in 3. dist. 3. vbi dicit: Christus enim hoc singulariter in humano genere habet, vt redemptione non egeat, quia caput nostrum est, sed omnibus conuenit redimi per ipsum; hoc autem esse non posset, si alia anima inueniretur, quæ nunquam originali macula fuisset infecta. Quod certè parum roboris habet: quia vt docet S. Augustinus in Psal. 85. explicans illa verba: Eruiisti animam meam ex inferno inferiori. Et S. Dionysius cap. 8. de diuinis nominibus circa finem, duplex est redimendi genus, vnum, erigendo lapsum; alterum præueniendo iam lapsurum, ne cadat: ex quibus hoc posterius, opus est maioris gratiæ, & maioris benevolentiæ, atq; maioris potestatis. Vnde cum iste altior modus, Virgini Deiparae non possit denegari, quis illam hoc modo redemptam esse negabit? ne peccatum incurreret; quod alias ex se incurrisset. Hoc ingeniosè retigit Diuus Thomas 3. p. q. 15. ar. 1. in corpore, vbi inquirendo, verum in Christo fuerit peccatum. Respondet, id nullo modo conueniens fuisse, etiam si possibile est: Quia neque ad satisfactionem nostram, neque ad veritatem humanæ naturæ comprobendam, neque vt exemplum nobis præberet virtutis, secundum quæ tria manifestum est, quod defectum peccati assumere non debuit. Cuius vltiorem rationem asserit sic discurrens: Primo, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem, imò virtutem satisfactionis impedit. Secundo, quia per peccatum non demonstratur veritas humanæ naturæ: quoniam peccatum non pertinet ad humanam naturam, per seminationem diaboli introductam. Tertio, quia peccando exemplum virtutis præbere non potuit, cum peccatum contrarietur virtuti. Ita plane in Virgine sanctissima, nulla erat ratio, vt contraheret peccatum originale: non enim quia peccatum necessarium ad redemptionem: cum multo nobiliore modo redimi censendus sit, qui ab illo contrahendo præseruatur. Neque vt ex contracto originali esset nobis magistra virtutis: quia per hoc magis formitem peccati participasset.

Non vrget præterea, Virginem sanctissimam

Nulla ratio conuenit B. Virgini fuisset in peccato originali conceptam.

Genes re. dimedi duplex est.

Christus non debuit peccati defectum assumere.

Atissimam contraxisse maculam originalem, ut per hoc ostenderetur filia Adæ, per feminalem generationem concepta, & consequenter peccato infecta. Sic enim quidam Hæretici, etiam carnem Christi peccatricem affirmabant, eo quod nostram assumpsisset. Contra quos Tertullianus lib. de carne Christi ita argumentatur. Nostram inquit (id est carnem) suam fecit, & per suam faciens non peccatricem effecit. Profundè satis: nostram quidem induit carnem ex se peccatricem, sed quia Filius Dei sanctus, & impollutus, cetera ex contactu sanctificans, ideo licet nostram induerit naturam; quia tamen suam fecit, ideo non peccatricem effecit. Ita planè sanctissima Virgo carnem quidem peccatricem ex se, per feminalem generationem accepit; gratia tamen diuina, quia futura erat Dei Mater, impeccatricem effecit.

Ad extremum, illud Isaiæ de Christo prolutum, trutinetur, & ponderetur vnusquisque, sciens reprobare malum, & eligere bonum. Quod ut tanto perfectius exequeretur, addit Abulensis supra citata Scripturæ sacræ verba: Hic ait verbum significat Isaias, quod Christus qua homo, futurus sit valde prudens, & intelligens, & ad hunc indicium additur esus mellis, & butyri, quæ solent homines facere valde acutos, & intelligentes. Unde Christus à puero statim, imò à conceptione ita prudens erat, ut quod ceteris denegatum fuit, ipsi concessum esset, nimirum scientia boni, & mali: hæc ad reprobandum, illa ad probandum. Ex quo loco facile in hunc modum possumus discurre. Peccatum malum est, munditia bonum, puritas bonum, sanctitas bonum: si ergo Christus statim ab infantia fuit prudens, si adhuc ante infantiam ab ipsa æternitate fuit potens matrem eligere, aut maculatam originali labe, quod bonum est, aut immaculatam, quod bonum est, quomodo non potius id quod bonum, quam id quod malum est, elegit? Equidem indignum Deo non concedere, quod homini condato concederemus: qui nequaquam matrem seruam, potens liberam præligeret: maculatam, potens immaculatam. Deus itaque omnipotens, Filio suo vnigenito, talem adaptauit matrem, cuius sanctissima caro nullam à matre duxit impuritatem, nullam infectionem, nullam maculam. Cum enim sanctissimam illam Filii sui humanitatem, eminentissimam suam essentiam, ac diuinissimam

personalitatem insignire voluerit, regiam, imperialem, imò quid dico, diuinam maiestatem illi impertierit, atque in consortium diuinitatis admiserit, quomodo permittere debuit, ut à Matre prodiret impura, & maculata, licet mundata, Quæ licet supra solem, supra Angelicam munditiam, per emundationem euasisset; in æternum tamen adestet memoria, quod aliquando immunda fuerit. Et Angeli sanctissimi, dum Regine suæ sublimitatem aspicerent; recordarentur nihilominus eius seruitutis, quod aliquando serua, & diaboli subdita extiterit.

O rem profundam, & humano ingenio inscrutabilem! ab æterno prædestinata est Virgo, ut esset Regina Angelorum, & quis illi negare audebit, quod Angelis concessum est? Quomodo immensus Deus, potens spiritibus illis sanctissimis, perfectissimis, ac sublimibus Reginam constituere semper liberam, semper immaculatam, vndequeque nobilem, maculatam, seruam, atque à diabolo strangularam illis præficere debuit? Audite D. Anselmum de conceptione Virginis cap. 18. qui ad Christi conceptionem respiciens, eiusque dignitatem, ac Patris amorem in Filium considerans, & qualem matrem congruum esset, ut Deus pater illi adaptaret, ita profundè discurret: Decens erat, ut ea puritate, quæ maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteretur, cui Deus Pater vnicum Filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genuit, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat. Perpendite vim argumenti, si decens erat, vnde ista decencia? equidem ex dilectione Patris æterni in Filium suum vnigenitum, amatum, prædictum, ipsumque cor suum, & quem ut seipsum diligebat. Decens igitur erat, ut ea puritate Virgo niteretur, quæ maior sub Deo intelligi non potest; ita ut Deus puriorem creaturam Virgine Deipara creare non posset. Quod palam asserit D. Thomas in 1. sententia, dist. 44. ar. 3. ad 3. dicendum inquit, quod puritas intenditur per recessum à contrario; & ideo potest aliquid creatum inueniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione inquinatum sit, & salu fuit puritas Beate Mariæ, quæ à peccato originali & actuali immunis fuit.

Ostendi igitur ex triplici capite Beate Virgini debitam fuisse conceptionem immaculatam, inprimis, ex singulari Dei prouidentia, id omni modo custodiens. Deinde, quia Christus factus est eius

portio.

portio: insuper, quia nulla erat ratio maculam in illa adstruendi. Proinde tantam puritatem in Virgine Maria venerantes, quæ maior sub Deo intelligi non potest, humiliter postulemus, ut ipsa

mentibus quoque nostris puritatem, & ab omni macula peccati emundationem, impetret.

1530

DIE NATIVITATIS B. VIRGINIS MARIE

De qua Natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Christus gloriatur se de Virgine Maria natum, tum ob condignam eius dispositionem ad Dei maternitatem: tum quod mysterium Incarnationis ab illa habeat, ut maximum Dei opus dicatur.

Significatio
nis inter di-
uina decre-
ta.

Genes. 1.

Psalmus Dei
in Adamo

Genes. 2.

Roman. 5.

Tupendum Incarnationis opus, ac mysterium considerando sancti Patres, oculatissimam Dei prouidentiam, & summam in disponendis rebus prudentiam, mirari satis nequeunt, quod licet in efficacibus Dei, æternis, ac infallibilibus decretis, nulla detur successio, cum apud Deum omnia sint simul: signa tamen rationis quadam inter illa humano modo loquendo, seruare voluerit, quo humane miseria facilius succurreret. Dicunt itaque Deum in primis statuisse tot homines individuos, & mundum vniuersum propter illos creare, iuxta illud scripturæ Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus mari, volatilibus celi, & bestiis, vniuersæque terræ, omniique reptili, quod mouetur in terra. Secundò, præuis variis modis producendi homines, elegit generationem, ut dicit sacra pagina: Benedixitque illi Deus, & ait: Cresce, & multiplicamini, & replete terram. Tertiò, statuit, ut qui caput naturæ esset, esset pariter fons gratiæ, propter quod inijt pactum cum Adamo de eare, sub hac forma: Si seruaueris legem meam, & tu etiam cum posteris tuis in iustitia conseruaberis; secus cum posteris & corporaliter, & spiritualiter morieris. Quod pactum Dei facile colligitur ex illis verbis Gen. 2. Præcepitque ei dicens: ex omni ligno paradisi comede. Deligno autem scientiæ boni, & mali ne comedes: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Quartò, præuidens Deus, peccatum Adami, eiusque transfusionem in omnes posteros, iuxta illud Rom. 5. Propterea, sicut per vnum hominem peccatum, in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Decreuit Deus incarnationem, & mortem Christi: in reme-

dium peccati, ut palam fatetur Scriptura sacra, Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipsum non pereat. Ut non immerito Scriptura sacra, primum Incarnationis motiuum, assignet remedium peccati 1. ad Timoth. 1. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Idemque comprobatur Concilium Nicænum, quod in symbolo ait: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de celo, & incarnatus est. Clarèque hoc ipsum docet D. Augustinus serm. 8. de verbis Apostoli: Si inquit, homo non perisset, Filius hominis non venisset. Et in Psal. 76. homil. 2. dicit: Si tamen homo non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo. Quintò, visis modis variis, quibus Christum posset producere, elegit natiuitatem Christi ex Virgine, propterea, quod puritas Virginitatis Matre Dei summè deceret: Sextò, quia vidit omnes ex ijs sceminis, quas condere statuerat, fore infectas peccato originali, statuit aliam condere, quæ non fuit præuisa inter illas, ne forsitan ex massa perditionis aliquam labem traheret, ut de seipsa pronuntiat Virgo Deipara inquit: Qui creauit me, requiescit in tabernaculo meo. vbi se creatam dicit: quia sicut id, quod per creationem producit, nihil penitus corruptionis, malitiaeque infectionis retinet; ita Sanctissima Virgo, nihil penitus originalis maculae habuerit. Septimò tandem, propter merita Christi præuisa, hanc Virginem in Matrem Filio suo efficaciter decreuit. Glorietur itaque Christus, quod hanc efficacem Patris æterni voluntatem hodie ad effectum deduxerit, ab hac Virgine in lucem editus: De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Cuius gloriationis duo præcipua motiua ostendam.

Ioan. 3.

1. ad Timoth. 1.

Concil. Nicæm.

S. Augustin.

13

Primum

B. Virgo su-
it dignè di-
sp. sic ad
maternita-
tem Dei.

S. Ambrosi-
us
S. Basilus
S. Epiphani-

Primum motium, cur Christus glo-
rietur se de Virgine Sanctissima natum
esse, est condigna eius dispositio ad Ma-
ternitatem Dei. Hoc illi subscribit con-
cors sanctorum Patrum sententia, & in-
primis D. Ambrosius lib. 2. de virgini-
bus, non procul à principio, ubi dicit:
*Quid in singulis moror? quæ digna fuit, ex qua
Filius Dei nasceretur.* S. Basilus homil. de
humana Christi generatione: *Digna in-
quit vnguenti diuinitati coniungi fuit.* Vbi lo-
quitur de carne Christi ex Mariæ san-
guine formata. Si ergo illa caro digna
fuit Christi diuinitati vniri, quid dice-
mus de ipsa Sanctissima Virgine, de cu-
ius purissimo sanguine sumpta erat...
S. Epiphanius hæc. 78. propè princi-
pium: *Quomodo inquit, audent impetere im-
pollutam Virginem, quæ digna facta est habitacu-
lum fieri filij Dei, & electa ex multis millibus,
quæ vas & habitaculum dignum esset.* Hinc
S. Damascenus lib. 4. cap. 15. Virginem
Mariam, sanctum, admirabile, de summo Deo
dignum templum appellat. Et S. Bernardus
serm. 4. de Assumptione dicit: *Quæ vel
Angelica puritas virginitatis illi audeat compara-
ri, quæ digna fuit Spiritui Sancti sacrarium fle-
ri, & habitaculum filij Dei.* Imò, & ratio hoc
ipsum suadet: quia ad diuinam sapien-
tiam, & bonitatem spectabat, conueni-
enter, dignèq; ordinare, ac disponere
personam, cui talem dignitatem colla-
turus erat, & seipsum in verum, ac pro-
prium filium daturus.

Ad mater-
nitatem Dei
4. præroga-
tiue con-
cur rebant.

Porro ad hanc condignam disposi-
tionem, quatuor speciales prærogatiue
concurrerant. In primis habitualis
gratia, & eximia sanctitas, quæ præuen-
ta fuit à primo instanti conceptionis
suz, cum omnibus donis, & habitibus
infusis. Præterea, concurrerant singu-
laria quædam privilegia perpetuz inno-
centiæ, & carentiæ sinitis, ac similia,
quæ in prima sanctificatione omnino illi
gratis collata fuerunt, licet postea in-
decurfu vitæ suæ, ad conseruationem, &
exécutionem eorum, hoc est, perpetuam
innocentiæ, ac virginitatis cooperata
fuerit. Concurrerant insuper augmen-
tum gratiæ, & virtutum, quas vsque ad
conceptionem filij consecuta est, quod
magis ac magis quotidie disponeretur.
Demum, ad complendam hanc disposi-
tionem cooperata est Beata Virgo ali-
quibus actibus suis, potissimum illo, quo
vltimum assensum præbuit Angelo, vt
Mater Dei fieret: & hanc dispositionem
effecit libera sua voluntate, diuinâ gra-
tiâ singulariter excitata, & adiuta. Di-

Concio

A sceptant nihilominus sancti Doctores,
vndenam Beata Virgo hanc condignam
dispositionem consecuta sit, num ex so-
la diuina gratia eam præueniente; an
verò etiam ex proprijs meritis.

Et quidem aliqui, censent, quod ex
sola gratia, vt S. Hieronymus dialog. 1.
contra Pelagium, circa medium: *Aduerte
inquit, quod Beatam se sic dicat non proprio me-
rito, atq; virtute; sed Dei in se habitantem cla-
mentem.* Sanctus Bernardus serm. de Na-
tiu. Mariæ: *Quærant inquit alij meritum, nos
inuenire gratiam studeamus, Maria non præten-
dit meritum, sed gratiam querit.* Verum licet
indubitatum sit, Beatam Virginem non
meruisse de condigno hanc dispositio-
nem ad maternitatem Dei, propterea,
quod gratia creata, & opera, quæ ab illa
manant, solum tendant ad consumma-
tionem ipsius gratiæ, vsq; ad consecra-
tionem beatitudinis, quam respiciunt,
tanquam condignum, & proportiona-
tum præmium: quæ proportio non est
requisita, quasi ex natura rei ad meri-
tum de condigno. Licet etiam certum
sit, Beatam Virginem nec de congruo me-
ruisse, vt prædestinaretur, seu eligeretur
in Matrem Dei: tum quia, prædestinatio
anteceat præuisionem meritorum. Tum
quia, quidquid meriti fuit in Beata Vir-
gine, duxit originem ab hac electione:
quoniam ipsa prima gratia Virginis, ex
qua omne meritum secutum est, ex hac
electione processit. Quippe ideo tanta,
& tam excellens gratia, tamq; maturo
tempore Virgini data fuit, vt esset ac-
commodata dignitati matris, ad quam
electa erat.

Nihilominus Beata Virgo meruit de
congruo, vt esset mater Dei. Ita expres-
se docet S. Augustinus serm. 10. de Na-
tiuitate, qui est 14. de tempore, sic lo-
quens: *Talia eligitur Virgo, quæ tantum haberet
meritum, vt Dei filium in se susceperet.* S. Gregor-
ius in lib. 1. Reg. cap. 1. *Incomparabili-
bus inquit, illustrata meritum, Dei vnguento, in
quo recumberet, sacrum præparauit vterum.* Pe-
trus Damascenus serm. 1. de Assumpt. *Singularis inquit, eius sanctitas, & gratia hoc
promeruit, quod susceperet Dei singulariter iudi-
cata est digna.* Deniq; S. Anselmus de lau-
dibus Virginis cap. 8. dicit: *Sanctissima pu-
ritas, & purissima sanctitas pectoris eius, omni
creature puritatem, & sanctitatem transcendens,
incomparabilis sublimitate hoc promeruit, vt repa-
ratrici perditis orbis plenissime fieret.* Atq; hoc
inuere voluit Bernardinus Senensis
serm. 51. asserens, Beatam Virginem, eo
actu quo consensit Angelo nuntianti, plus
meruisse,

S. Hieron.

S. Bernard.

B. Virgo di-
sp. ad materni-
tatem Dei non
meruit de
condigno.

S. August.

S. Gregor.

Damasceno

S. Anselm.

B. Virgo ma-
ternitatem
Dei meruit
de congruo.

Die Natiuitatis B. V. Mariæ.

meruisse, quam omnes Angelos, & ho-
mines omnibus suis actibus, quod non
videretur alia ratione subsistere, nisi quia
Beata Virgo, illo actu meruit materni-
tatem. Hoc autem meritum maxime
fuit positum in illo actu, qui fuit veluti
vltima dispositio ad illam formam, quæ
cum esset proportionata, & procederet
à persona grata, erat meritoria saltem
de congruo. Quod ipsum ratio suadet:
quia Beata Virgo per suos actus dignissi-
mè se disposuit, vt Filium Dei in suo vte-
ro susceperet; ergo per illos actus sal-
tem de congruo meruit, vt esset mater
Dei, vt apertè loquitur D. Augustinus B.
lib. de natura & gratia, cap. 36. *Concipe-
re inquit meruit, & parere.* Et certè si A-
braham meruit saltem de congruo, vt
Christus ex illo descenderet, iuxta illud
Genes. 22. *Quia fecisti hanc rem, & non pe-
peristi filio tuo vnguento propter me, benedicam
tibi: & benedicentur in semine tuo omnes gentes
terra, quia obedisti voci meo.* Quomodo Bea-
ta Virgo saltem de congruo non debuit
mereri, vt Dei Filius ex illa nasceretur?
Licet enim modus, quo Christus natus
est ex Virgine, longè fuerit dignior;
quam modus, quo descendit ex Abra-
ham; verum etiam dispositio Virginis
fuit longè excellentior, quam dispositio
Abrahæ, & ideo seruata proportione,
eadem, imò maior ratio est de merito
Virginis, quam Abrahæ.

Christo an-
te merita
B. Virginis
præuif. est.

Et licet ante omnia merita Virginis,
non solum existentia, sed etiam præui-
sa, fuerint merita Christi præsentia Deo
in æternitate, priuq; præuifus fuerit ipse
Christus, vt existens, atq; adeò vt con-
cipiendus ex Virgine; quam fuerint
præordinata merita Virginis. Ex hoc ta-
men solum sequitur, Beatam Virginem
non fuisse electam, vt esset mater Dei, pro-
pter sua merita præuifsa; meruisse nihilo-
minus in executione hanc dignitatē ma-
ternitatis: quia in re prius habuit gratiā,
& bona opera; quam ex ea Dei Filius
incarnaretur, per quæ optime potuit
mereri; licet illammet gratiam, & bona
opera habuerit ex meritis eiusdem filij
sui præuifis in diuina prædefinitione.

Incarnatio-
nis opus di-
citur maxi-
mū ex parte
Virginis.

Alterum motium Christi gloriatio-
nis est, quod sit natus de Virgine Mariā:
quia diuina eius incarnatio inter myste-
ria nostræ fidei, quod dicatur esse opus
Dei maximum, quo nullum maius, nec
excellentiū, habet hoc ex parte Virgi-
nis, in cuius vtero Verbum caro factum est,
de cuius carne Verbum carnem assump-
psit, in cuius visceribus facta est recon-

ciliatio inter Deum, & hominem, & De-
us in signum pacis, ita strictè amplexa-
tus est hominem, vt remaneret Deus, fa-
ctus homo. In cuius vtero facta est pri-
ma redemptio humani generis: ab hac
ergo Virgine originem habuit beatitu-
do hominis, quia in vtero eius Christus
fuit primus omnium beatus, ab instanti
suz conceptionis. Atq; ea propter ex-
pediebat, vt Beata Virgo Maria esset
omnium perfectissima, purissima, & san-
ctissima, quia futura erat Mater Dei.
Hinc S. Bonauentura cum alijs docet,
quod Deus non potuerit facere maio-
rem, meliorem, & excellentiorem ma-
trem; quam Beatissimā Virginem, quod
sic intelligendum est. Tripliciter pos-
sumus considerare Beatam Virginem,
nimirum quantum ad gratiam conce-
ptionis, quantum ad gratiam iustifica-
tionis, & quantum ad naturam corporis.
Si considerauerimus Sanctissimā Vir-
ginem, quantum ad conceptionem pro-
lis, sic quia fuit Mater Dei, quo nihil no-
bilius cogitari potest, & mater nobilissi-
mi filij, tantam habuit bonitatis digni-
tatem, quod nulla mulier amplius capere
potuerit. Vnde si omnes creaturæ quan-
tumeunq; ascenderent in gradibus no-
bilitatis, essent præsentēs, omnes tene-
rentur exhibere reuerentiam Matri Dei,
maternitatis dignitatem in ea veneran-
tes.

Et professò debetur hæc veneratio
Sanctissimæ Virgini, ab omnibus creatu-
ris, ex triplici fundamento: in primis ex
hoc, quia & Christus Dominus, quod
non solum ratione deitatis; sed etiam
ratione humanitatis ab omnibus crea-
turis adoretur, habet hoc à Virgine San-
ctissima: quia caro eius deificata, puris-
simo Virginis sanguine adornata est, &
velut regio sanguine vestita. Cum enim
Deus, summus Rex Regum, & Dominus
dominantium, caro factus esset in almo
Virginis vtero, dum illi sese conuiscera-
ret, & de eius virgineo sanguine coale-
sceret in hominem Deum, id est, Chri-
stum, à regali ac Deiformi dignitate mi-
nimè degenerauit, imò potius regio pe-
regri nã generositatis stemmate nobili-
tatus est. Ita discurrit Andreas Creten-
sis serm. 1. in Natiu. Sanctæ Mariæ, alu-
dens ad illud Prouerb. 31. *Byssus & pur-
pura indumentum eius.* Vbi in hunc modum
scribit: *Hodie puella Virgo, ex Iuda, Dauidiq;
procedit, regni eius præse speciem ferens; Deusq;
regalem insiciens purpuram, Dauidico sanguine
purpurauit.* Profundè satis: nimirum Deus
Verbum,

Beata Vir-
go triplici-
ter confide-
rari potest.

Christus vt
homo, quod
adoretur à
creaturis
habet à Vir-
gine.

Andreas
Creten.

Verbum, unigenitus Patris æterni Filius, A sum cum Filio habeat. Proinde ex hoc eiusque in æternitate generosa soboles, augusta Deitatis regiam purpuram, Davidico Deiparæ sanguine purpuravit.

Quasi apertius loqueretur: non viluit regia Divinitatis purpura, dum ex purissimo Mariæ sanguine Deus coalesceret in Christum, imò multò augustius, Davidico Virginis sanguine, quasi noviter tincta, resplenduit augustissimā nobilitatis purpurā. Si ergo Christus ratione humanitatis à Virgine Maria regale ornamentum accepit, propter quod celestes illi spiritus, regiam in Christo maiestatem agnoscentes, in facies suas procumbunt, summum Regem gloriæ adorantes. Quis non fatebitur, & Virginis quoque augustæ, omnem ab universis creaturis venerationem debere.

Christo debetur adoratio ab omni creatura, propter supremam potestatem, quæ illi competit in omnes res creatas, ut de seipso fatetur Matthæi 28. *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra.* Tum, quia Filius Dei, & Deus sum; & ita ab æterno data est mihi à Patre cum essentia divina omnis eius potestas, & maiestas. Tum, etiam, quia homo sum, data est mihi inchoatim in incarnatione mea, ob dignitatem unionis hypostaticæ cum Verbo; completè verò, omnis potestas mihi nunc data est à Deo post resurrectionem, ob merita passionis meæ. Sed hæc eadem potestas, licet aliter Deiparæ convenit, ut docet Guaricus Abbas serm. 3. de Assumpt. Beatæ Mariæ: *Perge inquit Maria, perge secuta in bonis Fili tui, fiducialiter age tanquam Regina. Mater Regis, sponsa: requiem quærebas, sed amplius gratia est, quod tibi debetur, Regnum, & potestas: inditum habere tecum capis imperium, cui secum in carne vna, & vno spiritu inditum fuit pietatis, & vnitatis mysterium.* Nimirum Christus ait: *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.* hoc est, mihi soli. Cùm autem Christo Deo, & Matri Virgini, in vna carne, & vno spiritu sit pietatis, & vnitatis mysterium, amplioris gloriæ est, quod Deiparæ debetur divino maternitatis augusto titulo. Hinc eius Filius Christus, cui data est omnis potestas in celo, & in terra, Regnum, potestatem, & imperium cupit habere inditum cum Virgine Matre. Quo fit, ut Deipara Virgo, quia eadem est caro cum Filio Dei, idem est pietatis spiritus, generoso tante maternitatis titulo, istiusmodi amplissimam gloriosè potestatem, regnorum sceptrum, terræque imperium, inditum

Debetur adhuc sanctissima Virgini ex tertio fundamento venerationis ab omnibus creaturis, quia illa ipsamet sanctissima Trinitas tali honore donavit, propterea, quod ratione humanitatis de suo sanguine Verbo æterno communicata, facta sit consanguinea divine Triadis. Et ideo gloriatur Deipara, quod suam originem non aliunde, nisi à Triade sanctissima traxerit, Ecclesiast. 24. *Egredere Altissimi prodium, primogenita ante omnia sæculum.* Vbi dicit se Beata Virgo primogenitam ante omnem creaturam, quia est creaturæ præstantissima, & omnium Princeps. Quoniam autem pacto ex ore Altissimi prodierit, respondet Richardus à S. Laurentio, propterea, quia os Dei peperit. Ita enim lib. 4. de laudibus Virginis loquitur: *Respondemus inquit, quia ipsa est principium Christi secundum humanitatem, qui est os Patris; & quia de ea dixit tota Trinitas specialiter, quasi loquens de Christo: non est bonum, hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Non solum ergo Beata Virgo, primogenita est omnis creaturæ, sed etiam à tota Trinitate specialiter prodijt. Hoc fatetur Ioannes Geometra in auspicio hymni secundi, ita loquens: *Salve o regnatrici, Trias est tibi stirps; caputque hinc vnum à Triade o ter benedicta parv.* En Deiparæ stirps specialiter ipsa Trinitas, quasi specialiter à tota Trinitate oriri debuerit, ut è Trinitate vnum pareret, ne ab augusta stirpe divina, stirps Christi humana degenerare videretur, indeque consanguinea Trinitatis meritò dicitur.

Transite mecum paupersper ad cap. 42. Isaia, quid Deus trinus in personis, & in essentia vnus de seipso dicat: Ego inquit Dominus, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo. Inquire obsecro, quoniam sit ista gloria, alteri minime concedenda, quam Deus opulentia suæ alioqui largitor beneficis, tanquam propriam vni sibi dandam, nec alteri cuiquam communicandam, vendicat? cultum lætæ monnemo arbitratetur, quia hic soli Deo proprius est. Verum magis appositè ad rem præsentem, Filium Dei coterminum, & consubstantialem intelligere possumus. Sic citatum scripturæ locum Richardus à S. Laurentio supra relatus exponit. *Isaia inquit 47. dicit Deus Pater: gloriam meam, hoc est, Filium meum.* (quia gloria Patris est Filius

Beata Virgo sanctissima Triadis consanguinea

Richardus

Ioannes Geometra

Isaia 42

Richardus

lius sapiens) alteri non dabo, quàm mariæ: Ait, quia soli Mariæ hoc privilegium debebatur. Quando itaque dicit Deus Pater, *Gloriam meam, id est laudem, & honorem meum alteri non dabo, sic intelligi debet, quod alteri præter Virginem Deiparam, dandus non esset Dei Filius, qui est Patris gloria, & verus vtriusque Filius: Filius inquam Patris, in calis sine Matre; in terris verò sine Patre vnicus Mariæ Filius, quæ est summa Deiparæ gloria, laus, & quæ honores. Hoc ingeniosè tetigit, citatus Ioannes Geometra Hymno 1. inquit: *Quæ Regem genuisti sola polorum, caelestiumque. Tibi est à Triade alter honos.* Considerate attentius, quid indicare voluit per istam vocem alter? Nonne Virginis sanctissime sublimitatem, & summam ultra omnes creaturas excellentiam. Tibi inquit, o Deipara, est à Triade alter honos. Quasi dignitate maternitatis, ita Virgo Maria excellat reliquorum celestem honores, ut augustum diuinæ Triados honorem amuletur, adeo ut illi sit à Triade honor alter, hoc est, quod sanctissima Trinitas, post suum honorem, statim Virginem quoque Deiparam, ab omnibus creaturis honorari voluerit. Ergo ne ab hac Trinitatis voluntate creaturæ omnes defleant Dei genitricem submissè teneatur venerari.*

Quod si considerauerimus Virginem Deiparam, quantum ad gratiam iustificationis, hanc tantam habuit Beata Virgo, quantum nulla pura creatura rationalis de potentia ordinaria habere potest. Atque hanc ob causam Beata Virgo ab Angelo vocatur *gratia plena*, quia illi nulla gratia defuit, quæ in quacunque alia pura creatura potest inveniri. Ita interpretatur S. Antoninus 4. p. tit. 15. c. 16. inquit: *Cum ergo Dominus in privilegio, quod ei misit per Angelum, dicat, Gratia plena, nullam specificando, erit pro omnibus interpretandum.* Cuius ratio euidentiſſima habetur, quia Deus infundit unicuique secundum suam virtutem, & capacitatem, ut constat ex illa parabola de Domino, qui tradidit seruis bona sua, unicuique secundum propriam virtutem: ergo quæcunque creatura est capax omnis gratiæ, cuius est capax pura creatura, illa erit plena omni gratia; talis autem creatura fuit Beata Virgo, & idè est plena omni gratia, cuius particeps esse potest omnis pura creatura. Quod comprobatur idem D. Antoninus 4. p. histor. tit. 5. cap. 2. §. 15. Beata inquit Maria fuit gratia plena quadruplici: primo, quia omnes gratias generales, & speciales habuit; secundo, quia illas gratias habuit

Geometra

S. Antonius

Beata Virgo quomodo fuit gratia plena

à quibus omnis creatura vacua fuit: tertio, quia eam gratia tanta fuit, quod pura creatura maiorem gratia capax non fuit: quarto, quia etiam gratiam incrementi, id est, Deum in se tota continuit. Vnde merito S. Hieronymus ad Paulum & Eustochium dicit: *Bene dicitur gratia plena, quia ceteris per partes; Maria vero simul se tota plenitudo gratiæ infudit.*

Si denique Beatam Virginem considerare voluerimus, quantum ad naturam corporis, etiam quoad hoc in toto genere parem non habuit: omnes enim quotquot hominum geniti sunt, generantur, & generabuntur, pravis concupiscentiis subiacent, iuxta illud 1. Ioan. 2. *Omnia quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite.* (hoc est, immodica honorum concupiscentia) quæ non est in Patre, sed ex mundo est. Sola Virgo sanctissima in sua purissima carne habuit concupiscentiam à Patre, id est à Deo, quæ opponitur cupiditati, quæ à mundo est, & ad mundi alia bona validè inclinatur. Hoc profertur S. Damascenus, in hunc modum tam alloquens: *Cupiditatem inquit omnem, ad id, quod solum expectandum est, & amandum est, mentem habet; itam verò aduersum præteritum humanæ, illius parentem. Appetitum tunc in hoc fuit est, ut diuina sermonibus nutriat, hisse, hinc in sanctum omnem, & cum anima vilitate communem cogitationem habet, contra superuacuitatem, & animæ vilitatem, antequam gustes, ovis.* Summa ergo sensuum puritas, velut angelificatam Mariæ creaturam exornabat, adeo ut eam reliqui homines, noxiâ multimodè concupiscentiæ, & effreni voluptatum appetitu ad carnis delicias, & ambitionis fastum validè excitarentur; solius Beatæ Deiparæ cupiditas, quia non à mundo immundissimo, sed à Patre, id est, à Deo erat, sic inordinationis expertis permansit, ac si aliquo ferè virtutis fomite, ad sanctitates omnes ageretur. Sic in corpore, velut exors corporis, cupiditatem omnem ad id, quod solum expectandum, & amandum est, mentem habebat; totoque appetitu non nisi ad res celestes, & omnem probitatem quodammodo inclinabat; ita ut vel superuacuum cogitationem prius à cogitatorio expueret, quàm exciperet. Quia nimirum mens eius ita erat delicatè pura, & non proficua cogitationis præpropere impatiens.

Porro Deipara Virgo à felici suæ immaculatæ conceptionis auspicio, ita munda, ita pura semper exstitit, & omnibus mundalium passionum facibus exempta, ut

S. Hieron.

1. Ioan. 2.

S. Damasc.

Beata Virgo nunquam otiosam cogitationem admittit

Guaricus Abbas

Beata Virgo inditum cum Christo imperium habet

Caro mundissima, & mens purissima Genitricem Domini singulariter consecrarent: quemadmodum loquitur Petrus Damianus serm. de Assumpt. Consecrarent inquam tanquam lugem, atq; perpetuam immaculatam puritatis victimam, de singularitate, optatissimam. Consecrarent non modò tanquam sacrificium Deo semper immolatum, sed tanquam aliquod arcana puritatis singulare sacramentum, in quo sub vera extrinsecus carnis specie, ex Adamo Protoparente verè propagata, quasi altera caro medullitus latebat: præuaticarum carnis exempla notis, à concupiscentiæ fomite, & subtilibus carnis appendicibus immunis; quia caro mundissima, & mens purissima Genitricem Domini singulariter consecrabant.

Hinc non immerito S. Bonaventura, summam perfectionem, etiam pura creatura capax est, attribuit Sanctissimæ Virgini: quia & mens eius semper fuit purissima, & caro mundissima. Ad quod conprobandum assumit sententiam illam sancti Dionysij lib. de diuinis nominibus cap. 4. Optimi est optima adducere. Et quia optimum triplex est, vnum simpliciter, ut Deus Optimus maximus, alterum secundum genus, & secundum statum, vti est Christus, qui in genere creaturæ, & in statu conditionis est optimus. Tertium optimum est in ordine, & non simpliciter, vti est vniuersitas rerum. Ideò hæc sententia S. Dionysij: Optimi est optima adducere; si intelligatur de optimo simpliciter, verificatur in processione personali: quia optimus Pater generauit optimum Filium; si autem intelligatur de optimo in genere, & in statu conditionis, verificatur in productione Christi.

DIE PRÆSENTATIONIS BEATÆ Mariæ VIRGINIS.

CONCIO PRIMA.

Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. *Lucæ 11.*
Virgo Maria in templo præsentata est, ut ex tunc Spiritus Sancto in templum purissimum dedicaretur, & Dei Filium ad assumendam carnem humanam, suis precibus alliceret.

Sacramentum illud magnum in Christo, & Ecclesiâ, à D. Paulo coniugibus proclamatum: Relinquet homo patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ, exequitur hodiè Deus cum sua primogenita Filia, Virgine, Sanctissima.

Al, qui est optimus inter omnes creaturas. Si demum intelligatur de optimo in ordine, verificatur in creatione vniuersi, in quo Deus seruauit optimum ordinem. Hinc ergo concludit S. Bonaventura, cum Deus sit optimus, tria opera fecit optima: Primo, generauit ab æterno optimum Filium. Secundo, produxit optimum Christum, qui est optimus inter omnes creaturas. Tercio, creauit optimam matrem, quæ ratione maternitatis, & gratiæ, fuit optima inter omnes Angelos, & homines. Quod vltius deducit hac ratione: quia illa creatura est optima, quæ maximè participat de Deo, illiq; appropinquat. Sed Beata Virgo ex omnibus creaturis maximè participat de Deo, illiq; appropinquat cum inter matrem, & Filium, nõ detur medium: igitur Beata Virgo ex omnibus creaturis est optima.

Ostendi itaque Christum ex duplici motiuo gloriari, quod de Virgine Maria natus sit. in primis, quia fuit condignè disposita ad eius maternitatem. Præterea, quia à Beata Virgine habet, quod eius ineffabilis incarnatio, inter omnia Dei opera, & mysteria fidei nostræ maximum habeatur. Idcirco & nos, ut possumus dignè disponi ad hoc, ut Deo vni in essentia, trino in personis, & in hac vita per gratiam, & in futura per gloriam vniatur, illa mediante donum hoc à Domino Deo postulemus. Quia ut dicit S. Bonaventura in speculo Beatæ Virginis cap. 6. Gloriosum gloriæ Mariæ priusque nomen est, quod quidquid post Deum pulchrum, quidquid dulcius in gloria est, hoc Maria.

hoc in Maria, hoc per Mariam est.

Intimatum fuit primæ mulieri Eux: Sub viri potestate eris. Genes. 3. cuius rationem reddit D. Paulus, Ephes. 5. quia vir est caput mulieris. In capite Sapientia gubernatrix residet: proinde penes virum est amor, qui debetur mulieri coniugata; iuxta illud: Viri diligite uxores vestras. Relinquit

S. Bonaventura

Genes. 4. Ephes. 5.

quæ Virgo augustissima hodiè Patrem, & Arx rapit totum Dei Spiritum. Et licet, penes virum potestas, atq; sapientia sit; excellit tamen in connubio amor: ac proinde non exigit D. Paulus à viris potestatem, & sapientiam, verum amorem duntaxat: Viri diligite uxores vestras. Atq; idcirco, licet sacra atq; deuota Virgo, sponsa totius Triados sit, Patris nimirum, cuius imperio atq; potestati subijcitur; Christi, cuius doctrinæ, ac sapientiæ sequitur documenta: Spiritus sancti, cuius amore trahitur, & nuptias celebrat. Nihilominus insignitur, & honoratur titulo speciali, & nuptiali Spiritus sancti, propter mirabilem dilectionem, quam erga eam Deus ostendit. Ostendam igitur, quare infantula Virgo, cum trimula esset, in templo ex diuino impulsu à parentibus præsentata est.

Prima ratio, cur Beata Virgo trimula templum Domini ingressa sit, est, ut ex tunc in templum purissimum Spiritus sancti dedicaretur. Quod sic deduco: quia inter solemnitates Beatæ Virginis Mariæ, tertia in ordine habetur præsentatio: Conceptio enim primum locum tenet, secundum Natiuitas, tertium Præsentatio, quæ maximè ad Spiritum sanctum pertinet. Nam ut sine labe, & macula originali produceretur Virgo Deipara, opus fuit omnipotentis Patris, non parentum eius, ac proinde purissimæ Virginis conceptio, celesti Patri dedicanda erat. Natiuitas autem Mariana, quia est ortus auroræ: progreditur enim tanquam aurora confurgens, quæ consonantiam habet cum sole; Sol autem iustitiæ Filius Dei est; & idcirco nata Virgo Maria, nato ex Patre Verbo sacrandæ erat. Quando autem in templo præsentatur, canit Ecclesiæ sancta: Deus, qui Beatam Mariam semper Virginem Spiritus sancti habitaculum hodierna die in templo præsentari voluisti. Ergo ista tertia solemnitas ad tertiam in Trinitate personam pertinet, cuius sacrosanctum habitaculum Maria est. Vnde solemnitas hodierna Virginis præsentatio, nihil aliud est, nisi quædam templi virginæ dedicatio in honorem Spiritus sancti. Constructionem materialis templi laboriosam; dedicationem verò totam iucundam esse, pronuntiat D. Augustinus s. August. serm. 7. de Dedicat. Eccles. In edificatione ait, labor est, in dedicatione lætitia est. Dum caduntur de montibus lapides, & ligna de syluis, dum formantur, dolantur, coaptantur, labor & cura est; cum autem perfecti adificij dedicatio celebratur, gaudium, & securitas laboribus, cursu succedunt. Ita planè, quando Virgo Dei-

parat

Inter solemnitates Beatæ Virginis tertia locum tenet Præsentatio

Inter solemnitates Beatæ Virginis tertia locum tenet Præsentatio

Præsentatio Mariæ est virginis templi dedicatio in honore Spiritus sancti.

s. August.

Ioannes Geometra.

Lucæ 11.

Proverb. 8.

Eccles. 12.

Cantic. 8.

para formabatur, & concipiebatur, & circumscriptio-
nitate parentes laborabant, ac proinde
labor erat in templi Mariani ædificatio-
ne. Quando prolem suam enitebatur,
Beata Anna, doloribus subiacebat; atq;
idedò contritioni dolor non deerat.
Quando autem præsentabatur, & dedi-
cabatur, post præteritum laborem, atq;
dolorem, successit summum gaudium.
perfectaq; lætitia, non absimilis iucun-
ditati, quæ in dedicatione templorum
fieri solet, eritq; tunc temporis, quando
dedicabimur, ac in illo cælesti templo
Deo præsentabimur. Audite citatam
Augustinum: *Dum inquit, ex infideli vi-*
ta homines segregantur ad fidem, dum
quidquid non bonum, atq; peruersum est,
amputatur, & cæditur, dum sunt aptæ
iuncturæ, quantæ tentationes timentur,
quantæ tribulationes sustinentur? cum
verò adueniet dies dedicationis, domus
æternæ, cum dicetur nobis: Venite bene-
dicti Patris mei, percipite regnum, quod paratum
est vobis ab initio mundi; Quæ illa exultatio,
quæ securitas erit?

An certè dubitatis Virginem Sanctissi-
mam, esse templum Spiritus sancti in ho-
norem dedicatum? recurrите ad Isaiam
qui cap. 7. ait: *Quæ sub ipso erant, replebant*
templum. Vbi Hugo de S. Victore lib. 2.

Lucæ 7.
Hugo de S.
Victore.

de Arca Noë, istud oraculum Isaiæ in-
hunc modum exponit: *Templum in hoc loco*
intelligi potest circuitus temporum, & ambitus sæ-
culorum. Tempora namq; dum cursu suo in seipsa
redeunt, quasi quendam templi ambitum gyrando
circumscribunt. Cum enim Deus æternus sit, omnia
tempora sub illo continentur. Hoc ergo templum
dedicatum est Regi sæculorum. Solius quippè
Dei hic honor est, solius gloria. Percur-
rite omnia antiquorum Deorum Numi-
na, & videbitis, nulli eorum Regis sæcu-
lorum titulum datum fuisse. Ficta qui-
dem illa numina plurimas sibi domos
vsurpauerunt; at verò delubrum temporū,
& sæculorum intactum reliquerunt. Vo-
luit itaq; Deus Hierosolymis vnum ha-
bere templum, quod Salomon ædifica-
uerat; & in toto mundo alterum, quod
decursu temporum, & sæculorum con-
struebatur. Vnum, & alterum multoties
profanatum est: nimirum templum Hie-
rosolymitanum, per incursionem, & abo-
minationem Gentilium; temporarium,
verò & sæculare per deprauatos, & corru-
ptos hominum mores. Ut docet Apo-
stolus Ephes. 5. aïens: Sæculum nequam,
& dies mali, redimentes tempus, quoniam dies
mali sunt. Templum igitur à sæculis cir-
cumscriptum fuit, ut hinc facile cogno-

ad Ephes. 5.

scamus, veterum sæculorum, & tempo-
rum circumscriptionem, fuisse veluti
quandam designationem alterius tem-
pli, quod soli Deo consecrandum erat,
nunquam violandum, nunquam corrup-
pendum. Quod non aliud est, nisi Ma-
ria Virgo perpetua, templum Domini, sa-
crarium Spiritus sancti, quæ trima Deo
consecrata est.

Imò, quid dico Virginem Sanctissi-
mam fuisse templum, Spiritui sancto in
honorem dedicatum, cum templum il-
lud Hierosolymitanum in honore longè
transgressa sit, teste Georgio Nicomede.

In orat. de Præsentatione: *Hæc te ait, ma-*
giorem accipis gloriam, quantè vmbra minor est cor-
pore, & ænigma veritate, & sermo res, & imago
causâ, tu ab eius splendore tantum differs. Nam
tu quidem ab vna propria gente cultum accipis;
ipsa autem ab omni creata natura insigniter ho-
noratur. Conferre si lubet miracula, quæ
patrata sunt in templo Hierosolymita-
no, & facillè aduertetis vmbra fuisse,
Mariæ, quod si vmbra Petri Apostoli mi-
rabilia faciebat, multò magis vmbra
Mariæ res stupendas operabatur: adeò,
ut si Ecclesia sancta de Petro miraculo-
so sanit, Deum alloquens: Te mirabilem in
Petro tuo Apostolo prædicamus; iure potiori

Georgius
Nicomede.

Cnos non solum mirabilem in Virgine,
sponsa sua Deum, sed & diuinum Spon-
sum eius personam admirantè, prædica-
re debemus, iuxta illud Sophronij serm.
de Assumptione: *Admiratur Spiritus sanctus,*
quod quasi noui dilucali aurora, resplendet.
Resplendet enim in corpore virginali, quæ
erat in vmbra templi: resplendet in ve-
ritate, quæ latebat in ænigmati: resplen-
det reipsa, de qua tantus erat in templo
sermo: resplendet in persona, quæ prius
comparebat in imagine. Vnde meritò
S. Ecclesia in hodierno Euangelio accla-
mat: Beatus venter qui te portauit, & vbe-
ra, quæ suxisti. Ecce nondum erat Dei ma-
ter, & iam acclamabatur ut mater: quia
actibus implebat ante tempora mater-
num officium, ac dignitatem, quos actus
respicens Christus, simulq; applaudens
ait: Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, &
custodiunt illud. Palam faciens, domum Dei
æstimandam esse, non solum ex eo, quod
foris apparet, sed etiam ex eo, quod in-
tus continet. Maria igitur non solum ex
eo beata, quod vtero suo Christum gesta-
set, & vberè proprio lactasset; sed quia
non solum exterius, verum etiam interi-
us tota pulchra, ac perfecta, beataq; est.
Quod illi subscribit Regius Vates, Ps. 44.
Omni gloria cum filiæ regis ab initio.

Sophronius

Altera

Altera ratio: cur Sanctissima Virgo tri-
mula in templo præsentata sit, ut suis pre-
cibus Dei Filium ad assumendam carnē
humanam attraheret. Quod figuratū fu-
isse reperio in Scriptura Sacra Leuitici 2.

Leuitici 2.

Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano:
de simila panes, scilicet absq; fermento. Nam si-
cut illud sacrificium panis, sine fermento,
significabat Christum, ita clibanus,
in quo fuit coctus panis, designabat Vir-
ginem Sanctissimam, in cuius vtero se-
cundum carnem Christus fuit formatus.

Ioan. 6.

Præterea, quia sicut clibanus, ut bene
coquat panem, debet esse perfecte elau-
sus; ita conueniebat Beatam Virginem,
ut Deum per incarnationem, panem ho-
minum efficeret, iuxta illud Ioan. 6. *Ego*
sum panis viuus, in templo Dei conclusus,
vitam degere mixtam; potissimum au-
tem contemplatiuam. Nam ut refert

Occupatio.
M. Virginis
in templo
quæ fuit.

Sabell. lib. 1. exemplorum, cap. 4. & 9.
& lib. 8. cap. 4. ex antiqua traditione,
Virgo trimula in templo præsentata, cō-
sueuerat à prima luce ad tertiam, dici
horam, contemplationi ac rebus sacris
vacare; postea vsq; ad meridiem ali-
quod opus exercere; à meridie verò vs-
que ad finem diei, sacra lectioni & o-
rationi incumbere. Epiphanius autem
presbyter Constantinopolitanus, dili-
gentissimus inuestigator vitæ Mariæ, ex

S. Bonau.

Græcis Authoribus deducit, Beatam
Virginem Mariam, in lana, lino, serico,
& bysso laborasse. Tandem S. Bonauen-
tura in meditationibus cap. 3. citat S.
Hieronymum ita scribentem: *Hanc sibi*
regulam Beata Virgo statuerat, ut à mane vsq; ad
horam tertiam, orationibus insisteret: à tertia vsq;
ad nonam, externo opere se occuparet; à nona
verò iterum ab oratione non recedebat, quousq; illi
Angelus appareret. Eleganter Petrus Damia-
nus serm. 1. de Natiuitate: vitam hanc mix-
tam Beatæ Virginis explicat in hunc mo-
dum loquens: Ut nec actio contemplationem
minueret, nec contemplatio actionem deferret. D-
considera quia ipsa est, quæ in contemplatiua di-
gnitate superuicta dulcedinem, in ipsius Dei sub-
stantia lucidiores infixit obtinuit.

Damianus.

S. Basilus,
Ambrosius,
Hieronymus,
Augustinus.

Meruit itaq; Sanctissima Virgo in tem-
plo præsentata, merito congruo in pri-
mis hoc, ut eligeretur, & esset Mater
Dei. Hoc illi expressè tribuit S. Basilus
hom. 25. de humana Christi generatio-
ne, ubi dicit: *Propter vitam puritatem Virgi-*
nam fuisse electam, ut esset Mater Dei. Idemq;
docet S. Ambrosius epist. 28. Hierony-
mus epist. 22, ad Eustochium. Augusti-
nus lib. de natura & gratia cap. 26. Pe-
trus Chrysologus serm. 148. Et ipsamet

A Virgo Deipara palam confitetur se ex
merito suo esse Matrem electam. Lucæ 1.
Quia inquit, respexit humilitatem ancillæ suæ.
Meruit præterea, ut vnigenitus Dei Fili-
us humanam carnem assumeret. Hoc
illi tribuit Orosius tom. 3. in festo Præ-
sentationis, ubi dicit: *Venit in templum Ma-*
ria, ut pugnam cum Deo ineat, & Deum superet,
ac in terram deiciat. Templum verò est locus hu-
ius certaminis; stadium, in quo curritur: quia in
eo agone nobis cum Deo contendendum est. Quod
licet Deus mera & purâ gratiâ decre-
uerit in mundum venire, factus homo;
voluit tamen mundum disponi ad eum
dignè suscipiendum; & ut mundus id me-
reretur, non quidem de condigno, & de
iustitia; sed de congruo. Quia sancti Pa-
tres meritis, & orationibus obtinuerunt,
ut Deus descenderet, non quidem iusti-
tiâ id exigente, sed quia conueniens fu-
it, ut Deus Homo fieret, id exigentibus,
& postulantibus tot Sanctorum meritis,
& orationibus. Sed hoc meritum de-
congruo impletum non fuit, donec Ma-
ria in mundum veniret, & suis meritis,
ac oratione, Deum è cælis in terram de-
duceret: Illa vltimam lineam, ac ma-
num huic operi imposuit. Quod ipse
Deus pollicitus est, Cantic. 4. Vadam in-
quit, ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.
Palam faciens, se à Virgine, quæ erat
mons myrrhæ, hoc est mortificationis; &
collis thuris, hoc est, orationis se tra-
ctum, ad homines visibiliter descendisse.

Orosius.

Cantic. 4.

Quod si Antiquitas satis celebrare
non potuit admirandum illud prodigi-
um, in commendationem Virginitatis à
Deo editum, quod D. Augustinus lib. 10.
de Ciuitate Dei, cap. 16. in hunc modum
recenset. Cum mater Deorum ex Phry-
gia nauia duceheretur Romam, ex templo
in medio Tyberis nauis immota perman-
sit, ut nulla penitus ratione de loco di-
moueri posset. Tunc Claudia virgo Vê-
stalis, zonâ quâ cingebatur, ad nauim
alligata, nauim sine vilo penitus labore,
ad littus attraxit. Quis obsecro Virgi-
nem Mariam satis celebrare poterit, quæ
triennis in templo præsentata, nauem
illam institoris de longè portantem pa-
nem vitæ æternæ, funiculo suæ oratio-
nis, Filium Dei ad assumendam naturam
humanâ feliciter traxit, absq; vilo purissi-
mæ virginitatis suæ detrimento. Nam ut
refert Euangelista, Luc. 1. Cunctanti Vir-
gini, ne virginitatis iacturâ Dei mater,
nitatem mercaretur, respondit Angelus:
Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altis-
simi obumbrabit tibi: ideòq; & quod nascetur ex
te san-

Lucæ 1.

K 3

te sanctam vocabitur Filius Dei. Quibus verbis, A
diuine incarnationis mysterium, expu-
rissimo Virginis sanguine, ita sicut eius virgi-
nitate diuinitus peragendi Angelus pro-
nuntiavit: adeo, ut Maria semper Virgo,
& vera Dei mater ineffabiliter exciteret.

Proclus

Hinc Proclus hom. de Natiuit. Chri-
sti proclamat: Maria est vinarum inter se na-
turarum officina: Maria thalamus, in quo Ver-
bum humanam carnem desponsauit: Maria salu-
datis reconciliationis panegyris. Ita altè laudat,
ita eloquenter commendat, ita nobili-
ter depraduat Magnum Incarnationis
mysterium, quod Spiritus sanctus in Vir-
gine operatus est, omnibus celestibus do-

S. Damasc.

nis supererogante eam replens, testetur.
D. Athanasio serm. de Sanctissima Dei-
para, ubi supra illa verba, Spiritus sanctus
superueniet in te, in hunc modum discer-
rit: Quemadmodum nunc in presentia, & in
eternum usque habet hac Virgo sibi obumbran-
tem virtutem Altissimi, & superuentum Spiritus
sancti, ut sit gratia plena. Ita etiam isthic opina-
mur, omnia illi per gratificationem Spiritus san-
cti, & virtutem Altissimi donata fuisse. En quan-
ta plenitudinis, ac diuine Maternitatis
gratiam, per Spiritus Sancti gratifica-
tionem Deipara accepit.

Gratificatur itaque hodie Spiritus S. Vir-
gini sponsæ suæ dilectæ, quod trimula ad
templum sponsalia celebratura cum ter-
tia Trinitatis Persona, imò cum tota ve-
neranda Trinitate festinater venerit. Gra-
tificatur, quod Virgo & Mater existens
diuinæ Incarnationis ac Redemptionis
facta sit panegyris. Gratificatur exelum
Virgini, quia in hodierna solemnitate
gloriâ nouâ repletum est, iuxta illud Ec-
clesiastici 42. Supra omnia respexit: gloriâ
Domini plenum est opus eius. Gratificemur
pariter & nos Virgini Deiparæ: quia no-
bis Deum & hominem genuit, & mun-
dum reformauit.

Basil. 42.

EODEM DIE CONCIO II

Beatus venter qui te portauit, &
vbera quæ suxisti.

Beata Virgo ad obtinendam plenitu-
dinem gratiæ in templo presentatâ est.

Euangelium
de vtero &
vberibus tri-
bus de cau-
sis accom-
datur Præ-
sentationi
B. M. V.

M Inus accommodatè hodiernum E-
uangelium solemnitati Præsentatio-
nis Beatæ Virginis Mariæ congruere vide-
tur, cum ex mente Sanctorum Patrum
infantula, ut pote triennis, à Parentibus
in templum Hierosolymitanum adducta
fuerit, quo tempore nondum habuit ve-

bera. Verum tribus potissimum de cau-
sis hoc Euangelium Præsentationi infan-
tulæ Virginis accommodari video. In-
primis, quia commendatio vteri, atque
vberum maxime opportuna est, ad in-
dicandam trimulæ Virginis excellenti-
am: quoniam in maternitate Dei, tan-
quam in radice continentur innumera-
biles excellentiæ. Quapropter veluti
breui compendio laudes ipsius Virginis
perstriguntur, quoties aliquid de ea an-
nuntiat, per quod Dei mater declara-
tur. Et licet Virgo tunc infantula Deum
corpore nondum concepisset, quia ta-
men ad illum concipiendum electa erat,
ideò statim in ipsa infantia cumulaba-
tur. Sic censet S. Anselmus lib. de Ex-
cellentia Virginis cap. 7. Si talis apparatus
sit pro aduentu terreni hominis, quæ illum non so-
lùm erat transitus hospitatura, sed etiam ex sub-
stantia sua factum hominem paritura. Vultis
scire, quantus in corde sanctissimæ Vir-
ginis & qualis apparatus inuentus est, ad
concupiendum Dei Filium? Equidem
non alius, nisi profunda Virginis humi-
litas, & immensa Dei incarnati benigni-
tas. Quemadmodum docet S. Cyprianus
Tract. de Natiuitate Christi. Paruulus
inquit, sugens vbera, parâ alimoniam vtebatur,
& fons sacri pectoris defecatum edulium ori mun-
dissimo infundebat. Sed & cor Matris quadam dul-
cedine, quæ humanum superant intellectum, im-
buebant, eratque, verisq; mira incunditas, cum pia
sanctæ Matris & deuota humilitas, & sancti San-
ctorum immensa benignitas, confederatis affectibus
mergerentur. Adornabat igitur Sanctissi-
mam Virginem infantis Dei immensa
benignitas, cum de materni vberis fon-
te puram alimoniam lambere expe-
ret, quo hominum genus suo in cruce
effuso sanguine faginaret copiosa redem-
ptione. Adornabat simul eam & pro-
funda humilitas, quâ nihil in lactante
Virgine sublimius, augustiusq; superemi-
nebat, quod posset cum benignitate Dei
Filij dignius conferri. Præterea, in præ-
dicto Lucæ Euangelio commendantur
vterus & vbera Virginis, ad designandam
duplicem eius maternitatem, nimirum
temporalem, & spirituales. Licet igitur
Virgo in illa infantili ætate, nondum
facta fuerit mater temporalis Verbi in-
carnati, optimè tamen dici poterat ma-
ter spiritualis: quia diuinam volunta-
tem à primo conceptionis momento
semper adimplebat, & diuinum Verbum,
seu inspirationes sibi ex illis immittas
diligentissime custodiebat. Sic de illa
fatur venerabilis Beda super Lucam c. 1.
p. 9.

Maternitas
in B. Virgi-
ne alia tem-
poralis alia
spiritualis.

Beda.

pite 9. Dei enim Genitrix inquit, inde quidem A
Beatâ, quia Verbi incarnandi ministra facta est
temporalis: sed inde multo beator, quia eius sem-
per amandi custos manebat æterna. Tertio de-
niq; ideo Spiritus sanctus de vtero &
vberibus mentionem fieri voluit in hac
solemnitate, ut indicaret ipsam Virgi-
nem in illa infantili ætate, adeo sanctam
fuisse, ut ex tunc aliquo modo digna Dei
Mater videretur. Hinc eam S. Ecclesia
habitaculum Spiritus sancti appellat,

S. Virgo ad-
huc in vte-
ro existens
digna fuit
maternitate
Dei.

cantans: Deus qui Beatam Mariam semper Vir-
ginem, Spiritus sancti habitaculum hodierna die in
templo presentari voluisti. Et alibi ab eadem
Ecclesia templum Domini nominatur.
vterus Virginis, quatenus in eo Verbum
carnem assumpsit: Magnum inquit heredi-
tatum mysterium: templum Dei factus est vterus
nesciens virum. Neq; hoc cuiuspiam admira-
tionem pariat: quia sancti Patres tan-
tam in Virgine adhuc in materno vtero
existente sanctitatem agnouerunt, ut ex
tunc velut dignam Matrem à Verbo ele-
ctam esse ausi fuerint prædicare. Audi-
te B. Laurentium Iustinianum serm. de
Natiuit. S. Mariæ: illam inquit, profecto ad-
huc in Matris vtero decubantem, ad amantissimum Verbum,
sibi in Genitricem elegit, ut pote superabundanti-
am benedictione præuocantem, iamq; sancti Spiritus
magisterio deputatam. Imò audet affirmare
Petrus Chrysologus, Beatam Virgi-
nem à primo instanti sæ conceptionis
veram Dei Matrem fuisse: ita enim lo-
quitur serm. 146. Quomodo non ante conce-
ptum mater, quæ post partum Virgo? Mater, aut
genitrix quando non, quæ seculorum genus au-
ditorem? Et hoc est, quod Deus per virgam
Aaron, Sanctissimam suam Genitricem
præfigurari voluerit, ut docent sancti Pa-
tres, potissimum sanctus Damascenus O-
rationes 7. de dormitione Virginis: Hac
inquit, illa virga Aaron arida, quæ in taberna-
culo testamenti posita, præclarissimum edidit mi-
raculum. Idem constat ex reuelationi-
bus S. Brigitte lib. 6. cap. 55. ubi Virgo
Deipara de seipsa, ita loquitur: Deus
namq; singulare quoddam, & à seculo absconditum
facere voluit in opere suo: quemadmodum fecit
in virga arida florentem. Si igitur virga illa
vno die & germinauit, & floruit, & fru-
ctus attulit, per hoc indicatur, quod
Beata Virgo statim, atq; concepta, floruit
omnibus virtutibus, ita ut ex tunc iam
digna videretur, quæ benedictum fru-
ctum, id est, Dei Filium conciperet. O-
stendam itaq; non ob aliam causam Vir-
ginem infantulam, in templo presenta-
tam esse, nisi ut plenitudinem gratiæ, in
qua concepta, & nata erat, tunc reci-

Lauren. Ju-
stinianus.

Chrysolog.

S. Damasc.

peret, in eaq; toto vitæ suæ tempore
cresceret, & augetetur.

Dubium forsitan propositio mea non-
nullis mouebit, qui opinantur Beatam
Virginem eo momento, quo Verbum
incarnatum concepit, consummatam
gratiæ plenitudinem accepisse, nec am-
plius ab eo tempore, usq; ad illud quo
è vita migravit, potuisse quidquam am-
plius mereri, aut in gratia crescere. Quod
in primis deducunt ex S. Damasceno,
qui orat. 1. de dormitione Deiparæ di-
cit: Mors enim eos, id est, alios sanctos perfec-
tos beatosq; ostendit, id videlicet ipsis offerens, ut
in eorum virtutem nulla iam mutatio cadat, mi-
nimè tamen hoc in te usurpabimus: neque enim
mors tibi beatitudinem attulit, neq; migratio per-
fectionem conciliauit, omnium enim bonorum ini-
cium, medium, & finis, securitas etiam, ac vera
confirmatio, illa semini ex parte conceptione posita
fuit. Ergo Beata Virgo in eo instanti,
quo Verbum incarnatum de Spiritu san-
cto concepit omnem gratiæ plenitudi-
nem consummatum obtinuit, nec am-
plius in ea potuit augeri. Sed debile
fundamentum: nam verba S. Damasceni
non intelliguntur de perfectione gratiæ,
quæ omnino confirmat in bono; non au-
tem de perfectione, quoad omnem posi-
sibilem intensiorem. Alias si sine ulla
modificatione accipienda essent, tunc
ex illis sequeretur Beatam Virginem ab
eo tempore, quo concepit Filium Dei,
fuisse plenè ac perfectè beatam, quod
viatoribus nequaquam concedi debet.

Deducunt præterea ex S. Gregorio
Taumaturgo serm. 1. in Annuntiat. San-
ctissimæ Genitricis Mariæ, qui habetur
tom. 3. Biblioth. Patrum nouissimæ edi-
tionis: Conuenienter igitur ait Angelus sanctæ
Mariæ Virgini primò omnium illud, Ave gratia ple-
na Dominum tecum præsignificauit, quoniam cum
ipsa totus gratiæ thesaurus reconditus erat. Ex
quo hoc inferunt: si totus gratiæ the-
saurus erat in Virgine reconditus, ergo
non potuit ulterius progredi gratia Bea-
tæ Virginis. Sed & hoc debile funda-
mentum: nam S. Gregorius locutus est
de Deo in vtero Virginis corporato, qui
cum sit Author gratiæ, verè totius gra-
tiæ thesaurus est; hic autem erat cum
Virgine eo sensu, quo Angelus dixerat,
Dominum tecum. Præterea, quia quando Vir-
go concepit Dei Filium, fuit cum illa
thesaurus totius gratiæ: habuit enim
tunc omnem illam plenitudinem gratiæ
proportionatam, quæ ad dispositionem
Matris Dei requirebatur; illa autem ple-
nitudinem eum fuerit valde ingens per quan-
dam

S. Damasc.

Perfectio
gratiæ du-
plex est.S. Gregor.
Taumaturg.Plenitudo
gratiæ sta-
tuitur vitori
proportio-
nata est au-
gmentabilis.

dam exaggerationem, dici potest the. A facinus totius gratie. Nihilominus cum plenitudo predicta gratie fuerit in Virgine viatrice, debuit etiam esse consentanea illi statui, qui exigit, ut creatura possit semper crescere in gratia.

Deducunt ad extremum hoc ipsum ratione. Beata Virgo ut perfectissime esset disposita ad concipiendum Dei Filium, par fuit, ut tanta gratia esset sanctificata, quantum pura creatura sanctificari potest. Ergo gratia in Beata Virgine, quando concepit Verbum incarnatum, fuit ita consummata, ut ulterius progredi non posset. Præterea, quis non reputat, quod Deus contulerit Beata Virgini, eo tempore, quo concepit Verbum, totum illud augmentum gratie, quod ipsa promeritura erat reliquo vite sue tempore. Quoniam opera bona præuisa, ut futura, possunt mouere agens ad aliquid: sic opera Christi præuisa, ut futura, antequam actu existerent, causauerunt meritorie multa dona hominibus. Proinde etiam opera futura sanctissime Virginis, post conceptionem Filii Dei, ut præuisa, de potentia absoluta potuerunt mouere Deum ad conferendum ei. Sed Virgini, eo momento, quo Verbum concepit, omne illud gratia augmentum, quod talia opera futura promeritura erant. Sed hoc maxime decebat, ut tunc Virgo tanta gratia esset sanctificata, quantum pura creatura sanctificari potest: quod enim Virgo sublimiori gratia decorabatur, eo magis nature diuine participes euadebat, & consequenter magis disponebatur ad concipiendum diuini Verbum. Ergo de facto ita factum esse

Beata Virgo concipiendo Dei Filium quantum gratia recepit.

asserit potest. Sed & hoc argumentum parui ponderis: certum enim est Beata Virginem, quando concepit Verbum, tantam gratia recepit, quantum pura creatura effecta Dei Mater: reciperet; non autem absolute quantum pura creatura in statu vite posset recipere. Ratio est: quia sicut dignitati Matris non fuit debitum, ut ad statum glorie subito tunc eleuaretur; ita neque debitum fuit, ut omne augmentum gratie illi conferretur; sed quod viatoris statui esset proportionatum, sufficiensque principium ad statum gratie consummata, sed glorie Deiparae consentaneum.

Beata igitur Virgo, tam ante Verbi incarnationem, quam post usque ad extremum momentum, qua ipsa sanctissimam animam effauit, potuit crescere in gratia, & de facto crescebat. Hoc expresse

docent Durandus in 3. dist. 3. q. 4. totus in 4. dist. 5. ar. 2. ubi dicit: *Quoniam ambigunt, quia cum merita premium precedant, per tam egregiam omnium virtutum officia, que post sanctissimum partum accedunt, cumulatior etiam in dies, & excellentior ipsi merces gratia. Fuit quidem gratia plena ante conceptionem Filii, quantum par erat, ut fieret Christi Mater; attamen eo modo summa, ut non posset deinceps meriti augeri. Similiter Gerlon differens de dolo, te, quo Beata Virgo quandoque afflicta tur, tract. 4. super Magnificat ita fatetur: Nihilominus dolebat propter spem passibilem, & statum; cum omni tamen modestatione, & virtute, & merito contenta. Olorius tom. 1. ad finem in Concione de compassione Mariæ: Plus inquit Maria merebatur, cum panno inuoluebat Christum infantem, quam Laurentius cum super gratulam videretur.*

Ex ceteris veritas hæc euidenter patet: in primis, quia ex diuina ordinatione, dum homo uiuit in hac mortali vita, est in statu merendi, quod palam habetur ex auctoritate Scripturæ sacræ, quæ frequenter docet, tempus operandi, id est, meritorie, esse tempus huius vite, quando homo est viator, ut Ioan. 9. *Venit non quando, nemo potest operari.* Unde sæpe nos Scriptura sacra hortatur, ut ante mortem bona opera faciamus. Et ratio hoc ipsum statet: quia licet hoc præcipue proueniat ex voluntate Dei, qui statuit dare premium solum pro aliquo statu, qui dicitur status vite, huius tamen diuine voluntatis ea ratio assignatur, quod sicut nature rationali conuenit habere aliquem ultimum finem, ac statum; ita eidem etiam conuenit habere determinatum aliquod tempus, quo tendat in suum ultimum finem, & quo a Deo expectet retributionem suarum operationum, ut tandem in eo statu quiescat. Præterea, quia meritum de facto, & de lege ordinaria, debet precedere premium: siquidem nemo meretur id, quod possidet. Tandem, quia homo iustus, dum uiuit, semper potest in gratia crescere, si velit, ut docet Scriptura sacra Ecclesiast. 18. *Ne verear usque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Et Proverb. 4. *Iustorum semina sicut lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* Et Apocal. ultimo: *Qui iustus est, iustificetur adhuc.*

Hoc ipsum definitum est in Concilio Viennensi, ut habetur in clementia ad nostram de Hæretico, & in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi sine limitatione determinat Concilium, *lassos seruando mandata,*

Gerlon.

Olorius.

Ioan. 9.

Premium non debetur homini nisi pro statu vite.

Ecclesiast. 18.

Nemo quidui uiuit potest in gratia crescere.

data, & studiosè operando crescere in gratia. Si autem diuitiæ simul collectæ, quæ alijs pariter creatoris distributæ fuerunt. Hinc de Virgine Deipara dicit S. Antoninus, 4. p. tit. 15. cap. 20. *Maria gratia tanta fuit, quod pura creatura maiori gratia capax non fuit.* Si ergo pura creatura capax est tantæ gratiæ, quanta est illa, quæ reperitur in omnibus Angelis, & hominibus collectiue sumpta, quod non repugnat; ideo S. Antoninus asserens tantam fuisse gratiam Beata Virginis, quod pura creatura maiori capax non fuerit, simul fateatur, huiusmodi gratiam fuisse maiorem gratia omnium hominum, & Angelorum collectiue sumpta. Quod comprobatur S. Bernardus super Saluæ illis verbis: *Nihil est virtutum, quod in se non resplendat, & quicquid singuli habuerunt sancti, in sola possedisti.* Et nouissime Franciscus Venerus, qui in harmonia mundi Cant. 1. tom. 5. cap. 6. dicit: *Inter reconditissima Hebraeorum arcana illud celeberrimum haberi, vnam apud Deum esse primam omnium creaturarum, quæ reliquarum omnium perfectiones continet, quam illa appellat misionem; hanc autem esse Matrem Mariæ, ex ea colligebant, quod nomen Mariæ, Hebræis, constituit numerum ducentissimum, nonagissimum, quam eundem reddunt extremæ litteræ illarum vocum misionem.*

Nec desunt rationes, quibus hoc ad oculum planè demonstratur: quarum prima desuquitur ex ipsa maternitate Dei, quæ potest considerari, tum ut dignitas, tum ut maternitas præcisè. Si consideretur ut dignitas, cum hæc sit altioris ordinis, & suo modo infinita, congruebat illi tanta gratia, quæ etiam in infinitum intenderetur, nunquam excederet terminos, aut debitam proportionem illius dignitatis. Aut saltem conueniebat illi tanta gratia, quanta dari potest pluribus, sed finitis creaturis. Nihil ratio ista illo principio, quia Deus vnicuique dat gratiam accomodatam statui, ac muneris suo. Ergo cum Deus præscripserit certos fines gratiæ Virginis, ita amplos præscripserit verisimile est, ut inter illos maior perfectio gratiæ collecta contineretur; quam illa, quæ Angelis & hominibus, in numero finitis dari potest. Et certè cum dignitas Matris Dei maior sit, quam muneris & dignitates Angelorum, atque Sanctorum omnium, etiam si in vnum congregentur, quis non fatebitur, huic dignitati respondere gratiam, quæ omnium aliorum gratias superat.

Quod si Maternitas Dei consideretur, in ratione maternitatis, hæc dubio procul

S. Antonius.

S. Bernardus.

Maternitas Dei dupliciter considerari potest.

Cantic. 3.

Psalm. 83.

Hailgrius.

Cantic. 6.

Ecclesiast. 24.

cul exigit altissimam similitudinem inter Matrem, & Filium, Nam teste Aristotele lib. 1. de generatione animalium, cap. 19. ut filij similes parentibus sint, ratio exigit. Hanc similitudinem inter Virginem, & Deum incarnatum, passim agnoscunt sancti Patres. Hugo de sancto Victore de Verbo incarnato colat. 3. Propterea inquit, Mater Virgo electa est, ut de terra immaculata nasceretur, ut sicut in celo Deus habuit Patrem immortalem eternum; sic in terra habuit Matrem Virginem incorruptam. Licet in celo qualis Pater, talis Filius: & in terra qualis Mater, talis Filius. In celo cum Patre eternus, & immensus; in celo cum Patre incorruptus, & sublimis; in terra cum Matre Virgo, & humilis. In celo imago Patris; in terra imitator Matris. Similiter Richardus de S. Victore in Cant. cap. 39. ait: Ipsa singulariter species Christi, prae omnibus speciosa, Christosq. similissima. Porro ista similitudo potissimum attendi debet penes gratiam sanctificantem, quae B. Virgo fuit repleta: gratiae enim effectus est, assimilare creaturam Deo, & facere hominem gratum Deo; homo autem fit Deo gratus per ipsum amorem Dei, posita in creatura ratione terminativa diuini amoris, nimirum amabilitate, seu decore, & pulchritudine spiritali. Ex quo euidenter sequitur, ut saluetur altissima, & perfectissima similitudo, ad quam par erat, ut pura creatura eueheretur, ut foret digna Mater Dei, quod talis gratia sanctificans in Virgine requirebatur, quae nulla maior in vlla pura creatura, aut in omnibus simul sumptis, intelligi possit.

Quod sic deduco. Quanto magis aliquid appropinquat principio in aliquo genere, tanto magis communicat effectum illius principij, ut constat ex trito Philosophorum axioma. Vnde S. Dionysius de caelesti hierarchia dicit: Angeli quod sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis. Sed Virgo sanctissima ratione maternitatis, fuit Deo gratiae fontis ita propinqua, quomodo creatura aliqua non vnita verbo, non potuerit esse propinquior. Ergo plus gratiae debuit participare, quam quaelibet alia pura creatura, aut omnes creaturae simul sumptae: nam in his omnibus non potuit esse tanta coniunctio, & approximatio cum Deo, quanta fuit in sola Dei genitrice. Quod vltius ex ratione perfectissimae fecunditatis, quae maternitati Dei annexa est, magis elucet. Quippe bonum est diffusivum sui, Authore S. Dionysio c. 4. de diuinis nominibus, & quod

magis est bonum, eo magis est communicativum, quo fit, ut res magis perfectae, magis imitentur diuinam fecunditatem, & causalitatem, ut patet in Intelligentiis orbium caelestium motricibus, in planetis, & praecipue in sole, quod sicut in hac spectabili rerum vniuersitate nihil ad speciem est pulchrius, ita nec ad rerum gignendarum vim, fecunditatem, & in ceteris astris, quae nata sunt diuersas virtutes in corpora sublimaria influendi, quibus a Philosophis nomen causarum vniuersalium secundum attribuitur, propterea, quod post primam causam, cum particularibus ad varios effectus sublunares producendos concurrant. Nihilominus sicut istae causae infinitae a Dei bonitate distant, ita etiam infinitae distant a fecunditate, & causalitate Dei. At verò si daretur creatura aliqua ita fecunda, & tanta virtutis, quae produceret fructum non similem, sed eundem, quem Deus sua infinita virtute producit: inde manifeste constaret, quod haec esset creatura maior, & perfectior, magisque diuinam bonitatem similis, & magis desicata ex omnibus, quae possunt dici, aut cogitari. Sed talis creatura est Beata Virgo, quia eundem Filium, quem Deus Pater generat ab aeterno, genuit in tempore. Quippe eadem persona Christi, est Filius vni-genitus Patris in esse diuino, & est Filius vnigenitus Virginis Matris in esse humano: ergo si pari passu ambulant fecunditas, & bonitas, seu perfectio, sicut nulli pura creaturae, aut omnibus simul sumptis, vlla maior fecunditas a Deo communicata est, quam illa, quae Deus Virginem adornauit; ita consequenter censendum erit, Beatam Virginem tali perfectione, & gratia fuisse a Deo repletam, quae nulla maior in vlla creatura, aut in omnibus simul sumptis intelligi potest.

Hae plenitudo gratiae adeo diuinis oculis placuit, in Beata Virgine, ut solemni praesentatione vterum eius pro palatio sibi elegerit, in quo incarnatus conquisceret. Osee 14. Ero quasi ros, Israel, & germinabis sicut lilium, & erumpet radix eius, ut libani; ibunt rami eius, & erunt quasi oliuae gloria eius, & odor eius ut Libani. Quibus verbis Osee vaticinatus est germinationem Israeliticae terrae, id est, vteri virginis, ex quo odoratissimum lilium, & flos campi, Christus Iesus pullauit. Ita exponit Rupertus in citatum locum scribens: Tunc germina-

germinauit Israel quasi lilium, quando in vterum A. Virgini descendit. Addit Lyranus eundem locum glossando: Sicut enim vos inuisibiliter descendit, & fecundat terram: sic Dei Filius inuisibiliter descendens fecundauit virginem. Idem asserit Dionysius Carthusianus, iuxta quorum sententiam, per montem Libanum, intelligitur Deipara, Audore Idiota lib. Contemplac. de Virgine Maria: Species inquit, & candor eius significatur per multiplicem speciem in Sacra Scriptura. Et species Libani, de qua dicitur, species eius ut Libani. Et statim subdit: Species Libani consistit in continua virgultorum fecunditate, & delectabilium florum candore, & significat a gloriosissima Maria candorem suae fecundae virginitatis. Et certe, quam apte Beata Virgo monti Libani compareretur, facile cognoscemus.

Tria potissimum ornamenta eminebant in Libano; primum, quod eius vertex abietum syluae, nemoribusq. cedrorum, velut quibusdam sertis coronaretur. Alterum, quod sereno caelo, caelesti & nectareo rore perfunderetur. Tertium, quod perpetuo nivis candore resplenderet. Haec tria ornamenta, & insignia in Beata Virgine mirifice respdebant. Describens Libanum montem Adriconius in Nephtalim num. 63. dicit: Variis Libanus aromaticarum, medicarumq. herbarum generibus, quarum optima redolenti odore, virulentis serpentibus, aliisque venenosa animalia procul infugantur. A Virgine pariter Deipara, criminosis serpentis virulentam agram, odor & plenitudo gratiae, procul amandauit. De rore pariter Libani, ex problematibus Alexandri Aphrodisi Domini Marcus Niger sic loquitur: In hoc monte, ex caelesti rore conglutatum quoddam dulcissimum fieri, quod sacchar accolae vocitant, proximum salu glebulis, candidum, & fragile. Quod indicabat praesentis gratiae stillicidia, & deificae voluptatis suauissimum nectar, quo Beata Virgo in primo vitae exordio irrorata est. De nivibus insuper quibus semper albescit Libanus, testatur Abulen. lib. 1. Paralip. cap. 12. q. 11. ubi ita scribit: Mons Libanus est magnus mons, & altissimus in tota terra ibanaan, & ideò semper sunt nives in illo, & ista est causa, quare vocatur Libanus, quia in Hebraeo Libanus, seu libani, interpretatur candidum, scilicet quia ille mons semper est candidus, propter candorem nivium ibi existentium. Ad radices autem Libani nascitur Iordanis, quia sunt ibi duo fontes, quorum vnus vocatur Ior, & alius Dan, & post aliquod terrae tractum in vnum conflunt, & effiunt flumen Iordanis. Quod diuino spiritu prophetauit Ieremias cap. 18. Nunquid deficiet, de Petra agri-

anex Libani: aut auelli possunt erumpentes aquae frigidae, & defluentes. Per quod indeficiens, & nixus candor plenitudinis gratiae in Beata Virgine representabatur.

Haec est profecto causa, cur se Virgo Deipara cedro Libani compareret, Eccle. 24. Quasi Cedrus exaltata sum, in Libano. Cuius multiplicem rationem reddit Hugo Cardinalis: Cedro inquit, se comparat primo Virgo Maria, quia cedrus Libani materia fuit templi, & Beata Virgo corporis Christi, quod est secundum templum. Item cedrus, sine vermine est, quia impuribile est, & Beata Virgo sine vermine fuit, vel conscientia fuit post conceptum Dominum: imò ab instanti conceptionis suae. Item cedrus semper viret; ita Beata Virgo semper virginitatis viriditatem. Item cedrus odore suo fugat serpentes, & Beata Virgo demones. Item cedrus magnas & altas habet radices; & Beata Virgo similiter altis, & magnas radices habuit, ex quibus orta est, Abraham, Iesse David. Cedrus seruat libros a timeu: & Beata Virgo Sacram Scripturam seruat, ne corrumpatur ab Haereticis. Item cedrus odorifera est: & odor humilitatis Beatae Virginis totam respersit Ecclesiam, imò vsq. ad caelum veniens, deduxit in terrenis Filium Dei. Item cedrus alta supra omnes arbores est; & Beata Virgo supra omnes mulieres. Item cedrus in Libano oritur, & crescit; ita Beata Virgo in triplici candore virginitatis, duplici innocentiae, hoc est, quia tam ab originali, quam ab adultari crimine praeservata fuit. Maria, igitur fuit Libanus, fuit pulcherrima cedrus, dum conciperetur, dum gigneretur, dum exoriretur, odore suauissimo procul fugans primum serpentem, qui fraudulenter accessit ad lignum scientiae in paradiso, ut persuasionum cassiculis irretiret Adamum, & vitalis ligni esum eriperet. Verum ad Libanum, ad cedrum Mariae non appropinquauit, quae suauissimo gratiae odore fragrabat, gratissima virtutum spiramina redolens.

Hinc verba illa Salomonis, quae de increata sapientia prolata sunt, Sapientia 7. Candor est enim lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius; merito Virgini Sanctissimae accommodantur ab Alberto magno Angelici Doctoris Magistro, in omni literaturae verè magno, in Mariae encomijs maximo. Qui ad illa Luc. 11. verba: Beatus venter qui te portauit, in hunc modum discurre, in septimo titulo beatitudinis virginis: Quia est exemplum generationis aeternae, in aeterna vnice nascitur de vnico Patre, cum omni integritate substantiae, in similitudinem Patris, & imaginem; in ista autem vnice ex vnica Matre, cum substantiae integritate, in similitudinem

Hugo

Richardus

Gratia sanctificantis effectus

Dionysius

Lyranus

Idiota

Ornamenta montis Libani tria,

Adriconius

Marcus Niger

Abulen.

Osee 14.

Rupertus

Eccle. 24.

Hugo

Sapient. 7.

B. Albertus magnus. Sapient. 7.

L 2

Concio Secunda

dinem & imaginem Matris, sic enim dicitur Sapientia 7. Candor quidem est lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Vbi citatus Auctor, Deiparam speculum, & imaginem Dei Patris vocat: quia sicut Filius est speculum Patris; ita quoque est speculum Matris. Patris inquam est speculum, quia Pater in Filio intuetur expressam naturam similitudinem, Matris vero quia haec in Filio cernit suam imaginem: est enim genitus à Virgine in similitudinem, & imaginem Matris. Præterea, quia sicut in generatione aeterna, Filius dicitur speculum sui genitoris: quoniam is in prole sua cernit diuinam naturam imaginem. Ita pariter Virgo Deipara est speculum Patris æterni, qui in ipsa generante Filium, cernit suam imaginem, & characterem in virginea carne expressam. Vnde si Filius, quia est speculum, in quo videtur imago Patris, debet esse immaculatus, & plenus gratia; ita quoque Deipara, cum sit speculum, in quo est Dei Patris imago, debuit esse immaculata, & plena gratia.

Creaturae sunt specula Dei.

S. Thomas, ar. 6. ita loquitur. Illud autem speculum potest dici, in quo rerum similitudines à rebus ipsis resurgunt; quia verò in Deo sunt species, vel rationes rerum non resurgentes à creaturis, nusquam inueniuntur dictum à scientiis, quod Deus sit rerum speculum, sed magis, quod ipse res creatas sint speculum Dei. Nam hoc de alijs creaturis verificatur, cæterum ab hac regula Angelici Doctoris, excipitur una singularis creatura, nimirum Augusta Dei Mater, D.

Deus est speculum Virginis Mariæ.

quæ licet sit speculum Dei ex communi creaturæ ratione, cum in ea resurgat sapientia creatoris. Est nihilominus Deus Mariæ speculum, quoniam à Mariæ species, & forma hominis in Dei Filium resultat: proinde cum à Virgine proueniat Deo expressa humanæ naturæ imago, verum est dicere, in Deo esse aliquam speciem, aut rationem ab hac creatura resultantem. Quocirca Verbum Dei, in quo accessio humanæ formæ facta est, est Matris speculum, in quo ipsa suam imaginem, & similitudinem intuetur. Est quoque simul Deipara speculum Patris;

quia in ipsa refulget non tantum similitudo, & forma creata Dei; sed similitudo & imago Dei increata, propter quod Deipara speculum sine macula nuncupatur.

Ecce igitur habetis infantulam Virginem hodie in templo diuino conspectui præsentatam, quam Pater æternus in Matrem Vnigenito Filio suo assumpsit, in cuius persona locutus est Isaias cap. 40. *Domum maiestatis meæ glorificabo. Quam Filius futuram suam verissimam Genitricem agnouit, & filiali reuerentia ut Matrem dignissimam veneratus est. Quemadmodum docet S. Bernardinus Senensis tomo 3. serm. 11. ar. 2. cap. 2. ubi Christus alloquitur: O bone Iesu omnipotens æterne Deus: quid est, quod mulierem adoras? & respondet in persona eius: Volo inquit illam merito adorare, quia duo efficiunt eam adorandam. Primum est ratio Maternitatis: secundum est meritum humilitatis. Quam denique Spiritus Sanctus recognouit, ut scribitur citatus Bernardinus. c. 3. Fornacem sui amoris, & officinam suæ stupendæ operationis, in qua, & de qua fabricatum est corpus mundissimum Filij Dei. Quoniam igitur hodie Beata Virgo plenitudinem gratiæ obtinuit, propter quam vterus, & vbera eius Beata prædicantur; ideo cum omni deuotione hanc solemnitatem celebremus, ut de plenitudine eius recipiamus gratiam, & misericordiam Dei; siquidem quidquid in vniuerso mundo habetur diuini fauoris, per illam hominibus donari solet.*

Isaias 40.

Bernardinus Senensis.

EODEM DIE CONCIO III.

Beatus venter qui te portauit.

Vterus Virginis, Beatus prædicatur ob excellentiam Filij Dei, qui ut Patris, ita & Matris naturalis Filius esse voluit.

Nemo dubitat parentum gloriam in generosos filios deriuari, & vicissim à filiis laudem sæpius refluere in parentes, teste Cassiodoro in Gnomologia. *Referuntur inquit Catuli sequuntur parentes: à te spere suo virgulta non discrepant: propaga vitis propria seruit origini. Ut ergo à radice trahitur succus, qui venustos in flores digestus, & saporatos conditur in fructus; ita homini à progenitorum propagine funditur, quo replendeat ad gloriam, & niteat semper ad finem. Et quemadmodum*

Cassiodorus.

Die Præsentationis B. V. M.

dum vitis propago, de auratis vis dicitur. A beniam manum patris leuare conatus est de capite Ephraim, & transferre super caput Manasse; Dixitque ad Patrem: non ita conuenit Pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput eius. Obstupefcente, Ioseph legibus patrocinabatur naturæ, Ephraimi quoque obnitebatur privilegio: nihilominus licet pater gestiuert eum benedictione priuare; aius tamen profectus est illud impendere, respondens, non improbitum fuisse casum, sed arcanum mysterium: Scio fili mi scito, & esse quidem eris in populos, & multiplicabitur; sed frater eius minor, maior erit illo, & semen illius crescat in gentes. Vultis rationem: Iosue de Ephraim stirpe oriundus erat, ideoque ut patrem seruitutis notā etiam futurus eximere, ob futurum semen Ephraim aduersante natura, & patre contradicente, seruitutis non intrauit iugum, sed gloriosum libertatis accepit privilegium. Profundè res soluit Abulenſis, ad caput 17. Iosue; Quamquam ait, Manasses esset primogenitus secundum carnem, Ephraim prælati sunt ei ibidem, & postea in omnibus. Statimque adiungit rationem: Quia de tribu Ephraim fuit Iosue, qui fuit Princeps Israël. Iosue ergo Domini honoratus titulo, hoc est, Iesu nomine insignitus, & populi imperio coronatus, licet nondum natus, sed futurus; patrem tamen iugum seruitutis intrare non est passus, Ephraim proinde quasi stadium erat, in quo Ioseph pater, & Iesus filius, de iugo atque privilegio concurrerant. Pater legem allegabat naturæ, ut Ephraim seruitutis notam subiret; filius autem gloriosis factis seruitutis infamiam auertere nitebatur, verum in naturæ, & gratiæ certamine, ob Iesum præualuit gratia, & deuicta natura cessit. Quod si hoc in Iosue veri Iesu vmbra accidisse conspiciamus, quis in Christo Domino idem completum esse inficias ibit, quod in Iosue præcessit figuratum? Intentauit Protoplastus humani generis Adam, Sacratissimam Virginem Mariam naturæ subijcere; verum Dominus Iesus non solum Hebraici populi, sed totius orbis, & cæli Princeps, gratiæ privilegio studuit honorandam, Matris conceptioni prospiciens, ut naturæ honestate inuerteret legem, immortalemque Matri afferret laudem, Patri æterno in hodierna Præsentatione benedicendam statuens, ut nitentē Adamo, nunquam seruitutis eius iugo fuerit subiecta, sed fauente Christo, singularissimo privilegio donata extiterit. Ostendam igitur non aliunde Sanctissimæ Virginis vterum beatum prædi-

Abulenſis.

Gen. 48.

Ephraim iunior cur præcatus sit Manasse seniori in accipienda benedictione.

L3

prædi-

prædicari, eamq; non aliunde Beatam. A
dici, nisi ob excellentiam Filij, quia Ma-
gnum Altissimi Dei Filium genuit.

Christus est
naturalis
Dei Filius.

Christus ut
homo po-
test dici
persona.

Filius in fi-
eri id est
quod geni-
tus.

Ut præfixum scopum facilius attin-
gam, Christum Virginis Filium, duplici
de causa etiam Altissimi Filium vocari
video. In primis, quia & quatenus Deus
de Deo, & quatenus homo, est naturalis
Filius Dei, iuxta vnanimem omnium
Theologorum consensum. Quod ingenio-
se obseruat S. Thomas 3. p. q. 16. ar. 12.
asserens, hanc propositionem: *Christus in
quantum homo est persona*, admittere dupli-
cem sensum. Vnum, reduplicando su-
pra naturam, & in hoc sensu falsa est
propositio: alterum reduplicando supra
suppositum; quod includit homo, & in
hoc sensu vera est propositio. Cum enim
Christus ut homo, non solum dicat na-
turam humanam, sed etiam hypostasim,
quæ in Christo est filiatio æterna, quis
non fatebitur, Christum ut hominem,
includere filiationem Dei naturalem, &
consequenter Christum ut hominem esse
Filium Dei naturalem. Nec sane quid-
quam valet; quod Christus in quantum
homo, non includat naturam diuinam;
in quantum autem non includit naturam
diuinam, non est similis in natura Deo;
proinde Christus in quantum homo, non
videtur esse naturalis Dei Filius: quoni-
am Filius naturalis est, qui oritur viuens
à viuento in similitudinem naturæ. Non
valet inquam, quia concretum ex huma-
nitate, & personalitate Verbi, ratione
generationis æternæ, potest dici geni-
tum, & Filius Dei in fieri, seu fundamen-
taliter, quod sufficit. Quemadmodum
enim in humanis, *genitus* denominatur,
non à natura humana formaliter, sed à
generatione, quæ genitus accipit natu-
ram humanam; ita in diuinis denomina-
tur non à natura diuina, sed à generatio-
ne æterna, quæ accipit genitus naturam
diuinam; idem autem est *genitus*, quod
Filius in fieri seu fundamentaliter. Et
certè, quod Christus ut homo, non sit
Filius Dei adoptiuus, sed naturalis, defi-
nitum habetur in Concilio Francofort.
ex Adriano primo, contra Felicem Eli-
pandum Episcopum Toletanum. Funda-
mentum Concilij est hoc, quia filius ad-
optiuus dicitur is, qui alienus est ab ad-
optante, à quo gratis, & non ex debito, ius
habet ad hereditatem; iam verò Chri-
stus ut homo à Deo non gratis, sed ex
debito habet ius ad gloriam; proinde est
Filius Dei naturalis.

Vnde obsecro magis beatificari po-

tuic Virgo Sanctissima, quam dum Fili-
um Altissimi Dei naturalem, suum quoq;
Filium naturalem concipere, & parere
meruit, Angelo nuntiante: *Ecce concipies,
& paries Filium*, dum his verbis fidem præ-

Lucæ 1.

bens annueret, ob quod beatam illam
sancta prædicauit Elizabeth, dicens: *Bea-
ta quæ credidisti*. Ergone tantum erat cre-
dere, quod ei Angelus annuntiabat: tan-
tum certè, tam maximum fuit illud cre-
dere, quod ei Angelus annuntiabat, ut
merito S. Cyrillus Hierosolymitanus di-
xerit Cathedesi 12. hanc fidem Virgi-
ni Deum pro arthris, pro gemmis, pro

donis contulisse, quando cum ipsa spo-
pondit, in sponsamque assumpsit. Et quæ
sunt desponsationes inquit, Virginis sanctæ Spon-
sa, & desponsatio te mihi ipse in fide. Et Elizabeth
loquens ad illam similiter dicit: *beata es, quæ cre-
didisti*. Optime profecto: tantæ enim su-
blimitatis erat hoc ineffabile credere ar-
canum, ut merito pro summis à Deo eius
fides æstimata sit donis, quam Matri suæ
conferens, ex ea sola beatam dici volu-
it. Nam si teste D. Paulo ad Roman. 4.

S. Cyrillus
Hieronymus

Ad Rom. 4.

v. 19, tantum fides Abraham Deo placuit,
quæ ei promittenti futurum Patrem
multarum gentium, fideliter credidit;
licet ipse centum esset annorum, & Sa-
ra ob protractam ætatem quasi mortua.
Et non est infirmatus, dicit Apostolus, in fide,
nec considerauit corpus suum emortuum, cum iam
fere centum esset annorum, & emortuam vuluam
Sara, & ideo reputatus est illi ad iusticiam. Quan-
to magis ad iusticiam, & Sanctitatem
Virginis, reputatum fuisse censemus
actum illum, quo credidit se non futu-
ram gentium Matrem multarum, sed
quod partura esset hominem Deum, &
Deum ex se carnem sumpturum? Deum
inquam illum, cuius magnitudinem, o-
mnipotentiam, infinitatem, maiesta-
temq; sic ipsa callebat, quantum nemo
mortalium, imò nec omnes simul iun-
ctim callere potuissent. Nihilominus cum
ita Deum cognosceret, taliaq; de illo sci-
ret, non est infirmata in fide, nec consi-
derauit corpus suum virginicum, verum
supra se eleuata, & supra omnem captum
humanum, fideliter Deo credens, æsti-
mauit possibile, quod impossibile ratio
humana crederet. Ob hoc ergo beata,
quia plùs ipsa credidit, quàm Abraham;
fortior fuit eius fides, quàm illius, quia
Deo plùs credidit, & possibile æstimauit
Deum hominè fieri; ob quod mysteriū
mirabile, in illa ineffabiliter operandum,
sic illustrata, radijsq; ultra effectum vnde-
quaq; diuinitus cincta extitit, ut obum-
brare

Lucæ 1.

Ad Hebr.

21. v. 21.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

brare eam necesse fuerit, ne tanto irra-
diata fulgore deficeret, ac periret. Vn-
de Angelus ad eam Lucæ 1. v. 33. *Virtus
Altissimi obumbravit tibi*. Expressius signifi-
cans, Authore S. Bernardo, modum se-
cretissimum arcani incomprehensibilis,
& ineffabilis Sacramenti, quo quasi in
vmbra cum sola, & in sola Virgine, sola
Trinitas conceptum fuerat operatura
diuinum.

Si ergo benedictus est Pater æternus,
in cuius sinu consubstantialis Filius ab
æterno sine vlla inceptioe resedit, quis
non beatum proclamabit vterum Virgi-
nis, in quo idem Filius carne humana ami-
ctus, nouem mensibus delicatè spatiari
voluit, quod facilius ab intellectu huma-
no concipi posset. O stupor, o prodigi-
am! Ecquis talem futuram Dei bonitatè
crederet, ut quia nos eum capere, sicuti
in se est, non poteramus, fieri vellet, quasi
vnus ex nobis, ad nostramq; descende-
ret humilitatem, ut sic veluti eius repres-
sis sublimitatibus nube carnea inuolu-
tis, ipso perfrui possemus. Quando in-
igne descenderat Dominus in monte Sy-
nai, populus eum ferre non valens, dixit
ad Moysen: *Loquere tu nobis, & audiemus, &
non loquatur ad nos Deus, ne forte moriamur*. E-
xodi 20. v. 19. Imò & de ipsomet Moysè
Dei amico, confortijque assiduo diuini,
idem facetur S. Paulus ad Hebr. 12. v. 21.
quod totus factus fuerit tremebundus:
Et ita inquit, *terribile erat, quod videbatur*.
Moyses enim dixit: *exterritus sum, & tremebun-
dus*. Cum ergo impossibile esset, ut homo
Deum videret, & viueret, idè ad no-
stram ipse commensuratus est humilita-
tem, ut videntes eum non moreremur,
imò ad vitam consolidaremur. Quod
pulchrè in illa plusquam admirabili Da-
nielis visione adumbratum reperimus, in
qua non antea ipsum valentem ad eam
sustinendam legimus, donec eum manus

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Lucæ 1.

bleuauerit: Et ecce manus tetigit me, & ere-
xit me super genua mea, & super articulos, ma-
num mearum. Tamen licet ita confortatus,
iterum eum audiens: ad terram se allisit:
Cumq; loqueretur mecum huiusmodi verbu, de-
ieci vultum meum ad terram, & tacui. Quod
videns Deus, & impossibile prospiciens,
ut Daniel splendorem illum, ac fulgo-
rem sustineret, sua in eum commotus
benignitate, immutata specie, & homo
factus, vnde prius timore eum prorsus
occiderat, inde postea amore totum
confortauit. Et tetigit me quasi viso hominu,
& confortauit me, cumq; loqueretur mecum, con-
ualui, & dixi: loquere Domine mi, quia confor-
tasti me. O mira Dei bonitas! ita se hu-
manæ accommodat infirmitati, ut potius
eligat fulgorem, splendoremq; suum im-
mutare, quàm cum illa non loqui, non
familiariter conuersari. Eruditè S. Cy-
rillus Hierosolymitanus Cathedesi 12.

Ibidem.

S. Cyrillus
Hierosol.

Experientia igitur nostræ infirmitatis ostendit, ve-
cepit hoc Dominus, quod homo requirit, cum enim
in simili persona vult se alloqui homo, assumpti illi
simile Saluator, ut facilius erudirentur homines;
sic non potuit recreari Daniel, donec ut inquit Scri-
ptura, cum manus tetigit hominu. O mira Dei
bonitas! quis hoc crederet? quis vn-
quam tale quid de ea cogitaret? ut no-
stram infirmitatem apprehenderet, quia
eum in propria excellentia, & maiestate
tenere non valebamus: imò quod ita ad
nos apprehendendos audis in se ipse,
manens existeret, ut sinu Patris degens,
quasi inquietus maneret: totus ad nobis
se infundendum propensus, & quietus
evaderet, quando ad nostra descendens
nobiscum conuersabatur. Quod cum me-
diante Virginis consensu factum sit, Si-
mul enim atq; Beata Virgo protulit: Ecce ancilla
Domini, conceptionis carnis Domini, & animatio-
nem, & assumptionem, fuisse completam, tradit
Anastasius Papa, ut habetur in 2. tomo

Anastasius
Papa.

Conciliorum, vterum Virginis Sanctissi-
mæ, in quo operâ Spiritus Sancti tantum,
tamq; ineffabile mysterium factum est,
idq; vnico momento, ut docet S. Thomas

S. Thomas

3. p. q. 33. ar. 1. in corpore, merito bea-
tum debemus, prædicare.

Præterea, ex altero fundamento Chri-
stus Filius Virginis, vocatur etiam Filius
Altissimi: quia sicut ex Virgine tempo-
raliter, ita ex Deo Patre æternaliter na-
tus est: atq; ob hoc beatus vterum Vir-
ginis, quod ad generationem vnus eius-
demq; Filij, ex Patre geniti concurrerit.
Quod mihi insinuare videtur Propheta
Psal. 109. illis verbis: *Ex viro ante lucifa-*

Psal. 109.

rum

rum genui te. Quæ verba non solum de æterna Christi generatione, sed etiam de temporali, multi Authores exponunt, ita vertentes: Ex viro aurora tibi ros adolescentia tua. Alij legunt: De Matrice aurora tibi ros adolescentia tua. Vbi per auroram significatur Virgo Deipara, quæ hoc nomine in sacris literis frequenter inuitatur, vt Cantic. 6. *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora, Per rorem yero adolescentia, significatur corpus Christi sacratissimum, quod opere Spiritus sancti efformatum est. Merito proinde Virgines vterus, nomine auroræ potest appellari, quia sicut sol è loco, vbi aurora rutilat, oritur; ita Christus iustitiæ sol de Virgine processit. Hanc prærogatiuam Virgini sanctissimæ, quod cum Patre æternæ ad generationem eiusdem Filij concurrerit, attribuit Salomon. Prouerb. 8. sic de ea loquens: Cum ego exeam cuncta componens. Alij vertunt: Eram propè eam quasi nutritia. Quia Virgo nutritrix Filij Dei erat ab æterno figurata in generatione æterna. Audite Hildephonum lib. de virginitate & parturitione Mariæ, ponderantem verba illa de Christi generatione Matth. 1. Christi autem generatio sic erat: cumq; esset desponsata Mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu Sancto, cur inquit, potius non diceret, sic est, sic facta est? occurrit: quia generatio huius maternæ imago, & symbolum iam præcesserat ab æterno in generatione Patris; sicut agnus dicitur, qui occisus est ab origine mundi, quia à mundi exordio præmissæ fuerunt figure istius occisionis, vt in sacrificio Abel, & eius morte.*

Quod si nondum contenti estis, recurrete adhuc ad Psal. 144. vbi dicitur: *Generatio, & generatio laudabunt opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt.* Scio optimè locum hunc intelligi de hominibus præsentibus, & futuris, vt laudent Deum in operibus eius, tam naturæ; quam gratiæ; quoniam sunt eis sufficiens materia laudis. Nouem enim sunt opera, ex quibus tota Dei laus trahitur. In primis potentia, quam Deus ostendit educendo Hebræos de Ægypto, & de captiuitate Babylonica, quam declarauit per miracula, doctrinam Euangelicam confirmationem, iuxta illud Marci vltimè: *Isti autem profecti prædicauerunt vbiq; Domino cooperante, & confirmante sequentibus signis sermonem eorum.* Vt sic omnis creatura timeat Deum sciens neminem esse, qui eius potentia resistere valeat. Deinde Magnificencia, quam Deus ostendit in datione legis sanctæ, vt eam omnes orando, & docendo loquan-

Tota Dei laus maxime ex nouis operibus desumitur.

Atur. Tertiò sanctitas: cum enim Deus per essentiam suam sit Sanctissimus, ideo omni laude dignus: propter quod David singulis diebus, & noctibus, diuinis laudibus incubebat. Psal. 144. *Per singulas dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculum, & in seculum seculi.* Cuius statim rationem subiungit sequentibus verbis. *Quia magnus Dominus, id est, non magnitudine molis, sed virtutis: & laudabilis nimis: id est, plus, quam possit à creatura laudari. Quarto virtus, quam Deus ostendit in punitione peccatorum, vt in diluuii inundatione, Sodomorum subersione, in apertione terræ, deuoratione Core, & aliorum sibi adherentium in rebellionem, vt habetur numeror. 16. alijsq; punitionibus terribilibus, quas homines audientes terreamur, à peccatisq; retrahantur. Quintò Mirabilia, quæ virtute diuina, apparuerunt, dum in monte Sinai cum Moyse loqueretur. Exodi 19. Quanquam Euthymius per mirabilia, intelligit eorum temperatas temporum mutationes, florentes hortos, prata, pisces ac potabiles fontes, flumina ac riuiolos suauiter fluentes, terræ fetus, arborum species, & alia, quæcunque tam in animantibus; quam inanimatis admiratione digna, quæ nos ad laudem Dei inducunt. Sextò terribilium magnitudo, id est, fulgura, tonitrua, fulmina, pestis, fames, nix, & alia, quæcunque tam in animantibus; quam in inanimatis terribilia, quæ Deus ostendit in debellatione Og regis Basan, & Schon regis Amorrhæorum. Septimò memoria abundantia, quæ paut filios Israël in deserto manna, & potauit eos aquis eductis de saxo durissimo. Tum quoq; memoria in beneficijs creationis, recreationis, gubernationis, & glorificationis. Octauò iustitia, quæ Chanaanos de terra promissionis eiecit, & filijs Israël habitandam dedit. Nondè demum misericordia, in relaxandis peccatis, & expectanda hominum poenitentia: tum quia diffusio eius bonitatis ad omnem creaturam, non procedit ex aliqua obligatione, seu debito ex parte Dei; sed ex mera bonitate, & pietate ipsius.*

Ceterum, eundem locum ad literam posse exponi de vtrâq; generatione, hoc est, tam æterna, quam temporali, non est dubium: quia verba Scripturæ Sacræ in proprio sensu accipi possunt, quoties inde nullum inconueniens resultat. Ergo nomen generationis potest accipi, tam pro generatione æterna, quæ est vera generatio, quam etiam pro generatione

Per mirabilia quod in scriptura intelligitur.

tionem temporali Christi. Proinde regius A Vates loco citato loquitur de vtrâq; simul generatione, vt inter vtramq; magnam similitudinem innuat. Atq; hanc ob causam, Virgo in Canticis appellatur foror æterni Patris. Cantic. 4. *Quam pulchra sum mamma tue foror mea, vt innuatur, quod in generatione diuinæ prolis, Virgo æterno Patri aliquomodo similis esse videatur. Et hæc est causa, quod Sanctissima Virgo ex voto parentum trimula adducta fuerit in templum Domini, in domoq; seminarum cum alijs Virginibus diuino obsequio mancipata. Omnes Virgines Regi Assuero offerendæ, in regiam B seminarum domum adducebantur, vbi integro anno se præparabant; ita vlti sex mensibus oleo vngerentur myrrhino, & alijs sex quibusdam pigmentis, & aromatibus vterentur. Inter plurimas autem virgines adducta etiam fuit Esther virgo, quæ erat formosa valde, & incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur. Postquam igitur oleo myrrhino, pigmentis, & aromatibus vsa esset, eam introduceretur ad Regem, dicit sacra pagina, Esther. 2. v. 12. *Admirata eam Rex, plus quam omnes mulieres, habuitq; gratiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diadema regni in capite eius.* In hoc suo ornatu Esther Virginem Sanctissimam egregiè mihi figurasse videtur. Deceuerat enim Rex regum, & Dominus dominantium, vt in templo Hierosolymitano domus esset separata, in qua commorarentur Virgines; & viduæ, quæ eius obsequio se deuouebant, vt habetur Exodi 38. v. 8. 4. Regi 11. v. 2. Machab. 3. v. 19. Idq; crediderim potissimè à Deo decretum, vt hac occasione Virgo sibi electa in Matrem, in Templo sancto ab infantia permaneret; tum etiam, vt futuris in Ecclesia Christi virginibus, pudicitia, ac reclusionis præberet exemplum. Vtramq; hanc causam Regius Vates expressit his verbis. Psal. 44. v. 16. *Adducentur Regi Virgines post eam, proxima eius afferentur tibi: afferentur in latitia, & exultatione, adducentur in templum Regis.* Quotquot enim Virginem Augustam Dea in Matrem præcesserunt, & quotquot secuta sunt, omnes in eius honorem destinata, & in templum Dei adductæ sunt.*

Illud forsitan dubium mouet, cur hæc purissima Virgo, non vno anno in templo, sed vt refert Nicephorus lib. 2. histor. cap. 3. ex Euodio Episcopo Antiocheno, vnde decem annis permanferit. Ast

Beata Virgo 11. annis in templo manuit.

non mirum: quia Magno Regi supremæ, quæ omnium dignitati præparabatur; vngebatur autem continuo oleo myrrhino, quod ab omni corruptione, & fetore, ac sudore, præseruat: nimirum oleo diuinæ gratiæ specialis, quæ non solum à labe originalis culpæ eam præseruauit, sed toto vitæ tempore, etiam ab omni macula actuali, & ab omni imperfectiōne, vt nihil vnquam in ea defectuosum, nihil superfluum, aut imperfectum inueniretur. Ultra hoc miris etiam condecorabatur omnium virtutum pigmentis, & fragrantissimis Sanctorum actuum aromatibus, vt nihil eâ pulchrius, nihil fragrantius posset reperiri. Vnde sicut olim descenderat Gabriel Archangelus, Daniel. 9. v. 24. vt reuelaret Danieli, quod post septuaginta annorum hebdomadas, vngendus erat Sanctorum Christi; ita, completis illis hebdomadibus, vt vngtio perficeretur, descendit idem Gabriel ad hanc præcellentissimam Virginem, Luca 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilee ad Virginem.* Et quid illi reuelauit? certe non aduentum Mediæ longæ futurum, sed iam esse in ianuâ, iam impletum esse tempus, quo in eius vtero sacræ humanitatis petra, oleo diuinitatis coniuncta, fieret Christus Deus & homo. Et quia purissima Virgo omnium oculis erat gratiosa, atq; amabilis, ideo ab Angelo salutata est: *Aue gratia plena,* id est, verè gratiosa, & amabilis Deo, Angelis, & hominibus; totiusq; sanctitatis oleo plena. Vnde sola inter omnes virgines inuenit gratiam apud Deum, vt eam in Matrem suam assumeret. Quia nimirum generatio eius temporalis, ex tantæ puritatis Virgine, æternæ generationi similis futura erat.

Vultis scire, in quo æterna Christi generatio temporali similis fuit? in primis in hoc: quod idem Filius, qui est genitus à Patre, est etiam genitus à Virgine Matre. Proinde sicut Pater æternus, Christum allocutus est, *Filius meus es tu, in quo mihi bene complacui;* ita eidem Filio Virgo dicere potest: *Filius meus es tu, in quo mihi bene complacui.* Hanc conuenientiam inter generationem Christi æternam, & temporalem palam docet S. Anselmus lib. de Excellentia Virginis cap. 3. vbi loquitur de Christo: *Hunc igitur sibi tam vnium, quam dilectissimum Filium suum, non est passus manere tantummodò suum; sed eundem voluit in rei veritate, esse Beata Maria vnium, & naturalem Filium.* Comprobat mellissus Bernardus: S. Bernardus. *Ipsa inquit, est Virgini natura gloria singulari, & excet.*

Æterna Christi generatio temporali simili.

S. Anselmus.

S. Bernardus.

Excellens prerogativa, quod Filium unum, eundem, cum Deo Patre meruit habere communem. Et profecto si Christus non solum quatenus Deus de Deo, est Filius naturalis Dei; sed etiam quatenus homo, evidenter sequitur, eundem, qui est naturalis Filius Dei, naturalem quoque Virginis Filium esse. Ut merito proclamet Leo magnus in epistola ad Pulcheriam Augustam: Nisi enim novus homo factus in similitudinem carnis peccati nostram susceperet vetustatem, & consubstantiali Patri, consubstantialis esse dignaretur & Matri, sub iugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas. Cuius rationem suggerit S. Athanasius lib. de Hum. Verbi:

Cum videret inquit malitiam insolentem, neque mortale genus idoneum esse, quod morti resisteret, neque penam malorum suorum persolveret: nam excessus malitiae transcendebat omne supplicium, videns simul Patris benignitatem, & quam ipse idoneus esset, & potens, commotus fuit sua humanitate, & misertus est nostrae imbecillitatis. Patris ergo benignitas movit Verbum ad se incarnandum, & humano generi succurrendum.

Enimvero quisquis es o homo, dum audis Filium Dei hominem factum, noli amplius de divina benignitate percontari, quae talis est, ita magna, ita admirabilis, ut in admirationem ipsamet divinam adducat Sapientiam, & in stuporem ipsum, quem omnia stupent. Ipse enim qui Sapientia Patris, qui coeternus illi est, qui omnia sciebat, antequam essent, id considerans admiratus in illa prorupit verba. Ioan. 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Nam particula ista sic, admirantis est. Quomodo autem admiratio cadere potuit in

Christum, docet S. Thomas 3. p. q. 15. ar. 8. in corpore his verbis: Respondeo, dicendum, quod admiratio est proprie de aliquo novo, & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid novum, & insolitum quantum ad scientiam divinam, quae cognoscebat res in Verbo, neque

etiam quantum ad scientiam humanam: quae cognoscebat res per speciem indicat; potuit tamen aliquid esse sibi novum, & insolitum secundum scientiam experimentalem, secundum quam sibi poterant quotidie aliqua nova occurrere. Porro S. Augustinus epist. 101. tres admirationis causas recenset. Primam, quando ratio latet rei alteram, quando ipsa res singularis est, vel rara. Tertiam, quando res est inusitata. Ista sunt inquit, admirationis causa, cum vel ratio cuiusque latet, vel quod eadem res visitata non est; quod aut singularis, vel rara est. Prima igitur causa, nullo modo in Christum cadere potuit, optime autem secun-

*Admiratio
nis tres
causae,*

da, & tertia: quod Christus experimentali sua scientia, de novo & noviter tale considerans donum, datumque Patris, tam singulare & unicum, in admirationem à raritate adductus, rei que singularitatem, admiratus dixerit: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Ponderate singula, Filium suum unigenitum: omnia enim haec stupenda. Nam quid dedit? Filium, cuius? suum: Qualem? unigenitum. O rem inauditam! ita ut merito S. Hilarius exclamat: Hic proprietas est, natiuitas est, veritas est, non falsitas est. Hic fides dilectionis, & charitatis est, mundi salutis, & filium, & suum, & unigenitum praestitisse. Profundè satis: non falsitas est, inquit Hilarius, quasi dicere vellet: ita mirum, & maximum est, quod dicitur, quod exprimitur, quod praedicatur, ut velut somnium, & figmentum videri possit; & tamen non est. Talia quippe pro nobis bonitas Patris fecit, ut carnalibus considerata oculis, figmenta appareant, æniæ hyperbole, rationis entia, Deum Patrem omnipotentem, summum, immensæ maiestatis, dedisse Filium suum unigenitum, omnipotentem, summum, immensum, hominemque; illum effecisse, pro hominibus. Somnium equidem videtur, & somniantium verba, & non sunt: quia proprietas est, natiuitas est, veritas est, non falsitas est. Ideoque hanc Dei summam bonitatem admiratus citatus Hilarius totus contremiscebat, totus stupebat, & penitus deficiebat.

Nec mirum, quis enim unquam crederet, tantam summi illius in nos Patris extitisse bonitatem, ut Filio suo unico, & dilecto, omnium nostrum imposeret iniquitates? ut sic nos liberaremur, & Filius eius moreretur. Magnum, stupendumque videtur, quod olim Deus preceperat Abrahamo, nimirum ut filium suum sacrificaret. Sed quid hoc est? magis equidem mirandum esset, si alterum Deus mandasset Abrahamo, videlicet, ut arietem offerret, & ubi ad destinatum montem pervenisset, ut arietem dimitteret, & Filium sacrificaret, ad liberandumque arietem filium occideret. Quid obsecro ad hoc mens humana diceret? quis creatus non obstupesceret intellectus? Et tamen hoc, quod etiam mens humana refugit considerare, hoc inquam non hyperbolicè, non figuratè, sed verè, & realiter Deus Pater effecit, quando ut peccatorem liberaret, magis respectu Dei; quam arietem animal brutum ab homine distantem, ipsum dilectum Filium suum in sacrificium dedit, & holocaustum,

S. Hilarius.

caustum, omnium nostrum iniquitates ei imponens, ut dicit Propheta Isaiæ 43. v. 6. Et posuit in eo iniquitatem omnium nostrum, qui peccatum non fecit. Super quem locum? S. Hieronymus epistola ad Oceanum scribens ait: Innocens, & immaculatus pro nobis sacrilegiis, & peccatoribus, & aeterno supplicio mancipatus, tanquam atrocissimus reus, ab iniquo iudicio sistitur, flagellum caditur, sputum irridetur, & ille pro salute nostra dorsum verberibus, sputaminibus faciem, maxillas palmo, non confunditur parare. Vnde ipsemet Christus id admiratus, videns se à Patre pro hominibus ita tractari. Auctore citato S. Hieronymo in caput Isaiæ supra relatum, causam tantæ derelictionis à Patre exposulavit: Christus inquit despectus erat, & ignobilis, quando pendebat in cruce, & factus pro nobis maledictus, peccata nostra portabat, & loquebatur Patri: Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Quasi diceret, rationemque expeteret, unde aut cur dimisso animali, puta vilissimo peccatore, Filium sacrificaret.

Refert Ausonius in Idyllo 238. amantes mulieres, & multa ob Amorem passas, quadam die Amorem licet nobis involutum reperisse, eumque captum in myrrha arbore crucifigentes, singulas vulnerasse, isdem poenarum instrumentis, quibus ipse vulneratus erat. Vnde quæ se gladio interemerat, gladio eum conficebat, quæ lapidibus se obruerat, lapidibus vulnerabat; quæ se aquis praefocauerat, aquis immergebat; quæ se igne cremaverat, igne adurebat; quæ se fune suspenderat, in ligno eum suspendebat, tanquam omnium culparum reum, cum nullius in rei veritate criminis conscius esset. Hoc autem faciebant, inquit Ausonius, ut in ipsum culpas reijcientes proprias, ipsæ munda remanerent. Conficebant ergo, & mulcabant, licet nullam haberet culpam. Verum, licet fabula hæc etiam vera esset; adhuc tamen illæ mulieres, excusabiles mihi viderentur, cum tæra amore affectæ se vulneraverint: proinde non mirum, si in ipsum culpam reijcientes suam, suis eum afficere poenis ausu sunt. At hoc summe mirandum, si non ipsæ mulieres, sed amoris Pater, & Mater in ipsum omnia illa tormenta, omnes illas culpas transtulissent, & ipsum crucifixissent amore illarum mulierum, ut sic ipsæ mulieres immunes euaderent. Qualis enim hæc Patris Amoris erga mulieres dilectio fuisset, nemo mihi credere sufficienter contipere valeret.

Deus bone, Deus sancte; te nunc li-

cet indignus alloquor: quod enim mens humana finxit, & quasi impossibile pensavit, sed tantum ad vanam mulierum indicandam excusationem. Amori suas infidias & culpas imponentium, cum reuera eius non fuerint. Tu hanc fabulam, hoc impossibile, pro hominibus in veritate, realiter, & verè, sine ulla effecisti exaggeratione, quando tu ipse, & non alius, Pater dilectissimi Filij tui, pro nobis omnibus, pro peccatoribus, posuisti in eo iniquitates omnium nostrum. Tu ipse extitisti, qui cum Filius tuus esset, expers peccati, fecisti ipsum pro nobis peccatum, ut nos ab ipsis immunes euaderemus, & quidem ita mundi, ut non solum diceremur iustificati, sed ipsa iustitia. Vnde sicut Filium tuum fecisti peccatum, nos non solum iustos per eum, sed iustitiam ipsam effecisti. Audite Apostolum primæ ad Corinth. 5. v. 21. Et eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Quod clarius adhuc expressit Isaias 53. Lan-

guores inquit nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra. Equidem si Adam morte sua Christum affecisset, si primus fraticida Cain sanguine innocenter effuso eum onerasset, si Manasses suos carceres, suaque vincula in eum reieccisset, si David persecutionem rebellis filij, si denique omnes alij peccatores, sua in ipsum coniecissent onera, non adeo mirandum esset. Sed cum non peccatores, verum ipse summus Pater, Filium suum nube carnis involutum, cruci affixerit, hoc magnum, hoc infinitè mirum, ut agnoscat homo, nullam divini amoris mensuram inveniri.

Est præterea similis, temporalis generatio Christi ex Virgine, generationi æternæ ex Patre: quia sicut in generatione æterna producit Verbum, quod per proprietatem relativam terminatur naturam divinam; ita in generatione humana productus fuerit Christus, cuius humanitas terminatur ab eadem proprietate Verbi relativa. Nam quod ratio terminandi humanitatem, non fuerit perfectio absoluta naturæ, sed proprietatis relativa Verbi, docet Concilium Toletanum 6. Can. 1. illis verbis: Solus Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate diuinæ naturæ, id est, in eo, quod proprium est Filij; non quod commune Trinitati. Hoc ipsum efficax ratio suadet: quia per eandem rationem Verbum primario terminatur naturam humanam, per quam terminatur divinam. Sed

*1. ad Cor.
5. v. 21.*

Isaiæ 49.

*Concilium
Toletanum.*

M2

Sed diuinam primario terminat per proprietatem relationem: ergo & humanam. Minor manifesta: nam per id terminatur natura diuina, per quod redditur illa in communicabilis personaliter. Sed per proprietatem relationem redditur talis, cum per id reddatur incommunicabilis personaliter, per quod redditur illa formaliter opposita reliquis personis: quoniam omnis incommunicabilitas in diuinis est formaliter per oppositionem, iuxta commune Theologorum axioma: In diuinis omnia sunt vnum, ubi non obuiat relationum oppositio.

Ioan. 20.

Est adhuc similis temporalis, Christi B generatio ex Virgine, eiusdem generationi aeterna ex Patre: quia sicut in generatione aeterna Verbum recepit fecunditatem spirandi Spiritum sanctum; ita in generatione humana Christus vt homo, recepit virtutem spirandi Spiritum sanctum, seu communicandi illum hominibus, vt habetur Ioan. 20. *Et cum hoc dixisset, insufflauit, & dixit ei: accipe Spiritum sanctum.* Licet enim in generatione humana Christus non recepit a Virgine Matre praecise, vt pura creatura, virtutem conferendi Spiritum sanctum hominibus; accepit tamen mediante ipsa Matre, nimirum quatenus illa consentiente, & substantiam corporis Christi subministrante, vno hypostatica secuta est, quae vno est ratio, saltem quam communicata fuit virtus humanitati assumpta, ad opera supernaturalia facienda, & consequenter ad insufflandum Spiritum sanctum. Hoc indicare voluit Gabriel Archangelus, in sua salutatione, praeunians, in Virginem superuenturum fuisse Spiritum sanctum, & Altissimi virtutem ei obumbraturam: quia nimirum Filius, qui ex ea nasciturus erat, virtutem conferendi Spiritum sanctum recipere debebat, quam virtutem cum ipsa Virgo, vt pote pura creatura, dare non posset; ideo Spiritus Sanctus, ac virtus Altissimi interuenit, dum Christus in utero virgineo conciperetur. Hanc autem virtutem communicandi Spiritum sanctum Christus perfectissime cepit exercere erga Sanctissimam suam Matrem, statim atque in eius utero conceptus fuit.

Pater aeternus
natus contem-
plando re-
demptionem
generis hu-
mani genuit
et Filium,

Ad extremum temporalis Christi generatio, similis fuit aeternae; quia sicut Pater aeternus genuit Filium, contemplando redemptionem humani generis, a Christo per sanguinis effusionem, & mortem crucis adimplendam; ita Beata Virgo, dum eundem Filium Dei secundum

A humanam naturam genuit, contemplatur idem opus redemptionis humanae adimplendum pariter per sanguinis effusionem, ac mortem eiusdem Verbi humanitatis veste induti. Quod facile colligitur ex eo: quia Beata Virgo salutata ab Angelo cogitabat, qualis esset illa saluatio, nimirum diligenter considerans, ac pendens ea, quae ab Angelo proferebantur. Inter cetera autem dixerat Angelus: *Vocabu nomen eius Iesum*, id est, Saluatorem; iam vero diuinitus illustrata Virgo, optime sciuerat eum non aliter futurum Saluatorem, nisi per sanguinis effusionem; ac mortem crucis: proinde

tunc humani generis redemptionem contemplabatur. Porro Patrem aeternum genuisse Filium, contemplando redemptionem generis humani a Christo per sanguinis effusionem, & mortem adimplendam, constat ex doctrina Theologorum asserentium, Verbum procedere ex notitia non solum diuinae essentiae, personarum, & creaturarum possibilitatis; sed etiam futurarum. Vt clare docet

S. Thomas 1. p. q. 34. ar. 1. ad 3. *aitens* S. Thomas, *Pater intelligendo se, & Filium, & Spiritum sanctum, & omnia alia, quae ex scientia communi concipit Verbum, vt sic tota Trinitas Verbo datur; & etiam omnia creatura.* Vbi verbum illud intelligendo, idem est, quod intellegendum, vt principio gignendi causaliter, & non concomitanter; alii qui non magis diceretur gignere intelligendo; quam amando. Eadem est expressa sententia D. Augustini 5. de Trinitate, cap. 14. ubi dicit: *Nouit itaque omnia Deus pater in seipso, nouit in Filio: sed in seipso tanquam seipsum; in Filio tanquam Verbum suum, quod est de his omnibus, quae sunt in ipso.* Insuper ratio fundamentalis hoc ipsum suadet, quia verbum procedit ex notitia diuinitatis, vt perfectissime me comprehensum. Ergo procedit ex illa, vt completatur etiam creaturas futuras: non enim potest esse cognitio diuina comprehensum adaequate, nisi se extendat ad cognoscendum, quidquid est determinate futurum, vel non futurum determinate. Nam quoduis illorum determinate est aliquid Dei spectans ad eius voluntatem: quoniam futurum, vel non futurum determinate, est effectus diuinae voluntatis ab aeterno. Proinde, vt adaequate comprehendatur Deus, necessesse est, vt cognoscatur, quidquid est determinate futurum, vel non futurum ab eius voluntate, alioquin non cognoscetur aliquid, quod spectaret ad voluntatem Dei, & sic non cognoscetur Deus, quantum cognoscibilis est. Neque

Verbum dicitur
nisi etiam
ex notitia
creaturarum
futurarum
procedat.

S. Thomas

S. August.

Neque obstat, si dixeris. Scientia futurarum creaturarum, vt talis est, potuit simpliciter non esse: ergo ex illa non videtur procedere Verbum: quia cum scientia sit principium quo, & formalis origo Verbi, debet habere eandem necessitatem; quam habet Verbum alioquin aut posset esse Verbum sine suo adaequato originis principio; aut tali scientia non existeret Verbum. Nam Verbum, sicut vt respicit obiectum necessarium, procedit necessario ex scientia necessaria; ita quoque, vt respicit liberum obiectum liberum, procedit liberum ex scientia libera. Vnde ex scientia futurorum, licet non possit procedere Verbum vt necessarium; optime tamen procedit vt liberum. Vnde Verbum quoad entitatem, tam absolutam, quam conuenit cum Patre; quam relationem, quam distinguit ab illo, & quoad respectum ad obiectum, necessarium, puta diuinam essentiam, non est illo modo liberum, quia entitas Verbi nullo modo potuit non esse; neque potuit non exprimere necessaria. Ceterum quo ad respectum ad obiectum liberum,

A est liberum, cum potuerit non respicere determinate futura, ac proinde non esse Verbum illorum.

Ostendi igitur iterum Sanctissimae Virginis, ob excellentiam Filij Dei: quem nouem mensibus incorporatum portauit, dici beatum: quoniam nihil magis creaturam rationalem beatificare potest, quam praesentia Dei; praecipue vero ita stricta vnio, qualis inter Christum, & Virginem Sanctissimam intercessit, vt in ratione humanitatis assumpta, vnum quid cum illa fieri voluerit, vt quemadmodum Patris aeterni, ita & eius naturalis Filius esset, similique modo temporaliter ex Virgine Matre; sicut aeternaliter ex Patre nasceretur. Quocirca beatam praedicando, & adorando hanc Virginem, humiliter ab ea postulemus, vt nostras necessitates in hodierna praesentatione Filio suo praesentare dignetur, & ad succurrendum eisdem materna commiseratione impellat.

lat.

-656-

DIE ANNUNTIATIONIS BEATAE VIRGINIS MARIAE.

Hic erit Magnus. Luca 1.

Christus ob diuinitatem, perfectiones naturae assumptae, exinanitionem sui, virtutem miraculorum patratorum, capitis & summi Sacerdotij excellentiam vocatur Magnus.

Paulus cum
mercurio
& Barnaba
Iupiter a
Lystrinibus
dictus.

Eram animi magnitudinem, A bro. 2. cap. 37. Paulus inquit paruo suis corpore & contrito, & quasi incuruo, atq. paululum inflexo. Imo & Corinthij hoc illi obijciunt, 2. ad Cor. 10. *Epistola inquit, graues sunt, & fortes; praesentia autem corporis infirma.* Et nihilominus ista exigua Pauli statura, praestantior Deo visa est; quam aliorum gigantes, vt cognoscimus, apud Deum non corporis, sed animi proceritatem spectari. Quemadmodum docet S. Chrysostomus in Psal. 50. ita loquens, *Nam & robore arbores cum dense sint folijs, & altitudine excelsae; attamen non habent fructum hominibus aptum, sed porci afferunt cibum; vinea autem per terram repens, maturum vuarum affert fructum.* Et profecto quod vera animi magnitudo, non molis, sed virtutis magnitudine aestimari debeat, imprimis ex eo constat, quia in Scriptura Sacra soli iusti, dicuntur magni. Vnde de Isaac dicitur Genes. 26. *Itaque proficiens, atq. succrescens, domus magnae vehementer effectus est.* Similiter

Paulus inquit paruo suis corpore & contrito, & quasi incuruo, atq. paululum inflexo. Imo & Corinthij hoc illi obijciunt, 2. ad Cor. 10. *Epistola inquit, graues sunt, & fortes; praesentia autem corporis infirma.* Et nihilominus ista exigua Pauli statura, praestantior Deo visa est; quam aliorum gigantes, vt cognoscimus, apud Deum non corporis, sed animi proceritatem spectari. Quemadmodum docet S. Chrysostomus in Psal. 50. ita loquens, *Nam & robore arbores cum dense sint folijs, & altitudine excelsae; attamen non habent fructum hominibus aptum, sed porci afferunt cibum; vinea autem per terram repens, maturum vuarum affert fructum.* Et profecto quod vera animi magnitudo, non molis, sed virtutis magnitudine aestimari debeat, imprimis ex eo constat, quia in Scriptura Sacra soli iusti, dicuntur magni. Vnde de Isaac dicitur Genes. 26. *Itaque proficiens, atq. succrescens, domus magnae vehementer effectus est.* Similiter

S. Paulus
fuit statura
parua,

M. 3

Genes. 26.
Exodi 11.

In sacris li-
teris soli
isti magni
vocantur.

militer de Moyse Exodi 11. Tuncq; Moyse A-
vir magnus valde in terra Egypti. Et de Iu-
dith: Et Iudith magna facta est in Betulia. Ju-
dith 16. Tandem de Ioanne Baptista Lu-
ca 1. Erit magnus coram Domino. Hinc D. Cy-
rillus Alexandr. lib. 12. in Leuitic. dicit:
Ostende mihi de scripturis, ubi aliqui peccator, aut
parui meriti, magnus appellatus sit: nusquam opi-
nor inuenies. Audi verò qui sunt, qui magni ap-
pellantur, Isaac. Moyses, Ioannes &c. Qui au-
tem virtute sunt infirmi, pusilli appellantur,
Marthæ 17. & Marci 9. & Luca 17.

3. Cyrillus. ut testatur S. Cyrillus loco citato. Pecca-
tum inquit, hominem paruum facit, & exiguum:
virtus eminentem præstat, & magnum: sicut enim
agritudo corporis exile, & exiguum facit corpus
hominis, sanitas verò letum reddit, & validum
ita & animam agritudo peccati humilem facit, &
paruum, sanitas verò interioris hominis, & vir-
tutis opera, magnum faciunt etiam, & eminentem.
& quanto magis in virtutibus crescit, tanto proce-
riorem reddit magnitudinem sui. Sic Samuel
non corpulentia, sed innocentia magnus
factus est. 1. Reg. 11. Magnificatus est puer
Samuel apud Dominum. Ita exponit S. Gre-
gorius locum hunc: Notandum inquit, quod
puer Samuel dicitur & magnificatus. Cur er-
go puer, nisi quia humilis? cur magnificatus af-
firmatur, nisi quia ad perfectionis erat celsitudinem
sublimatus? Hinc Salomon ita crescere in poten-
tia, & sapientia cupiebat, ut nihilominus puer in
humilitate, atq; innocentia perseveraret. Da mihi
inquit sedum tuarum assiduum sapientiam, &
noli me reprobare a pueris tuis. Sapient. 9. Quia
nihil prodest magnum Sapientie incre-
mentum, si humilitatis fundamentum
destruatur. Tandem, quia nemo apud
Deum dicitur magnus, nisi qui & iustitia,
& sanctitate verè magnus est. Audite.

1. Reg. 11. S. Gregor. S. Ambrosius, illud de Ioanne Luca 1.
Magnus coram Domino, ita exponentem: Ma-
gnus non virtute corporis, sed animi magnitudine.
Statimq; subiungit: Paruus in seculo, magnus
in spiritu. Vbi statim duas magnitudines
distinguit, vnam corporis, alteram ani-
mæ; illamq; apud homines, hanc apud
Deum, numerari asserit. Ut inquit, ut per-
fectus ille dicatur, qui careat errore pueritæ, &
lubricum adolescentiæ, animi maturitate non sen-
tiat; pusillus autem, qui nullum adhuc virtutis
videatur habuisse processum. Ergo qui apud De-
um magnus est, probitate, & sanctitate,
magnus est: hypocritæ enim licet coram
hominibus videantur magni, non tamen
coram Deo: quia vera animi magnitu-
dine destituuntur. Ingeniosè hoc tetigit
D. Ambrosius, illud Galat. 4. Cum essemus
parui sub elementis mundi eramus seruientes,
exponens: Et si inquit, paruum, sub elemen-

Sapient. 9. noli me reprobare a pueris tuis. Sapient. 9. Quia
nihil prodest magnum Sapientie incre-
mentum, si humilitatis fundamentum
destruatur. Tandem, quia nemo apud
Deum dicitur magnus, nisi qui & iustitia,
& sanctitate verè magnus est. Audite.

S. Ambrosius, illud de Ioanne Luca 1.
Magnus coram Domino, ita exponentem: Ma-
gnus non virtute corporis, sed animi magnitudine.
Statimq; subiungit: Paruus in seculo, magnus
in spiritu. Vbi statim duas magnitudines
distinguit, vnam corporis, alteram ani-
mæ; illamq; apud homines, hanc apud
Deum, numerari asserit. Ut inquit, ut per-
fectus ille dicatur, qui careat errore pueritæ, &
lubricum adolescentiæ, animi maturitate non sen-
tiat; pusillus autem, qui nullum adhuc virtutis
videatur habuisse processum. Ergo qui apud De-
um magnus est, probitate, & sanctitate,
magnus est: hypocritæ enim licet coram
hominibus videantur magni, non tamen
coram Deo: quia vera animi magnitu-
dine destituuntur. Ingeniosè hoc tetigit
D. Ambrosius, illud Galat. 4. Cum essemus
parui sub elementis mundi eramus seruientes,
exponens: Et si inquit, paruum, sub elemen-

Ad Galat. 4. S. Ambrosius, illud Galat. 4. Cum essemus
parui sub elementis mundi eramus seruientes,
exponens: Et si inquit, paruum, sub elemen-

tu est: quia verum temporalium desideriis succum-
bit. Ergo magnus supra elementa mun-
di est: quia temporalium rerum gloriam
contemnit. Considerabimus igitur, quam
ob causam Christus dicitur magnus.

Multis de causis Christus Dominus ab
Angelo dicitur magnus. In primis ob
naturam diuinam, & personam Verbi, ac
perfectiones naturæ assumptæ. Quod to-
tum ita exponit D. Bernardus homil. 3.
supra missus est: Propterea erit magnus, quia
magnus Deus erat magnus homo erat futurus, ma-
gnus homo, magnus Doctor, magnus Prophetæ. Vbi
illis verbis: Magnus Deus, declaratur natu-
ra diuinæ, & substantia personalis; illis
autem verbis, Magnus homo, inquitur vni-
quæ hypostatica, quæ nihil est aliud, nisi in-
diuisio duarum naturarum, videlicet di-
uinæ, & humanæ in eadem hypostasi Ver-
bi: Quæ hypostasis intelligitur extende-
re se quodammodo ad naturam diuinam,
tanquam ad vnum terminum, & ad na-
turam humanam, tanquam ad alterum
terminum, ac vtriq; dare seipsam, & sei-
psa conferre eundem effectum, qui est.

Subsistere diuine filialiter. Nam Verbum diui-
num non assumpsit hominem, sed natu-
ram humanam, à qua denominatur ho-
mo, eò quod natura humana subsistat in
supposito diuino. Hinc in Concilio E-
phesino primo, & in Concilio Constanti-
nopolitano quinto, definitum est, vnam
esse in Christo personam: quoniam Scri-
ptura Sacra quoties loquitur de Christo,
loquitur tanquam de vna persona, ut Mat-
thæi 5. Hic est Filius meus dilectus. Et Mat-
thæi 10. Tu es Christus Filius Dei viui. Et Io-
an. 8. Christus de seipso dicit: Antequam
Abraham fieret, ego sum. Vbi ista pronomi-
na, hic, tu, ego, ex vi significationis, suppo-
nunt pro supposito, seu persona, eaque
vna. Quod diuino sermone conceptu teti-
git S. Ioannes cap. 1. de incarnatione
Filij Dei loquens: Et Verbum caro factum est.
Si enim alia persona esset Verbum in Chri-
sto, & alia persona caro seu homo, ita ut
Verbum per specialem tantum effectum
esset homo, non posset verè dici, quod
Verbum caro factum sit, hoc est, quod illa
persona, quæ est Verbum, sit incarnata.
Quemadmodum non dicitur Spiritus san-
ctus fieri homo, licet aliquem hominem,
v. g. Beatam Virginem, speciali affectu
amet, & per hunc affectum inhabitet in
eo homine. Imò nec esset ratio, cur po-
tius Verbum dicatur caro factum, quam
Pater, aut Spiritus S. Tandem, quia idem
Christus, non potest verè dici Deus &
homo, si in eo alia esset persona Deus, &
alia homo.

Christus ob
naturam &
personam di-
uinam per-
fectionesq;
naturæ as-
sumptæ di-
citur ma-
gnus.

In Christo
vna solùm
est persona.

Matth. 5. &
16.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

Christus ab
instanti co-
ceptionis
habuit visi-
onem bea-
tificam.

Hinc autem alia perfectiones humanæ A-
minorat. Sic olim Rex Nabuchodonosor
naturæ assumptæ facillè indicantur, ut est
visio beatifica, quam Christus habuit ab
instanti conceptionis, quoniam ipsa vi-
sio connaturalis erat vniioni hypostaticæ.
Similiter virtus patrativa miraculorum:
quia enim Christus erat magnus homo,
ob naturam vnitam Verbo personaliter;
ideò debebatur ei connaturalis, & per-
fectus modus operandi actiones super-
naturales. Porro talis modus exigebat
in Christo gratiam habitualement, & virtu-
tes infusas, puta charitatem, & spem:
(non quidem spem quoad beatitudinem
animæ, quæ Christus fuit beatus ab in-
stanti suæ conceptionis; sed quoad bea-
titudinem corporis, & nominis exalta-
tionem.) Exigebat præterea obedienti-
am, religionem, & ceteras virtutes, quæ
non supponunt aliquam imperfectionem
status, ut est fides, quæ pugnat cum statu
beatitudinis. Nam ex communi Theo-
logorum sententia, in beatis fides earum
rerum, quas viuentes crediderunt fidei
theologicæ, nec habitualis, nec actualis
manet, propterea, quod ijs rebus credi-
tis successerit visio beatifica, iuxta illud
Apostoli 1. ad Corint. 13. Cum venerit id,
quod perfectum est. (nimirum visio faciei ad-
faciem Dei) euacuabitur id, quod ex parte est.
Et paulò inferius: Videmus nunc per speculum,
& in enigmate; tunc autem facie ad faciem. Et
2. ad Corint. 5. Per fidem ambulamus, & non
per speciem. Comprobatq; id euidenter S.
Augustinus lib. 14. de Trinitate, ubi di-
cit: Neq; iam fides erit in celo, quæ credatur, quæ
non videntur; sed species, quæ videantur, quæ cre-
debatur. Exigebat inquam modus ille
in Christo gratiam habitualement, & virtu-
tes infusas, quia anima Christi ad alici-
enda opera supernaturalia, indigebat
concursum supernaturali; hic autem non
à persona Verbi emanabat, quoniam hæc
non vnitur, ut immediatum principium
operandi, sed ut ratio subsistendi, verum
ab aliquo principio supernaturali, quod
non erat aliud, nisi virtutes infusæ, quæ
connaturaliter supponunt gratiam habi-
tualement, quemadmodum potentia essen-
tialis, in qua radicantur. Nam gratia
habitualement est radix, ac essentia omnium
habituum supernaturalium, & ideò de-
buit dari in Christo, & de facto data fuit
cum virtutibus infusis, ad connaturalem
modum operandi actiones supernaturales.

Magnus præterea vocatur Christus ab
Apostolo: quia se ad seruilè hominis for-
mam demisit, cum esset verus Deus, qui
tunc magnus hominibus appareret, quado se

In Christo
fuit gratia
habitualement
cum virtu-
tibus infu-
sis seclusa
imperfe-
ctis.

Dei magnitudinem agnouit, Daniel. 2.
Loquens ergo Rex ait Danieli, verè Deus vester De-
us Deorum est, & Dominus regum, & reuelans
mysteria. Expendite, vnde superbus Nabu-
chodonosor intulit Deum Israël, esse
Deum deorum, ac regum Dominum? ni-
mirum ex eo, quia Daniel potuit eius ma-
gnalia attingere, & somnium inscrutabi-
le Regi indicare, ita eum alloquens: Vi-
disti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus,
& comminuit testam, & ferrum, & æs, & argen-
tum, & aurum. Deus magnus ostendit Regi, quæ
ventura sunt postea, & verum est somnium, & si-
delu interpretatio eius. Hinc Nabuchodonosor

for intulit, Deum Israël esse magnum,
esse deorum Deum, esse regum Domi-
num: quia somnium Regis Daniel reue-
lauit. Verè inquit, Deus vester Deus deorum est,
& regum Dominus, & reuelans mysteria, quoni-
am tu potuisti aperire hoc Sacramentum. Quid
magis stupendum? imò quia Daniel ho-
mo cum esset, Dei sui Sacramentum vi-
dere, & aperire potuit, certius Rex in-
ferre poterat, quod Deus non magnus,
sed pusillus foret. Quoniam Deus ut pos-
sit capi ab homine, necesse habet sese
quasi contrahere, & minuire, ac deij-
cere. Vnde ergo ita magnus Nabucho-
donosori visus est, cum ab homine captus
esset? Equidem inde, quia Deus tunc hu-
manis oculis grandior apparere solet,
quando ut appareat, seipsum magis de-
iicit, & minorat. Sumite oraculum ex sa-
cra pagina Exodi 19. Cum aduisset Isr-
aelis Moyses in occursum Dei de loco castrorum, stete-
runt ad radicem montis, totus autem mons fuma-
bat, eò quod descendisset Dominus Deus super eum
in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace:
eratq; omnis mons terribilis. Et sonitus bucci-
ne paulatim crescebat, in maius & prolixius ten-
debatur: Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.
Descenditq; Dominus supra montem Sinai in ipso
montis vertice. En in quanta magnitudine
Deus videbatur, cum seipsum minoraret,
Magnus Deus videbatur populo, implens
fumo, igne, & fulmine montem, magnam-
que sui tunc præbebat cognitionem;
verum ipse in se multum minorabatur,
ita descendens, ita se aptans, & deiiciens,
ut posset etiam à paruulis capi.

Pulchrè hoc elucidat D. Cyrillus A-
lexandr. lib. 7. de adorat. ita loquens:
Descendit in montem ille super omnia Deus: deinde
vocatus ascendit Moyses: nec enim contigit, ut ad
sublimitatem veræ Dei contemplationis, posset se
quisquam attollere, nisi seipsum demiserit Deo, &
ita se accommodauerit, ut ad eum iuxta mentes
posset accedere. Demittat ergo sese Deus,
& quasi

Nabuchod-
onosor ex
interpreta-
tione so-
mnij à Da-
niel sibi fa-
cta verum
Deum ag-
nouit.

Exodi 19.

De examina-
tione sui
maior agno-
scitur.

S. Cyrillus
Alexandr.

& quasi minore ad captum humanum, si granditer, & sublimiter velit apparere homini. Nunquam enim homo grande quid, & sublime in Deo contemplatur, evidenter; quam ubi Deus sese demittit, & quasi minorat, ut capiatur ab homine. Hinc cantatissimum illud Malachia vaticinium de Christi ortu: *Orietur vobis timentibus nomen meum, Malachia 4. v. 2.* Et quid Christus in suo ortu commune habuit cum sole? Equidem, quia pro nobis oriens sese exinanivit, formam servi accipiens, sese paulo minus ab Angelis minoravit, & parvulus natus est, sub umbra vagientis infantis deitate celata. Habet hoc singularissimum sol; quod cum sit in maiori exaltatione, & sublimitate sua, tunc minor apparet in sphaera hominum oculis; ubi vero se ab exaltatione deiecit, & curvulus sublimitatem fugit; quemadmodum brumali tempore contingit, tunc grandior eius vultus hominibus apparere solet. Ita Deus velut alter sol, dum suam sublimitatem, & summam maiestatem retinebat, vix poterat à creato intellectu concipi, & quasi nihil esse putabatur; at vero ubi sese demisit, & membris humanis aptavit, tunc statim ab Angelo vocatus est magnus. Ut hinc agnoscamus, inter mundialem & falsam, ac veram magnitudinem hoc discrimen esse: quia magnitudo mundialis, non nisi ex rapinis, ex violentia, ex factu aestimatur. Ridebat Iezabel magnitudinem Achab, dum abstinere à rapienda per vim vinea Nabothi sic eum alloquens: *Grandi auctoritatem es, & bene regis Regnum Israël, surge, & comede panem, & aquo animo esto, ego dabo tibi vineam.* 3. Reg. 21. quasi nihil grande, aut magnum in eo potuisset esse, qui violentiā parcebat, & rapinā: quoniam tota mundialis magnitudo est, quæ ex rapinis constat. Unde dicebat Michæas de Achabo cap. 7. *Et magnus locutus est desiderium anime sue, & conturbaverunt eum. Magnum vocabat Achabum non tunc, cum parcebat rapinæ, sed cum locutus esset cum uxore sua, præbuisse assensum, ut vinea Nabothi violenter raperetur: quia tunc mundialis magnitudo incipit apparere, cum rapinæ incipiunt placere. Achab igitur tunc ex conspectu Iezabelis crepit esse magnus, quando crepit acquiescere, & consentire in eo, ut per vim Nabothi vinea auferretur. Hoc modo mihi credite mundiales magnitudines coalescant, nimirum ex rapinis, ex violentia, ex factu. At vero Christi magni-*

tudo ex humilitate, ex propria sui exinanitione ortum traxit, ad Philipen. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo.* Vbi loquitur sanctus Paulus de magnitudine iuxta estimationem mundialem, quæ in Christo non fuit, & ideo exinanitum, & minoratum, nihilq; magnitudinis præferentem vocat. Verum sanctus Lucas cap. 1. ex ore Angeli de illo dicit: *Hic erit magnus: quia loquitur de vera & absoluta magnitudine, quæ nunquam Filio Dei deesse potuit.*

Magnus adhuc vocatur Christus, in quantum homo, quia per unionem hypostaticam principaliter constitutus est caput Ecclesiæ; in tantum enim Christus caput est, in quantum habet vim influendi per gratiam unionis, & consequenter per eam constituitur in esse capitis. Hoc expresse docet S. Thomas 3. p. q. 7. ar. 1. ubi dicit, Christi humanitatem habere vim influendi, ut est instrumentum coniunctum divinitati per gratiam personalem. Quod ar. 2. in corpore comprobatur his verbis: *Humanitas inquit Christi, ex virtute divina nature potest influere aliquid in Angelis, & hominibus.* Et ratio manifesta hoc ipsum suadet, quia per illud principaliter intelligitur Christus constitui caput Ecclesiæ, quo posito, & omni alio remoto, adhuc esset caput; huiusmodi autem est gratia unionis: nam si Christus nullam aliam gratiam haberet, hac sola posita, haberet vim influendi in membra Ecclesiæ omnem gratiam, siquidem omnes eius actiones essent infinitæ gratæ, ut pote infiniti suppositi, & sic essent infinitæ meritoria. Nihilominus, quia influxus capitis connaturalior est, si in capite adsint omnes illæ virtutes, quæ ad membra derivantur, ut docet D. Augustinus epist. 7. *Vigere inquit, debent omnes sensus, ut ex eo influxus omnis ad membra derivetur; ideo in Christo præter gratiam unionis, ex vi cuius Christus ut homo, fuit absolutè & simpliciter sanctus, atq; gratus, fuerunt & aliæ virtutes infuse.* Ita unanimiter docent sancti Patres, qui explicantes verba illa Psalmo 44. *Vixit te Deus, Deus tuus oleo lactis.* Et Isaiæ 61. *ac Lucas 4. Spiritus Domini super me, propter quod unxit me.* Et Daniel 9. *Ungetur sanctus Sanctorum.* Et Actor. 4. *Vixit enim spiritu Sancto, & virtute:* dicunt hanc unionem, quæ Christus homo fuit vinctus, & à qua Christus appellatus est, esse ipsam divinitatem, seu Verbum, per cuius

Ad Philipen. 2.

S. Thomas.

Omnes Christi actiones sunt infinitæ meritoria.

S. August.

Psalm. 44. Christi hominis unctio est ipsa eius divinitas.

Malachia 4.

3. Reg. 21.

Magnitudo mundialis ex rapinis, violentia & factu constat.

Nazianzenus, Cyrillus.

S. Damasc.

S. Bernard.

Gratie gratis datae non dantur.

Lucas 11.

Lucas 4.

ius præsentiam humanitatis sanctificatur. A ille, qui docet, habeat ea, per quæ eius doctrina manifestatur: alioqui sua doctrina esset inutilis. Sed Christus doctrinæ spiritualis, & fidei, primus ac principalis doctor est, iuxta illud Hebr. 2. *Cum incipit docere, narrare per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, constans deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.* Unde S. Bernardus ex hoc potissimum capite, Christum vocat magnum Doctorem, quod Christus sit Doctor, & Evangelij prædicator. Ergo ad eum pertinebant omnes gratiæ gratis datae, quæ sunt dona quædam fidelibus concessa; non ut ipsos melius disponant ad beatitudinem, sed ut per illa possint alios melius ad eam consequendam iuvare.

Quartò, Christus ut homo dicitur ab Angelo magnus, quia unio hypostatica fuit ratio, ob quam humanitati virtus supernaturalis, seu potestas ad patranda miracula, & alia opera supernaturalia, data fuit. Et hoc sancti Patres volebant innuere, asserentes Christum hominem omnia opera supernaturalia potuisse facere, in quantum coniunctus erat Deo. Ut definitum habetur in Concilio Ephesino sub Celestino primo Canone 11. *Si quis dixerit: non confiteri, carnem Christi vivificantem esse, quia facta est propria Verbi cuncta vivificare valentia, anathema sit.* Vbi per vivificationem, intelligit Concilium potentem dare vitam spiritualem, de qua loquitur Christus Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Per carnem verò, intelligit non tantum alteram partem hominis, sed totam etiam humanitatem, ut constat ex illo Ioan. 1. *Verbum caro factum est, ubi nomine carnis, tota humanitas intelligitur.* Unde in eodem Concilio Ephesino, in expositione Symboli Niceni additur: *Vivifica igitur sunt, corpus sanctum, & sanguis Christi: sunt enim principia vite, secundam naturam, id est, vivgentis filij Dei.* Et Ioan. 6. *Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest.* Quem locum S. Cyrillus lib. 4. cap. 23. & 24. ita exponit: *Carnis & humanitatis Christi, si sola essent, si tantum humanitas esset, non prodesset ad vitam, non vivificaret instituendo, & quia Christus, & divinitas est caro, ipsiq; communicata, prodest, & efficax est ad vitam.* Ergo illa coniunctio, quæ est unio hypostatica, fuit ratio, ob quam humanitati Christi data est supernaturalis virtus, seu potestas ad miracula, aliaq; opera supernaturalia patranda.

Quod si forsitan obijcere velis, unionem

Gratie gratis datae ad quid fidelibus conceduntur.

Concilium Ephesinum.

Ioan. 6.

Ibidem.

S. Cyrillus.

N

Vnio hypo-
statica pri-
maria est
tio coniun-
gendi: se-
cundario, au-
tem princi-
piu agendi.

nem hypostaticam, non esse rationem ef-
ficiendi quidpiam, sed solum coniungen-
di alienam naturam in unitatem perso-
nae: ergo non fuit ratio, ob quam huma-
nitati Christi, virtus supernaturalis, seu
potestas, data sit ad miracula, aliaque ope-
ra supernaturalia praestanda. Facile re-
sponderetur, unionem hypostaticam, pri-
maria quidem esse rationem coniungen-
di naturam cum esse personali, sub qua
ratione non est principium agendi. Ni-
hilominus secundario, quatenus coniun-
git diuinam naturam, potest esse princi-
pium agendi, in quantum communicat
naturam, quae est principium operandi.

Tandem Christus ut homo, dicitur ab
Angelo magnus, quia per unionem hypo-
staticam constitutus etiam est summus
sacerdos secundum humanitatem: nam
ex dignitate, & excellentia diuini sup-
positi, emanauit dignitas, atque excellen-
tia sacerdotij ad humanitatem Christi: &
suppositum diuinum omnino fuit neces-
sarium, ut hic sacerdos esset potens ad
offerendum sacrificium. Quod facile de-
ducitur ex D. Paulo ad Hebr. 7. Sic lo-
quente: *Omni Pontifex ex hominibus assumptus,*

Ad Hebr.

pro hominibus constituitur, in ijs, quae sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Vbi
sanctus Paulus duo ostendit, imprimis, sa-
cerdotem debere esse personam ali-
quam, ex hominibus assumptam, ut hoc
publico, & communi officio inter De-
um, & homines fungatur. Alterum, Sacer-
dotem dicere habitudinem ad sacrificia,

Sacerdos di-
citur habitu-
dine ad sa-
crificia.

tantum ad actum maxime proprium,
& quasi adequatum. Licet enim sacer-
dos alias etiam functiones sacras exer-
ceat, omnes tamen quodammodo ad sa-
crificium referuntur. Vnde D. Augusti-
nus epist. 49. quae 7. hac tria ponit.

2. August.

Templum, sacrificium, Sacerdos, quasi sese con-
sequentia. Sed Christus habuit hoc ve-
rumque: nam vnus ex hominibus assum-
ptus est, seu electus, & constitutus a Deo,
pro hominibus, in ijs, quae sunt ad Deum.
Id est, ad reconciliandum homines cum
Deo, & sanctificandum illos, seipsum, &
vitam suam pro illis offerendo, sanctam
oblationem, & hostiam in odorem sua-
uitatis. Vnde in nocte Cena seipsum ob-
tulit Deo Patri, Eucharistiae Sacramen-
tum simul & instituens, & offerens, illud
que tanquam supremus Pontifex, & Sa-
cerdos quotidie in Ecclesia offert, Sacer-
dotum ministerio. Demum in ara crucis
seipsum obtulit in sacrificium pro huma-
no genere, ut optime deducit S. Augu-
stinus, ex illo Psal. 98. *Moses & Aaron in Sa-*

Psal. 98.

*acerdotibus eius. Et ex illo Psal. 46. Impietati-
bus nostris tu propitiaberis. Tu inquit Sacerdos,
tu victima, tu oblator, tu oblatio.*

Quod si forsan inquiras, quomodo
Christus sacrificauerit seipsum, tanquam
verus sacerdos, cum neque seipsum inter-
fecerit, neque sacrum aliquid circa se in
ara crucis exercuerit. Respondetur, ve-
re & proprie Christum sacrificasse sei-
psam in cruce; quemadmodum de sei-
pso sateretur Ioan. 17. *Pro eo ego sanctifico me-*

Ioan. 17.

ipsum, hoc est, in sacrificium, & hostiam
offero, ut S. Cyrillus, Chrysostomus,
Rupertus, & D. Thomas exponunt. Non
est enim necesse, ipsam hostiam inactio-
nem, & quidquid circa illam sit, propria
physica actione a sacerdote fieri; verum
sufficit, quod sub morali aliqua conside-
ratione, a sacerdote assumatur, & in sa-
crificium offeratur. Vnde licet Christus
seipsum non occiderit, quia tamen vo-
luntarie mortem subiit, ideo eam in sa-
crificium Deo obtulit, quo & pro pecca-
tis nostris satisfaceret, & internum affe-
ctum suum deuotionis, ac reuerentiae, ex-
ga Deum manifestaret, & sic regebatur
bene malitia occideretur ipsum, & quem
illi iniuste interficiebant, ipse pie, ac re-
ligiose immolabat.

Christus in
cruce seip-
sum veat
sacrifici.

Neque hinc sequitur, omnes Martyres
dici posse Sacerdotes, ac seipsos in sa-
crificium offerentes: quia mors aliter
fuit voluntaria Martyribus, aliter Chri-
sto: nam Martyribus solum per modum
acceptationis; Christo autem etiam per
modum oblationis. Quippe Martyres ne-
que poterant tyrannos impedire, ne
tormentis eos afficerent, neque poterant
in ipsis tormentis vitam suam tueri, ac
conseruare. At vero Christus utrumque
habuit in voluntate sua, ac potestate:
potuit enim Iudaeorum vires infringere,
ut vel ex eo constat, quod omnes, qui
ad eum capiendum venerant, ad vnicam
dillius vocem in terram ceciderint, ut
habetur Ioan. 18. *Abierunt ceterosum, & ce-*

Cur Marty-
res non di-
cuntur sei-
psos in sa-
crificiu of-
ferre.

ciderunt in terram. Poterat quoque facere, ut
instrumentum Verbi, ne omnia passionis
instrumenta, corpus suum lacerare pos-
sent. insuper poterat vitam suam reti-
nere, & conseruare, & ideo peculiari
modo dicitur posuisse animam suam, ne-
minemque eam sibi abstulisse. Ita sateretur
ipsemet Ioan. 10. *Propterea me diligit Pater,*
quia ego pono animam meam, & nemo tollit eam
a me, sed ego pono eam a meipso. Propter istud
ergo discrimen, oblatio mortis Christi
habet rationem sacrificij, secus aliorum
Martyrum. Tandem, quia alij Martyres
non

Ioan. 18.

Ioan. 10.

non sunt a Deo constituti, ut se Deo of-
ferrent in satisfactionem pro omnibus;
sicut Christus fuit constitutus; neque fan-
guis eorum fuit pretium redemptionis;
quemadmodum fuit sanguis Christi. Vn-
de eleganter Leo Papa epistola 83. c. 4.
Dicant inquit, quo sanguine sunt redempti? di-
cant quo sacrificio reconciliati? quis est, qui tra-
didit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam
Deo, in odorem suauitatis? aut quod vnquam sa-
crificium sacratius fuit, quam quod verum Pontifex
alari crucis per immolationem suae carnis imposu-
it? quamuis enim multorum Sanctorum in conspe-
ctu Dei pretiosa mors fuit; nullum tamen insensu
occisio, propiciatio fuit mundi.

Leo Papa.

Sicut ergo Christus ratione vnionis
hypostaticae habet hoc, quod sit caput
omnium, & consequenter quod possit in
omnes influere, modo omnibus accom-
modato; quod, possit non solum homi-
nes, sed etiam Angelos docere, & illu-
minare; ita ratione eiusdem vnionis
hypostaticae habet hoc, quod sit summus
Sacerdos, & supremus Ecclesiae pastor;
& ideo nominatur ab Angelo magnus
simpliciter, & absolute, sine vlla limita-
tione, per quod indicatur aliqua infinitas
Christi. Si enim loqui velimus de
Christo ut Deo, non est dubium eius ma-
gnitudinem esse infinitam, cum sit im-
mensus, & incomprehensibilis. Si vero
loqui velimus de Christo, ut homine,
tunc vnio hypostatica, per quam natura
humana assumpta. Verbo vnitur, est ita
magna, ut infinitatem quandam habeat ex
bono infinito, quod est Deus. Quemad-
modum docet S. Thomas 1. p. q. 25. ar. 6.
in Solut. ad 4. Et ratio est: quia vnio hy-
postatica participat ex omnibus propius
esse Dei, cum participet esse Dei in sei-
pso personaliter, eo quod sit essentialis
via ad formalem, & substantialem com-
municationem personae diuinae, compo-
nentis vnum cum natura humana. Ita
ut non sit possibilis alia perfectior, & in-
terior participatio, cum omnis alia sit
externa, & accidentalis; ideo nulli crea-
turae per quodcumque donum eleuatae, de-
betur adoratio latriae, quae conuenit hu-
manitati Christi ob hypostaticam vnio-
nem. Similiter visio beatifica, quam
Christus habuit ab instanti conceptione,
habet aliquid infinitatis, quia fuit
connaturalis vnioni hypostaticae, quae
quodam modo est infinita, ut ostendi. Si-
militer gratia habitualis Christi, in di-
gnificatione & exaltatione morali fuit
infinita, quoniam erat suppositi infiniti, &
ordinata ad operationes illas, quae erant

Adoratio
latriae de-
betur hu-
manitati
Christi.

A infinite digna. Tandem Sacerdotium
Christi non potuit esse efficacius, & di-
gnius ac excellentius, etiam de absoluta
Dei potentia.

Licet enim Christus non nisi in huma-
nitate, seu ratione humanitatis potuisset
esse Sacerdos, & per illam munus illud
exercuisse: quia Deus ut Deus, non ha-
bet superiorem, cui sacrificium offerat,
aut apud quem intercedat; proinde ut
Deus non potest esse Sacerdos, neque per
ipsam diuinam naturam, seu voluntatem
potest orare, aut sacrificium offerre, sed
ad hoc necessaria illi fuit natura huma-
na. Consequenter necessaria fuit Incar-
natio, ut Deus haberet naturam, per
quam posset mereri, & satisfacere. Hoc
palam docet D. Ambrosius lib. 3. de fi-
de cap. 5. Idem inquit Sacerdos, idem & ho-
stia; Sacerdotium tamen, & sacrificium, humana
conditio, officium est. Statimque subdit: *Nemo*

Christus fo-
lum ut ho-
mo fuit sa-
cerdos.

*ignis ubi ordinem certae humanae conditionis, ibi
ius diuinitatis adscribat.* Idem docet S. Augu-
stinus lib. 5. de consensu, Evangelista-
rum cap. 3. *Secundum hominem inquit, Chri-*
stus & Rex, & Sacerdos, effectus est, ut esset ad
interpellandum pro nobis, mediator Dei, & homi-
num, homo Christus Iesus. Comprobatque Ful-
gentius de fide ad Petrum cap. 3. *Salue*

S. Ambr.

S. August.

Fulgentius

*inquit Sacerdos, sacrificium, & templum, & haec
omnia Deum secundum rationem serui. Nihilominus
efficacia, & excellentia huius sa-
crificij, non potuit esse maior, quoniam
manauit ex dignitate suppositi diuini: &
ita non potuit aliquis Sacerdos constitui
magis potens, & efficax; quam fuerit.
Christus ad offerendum sacrificium,
quod omni ex parte Deo satisfecisset.*

En habetis; quantas praerogatiuas,
quantas excellentias, Christus in vtero
Virginis accepit, ut merito dicatur ma-
gnus ob naturam diuinam, & personam
Verbi, ac perfectiones naturae humanae
assumptae. Deinde, ob exinanitionem sui
ipsius, quod cum esset verus Deus, ho-
mo fieri non dedignaretur. Insuper,
quod sit caput Ecclesiae, potens patrare
miracula, & quauis supernaturalia ope-
ra, atque summus sacerdos per unionem
hypostaticam constitutus. Quoniam et-
go Christus, plus excellentiae, perfectio-
nis, & gloriae habuit ab instanti suae con-
ceptionis, quam omnes simul caelestium
spirituum hierarchiae, ceteraque creatu-
rae; ex hoc cognoscite, nobiliorem fuisse
uterum Mariae, quando Christum con-
cepit, quam ipsam empyreum caelum.
Hoc docet D. Augustinus serm. 18. de
Sanctis. *Quid dicam? si caelum te vocem, alior*

S. August.

es.

Concio Prima

Et quoniam in utero Virginis, Deus naturæ assumptæ largitus est unionem, hypostaticam, quæ in genere doni est maximum, quod Deus de potentia absoluta creaturæ conferre potest. Quoniam ibi anima Christi visionis beatificæ possessionem accepit; ideo quæcunq; Dei dona, & ipsam beatificam visionem, non-

nisi mediante Virgine, sperate vos accipere, humiliter ei supplicando, ut apud magnum Filium, quem Angelo nuntiante de Spiritu sancto concepit, & peperit, magnam vobis gratiam dignetur impetrare.

DIE VISITATIONIS BEATÆ VIRGINIS Mariæ.

CONCIO PRIMA.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.

Beata Virgo cum summa celeritate in montana perrexit, ut Christo nascituro sumptuosum apparatus, regnisq; terrenis magnam ornamentum prepararet.

Offet forsan nonnemo Augustinus dexteram paulo post esset confessorus. Quasi diceret Evangelista, cum supremam dignitatem suam Christus recogitaret, ac se Regem regum, & Dominum dominantium animaduerteret, ut ingenuitæ magnitudinis specimen egregium daret, extremæ humilitatis opus voluit perficere, discipulorum pedes submissè lauando, quasi ea magnitudinis veræ lex sit, ut quod alijs superiorem se quis agnoscat, eò submissius cum illis agat; imò ad eorum pedes se etiam aduoluat. Ut præclare discit Theophylactus, in citatum Scripturæ locum, breuiter hæc omnia perstringens: Considera igitur, quod humiliari opus est eis, qui à Deo egressi sunt, & ad Deum vadit; superbire & fastuosum esse opus est eis, qui à demonibus exiunt, & ad demones vadit. Cum natiuæ maiestatis, germanæque amplitudinis proprium sit, se demittere; si autem verò dignitatis, & ex raptō acceptæ superbire, & sese modis omnibus iactare. In quam sententiam scitè protulit S. Zenō Veronenſis Episcopus & Martyr in Psal. 130. Nulli facilius effertur, quam quos inopinati honoris culmen attollit. Cum tamen teste Cassiodoro lib. de Anima c. 18. Vera magnitudo sit, suam intelligere paruitatem. Ad quod pulchrè alludit Sapientia Eccles. 10. Non est creata hominibus superbia, neq; ira nationi mulierum. Ostendens nō minus alienam a vili hominis conditione, qui ex luto formatus est; superbiam esse; quam firam & armatā fragili foeminarum naturā. Ad generosam ergo & penè diuinam hominis conditionem, quæ in humanitate se maximè prodit, in elatione verò se maximè destruit, hæc refero. Non est creata superbia hominibus, quia hæc vnumquemq; etiam mentis excellēti virum, à veræ gloriæ fastigio exturbat. Non

Eccl. 3.

Ioan. 19.

Theophil.

Superbia est hominis diabolus se. quentis signum.

Eccl. 10.

Die Visitationis B. M. V.

Non est creata ira nationi mulierum. A quia vitium hoc grande, eximiam earum pulchritudinem, regiamq; dignitatem, quæ in humilitate censetur, turbat, atq; proculcat. Spectabat hæc accuratè Virgo Deipara, ideoq; postquam, ab Angelo ex Dei nomine salutata esset, & ad supremum Genitricis Dei fastigium, quo maius aliquid humana mens cogitare, non valet, euecta; non ignara legum, veræ magnitudinis, licet iam amplissima dignitatis sibi oblata possessionem acceperat, ut pote Verbo incarnato grauida; ut tamen singulare aliquod specimen daret; quo tanto honori aptam, natamq; se esse ostenderet, cum summa celeritate in montana perrexit, ut hæc sua humilitate, Christo nascituro sumptuosum apparatus, & regnis, alijsq; terrenis regibus summum ornamentum prepararet. Quod in hodierna Concione deducere conabor.

Humilitas supra omnia hominē exornat.

Isaia 55.

Sicubi Romanus Orator sui ingenij subtilitatem ostendit, certè in oratione pro sexto Roscio, dum assereret, humilitatem cum dignitate de amplitudine contendere. Enimvero sit homini prosapia illustris, sit splendor generis, sit honor eminens, sit dignitas maxima; nunquam tamen hæc omnia ita eum exornabunt; quem admodum vera humilitas. Hinc apud Isaiam cap. 53. verā virtus tum cum generoso arbutio, singulari cæli temperie, & benignitate in dies excrecente: tum etiam cum radice arboris inferius se magis ac magis demittente componitur. Ascendit inquit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra scienti. Quoniam hæc duo mutuo se respiciunt: cum ea germanæ amplitudinis natura, atq; lex sit, ut quantum possit, ad inferiora se demittat, seu ut tunc super astra referatur, cum in terræ centro se nititur abscondere. Nouerat hoc perbellè magnus ille Doctor gentium D. Paulus, qui in Apostolatus apice constitutus, & ad amicorum, siue filiorum Dei gradum euectus, ita demisse ac modestè de se sentiebat, ut illustra Apostoli, & amici nomina silentio premens, seruum potius Christi se compellare voluerit. Redemptorem nostrum imitatus, qui ministrare potius elegit, quam ministrari.

Narratur in Scriptura Sacra testimonium illud, quod Ioannes Baptista perhibuit de Iesu, quod nimirum esset Messias seu Christus: hoc enim fuit publicum, iudicium, & celeberrimum, ut potè à Pontificibus, & magistratibus iuri-

dicè postulatam, & acceptam, per legatos ad Ioannem missos. Ioan. 1. hoc est testimonium Ioanni, quando miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & leuitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es. Putauerunt ergo Pontifices sui Officij esse, ut ab eo quærent, quis esset? præsertim quia ex translatō à Iuda ad Idumæum Herodem scēptro, & ex completis septuaginta hebdomadibus Danielis, sciebant iam imminere tempus aduentus Messie. Crediderunt tamen verius cum Chrysosthomo, id eos interrogasse ex odio, & inuidia Iesu: ut enim Iesum ostenderent non esse Messiam, titulum Messie ad Ioannem transferre conabantur, interrogando, an ipse esset Christus? Quid verò ille? oblatam summam Messie dignitatem non sibi arrogauit, sed præclaro Christi Dei testimonio humillimè repudiavit, inquires: Non sum ego Christus. Qua de re S. Augustinus, ita profundè philosophatur: Quod enim est maius testimonium veritatis, quam se humiliando eum agnoscere, cui amulando poterant inuidere? putari Christus potuit, & noluit. Dixerunt homines cum fallerentur in eo: Num forte hic est Christus? Respondit ille, quod nouerat, vnamaneret, quod erat. Inde quippe Adam lapsus perdidit, quod erat; quia quod non erat usurpauit. Recolebat hoc iste magnus, sed in paruo Christo minimus, Statimq; subdit: Nouerat hoc, recolebat hoc, & tenebat, quia recuperare, quod perdidit, cogitabat. Bene equidem? istiusmodi repudio in censu hominum perdidit Ioannes, dici Messiam, & tanquam Christum haberi; id autem è diuerso quodammodo piè ambiebat recuperare aliquo humilitatis f. su: quia recipere, quod perdidit, cogitabat. Magna certè perfectio D. Ioannis, qui cum tanta humilitate excelleret, facile summam Messie dignitatem amulari potuit; & nihilominus eiusmodi dignitatis fastigium sibi oblatum, vltro repudiavit aien: Non sum ego Christus.

Ioan. 1.

Iudæi eum Ioannē requirēbant de Christo quis esset.

S. August.

S. Ioannes ex humilitate Christi titulum recusauit.

Profecto Ioannes non erat Christus, sed per humilitatem ita erat in Christo, (in paruo inquam Christo minimus) ut humilians se infra seipsum, & reputans in censu hominum æstimari Messiam, istiusmodi humillimo repudio, quodammodo recipere, quod perdidit, cogitari posset, cum nihil magis humilitate hominem exornare valeat.

Contendebat & in Christo humilitas cum dignitate, de primatu atq; amplitudine. Dignitas incomprehensæ eius Deitatis proponebat, quod Pater omnia in manus eius tradidisset, eumque iudicem viuorum, & mortuorum constituisset;

N 3

Ioan. 8.
In Christo
humilitas
cum digni-
tate de pri-
matu cer-
tans, pre-
ualuit.

Primasius.

Theodor.

Photius.

fer: Pater non indicat quenquam, sed omne iudi-
cium dedit Filio: Proinde suadebat digni-
tas, vt se Christus magnanimum in oeu-
lis hominum gessisset. E contra humili-
tas salutem generis humani per superbi-
am amissam obiebat, suadens non nisi
exinanitione, & summa demissione qua-
rendam esse. Tullit ille sententiam pro
parte humilitatis ad Philipp. 2. Qui cum
in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse
se aequalem Deo: sed semet ipsum exinanivit for-
mam serui accipiens. hoc est, vt exponit Pri-
masius: Accepit formam serui, nihil sibi vendi-
cans potestatis, cum haberet omnium dominatum.
Theodor. quasi vnigeniti a Patre. seu vt exponit Theo-
doretus: Cum esset Deus, & natura Deus, &
Patri equalis, non hoc magnum existimauit, sed
celata dignitate, summam accepit humilitatem, &
humanam formam suscepit. Cuius rationem
Photius reddit: Quia inquit maxime quod
Deus sit, ex hoc ostenditur, quod sese demiserit, ac
humilitatem gesserit. Palam ostendens,
profundam humilitatem, summum Chri-
sti ornamentum fuisse, atq; certissimum
eius diuinitatis indicium.

Quod probè sciens Beata Virgo, festi-
nanter abiit in montana, & tanquam hu-
millima ancillula domum Zachariae in-
travit, vt illa sua humilitate Regem re-
gum, & Dominum dominantium, quem
vtero gestabat, velut regia maiestate, &
purpurâ adornaret, cum magis sum-
ptuosus Christi apparatus esse non po-
tuerit; quam Mariæ humilitas. Quod in
hunc modum declara. Arcano recentis
stellæ ductu venerunt ab oriente Magi
Hierosolymam, atq; in magna illa vrbe,
superbis altè substructionibus, & regali-
bus palatij incluta, caelestem itineris du-
cem perdididerunt. Perrexerunt postmo-
dum ad modicam vrbecculam Bethle-
hem, & ecce redaccensa de cælo fax præ-
ibat, quæ stetit supra, vbi erat puer. Et
intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria.

Matth. 2.

matre eius, & procidentibus adorauerunt eum. Mat-
thæi 2. Vbi communiter sancti Patres, &
Expositores censent, per domum, hoc loco
intelligi stabulum, in quo natus erat
Christus. Cum enim census ab Augusto
toti populo indictus, per multos dies, &
mensis ageretur, per singulos dies afflu-
ente alia & alia diuitum censendorum
turbâ, Beatæ Mariæ, & Christo, vt pote
pauperibus, nullus erat locus in diuer-
sorio, vsq; ad diem tertium decimum ab
ortu suo. Quod Dei ordinatione euenit,
tum ad probandam Magorum constan-
tiam; tum vt magi, ceteriq; edoceren-
tur, Christi regnum non in opibus, fastu

palatij, pompisq; huius sæculi; sed in pau-
perate, humilitate, contemptu mundi
situm esse. De quo pulchrè inibi Galfridus,
apud Tilmannum: Intrantes, inquit,
domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius.
Quid dicimus, quid sic inuentum est, qui sic ques-
tus est? Hæc vniuersa familia nati Regis, sed eor-
dem virtute magis, quam paucitate mirabiles, exi-
gua numero, sed merito satis immensa. Vbi quæ mi-
nus, etiam secundum hominem inuenerunt, quod
aliqua dignum esset veneratione, ea carissè lique-
diuinitatem agnouisse mysterium, qui procidentibus ado-
rauerunt eum. O grande Mariæ Deiparæ, &
inde egenæ abiectionis, humilitatis Sacra-
mentum! summus ipse Deus, sæculorum
rex, recens corporatus, mundi regibus,
atq; in illis toti mundo adorandus ap-
paruit, & pauperula, atq; humanis oeu-
lis despicibilis Maria eius mater, tanti
Regis hæc vniuersa familia fuit. Ipsa, ipsa
inquam humilitate magna, humili ege-
state incluta, numerosa cælitum officia,
atque Angelorum obsequia, sumptuosius
obibat, & gloriosius supplebat. Hæc vni-
uersa familia nati Regis. Adeo, vt vbi mun-
di Reges, sapientissimi Magi, tantum de
tanta humilitate apparatus aduertere-
runt, & diuerso stupentes, de humilita-
te venerationem combiberunt, & proci-
dentes adorauerunt eum.

En quam sumptuosus Christi appara-
tus, ex profunda virginis humilitate!
Principes terreni si eis palatia splendida
desint, desit maiestatis splendor, desit
nobilissimus aulicorum comitatus, vile-
scunt apud suos subditos; Christus vero
in stabulo loco vilissimo, foetido, & in-
mentis non hominibus debito, sola Vir-
gine Matre adstante, à Regibus honora-
tur, vt regum Rex, adoratur vt verus De-
us, idq; adeo, quia Virgine matre supra
omnes creaturas dignificatâ; verum su-
pra omnes humili natus. Ergo nisi Vir-
go humilis præfens adesset, Christo hæc
Dextrinseca Magorum adoratio defuisset.
Atq; hæc est causa, quod Beata Virgo per
singularem, ac propriissimam attributio-
nem, tam in scripturis, quam apud om-
nes Patres verum Dei templum, & ha-
bitatio peculiariter dicatur. Tum ideò,
quod non sub noxiæ originalis infectio-
nis climæ, & sub insulari illius ac tri-
stissimæ noctis tenebris, sed benigniori
cælo, ac pulcherrimo solis aspectu, sub
gratiæ inquam, atq; diuini fauoris cele-
sti climæ fuerit concepta. Quoniam
Dei templum & habitationem, omnino
da decebat sanctitas, puritas, & ab omni
labe alienatio. Tum ideò, quia sicut
templum

Galfridus.

Dionysius
Alexandr.

S. Damasc.

Luce 1.

templa sunt præcipua Dei ornamenta, A
eum plausu atq; lætitia è captiuitate æ-
gyptiaca eduxit, liberante signatissime
protulit Chrysologus: serm. 146. Maria
Deipara est maximum hominibus inci-
tamentum ad Christi adorationem.
Quod pulchrè tetigit Dionysius Alexan-
dr. in epist. contra Paulum Samosat. vbi
illa Apostoli verba: tabernaculum non manu
factum, Virgini accommodans ita dicit:
Non in seruo habitauit, sed in sancto suo taberna-
culo, non manu factum, quod est Deipara: illic enim
in ipsa Rex gloria factus est Pontifex. Quod cla-
rius adhuc elucidat S. Damascenus O-
rat. 1. de Natiuit. Virginis: Virgo inquit,
templum Dei sanctum, quod Princeps Pacis Salo-
mon, id est, Christus construxit, & habitauit, non
auro, & manibus lapidibus ornatum; sed auri lo-
co spiritu fulgens, & pro lapidibus pretiosis mar-
garitam ingentis pretij Christum habens. Vnde
paulò post inferit: Cedat igitur Moyses, & A-
braham tabernaculum, vitâ & ratione prædita
Dei tabernaculo! Quomodo ergo Reges
Christum infantem in vlnis Deiparæ, ve-
lut in templo spectantes, ex sola tantæ
Virginis humilitate, pro Deo agnosce-
re, & vt Deum, adorare non debebant?
Ingreditur pariter hodiè domum Zacha-
riæ, velut templum magnificum, vt in
domo sacerdotis vniuersum mundum, ad
Christi adorationem excitet, pulcherri-
mo suæ profundæ humilitatis apparatu,
quo sumptuosior haberi nequit.

Sed videamus iam quodnam orna-
mentum terrenis regibus ac regnis, in
sua Visitatione afferat Sanctissima Vir-
go. Magnum equidem, & ineffabile, quia
in eius vtero Christi cum Patre nostræ
salutis contractus iniri sunt. Quod non
operosè deducitur ex illis Christi verbis
ad Philippen. 2. Tunc dixi: Ecce venio,
vt faciam voluntatem tuam. Moxq; su-
biicit: in qua voluntate sanctificati sumus, per
oblationem corporis Iesu Christi semel. Scrute-
mini diligentius, quandonam ista obla-
tio corporis Iesu Christi facta est: & fa-
cile cognoscetis, quia in die visitationis
sanctissimæ Virginis, in domo Zachariæ
Sacerdotis, quando Elizabeth Spiritu
Sancto repleta, exclamauit voce magna:
Benedicta tu inter mulieres, & benedictum fructus
ventris tui. Quasi diceret: ideò benedicta
inter mulieres haberi, quia hodiè per
fructum ventris tui, id est, per incarna-
tum Dei Verbum, salutis nostræ contra-
ctus cum Patre æterno initus, & roboratus
est. Hoc sensu de Deipara Christum
vtero gestante, & in domum Zachariæ
veniente, atq; homines tunc è veteri ser-
uitute non secus, ac antiqua illa Maria
Moysis soror, quæ Israëliticum populum

gyptiaca eduxit, liberante signatissime
protulit Chrysologus: serm. 146. Maria
inquit Mater vocatur, & quando non Maria Ma-
ter congregaciones inquit aquarum appellauit Ma-
ria. Nonne hæc exeuntem populum de Egypto con-
cepit vno vtero, vt emergeret caelestis in nouam
creaturam tanta progenies. Per quod ostendit
in Deipara vtero, potissimum in die vi-
sitationis initos esse ex parte Christi cum
summo parente nostræ redemptionis cõ-
tractus: ex quorum vi à demonis po-
testate, non secus ac populus è durissi-
mo Pharaonis imperio liberaretur; cui
sententiæ subscribit D. Ambrosius lib. 2.
in Lucam. vbi velut ad solemnitatem, &
confirmationem huius contractus, ad-
scripta ea omnia, quæ in publicorum
contractuum tabulis obseruabantur, ita
recenset: Nam si consules adscribuntur tabula
emptionis, quanto magis redemptionis omnium de-
bit, tempus adscribi? Habet ergo omnia, quæ in
contractibus esse consueuerunt, vocabulum summam
illius potestatem gerentis, diem, locum, causam. Vt
contractus nostræ salutis, & redemptio-
nis, cum æterno Patre iniretur, Christum
Pontificem, & summum sacerdotem fieri
oportebat, iuxta illud Hebr. 5. Omnis Pon-
tifex ex hominibus assumptus, pro hominibus con-
stituitur in ijs quæ sunt ad Deum. Et paulò in-
ferius: Tu es sacerdos in æternum secundum ordi-
nem Melchisedech. At vbi obsecro, & in quo
loco Christus in Pontificem consecratus
est? certè in gloriosa Deiparæ visitatio-
ne, in domo sacerdotis Zachariæ, in pu-
rissimo Virginis vtero. Audite Dionysii-
um Alexandrinum in epistola contra Pau-
lum Samosatenum, id euidenter asseren-
tem his verbis: Non in seruo inhabitauit, sed
in sancto suo tabernaculo, non manufacto, quod
est Deipara Maria: illic enim in ipsa Rex noster,
Rex gloria factus est Pontifex, non secundum le-
gem carnalis mandati, sed secundum virtutem vi-
tæ indissolubili. In vtero igitur Sacratissimo
Virginis, die Visitationis eius, Christum
Iesum Pontificem fuisse consecratum,
proclamat iste Author, vt scilicet à die
Visitationis Deum iratum hominibus, re-
conciliare inciperet.

Ergone paruum hinc Reges, & regna
terrena habent ornamentum? dum eis
per Christum mediante Virgine iratus
Deus reconciliatur. Accipite maius, quia
à die suæ Visitationis Augusta Deipara
Regum, ac regnorum patrocinium, &
tutelam suscipit, attestante id Georgio
Metropolitæ Nicomediensi serm. 7. in
sanctam Deiparam. Vides inquit, vniuersam
populi Christiani spem ex te pendentem. Fac ergo
potentia

S. Amb.

Hebr. 5.

Christi die
Visitationis
in Pontificem
consecratus
est.

Beata Vir-
go à sua Vi-
sitatione
die Regum
ac regnorū
patrocinium
suscepit.

Georgius
Metropol.
Nicom.

potentia tua, ut bene illi, ac prosperè cedat. Nul-
lum aliud perfugium habet à malis occupantibus,
excepto duntaxat inexpugnabili illo tuo auxilio.
Qui rerum summa possunt, suam tibi spem ad-
dixerunt: te opponunt, armorum vniuersorum la-
co: sicut te, ac lorica circumposita habent, co-
ronamq; circumquaq; gestant: sui te imperij posue-
runt vallum: tibi sceptrum regni tradiderunt, &
crediderunt. Egregie sanè: est enim Dei-
para Regum, regnorumq; subsistentia; ne
corrumpant; præsidium, ne hostiliter ex-
pugnentur; asyllum, quò in periculis tutò
confugiant.

Salomon Regum apex, generosam re-
gnandi originem increata sapientia ad-
scribens, sic dicit Prou. 8. *Per me Reges regnauit,
& legum conditores iusta dederunt.* In Hebræo
explicatius legitur: *In me Reges regnauit, &
legum conditores iusta dederunt.* Quæ verba

Cyrillus Alexandrinus initio libri de re-
sta fide ad Theodosium Imperatorem,
de Christo intelligit. Tam p; inquit, ad
præclari viri imperij summum præsidium est Domi-
nus noster Iesus Christus. Nam per illum Reges re-
gnant, & potentes scribunt iustitiam, sicut scri-
ptum est. *Esq; illi potentissima voluntas, solusq;
nexus boni omnis impletio.* Distribuit autem prom-
ptè diligentibus se omnia, quæ laudabilia, & ad-
mirabilia, ac eximia. Moxq; subdit: Quod au-
tem gloriosa in Deum pietas, regij honoribus im-
mobile sit fundamentum, etiam ex ipsa diuina scri-
ptura docere attentabo. Vbi sanctus hic Do-
ctor, Deum enuntiat Regum, & regno-
rum præsidium, atq; fundamentum; cu-
ius potentissima voluntas, solusq; nexus,
boni omnis impletio est. Cæterum Leo

Augustus, licet regum, regnorumq; præ-
sidium, ad Christum spectare fateatur,
non tamen sine pio Deiparæ interuen-
tu, illud haberi posse edisserit Orat. 1.
Virginem Deiparam in hunc modum
alloquens: At tu, Virgo & Mater, quæ hæc
plurimum distans, vnita in te ostendisti: tu in-
quam, contra quidem spem nata, quæ altiori supra-
rationem partu prolem edideris, ne Filium ac De-
um placido deservis, pro hereditate, quam ei pater
dedit, cui etiam pastores nos præfecit, ut ab omni-
bus rapacium bestiarum insidijs, illas custodiat,
tum quotquot obscurum, tum quotquot apertum, ac
quod oculis ipsis videtur, periculum afferunt. Ut
hinc ediscant Christiani Reges, ac Prin-
cipes, se constitui ac præfici pastores hæ-
reditatis Christi: sciantq; ab eo solum,
qui est regnorum Dominus, præsidium
ac tutamentum, per Virginis eius Ma-
tris, ac mundi Reginae preces, experien-
dum, atq; obtinendum esse regnorum
tutamentum, & populorum illarum eu-
stodiam à rapacissime cruenta hostium

Aferitate, atq; à clam intestinis domesti-
corum insidijs. Qui ergo per Mariam,
& in Maria non regnat, cui Maria regni
præsidium, ac fundamentum non est, il-
le regnum, cui præest, planè repuntia-
uit, abdicauit coronam, & sceptrum,
abiecit: habet enim sine præsidio ar-
cem, & culmen sine fundamento.

Audiant hic Principes, Reges, Im-
peratores Leonem Augustum, verè Prin-
cipem, Regem, Imperatorem, audiant
inquam, & cognoscant Virginem Dei-
param esse regnorum fundatricem,
atque conseruatricem. Auriti sint ad
hæc, & æquè surdi ad aulicorum con-
cionatorum fucatas, plerumq; ora-
tiones, ambitiosa adulatione, colorantes
errata, & facundo subtiliter ludibrio
simplices Principum mentes assentato-
riè fascinantes. Qui sæpè Evangelica ve-
ritate postposita, quò suis lucellis ambi-
tioni accommodis velificent, osculos
propinant theatrales, culpanda laudan-
do, & laudanda impudenter vituperan-
do, in funesta regnorum catastrophè, in-
luctuosa rei Christianæ tragædia. Con-
tra quos vehementer insurgit Propheta
Domini Isaia 5. *Va qui dicitis malum bonum,*

*& bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lu-
cem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dul-
ce in amarum. Va qui sapientes estis in oculis vo-
stris, & coram vobismetipsis prudentes.* Egregie
sanè: nihil magis perniciosum in Prædi-
catore Evangelico, quàm adulatio, & ob-
hoc maxime fugienda, ut præclare do-
cet S. Hilarius, super illa verba Psalmi
decimi quarti. *Ad malum deductus est in con-
spectu eius malignus, in hunc modum scri-
bens: Non oportet humilitatem, carere consilij
tia, & libertas: Dei à nobis in ea, quam omnibus
debemus seruitute, recitanda est, ne ad potentia-
rum impetum terreamur, ne ad maleuolorum arbi-
traria cedamus. Interdum enim etiam regibus ini-
qua poscentibus turpi adulatione famulamur.* & Vb

tyis alieni conscientia nostra infirmate blandimur.
Verum eiusmodi Concionatorem Isaia
in persona sua, tanquam polluta labia
habentem, grauiter reprehendit cap. 6.
Va mihi quia tacui: quia vir pollutus labijs ego
sum. Quid causa, quod Propheta sanctus
pollutum labijs se dicat? Respondet
Glossa Interlinear. *Quia Oziã, & alios non
reprehendi libere, idò cum Angelis Deum laudare
non merui, & timore, ne dicatur mihi. Quare tu
enarras iustitias meas? En quantum malum.*
Concionatori, male agentibus blandiri
& delinquentes non corrigere. Fateor
multi laboris esse iudicare Principi, quod
oporteat, quod ratio, quod æquitas, quod publi-

publicum bonum, quod sperata æterni. Atq;
tas postulat, cum Principum per pauci-
recta consilia admittant. Ea tamen mo-
deratio adhiberi debet, ea in dicendo
reuerentia, ea in suadendo modestia, ea
tandem in obiurgando temperantia, ut
integra sit veneratio, tuta Regis & regni
salus. Dum enim Principum, & magna-
tum delicta à nemine reprehenduntur,
manifesta ad interitum toti regno via
sternitur.

Ostendi igitur Virginem Deiparam,
Verbo incarnato grauidam, festinanter
peregrisse suam visitationem, idq; solam,
ut hac sua humilitate sumptuosum Chri-
sto nascituro præpararet apparatus, tum
ut terrenis Regibus ac regnis, magnum
adderet ornamentum, à die visitationis
in suum patrocinium, & protectionem
vraq; accipiendo, & vna cum Christo
feliciter conseruando. Propter quod

S. Augustinus. D. Augustinus serm. de Natiuit. Beatæ
Mariæ Virginis, *Virtutem pugnamus, & pal-
mam victorum, eam appellat.* Ne ergo sibi inui-
deant victorij Principes, hoc validissimo
præsidio, Virgine Maria votiue armen-
tur: ne regna Christiana hostilis furor de-
populetur, aut intestina bella corradant,
tutamentum à Virgine Deipara, tan-
quàm à suo singulari ornamento, humi-
liter poscant. Nos verò sub eius patro-
cinium confugiendo, cum Georgio Ni-
comedienfi serm. 6. deuotè eam allo-
quendo, concludamus: *Siste suffragij tu-
cemota in populum tuum bella, vindica potenti-
am virtute gregem in te confidentem, quia nul-
lum auxilio tuo firmius trophæum opponimus.*

E O D E M D I E C O N C I O II.

Magnificat anima mea Do-
minum.

Beata Virgo toto affectu Deum magni-
ficat, quia de purissimo eius sanguine
carnem assumens, vltimam consumma-
tionem gloria extrinsecus ab illa accepit.

Tridissimo creationis, & redemptionis
titulo, vniuersam creaturam ad
laudandum Deum, eiusque sanctissimæ
voluntati se in omnibus conformandum
obligari, proclamat Regius Vates Psal-
mo 110. *Magna opera Domini, exquisita in o-
mnes voluntates eius.* Græca versio legit: *exa-
cta, seu parata ad omnes voluntates eius.* Quasi
aperitiùs dicere vellet, creaturas in o-
mnes Dei voluntates, paratas expedi-

Atq; esse debere. ut quidquid ipse vo-
luerit, statim illæ perficiant, & voluntati
eius plenè respondeant. Ita quidem, ut
nullus creaturarum vsus, nullum offici-
um, siue obsequium à Deo exspectatur, ad
quod non paratam, & expeditam, imò
obuiam etiam, & occurrentem creatu-
ram ille suam inueniat. Quod elegan-
ter perstringit S. Chrysostomus: *Accu- s. Chrysost.*

rata inquit, præparata, perfecta, absoluta suf-
ficientia ad eius faciendas voluntates, quæ satis
sunt ad eius restandam potentiam, quæ nec claudi-
cant, nec manca sunt ad iussa eius peragenda. Hoc
debitum creationis tributum persoluit
Deo in hodierna festiuitate Beata Virgo,
tota in laudes Dei effusa humiliter oc-
cinens: *Magnificat anima mea Dominum.* Et
cur potius non inuitat omnes gentes ad
magnificandum Deum; quemadmodum
olim fecerat Rex & Propheta Dauid Psal.

mo 116. *inclamans: Laudate Dominum o-
mnes gentes. Quemadmodum fecerat Ma-
ria soror Aaronis, quæ in medio iuuen-
cularum tympanistrarum in Dei magni-
ficationem erumpens, dicebat Exodi 15. Exodi 15.*

Cantemus Domino: gloriòse enim magnificatus est.
Verum in singulari dicit: *Magnificat anima*
mea Dominum. Nodum soluit Origenes, su-
per Magnificat, ita respondens: *Vnusquisque*
nostrum ad imaginem Dei formans animam suam
*aut maiorem, aut minorem ponit imaginem: quan-
do igitur ait, grandem fecero imaginem, & ma-
gnificauero eam opere, cogitatione, & sermone,*
tunc imago Dei grandis efficitur, & ipse Dominus,
cuius imago est, ab anima nostra magnificatur. Pa-
lam ostendens, animam eò magis ma-
gnificare Deum, quò magis sancta fue-
rit. Meritò igitur Beata Virgo ex Spiri-
tus sancti impulsu singulariter dicit: *Ma-
gnificat anima mea Dominum; non autem,*
magnificemus Dominum, quia anima,
Virginis Deiparæ adeò sancta est, ut in ea
magis representetur Dei gloria, quàm
in omnibus alijs sanctis. Hæc est senten-
tia Diui Bernardini, tomo 1. concl. 61. s. Bernard.

ar. 6. cap. 14. *Elevata est inquit, magnificen-
tia tua super celos: magnificencia enim Dei dicta
est Virgo Maria. Clariùs adhuc tom. 3. serm.
11. ar. 1. cap. 2. Singulari inquit, magnifi-
centia Dei fuit Beata Virgo, quia in eius exalta-
tione plus magnificatur: & etiam in eius humi-
litatione, deuotione, gratiarum actione, & omni-
um bonorum Dei fruitione, plus magnificat Domi-
num; quàm omnis creatura alia simul sumpta.*
Comprobat quoque Petrus Chrysologus Chrysolog.
Serm. 140. ubi sic loquitur: *Quantum sit Deum*
*satis ignorat, qui huius Virginis mentem non stu-
pet, animum non miratur.* Benè equidem:
sola Virgo iure meritò dicere potuit in
singula.

Angulari: Magnificat anima mea Dominum: Amo 1. serm. 51. ar. 3. cap. 2. Mens inquit quia anima illius adeo sancta erat ut omnium creaturarum sanctitates, & perfectiones, longè transgressa esse videatur. Vnde quia diuinæ sanctitatis radij ita copiose reflectebantur in sanctissimam Virginem, tantus charitatis ardor in ea accensus fuit, dum esset viatrix, ut quò magis Deum amaret, eò magis amare desideraret. Quemadmodum enim ignis non habet terminum in agendo, iuxta illud: ignis nunquam dicit sufficit. Sed semper crescit in maius, dum inuenit auctam materiam, in qua accendi potest; ita amor perfectus erga Deum, non habet terminum in amando Deum, qui cum sit infinitæ bonitatis, semper inuenitur in eo, quod amorem nouo modo accendat, alliciat, delectet, iuxta illud Ecclesiastici 24. Qui edunt me, adhuc esurient. Quæ verba ingeniosè elucidat Richardus de gradibus charitatis cap. 2. Deum inquit amans anima non satiatur amore, quia Deus amor est, quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circulum facit, ut nullus sit finis amoris. Vides igitur quemadmodum insuperabilis est charitas omnia superans, ita insatiabilis omnia vorans, & ex copia parit inopiam, dum ex prægustatione delicis, amplius in desiderijs exardescit, quod est dentur ad plenitudinem; nunquam tamen ad saturitatem. Qui edunt me inquit, adhuc esurient. O bone Deus, quem amare, edere est, quomodo amaret te sic refectus, ut magis esuriant, nisi quia tu es cibus, & esurient, & qui non gustant prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibis, ut esurire facias. In beata Virgine adeo fuit continuatus actualis amor, quò à primo conceptionis sue momento Deum dilexit, ut nulla ne per somnum, quidem interruptio, in ea fieret. Si enim D. Augustinus libro quinto contra Iulianum, cap. 5. de hominibus in statu innocentie pronunciat. Tam felicia erant dormientium fomina, quam visa vigilantium. Quanta maiori ratione possimus de Beata Virgine dicere, eam tam felici fuisse dormiendo, quam vigilando: quidquid enim perfectionis gratia in illo statu communicatum fuit, Virgini sanctissima denegatum non erat. Hinc illud Cantica 2. Adiuu. vos filie Hierusalem per carum, ceruicibus comporum, ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa velit. Septuaginta legunt: dilectionem, ad indicandum, quòd Beata Virgo actu semper dilexerit Deum. Sic de illa fatur S. Hieronymus relatus à D. Bonauentura lib. 1. Pharm. cap. 5. Totam inquit repleuerat spiritus S. gratia; ita ut in ea nihil esset, quod mundum violaret affectus, sed ardor continuus, & Bernardus, breuiter profusi amoris. Et S. Bernardus, co-

Amo 1. serm. 51. ar. 3. cap. 2. Mens inquit quia anima illius adeo sancta erat ut omnium creaturarum sanctitates, & perfectiones, longè transgressa esse videatur. Vnde quia diuinæ sanctitatis radij ita copiose reflectebantur in sanctissimam Virginem, tantus charitatis ardor in ea accensus fuit, dum esset viatrix, ut quò magis Deum amaret, eò magis amare desideraret. Quemadmodum enim ignis non habet terminum in agendo, iuxta illud: ignis nunquam dicit sufficit. Sed semper crescit in maius, dum inuenit auctam materiam, in qua accendi potest; ita amor perfectus erga Deum, non habet terminum in amando Deum, qui cum sit infinitæ bonitatis, semper inuenitur in eo, quod amorem nouo modo accendat, alliciat, delectet, iuxta illud Ecclesiastici 24. Qui edunt me, adhuc esurient. Quæ verba ingeniosè elucidat Richardus de gradibus charitatis cap. 2. Deum inquit amans anima non satiatur amore, quia Deus amor est, quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circulum facit, ut nullus sit finis amoris. Vides igitur quemadmodum insuperabilis est charitas omnia superans, ita insatiabilis omnia vorans, & ex copia parit inopiam, dum ex prægustatione delicis, amplius in desiderijs exardescit, quod est dentur ad plenitudinem; nunquam tamen ad saturitatem. Qui edunt me inquit, adhuc esurient. O bone Deus, quem amare, edere est, quomodo amaret te sic refectus, ut magis esuriant, nisi quia tu es cibus, & esurient, & qui non gustant prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibis, ut esurire facias. In beata Virgine adeo fuit continuatus actualis amor, quò à primo conceptionis sue momento Deum dilexit, ut nulla ne per somnum, quidem interruptio, in ea fieret. Si enim D. Augustinus libro quinto contra Iulianum, cap. 5. de hominibus in statu innocentie pronunciat. Tam felicia erant dormientium fomina, quam visa vigilantium. Quanta maiori ratione possimus de Beata Virgine dicere, eam tam felici fuisse dormiendo, quam vigilando: quidquid enim perfectionis gratia in illo statu communicatum fuit, Virgini sanctissima denegatum non erat. Hinc illud Cantica 2. Adiuu. vos filie Hierusalem per carum, ceruicibus comporum, ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa velit. Septuaginta legunt: dilectionem, ad indicandum, quòd Beata Virgo actu semper dilexerit Deum. Sic de illa fatur S. Hieronymus relatus à D. Bonauentura lib. 1. Pharm. cap. 5. Totam inquit repleuerat spiritus S. gratia; ita ut in ea nihil esset, quod mundum violaret affectus, sed ardor continuus, & Bernardus, breuiter profusi amoris. Et S. Bernardus, co-

Magnum satis motuum Virgo Deipara habuit, ad magnificandum tanto affectu Deum, quia Verbum incarnatum in sua incorporatione ultimam de illa sumptum consummationem. Audite Emisse num de Natiuit. Domini hominibus hac de re ita loquentem: De carnis Mariæ coagulatione, de eius formatio visceribus, de eius substantia consummatus processit. Ponderate vltima hæc verba, in quibus Christus Deus, & naturalis Dei Filius, dicitur de Mariæ substantia consummatus prodijisse. An certè Dei Filius à Patris pectore non perfectus, & consummatus prodijt? Vtq; Pater totum se Filio communicauit? Nam de Dei Patris summa perfectione scribens Zeno Veronensis ita differit. Solus inquit est, ante annia, & post omnia, quoniam in eius manu inclusa sunt omnia; ex se est, quod est. Solus sui consens, quantus & qualis est. Solus perfectus, quia non potest illi aliquid nec addi, nec minui. Solus omnipotens, quia ex nihilo vniuersa constituit, virtute volens, maiestate custodit. Solus incommutabilis, ac sempiternus, quia in se non admittit aetatem. Solus sempiternus: quia immortalis est Dominus.

Postquam autem ita altè, & doctè de Patris Dei augustissima perfectione differit, mox suum discursum sic concludit. Hic est Deus noster, qui se digessit in Deum. Hic Pater, qui suo manente integro statu, totum se reciprocavit in Filium, ne quid sibi derogaret. Nam si aliquid, perfectionis Filio decesset, quæ reperitur in Patre, aliquid sibi Pater derogaret: esset enim Pater non adæquatus perfecti Filij, & sic Filij defectus reciprocaretur in Patrem, quoniam perfectionem, quæ Filij caret, Pater non haberet: ergo omnem suam perfectionem Filio communicauit Pater. Fateor ita esse: perfectus Filius à Patre natus est, sed perfectione Deitatis, & diuinæ personalitatis elogio. Verum, cum Deus homo in Mariæ visceribus coagulatus esset, tunc de almo eius utero consummatus processit, quoniam ex incarnationis mysterio in ipsa peractio, sanctissimæ Trinitatis opera, & mysterium, quod ab Hesichio Presbytero Hierosolymitano, Virgo Deipara vniuersum Trinitatis complementum appellatur, quatenus Deus extrinsecus quodammodo perfecti, & compleri dicitur, dum suam perfectionem

Emisenus.

Zeno Veronensis.

Beata Virgo est vniuersum complementum.

Statim mundi, ineffabile Trinitatis mysterium, Verbi æterni incarnationem, & Virginem Matrem reuelare voluerit primo homini, atq; Angelis. Postquam enim Deus de limo terræ plasmavit hominem, statim graui somno eum corripuit; immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumq; obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea, S. Augustinus libro nouo de Genesi ad literam cap. 19. legit: immisit Deus extasim in Adam. Ad quid? ut scilicet lumen propheticum acciperet, respondente eodem sancto Doctore. Illa inquit extasis, quam Deus immisit in Adam, ut soporatus obdormeret, rectè intelligitur ad hoc immissa, ut & ipsius mens per extasim particeps fieret tantum Angelica curia, ut intraret in sanctuarium Dei, intelligeret nouissima. Sanctus autem, Chrysostomus homil. 15. in caput secundum Genesim. Et S. Epiphanius lib. 1. contra Hæreses in principio, dicit, ut Deum vnum in essentia, trinum in personis agnosceret. Adam inquit Protoplastus formatus est, non autem erat idololatra, & nouit Patrem Deum, & Filium, & Spiritum Sanctum, Prophetam enim erat. Adam igitur ante peccatum, mysterium Trinitatis per reuelationem diuinam intellexit, Triadosq; consilium ad formationem humani figmenti præcessisse; & ideo statim subiungit: Prophecia erat Adam: & nouit quod Pater dixit Filio: Faciamus hominem. Verum neq; post præuicationem, & humani generis ruinam, Adamo diuina pietas defuit: iterum condecoratus est prophetico lumine, ut præcognosceret in Spiritu Deiparam, eiusq; Filium, vnicum hominis assertorem, qui humanitate assumpta, per passionem & mortem, hominem vinculis constrictum solueret, mortuum reuocaret ad vitam, & pro omnium sceleribus Deo Patri plenissime satisfaceret. Hoc palam ostendit magnifica illa Dei promissio, diuinis literis consignata, Genesi 3. vbi Deus alloquens serpentem peccati auctorem, & omnis doli artificem, dicit: Inimicitias ponam inter te, & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. De quo Domini promisso Rupertus Abbas lib. 3. in caput 19. Genes. ita discurret: Certissime igitur hic semen illius mulieris promittitur, quod est Christus, per quod sexus idem, qui deceptus est, decepturus caput omne contriuit, quando ad destructionem peccati, Beata Virgo nouum hunc sine peccato, & celestem hominem mundo edidit. Hanc autem promissionem fecit Deus primis parentibus per supernam reuelationem, & illustrationem prophetam,

S. Chrysostomus, Cyrillus, Augustinus.

1. ad Corinthios 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo celestis.

Christus cur homo celestis dicitur.

S. Ambrosius.

S. Augustinus.

Genesi 2.

Adam creatus cur statim somno correptus obdormiuit.

S. Epiphanius.

Adam post lapsum cognouit Christum aduentum in redemptionem generis humani.

Genesi 3.

Rupertus.

S. Vincent.

ticam, eorum mentibus immisam, ut illos afflictos hac dulcis expectationis consolatione permulceret, & nimio dolore contrabescerent erigeret, eorumque leuaret ærumnas. Quod ingeniosè S. Vincentius Ferrer, serm. de conceptione Virginis Mariæ, his verbis edisserit: *Dum autem Adam & Eva essent in illa tristitia: Deus reuelauit eis, quod ab eis procederet una Virgo sanctissima, quæ afferret maius bonum, quam ipsi perdidissent. Quia Eva abstulit nobis paradysum celestem. Illa Eva attulit mortem corporis. Virgo Maria nobis donauit vitam animarum. Illa fecit perdere deuotionem, ista fecit inuenire Dei fruitionem. Ut ergo Adam in illa extrema infelicitate, & fummis ærumnis, leuamen aliquod haberet, ex diuina reuelatione Deiparam in spiritu, & eius Filium, futurum totius generis humani redemptorem cognouit.*

Beata Virgo Angelis sanctis post conditum mundi fuit reuelata.

S. Vincent.

Eccelesiast. 24. v. 5.

Quid loquar de Angelis sanctis, nonne & his in principio statim creationis Virgo Deipara reuelata fuit? Postquam enim prælium illud magnum cum Dracone in celo peractum est, alijs irreparabili lapsu cadentibus, his qui diuinum honorem strenuè zelati fuerint, iam in gratia confirmatis, & beatitudinis æternæ coronâ donatis subito facta est diuina reuelatio, & toti illi candidatorum spirituum senatui diuina locutio adfuit. Nam celestis curiæ Imperator, ac totius vniuersi Dominus, instaurare cupiens semidruta commotione superbæ, eorum palatia, consilium pectoris sui aperuit, creandi Virginem Dei Genitricem, ab omni labe immunem, cuius adiutorio, & ministerio impleter Angelorum ruinas, ut ex hominibus ad dignitates Angelorum assumptis, occuparentur vacua subsellia. Quod diuino prorsus ingenio assecutus est S. Vincentius Ferrer, diuini verbi præcoximus, ac in expositione sacrarum literarum subtilissimus, qui sermone de Conceptu Virginis Mariæ ita scribit: *Ita cogitate de Angelis, quando in quolibet viderunt tot Cathedras vacuatas: potestis cogitare, quod supplicabant Deo dicendo: Domine ista ciuitas vestra sic remanebit depopulata? tunc Deus reuelauit S. Angelo, quod eorum Ordo repararetur, non de Angelis, sed de hominibus penitentibus, & obediensibus, & credentibus. Statimque introducit diuinum colloquium, factum vniuerso cœtui Angelorum, in hunc modum, dicens omnibus, quod ipse crearet, & formaret unam Virginem, & cuius fructu tota ciuitas ista populabitur. Hinc est illud Sanctissimæ Virginis: Ego ex ore Altissimi prodii, quasi diceret: tunc ex ore Al-*

tissimi prodii, quando me reuelauit, sanctis Angelis suis. Necdum satis: Sed ulterius progreditur Virgo Deipara: Ego inquit feci, ut oriretur lumen indeficiens, hoc est, dies reuelationis. Nam cum Deus Angelos ad arcanorum consortium admisit, creandi foeminam, ex cuius diuina & humana prole Angelica damna Deus resarciret, hæc denuntiatio, & illuminatio mediante Deipara perfecta est. Quid iam felicius & gratius contingere potuit Angelorum caribus, quam supernæ illuminationis claritate inueneri Dei Matrem, quam reparationi celestium, & terrestrium præparabat Deus, & de fonte solis, qui diem, & solem gratiæ, ac gloriæ peperit, illuminari fulgoribus, ut non solis hominibus, sed etiam Angelis, iuxta significationem nominis Mariæ appareret Magistra, doctrix, stella Maris, & illuminatrix.

O felices illos caelestes spiritus, quorum desolatæ sedes per Virginem Deiparam reparatæ sunt. Felicem & Protopaterentem nostrum, qui ex diuina reuelatione futuram Verbi incarnandi Matrem agnouit, ut post lapsum, in illo suo infelicitissimo casu, & extrema prorsus miseria leuamen haberet. Hinc Adamo post commissum peccatum, ille moderatioris, & prudentiæ igniculus affulsit in excusatione, & confessione sceleris, ut Deo ad iudicii tribunal, & ad supplicium vocanti, non seipsum impavidus obiecerit, sed Euam tanquam munimen, & tutamentum corporis atque animi opposuerit, in quo diuinæ iræ micro retunderetur, & primi exardescerentis Domini furores exciperentur. Postquam enim inaudierat vocem exardescerentis Domini in paradiso, mulierem obiecit: *Dixitque Adam: mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Obstupescite Adamum in crimine fortem militem, in comminatione poenarum fugientem, & obijcientem arma: totum pondus prælij Dei minas iactantis, formidines opponentis declinauit, & feruentium periculorum turbines in caput saminæ coniecit. Et quis vnquam maritus non seipsum pro tuenda vxore opposuit? ergo Adam pro delictis suis, pro Eva suæ, quæ illi charior vitæ esse debebat, pectus suum offerre debuit gladio, ut illa seruaretur incolumis. Verùm sciebat optimè prudens Adam, tutamen viri in semina præparatum esse. Quod doctè ponderat S. Bernardus apud Tylmanum in allegorijis ita loquens: Adam quoque indignationis diuinæ mulierem,*

Per Virginem Mariam Angelorum damna reparata sunt.

Genes. 3.

S. Bernard.

tionem ac complementum patefacit, A atque declarat. Quod sic deduco.

S. Dionys.

Ad diuinam perfectionem spectat, quod ipse extra se diffundatur, suamque bonitatem creaturis communicet: nam quod bonum est, ut ait S. Dionysius, sui ipsius est diffusiuum. Vnde & ipse Deus optimus Maximus, ex huius Sapientissimi, pariterque pijsimi viri sententia, ideo bonus appellatus, quod hoc ipso ait, quod bonum est, ut bonum, per se, & essentia sua, in ea, quæ sunt omnia, bonitatem diffundat. Hinc & Mercurius Trismegistus, bonum actiuum esse docet: quatenus nimirum suam bonitatem diffundit, cum alijsque communicat. Cum ergo præpotens Deus sit summum bonum, suam bonitatem in res conditas diffundere debebat, easque illius participes facere. Quapropter meritò ratio vniuersa, quæ Deus mundum condidit, eius bonitati adscribitur, ut testatur S. Dionysius cap. 4. de celesti Hierar. Primum inquit omnium illud verissima oratione dixerimus, ut bonitate sola, summa illa diuinitas rerum essentias statuit, atque ad esse perduxit: est enim omnia causa, excellentissimæ bonitatis id proprium, ut ad consortium sui, quæ sunt, inuocet, & attrahat omnia; singula scilicet pro capite, & modo rationis suæ. Rursumque subdit: *ut enim sol noster non cogitatione, aut voluntate, sed eo ipso quod est, omnia illustrat, quæ eius lumen pro modo suo capere possunt; sic etiam ipsum bonum. (quod ita præstat soli, ut prima species tenet, obscuræ, imaginis) per se, ipsaq; essentia sua, quæ sunt omnibus pro eorum capite, totius bonitatis radios emittit. Et tandem multis interiectis concludit: ipse auctor beneficus entium amor, (cuius antea in bono excellenter esset) nunquam ipsum in seipso manere insecundum permisit, sed ipsum ad operandum mouit per excellentiam cuncta gignentem. Vnde eum Deus gloriosissimus suam omnem perfectionem explicare minime videretur, nisi seipsum extra se quoque diffunderet; hoc ipso, quod mundum condidit, suum complementum fuisse, quodammodo consecutus dicitur.*

Nihilominus, quia Trinitatis opera inter se parrata, nullibi explicatiùs appareant, quam in Virgine Deipara, meritò cum tanto affectu magnificat Deum, exclamans: *Magnificat anima mea Dominum. In ipsa namque Deipara Sacratissimæ Trinitatis opera enodatiùs ac distinctiùs fulgere dicuntur, ob Incarnationis mysterium in ea perfectum, in quo & diuina bonitas maximè diffusa est, & personarum distinctio summo opere innouit. Quandoquidem inibi secunda persona Dei; Filius, secum in eadem hypostasi natu-*

ram humanam coniunxit, factus homo: & Spiritus sanctus sua operatione Virginem fecundauit, naturamque à Verbo assumptam perfecit: Pater demum vtramque personam ad idem mysterium complendum misit. Quo fit, ut licet vna atque eadem operatione, à tota Sanctissima Trinitate idem mysterium patratum fuerit in Virgine; ipsa tamen operatio in se indistincta, diuinas personas distinctè referat. At verò in reliquis operibus hæc ipsa Trinitatis explicatio, ac declaratio, non perinde apertè elucet: cum enim Trinitatis opera ad extra sint penitus indubia, ideo in illis, ipsa diuinarum personarum distinctio minimè apparet, nisi sub valde obscura, nimiumque imperfecta vestigij ratione.

Meritò proinde Sanctissima Virgo diuinam summo affectu extollit maiestatem, dicens: *Magnificat anima mea Dominum: quia si vel ipsam temporalem diuinarum personarum missionem attendere voluerimus, hæc nullibi magis conspicuè cernitur; quam in Virgine Deipara, & mysterio Incarnationis in ipsa peracta. Nam si Deus optimus Maximus eatenus perfecti, & compleri intrinsecus dicitur, quatenus bonitatem suam extra se diffundit; profectò ubi hæc profusentia uberior contingit, ibi etiam & perfectio illa ac complementum excellentiùs nitet. Profectò autem diuinæ bonitatis profusentia, nullibi magis perspicua habetur, quam in rationalis creaturæ sanctificatione. In ea quippe Deus gloriosissimus seipsum suæ creaturæ participandum exhibet, intimoque illapso ac peculiari, maximeque familiari ratione sese eidem insinuat, eandem deinceps suæ gloriæ participem effecturus. Hæc autem sanctificatio quonam pacto perficitur, nisi per temporalem, ac intimam diuinarum personarum missionem: quæ sanctificatio, diuinarumque personarum missio, in nulla re luculentius eluxit, quam in Virgine Deipara, & mysterio Incarnationis in ipsa peracta. Neque mirum, ineffabile Trinitatis mysterium, eiusque stupendas operationes ad extra maximè ex Virgine Sanctissima mundo innotuisse, cum ipsa inter vniuersas puras creaturas perfectissima sit, adeo ut perfectior fieri nequaquam potuerit, & ideo etiam perfectissimam Dei præferat imaginem, perfectæque Trinitatem exprimit ac representat; potissimum augustissimi dominicæ incarnationis in eius vtero Spiritus Sancti operatione celebrati mysterii*

O 2

adhibita

S. August.

Andreas
Creten.

adhibita ratione, ac dignitate, quâ eo Agnificencia magis magnificat Deum, quàm omnia alia creatura simul sumpta. Et merito quidem: quia est multa magna, inquit Petrus Damianus, facta sunt in creatura mundi; nihil tamen tam excellens, tam magnificum, fecerunt opera digitorum Dei. Ergo Christus à Virgine Matre, magis quàm ab omnibus creaturis magnificatus est, quia de eius substantia consummatus prodijt, carnem humanam de purissimo eius sanguine accipiens, & quidem eiusdem materiæ ac rationis cum nostra, ut constat ex illo Euangelistâ Ioan. 1. Verbum caro factum est, nimirum per assumptionem, & vnionem, iuxta illud ad Hebr. 1. Semen Abraham apprehendit. Et Rom. 1. Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Et 1. Petri 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. Et ad Hebr. 2. Quia pueri communicauerunt carni & sanguini, & Filius Dei participauit eisdem. Quod & ipsa ratio euidenter suadet, in primis quia corpus humanum est de essentia hominis. Præterea, quia tale corpus fuit necessarium ad finem redemptionis, quoniam Christus in nostro corpore pati debuit, & exempla virtutum nobis ostendere; cum corpus nostrum debeat configurari corpori claritatis eius; & Verbum incarnatum non tantum erat redempturum animas, sed etiam corpora. Tandem, quia alias Christus non fuisset verè conceptus ex Virgine, nec verus filius hominis, contra Euangelicam veritatem.

Ioan. 1.
Hebr. 1.
Rom. 1.
1. Petri. 4.

Sapient. 13.

Hoc palam insinuare voluit Salomôn Sapient. 13. A magnitudine inquit speciei, & creatura, cognoscibiliter poteris creator bonorum videri. Palam faciens, quod maior creatura fuerit, cum latiori, bonorum copia ditata, & præstantioribus munerum privilegijs exaltata; eò luculentior ex ea, tanquam ex absolutiori imagine, ipsius Dei cognitionem hauriri. Quoniam ex præstantiori creatura fulgore, diuinæ operationis virtutisq; præstantia, ac immensa ipsius Dei vis, & gloria vberiori coruscat nitore. At, quæ inter vniuersas creaturas Virgine Deipara perfectior vniuersam extitit, quæ tam immensum bonorum cumulum diuinitus suscepit, ut maiora recipere non posset? ergo ex illa maximè in notitiam Sanctissimæ Trinitatis, eiusq; operationum deuenerimus, ut præclare docet S. Chrysologus serm. 140. ita scribens: Quantus sit Deus, satis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non stupet, animum non miratur. Quoniam merito dicit Sanctissima Virgo: Magnificat anima mea Dominum. Quasi diceret, anima mea præ nimia sua perfectione, & præstantia, bonorumq; omnium amplitudine Deum magnum ostendit, cuius magnitudo, ex eius opificij magnitudine fulget. Vnde merito inquit Beatus Laurentius iustinianus, serm. de Natiuitate Deiparæ: Ea quæ facta sunt, omnipotentis Dei naturaliter laudi præconia exhibent; eoque perfectius, & per amplius, quod perfectiora gratiarum munera perceperunt. Verum Deipara Virgo has omnes creaturas longè supergressa est. Sic de illa satur citatus Laurentius iustinianus Sanctificationis privilegio inquit, virtutum mentu, virginitatu honore, prolu secunditate, humilitatis decore, atq; donorum plenitudine, mortales superemmet vniuersos: omnium quippe refert cumulo gratiarum cunctu in se Deum fecit laudabilem. Imò ut addit S. Bernardinus tom. 1. serm. 61. ar. 2. cap. 4. Mater ma-

Chrysolog.

Laurentius
Iustinian.

S. Bernard.

tom. 1. serm. 61. ar. 2. cap. 4. Mater ma-

2. ad Cor.
int. 1.

liorem, pro qua peccauerat, obiecit, quasi post tergum eius volens declinare sagittam. Agnouit igitur Adam in Eva alteram videntium Matrem adumbratam, & ex ea nascituram, ab omni sceleris labe irreprehensibilem, nullo errore lapsam, nimirum Virginem Deiparam, quem ipsa excusaret. Proinde non ad excusationem criminis, sed ad cuitationem supplicij Euam diuinæ iræ opposuit, ut nascituram ex ea Virginem respiciens, placatus homini redderetur.

Grauis olim exorta erat controuersia inter populum Israëliticum, cuius munus Sacerdotale deferendum esset;

Numer. 16.

Murmurauit omnis multitudo filiorum Israël secuti die contra Moysen & Aaron. Numer. 16. Vbi Deus, ut querimonias Israëliti populi cohiberet, ambitionis iurgium, & disceptationem componeret, in tabernaculum iussit inuehi virgas procerum, suis nominibus notatas, ut virga germinans esset muneris sacerdotalis signum, baculusq; efflorescens velut censoria virgula, Antistitem à vulgo discerneret, & tali prodigio acclamaret Deus sacerdotalem functionem, in virgæ germinantis familiam incumbere. Vnde de Virga Aaron requirecente, notanter dicitur Numerorum 17. Inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores. In hac virga ornata fronde, & flore

Numer. 17.

A magnus Patrum chorus, Virgam de radice Iesse Mariam Virginem, & florem campi Iesum, recognoscunt. O quam, frequenter de dignitate Sacerdotali, in hoc orbe terreno querimoniarum excitantur, dum ad Iesum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, homines ob peccata sua accedere verentur. Sed ecce virga de radice Iesse Maria Deipara, quæ hunc pulcherrimum florem Iesum in salutem toti mundo peperit, hæc querimonias afflictæ Christianitatis componet, hæc gratiam populo terreno conciliabit, hæc summum illum Pontificem Christum, ad interpellandum excitabit, ut miseris terrigeris misericordiam exhibeat.

Vidimus, igitur Sanctissimam Virginem, Dei maiestatem hodiè toto affectu magnificantem, quod Deus de purissimo eius sanguine carnem assumens, ultimam consummationem gloriæ extrinsecus ab illa acceperit, cum per eam mysterium Trinitatis, & opera, maximè mundo innotuerint. Proinde & nos tantæ Virginis exemplo, cum omni humilitate magnificemus Deum in personis Trinum, & in essentia vnum, & duobio procul magna eius beneficia in nos diffundentur.

DIE PURIFICATIONIS BEATÆ VIRGINIS Mariæ

C O N C I O.

Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. *Luce 2.*

Christus in templo tribus de causis à Beata Virgine presentatus est.

Ygnum morti proximū suauiter canere serunt Naturalistæ; simile iusti Simeonis votum nobis in hodierno proponitur euangelio, qui Christus in vinas, tanquam mortis suæ pignore accepto, latius canebat: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Et licet optimè sciret, Regem in primo suo ingressu, & solemnè inauguratione, seruos, ac subditos nusquam addicere mortis, sed potius reseruare carceres, compeditos absolueret, atque ad necem damnatos liberare: ita ut vel solus Principis aspectus salutaris sit. Nihilominus ex Principis omnium Maxi-

mi aduentu, atq; præsentia, ad mortem alacer & hilaris contendit, tantæ suæ expectationis hanc vnicam dignam mercedem exstans, ut viso infante Iesu, è laqueis, è vinculis, è seruitute morte, è periculis inquam peccandi liberetur. Sic censet D. Ambrosius libro de bono mortis cap. 2. sic discurrens: Ita dimittis, quasi à vinculo quibusdam ad libertatem festinaret: sunt enim velut vincula tentationum, quæ nos alligant, & ad iniuriam captiuitatis adstringunt quadam lege peccati. Sed illud admiratione dignum, quomodo timoratus Simeon, grandi senio confectus ad templum descenderit, & canticum lætus occinerit? Nunc dimittis Domine seruum tuum in pace.

S. Ambros.

turi, quod humanis pauperiores. Ita pro-
 Lypomano, funde Lypomano in hunc locum argu-
 mentatur: *Quanto autem inquit, Abraham
 ancilla in exilium destinanda pauciora dedit, tan-
 to fides ardorem maiorem expressit. Neque sane
 spes in solo Deo firmiter reposita fefellit
 Abrahamum; postquam enim Agar in so-
 litudine commoranti, omnia quae e domo
 Abrahami extulerat, defecissent; cum
 & filius Hamael pra nimia siti iam prorsus
 moreretur, mox ab Angelo Domini con-
 solatoria verba audiuit. Exodi 21. Cum
 quod consumpta esset aqua in vire, abiecit puerum.
 & abiit, sedens e regione procul: dixit enim non
 videbo morientem puerum, & leuauit vocem suam.
 & fleuit; exaudivit autem Dominus vocem pueri,
 & vocauit Angelus Domini. Agar dicens: noli time-
 re, exaudivit enim Deus vocem pueri, de loco, in
 quo est, surge, tolle, & tene manum illius, quia in
 gentem magnam faciam eum. Ut hinc agno-
 scamus, spem in Deo felicissimum red-
 dere hominem.*

Imò dicam amplius, ita totus homo
 spem suam in Deo collocare debet, licet
 peccator, licet malus, ut ad nullum ali-
 um, quamuis sanctum, quasi ab illo spe-
 rans subsidium, sed ad solum Deum con-
 fugiat. Prædicabat Iona Niniuitis im-
 minentem ruinam, & seueram Dei vin-
 dictam: *Adhuc quadragesima dies, & Niniue sub-
 uertetur. Qui licet esset vir sanctus, mi-
 nimè tamen poenitentia Ninuitarum
 permotus, miserabile illud excidium
 expectabat, imò optabat, ut ciuitas de-
 solaretur, totaq; simul cum suis habita-
 toribus, interiret, quo fine arctissimum
 implebat ieiunium. Air S. Ephrem in
 Iona: Congregati erant Niniuitae, modumq; in-
 quirebant placandi Dominum, cognouerunt ieiuni-
 um potens esse, & efficax, & ieiunauerunt, longè ie-
 iunat mutens, ne forte illum beneficio saluentur,
 ipse mendax reddatur. Quid autem Niniui-
 ta? relictio Iona ad Deum confugerant,
 in illo solo totam suam spem collocan-
 tes. Addit idem Sanctus: Et ut cognouerunt
 Deum benignum, & misericordem esse: videbant
 enim Prophetam durum, ac seuum, relictosq; dura
 ad misericordiam confugerunt. En habetis pro-
 fundam instructionem, ad quem debeat
 tis recurrere in vestris afflictionibus, non
 ad homines, quamuis alios sanctos; sed
 ad solum Deum benignum, & miseri-
 cordem.*

Hinc rectissime Clemens Alexandr.
 in exhortatione ad Gentes dicit: *Pul-
 chrum est periculum, ad Deum transfugere. cum
 nullum sit aptius medium Deum placan-
 di, diuinamq; effugiendi seueram iustiti-
 am; quam ad eius misericordiam con-*

fugere. Offendisti Deum enormissimis
 peccatis, & quasi serpentinis moribus
 vulnerasti, scito, quod licet tibi irasca-
 tur; non tamen ut te perdat, sed ut te
 saluet. *Fiat Dan, coluber in terra* (dicebat Pa-
 triarcha Iacob prophetizans, Gen. 49.) *Cera-
 stes in semitis, mordens vngulas equi, ut ascen-
 sor eius cadat retrò. Vbi per colubrum in
 terra, & Cerastem in semita mordentem
 vngulas equi, intelligitur peccator graui-
 ter Deum offendens. Ita citatum scriptu-
 ra locum de Christo, intelligens D. Am-
 brosius in Psal. 40. super illa verba: ete-
 nim homo pacis meae, in quo speraui, sentit. Vbi
 affirmat, ideò Christum tempore passio-
 nis retrò cecidisse, ut illos qui eum mor-
 derant, saluaret. Memorat ergo serpens
 qui, calcaneum equi, virum suum fraudis euenit, vo-
 lens equi seipso deiecit, volens cecidit, ut nos la-
 uaret, retrorsus erat Petrus, cui dicit: vade re-
 trò post me: retrò erant apostoli, & ceteri disci-
 puli, ideò retrorsum cecidit quia supra quos cadit,
 saluat. Quid elegantius? Petrus in domo
 Caiphæ negando, tanquam serpens mor-
 mordit Christum, retrorsum cecidit, nun-
 quid ut eum perderet? absit: imò ut
 eum saluaret. Ut sic licet eum peccator
 serpentis instar mordeat, ad illum con-
 fidenter accedere non vereatur, & licet
 iratum sibi esse sciant; in illo tamen o-
 mnem spem suam colloct, ab illoq; au-
 xilium speret. Sic quondam dicebat re-
 ctus Iob cap. 13. *Etiam si occiderit me, in ipso
 sperabo, verum tamen vias meas in conspectu eius
 arguam. Quem locum ingeniose explicat
 radix Hebraea, ita citatum locum expli-
 cans: Vadam pro auxilio à te ad te, abscondar
 sub ala misericordiae tuae in die tribulationis ab
 ira tua, curram vsq; ad vmbram tuam.**

Voluit præterea Christus in templo
 Virgine Sanctissima presentari, ut hoc
 facto damnatum mortalium genus ab æ-
 ternis vinculis absolueret. Cum enim
 motuum incarnationis non aliud fuerit,
 nisi remedium peccati, dubio procul &
 causa presentationis Christi in templo
 non alia, nisi eliberatio perditioni hominis
 ab æterna damnatione. Et ideò in pri-
 mis suæ infantis rudimentis, hodie in
 templo Hierosolymitano sistitur æterno
 Patri, hostia non sanguinis, sed salutis. Ni-
 hil quippe tunc infantulus Iesus cruen-
 tum in suis membris expressit, sed solam
 omnibus nobis salutem, & vitam hala-
 uit. Hinc illa iusti Simeonis infantem
 Iesum in vlnas accipientis exclamatio:
*Nunc dimitte seruum tuum Domine. Quid est,
 vtiq; sanctus senex in vllis tunc detine-
 batur vinculis? quomodo igitur dimit-*
 ti petijt,

ti petijt, solui postulauit, cum nullis te-
 neretur laqueis? Responder D. Cyrillus
 Alexandrinus Orat. de Purificat. quod
 Simeon hanc vocem nomine Adami de-
 fundi. Protoparentis generis humani
 protulerit. Ut primum enim caput ge-
 neris humani Adam sensu infantem le-
 sum offerri in templo, hostiam non san-
 guinis, sed salutis, statim cepit cogitare
 de vinculis mortis soluendis, & de resti-
 tutione pristinae amissae libertatis. Audi-
 te citatum Cyrillum in hæc verba pro-
 rumpentem: *Exulter Adamus Christum per Si-
 meonem huiusmodi oratione alloquens, nunc dimit-
 te seruum tuum, tunc ab æternis vinculis me ab-
 solu, nunc à corruptione, & interitu me eripa,
 nunc à morte me eripa, nunc ab omni merore me
 expedu. Ecco Simeon vnus complectitur Deum, &
 Dominum meum in templo. Res stupenda
 dum Christus in cruce hostia sanguinis
 Deo Patri offerretur pro nobis, vniuer-
 sus mundus grandi merore afficiebatur,
 & velut in suum interitum totus ruebat;
 cum autem in templo presentatur Patri,
 hostia non sanguinis, sed salutis, & vitæ,
 nemo inuentus erat, qui eum non desi-
 deraret videre, & qui eo viso non exulta-
 ret. Ne miremini: debebat enim hoc
 creatura suo Auctori, ut illo moriente,
 veller etiam finire; at verò presentato in
 templo debebat letitiam, & exultatio-
 nem, tanquam hostie salutis & vitæ.*

Quod profundè retigisse videtur D.
 Paulus ad Romanos 12, inquit: *Obse-
 ro itaq; vos fratres per misericordiam Dei, ut ex-
 hibeat corpora vestra hostiam viuam, sanctam,
 Deo placentem. At, cur non potius hosti-
 am maculatam, & mortuam; quoniam
 Christus de mundo victoriam reporta-
 uit, tanquam agnus occisus. En myste-
 rium altissimum: vtraq; hostia impleta
 est in Christo, & hostia sanguinis, &
 occisionis in passione; & hostia salutis,
 ac vitæ in hodierna presentatione in
 templo, D. ergo Paulus licet alibi Chri-
 stum crucifixum prædicans, nos cum illo
 crucifigi optet; ceterum in hoc loco non
 cogitabat Christum, tanquam agnum in
 cruce pendentem; sed infantem in tem-
 plo Deo Patri oblatum, hostiam non san-
 guinis, sed salutis, & ideò non requirit,
 nisi ut nos illi exhibeamus hostiam vi-
 uam, certum sumentes documentum,
 vitam nostram, si fuerit immaculata,
 suompere illi placiturâ. Sic fatetur D. Ber-
 nardus serm. 3. de Purificatione. *Fratres
 inquit, moriuro Domino Iudæi mortuas hostias
 offerebat, sed iam nunc: Viuo ego dicit Dominus,
 nolo mortem peccatoris, sed ut magis conueratur.**

Hæc enim est hostia placabilis, Deo pla-
 centis hostia viuæ. Vbi in illis verbis: *sed iam
 nunc* manifestè insinuat hodierna cele-
 britas purificationis Sanctissimæ Virgi-
 nis, dum Iesus sistitur Patri æterno hostia
 non maculata, sed redimenda. Quem
 admodum igitur dum Christus hostia
 maculata nasceretur, maculae sunt ho-
 stie in sanguine infantium in eius signum,
 ita dum hodie presentatur in templo Pa-
 tri viua hostia, hostie viuentes in signum
 letitiae, & exultationis adsunt, tacitus
 personante æterno Patre: *Nolo mortem pec-
 catoris, sed ut viuat. Non vult equidem, quia
 infinitè misericors est, quia illi Christus
 hostia viuæ in templo presentatur, ut
 sciant homines viuere vitam immacula-
 tam, ut cupiant effici hostia Deo pla-
 cens, quemadmodum paruulus Iesus.*

Non procul ab hac sententia abest
 illud pronuntiatum Hebr. 10. *Habentes ita-
 que fiduciam fratres in introitu Sanctorum, in san-
 guine Christi, quam instruit nobis vitam nouam,
 & viuam per velamen, id est, carnem suam. In
 quibus verbis ostendit D. Paulus, quia
 Iesus iniciavit nobis viam nouitatis &
 vitæ. At quando? Responder S. Augu-
 stinus, tunc quando carnem humanam
 adsumpsit, lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 28.
*Gratia inquit Dei, non potuit nobis aliter com-
 modari, quam ut ipse vnus Dei Filius in se in-
 commutabiliter manens indueret hominem, ut spem
 dilectionis suæ daret hominibus hoc media, quo ab
 hominibus ad illum veniretur. Via igitur Chri-
 stus est viuæ, & viuens: quia & vitam no-
 bis tribuit, & gloriam, & beatitudinem,
 & altissimæ diuinitatis adoptionem. E-
 gregiè sanè: Christus in se diuinus, altis-
 simus, infinitus, impertingibilis in sua
 maiestate, & quis non desperasset ipsum
 pertingere posse. Quid ergo eius summa
 bonitas? spem posuit non in alia re per-
 difficili, sed humana, sed in carne sua ho-
 mo factus, ita ut eodem prorsus gressu,
 quo ad ipsum hominem accedimus, ad
 diuinam penetremus, ipsumq; humanum
 attingendo, simul quoq; Deum attinga-
 mus. Quod cum in diuina Christi Incar-
 natione factum sit; tunc enim & deifi-
 ca eius caro ab hominibus visa, atq; ado-
 rata est; & diuinitas simul cognita, me-
 ritò dicitur Christus iniciasse nobis viam
 nouam, & viuam.**

Alij consent Christum nobis iniciasse
 viam nouam, ac viuam in sua passio-
 ne, dum pro nobis cruci affigeretur, pro-
 pter quod, qui per Christi crucifixi vi-
 am incedunt, ad diuinitatis terminum
 pertingendum, compendioso vtuntur iti-
 nere.

2. August.

note. Vnde Dions Augustinus meditationem passionis, & Christi crucifixi, ad diuinitatem inuestigandam, vocat compendium, id est, non solum viam breuem, sed ipsam breuitatem, libro 9. de Ciuitate Dei, cap. 15. ita scribens: *Beatus inquit, ac beatissimus Deus, participans humanitatis nostre, compendium praebeuit participande diuinitati suae. Recte compendium dicitur quoniam prius ad diuinitatem pertingendam, per longa creaturarum itinera eurrendum erat, per lata legalia praepcepta, siue tempus naturae, siue tempus gratiae spectare voluerimus. At verò post Christum crucifixum, post hanc viam non mortuam, sed viuam, compendio ad diuinitatem peruenitur, imò ut loquar in instanti. Quod inde procedit, quia dum per creaturas ad diuinam contemplationem progredi volumus, siue negatiue siue positiue eas relinquendo, ut vult Dionysius Areopagita, idcirco cum simul non sint Deus, diuinitatem superintelligibilem attingere, atque apprehendere non valeamus. Sed necesse est creaturas negare, vel aliquid illis addere ostendendo, quod non sint Deus: & sic in illis sistere non debet, qui Deum querit. At non sic in Christo euenit: cum enim ille simul Deus sit, idcirco eodem gressu quo ad illum ut hominem properamus, accedimus etiam ut ad Deum, eodemque actu, quo ipsum ut hominem diligimus, diligimus pariter ut Deum; ita ut in actu amoris Christi, atque ceterarum creaturarum haec intersit differentia, quod dum eas amamus, necesse sit affirmare, non propter se, sed propter Deum nos illas diligere. Nam cum intrinsicè Deum non contineant personaliter, idcirco tantum propter Dei bonitatem infinitè amandam, possunt diligì. At verò dum Christum diligimus, qui essentialiter & personaliter est Deus, homo, propterea dilectior quæ in illum fertur, simul quoque in Deum tendit; ita ut si velimus, ne tendat, necessarium sit distinguere eum à diuinitate separando. Atque hinc euenit, ut ex eius amore, atque contemplatione ad diuinitatem, assurgamus, non oporteat ei aliquid denegare, quia verus Deus est; nec aliquid superaddere, quia Deus est, cui nihil addi potest.*

Alij existimant, Christum initiassè nobis viam nouam, in ipsa gloriosa ascensione in caelum, ut vult Cornelius, locum citatum D. Pauli ita exponens: *Hic enim introitus non est aliud, quam via in caelum. Via enim in caelum est initium introitus in caelum, &*

introitus in caelum est complementum via in caelum. Hanc viam, quam Christus, initiauit introeundo in Sancta Sanctorum, id est, in caelum; vocat D. Paulus nouam & viuentem: quia illa Christus innovauit, primus calcauit, inuit, dedicauit, alijque communem fecit; & sic illam nobis strauit, ac peruiam reddidit, ut via ipsa sit, felix in caelum introitus, aut introitus initium. Hæc noua via in caelum profundè appellatur viuentis; id est, multis viatoribus frequens: nam multitudo viatorum viam quodam modo viuentem reddit. Ita exponit S. Anselmus: *Initiauit inquit nobis viam nouam, & viuentem, id est, durabilem, & manentem, atque nos sanctificatos expectantem. Vel viuentem: quia omnes, qui intrant, viuere facit. Viuentem, quia nullus per eam ingreditur, nisi quem vita ducit. Vel potius viuentem: quia hæc via viuens, & animata, est caro Christi, Christus autem de se dicit: Ego sum via; veritas, & vita. Optima equidem vita, viuens, & animata, quæ ad vitam æternæ celestem patriam, non tam duræ, quam potius portare videtur.*

Sed scopum mihi præ omnibus tergisse videtur sanctus Bruno, qui curiosius inuestigans, quandonam Dominus Iesus per carnem suam initiauit nobis viam nouitatis, & vitæ, an dum caro mortua esset, in cruce? & respondet: *Carnem dico & sanguinem, specie panis velatum. Quasi diceret: non carnem maceratam in cruce, sed carnem viuentem in Eucharistia proponit nobis ad initium vitæ. Licet enim Redemptor noster morte sua nobis comparauerit vitam, & salutem; tamen vitam suam melius nos docuit ire in vitam, & ostendit Deo placentem vitam. Dominus itaque Iesus, hostia incruenta hodie Patri æternò sistitur, in templo presentatur infans, qui postea vir in Eucharistia oblatus est, ut nos ad sumendam deuote in templo sancto Eucharistiam alligeret, ut sic vitam conformem viuenti Christo in Eucharistia geramus, illumque ipsum tanquam thesaurum inappreciablem possideamus.*

Tandem Christus in templo à Virgine Deipara voluit presentari: quia erat verum lumen illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; ideoque ipso Purificationis die aris sistitur, ut tanquam lumen salutare homines non absumat; sed potius ut mundum vniuersum à peccatis purificet. Sic de illo vaticinatus est Haïas cap. 6. *Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Quibus verbis*

S. Anselm.

S. Bruno.

Isaïa 6.

Christi.

Christum venientem in templum lumen A vocat, iubetque Hierosolymitanos surgere, & à tam desiderato lumine illuminari; Erubescite hic rerum naturalium curiosi inuestigatores, qui sensum à vehementi sensibili, si fuerit approximatum, lædi affirmatis, v. g. additum à vicino tormentorum beato, pupillam à radijs solaribus, si quis eum clarè lucentem diutius irretitis oculis intueatur, cum Propheta Domini non iubeat Hierosolymitanos tanti luminis cauere vicinitatem, non iubeat timere & flammis superni luminis in templum venientis. E. quidem magna differentia inter lumen materiale solis celestis & lumen spirituale solis iustitiæ, Christi infantis. Sol celestis si in eodem signo diutius consisteret immotus, terram ex mente Philosophorum nimio calore exureret, sol autem iustitiæ Christus Iesus, quod diutius in homine permanet, eò magis illum suo lumine perficit, & in virtutibus fecundum reddit: quia lumen hoc, quod aris diuinis hodie sistitur, quod hodie ad immolandam Patri incruentam hostiam accenditur, non est in hominum combustionem; sed in illustrationem, in purificationem, in illuminationem. Auscultate D. Ambrosium lib. 1. epist. 3. ubi de hodierno lumine ita dicit: *Ille soli igni te offer, qui culpam, non hominem exurit. Quis sit iste ignis, audite dicentem eundem S. Doctorem: Quia Iesus baptizatus in Spiritu sancto, & igni, hic est ignis, qui succit Hemorrhoides per duodecim annos sanguinem profluentem. Hic est, qui peccatum Zachari abstulit. Hic est ignis, qui abstersit culpam latronis. Ignis enim consumens est, qui dicit: Hodie mecum eris in paradiso. Nescit profecto lumen salutis nostræ, ignis charitatis æternæ homines; sed sola peccata, solam malitiam consumere, dum homines illustrat, & purificat.*

Accipite vterius documentum istius veritatis: ita enim de hodierno lumine, hoc est, de infante Iesu in templo presentato dicit Evangelista Luca 3. *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Ecce lumen ad reuelationem gentium, ecce ignis æternæ charitatis flammam in cor-*

S. Ambros.

Lucæ 3.

dibus hominum accendens, ad hoc solum tendit, ut solas paleas exurat, aridas vitiorum stipulas consumat; homines verò illustret, & purificet. Pulchrè sanctus Gregorius Nazianzenus Orat. 39. in sancta lumina, ait: *Iam, quid ventilabrum significat? Purgatorem: Quid ignis? leuitatis consumptionem. Profundius adhuc Nicetas eius Scholiastes loquitur: Ventilabrum porro purgationem significat, ignis autem consumptionem designat, sordes eorum, qui purgantur abolentem, & quod leuis, & vitiosa natura est, reparantem. Infans igitur Iesus, qui tanquam lumen hodie Patri lumen, & tanquam ignis holocausti in templo presentatur, non aliò tendit, nisi ut solas paleas consumat, solas peccatorum maculas abradat, mentes hominum purificet, ac totum orbem terrarum illustret. Hæc est mens D. Cyrilli Alexandrini super c. 3. Malachiæ. ubi explicans illa verba: *Et statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos queritis; ita dicit: Prædicet vriter quodam tempore affulsurum Christum, qui peccatum omne nostrum e medio tollit, & sacerdotes suos purissimos reddit, eosque, ut aurum, aut argentum in igne probat, siue probatos, & illustres reddit. En qualis ignis rutilat hodie in templo Hierosolymitano, quale lumen aris diuinis sistitur, nimirum infans Iesus, ignis astantes recreans, nemini nocens, & mirificè votis hominum applaudens.**

Audistis jam tribus de causis, infantem Iesum in templo presentatum esse. In primis, quia venit in redemptionem generis humani, quæ in templo sancto consummari debuit mediantibus Sacramentis, Præterea, ut nos æternæ damnationi destinatos, vinculis perpetuæ seruitutis absolueret. Tandem, quia verum erat lumen, quod ad sacrificia peragenda summè necessarium est, igitur grati, ac memores tanti beneficii, postulemus ab illo hodie illuminari, ne in tenebris, sed in lumine ambulantes, cum destituta ab alto venerit hora, cum iusto Simeone, in pace, hoc est, in gratia sancta ex hoc sæculo dimitti, & in lumine eius videre lumen mereamur.

Gregorius Nazianus.

Nicetas.

Malach. 3.

SUPPLEMENTVM CONCIONVM

Pro Festiuitatibus SANCTORVM, DIE SANCTI IOSEPHI.

IOSEPH autem vir eius, cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere, eam. *Matth. 1.*

Aperiuntur tres rationes, propter quas Deus turbationem, & timorem in S. Iosephum immiserit.

Offet forsā non ne- Atio excitari. Sic de illo fatur S. Bona-
mo succensere Sancto uentura in speculo Virginis cap. 15. in-
Iosepho, quod videat- fno. O ineffabili inquit, laus MARIÆ: magis
tur mali aliquid de- credebat Ioseph castitati eius; quam vtero eius, &
Sanctissima Dei Geni- plus gratia, quam naturæ; plus credebat mulie-
tricæ suspicatus fuisse, rem sine viro concipere, quam Mariam posse pec-
de eiusque integritati- care. Insuper quoniam Deus adeo imma-
ma virginitate dubitasse, cum eam volue- culatam Virginis puritatem admauit,
rit dimittere. Hinc Nicephorus lib. 1. ut S. Ambrosius lib. 1. in Lucam, meritò
S. August. histor. Ecclesiasticæ c. 8 & D. Augusti- dixerit: Maluit Deus aliquos de sua generatio-
nus epist. 74. ad Maden. ita de illo scri- ne, quam de Matru puritate dubitare. Ergo non
bunt: Ioseph cum virginem nihil aliud; quam videtur consentaneum, quod Deus in S.
adulteram credidisset, puellæ eam noluit, nec ap- Iosephum voluerit permittere dubium
probator fingit fuit. Verum, absit hanc in- de eadem Virginis pudicitia, cum hoc
iuriam S. Dei Genitricis sponso attri- plurimum derogare videatur authorita-
buere; nihil ille de Virginis puritate, ti S. Anselmi, qui hoc asserit, quod dece-
dubitauit. Sic censet S. Hieronymus su- bat Virginem eā puritate nitere, quā ma-
per cap. 1. Matthæi. Quia inquit cum Ioseph sub Deo nequit intelligi; at verò ma-
Ioseph sciret summam illius castitatem, & quod eue- ior puritas in Virgine intelligitur, si neq;
nerat, miraretur, silentio celare melius esse du- minima suspitione S. Iosephi labefacta-
xit, cuius mysterium nesciebat; ac ne sibi fortassis ta fuit: proinde ab hac suspitione omni-
factus ille tribueretur, humiliter recedere volebat. no vindicanda est. Neq; sanè moueat
Comprobatq; Haymo, serm. de vigilia quempiam, quod S. Ioseph voluerit di-
Natiuitatis Domini, ita ratiocinando: mittere Virginem: hoc enim non fecit
Quæritur, si inuenta est à Ioseph habens de Spiri- ob vllam suspitionem; sed ob reueren-
tu Sancto, cur dimittere eam voluit? Ideò scilicet, tialem timorem, quod se indignum re-
quia nec totum scituit, nec totum ignorauit: noue- putauerit tantæ Virginis consortio, quam
rat in vtero habentem non de carnali concubitu, prolem quidem diuinitus concepisse co-
sed spiritali virtute, de quo verò spiritu concepe- gitabat, sed nullum determinatam fere-
rat, ignorabat; quod ei aperitur, quasi nescienti. bat iudicium. Hoc palam fateretur ipsa-
Et profectò cum tanta esset Virginis pu- met S. Virgo l. 7. Reuelationum S. Bir-
ritas, vt eam etiam suo aspectu, in intu- gittæ, cap. 35. vbi sic loquitur: Sed post-
entium se oculos iacularetur, nemoque quam consensu nuntio Dei, Ioseph videns vterum
esset, qui aliquid inhonesti de illa cogi- meum virtute spiritus sancti intumescere, expauit
tare posset. Multò minus S. Ioseph, talia vehementer non suspicans, contra me aliquid fini-
suspiciari poterat, qui & purissimus erat, strum; sed recordatus dicta Prophetarum prænun-
& experimento didicerat, semper maiore- tium, Filium Dei nasciturum de Virgine, repu-
in se. Virginitatis amorē ex Mariæ confor- tabat se indignum tali seruire matru, donec Angelus
in somnia

Nicephorus

S. August.

S. Hieron.

Haymo.

S. Bonaz.

S. Ambros.

S. Anselmus

S. Ioseph
ob reueren-
tialē timo-
rem Virgine
dimittere
voluit.Lib. 7. Re-
uel. S. Bir-
gittæ.

Concio Die S. Ioseph.

in somnia præcepit sibi non timere, sed cum chari- A putans, vt vbi non communicatur se-
tate mihi ministrare. Cum ergo Ioseph re- cretum, communicetur animus. Hinc si
cordatus dicta Prophetarum prænunti- amor verus, si verè amicum diligimus,
antium, Filium Dei nasciturum de Vir- & vt talem habemus, statim ei secretum
gine, videret Virginem Mariam tot vir- aperimus: ergo si Virgo Beata verè di-
tutibus insignitam, & miraculo efflore- ligeat Iosephum, quomodo illi tantum
scantis virgæ sibi in sponsam signa- secretum non aperuit? Verum pruden-
tam, facilè poterat conijcere, hanc esse ter Virgo Sanctissima silentio texit, quod
illam Virginem, de qua oraculum Isaiæ de Spiritu sancto concepisset. in primis,
locutum est: Ecce Virgo concipiet; & ideò ob vt doceret, non spectare ad homines in
reuerentialem timorem ab ea recedere illis rebus se ingerere, quæ à diuina pro-
cogitabat; quomodo etiam Petrus ali- uidentia immediatè diriguntur, cuius-
quando ob humilitatem Christum allo- modi est mysterium Incarnationis; ideò
cutus est, Lucæ 5. Exi à me Domine, quia ho- B. Virgo secretum hoc absconditum ape-
mo peccator sum. Quod ingeniosè trutinat- rere non audebat, soli Deo reuelandum
Gerson. Gerson 3. p. operum, serm. de Natiuitate tribuens, cum illud non nisi ex diuina
te Virginis Mariæ, ita loquens: Turbatus reuelatione innotescere potuerit. Quod
inquit, Ioseph ad stupendum tantæ nouitatis mi- sic deduco: quia mysterium Incarnatio-
raculum, ita, vt nollet Mariam traducere; non ta- nis non potuit completè cognosci, nisi
men conturbatus, vel culpabiliter incredulus: sed cognito mysterio Trinitatis: nam cum
stupor quidam apprehenderat eum, sicut de Petra Filius Dei incarnatus sit, non potest co-
legimus, dum ait ad Iesam: exi à me Domine, gnosci, nisi cognoscatur Pater, à quò ge-
quia peccator sum, Ioseph similiter coniungi coniugio nitus est. Deinde, cum Filius Dei huma-
tam excellentissimæ Virginis Mariæ, indignum se nam carnem, ex Virgine operâ Spiritus
iudicabat: propterea non ex credulitate suspiciosa, sancti suscepit, euidenter sequitur,
sed ex profundissima humilitate, videtur Mariam quod Christi Incarnatio completè re-
traducere noluisse, sed quasi dixisse: exi à me Do- queat cognosci, nisi simul Spiritus san-
mine, quia peccator sum. Hinc Angelus ad eum: ctus cognoscatur. Licet enim, si quispi-
Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam con- am cognosceret, Christum fuisse conce-
iugem tuam, non dixit, noli incredulus esse. Non prum, & natum ex Virgine, sine operâ
moueat deniq; illud, quod Angelus vo- viri, cooperante Deo, cognosceret qui-
lens excusare Virginem, & suadere Iosepho, ne ab ea recederet, hanc adduxe- dem, quod per se attinet ad Incarnatio-
rit rationem: Quod enim in ea natum est, de nem Filij; non tamen completè cognos-
Spiritu sancto est. Nam Angelus ideò dixit: ceret, quoad illam circumstantiam,
Ne timeas accipere Mariam, quod enim quod nimirum fuerit conceptus ex Spi-
in ea natum est, de Spiritu sancto est, vt ritu Sancto.

Lucæ 5.

Gerson 3.

S. Ioseph

Fateor iuste

Indic. 16.

Ad solū igitur Deum pertinebat. S. Iosepho my-
mysterium tantum, quod iam antea S. E- sterium In-
lizabetha reuelauerat, Iosepho patefa- carnationis
cere, quo ei copiosiorē præ alijs homi- à Deo quo-
num filijs gratiam conferret. Ex gradu ad modum
gratiæ sumunt Theologi in cælis gradum reuelatum
visionis: quia ad maiorem gratiam, ma- fuit.
ior ibi diuina visio correspondebat, vt
Docet S. Thomas 1. 2. q. 2. ar. 8. Ergo à
posteriori, qui maiora scit de Deo, cui
maiora ex iustitia reuelantur mysteria, maiorem siue dubio possidet gratiam.
At cui vnquam Angelorum, aut homi-
num, excepta Virgine S. reuelatum fuit
de Deo ex iustitia, sicut Iosepho sanctis-
simo? Licet enim Deus Angelis statim à principio creationis, futuram sui In-
carnationem quoad substantiam reuela-
uerit; modum tamen eius nemini; quem
admodum Iosepho, & Virgini Sanctissi-
mæ: ita vt ex hoc ipso summam Iosephi
sanctitatem D. Bernardus rectè colligat, S. Bernard.
serm. de S. Ioseph ita loquens: Prorsus
filium

Mysterium
Incarnatio-
nis non po-
tuit cogno-
sci, sine my-
sterio Tri-
nitatis.Soli S. Io-
sepho my-
sterium In-
carnationis
à Deo quo-
ad modum
reuelatum
fuit.

S. Bernard.

filio David non tantum carne, sed fide, sed san-
ctitate; sed de homine, quem tanquam alteram
David Dominum inuenit secundum cor suum, cui
tunc committeret sanctissimum, atq; sacratissimum
sui cordis arcum, cui tanquam alteri David in-
certa, & occulta sapientia sua manifestavit, & de-
dit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo Prin-
cipum huius seculi agnouit; cui deniq; datum est,
quod multi Reges, & Prophete, cum uellent uide-
re, non uiderunt, audire, & non audierunt, non
solum uidere, & audire, sed etiam potentes deducere,
complecti, deosculari, & nutrire, & custodire.

Imo, si a contrariis uoluerimus argu-
mentari, facile deprehendemus, supra
omnes Angelos gratiam beatissimi Iose-
phi fuisse; quoniam ei Deus manifestauit
illud secretum, quod maximopere pri-
mo Angelorum abscondere appetit; cum
ea sit Dei natura, atq; propensio, amicis
sua mysteria reuelare, inimicis eadem
occultare, & quod quis magis amicus; eo
plus se in eum diffundere; quod autem
magis inimicus, eo plus se illi abscon-
dere. Vnde dicit Iob cap. 35. in manibus
abscondit lucem, & praecepit ei, ut rursus adueniat,
annuntians de ea amico suo, quod possessio eius sit,
& ad eam possit ascendere. Vbi per lucem, ex-
tremam beatitudinem, Dei uisionem, eiusq;
que occultissima mysteria intelligit, quae
non nisi amicis patefacit, & reuelat.

Quasi palam faciens, haec diuina dona,
amicorum; non inimicorum possessio-
nem esse. Quemadmodum exponit D.
Gregorius, sic loquens: De hac ergo luce &
reuerentia patrie, amico suo Deus annuntiat quod pos-
sessio eius sit: & ideo eam in manibus ab-
scondit, ne omnibus sit peruia, ne ab ini-
micis videatur. Diuinum igitur lumen,
quo quispiam magis amicus est, eo fusi-
us illi clarescit; & quod magis inimicus,
eo plus obtenebrescit. Cum igitur, dia-
bolus esset capitalissimus Dei hostis, ideo
Dei uis maxima mysteria, nimirum suae
Incarnationis, mortis, & Mariae Virgini-
tatis, ita in manibus suis abscondit, o-

mnibusque cura, ac diligentia, a Principe te-
nebrarum obtexit, ut nihil penitus de-
illis sciret. Auctore S. Damasceno Orat.
3. de Natuit. Virg. Vnum itaq; ait, ex ijs,
quae quidem maxime fidebantur, ortu ipsius mira-
culum erat, quod quidem quo tempore humanam
naturam suscipiebat, paucis exceptis omnibus inco-
gnitum erat. & Principem huius saeculi latuit. Ma-
riae uirginitatem, ipsius partus, itemq; Christi mor-
tem, uirum huiusmodi mysteria, in quiete, & silentio
alta sunt. Vbi uirginitatem Mariae, Chri-
sti uirginitatem, etiamq; mortem, vocat.

S. Damascenus mysteria clauoris, quia
sunt exclamatione digna, & omnium ac-
clamacionibus predicanda.

Atq; hinc facile iam possumus con-
cludere, Beatissimum Ioseph supra omnes
Dei amicos sublimatum esse, cum nulli
unquam Deus mysterium suae Incarna-
tionis ita ineffabili modo reuelauerit,
quemadmodum ipsi: imo eius gratiam,
esse, supra omnem supremorum Angelo-
rum gratiam: quoniam illi reuelatum est
altissimum illud Sacramentum, quod sum-
mo Dei inimico occultatum erat, qui
supremus extiterat in gratia Angelorum.
Ut non immerito asserere audeam, Bea-
tissimo Iosepho illam gratiam fuisse da-
tam, quae a supremo Angelo ablata erat,
in eiusq; locum Sanctissimum Iosephum
successisse, & ipsius sedem obtinuisse.
Proinde sicut Lucifer primus inter An-
gelos, primam ac superiorem omnium
gratiam obtinuit, ita Iosephum Prin-
cipem in domo sua constituit Deus, Lu-
ciferi principatum in eum transtulit,
quando humiliter credidit Angelo my-
sterium Incarnationis annuntianti, quod
superbus Lucifer adorare noluit, ipso-
met Deo reuelante.

Quod si S. Thomas, uerba illa Apo-
stoli 2. ad Corint. 3. Idoneus nos fecit mini-
stros noui testamenti, explicans, asseuerat,
Deum unicuique creaturae dare sufficien-
tia requisita, quibus possit consequi per-
fectionem suae naturae, & ideo eligens
quempiam ad aliquem statum, sufficien-
tem illi confert gratiam, ad perfectio-
nem illi statui debitam consequendam,
ita concludens: Cuiuslibet rei datus est, per quem
possit consequi perfectionem suae naturae: unde quia
Deus instituit ministros noui testamenti, dedit eis
idoneitatem ad hoc officium exercendum. Consi-
derate altitudinem status Beatissimi Iose-
phi, & si ex illa, gratia est mensuran-
da, concludere eam prorsus infinitam fu-
isse, quoniam ad paternitatem putari-
nam Christi electus est, quo nulla maior
dignitas. Quemadmodum enim sanctis-
sima Virgo uere fuit mater Christi, quem
concepit opera Spiritus Sancti, ita pla-
ne beatissimus Ioseph uere fuit Pater
Christi, quoad dignitatem, licet eum non
genuerit. Quod ingeniose tetigit D. Ber-
nardus serm. 45. in Cantic. scribens: Lo-
cutus uerbi, est infusus doni: quasi diceret, Dei
uerba non solum esse uerba, sed etiam
facta, siquidem efficiunt, quod loquun-
tur. Quod pulchre elucidat S. Ambrosi-
us lib. 1. Hexam. cap. 9. ubi explicans
illa uerba Psal. 31. Ipse dixit, & facta sunt,
ait: Non ideo dixit, ut sequeretur operatio, sed
dixit absolute negotium atq; hinc iam facile
possumus concludere, quoniam & Enan-

S. Ioseph
locum su-
premi An-
geli in caelo
obtinuit.

2. ad Co-
rinth. 3.

S. Thomas.

S. Bernard.

S. Ambros.

gelista, & ipsa Virgo Deipara ex instinctu A
Spiritus sancti, Iosephum patrem vo-
cant, Luca 2. Pater tuus, & ego dolentes qua-
rabamus te. Et iterum: Erant pater tuus, &
mater mirantes super ijs, quae dicebantur. Beatif-
simum, non solum nomen patris, ab in-
carnato Dei Filio accepisse, sed etiam
rem, & effectum, eodem fere modo con-
cipiendum Christum, ac Sanctissimam Vir-
ginem.

Rem ita se habere, sic concipite. Au-
gusta Virgo magis consensu, voluntate,
amore Christum concepit; quam mate-
rialia subministrando, quando Archangelo
tantum mysterium annuntianti: Spiritus S. B
superueniet in te, & uirtus Altissimi obumbrabit
tibi, firmiter credidit respondens: Fiat mi-
hi secundum uerbum tuum. Quasi diceret: fiat
Verbum caro, & statim factum fuit: in
eodem enim momento Iesus conceptus
fuit de Spiritu sancto ex Maria Virgine:
& sic voluntate, amore, consensu mater
Christi effecta est Virgo, eum concipi-
endo. Considerate ergo nunc, idem An-
gelus hoc ipsum Incarnationis mysteri-
um Iosepho reuelauit, dicens: Noli time-
re accipere Mariam coniugem, quod enim in ea
natum est, de Spiritu Sancto est. Consensit Io-
seph, uolensq; Verbi Dei conceptum in
Virgine, Pater Christi fieri meruit. Vn-
de uerba illa Angeli: & uirtus Altissimi obum-
brabit tibi, perinde intelligi posse de S. Io-
sepho, ac de ipsa Virgine, censent non
pauci. Obumbravit Virgini uirtus Spiritus
Sancti, sine uirili semine ex illa con-
cipiendo; obumbravit quoq; & S. Iose-
pho, sine eius opere uirtutem illi tribu-
endo, eiusque actum fecundando, ut si
conceptus non esset Dei Filius, concipe-
retur. Audite Rupertum de gloria & ho-
nore Filij hominis, super illa uerba, Iacob
genuit Ioseph uirum Mariae, ita discurrentem:
Virum Mariae cum dicit, magnum, & uerum no-
men Beato Ioseph attribuit, quia si est uir Mariae,
est & Pater Domini.

Immisit praeterea Deus hanc turbatio-
nem in Sanctissimum Iosephum, quia o-
ptime nouerat, ex tali timore, tanti my-
sterij ueritatem, uniuerso mundo magis
diuulgandam, quae repetito Angeli testi-
monio comprobanda erat. Si enim san-
ctus Ioannes missus erat in mundum, ut
testimonium perhiberet de Christo,
quod esset uerus Dei Filius, ita S. Ioseph
in putatiuum Christi patrem assumptus
est, ut diuina Incarnationis mysterium
toti mundo patefaceret. S. Ioannes ele-
ctus fuit solum ad Christi aduentum an-
nuntiandum S. autem Ioseph etiam ad-

modum istius aduentus aperendum,
sine quo praedicatio Ioannis minime si-
dem habuisset: nisi enim prius creditum
fuisset, illum hominem de Spiritu S. esse
conceptum, minime S. Ioannes Christum
mundo annuntiasset. Et ideo ad maius
ministerium electus est Sanctus Ioseph;
quam S. Ioannes, ut nimirum testis Ver-
bi diuini Incarnationis, simulq; Virgini-
tatis Mariae, ac totius mysterij dispen-
sationis fieret. ut ingeniose obseruat san-
ctus Chrysostomus hom. 42. in Matthaeo. S. Chrysost.
um, super illa uerba: Ioseph autem cum esset
iustus, ita discurrans: Postquam dixit, quod
esset de Spiritu Sancto, & absq; ulla mixtione se-
xuam, sermonem suum etiam aliunde confirmat,
ne enim aliquis diceret, & unde hoc potest esse ma-
nifestum? qui uidit? qui audiuit aliquando tale
aliquid contigisse? neq; putaret discipulum quasi
gratificatum Magistro, ista contingere introducit
Ioseph ex his, quae passus est, fidem dictis per cun-
cta facientem, ut plane hinc dicere Euangelista ui-
deatur: si non credis mihi, & testimonium meum
tibi forte suspectum est, crede igitur uel marito.
Atq; sic Christum de Spiritu Sancto, ac
de purissima Virgine natum, illumq; ue-
rum esse Messiam, uerum Dei Filium, ex
testimonio Beatissimi Iosephi habemus.
Quod si maiorem omnibus in sanctitate
Beatum Ioannem constituunt Doctores
ex eo, quod Christum Deum esse prae-
dicauerit, quis non fatebitur etiam ipso
Ioanne, maiorem in sanctitate Iosephum
fuisse, qui Christum non solum Deum esse
testatus est; uerum etiam de Spiritu san-
cto, ac de Virgine conceptum, quod erat
infallibile documentum venturi Messiae.

Hinc incarnatus Dei Filius, ita Bea-
tissimum Iosephum adamauit, ut fabri fi-
lius dici exambiret, quia uelut nobilis
faber, omne hominum genus, secundum
diuersorum ministeriorum occurrentiam,
in multiplices efformat usus, ita ut ex ar-
bore statuum efformare intendens, ta-
dem ei adhibeat manum, qualem requi-
rit ministerium. Sic censet Theophylactus. Theophyl.
actus Antiochenus lib. 1. Allegoriarum:
Filius inquit, fabri uel ab obsecratoribus suis se
Iesus uoluit vocari, quia ipse conditor mundi Deus
in principio fecit caelum, & terram; & quia terre-
na nos docent, quae sunt caelestia, quasi bonus ani-
mae faber, spiritualia uicia nostra circumdolat, cito
etiam securim admouens arboribus infecunda, se-
care doctus exigua, sublimia seruare culminibus,
rigida mentium spiritus igne molliare, & in varios
usus omne hominum genus, diuersa ministeriorum
qualitate formare. Egregie profecto: ideo
fabri filius Christus dici uoluit, quia ad
instar fabri statuas efformans, omne ho-
minum

S. Ioseph
ad alti⁹ mi-
nisterium
S. Ioanne
electus est.

S. Chrysost.

Christus cur
fabri filius
dici uoluit.

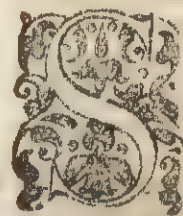
Sanctus, viua mortalibus promeret voce. Et po-
stea explicans illud: In principio erat Ver-
bum, deducit ita tunc Sancti Ioannis ani-
mam Verbo diuino factam fuisse, atque
ipsius Mariæ Virginis corpus: Ecce inquit,
veritas, quæ de terra orta est, carnem de Virgine
assumens, ut nos à diabolo liberaret, eadem de Vir-
ginali Ioannu anima generatur, vocem corpoream
aduens, quæ enim de corde suo verbum bonum eru-
it in utero Virginis, ut Deus inuisibilis, visi-
bilis & verus homo fieret, iste castis complexibus sui
dilecti Ioannu animam eodem Verbo imprægnauit,
ut verbum ineffabile, per vocem literarum, eius au-
dibile, & intelligibile procederet. En, quanta ex
vno Christi effectu Ioannis dignitas? **P**ater
Christi effectus est, quia supra ca-
put eius recubuit. Quid dicemus de san-
ctissimo Iosepho, qui cum & in pectore,
& in brachijs, & in vlnis suis toties fouit,
tulit, portauit? si Ioannis anima diuino
fectu est fecundata, eò quod solum in
pectore recubuerit, quid anima Iosephi,
cum quo, & apud quem, toto non semel
recubuit pectore, & tota animâ? cum
quo tot annorum sancta colloquia habu-
it? Vnde de illo dicit Gerson serm. de
Natiuit. Viaginis, quem habuit in Con-
cilio Constantienſi: Sicut decuit, ut Virgo
summa puritate niteret; sic decuit, ut haberet suo
modo parem sponſum purissimum, qui cum perpe-
tua Virgine virgo permaneret, uterq; regali proge-
nie illustru, uterq; sanctificationem in vtero rei-

Gerson.

DIE SANCTI ADALBERTI.

Ego sum Pastor bonus.

*Martyribus debetur titulus boni pastoris ob imitationem Christi passionis,
& excellentiam martyrij à Christo dignificati.*

Gerson.

In vniuersum hoc diuinâ A seruat Rupertus, super illa verba Gen. 1. Rupertus.
prouidentia ex nihilo pro-
ductum mirabiliter, eius-
que Sapientia dispositum
suauiter, considerare vo-
luerimus, multa ex rebus
creatis ab ipso creatore
collaudata, & titulo bonitatis cohone-
stata comperiemus. Quippe statim post
conditum Orbem, post condita vniuer-
sa animalia, dicit sacer textus, Genes. 1.
Vidit Deus omnia, quæ fecerat, & erant valde bo-
na. Bone Deus, utiq; tunc non fugiebat
Deum imminens malitia hominis, qui
breui post suam creationem, inter de-
licias paradisi, à primæua innocentia re-
cessurus, & inaccessam Dei maiestatem
grauiter laſurus erat, ut ingeniosè ob-

*Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem
nostram, ita discurrens: Planè ibi omni no-
stra causa in medio posita est, mors, vel perditio
nostra, quæ futura erat, illic perspecta est. Quo-
modo ergo ubi tanta malitia suberat, vi-
dit Deus omnia, quæ fecerat, valde bo-
na? Equidem saltem ille serpens, qui
venenato suo sibilo genus humanum in-
fecit, & tot mala induxit in mundum,
sine vlla iniuria poterat dici non bonus,
sed potius vilis, & malus. Cur ergo ubi
vilissima erant reptilia, ubi erat singu-
lare instrumentum malitiæ, imò ubi erat
ipse diabolus, nihilominus omnia bona
apprebant? Hæc vnica ratio est? quia
Deo apparebant, Deus vidit; diuinus au-
tem oculus nihil scit non bonum videre.*

Ira

Ita Sapienter resoluit Theodoretus ho-
mil. 2. de Natiuit. quæ habetur tom. 6.
Concilij Ephes. cap. 10. ubi dicit: Omnia
proinde, quæ aspici, oculo à perturbationibus im-
muni aspice, & ut Deus videbis omnia esse valde
pulchra. Abijce passionem, & summum mox in Dei
opere decorem, & venustatem comperies. Si enim
oculus tuus fuerit simplex, diuinâq; lu-
ce plenus, nihil non bonum, & splendi-
dum ac venustum in alijs videbis: quo-
niam ex qualitate videntium prouenit,
quod bona, aut mala videantur. Deo au-
tem pleni oculi etiam inter malitiæ fæ-
ces nihil mali vident. Approximate iam
sua passione, dixerat Dominus se ab vno
discipulorū discumbentium fore in mor-
tem tradendum, Ioan. 13. Itaq; cum recu-
bisset Ioannes supra pectus Iesu, dixit ei, Domine
quæ est? respondit Iesus, ille cui ego intinctum pa-
nem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit
Iudas Simonis Iscariotæ. Et post buccellam tunc in-
troiuit in eum sathanas, & dixit ei Iesus, quod fa-
ciat. Hoc autem nemo sciuit discumben-
tium, ad quid diceret ei. Res stuporis plena:
Dominus Iesus dixerat de traditione,
mox peragenda, imò interrogatus à Io-
anne, intincto pane exhibito, traditorem
illi designauit; & tamen dicit Euangeli-
sta: Hoc autem nemo sciuit discumbentium. Nun-
quid Ioannes non discumbebat? nun-
quid non interrogabat? nunquid non
acceperat traditionis signum? nunquid
non vidit Iudam signo notatum? Quo-
modo ergo potuit ignorare traditorem?
ne miremini: erat Ioannes recubens
in pectore Iesu, totusq; eius sanctitate
plenus, & ideò inter euidentissima signa
malitiæ, adhuc non vidit, adhuc cæcu-
tiit, ne mala, sed bona videret. Audite
Theophylactum in hunc locum discur-
rentem: Nunc ergo inquit, & Ioannes igno-
rabat eum? fuit autem illa anima procul à tali
impietate, neq; de alio tale quidpiam suspicata fu-
it. Optime equidem: sicut Ioannis oculi
ab omni malitiæ infectione puri erant,
sicut omni sanctitate inueniebantur ple-
nissimi; ita neq; post exhibitum signum,
neq; post demonstratum sibi à Christo
proditorem, viderunt malitiam, sed ad-
huc æstimabant Iudam fidelem Christi
sectatorem esse. Effuderat Maria Ma-
gdalena pretiosum vnguentum super
caput Ias v, cumq; Iudas lucri cupidita-
te possessus, vnguenti effusionem acri-
us morderet, quod non venditum pau-
peribus applicaretur, laudauit Dominus
factum mulieris, respondens: Quid mole-
sti es huic mulieri? Bonum opus operata est in
me: nam semper pauperes habebit vobiscum, me

Theodor.

Ioan. 13.

S. Ioannes
quia in pe-
ctore Iesu
recubuit,
traditorem
eius non co-
gnouit.

Theophyl.

Autem non semper habebitis. Mittens enim hæc vn-
guentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me
fecit. Quem obsecro verba hæc non emol-
liſſent? quem non cohibuissent? Et ta-
men his auditis, addit Euangelista: Tunc
absit vnus de duodecim, qui dicebatur Iscariotes, ad
Principes Sacerdotum, & ait illi: Quid vultis mi-
hi dare, & ego eum vobis tradam. En post be-
nignissima Christi verba, post euidentis-
simas rationes propositas à Iesu, ut ani-
mus Iudæ quiesceret, adhuc ille inflexus
lucra quæſiuit. Proh rabidissima fames
quærendi pecunias, & habendi illis ver-
bis restitit Iudas, quibus neq; ipsa mo-
umentorum saxa restitère. Eleganter id
perstringit D. Chrysosth. homil. 64. in
Ioan. Nihil horum serum animum flexit, licet hæc
multo plura & diceret. & faceret IESVS, & pe-
des eius eadem nocte lausset, & ad mensam secum
adhibuisset: quod & latronum animos multare as-
solet, & alia verba locutus est, quibus etiam lapi-
des mollire potuisset: sed aduersus omnia Iudas
perſiuit immobilis, graui namq; morbus est aua-
ritia. Laudauit Deus multa & alia opera
creaturarum; nusquam tamen in scriptu-
ris legitur, suam bonitatem permutasse
cum vlla creaturarum, propterea quod
solus Deus à seipſo & essentialiter semper
sit bonus; imò ipsius natura bonitas est,
& fons omnis bonitatis. At verò homo
à natura corrupta, & ex seipſo malus est.
Lucæ 11. nec potest fieri bonus, nisi per
gratiam Dei, à quo omne datum opti-
mum, & omne donum perfectum descen-
dit, atq; deriuatur, tam in homines, &
eorum opera; quam in alias creaturas,
quatenus bonitas illis tribuitur. Rem
euidentissimo documento illustro: ma-
ior erat Christi sanctitas, maior bonitas;
quàm omnium Angelorum, sanctorumq;
hominum; & tamen Christus cuidam
eum bonum appellanti respondit: Quid
me bonum dicis? nullus bonus, nisi solus Deus. Mat-
thæi 19. v. 17. indignè ferens, se bonum
ut hominem dici, cum esset Deus, ut in-
geniosè ponderat Gaudentius Brixienſis,
Episcopus, homil. 7. ad Neophit. ita
scribens: Sed dicis inquit, Dei Filius perfectam
bonitatem cum Patre, & Spiritu Sancto possidens,
& vnâ sciens esse bonitatem Trinitatis, sicut vnâ
diuinitatem, indignè tulit, bonum, se iuxta condi-
tionem creabilium bonorum nuncupari, & ait:
Quid me dicis bonum? id est, nolo dicis bonum,
quem nescis, scito prius qui sum, & cum Deum ve-
rum cognouis, amplector, ut dicis bonum, quia
nemo bonus, nisi solus Deus. Ergo Christus com-
paratione Dei bonitatis suam exclusit,
quasi non esset, cum esset talis ac tanta:
quia licet propemodum infinita; tamen
cum

S. Chrysosth.

Dens à ſei-
pſo & effe-
ſſentialiter.

Matth. 19.

S. Gaudent.

Q3

cum addito: Christus enim erat & homo bonus, sed Deus sine addito. Si ergo cum tanta sit Christi hominis bonitas, & tamen comparata Dei bonitati excluditur, apparere non potest coram illa celsitudine, est quasi non sit, lucet quasi non lucens, micat quasi non micans, quid dicemus de bonitate aliorum hominum, qui licet sint facti, licet nescio quam perfecti, licet magnis virtutibus clari, licet Dei summe amantes; in cōparatione tamen Christi hominis, ut vilissimi pulvisculi reputari debent. Et nihilominus hodiernū Euangelium Christi bonitatem sanctis martyribus attribuit: Ego sum pastor bonus. Cuius mysterij causas inuestigabimus.

Christum Dominum suæ bonitatis titulum, solis martyribus attribuerem video, in primis ex hoc fundamento: quia bonitas diuina in unitate naturæ indiuisa fundatur, & immenso amore, qui Spiritus Sanctus est, velut indissolubili nexu constringitur. Deus enim qui vnus est in natura, trinus in personis, cum sit infinite sui ipsius diffusivus, primo ad intra seipsum cum omnibus suis perfectionibus, communicauit Filio coæterno, quem sibi coequalē genuit. Cum hoc in ipso æternitatis instanti, spirans Spiritum Sanctum, tertiam sanctissimæ Trinitatis personam, totum se in eum effudit. Hic autem cum iam non haberet, quod amplius in diuinitate producere posset, quoniam cum Patre & Filio vnus Deus est, suam creaturis unitatem, & bonitatem communicare studuit. Cum ergo solos Martyres videret, qui Christo imitatione passionis, & martyrij eius, conglutinati, & velut vnum cum illo fieri vellent, statim bonitatis suæ titulum eis contulit, & voce Christi bonos pastores nominauit.

Documentum huius veritatis sumite ex Diuo Paulo, qui ad Philipp. de sanctis Martyribus dicit: Vobis donatum est pro Christo non solum, ut in eum credatur, sed ut etiam pro illo patiamini. Quasi diceret, ut exponit S. Anselmus, Vobis donatum est, quasi præmium pro Christo, quem diligitis, non solum ut in eum credatur, verum etiam, ut pro illo patiamini, ad cuius gloriam. S. verò Ambrosius his verbis citatum locum exponit: Quamquam Dei gratiam extollat in omnibus, ad laudem tamen illorum proficit, quod dicit, quia Deus illi concessit pati pro Christo. Idem dicit: pro Christo donatum est vobis, ut a Patre Deo donatum sit dilectionibus Christum, ut ad augmentum meritorum suorum participant pro Christo. Quid elegantius dici potuit? verbera, tribulationes,

Bonitas hominum respectu diuinitatis quasi nihil.

Deus adintra & extra seipsum communicat.

Martyres ob imitationem Christi passionis boni pastores dicuntur.

S. Ambrosius.

Maximum Dei donum pro Christo pati.

Ac vincula pro Christo tolerata, donum Dei sunt, ipsiusmet Christi meritis comparatum. Donum, quo nihil maius, aut illustrius valeat excogitari, & si loqui fas est, donum quod ipsam diuinitatem præ se ferre videatur. Aded quippe eorum, qui pro fide patiuntur, excellum fastigium est, ut in eorum societatem, ac numerum se Dei Filii adiungat. Proiecti quondam erant in fornacem septuplum succensam tres pueri, ut pro nomine Dei inuocato, crudele martyrium paterentur. audite verba illius Regis, aut verius tyranni, quæ refert Scriptura Sacra Daniel 3. v. 92. Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & species quatuor similis Filio Dei: Ergo tribulationum, ac laborum pro fide susceptorum, tanta dignitas, tantus honor est, ut vel hominem (si fas est loqui) quasi Deo supplicem, sine Dei collegam; quo tanto splendore fulgeat, hominem faciat. Pulchrè id adnotante S. Chrysostomo, serm. de tribus pueris, tom. 1. O quibus te incorrupta fides triumphus extendit. Adest tibi amica mater, ut innocentia liberetur. Patitur se Deus cum pueris in supplicio numerari. Ponderate phrasim numerari, quæ idem sonat, ac si dicatur, Deum cum tribus illis pueris, numerum facere quaternarium. Quod non nisi de ijs, quæ eiusdem rationis sunt, seu quæ quandam seruant æqualitatis proportionem, dici potest.

Cum ergo sancti martyres ita sint cum Christo conglutinati, ut vnum prorsus cum illo esse videantur, quis mirabitur titulum illum Christi, Ego sum pastor bonus. Martyri applicari posse: quoniam quæ sunt indigita, omnia communia habent. Aded, ut qui cum Christo, & proximo unitatem non seruat, ad nullum prorsus opus bonum idoneus esse videatur. Sic docet Origenes homil. 3. in Levitic. inquit: Non enim accepta esse possunt Deo opera tua, nisi in pace peragantur; Sicut & Iacobus Apostolus dicit, cap. 3. v. 18. Frustrum iustitiæ in pace seminatur scientibus bonum. Quæ verba Leo Papa serm. 10. de Quadragesima sic elucidat: Quamuis magnum sit habere rectam fidem, sanamque doctrinam, & multa laude digna sit circumcisio gula, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis, vnde sunt tamen omnes sine charitate virtutes, nec potest dici in dilectionis partem edideris. Quod si amplius requiritis documentum: extat apud Ecclesiasticos scriptores, non secus, quam electa columna, illa infelicissimi Sapricij historia, qui quod a fraterna charitate

Daniel 3.

S. Chrysostomus.

Origenes.

S. Leo.

tate velut luxatum membrum diuulsus A fuerit, imitaturus martyrio, ineptus ad omne opus bonum, inconditus Dei palatō, vacuus meritis, atq; virtutibus habitus est. Legite Baronium tom. 3. Annal. ad annum Christi 150. num. 32. ita scribentem: Perspicuum tunc planè, sed pauendum editum est exemplum, quo fideles omnes admonentur, frustra quæq; magna conari hominem Christianum, nisi fraternæ charitatis compage fuerit solidatum: Cum Sapricius presbyter vita tam opiparata martyrio, quod odio flagrares in Nicæphorum, ipsum propè ictum vibrante carnificis, Christum negans, idola sacrificauit. Doceat cui placet, infelicis Sapricij miserabilem exitum, B exultimans, si tantisper durasset, momentaneumq; ictum pertulisset, coronatum in celum martyrem euolaturum fuisse. Vana prorsus hæc est exultatio: durasset sanè diuturno tempore, longaq; pœnarum molestias pertulisset, & carnificis centum etiam præbuisset ceruices, totidemq; ille in eo amputasset; nec tamen post torcularis, martyr fuisset, ob defectum fraternæ charitatis. Cum omnis Christianæ rei fuitura, perfectiq; Christi discipuli cōplementum, & tota vniuersi probi hominis felicitas in mutua dilectione consistat, teste Apostolo ad Coloss. 3. v. 13. Induite vos sicut dilecti Dei, & visera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, super omnia autem hæc charitatem habere, quod est vinculum perfectionis.

Pastus est nescio quid pro Christi nomine Nouatianus, leue forsan ac simplex carceris tedium, ut in Praxeæ irridebat Tertullianus lib. aduersus Praxeam inquit: De iactatione Martyrij gloriatus, ob solum, & simplex, & breue carceris tedium. Vbi ipsius sequaces Martyrem eum appellare, eamq; sectam quæ martyres haberet, commendare non cessabant. Quibus forti, & imperterrito animo restitit S. Pacianus Barcinonensis Episcopus epist. 2. ad Sympronianum.

Sic eos alloquens: Porro etiam si passus sit aliquid Nouatianus, non tamen etiam occisus, non tamen coronatus. Quidni? Extra Ecclesiam pacem, extra concordiam, extra eam matrem, cuius portio debet esse, qui martyr est. Audi Apostolum, & si habueris omnem fidem, ita ut montes transferas, charitatem autem non habeam, nihil sum. Quod luculentius exponit S. Cyprianus de oratione Domini: Discordans inquit, & dissidens, & pacem cum fratribus non habens, nec si pro nomine Christi occisus fueris, crimen dissensionis fraternæ poteris euadere. Quale crimen, quod martyrio non potest expiari. Magisq; adhuc id exaggerat lib. de simplicit. Prælat scri-

bens: Quam sibi igitur pacem prohibent inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare sacrosunt? multi sacerdotum? Tales etiam si occisi in confessione nominis Christi fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiable & graui culpa discordiæ, nec passione purgatur. E paulo post de discordia, ac odio contumaci in pectore durante subiungit: Ad regnum peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit. Pacem nobis Christus dedit, concordem atq; vnam esse præcepit: dilectionis & charitatis fœdera in corrupta, atq; inuolata seruari mandauit, exhibere se non potest martyrem, qui fraternam non tunc charitatem.

Indagate omni diligentia, quid sibi velit illud emphaticum S. Cypriani dictum: Ad regnum celorum non potest peruenire discordia. Sanè; quia ad illud regnum non solum pacifici; sed etiam inquieti, discordes, impostores, detractores, & ad quouis mala alios inducentes currunt, hi tamen illuc peruenire, ac intrare non valent: ed quod caelestes portæ ex vniuersis, id est, Charitate & concordia fabricatæ sint, Apocal. 21. Duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt per singulas: & singula portæ erant singula margaritæ. Ideoq; ibi locus discordiæ non patet. Sic pergebant quondam ad nuptias, virginitatis suæ nimis confidentes fatuæ illæ virgines, sed ianuâ occlusâ, sponsi solam vocem audiuerunt: nescio vos. Quid causæ? illud profecto, quod licet alijs virtutibus non adeo destituta essent, charitatis oleum, quod solum regni caelestis aditum, patefacit, & portas occupat, non habuerint. Ita S. Bernardus epist. 42. ad Henric. Senonens. Archiepiscopum. Venustate inquit sui castitas eminere apparet; sine charitate tamen nec pretium habet, nec meritum. Neq; mirum: quod enim absq; illa bonum suscipitur & fides? sed nec si montes transferas. Scientia? sed ne illa quidem, quæ lingua loquitur Angelorum. Martyrium? nec si tradidero inquit Apostolus, corpus meum, ita ut ardeam, quidquam mihi prodest. Nec absq; illa quolibet bonum suscipitur, nec cum illa quolibet exiguum respicitur. Castitas sine charitate, lampas est sine oleo. Subtrahere oleum, lampas non lucet. Tolle charitatem, castitas non placet. Ergo dilectio Christianæ disciplinæ apex, virtutum fastigium, & currentis in agone corona, regiumq; solis Christi discipulis asseruatum diadema est.

Attribuit præterea Christus titulum suæ bonitatis Martyribus, bonos pastores eos vocans: quia ipsemet martyrium honorauit, quando in cruce sancta pro nobis passus est. Hinc Methodius serm. de Mar-

Culpa discordiæ inexplicabilis.

S. Cyprianus.

Apocal. 21.

Fatuæ virgines a nuptijs signis excluduntur ob defectum charitatis.

S. Bernardus.

Martyrij a Christo honoratum est.

de Martyribus, ut refert Theodoretus Dialogo 1. tom. 2. dicit: Aded admirabile. Et tanto studio expetendum est martyrismum, quod ipse Dominus IESVS Christus Filius Dei, se id honorare testatur. Ne, non rapinam arbitratus, se esse aequalem Deo, ut etiam eo dono hominem, ad quem descendit, coronaret. Considerate quomodo Redemptor noster martyrij cupidus, gloriam & honorem, suique nominis claritatem, & supremam maiestatem, quam nunc potitur, testatur se per carnis passibilis labores, & acerbam crucis mortem, per martyrium a Patre aeterno accepisse. Hoc indicare voluit Angelus Lucae 1. virginem Deiparam alloquens: Et dabit illi Dominus Deum sedem David Patris eius. Et cur non potius regium Salomonis thronum? cum Salomon Christi typum gesserit? causa in promptu: quia Salomon pacificus, hereditario iure Thronum suum adeptus est; David autem sedem suam non nisi post multos labores, & feruitij tempus, ut docet S. Athanasius super illa verba ad Philipp. 2. Qui cum in forma Dei esset, ita discurrens: Porro David vnctus in Regem, non statim arripuit, sed sustinuit in longum tempus seruire Saul: noster item Saluator Rex genitus ante secula, nec temporarium regnum possidens, sed ante secula Rex ex Deo regis genitus, & ipse quoque seruire sustinuit. Non enim rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, ut absolueret, quod de eo dispositum erat. Christus igitur licet Dei Filius, licet laboribus nimis obnoxius, licet gloriae Patris aequo iure particeps; ad suam tamen diuinitatem non respiciens, nec propriam dignitatem attendens, sed nostra omnino curans, nostram videlicet institutionem, informationem, exemplum, & quod caput rei est, nostram eamque copiosam redemptionem, gloriosae vitae, atque impassibilitati sibi debitae renuntians, ad Patris thronum non sine sanguinis vitae profusione, peruenire voluit, ut primus in noua lege martyrium honoraret.

Vnde videns Apostolus aded martyrium a Christo Domino honorificatum esse, ad illud subeundum fideles excitat, ad Rom. 12. loquens: Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuam, sanctam, Deo placentem. Nouum profecto & inauditum obseruationis genus: cur enim non dicit Apostolus, obsecro vos per virtutem? cur non per maiestatem, non per gloriam Dei, sed per misericordiam Dei? quia nimirum per ipsam solam & Paulus crimen persecutoris quasit, & Apostolatus, ac Doctoris

Agentium dignitate adeptus est, ut ipse meti faceret. Iam ad Timor. 1. his verbis: Prudens fui blasphemus, & persecutor, & iniurius, sed misericordiam Dei consecutus sum. Et iterum: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: quia Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum; sed misericordiam sum consecutus ad exemplum omnium, qui credituri sunt illi in vitam aeternam. Rogat igitur S. Paulus nos omnes per misericordiam Dei, imò per Paulum rogat Deus, quia plus amari vult, quam timeri. Rogat Deus, quia non tam Dominus esse vult, quam Pater. Rogat Deus per misericordiam, ne vindicet per rigorem. Audite rogan-tem Deum, Psal. 65. Tota die expandi manus meas. Nonne qui expandit manus, ipso habitu rogat? Expandi manus meas: ad quem populum? non solum non credentem, sed etiam contradicentem. Expandit igitur Deus manus suas, distendit membra, dilatat viscera, pectus porrigit, offert sinum, gremium pandit, ut patrem se tantae obsecrationis demonstret affectu.

Necdum satis: audi adhuc & aliter rogan-tem Deum. Michae 6. Popule meus quid fecisti tibi, aut quid contristasti te. Quasi diceret: si diuinitas mea vobis ignota est, saltem caro, quam cernitis, nota sit. Agnoscite, agnoscite in me corpus vestrum, membra vestra, vestra viscera, vestrum sanguinem. Et si quod Dei est, timetis, cur quod vestrum est, non amatis. Si Dominum fugitis, cur non recurritis ad parentem. Quod si forte vos, passionis meae, quam fecistis, magnitudo confundit, ne terreamini: crux haec, non meus, sed mortis aculeus est. Clauis isti non mihi insunt dolorem, sed vestram mihi insunt altius charitatem. Vulnera haec non educunt meos gemitus, sed magis vos meis visceribus introducunt. Extensio corporis mei vos dilatat in gremium, non meam crescit in poenam. Sanguis meus non mihi deperit, sed vestrum prorogatur in pretium. Venite ergo, redite, & vel sic probate Patrem, quem videtis pro malis bona, pro iniurijs amorem, pro vulneribus cruentis, summam reddere charitatem.

Sed videamus, quid Apostolus his verbis a nobis requirat, ut exhibeamus corpora nostra hostiam viuam. Video, quod cum in Christo Domino duplex hostia visa sit: vna sanguinis, & occisionis, qualis apparuit in cruce, quando Christus occisus victoriam de mundo reportauit: altera salutis, & vitae, qualis apparuit in templo,

Ad Thimo.

Psal. 65.

Mich. 6.

Amor Dei ergo homines iamentur.

In Christo duplex hostia.

templo, quando Iesus visus fuit Patri, A non mandanda, non redimenda. Requirit S. Paulus a nobis, ut utramque hanc hostiam in corporibus exhibeamus, in primis hostiam viuam, vitam scilicet nostram ad vitam Christi conformando. Sic exponit D. Bernardus serm. 3. de Purific. inquit: Fratres morituro Domino, ludem mortuas hostias offerebat, sed iam nunc viuus ego dicit Dominus, nolo mortem peccatorum, sed ut magis conuerratur, & viuas. Haec enim est hostia placabilis, Deo placens hostia, hostia viuam. Proinde his verbis Apostolus omnes homines ad Sacerdotale fastigium prouexit, ut exhibeant corpora sua hostiam viuam. O inauditum Christiani pontificatus officium, quando homo sibi ipse est hostia, & Sacerdos: quando homo non extrinsecus, quod Deo est immolaturus, inquit: quando homo secum, & in se, & quod pro se est, Deo sacrificaturus apportat: quando & eadem manet hostia, idem permanet & Sacerdos: quando hostia maciatur, & viuic, Sacerdos nescit occidere, quod litabit.

Mirum profecto sacrificium, vbi corpus sine corpore, sine sanguine sanguis offertur. Non magnam rem o homo a te requirit Deus, non aurum, non argentum, non templa sumptuose edificata, sed vitam virtutibus adornatam, sed contritum, & humiliatum: haec est hostia viuam & Deo placens, quam Deus ipse pulchre figurauit in veteri testamento. Quando intra edificandum templum adiit Salomon, illumque praemonuit dicens: Si ambulaueris in praeceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea, firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad David Patrem tuum. Et in habitatione in medio filiorum Israel. Quae verba tam in medio operis, quam in fine repetita fuisse a Deo censent Abulensis, & Carthusianus. Cur obsecro in tanti operis, tamque religiosi, & pij medio, ac fine, voluit Deus Salomonem monere, de custodia suorum mandatorum? Puto ne Salomon nimis fideret tam magnifico ac religioso edificio a se peractio: quoniam Deo non tam magnificentia templorum, quam cordium sanctitas placet.

Colligo hanc veritatem ex Hierem. cap. 7. ad quem haec ibi Dominus locutus est: Sta in porta domus Domini, & praedica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui ingredimini per portas hae, ut adoretis Dominum. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bonas facite vias vestras, & studia

estis, & habetis vobiscum in loco isto. Nolite considerare in verum mendaciam dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. Vbi in ipso primo templi limine iussus est Propheta stare, ut moneret ingredientem de vitae sanctitate, & de fugiendis verbis mendacij, quae dicebant. Templum Domini est. Quaezite, cur verba templum praedicantia, dicuntur verba mendacij? An certe mendacium erat, quod templum illud, & magnificentissimum, & religiosissimum esset? quod inibi Deus peculiariter assisteret? Absit. Sed illa verba quae ita templum extollebant, ut facerent credere Israelitis, quod solum illud templum sufficeret pro illis tutandis, conseruandisque, sine vllis illorum virtutum, meritis, ac operibus bonis, haec erant, vanissima mendacia, non dissimilia Haereticorum assertis, qui ita extollunt diuinissimum Christi Domini templum, ut omnia virtutum opera, tanquam superflua, a se excludant. Imò & non paucorum ex Catholicis, qui licet Ecclesiam sanctam, sine modo aggrauauerint, licet seruitutem nusquam in posterum abolendam induxerint, licet in immensum plurimos opprimerent, nihilominus satis se fecisse arbitrantur, si templum sumptuosum, si monasterium magnificentum edificauerint. Haec sunt grauissima mendacia, & Dei iniuriosa: cum peccatum non dimittatur, nisi restituatur ablatum.

Tu igitur homo fidelis, nulli sic credas, nulli ita euangelizanti fidas, ut non studeas virtutum operibus. Quod argute monet in citatum Scripturae locum, Theodoretus ita scribens: Qui decipiebant eos, aiebant: Qui fieri potest, ut superet quisquam templum Dei? Propheta vero denuntiat eum, ne sermionibus huiusmodi fidant, sed libenter muent vitam in meliorem, & iudicia reformident. Et paulo post concludit: Suadet igitur Dominus, ne fidant templo, sed vita legitima: Nam vitae sanctitati studendum est illi, qui securam salutem desiderat habere; decipietur autem maxime, si ab operibus virtutum alienus, totum salutis suae negotium, in templorum a se erectorum magnificentia posuerit. Quia haec ut plurimum ab inanem pompam, aut de rapinis, vel male quaesitis aedificata, solo aequari, & in fauillas ac cineres redigi, nostris iam temporibus non sine ingenti dolore spectauimus. At verò hominem vitam inculpata, ac virtutum amantem, nec in medijs flammis, nec in hostium cuneis, ac vinculis extreme periclitari Deus permittit: quia ubique Deum praesentem habet. Nunquam autem

S. Bernard.

Deus rem parum ab homine requirit.

Aedificatio Ecclesiarum & monasteriorum, non saluat operatores.

Theodor.

Templa de de male quaesitis aedificata non sunt diuturna.

autem Dei presentia hominem non facit A confessionem fidei externam esse ad salutem, & securam in bonis habitare.

Sumite certum istius rei documentum ex Scriptura Sacra, quae de templo Hierosolymitano 4. Reg. 25. dicit: *Venit Nabuchodonosor Princeps exercitus, seruum Regu Babylonis in Hierusalem, & succendit domum Domini. En sanctissimum illud Salomonis templum, datum flammis ab uno Nabuchodonosoris seruo, & in cineres redactum. Nihilominus non multo post, tres Hebraeorum pueri innocentes, ab eodem Nabuchodonosore in ardentes fornacis flammis coniecti, illasi ab omni vitione permanserunt, ita ut congregati Principes Babylonis obstupescerent, Daniel. 3.*

Contemplabantur, inquit scriptura, quoniam nihil potestatem habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus. Deus bone: si non permessa fuit igni potestas aduersus pueros, cur permessa fuit aduersus sanctissimum, & religiosissimum Dei templum? scilicet, quia Deus plus virtutibus probi hominis, quam sumptuosius palatijs oblectatur. Sic resoluit Rupertus lib. 6. de vict. Verbi Dei cap. 25. loquens: Non poterat hic Deus templum suum, quod erat Hierosolymus, illesum custodire a flammis incendijs Babylonij, qui tres pueros taliter custodiuit, ut nihil potestatem haberet in corporibus eorum, & capilli eorum non essent adusti. Planè poterat, sed erudiendus erat mundus, ut sciret, quod Deus excelsus, non pulchris lapidibus, aureisue parietibus templi manu facti delectatur, sed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille est ei optabilis locus. Hæc est prima hostia Deo placens, nimirum vita innocens, sancta operatio: nam quem fides, & virtutum opera faciunt in corde locum Deo, is gratus est, non quem faciunt ligna, & lapides pretiosi.

Alteram hostiam Christo exhibendam, requirit à nobis S. Paulus, hostiam cruentam, ut unusquisque nostrum pro nomine Iesv paratus sit vitam profundere. Nam externam fidei confessionem, esse ad salutem necessariam, necessitate præcepti affirmatiui, constat in primis ex Scriptura Sacra, Matth. 10. ubi Christus ipsomet dicit: *Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Et.*

Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Et ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Paulus. Idem docet S. Augustinus lib. de fide & Symbolo, ubi dicit: Fides à nobis exigit duplex officium, cordis, & linguæ, nec salui esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus. Quibus verbis manifestè ostendit,

Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Et.

Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Et ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Paulus.

Idem docet S. Augustinus lib. de fide & Symbolo, ubi dicit: Fides à nobis exigit duplex officium, cordis, & linguæ, nec salui esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus. Quibus verbis manifestè ostendit,

Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Et.

Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Et ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Paulus.

Idem docet S. Augustinus lib. de fide & Symbolo, ubi dicit: Fides à nobis exigit duplex officium, cordis, & linguæ, nec salui esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus. Quibus verbis manifestè ostendit,

Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Et.

Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Et ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Paulus.

Idem docet S. Augustinus lib. de fide & Symbolo, ubi dicit: Fides à nobis exigit duplex officium, cordis, & linguæ, nec salui esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus. Quibus verbis manifestè ostendit,

Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Et.

Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Et ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Paulus.

ludem necessariam. Hinc sancti Martyres maluerunt omnia supplicia, & ipsam mortem subire, quam fidem Christi etiam ad momentum negare. Vnde si quis tormentorum atrocitate victus fidem negasset, aut dissimulasset, eijciebatur ab Ecclesia, tanquam grauissimi criminis reus, & peccati, ac non nisi publicæ penitentia peracta, in eandem recipiebatur. Auctore S. Cypriano de lapsis cap. 3. & S. Ambros. lib. 1. de Penit. Et ideò in Concilio Romano sub Cornelio 2. Papa, cuius meminit Baronius ad annum 254. & 255. determinatum est, firmo decreto stabilitum fuisse, non alia ratione ijs, qui etiam ore tenus fidem eiurauerant, veniam esse concedendam, nisi post grauem penitentiam ab illis impletam.

Nec immerito: quoniam martyrium tantæ dignitatis est, ut S. Methodius apud Theodoretum dialog. 1. audeat affirmare, ea inter alias de causa Dei Filium hominem factum esse, ut martyrij coronâ insignitus splendidissime refulgeret. Sic enim ille fatur: *Aded enim admirabile, & tanto studio expetendum est, martyrium, quod ipse Dominus IESVS Christus, Filius Dei, se id honorare testatus sit, non rapinam arbitratus se esse æqualem Deo, ut etiam hoc dono hominem, ad quem descendit, coronaret. Addo ego Dei Filium, hominem fieri expetisse, ut martyres sibi specialiter consecraret. Hoc mihi innuere videtur D. Paulus ad Hebr. 2. Sic inquit de Christo: Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, ductorem salutis eorum per passionem consummare. S. Nazianzenus Orat. de Machab. legit, consecrare, quod apud Tullium lib. 1. de natura deorum idem significat, quod diuinitatem tribuere. Ergo tribulationes ac tormenta, Martyres Dei consecrant, & quidquid in illis humanum erat abradentes, diuinos*

Quodam modo efficiunt. Sic quondam de beato Laurentio serm. 3. dicebat sanctus Augustinus: Tali inquit, incendio beato consecrata sunt viscera, non condemnata.

Porro ad effectum martyrij in adultis requiritur libera mortis acceptatio, ex ea ratione: quia sicut adultus nunquam potest peccare sine propriæ voluntatis actu, ita sine eodem non videtur posse vitam acquirere aliquid gratiæ. Talis autem acceptatio mortis in martyre, debet esse actus supernaturalis: quia iuxta Concilium Trident: nemo solius naturæ viribus potest quidpiam, sicut expedit ad vitam æternam. Hinc formalis

Harret.

Harret.

Harret.

Harret.

Harret.

Harret.

Harret.

Harret.

Quomodo
puniebatur
negante
dem.

Dei Filius
amore mar-
tyrij homo
fieri voluit.

Ad Hebr. 2.

Ad Marty-
rium requi-
ritur libera
mortis ac-
ceptatio.

Harreticus, licet pro aliquo fidei articulo, diuinitus reuelato, mortem oppetere videretur; non fieret tamen martyr: quia non primò à Spiritu Sancto, & à gratia naturam excedente moueretur, ad acceptandam mortem, proinde magis pro suo iudicio moreretur; quam pro fide Christi, ut pote nihil credens fidei Christi, quoniam nihil fide supernaturali. Quis hoc in D. Adalberto non videt? qui abdicato Gnesensi Archiepiscopatu, in Prusiam ad gentem barbaram, idolorum tunc culticem sponte abiit, non ignarus quanta ibi passurus esset. De quo meritò potest verificari illud Theodoretum martyris, apud Gregor. Nazianzen: grauitè ferentis, aliquas solum corporis sui partes, & non omnes, nec totum sese pro Christo cruciari. Carnifices etiam ipsos accusaret, (inquit Gregorius) ut contumeliosos, nec totum corpus honorantes, sed aliquid concessum, profanumque relinquentes, eosque ne huic parcerent, hortaretur.

Harreticus
pro fide oc-
cisus nō fuit
martyr.

Gregor.
Nazianz.

DIE INVENTIONIS SANCTÆ CRVCIS.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.

Regeneratio ex aqua & Spiritu Sancto, vitam immortalem, & obligationem amplius non peccandi nobis confert.

Vo infinitè à distantia, A quo sciret peccata sepelire, & peccatorem nesciret obruere, ut descendente homine in fontem, tanquam in sepulchrum delictorum, reus exiret ad portum, sola paterentur delicta naufragium. Proinde aqua & Spiritus Sanctus sociantur causis; sed beneficijs separantur. Requiritur sanè in baptisimo Sacramentum, aqua propter sepulturam, Spiritus Sanctus propter vitam æternam. Hæc similitudinem mortis imitatur, ille veritatem salutis operatur. De Deo igitur Spiritus, & vita profilit; in creatura autem aqua sola suspicitur, mortis & sepulture figura: nihil enim citius à creatura in conspectum, & cogitationem hominis venire potest, quam mors. Hinc Ioan. 1. dicitur: *Hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Per quod ostenditur, à Domino Iesv venisse in nos Spiritum Sanctum, & aquam in baptismo, ut per aquam, mortis imago nobis ob oculos poneretur; per Spiritum verò sanctum, resurrectionis spes firmaretur. Inter hæc, ait Fulbertus, Carnotensis Episcopus epistola 1. ita loquens: *Vide quid agit artifex misericordie. Tale tibi inimicis tumuli genus,*

Præterea, ad effectum martyrij requiritur, ut martyr tyranno positivè non resistat, solius vitæ defendendæ causa. Non resistebat D. Adalbertus, imò nihil magis cupiebat; quam pro nomine Iesv contumelias, opprobria, & mortem ipsam patienter tolerare. Quod cum ita sit, meritò titulo boni pastoris in Ecclesia sancta honoratur, ut pote imitatione mortis cum Christo arctissime conglutinator, & martyrij à Christo dignificati socius, quo nihil magis Deo acceptum, teste S. Hieronymo, epist. 150. ad Hedibiam q. 11. *Triumphus inquit Dei est passio martyrum, pro Christi nomine cruoris effusio, & inter tormenta læticia. Quare triumphet hodie Mater Ecclesia in solemnitate Beati Adalberti, certa, quia sub tam boni pastoris & patroni cura, ac vigilantia, securam consistet.*

¶ ¶

R 2

tu Sanctus velut resurgentem perducit ad celum. Vnde post lapsum primi hominis, & immortalitatem amissam, duæ generationes singulis hominibus prouisa sunt: una carnalis, quæ ex Adam nascimur; altera spiritualis, quæ renascimur per Christum de Spiritu Sancto. Voluit ergo Christus, ut homo prius ex Adam nasceretur, prodiretque in hoc mundiale lumen, quàm in regenerationem per Spiritum Sanctum veniret. Et cur Redemptor noster, cum sit beneficus hominum reparator, non prouidit ea remedia homini, quæ illum in primo animationis puncto regenerarent ex diuinissimo spiritu? Cur ita ordinauit, ut regeneratio diuina non veniret, nisi post genitum, & proditum in culpa? nimirum, ut hoc facto nos ad immortalitatem disponderet, ut eleganter definit Clemens Alexandr. lib. 4. Stromat. inquit: *Generatio excipiens generationem vult immortales reddere per profectum.* Hic est enim ordo Dei gubernantis hominum salutem, ut quod immortalitatis, & gloriæ & victoriæ est, id homines per profectum acquirant. Et ideo post generationem, ac natiuitatem in culpa, prouisa est homini regeneratio in gratia, per baptismum, ut iam inde discamus profectui studere, scientes non nisi per profectum debere in gloriam venire. Ut ergo homo per peccatum mortuus regeneraretur in gratiam, aqua baptismali & Spiritu Sancto opus habuit, quæ duo simul coniuncta stupendos effectus operantur. In primis, quia per baptismum tollitur omne peccatum quoad culpam, & poenam æternam, iuxta illud Ezechiel. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris.* Quod definit Conciliū Trident. Sess. 5. Can. 5. dicit: *Si quis per IESV Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismo confertur, reatum originis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet, sed illud tantum radi, aut non imputari, anathema sit.* Præterea, per baptismum tollitur reatus poenæ pro peccatis baptismum antecedentibus: quia homini baptisato communicatur totaliter passio Christi ad remedium, proinde & satisfactio, sufficientissima. Non tolluntur, tamen per baptismum in hac vita poenæ, morbus, ut sunt fomes peccati, mors, fames, morbus, ut constat per experientiam. Ultra hæc infunditur homini per baptismum gratia, & virtutes cum donis Spiritus Sancti, vel quoad primum esse, & baptismum non præcessit contritio;

Clemens
Alexandr.

Affatus
primi ad
mirandi.

Concilium
Trident.

vel quoad augmentum, si præcessit: quoniam per baptismum incorporamur capiti viuo. IESV Christo, & ideo debuit descendere in nos vitæ inchoata plenitudo; quemadmodum etiam in palmitem ascendit vitæ plenitudo. Nedom satis; verum etiam illuminamur a Christo per baptismum circa cognitionem veritatis, & facundamur per bona opera ex gratia baptismali procedentia. Sicut enim à capite naturali deriuatur in membra sensus, & motus; ita à capite spirituali, quod est Christus, deriuari debuit in membra eius, (quæ sunt baptizati) sensus spiritualis, qui consistit in cognitione veritatis, & motus spiritualis per instinctus gratiæ. Considerabimus igitur, quare nos Christus ex aqua & Spiritu Sancto regenerari voluit.

Christus nos ex aqua, & Spiritu Sancto regenerari voluit, ut ex eius morte vitam immortalem reciperemus: atque hac de causa suam mortem baptismum vocauit, Psal. 41. loquens: *Quemadmodum desiderat ceruix ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus meus.* In quibus verbis ardentem moriendi sitim, atque votum Christi David expressit. Quod in nouo testamento clarius eloquutus est S. Lucas.

Christum ita loquentem introducens: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur.* S. Irenæus legit: *Et valde propere ad illud.* Super quæ verba scribens Theophylactus, dicit: *Baptismum mortem vocat, hanc autem valde desiderans, ait: & quomodo coarctor vsque dum perficiatur.* hoc est, quàm sollicitum, anxiosum, ac premor, donec perficiatur? scio enim mortem pro omnium salute. Hinc ad Petrum in sui defensionem educentem gladium, & seruum Pontificis, qui audacius irruerat, potenter repellentem, ipse Dominus dixit: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis bibam illum.* Ioan. 18. Quasi diceret: ita tibi o Petre, ignota est mea moriendi sitis, ut iucundissimam potionem, quam ad eam extinguendam charissimus Pater mihi liberaliter porrigit, tu inconsiderato impetu è manibus velis extorquere. Sitiebat igitur Christus pro nobis pati, quia optimè nouerat vitam immortalem non aliter in nos diffundendam, nisi ex sua morte. Rem ita se habere ex eo coniecit. Quando robustissimus Samson leonem sibi in itinere obuium dilacerauit, inuenitque in ore eius examen apum, & delibauit mellis fauam, statim in conuiuium Sodalium problema proposuit, Iudic. 14. *De comedente exiit. ci-*

bus, & de forti egressa est dulcedo. Idem quoque in medio

Psal. 41.

Mors Christi
cur dicitur
baptis-

Theophyl.

Ioan. 18.

Iudic. 14.

Die Inuentionis Sanctæ Crucis.

8. August.

In medio Sapientum Ecclesiæ sypsois æ-nigma propositum, omnium excitauit ingenia, verum S. Augustini acumen solutionem opportunam inuenit; serin. 107. ubi sic loquitur: *De edente vique, id est, de morte, quæ cuncta deuorat, atq; consumit, exiit cibus illes, qui dixit: Ego sum panis viuum, qui de celo descendi. De mortui leonis ore, id est, de Christi morte, qui accubans dormiuit vt leo, apum, id est Christianorum processit examen.* De morte ergo omnia deuorante, egressus est cibus vitæ, & panis ipse Christus, qui semel gustauit mortem, dum per eam vitæ immortalitas suo corpori donata est, in tantum eam charam habet, ac diligit, & coli a fidelibus optat, vt conuiuium celestis panis; & diuini poculi sit monumentum mortis, vt fideles memoriam mortis Christi præ oculis habentes, hoc saturentur epulo, vt ad contemplationem pretiosæ mortis in vitam immortalitatis transferantur. De morte igitur leonis nostri fidelium multitudo orta est, dumq; leo mortuus Christus congregationem fidelium protulit, Christianæ vitæ forma ex morte effecta est.

Vnde licet in Christo res omnes mirabiles fuerint, mors tamen ipsa summa admiratione digna? & ideo S. Ioannes describens modum, quo Christus in crucem occubuit, ita loquitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum.* Res noua, & prorsus inaudita, quippe in alijs moribundis prius est efflare animam, & postea deficientibus viribus caput inflectere, ac inclinare; Christus autem e contra, prius inclinavit caput, & postea vitam profudit. Arcanum hoc profundè inuestigat S. Athanasius, quæst. 40. cuius titulus est. *Quid est illud, & inclinato capite tradidit spiritum?* nam omnes moribundi moriuntur prius, & tunc demum inclinant capita. Sciatimq; notandum difficultatis in hunc modum dissoluit, de morte subiungens: *Atq; hæc quidem sibi metuens, appropinquare non audebat, ideo Christus inclinato capite vocauit ipsam, nam: antequam caput inclinasset, verebatur propius accedere.* O stupor! o prodigium! spectans mors pendentem in cruce Redemptorem nostrum, metu correpta fugam meditabatur, dum cerneret soli lumen eripi, terram paucere concussu saxa discindi, siderum fulgoribus velum tenebrosum obduci, nocte, & tenebrarum caliginem per totum terrarum orbem diffundi. Ancipiti itaque cura, & dubitationibus, fluctibus æstuabat, velut prospiciens hominem cruci affixum, manifesta edere deitatis insignia; atq; honori consuleret, fugæ viam

Mors fugiens
a Christo
fugam moribundi
reuo-

quarebat, ita secum discurrens. Si ad eum appropinquauero, notam incurram ignominie sempiternæ; si communi luce priuare audebo, dignitatis, & gloriæ me orbam relinquam: si vitam ademerò, sceptrum dominationis, & imperium, ac mortuorum omnium spolia perdam. Inter has proinde curas, & anxietates fugitiua mors auolabat, verum à moriente Domino nutu capitis reuocata est, detenta: accita ergo mors ad Saluatorem appropinquauit, ad cuius conspectum auctor vitæ, lucis huius vsuram amisit, Obstupefcite: IESVS imaginem vitæ ad intuitum mortis, moriens figurauit. Humani generis maximum redemptionis opus præsentem mortem operatus est, miraculis & magnalibus suis imposuit metam, adiecitq; complementum, & fastigium ad mortis intuitum, vt homines ultimo halitu viuificaret, plenè consummaret. En quomodo vita nostra de morte Christi processit: nisi enim Christus pro nobis vitam posuisset, mortui in perpetuis tenebris iacuissemus.

Atq; hæc est causa, quod de latere Christi iam mortui, sanguis & aqua profluxerit, per quod baptismus nouæ legis significabatur, quo de morte peccati homo in vitam salutis regenerari debuit. Hinc prima hominis creatio fuit de terra; vbi verò regenerandus erat homo, non ad terram, sed ad aquam itum est, vt præstantior alia origo ostenderetur, quæ fieret homo magis Deo dilectus, & familiaris. Sic censet D. Chrysosthomus homil. 34. in Ioannem: *Primum ait ab aqua oritur, quæ tenuior est, quàm terra. Quemadmodum enim in principio elementum terra subiecta est, totum autem opificium Dei fuit; ita hoc in loca elementum aqua subiecit; verum tamen totum spiritus est gratia. Tunc ad Dei imaginem fecit hominem, nunc Deo familiarem reddidit. Tunc pises & feras homini subiecit; nunc supra cælitum nostrum propagauit imperium. Ponderate illud: nunc Deo familiarem reddidit. Nam vbi homo ex aquis renascitur, protinus Deo dilectus euasit, propinquus, & familiaris. Quod ingeniosè edisseruit D. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi 3. dicens: *Sparget supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omni peccato vestro. Saltabunt circa vos Angeli, & dicent: Quæ est ista, quæ ascendit dealbata, confirmata supra patrum suum? Quæ enim antea fuerat serua, nunc patrum ipsum Dominum sibi adscripsit, qui non simulato proposito aulam: Ecce pulchra es amica mea, propinqua mea. dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Quibus verbis allo-**

Sanguis &
aqua delatere
Christi
profluens,
figura baptismi.

S. Chrysost.

S. Cyrillus.

quitur

quitur Ecclesiam Sanctam, in qua hominum animæ post baptismi aquam mundantur, quæ post felicem istam lotionem: Dei amicæ, & propinquæ, ac cognatæ acclamantur; quia nos Deo maxime charos, salutiferæ baptismi aquæ reddunt, & familiares tanquam genus diuinam, de aqua & sanguine ex Christi latere proficientibus ortum.

Tertullian.

Vnde non immerito exclamat Tertullianus lib. de Baptismo: *Felix sacramentum aquæ nostræ*. Quotquot enim felicitates nascentis hominis queruntur ex celestibus signis, efficacius ex aquis sacri baptismatis haberi possunt. Nam si quis sacrum hunc fontem diligentius perscrutari vellet, omnem felicitatem homini inde renato, certo prælagire posset, cum ibi tota felicitas ortus genesis includatur. Sic olim S. Zeno lib. 3. serm. 32. Neophitis prælagiebat, post susceptum baptismum: *Fortassis ait requiratis à nobis, quæ genitura, quod signo tam diuersos, tam plures, tam dispares, vna vno partu vestra vos peperit mater fons baptismi*. Sicut paruulis mortem geram, sacraque horoscopi pandam tota breuitate secreta. Igitur fratres, talis est vestra genesis. Primus vos, qui in se credentem reprobabat nullum. Non aries, sed agnus excepit, qui vestram nuditatem velleri sui mureo candore vestit.

In baptismo signa Zodiaci recensentur.

Idem non tumidus ceruice, non minax cornu taurus, sed optimus, dulcis, blandus vos admonet vitulus, ut nulla vilo in opere captantes auguria, eius sine malitia succedentes iugo, terram vestra carnu domando, lætam diuorum seminum messem celestibus horreis inferatur. Et admonet prosequen-
tibus geminus, id est, duobus testamentis, ut principiter idololatram, impudicitiam, auaritiâque fugiat, quæ est incurabilis cancer. Leo autem noster, sicut Genesis protestatur, leonis est catulus, cuius ista pia Sacramenta celebramus, qui ad hoc recubans obdormiuit, ut vinceret mortem, ad hoc euigilauit, ut beatæ resurrectionis suæ in nos munus immortalitatis conferret. Quem sequitur Virgo prænuntians libram, ut nosceremus Dei per Filium, qui processit ex Virgine, æquitatem, iustitiâque terris illatam, quam qui constanter tenuerit, non dicam scorpionem, sed omnes omnino serpentes illesâ plantâ calcabit; sed neq. ipsum diabolum, qui verus est sagittarius formidabit vnam. Is enim infelicibus nonnunquam immutit capricornum vul-
tu deformem, qui alios amentes, alios furiosos, alios homicidas, alios adulteros, alios auaritiâ efficit cecos. Sed hæc omnes noxas saluari profuens amne, noster Aquarius delere consuevit. Quem necessario, vna duo sequuntur pisces in signo, id est, duo ex Iudeis, & gentibus populi, baptismi aqua viuentes, in vno populum Christi vno signo signati.

En quàm felicior hominum genesis habetur de sacris baptismi aquis, quæ ab hominibus de stellis, celestibusq. signis, non raro frustra queruntur.

Videte, quantum beneficium est baptismus, quàm magnum, per quem non corpus, sed anima nostra abluitur? Attendite, quales Deo gratias, & laudes pro hoc salutifero lauacro refert de-
beamus? Respondet Nazianzenus oratione in sanctum baptismum: *Omnium Dei beneficiorum baptismus præclarissimum est, & præstantissimum: ut enim quedam Sancta Sanctorum vocant, & cantica canticorum, quod scilicet latius pateant, ac plura complectantur, præcipuamq. diuinitatem habeant; eodem modo baptismus quoq. illuminatio dicitur, quod omnes alias illuminationes precedat*. Quid amplius in laudem sacri baptismatis afferri potuit? cuius summam præstantiam ex duobus potissimum capitibus facile colligere possumus. In primis ex modo institutionis: hinc certe admirabilis magnitudo baptismi. Quippe immensus Dei Filius, non alia de causa baptizari voluit, nisi vt primum se in aquis immergens, Sacramentum hoc institueret. Recolite cætera Sacramenta, & facile aduertetis verbo tantum instituta; at verò sacrum baptismum, non solum verbo, sed exemplo, sed opere, sed actione, volens ipse baptizari, & mundissimus ob nostrum exemplum mundari. Et quæ necessitas erat, vt Christus, ab omni macula peccati immunis, totus in aquis ablueretur? Equidem ex parte Christi nulla, sed ex parte nostri maxima: quia per peccatum non solum anima nostra depressa, æterna damnationis rea facta est; sed etiam corpus maledictionem corruptionis incurrit, vt habetur Genes. 3. *Pulus es, & in puluerem reuertis*. Hæc maledictio per peccatum homini inflicta, totum abiectum fecit, & cineres eius abiectissimos reddidit. Christus igitur nostri amore homo factus, ita nostros cineres sublimauit, vt prorsus diuini apparerent, fierentque vitæ non mortis, gratiæ non iræ effectus. Atque, idè toto corpore ablui voluit, dum baptizaretur, vt nostri cineres in eo, qui prius erant peccati, & mortis effectus, fierent gratiæ, & vitæ aquas sanctificantes, & quodammodò viuificantes, vt sic totus homo in honorem resurgeret.

In veteri testamento comburebatur vacca ex præcepto diuino, cuius cineres sanctificabant aquam in eam superflam, ita vt cum antea immunda esset, munda redderetur. Quod si quispiam illâ

Baptismus maximum Dei beneficium.

Christus baptizari voluit.

Genes. 3.

illâ aquâ non expiatus, sanctuarium Domini temerario ausu ingressus fuisset, mortis penâ plectebatur, Deo sic præcipiente Numer. 19. *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ, quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus*. Mysterium hoc Catholici mei significabat Christum, qui nostros cineres assumpsit, qui pro nobis in patenti loco crucifixus est, vt docet Apostolus ad Hebr. 13. *Propter quod & IESVS, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est*. Baptizatus igitur est pro nobis Dominus IESVS, & aquis immersus, vt eas sanctificaret, ita vt quicunque illis lustratus non est, de medio Ecclesiæ pereat. Quemadmodum resoluit D. Ambrosius lib. 2. in Lucam c. 2. *Baptizatus est ergo Dominus, ait, non mundari volens, sed mundare aquas, vt ablute per cineres Christi baptismus ius haberent*. Vnde sicut in veteri testamento, aquæ nullum ius habebant ad expiandum, sed illud ex vacce crematæ cineribus hauriebant, ex quorum contactu sanctificabantur; ita planè & in lege gratiæ, aquæ ex se nullum ius habent, sed tota illarum vis ad sanctificandum ex Christi cineribus, ex illa sanctissima humanitate, quæ in illis immersa erat, prodijt.

Christus magis sanctificauit aquas baptismi, quam vterque Virginitas.

S. Thomas.

S. August.

Hinc inter Doctores disceptatio oritur, quoniam Christus suo sacratissimo corpore contigit non solum aquas, dum in illis baptizaretur, verum etiam vterum virginis, in quo nouem mensibus delituit, quidnam ex his duobus suo sacratissimo contactu magis sanctificauit, aquasne, an vterum? Pro vtero Virginis satis valida ratio militat: quia de purissimo eius sanguine carnem sumpsit. Nihilominus existimo aquas in tantam altitudinem per Christi baptismum eleuatas esse, vt maiorem illis Deus tribuerit sanctitatem; quàm sanctissima suæ Genitrici. Ita censere videtur S. Thomas 3. p. q. 39. ar. 1. vbi dicit: *Baptizari voluit Christus, vt sanctificatas aquas relinqueret post modum baptizandis*. Quod clariùs exponit D. Augustinus serm. 36. de tempore, vbi effectum, quem Christi baptismus aquis contulit exprimens, sic ait: *Filium genuit mater, & casta est, Christum vnda lauit, & sancta est: nam sicut post partum glorificata est Maria castificatio; ita post baptismum aquæ purificatio est comprobata, nisi quod penè maiori munere, quàm Maria, vnda dicata est: illa enim sibi tantum meruit castitatem, ista nobis contulit sanctificationem; illa meruit, ne peccaret, ista vt peccata purgaret; illi est collata virginitas, isti donata*

secunditas. Ergo ex contactu mundissimæ Christi carnis, ita sanctificata sunt aquæ baptismales, vt sub Deo, nulla maior, nulla sanctior creatura existat. Ex contactu carnis Christi Mariæ virginitas collata fuit; aquis autem fecunditas generans non filios mortis, sed vitæ, non odij, sed amoris. Eleganter admodum id elucidat S. Hieronymus in epitaphio Pauli, ita scribens de aquis sacri fontis. *Vnde pollutas diluio, & totius humani generis interfectione maculatas, suo Dominus mundauit baptismo, ita vt quæ prius erant maledictæ, postea beneficio Christi benedictæ, neq. solum ipsæ sanctæ, sed etiam sanctitatem impertientes essent*.

S. Hieron.

S. Nazianz.

Baptismus est pactum amplius nō peccandi.

Et profecto decebat, vt Christus ex contactu sacratissimi sui corporis, adeo sublimem sanctitatē aquis baptismi impertiretur, quoniam baptismus nihil aliud est, nisi pactum quoddam inter Deum, & hominem amplius non peccandi, vt docet Nazianzenus oratione in sanctum baptismum: *Nam vt compendio dicam ait, nil aliud esse vim, & facultatem baptismi existimare debemus, quàm secundæ vitæ, puriorisq. & præstantioris instituti pactum cum Deo initum, ac proinde vel maxime in metu omnes esse debemus, atq. animas nostras accuratissima custodia seruare, ne falsam confessionem edidisse compertamur; nam cum ad mutua hominum pacta obseruanda, Deus medius adhiberi soleat, quanto periculosius est, magisq. extimescendum, ne fœdera cum Deo ipso contracta perfregisse reperiamur, ac præter alia peccata, ipsius quoq. mendacij apud veritatis tribunal rei peragamur*. Idè proinde nos Deus signauit, vt lauacro regeniti non amplius peccemus: quia summè indignum est, hominem semel à Deo hoc sancto signaturum signo amplius peccare. Pulchrè S. Nazianzenus supra citatus id edisseruit: *Idcirco ait, Dominus minime auxilij expertem creaturam suam sibi relinquendam, atque contemnendam putauit, eò discrimine adductam, vt periculum esset, ne ab eo distraheretur; quin potius quemadmodum nos creauit, ita creatos instaurauit, & resinxit, & quidem signamento diuini, quod vt vitæ cursum in euntibus est signaculum, ita ijs, qui adultiori ætate sunt, gratia etiam est, collapsæq. imaginis erectio*. Nimirum per æqualia peccata, quæ in adultis simul cum originali tolluntur. En quanta Dei propensio in genus humanum, ægrè ferebat Deus, hominem suam imaginem per peccatum collapsam, idè ne totaliter periret, & ab inimicis conculcicaretur, hoc signaculo eam signauit, per gratiam baptismi eam renouans, fouens, roborans, ne amplius peccaret. Atq. hæc baptismi gratia,

tia, ait Nazianzenus, *et facilius est, non est. A* tum erat, in ipsorum deueniat maius tor-
bem terrarum, ut olim aqua ebriens, sed vniuf-
cuiusq; hominu peccata purgans, easq; obstructio-
nes, vel maculas, quae vitiis contrahuntur, prorsus
abstergens.

Angeli ba-
ptismi ve-
lup. prima-
tiam sole-
mnitatem
celebrant.

Quod cum ita sit, quis tanta malitia, aut
verius dicam, demeritis erit, ut semel ba-
ptismi signaculo, veluti inuolabili pacto,
Deo reconciliat^{ur}, peccare audeat, & sancti-
ssimam eius, prouidentiam defraudare. Angeli
baptismi ex Christi cōtactu sanctificati,
Angeli caelestes adeo ventrantur, ut ve-
lut primariam solemnitatem celebrent,
teste S. Gregorio Nazianzeno oratione

de Baptismo: *Haud inquit, Angeli celebrant. B*
(id est baptismum) propter cognationis splen-
dorem. Quasi natura Angelica aliquam ha-
beat cum gratia baptismi affinitatem: quid enim tam purum, & Angelis pro-
pinquius, quam gratiae splendor, qui ro-
cens baptizatis affulget? cui Angelicus
splendor affinis est. Atque eam ob cau-
sam nos Angelorum candidati voca-
mur à Tertulliano lib. de oratione cap. 3.

Peccatum
Christiano-
rum graui-
us est, quam
gentilium.

Si Angeli in tanta veneratione habent san-
ctum baptismum, quomodo homines post
illud susceptum, peccare non extime-
scent? cum eorum peccatum sit multo
grauius; quam Turcarum ac gentilium
Deum verum ignorantium: si enim De-
us tantopere doluit imaginem suam, cum
nondum signata esset, quantus dolor eius
putandus est post signatam, post Filij sui
sanguinis imaginem in anima impres-
sam, quando videt illam à demonibus
conculcari, & quod maximum est, eter-
naliter non raro sine ulla redemptionis
spe condemnari. Hinc D. Cyrillus epi-
stola 206. ad Augustinum de laudibus
Hieronymi, poenas infidelium in infer-
no cum Christianorum poenis compara-

Christiani
damnati
grauius in
inferno pu-
niuntur,
quam iudi-
celes.

tas, quasi pro nihilo reputat. Vnde D. Au-
gustino interroganti, quidam à mortuis
resuscitatus respondit: *Inter Christianorum,*
qui ibi torquentur poenas, & paganorum crucia-
menta respicere eorum, quae falsi Christiani, & pec-
catores sustinent, sunt quasi nulla, quanquam in-
flabilia sunt, nec à viuensibus cogitabilia, ut di-
gnum. Cuius rationem hanc affert S. Au-
gustinus epist. 105. quia infideles nolue-
runt intelligere, ut bene agerent; Chri-
stiani quod grauius est, intellexerunt, &
non bene egerunt.

En quanta est Christianorum malitia,
quantum delictum, dum id minime con-
siderantes, ita impiè viuunt, ita enormi-
ter peccant, ut ob propriam eorum cul-
pam, signum illud, id est, character ba-
ptismi, quod ad illorum gloriam institu-

mentum, dum exigentibus peccatis in
infernum detruduntur. Imò, quod ma-
gis dolendum, ut signum illud diuinum,
Christi sanguinem representans, ab ipsis
supremis adoratum potestatibus, & ita
ipsis tremendum, ac venerandum subli-
mitatibus, ut non audeant in quo est at-
tingere, verum eum omni reuerentia
obseruant, à demonibus illis derideatur,
& contemnatur, imò & conculcetur, op-
probrium Christi sanguinis, suam mise-
ram facientibus consolationem. Quis
haec audiens non exhorrescat? quis ma-
lorum Christianorum insaniam non ob-
stuscat? à quibus malè viuentibus ita
prostituitur Christus, ut diabolus in in-
ferno sub suam potestatem Christi signa-
tos detrudat, imaginemq; Christi san-
guinis, militiae Christi addictos, eos con-
culcans, eorumque sacrosanctum deri-
dens signaculum.

Voluit proinde nos Christus ex aqua
& Spiritu Sancto regenerari, ut amplius
peccatum in nobis non regnaret, cum
per baptismum peccatum originale, per
quod seruituti diaboli addicimur, in no-
bis emundasset, tanquam pestem fumine
contagiosam. Quid enim aliud est pec-
catum originale, nisi perniciofa quaedam
à diuina bonitate defectio? Dei iugum
vitale excutens, & in mortale diaboli in-
cidens? Quemadmodum Dionysius A-
reopagita lib. de Ecclesiast. Hierarchia
cap. 3. p. 3. diuino prorsus conceptu e-
dixit. *Humanam inquit, naturam initio stolidè*
à diuini beneficijs prolapsam, obnoxiam passioni-
bui varijs vitam suscepit, & mortis corruptibilia fi-
nis. Quippe perniciofa illa à vera bonitate defe-
ctio, & sacra in paradiso legi prauaricatio, eam
quae spontè sua blandè mulcentibus, atq; infectu
aduersarijs fraudibus cedens, vitale excuferat in-
gum, hu quo sunt diuini bonis contraria tradidit.

Peccatū o-
riginale est
perniciosa
defectio à
diuina bo-
nitate.

S. Dionys.

Quid est peccatum originale, nonne an-
tiqua impietas, ad aquam extirpandam
Dominus à celis venit, baptismumq; in-
stituit, ut docet S. Ignatius Martyr epist.
ad Trallianum ita scribens: *Vos ergo succin-*
di mansuetudine, imitatores estote passionum Chri-
sti, & dilectionis eius, quae dilexit nos, dans semet-
ipsum pro nobis, ut nos sanguine suo mundaret ab
antiqua impietate. Quod considerans S. Iu-
stinus martyr Dialogo cum Tryphone,
affirmat, in remissionem quidem omni-
um peccatorum venisse Deum Filium in-
hunc mundum; primario tamen & prin-
cipaliter ad tollendum originale pecca-
tum, tanquam primum, & maximum,
quod Dei instantibus nos constituens, &
ternaliter

S. Ignatius.

S. Iustinus.

ternaliter in perpetuum damnetur mor-
tem. *Ad omnem inquit eum, non ideo venisse pro*
corpore habemus, quod vel baptismi lauatione, vel
spiritu in specie columbae aduentus opus ei fuerit,
sicut nec nasci, & crucifigi propter functionis huius-
modi indigentiam sustinuit, sed humani generis cau-
sa quod per Adamum in mortem, & fraudem, sedu-
ctionemq; serpentis conciderat, ut interim propi-
am pro se malignè agentis cuiusq; culpam taceam.

Peccatū o-
riginale va-
rijs nomi-
nibus ap-
pellatur.

Et profecto si amplius vultis nosse,
quanta sit contagio peccati originalis,
vel ex ipsis nominibus, quibus appella-
tur, hoc ipsum conspiciate, S. enim Irenae-
us lib. 5. aduersus haereticos, peccatum o-
riginale vocat *chirographum*, quod Adam
diabolo inscripsit. S. Cyprianus lib. 3. e-
pist. 8. vocat *contagium mortis antiquae*. S.
Chrysostomus homil. 40. in 1. epist. ad
Corinthios, vocat *radicale peccatum*. Alij appel-
lant originale: quia in prima nostra ori-
gine, seu conceptione illud contrahimus.
Ab alijs demum vocatur *peccatum naturae*,
quia non committitur propria volunta-
te, sed per originem, seu naturalem ge-
nerationem nobis communicatur, seu à
primo parente in nos traducitur, iuxta

Ad Rom. 5.

illud ad Rom. 5. *Propterea sicut per unum homi-*
nem peccatum in hunc mundum intravit, & per pec-
catum mors, & ita in omnes homines mors per-
transiit, in quo omnes peccauerunt. Haec veri-
tas definita est in Conc. Trident. sess. 5.

Concilium
Tridentin.

in decreto de peccato originali Can. 2.
vbi dicitur: *Si quis Adam prauaricationem, sibi*
soli, & non eius propagini asserit nocuisse, aut mi-
gratiam illum per inobedientiam peccatum, mor-
tem & poenas corporis tantum in omne genus suum
transfuisse, non autem & peccatum, quod mors est
animae, anathema sit. Hoc igitur peccatum
ita erat irremediabile, ut non nisi solius
incarnati Verbi aduentu curari potue-
rit, ut docet Scriptura Sacra Iob. 14. Quis
potest facere mundum de immundo conceptum se-
mini? nonne tu, qui solus es? Vnde S. Augu-
stinus contra Caeselinum lib. 2. de pec-
cato originali, cap. 23. & 29. ita conclu-

Iob. 14.

S. August.

dit: *Quapropter quisquis humanam contendit in*
qualibet aetate naturam, non indigere medico secun-
do Adam, non in aliqua questione, in qua dubita-
ri, vel errari futurum fide potest, sed in ipsa regula
fidei, quae Christiani sumus, gratiae Dei coniungitur
inimicus.

Christi cur
dicitur o-
mnium re-
demtor.

Venit igitur Redemptor noster in-
hunc mundum, primario in remedium
peccati originalis, & ideo vocatur Re-
demtor omnium, non tantum, quia gra-
tiam omnibus meruit, sed potissimum,
quia omnes liberauit ab hoc peccato.
Verum, si modum, id est facilitatem, le-
nitatem, ac dulcedinem, ut ita loqua-

qua Christus in extirpando hoc radicali
malo usus est considerare voluerimus, pe-
nitens admiratione obruitur animus. De-
let enim tam grande malum, tam hor-
rendum contagium aqua lotione blanda,
ac suauis, nihil omnino molestiae inferen-
te, nihil doloris. Et quoniam homo ani-
ma, atq; corpore constat, hunc mirabi-
lem modum inuenit, ut corpus mundans
aqua, animum sanctificaret per spiritum.

S. Cyrillus.

Quod ingeniose ponderat D. Cyrillus,
Catechesi 3. de Baptismo. *Cum inquit,*
duplex sit homo, ex anima & corpore compositus, du-
plex quoq; purificatio; incorporea quidem incorpo-
reo; corporea vero corpori; & aqua sanè mundat
corpus; spiritus autem signat animam, ut abluti in
corpore aqua mundat, repurgati in corde accedamus
ad Deum. Quid dicam de donis, & gratijs,
quae per baptismum conferuntur? Quid
de habitibus infusis, fide, spe, charitate,
Quid de virtutibus, & donis Spiritus San-
cti? Quia enim per baptismum incorpo-
ramur capiti viuio Iesu Christo, ideo de-
buit per eundem descendere in nos vitæ
inchoata plenitudo. Neq; certè aliam
ob causam sanctum baptismum varijs no-
minibus intulatur: vocamus enim illud
donum, gratiam, vñctionem, illumina-
tionem, immortalitatis indumentum, re-
generationis lauacrum, sigillum, nisi quod
nobis multiplices conferat gratias, &
eruditè resoluit S. Gregorius Nazianze-

Baptismi
multiplex
denomi-
natio.

nus. *Donum inquit, dicitur, quia is, qui nihil*
prius contulerunt, datur: gratia, quia etiam pe-
nae ulnoxys: baptismus, quia peccatum aqua obrui-
tum sepelitur: vñctio, quia sacrosanctus, & regius:
illuminatio, quia splendor, & claritas: indumen-
tem, quia ignominiae nostrae velamen est: laua-
crum, quia abluit: sigillum, quia conseruatio est,
ac Domini significatio. Quid praestantius? Si
gillum appellatur sacrum baptismum,
quatenus characterem imprimit, id est,
quatenus per illud ita deputatur homo
ad cultum Dei, illiq; consecratur, ut fiat
membrum Ecclesiae Christi, distingua-
turque ab illis, qui nullo modo Christo
coniuncti sunt.

S. Gregor.

Vnde controuersia est inter Autho-
res, per quidnam Sacramenta nouae le-
gis, à Sacramentis veteris legis distin-
guantur. Quidam censent per hoc, quia
Sacramenta veteris legis non causabant
gratiam, propter quod à D. Paulo ad Gá-
lat. 4. appellantur infirma & egena ele-
menta: *Quomodo ait, conuerimini iterum ad*
infirma & egena elementa, quibus denud seruire
vultis. Cuius rationem reddit S. Thomas
2. 2ae quæst. 103. ar. 2. quia illa Sacra-
menta non proficiebant ad salutem, &
non

Differentia
Sacramen-
torum no-
uae legis à
Sacramen-
tis veteris
legis.

non habebant virtutē sanctificandi. Hinc ad Hebr. 9, dicuntur iustitia carnis, quæ non potest emundare conscientias. Et ibidem tota lex antiqua vocatur umbra, quæ non potuit facere perfectos accedentes. Fa-
teor bonam esse hanc differentiam, in-
ter nostra, & legis veteris Sacramenta,
quam etiam tangit Concilium Florent. in
instructione Armenorum, ac Concilium
Trident. Sess. 2. cap. 2. docens nostra
Sacramenta per hoc differre ab Antiquis,
quia hæc non causabant gratiam, sed so-
lum eam per passionem Christi dandam
figurabant. Nihilominus verius mihi vi-

In Sacra-
mentis ve-
teris legis
non fuit cha-
racter spiri-
tualis.

S. Thomas

S. Chrysost.

S. August.

Exodi 11.

detur nostra sacramenta à Sacramentis
veteris legis, per hoc potissimum differ-
re, quia in Sacramentis veteris legis, non
fuit character aliquis spiritualis impres-
sus, quemadmodum est in nostris, ut doc-
cet S. Thomas 3. p. quæst. 63. ar. 1. ad 3.
Quod ex eo probat, quia illa Sacramen-
ta nullam habebant virtutem, ad spiri-
tualem aliquem effectum constituendū,
ideoque sufficiebat carnalis circumcisio,
per quam Iudæi ab infidelibus distingue-
rentur. Ad tertium inquit sanctus Doctor,
dicendum, quia sicut supra dictum est, Sacramenta
veteris legis non habebant in se spirituales virtu-
tes, ad aliquem spirituales effectum operantes,
& ideo in illis Sacramentis non requirebatur ali-
quis spiritualis character, sed sufficiebat ibi corpo-
ralis circumcisio, quam Apostolus signaculum nomi-
nat. Atque hanc ob causam S. Chrysostomus
homil. 2. ad Ephes. Israëlitas tan-
quam pecudes obsignatos vocat: Ob-
signati sunt aut, Israëlitas, sed circumcisio, quem-
admodum pecudes.

Sola igitur Sacramenta novæ legis,
ut Baptismus, Ordo, & Confirmatio, im-
primunt characterem, propter quod ba-
ptismus vocatur sigillum, signaculum à
D. Basilio lib. de Spiritu Sancto cap. 12.
& à D. Augustino epist. 11. post medium,
ubi dicit: Gratia Christi Domini nostri per ba-
ptismum in anima supernaturaliter infundit signū,
seu qualitatem quandam, quæ homo Dei obsequio
addictus, membrum sit Christi, eiusque Ecclesiæ, ac
æterno eius mancipatus auxilio, ita ut ab omnibus
Angelis, etiam supremis Potestatibus, pro tali agni-
tus, & honoratus in eorum tutela maneat. En-
quanta hæc gratia, quantum beneficium?
Quando Deus primogenitos Egyptio-
rum filios morte repentina puniebat,
Israëlitas ita illos servavit, ut ne abie-
ctissimum iumentum apud illos interierit,
Exodi 11. Media nocte ingrediar Egyptum, &

morietur omne primogenitum in terra Egypti-
æ, eritque clamor magnus in universa terra Egy-
pti; apud omnes autem filios Israël non mutiet ca-
nu, ab homine usque ad pecus, ut sciat, quædā mi-
raculo dividat Deus Egyptios, & Israël. Et quod
obsecro fuit illud miraculum, quo Deus
Egyptios ab Israëlitis ita divisit, ut illis
præ nimio dolore vociferantibus, hi in
summa securitate, & quiete permane-
rent? Equidem non aliud, nisi character
sanguinis postibus infixus: ita enim sta-
tim resoluit sacra pagina Exodi 12. Erit
autem sanguis vobis in signum, in edibus, in qui-
bus erit, & videbo sanguinem, & transibo vos, nec
erit plaga disperdens, quando percussero terram E-
gypti. Quam præstantior est nunc chara-
cter baptismi in Ecclesia Christi, quem
etiam Angeli in vindictam non raro sub-
missi à Deo reverentur, nec audent ho-
minem eo insignitum perimere. Audite
S. Basilium homil. 13. Nisi inquit Chara-
cterem in te cognoscit Angelus, quomodo pro
te pugnabit, aut ab inimico vindicabit, quomodo
inquam dices, Dei sum? an ignoras, quemadmo-
dum signatas domos in Egypto exterminator præ-
terijt? Thesaurus non obsignatus furibus facile pa-
tebit, ovis item absque nota insidij proximus est ob-
noxia. Quid verius: transferuntur ple-
rumque regna de gente in gentem, con-
sumuntur crebro peste, & bello popu-
li; non paucos tamen exterminator An-
gelus præterit, quia characterem, id est,
Christi sanguinem, in animabus nostris
signatum reueretur.

Ecce igitur habemus regeneratio-
nem ex aqua, & Spiritu Sancto, quam
ideo Christus in nobis requirit, tum ut
vitam inmortalem possimus consequi,
quæ ex eius morte in nos dimanat: ideo
enim passus, ideo crucifixus, ideo mor-
tuus est, ut nos cum illo æternam vivamus.
Tum, ut hoc signo, velut pacto
quodam solemnī Deo reconciliati, in
eius charitate, & amicitia permaneamus.
Quocirca memores baptismum,
esse pactum amplius non peccandi, hoc
sacro characterē insigniti, iusti & san-
cti in hoc sæculo vivamus, & sic gladius
divini furoris nusquam nobis aciem in-
tentabit, sed sub Dei protectione, & san-
ctorum Angelorum tutelā, facile & mu-
di fallacis vanitates, & Draconis
infernalis astutias superabimus.
quoniam in signo crucis,
victoria nobis pro-
missa est.

Sanguis in
postibus in-
fixus in
Egypto
præstaba-
t a mor-
te.

S. Basilii

Psalm. 115.

Cur Deus
Adamo ob-
transgressi-
onem, mor-
tem commi-
natus sit.

S. Paulinus.

DIE SANCTI STANISLAI.

Et animam meam pono pro ouibus meis.

S. Stanislaus veritatis libera annuntiatione, libenter suscepta morte, &
dilectione, nimium Ecclesiam sanctam exornavit.

Anti præpotens Deus mar-
tyres suos æstimat, ut nulla
re magis gloriari, & suam
Ecclesiam ornari velit,
quàm eorum sanguine.
Hinc Martyrum mortem pro vno inæsti-
mabili thesauro apud Deum valere pro-
clamat Regius Vates Psalm. 115: Pretiosa in
conspetu Domini mors Sanctorum eius. Pretio-
sa equidem mors Sanctorum, potissimum
Martyrum, quorum vinci, victoria est;
quorum mors accipit coronam de con-
summatione virtutis, quæ suæ mortis,
pretio meliorem emit immortalitatem.
Ratio est, quia sicut Christus sua morte,
mortem debellavit; ita Martyrum mors
de mundi tyrannide victoriam refert, &
Ecclesiam sanctam suo sanguine propa-
gat, quam Christus de suo sanguine fun-
davit. Vnde non immerito quærunter in-
terpretes, quare Deus in pœnam trans-
gressionis primæ, mortem fuerit Ada-
mo comminatus, Genes. 2. In quocumque die
comederis ex eo, morte morieris. An certè di-
vinæ iustitiæ innumera alia decrant sup-
pliciorum genera, quibus hominem
posset condigne punire? Quid morti in-
erat ad congruum supplicium, ut eam
potius maluerit? An quia mortem pœ-
nalissimam homini censuit? Minime:
nam & Angelus Deo similis fieri appetens,
graviter peccavit; & tamen non est pu-
nitus morte, sed eadem die, & eodem
puncto, quo peccavit, æternis fuit sine
remissione cruciatibus mancipatus. Et
cur peccatum in Angelo tantum exci-
dium sine remissione causavit; in homi-
ne autem remissibile fecit damnum? Ne
miremini: Angelus author fuit, & insti-
gator peccati, ideoque graviore longè
pœnas luere debuit. Sic censet D. Pau-
linus epist. 4. Non sicut Angelus ait, in æter-
num supplicium damnatus sumus: quia ille author
peccati fuit, simulque pro se, & pro homine punie-
tur, qui eodem perijt scelere, quo perdidit. Homo
autem non in fine meruit exterminari paradiso, &
terram, quia divina iustitia lenius iudicavit, aliena
mente peccasse, quàm propriā. Criminosus est de-
cipere, quàm decipi, & peccatum excogitare, quàm
facere. Et ideo temporaliter, & ad emendatio-

nem punitus est fraudis adfensor; in æternum au-
tem supplicium destinatus mortis inuentor. Quia
semper maior pœna debetur auctori, & instigatori
facinoris; quàm affectus eius. Verum est alia,
& verior causa, cur Deus peccantem ho-
minem morte puniuit: quia sibi iucun-
dam fore existimavit. Quod ingeniosè
deducit Moyses Barcephæ Syrus, 3. parte
comment. de paradiso cap. 1. ubi hoc
dubium multimodè versans, tandem ita
concludit. Denique cum olim ex istius posterita-
te futuri essent Martyres, lata est adversus illum
mortis sententia, ut hi per mortem pro sua pietate,
ac reverentia obitam, coronas adipisci possent
iustitiæ. Profundè satis, nimirum in tam
severa supplicij acerbitate, quæ tot vin-
dictæ strages minabatur, & quæ homo
præmaturæ mortis pœna terrenæ damna-
tus noscitur; homo inquam, paradisea
felicitate nuper immortalis; illud ad da-
mnandum hominem ineluctabili morti
Deum alliciebat, quod omniscientiæ di-
vinæ oculis prævidit, ex Adami posteri-
tate futuros esse Martyres, qui mortis
pretio meliorem emanant immortalitatem?
quàm primæ peccato amiserant. Mo-
riatur immortalis Adam, si prævaricari
malit, & cum tota posteritate mortem
subeat, at tot mortalium strages, tam lu-
gubrem humani generis tragediam, &
funestum omnium excidium, anticipatæ
futurorum martyrum notitia consolatur.
Casum enim hunc infeliciter tragicum,
non tam funestat hominum iactura,
quàm prosperè felicitat martyrum cru-
enta usque ad mortem tortura. Fiat A-
dam in violati præcepti pœnam, cum
tota posteritate ex immortalis mortalibus,
quoniam ex eius posteris exurgent stre-
nui Martyres, qui cruentæ mortis pretio
meliorem vitam restaurent, & immorta-
litatem redimant. Et profectò rem ira
se habere, ex ipsa sacra pagina facile
quisque conijcere potest. Recens creatum
hominem, immortalitatis privilegio in-
exterminabilem Deus in paradiso collo-
caverat, præceptum ei ponens, ut ab
vna arbutula temperaret sibi, cuius edu-
lem ac sapidum fructum, mortiferum
nouerat: In quocumque die comederis ex eo, mor-
te morieris.

Moyses
Barcephæ.

Genes. 2.

Quare Abel
infectus pri-
us mortuus,
quam Adā
peccator.

Confidus
vitijs cum
virtute de
morte.

te morieris. Symmachus legim, mortali erit. Nihilominus postquam refractarius Adam violasset diuinum præceptum, sat diu mortalis vixit: Abel enim iustus primus omnium mortuus est. *Consurrexistis aduersus fratrem suum Abel, & interfecistis eum.* Hinc opportunè querit Theodoretus, quare cum Adam peccasset, iustus Abel primus mortuus sit? Respondetque: Si Adam prior obisset firmiori fundamento mors miseretur, primum mortuum excipiens peccatorem. Quia verò primum recepit eum, qui iniuste occisus erat, dubium fundamentum habet. Pugnat igitur vitij nequitia cum probitate virtutis, vtra prior poneret pulchræ mortis fundamentum, illiq; cruentè felix iustorum mors adscriberetur. Vitium pro se allegabat sententiam in præuicatorum fulminatam: in quocunq; die comederit ex eo morte morieris, cum tota posteritate. Virtus autem considerans quàm sit apud Deum pretiosa mors sanctorum eius, pro virili contendeat hanc prærogatiuam vitio eripere, & pia æmulatione satagebat, ut pretiosa mors iniuste occisorum à tyrannis, iustitiz adscriberetur. Ideò non præuicator Adam, sed iustus Abel parricidali occubuit gladio, ut mors saltem dubium fundamentum haberet, ut hinc facile homines agnoscant, quàm sit pretiosa mors cruenta sanctorum, & quàm sumptuose virtus æstimet martyrum calamitates, cruciatus, mortes, quibus Ecclesia Christi mirificè exornatur. Quod in hodierno Martyre D. Stanislao considerabimus.

Ornatus sum
mi sacerdos
eis veteris
legis.

Exodi 28.

Primum, & præcipuum fundamentum Ecclesiæ, veritas est; cum enim Christus sit ipsamet essentialis veritas, falli, & fallere nescia, in sola veritate Ecclesiam suam fundare voluit: *Ego sum inquit, via veritas, & vita, qui crediderit in me, non morietur in æternum.* Hoc Deus pulchrè figurauit, dum supremum populi sui præfulem, nimirum, summum Sacerdotem, primam, & tunc Reipublicæ Iudæorum sedem, vestibus ornari præcepit, Exodi 28. Vbi post tunicam, & superhumerales, adhiberi iussit circa pectus vestem palmarem, Rationale dictam, in qua duodecim pretiosi lapides distincti lineis relucebant. Insuper in eodem rationale, expressæ erant voces, *Doctrina, & veritas.* Tandem de illa ita locutus est Deus: *Facies in rationale catenas sibi inuicem coherentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in vertice, rationale summum, catenasq; aureas iunges angulis; qui sunt in marginibus eius, & ipsarum catenarum extrema duobus copulabis vincti,*

in vitroq; latere superhumeralis. Ita rationale doctrinæ, & veritatis, catenis copulabatur sacerdotis vesti; ne inde posset euelli, sed firmius adhereret. Rationem reddit Origenes hom. 6. in Leuitic. quia sicut summus Sacerdos, ita & Ecclesia sancta, sine doctrina, ac veritate, minime subsistere potest. Postquam ait, nuditas tecta est, & indumentum turpido velatur; postquam munitus operibus, & angulo vitroq; firmatus est, legimus ei, id est rationale, nunc traditur. *Legimus sapientia indicium est, quia sapientia in ratione consistit.* Quia ergo rationale in Synagoga Iudæorum doctrinam, & veritatem denotabat, ideò primæ in spiritalibus sedi, id est, summo sacerdoti debuit etiam catenis alligari, ut firmiter, & inseparabiliter is illi adheresceret. Non enim aliunde clarius noscitur diuina sedes, eiusq; Ecclesia sancta, quàm ex firmiter sibi affixa, & adherescente doctrina, atq; veritate.

Vultis vltius documentum, recurrite ad primæuam mundi istius constructionem, Genes. 2. hac breui clausula, *facer Historicus Moyles claudit mundi opificium, Igitur perfecti sunt celi & terra, & omnia ornatus eorum, compleuitq; Deus die septimo opus suum, quod fecerat.* Ad vnicum Dei verbum, terra nullis falcimentis infernè peruenientibus ad summam partem, inconcussa stabat, omni amantitate florum, & animantium varietate conspicua, abyssi natalibus exundabat, & aer varijs volatiliū generibus replebatur; totumq; hoc vniuersum iam consummatum, miro ordine dispositum, ac nimia rerum pulchritudine adornatum, gloriabatur inclamans: *Quàm magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti.* Et tamen postquam Deus, tanquam summus opifex ita perfectè mundum absoluit, fertur apud Philonem, quempiam è suis Prophetis interrogasse, num aliquid nondum creatum desideraretur, siue in terra, & aqua, siue in aëre, aut æthere, siue in extremo celi ambitu? Atq; sic interrogatum Prophetam respondisse, perfectam quidem, & plena omnia vbiq; esse; vnum tamen adhuc desiderari, nimirum, laudatorem horum sermonem, qui in omnibus rebus, & quod minimum, & quod maximum est, non tam laudaret; quàm enarraret. Quoniam veritas non minus auctario, quàm detractio læditur: qui enim mendacio feruit, interfecto & adulter veritatis est: nam omne falsum, adulterium est, inquit Tertullianus. Placuit hoc responsum summo rerum opifici,

Mundo à
Deo creato
sola veritas
de fuit.

Tertullianus

Philo,

fici, ideòq; statim ad enarrandæ veritatis munus Mnemosynen destinauit, ex vna diuinarum potentiarum virginem memoriam, Concludit Philo lib. de plant. Noë, siquidem ad sinceram rei narrationem memoria virgo requiritur. Duo autem sunt Virginis memorie rituales, qui illam constuprant, & sinceram veritatem perimunt, nimirum ingenium, & affectus. O quoties ab intellectu multa sagaciter ingeniente in narrationibus, & ab affectu aut in malum detorto, aut in bonum nimis propenso, memoria Virgo incestatur? omnium est æstimare, quanta ambitione sermonis, ingenium, etiam cum veri aliquid affert, non sine mendacij vitio enarret. Plerumq; enim non nihil adiecit, sæpius aliquid detrahit, nec semel immutat: dum suspiciones suas aut alienas, de subtili ingenio profectas, in partem narrationis diffundit. Corruit sanè veritas ab ingenio multoties, corruit ab affectu dum cum his amalijs, Virgo memoria scortatur.

Veritatem
omnes au-
uerso au-
mo audiunt.

3. Reg. 22.

Sacerdotes
aulicos i-
mitari non
debent.

Sed heu dolendum, non solum in primæua mundi pulcherrimæ constructione, defuit veritatis præco, defuit operum Dei laudator; verum etiam his temporibus, licet Christus in vniuersum mundum veritatis prædicatores miserit, non est, qui illam auida aure excipiat. Quod deplorat Redemptor noster: *Venerit inquit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria cōuertebunt sibi magistros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum auerent, ad fabulas autem conuertentur.* Iam atq; Principes, atq; subditi; diuites atq; pauperes, potentes atq; infirmi, a uerbo animo veritatem suscipiant. Imò nec iam est, qui Regibus, & populis, Principibus & potentibus huius sæculi veritatem loqui velit. Sed iuxta desideria eorum, placencia quisque loquitur. Sic quondam aulicus nuntius monebat Michæam, quod similis esset Baal Prophetis, qui vno ore prædicabant bona Regi: *Ecce inquit sermones Prophetarum ore vno bona Regi prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona.* 3. Regum 22. Non dixit, quod prædicarent Regi vera, sed bona: nam aulici hoc solum curant, ut Regibus prospera, & desiderata dicantur; non æstimant autem quod illis dicantur vera. Et quod magis dolendum: si aulici hoc solum facerent, vtcunq; tolerabile esset; verum etiam illi, quos Deus ad regale sacerdotium euexit, cum ex officio vera loqui teneantur, sola placencia loquuntur. Non tale præceptum dedit Christus discipulis suis Matth. 5. *Vos estis sal terræ?*

quia in sale intelligebat veritatis mordacitatem, quæ Reges in bono continet, ne eant in corruptionem. Hinc D. Synesius lib. de regno ad Arcadium sic eum alloquebatur: *Te igitur ego, vel si idipsum molestis laurur, ex eorum, qui seruantur, numero esse volo. Nam carnes quidem acri, atq; adstrictoria satū qualitas diffilere non patitur; Adolescentis verò Regis animus, quocunq; impetui ferat, pro potestati licentia progressurus, verborum veritate cohibetur.* Sicut ergo sal carnes contrahit, ne diffuant, ne abeant in corruptionem; ita veritas Regibus dicta, eos solet in bono continere, ne exorbitent.

Veritas Re-
gibus mul-
tum profi-
cua.

Dicebat D. Stanislaius veritatem Regi, in vitam hominum durè sauiienti, ut eum Deo lucraretur, optimè sciens, quod licet Reges veritatem non libenter audiant; ab ea tamen vel inuiti aliquando rapiantur, ne exorbitent, aut ne in graviora scelera ruant. Sic quondam Michæas Propheta monebat impium Regem Achabum, ut suum peccatum agnosceret, & quamuis Rex à quadringentis Baal falsis Prophetis elusus odio Michæam prosequeretur; instante tamen periculoso bello, cum Rege Syriæ, de futuro belli euentu ab illo certior fieri voluit. 3. Reg. 22. *Dixit autem Iosaphat: non est hic Propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum?* Et ait Rex Israël ad Iosaphat: *Remansit vir vnus, per quem possumus interrogare Deum, sed ego ods eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum; Michæas filius Ierulæ.* Cui Iosaphat ait; *ne loquaris ita Rex.* Sapiens & iustus erat Rex Iosaphat ideò non potuit ferre, quod male audiret Propheta Domini ex eo, quia mala prophetaret. Non enim ex arbitrio Prophetæ pendet, mala, aut bona prophetare; sed ex Dei constitutione, veraq; futuri cognitione oritur, quod illa dicantur futura. Proinde, quando id, quod verè futurum est, dicitur; non odio, sed honore apud sapientes dignum esse censetur. Præsertim cum in Ecclesia sancta nolit Christus annuntiari, nisi solam veritatem, ut ipsemet testatur Ioan. 18. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: *Quid est veritas.* Ecce, vix Iesus de veritate mentionem fecit, & statim Pilatum traxit, ut scire cuperet, quidnam veritas esset, ait Theophylactus: *Paucis illis verbis Pilatum rapuit, atq; ita, ut de veritate interrogaret, quid sit.* Semper igitur veritas in Regum animis aliquid operatur, illosq; aliquando in bono detinet. Negauerant Iudæi Iesum Regem, exclamantes: *Re-*

Theophyl.

S3

gem

gem non habemus nisi Casarem. Quia tamen IESVS dixerat: Regnum meum non est de hoc mundo: idēd post verbera, post illusiones, sedens iterum pro tribunali Pilatus, vt IESVS morti adiudicaret, dixit ad eos: Ecce Rex vester. Necdum satis, verum etiam supra crucem inscriptionem poni mandauit: IESVS Nazarenu Rex Iudeorum. Ioan. 19. Et vnde obsecro Pilato tanta diligentia, in diuulgando regno IESVS? Quem negatum a proprijs subditis, quem seruiliter tractatum, & verberibus ac vulneribus cruentatum, quem deniq; inter latrones crucifixum spectabat? vt adhuc eum Regis titulo honoraret? Equidem, quia veritas, quam ex ore Iesu audierat, non poterat in animo eius non inherere. Ita resoluit Venerabilis Beda: *auelli ait, ex eius corde non potuit, Iesum esse Regem Iudeorum, tanquam hoc sibi, sicut in titulo ipse veritas fuerit, de qua, quid esset, interrogauit. Ita proinde veritas tenebat animum etiam impij Præsidis, vt ab eo nulla ratione posset auelli.*

Non aberrauit a Redemptore nostro D. Stanislaus, qui vt ostenderet, se ad munus pastorale vocatum esse, testimonium veritati perhibuit, scelera impijssimi Regis arguens, increpans, & obsecrans in omni patientia, vt tandem Audax Rex, verius magis audax peccator, finem vitij, & tyrannidi imponeret. Verum malus ager boni seminis capax non erat; & idēd noluit imitari pœnitentem Dauidem, nec Theodosium Imperatorem, publicam pœnitentiam sibi impostam humiliter agentem, sed reprobum Achabum, qui mendacia amabat: veritatem autēd hostiliter infestabat. Cum enim Michæas Propheta Domini veritatem illi aperiret, ne a falsis Prophetis, & aulicis assentatoribus se decipi pateretur. Nunc ergo ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hic sunt. Et Dominus locutus est contra te malum. Id est, permisit Dominus spiritum mendacij in ore omnium vatum circumstantium te. Ea est enim efficax Dei sapientia in exuendis Principibus a dignitate, in eisq; confundendis, vt eorum, quibus maiorem fidem Reges habent, immutet Deus labia, ne vera, sed mendacia loquantur. Quod pulchrè expressit Iob cap. 12. de Deo loquens: *Apud ipsum est fortitudo, & sapientia: ipse nouit & decipientem, & eum, qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. Balthæum Regum dissoluit, commutans labia veracium, & doctriam senum auferens: effundit de pœnitentem su-*

Pilat⁹ quare Christū titulo Regis honorauit.

Beda.

Boleslaus Audax A. chabū Regem secutus est.

Iob. 12.

Aper Principes. Quod certissimū extremæ ruinæ, ac dedecoris, & inuitabilis mali indicium est. Sic non placuit veritas Michææ Propheta Achabo, dum plūs falsis Prophetis, & assentatoribus placencia sola, ac mendacia loquentibus; quam Michææ futurum in bello interitum ei prædicenti crederet, propter quod colaphisari iussus est. 3. Reg. 22. Accessit autem Sedecias filius Iehanaana, & percussit Michæam in maxilla. Imō ob veritatem etiam in carcerari iussus: *Hæc dicit Rex: mittite virum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustia.* Et ecce hinc certissima ruina: subdit enim sacer textus: *Commissum est ergo prælum in die illa: & Rex Israël stabat in curru suo contra syros, & mortuum est vespere: stuebat autem sanguis plagæ in sinum curru.* Non placuit & Boleslao audaci veritas a D. Stanislao toties per salutiferas admonitiones proposita, ita vt totus in rabiem versus, in mortem innocentis martyris conspiraret, quem diuina mysteria peragentem gladio suo interfecit. Debeatur sanè Ecclesiæ Christi hoc ornamentum, vt sacro martyris sanguine pro veritate effuso adornaretur: quia pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.

Audite hæc moderni Reges, Principes, Imperatores, quibus sola mendacia arrident; veritas autem exosa manet, qui vera annuntiantes pane lachrymarum maceratis, nec prius persequi destitis, donec eorum carnibus satyreni. Felicior equidem erat gentiliū status; quam præsens Catholicorum Principum conditio. Illi siquidem vera, licet molesta libenter audiebant; hi licet eis lux veritatis affulset, a veritate auditum auertunt. Explicuerat olim Daniel Balthasari Regi molestissimam scripturam, quod eadem nocte regnum, & vitam amissurus esset. Quid tunc? conciliavitne illa prædictio veritatis odiū Danieli apud Regem? minime: imō addit sacer textus: *Tunc iubente Rege indutus est Daniel purpurâ, circumdata est torques aurea collo eius.* Daniel. 5. Nemo vnquam mihi credite molestius quidpiam annuntiavit etiam priuato homini, quam Daniel Balthasari Regi potentissimo, dum ei prædicere regni pariter, & vitæ immipientem perditionem, Et tamen Rex nō illum odio prosecutus est, sed summo honore, propterea quod verè annuntiauerit, quod futurum erat. Audite hæc de re Iosephum lib. 10. c. 12. ita loquentem: *Hæc interpretatione accepta, Rex non poterat non vehementer*

3. Reg. 22.

Status antiquorum gentium felicior modernis Regibus.

Daniel. 5.

Balthasar Rex audit de veritatis amantem.

hementer trisari; at tamen Danieli suam munificentiam non subtraxit, tanquam malorum prauitio; sed dona, quæ pollicitus est, exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non Prophetæ; imō illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, vt erat euenturum: tamen si parum latius euentus sequeretur. Ponderate diligentius illa verba: *Quod non bona audierit, sui fati culpam esse.* Nimirum sciebat benè prudens Rex, mala sibi a Propheta denuntiata, non a Propheta, sed a Deo venire: propterea non odio habebat, sed maximè honorabat Prophetam Domini, quod verè scripturam interpretatus esset, & quæ ventura erant, verè prædixisset.

Ienz 1.

Quid de Rege Niniuitarum loquar? Ingressus Ionas ciuitatem illam magnam itinere vnus dici, coeperat clamare in plateis: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Vbi verbum hoc peruenit ad Regem Niniue, dicit sacer textus: *Surrexit de solio suo, & abiicit vestimentum suum a se, & indutus est sacco.* Audiuit Prophetam valido clamore prædicentem futuram ciuitatis subuersionem, & statim deseruit thronum suum, luctui se dedit, & in cinere sedens aspera cilicio coopertus, ætiam pœnitentiam egit. Et cur non potius clamanti Propheta, & tam infausta prædicenti, sese opposuit? Cur impolitum hominem, tanquam publicæ quietis turbatorem, non eiecit, aut saltem clamare non prohibuit? Respondet S. Ephrem sermone in Ionam, quia prudentissimus ille Rex optime nouerat, mala imminentia non venire a Propheta, sed a peccatis; ideoque credidit instans periculum denuntiati, sola peccata persequendo, omnem pompam regiam abijciendo, & cum vniuerso populo ad placandam Numinis iram festinando. Non peccata nos morte multant. Neq; verò Hebræus nostram subuertit ciuitatem, sed eam nostra delet malitia. Alium quippe inuisibilem habemus inimicum, cui fortiter resistere par est: surgens itaq; Rex festinanter, vestem suam abiicit purpuream, ac sacco se vestiuit, ieiunauit, fleuit, pœnituit. At nunc quem mihi à Catholicis Regibus, ac monarchis ostendes, qui in malis sibi denuntiatis, qui contra propria peccata, a quibus Regum, & regnorum extremæ ruinæ nascuntur, & non potius contra denuntiatores veritatis odia exerceat? Equidem Phœnice rariorem inuenies, idq; non in hominum, sed in diuorum numero collocandum. Quia corruit hinc temporibus veritas in plateis, & aulis Regum, & Prin-

S. Ephrem.

Assentatores & mendacia magis placent, quam veritas.

cipum solæ assentationes ac mendacia implent, vt non nisi, qui desiderabilia, & placencia loquuntur, cordi sint; qui autem vera suadent, & ab illicitis retrahunt, pro inimicis, & crimine perditionis, ac maiestatis læsæ notatis habentur.

Quando Nabuchodonosori exposuit Daniel, eius de regno eiectionem, ac cum bestiis futuram conuersationem, quod velut bos prata, ac syluas oberraturus, & sæno victurus esset, non auerso animo id accepit Rex: quin imō dicit sacer textus. *Tunc Rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Daniele adorauit.* Richardus de sancto Victore lib. 1. de erudit. inter homin. p. 1. cap. 1. sic exponit: *Audito imminente periculo, ad prophetantis se pedes humiliter prostrauit. At Boleslaus Rex paternam, & sanctam D. Stanislai admonitionem, non solum ferre non potuit, sed illa saluari veritate, quasi in amentiam actus, vsq; in necem Diui exarsit. Quem nunc moderni Principes, velut hereditario morbo infecti passim sequuntur. Non sic o Reges, non sic o Principes vobis procedendum est, sed assentatores, blanda & prospera loquentes, pestem throni, & regni vestri, recta autem & vera consulentes, fulcrum ac firmamentum esse credite. Vt enim ruina a mendaci adulatione; ita conseruatio Regū, & regnorum a veritate prouenit. Sic protestatur Rex & Propheta Dauid Psal. 90. Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium, & a verbo aspero scapulus meus obumbrabit tibi, & sub pennu eius sperabis. scuto circumdabit te veritas eius. Palam ostendens, felicem esse, qui ita amans est veritatis, vt vndiq; verum audiat, verum videat. Nam & Dei potentia non aliunde elucet, nisi, quod illi vndique veritas affulgeat, iuxta illud Psal. 88. Potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. Vnde Theodoretus in hunc locum scribens, Deum sic alloquitur: Potentiam voluntati respondentem habes, omnia vera apud te sunt. O verè potentes mundi Reges, quibus vndique veritates arrident: hinc certè præstantes, hinc maximè felices agnoscuntur. Verum miseros, & nunquam satis deplorandos, apud quos tales in pretio consultores, qui eo ambizioso spiritu affati sunt, vt ne Regum fauores perdant, omnino a veritate abstinent dicenda. Misera certè Respublica, in qua ciues, & consiliarij, nesciunt sentire, aut dicere aliud, quam id, quod Principi placeat. De talibus enim dicit Oseas cap. 7. In malitia, latificauerunt Regem, in men-*

Richardus

Assentatores, Regum & regnorum sunt pestes.

Psal. 90.

Theodor.

Oseas 7.

in mendacijs suis Principes omnes adulcerantes. Auctore Patre Iosepho à Iasv Maria Ordinis Carmelitarum Discalceatorum. Eam qualis erat huius viri erga Christum amor, ut dum atrocissime cruciaretur, se minimè pati asseretur.

Proprium est martyrii, libenter pro Christo pati.

Sed non mirum: Martyrum enim animus, patiente corpore, summis affluebat delicijs, in primis ex eo, quia pati pro Christo gloriosum sibi existimabant; & ideo libentius ad carceres, ad flagella, ad mortem ipsam, quam ad epulas properabant. Propterea, quia spes futuri præmij, mirum in modum eos solabatur; unde ad Martyrij coronam exoptandam maximè excitabantur. Hinc Ignatius martyr scribens ad Romanos ita dicit:

Ignatij martyris cupido, dicitur pro Christo.

Vitam fruar bestijs; quæ mihi sunt præparata, quas, & oro mihi veloces esse ad interitum, & supplicium, ne sicut & aliorum Martyrum non audeant corpus meum attingere: quod si venire noluerint, ego vim faciam, ego me vigebo, ut deorum. Ignoscite mihi filios mei, quod mihi prodest, ego scio: nunc incipio Christi esse discipulus. Tandem, quia divinitus immisso solamine recreabantur, reficiebantur, demulcebantur. Nolo rem multis illustrare exemplis, unum & alterum stabunt pro centum. Theodoretus teste D. Augustino lib. 18. de civitate Dei cap. 5. dum equuleo torqueretur, quæstus ab Eusebio graviterne tormenti acerbiterne sentiret, respondit, tanto se affici iubilo, ut ab illo statu non sine molestia se eripi pateretur, subiungens, quod iuvenis eleganti forma sibi adesset, qui mundissima aqua, plagarum loca lavabat, & tota linteo tergebat, ac leniebat. Idem Theodoretus lib. 3. Ecclesiast. hist. cap. 11. narrat, Adolescentem quendam Antiochenum, dum Iuliani Imperatoris sæuissimi iussu, ob ludibrio habita idola flagris crudelissime perteretur, nullum exhibuisse signum doloris. Cum autem circumstantes obstupescere postulerent, cur nullum dedisset doloris indicium, respondit, se statim ut flagris impeti caput, vidisse iuvenem multæ formæ, omnem sibi dolorem auferentem. Porro huiusmodi superabundans solamen, quod potissimum erat in parte rationali Martyrum, ita copiose ad partem sensitivam defluebat, ut dolor, qui in ea parte causabatur, aut ex continui discussione, aut ex dissolutione temperamenti, aut ex utroque capite mirum in modum minueretur: imò omnino aliquando sopitus videretur.

Theodoretus inter eos mentis lenitatem præstitum.

Quid de Divo Stanislao loquar? D. Stanislao mille persecutionibus impetebatur ab impio

S. Chryso.

Ioannes à cruce passionum pro Christo tollerandum audissimus.

Alterum Ecclesiæ sanctæ fundamentum est, libenter & cum quædam iucunditate pro Christo pati. Hoc proprium Martyrum est, quorum quod maior erat tribulatio, eò maior lætitia. Hinc illud Apostolorum gaudium: ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliā pati. Contumelia fuit illis flagellatio, & ex flagellatione magnum in tribulatione inclusum gaudium experti sunt. Eleganter id expressit D. Chrysosthomus, qui considerans verba illa D. Pauli ad Philipp. 4. Gaudete in Domino semper, sic ait: Et quomodo gaudere licet, ubi sunt vincula, ubi tormenta, ubi iudicia. Et respondet: Hic maxime gaudere licet; quomodo verò licet, ubi non hæc? Statimque subiungit rationem: Qui namque suis nullius rei magno conscius est, quomodo delectabitur; itaque, quanto maiorem dixerit tribulationem, tanto maiorem dicit voluptatem. Quid prælati dicitur dici potuit? de magnis lætatur factis, qui magna non gessit, quomodo delectabitur? hinc qui sustinent patienter, quia magna gerunt, adeo vehementer delectantur, ut etiam ex solo tribulationis, nomine audito extra se fiant præ nimia dulcedine. Talis erat Venerabilis Pater Ioannes à cruce, qui post longum carcerem, post diras flagellationes, post extremam inedia, post maximas ignominias, ut ferre ad instar Christi saturatus fuerit opprobrijs, tali erga labores, tribulationes, iniurias, angustias affectu, animo, æstimatione prodijt, ut ex solo nomine earum in extasim raperetur, ac totus extra se fieret, dulcedinis memoriā, quam in laboribus expertus fuerat, & ærumnis. Unde audita quadam die mentione facta Christi tribulationum, atque dolorum, mox in extasim raptus, & post horam ad se reuersus, sic circumstantes allocutus fertur: Nolite mirari, ut laborum tantummodo nomine extra me abducar, dum ea exstitit diuina lux in carcere ingentium bonorum, quæ ipsi in se includunt, quando pro nomine IESV sustinentur, ut non solum rapior, sed vehementer

Calumniam confutat.

impio Rege: iam ruris iusto pretio empti, iniqua possessio viro sancto obijciatur, & licet miraculo suscitati à triennio mortui, olim heredis legitimi, & venditoris, tantam calumniam vir sanctus publice confutasset; Rex tamen ab indepto furore minimè destitit, miris modis innocentem persequens, nihilque intentatum relinquens, donec eum è viuis tolleretur. Omnia hæc vir sanctus ferebat patienter: imò quemadmodum olim Elias pro enormissimis peccatis Achabi Regis, verticem montis carmeli deprecaturus Deum ascenderat. 3. Reg. 18. Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua. Ita pariter D. Stanislao, ut pro impio Rege Deum deprecaretur, montem Rupellæ ascenderat, ibique tremendum sacrificium peragens, ab eodem iniquo Rege occisus est. Bone Deus, quando ochozias Rex Samariæ miserat ad Eliam in vertice montis dipinis colloquijs vacantem, quinquagenarium Principem, cum quinquaginta militum numero, ut eum ad se adduceret; non est passus Eliam, ut ad verticem montis perueniret, sed ignem de celo euocauit, qui omnes consumeret. Respondens, Elias dixit quinquagenario: si homo Dei sum, descendat ignis de celo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. 4. Reg. 1. Al verò D. Antistes Stanislao, sciens iam milites in necem esse submissos, iam furibundum Regem in sacellum cum euaginato gladio irruere, non ignem de celo, tanti sceleris vitorem euocabat, sed hostiam propitiationis pro Rege offerebat. Ne miremini debebatur hoc sanctæ Ecclesiæ, ut sanguine tanti martyris crudeliter effuso purpurata firmiter stabiliretur: quia pretiosa mors sanctorum Martyrum, est veluti secundarium Ecclesiæ sanctæ fundamentum.

Causa martyrij est qui libet aut virtutis ex fide diuina descendens.

Diceret forsitan quispiam D. Stanislao non debere haberi pro martyre, quoniam in eius morte defuit causa Martyrij, quæ debet esse fidei diuinæ confessio, ut constat ex illo Christi: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Ad hoc facile responderetur, non solam fidei diuinæ confessionem formaliter sumptam, esse causam sufficientem ad martyrium; verum & quæcumque actum virtutis descendente ex fide diuina; nam quilibet actus ex fide diuina descendens, est eiusdem fidei confessio virtualis, iuxta illud Iacobi. Ostendam tibi ex operibus fidem meam. Hinc S. Ioannes Baptista, verus fuit martyr, qui ta-

amen ea solum de causa occubuit, quod incessas prohibuit nuptias. Et D. Thomas Canthuariensis habetur in Ecclesiæ pro martyre, licet nonnisi pro iurium Ecclesiæ defensione occisus sit. Unde ex parte inferentis martyrium non requiritur, ut inferat mortem ex formali odio contra motium martyrij, sed satis est, si tale motium sit causa, & occasio mortis. Nam tyrannus, qui S. Thomam Canthuariensem interimi iussit, non est motus formali Ecclesiæ libertatis odio, sed utilitate, quam ex possessione facultatum Ecclesiæ optabat. Et Herodes non ideo interfecit Ioannem Baptistam, quod in eo odisset libertatem, & zelum, sed ne contristaret simul discumbentes. Similiter Herodias ad mortem eius postulandam mora est, ne Regis coniugio priuaretur. Tandem quinq; fratres Poloni, quorum memoria celebratur 15. Nouembris, non nisi ex eo mortui tori, & trucidati sunt, ut pecuniam à Rege donatam proderent. Licet ergo D. Stanislao ob scandalosam Regis libidinem improbatam occisus sit; verus tamen martyr: quia hæc improbatio ad fidem diuinā pertinebat, quæ sine bonis operibus mortua est. Sic docet S. August. 8. August. in Ps. 140. Pro lege inquit veritatis, pro æqualitate, pro iustitia certauit, ideo sanctus, ideo martyr.

S. Stanislao quia pro veritate occisus ideo martyr.

Tertium Ecclesiæ sanctæ fundamentum est, charitas & dilectio inimicorum. Hoc palam docuit Saluator noster suo exemplo, dum Iudaici senatus, & consulti Romanorum ræfidis sententiā, ad penalisimam mortem damnatus esset. Vix enim clauis manus pedesque terebrantibus contumelioso stipiti dire affixus erat, ac inter duos latrones sublimatus apparuerat, cum statim suæ magnanimæ virtutis acerrimus vindex, & generosus assertor. Patrem æternum alloqueretur.

Pater dimitte illi, non enim sciunt, quid faciunt. Et cur hanc difficillimam, & sublimissimam omnium virtutum protinus exeruit, cum in damnationis supplicio à cunctis prospectaretur. Hactenus enim tanquam mutus ad tot accusationes, dehonesta menta, & inenarrabiles cruciatus siluit. At verò postquam cruci appensus est, nimia dilectionis manifesta indicia edidit, pro suis persecutoribus Patrem æternum orans: Pater dimitte illi, quia nesciunt, quid faciunt. Super quæ verba Emisenus hom. 8. in Pascha ita discurret: Benedixit viuis, qui liberat passus: interuenit rem, absolut damnatus: quia & ut aduersarij respiciant, redemptionem tribuit interemptis. Hoc certè erat summum virtutis

Christo eum in cruce pro suis persecutoribus orauit.

Emisenus.

virtutis prodigium, Christianæ perfectionis meta, & solidum veræ religionis fundamentum, ut Christus ab æmulis victus, illis copiose benediceret; ut reus pro accusatoribus, cum valido clamore interueniret; ut passus, passionum artifices liberaret; ut damnatus, damnationis ministros absolueret. Præfuisse mihi iam tunc videtur in cruce sancta Redemptor noster futuris suis Martyribus, quos tanta charitate feruentes habere voluit, ut suis persecutoribus non imprecetur mala, sed pro illis orent. Et ideo ad illud præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & proximum tuum sicut teipsum*, appositum: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*. Quod primus post Christum in lege gratiæ Protomartyr Stephanus adimpleuit.

Cum enim capitalissimus animarum nostrarum hostis, qui nunquam hominum ruinis satiari potest, phalanges suas, nimirum Iudeos rabie succensos, atrociter in Beatum Stephanum armasset, raptatus est ad Concilium, ubi infernalis furor, & (quod fortè grauius est) pharisaicus, cum summa malitiæ potestate præsidebat. In illo malignantium concilio, apud impios Iudices, pius Leuita, velut impietatis reus accusatus est, & falsis criminationibus dolose subordinatis diu-

Act. 7. *Et eijcienes eum extra ciuitatem lapidabant.* *A. Cor. 7.* *Quid inuicta animi constantia, & vera fidei magnitudo? quæ non vincitur à malo, sed vincit in bono malum. Inuictus lapidum ictus suscipiens sanctus Martyr, odium malis debitum, generosi cordis benignitate calcavit, non iram, improbis debitam pro tot iniurijs, quibus eius patientiam atrociter tentauerant, seuerius rependendo; sed potius humiliter Deum pro illis exorando: Positu autem genibus, clamauit voce magna dicens: Domine ne statuas illi hoc peccatum. Quæ ver-*

Eusebius. *ba Eusebius hom. de S. Stephano in hunc modum exponit Qui pro inimicu sub ipso tempore consummata persecutionis orauit, beatitudinu suæ causa persecutorem dilexit. Nec mirum, si eu nescit irasci, per quos sibi videt aulam regni caelestis aperiri, per quos se æternu sæculu intelligit consecrari. O stupendam circa sanguinem innocentem sitientes hostes charitatem! Insanam Protomartyr Stephanus synagogam supplicatione excusabat, passione verò confirmabat, & exorna-*

bat Ecclesiam: memor fratrum, immemor persecutorum. Non attendebat ad imposturam blasphemiarum, nec ad sanos lapidum impressorum vibices: quia per hæc persecutorum tormenta atrocissima, videbat sibi aulam regni caelestis aperiri, & se æternis sæculis intelligebat consecrari.

Hæc est propria, & heroica martyrum in Ecclesia Christi virtus, persecutoribus non imprecari mala, sed pro illis Deum exorare. Talis fuit sanctus Antistes Stanislaus: toties magnis lacessitus iniurijs, toties iniquis exacerbatus persecutionibus; suo tamen persecutori non imprecabatur malum, sed tremenda sæpius peragendo sacrificia, Deum pro illo exorabat, ut sic tanquam verus martyr, & veritatis annuntiatione, & morte libenter suscepta, ac tandem dilectione inimicorum Ecclesiam sanctam firmaret, & adornaret. Totum hoc negotium concludendo, illud mihi occurrat Angeli dictum ad Agar Ægyptiam de Ismaele, Genes. 16. *Paries inquit filium, vo-*

Genes. 16. *capitulum nomen eius Ismael. Hic erit serus domo: manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Pulchra satis eruditio, in qua generosam martyrum virtutem adumbratam video: manus enim Martyris contra omnes, & manus omnium contra eum. hoc est, ipse indigebit omnibus, quos tanquam inimicos sustinet. Indigebit ad magnanimæ virtutis exercitium: quoniam miserrima fortuna est, quæ inimico caret. Indigebit, ut de persecutionis emolumento æternis sæculis se intelligat consecrari. Indigebit, ne desint, quos virtute vincat, qui victoriæ militent, quibus ignoscendo triumphet. Ecce manus D. Stanislai contra omnes, nimirum hostes patriæ nostræ, ut illos propulset, & plenam tribuat victoriam. Manus eius contra omnes dissensiones, ut illas in vnitatem conuertat: manus eius contra omnes peruersæ agentes, & mendacia loquentes, ut eos ad virtutum, & veritatis amorem reuocet. Sint etiam manus omnium nostrum contra eum, ut illum tanquam præcipuum patronum ad opitulandum nobis,*

Deumque pro nostris peccatis placandum attrahamus.

— 650 —

DIE SANCTÆ MARGARITÆ.

CONCIO PRIMA.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. *Matth. 13.*

Ostenditur duplex pretiosa Margarita, quam tote conatu querere debemus.

DVo quasi secum pugnat. *A* in Adhort. ad Gent. ita scribens. *Erat autem quidam antiqua hominibus ingenta cum cælo societas.* Nostri enim bonis operibus cælicolæ gaudent, ac si illorum confortes essent: adeo illa æstimant, ac si illis piæ inuiderent, eiusdemque meriti societatem ambirent: dum homo negotiando vigilans, orationibus, & bonis operibus laborat, ut in æternum felicissima illa visione beatifica diletur. Culpa tigitur Deus negotiationem, sed iniquam, auaritiæ atque fraudibus obnoxiam, verum non eam, quæ fit per virtutum incrementa. Eo enim eunt omnia Christi monita ad piæ negotiationem impellentia, ut vnum duntaxat salutis negotium suscipiamus, non nisi de regno Dei coëmendo, & acquirendo cogitemus, atque huic negotiationi, res omnes creatas, non secus ac fini ultimo, media ad beatitudinem instrumenta subternamus, atque subijciamus. Quapropter regnum cælorum vni margaritæ, cui comparanda omnia inseruiat, accurata locutione comparatur, ut ad hunc modum non modò omnes nostras curas, atque consilia, sed quidquid nobis siue opum, siue virium, siue honoris, & dignitatis, sanguinis atque salutis, seu denique vitalis spiritus fuerit, referre, ac dirigere studeamus, vna hac intentione, ac spe contenti. Alterum non minus quasi doctrinæ Salomonice dissonum, in hodierno videmus Euangelio, nimirum quod iste homo negotiator, margaritæ cum pretio nulla facta comparatione, statim vendiderit vniuersa, ut eam emeretur. Cum tamen Salomon de egregia illa, & forti muliere, Prouerb. 31. v. 16. dicat: *Con-*

Negotiator bona cælicolis & terricolis & communis.

Clemente Alexandrino.

derauit agrum, & emit eam. Vbi videmus hanc prudentem empiricem, non nisi præuia vtriusque rei consideratione, & comparatione, inter pretium erogandum, ac agrum coëmendum prius factâ, deum fuisse mercatâ; iste verò negotiator cum priuam inuenit margaritam, nec per

per instans temporis immoratus est, sed statim magna cum alacritate, cuncta, quæ habebat, pro illa profudit. Respondent aliqui interpretes, Salomonem loqui de emptione rerum temporalium; hodiernum verò Euangelium de spiritualium bonorum negotiatione agere. Quemadmodum ergo in rebus temporalibus prudentia est, inter id, quod emitur, & pretium, quod exhibetur, aliquam collationem, & comparationem fieri; ita in celestium bonorum negotiatione, eorum dignitate, ac maiestate cognita incunctanter, & sine ulla hesitatione terrenis omnibus preferenda sunt. Verum, erediderim ego, de celestis thesauri negotiatione utrobique sermonem esse: hoc solo discrimine, quod Salomon loquatur de sapiente mercatore, qui cunctationem lentius instituit, solent ei, tantisper hærere; Euangelium autem loquitur de negotiatore sapientiore, qui ad normam D. Pauli statim, & absque ulla hesitatione, omnium detrimentum facit. Quis hoc ad oculum nō videt in fori illa muliere. Susanna, & in fortissimo Iosepho, dum uterque ad adulterium pelliceretur, illa à pessimis senibus; hic ab improba hera. Verum dum ambo ea in re sapientis consilium caperent, considerate discrimen animi virilis à femineo: hæc enim non sine aliqua licet perleui hesitatione ita rem vndique ponderavit: *Angustia mihi sunt vndique, & quid eligam ignoro: si enim hoc egero, mors mihi est.* Tandem post modicam deliberationem conclusit: *Melius est mihi incidere in manu hominum, quam derelinquere legem Dei mei.* Daniel. 13. Prudenter equidem; sed rerum momentis vtrinque expensis. At verò Iosephus, dum ad adulterium vrgeretur, statim nulla interposita hesitatione, aut ancipitis consilij morâ, illud repudiasset narratur, Genes. 29. *Qui nequam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Ecce magis prudens factum, dum præ animæ salute, voluptatem carnis despiciendo, despexit, iniuriam non leuem virtuti irrogari existimans, si eandem voluptatem cum ea certare permitteret. Considerabimus igitur, quomodo iste Euangelicus negotiator, multas quærens Margaritas, vnicâ solum inuentâ, contentus manserit.

Margarita Evangelica charitatem significat.

Verum, si profundè rem expendere voluerimus, facile omnis admiratio cessabit. Margarita hæc ex mente sanctorum Patrum duo significat, in primis charitatem, quæ cum sit virtutum omnium maxima, complementum perfectionis, ac scopus legis, creatum appetitum omnimodè exsariat. Ita resoluit D. Augustinus tract. 1. in epist. Ioan. *Hæc est inquit charitas, sine qua nihil tibi prodest, quodcumque habueris, quam si solum habeam, sufficit tibi.* Profundè satis: solam charitatem sufficere dicit sanctus Doctor, quia ipsa alijs legis, & virtutis operibus perfectionem, atque complementum, & ut sic loquar, ultimam manum addit. Simul quoque ostendit, quasvis egregias actiones, atque virtutes à charitate diuulsas, non secus atque dissolutas, ad nihilum aptas censeri, iuxta monitum D. Pauli ad Coloss. 3. *Induite vos sicut dilecti Dei, sancti, & dilecti, vniuersa misericordia, benignitate, humilitatem, modestiam, patientiam; supra omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Palam ostendere volens, quod quemadmodum si ijs, quæ sunt vinculo copulata, vinculum demas, passim sparguntur, decidunt, & nihil sunt; ita planè sola charitate deficiente, omnia hominis opera imperfecta, inchoata, & velut immatura, acerba, imò nulla sunt. Quod expressit Origenes homil. 3. in Leuit. ita scribens: *Neque enim accepta esse possunt Deo opera tua, nisi in pace peragantur.* Hinc merito concludit Baronius tom. 3. Annal. ad annum Christi 260. *frustra quoque magna conari hominem Christianum, nisi fraternæ charitatis compage fuerit solidatus.* Pergebant ad nuptias virginitatis suæ nimiam confidentes quinque virgines fatuæ, sed ianuâ illis occlusâ, à sponso audierunt responsum: *Nescio vos,* Matth. 25. Quid causæ? vtiq; iuxta D. Ioannem in Apocalypsi, *Virgines sequuntur agnum: quocumque ierit.* Sanè, quod licet alijs virtutibus destitutæ non essent; charitatis tamen oleum, quod verum charitatis oleum patefacit, & portas occupat, non habuerunt, ut docet S. Bernardus epist. 42. ad Henric. Sanonens. Archiepiscopum. *Venustate inquit sui castitas eminere appareat, sine charitate tamen, nec pretium habet, nec meritum. Castitas sine charitate lampas est sine oleo. Subtrahere oleum lampas non lucet, castitas non placet.* Imò neque tremendum sacrificium Deo acceptum esse potest sine charitate.

Reuocate vobis in memoriam, quid locutus sit Christus, Matth. 5. hac de re. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquâ aduersum*

uersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Vbi optimo iure munus ante reconciliationem cum fratre, ab altari arceatur: quoniam sine mutua charitate imperfectum, acerbum, mancum, & Dei conspectui indignum est. Ut ingeniosè concludit Diuus Cyprianus, supra illud D. Pauli 1. ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, ut ardeam; charitatem autem non habeam nihil proficio: Ad regnum inquit calorum, non potest pervenire discordia, nec ad premium Christi, qui dixit, hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem. Nihil proinde valet apud Deum sacrificium, sine charitate, & fraternæ dilectione oblatum.*

1. ad Corinth. 13.

S. Cyprian.

Isaie 1.

Sanguis in scriptura proximorum iniurias, & discordias significat.

ad populum infidelem, Isaie 1. *Cum extenditis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestras sanguine plebæ sunt.* Vbi non alia de causa sacrificia, atque orationes, quæ alias Deo acceptabiles esse solent, omnino repudiandæ dicuntur; quàm quod orantium manus sanguine, id est, aliorum iniurijs, muris diffidijs, (nam hoc sanguis in scriptura significat) infectæ essent. Ergo quando charitas non abundat in cordibus hominum, sed odia, dissensiones, invidia, frustra Deum sacrificijs inquietant, frustra eum orationibus invocant: quoniam hæc sine charitate diuino conspectui indigna sunt. S. Cypriano de orat. Domini. id proclamante: *Sacrificium inquit Deo maius est pax nostra, & fraternæ concordia, & de unitate Patris ac Filij & Spiritus sancti plebs adunata: nec enim in sacrificijs, quæ Cain & Abel primùm obtulerunt, munera eorum Deo, sed corda intuebatur, ut ille placeret in munere, qui placeret in corde. Abel pacificus & iustus, dum Deo sacrificat innocenter, docuit & ceteros, quando ad altare munus offerunt, sic venire cum Dei timore, cum simplici corde, cum lege iustitiæ, cum concordia, pace.* Atque hinc facile conijcite, Deum nihil ampliùs à nobis exigere, præter mutuam charitatem. adeò, ut volens olim in homines alioquin indignos, & iniquos misericordiam suam effundere, sic eos alloqueretur: *Congregamini gens non amabilis, priusquam pariat visio transeuntem diem, LXX. legunt colligamini.* Demùm S. Hieronymus vertit: *Esote vobis iuxta Apostolum, charitatu vinculo copulati.* Quibus verbis hoc indicare voluit: idè potissimum estis mihi gens non amabilis, quod ad inuicem diffideatis, colligamini iam, & mutua vos dilectione copulate, ut vel hæc ratione regiam clementiæ virgam ex-

Deus maxime à nobis requirit mutuam charitatem.

S. Bernard.

Matth. 5.

tendam, debitaq; vobis pœnas, ac supplicia remittam.

Needum satis: sed ut cognoscamus, Dei Filius homo fieri voluit, ut mutua dilectionem rei Christianæ complementum, ac perfectionem esse, vniuersis Dei Filijs tantum illam estimavit, ut pro ea hominibus persuadenda, etiam homo fieri, & mortem crucis obire non dubitauerit. An non ideo relictis quibus, vnam, quæ perierat, sollicitè quaesivit? Matthæi 18. id est, relictis nouem choris Angelorum, contemptisq; ijs, qui à debita animorum unitate diffidebant, eos, qui animorum coniunctione copulati sunt, quaesivit; vtrò se in amicitiam eorum ingerens. Hinc dum insolens quidam frater à fratre suo diuulsus, Christo turbas docenti suggereret: *Magister discipuli mei, ut diuidas meum hereditatem.* Luc. 22. non sine graui indignatione respondit: *Homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem super vos.* Miratur vehementer Chrysostomus hanc Christi Domini responsionem, ita eam alloquens: *Et vbi est illud, quod tu dixisti Domine, Pater non iudicat: quoniam, sed omne iudicium dedit Filio. Vbi est illud Domine: cum venerit Filius hominum in maiestate sua, tunc sedebit supra sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædīs. Matthæi 25. Si ergo tibi debetur iudicium hominibus, & per te est totius sæculi celebranda diuisio, quomodo dicis, quis me constituit iudicem, aut diuisorem super vos? ne miremini: est quidem pœnas Christum, & fuit, eritq; semper omne iudicium; sed tunc non iudicaturus venerat, verum iudicandus; nec additurus reos, sed à reus innocens addicendus: in homine agebat Deum, in seruo Dominum, ut esset vernula temporis, qui erat & factor, & cognitor seculorum. Merito proinde respondit: Quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos. Quandoquidem ad vniendum, & congregandum venerat, quomodo enim diuisionis inter fratres faciendæ, iudex esse potuit, qui fraternitatis testis signatissimus erat. Hac de causa à Pilato ad Herodem ire, & iterum ab Herode ad Pilatum reuerti non abnuuit, quamuis infensu rei personam ageret, & tot se ignominijs, & opprobrijs exponeret, ut scilicet eos inueteratis odijs inter se diuissos, vinculo charitatis coniungeret. Vnde dicit Euangelista: *Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipso: nam antea inimici erant ad inuicem.* Et vnde tam repentina lætæ amicitie redintegratio? Equidem ex sola Christi presentia: Vnde Osæ 10. prophetico spiritu de illo dictum: *Siquidem & ipse in Assur delatus est munus: & ipse**

Dei Filius homo fieri voluit, ut mutua charitatem persuaderet.

Lucæ 22.

Chrysolog.

Christus à Pilato ad Herodem, & iterum ab Herode ad Pilatum reuersus fuit, ut eorum in concordiam reduceret.

Concio Prima:

de militibus Christum ducentibus le-
gunt: Et ligantes afferebant regi munera. Mu-
nus pretiosum erat à Pilato missum He-
rodi, Christus innocens; ideo statim re-
dintegrata est amicitia: Facti sunt mutui
amici Pilatus & Herodes eadem die. Causam
reddidit Cyrillus Hierosolymitanus: Quia
erat ipse Dominus componens corda Principum ter-
re. moxque subdit: Decebat enim eum, qui
mundum erat pacificaturus, ut prius etiam ipsos
iudices suos pacificaret.

Quanta ergo stultitia fuit, illius inso-
lantis fratris, Christum Dominum ad di-
uisionem hereditatis cum fratre facien-
dam inuitare: Magister dic fratri meo, ut di-
uidat mecum hereditatem. Sed hæc est mun-
danæ hereditatis proprietas, quæ ante,
posteris confert iurgia, quam conferat
sensum: antequam diuidat facultates,
scindit heredes: antequam debitas tra-
dat singulis portiones, successores ipsos
defecat, & mittit in partes. Proinde non
est hereditas ista, sed pugna, & hæc no-
uerca filiorum est, non facultas. Ille so-
lus verè dicitur filius, qui relinquit filijs
plenissimam charitatem, ad quam Chri-
stus in animis hominum stabilendam
venit. Quippe ea potissimum de causa
mortem crucis obiit, ut mutua dilectio-
ne fideles coniungeret. Hoc faterur

Ioan. 17.

ipse Ioan. 17. Patrem alloquens: Cha-
ritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint vnum.
vbi nomine charitatis, mortem suam eum
significasse, deducit in citatum locum.
Maldonatus, ex Christi persona subdens:
Ideo pro illis moritur, ut vnum sint: da igitur illi
eam unitatem spiritus, quam illi merui. Hinc
D. Chrysosth. homil. 33. in epistol. 1. ad
Corinth. dicit: Sic Dominus noster mortuus est,
ut nos effemus consensuales. Sed quomodo
obsecro, ex Christi morte hæc coaduna-
cio oriri potuit? quomodo sanguis dis-
fusus ad vniendum profuit? profectò
non aliter, quam coagulum in lac inie-
ctum, ad id, quod fluidum & dispersum
erat, constringendum, & condensandum.

Nazianzen.

Hic est discursus Nazianzeni Orat. 43.
vbi post egregia crucis prodigia relata,
subiungit: Nullum tamen cum salutis meæ mi-
raculo conferendum est: in quo exiguae cruoris gut-
ta orbem vniuersum instaurauit, atque idem, quod
lacti coagulum, hominibus præstiterunt, in vnum
nos coniungentes, & constringentes. En quomo-
dò Redemptor noster, charitatem à Pa-
tre acceptam, id est, vitam, sanguinem,
& ipsam quodammodo diuinitatem ho-
minibus dedit, imò in ipsos diffudit,
ut essent vnum, cognoscerentque, quam
pretiosa sit dilectio, quæ non nisi Chri-
sti sanguine comparatur.

Hæc est pretiosa Margarita, quam ex-
lectis ille negotiator Deus immensus in-
ter nos querit, nimirum charitas, & pro
ea ipsam etiam diuinitatem suam per-
mutare cupit: quoniam perfectum red-
dit hominem, ut docet Gregor. Magnus
homil. 35. in Euangelia: Omne inquit
mandatum de sola dilectione est, & omnia vnum
præceptum sunt, quia quicquid præcipitur, in sola
charitate soluitur. Nam quantumvis perfe-
cta, & super terram eleuata videatur,
vita nostra decurrere, nisi interior addit
mutua dilectio, manca, & imperfecta
censebitur: quoniam sine charitate nec
fides, nec vita laudabiliter transacta, nec
virtutes integrè conseruatae, nec miseri-
cordiæ opera, imò nec ipsa martyria,
quidquam homini ad salutem prodesse
possunt, teste Apostolo, qui dicit: Etsi ha-
buero omnem fidem, charitatem autem non habe-
am, nihil sum. Quod luculentius S. Cyprianus
de orat. Dominica exponit: Discor-
dans inquit, & dissidens, & pacem cum fratribus
non habens, nec si pro nomine Christi occisus fue-
rit, crimen dissensionis fraternæ, poterit euadere.
Quale crimen, quod martyrio non potest expiari?
Statimque rationem reddit: Quia ad regnum
peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est,
(id est charitatem) derelinquit. Pacem nobis
Christus dedit, concordem atque vnam esse præce-
pit: dilectionis & charitatis fœdera incorrupta at-
que inuiolata seruari mandauit, exhibere se non
potest Martyrem, qui fraternam non tenuit chari-
tatem. Ac, tandem vltimatè de homini-
bus, mutuam dilectionem non seruanti-
bus concludit: Ardeant licet flammis, & igni-
bus traditi, vel obiecti bestis animas suas ponant,
non erit illa fidei corona, sed poena perfidiæ, nec
religiosa virtutis exitus gloriosus, sed desperationis
interitum, occidi talis potest, coronari non potest.

O quam verè S. Cyprianus pronun-
tiavit, hominem fraternæ charitatis, vi-
olatore, etiam si nescio, quæ pro Chri-
sti nomine patitur, non virtutis exitum
gloriosum, sed desperationis interitum ha-
biturum. Nam siquæ mutua charitas est
certissimum ad beatitudinem suffragi-
um; ita discordia indubitatum repro-
bationis signum. Quod mihi propheticè
spiritu edixisse videtur Sapiens. Cant. 5.
Venter inquit eius eburneus distinctus Sapphiris,
vbi ventrem Christi nominat filios Chri-
sti, quos in cruce parturiuit, Sapphiros.
quæ appellat ob mutuam dilectionem.
Quemadmodum exponit Philo Carpati-
us: in citatum locum inquit: Quod verò
lapide Sapphiro ornatum vas illud dicit, ad San-
ctorum communionem, charitatem, ac gloriam re-
ferri potest: ut enim Sapphirum lapidem, quæcumque pro-

Gregorius
Magnus,

S. Cyprianus,

Discordia
reprobatio-
nis signum,Philo Car-
patus.

Die Sanctæ Margaritæ.

ximè attingerit, similia sibi reddit, ac trahit; sic A
& beatorum chori mutua charitate sibi inuicem ad-
herentes. Sicut ergo Christo amabiles sunt
homines concordēs, tanquam filij, quos
dum in cruce penderet, peperit, ita ei-
dem molesti sunt, qui ipsius in vtero con-
clusi inter se rixantur, & colliduntur.
Profectò de his audire mihi videor ipsum
dicentem, quod de Iacob & Esau in ma-
tris vtero contententibus clamabat Re-
becca, Genes. 25. Si sic futurum mihi erat,
quid necesse erat mihi concipere? Quæ verba
Guerricus Abbas. 3. de Annunt. ad
finem Ecclesiæ matri sic accommodat.
Sed cum sese colliderent parui discordes in vtero B
Rebecca, quæ prius orauerat, ut conciperet, dolens-
que ventrem suum à tribulatione malorum, & do-
lore, penè punirebat, quod concepisset. Si sic inquit
mihi futurum erat, quid necesse erat concipere? si
de aliquo nostrum fratres sic conueni conseruati vi-
scera matris nostræ, timeo ne melius fuisset, si con-
ceptus non fuisset homo ille. Nec immeritò:
quid enim melius fecerit is, qui pacem
dirimit, mutuamque dilectionem dissoluit,
quam caeleste illud coagulum, Christi vi-
delicet sanguinem dissipare, profunde-
re, atque euacuare? Ingeniosè hoc pon-
derat D. Ambrosius orat. de excessu Sa-
turi, vbi de sacerdotibus, qui pacem Ec-
clesiæ conturbabant, ita scribit: Nam, etsi C
fidem erga Deum tenent, tamen erga Dei Ecclē-
siam non tenent, cuius patiebantur, velut quod-
dam artus diuidi, & membra lacerari. Etenim cum
propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi cor-
pus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo
fides, à quibus euacuatur eius passio, corpusque distra-
hatur. Ergo Christus mutuam dilectionem,
velut, pretiosam margaritam æstimat, illamque
tāquam inestimabili thesauro delectatur.

D. Ambrosius.

D. Leo.

Margarita
pretiosa si-
gnificat ho-
minem iu-
stum.

S. Anton.

Deinde, Margarita significat homi-
nem iustum, pro quo sibi æternum vni-
endo, Deus immensæ maiestatis seipsum
exinanivit, pro quo caelestia bona profun-
dere non dubitauit, ad omnia oppro-
bria, ignominiam, dolores, & mortem
atrocissimam sese demittens. Ita S. Leo
serm. 3. de Passione cap. 4. Venerat enim
ait, in hunc mundum diues, atque misericors negotia-
tor celi, & commutatione mirabili miserat commer-
cium salutare, nostra accipiens, & sua tribuens;
pro contumelijs honorem, pro doloribus salutem, pro
morte vitam. Margarita igitur pretio-
sa est homo iustus, ut docet S. Antonius
Patauinus, serm. in Dominica 17. post
Trinitatem: Margarita inquit, in qua est mens
iusti, quæ in aqua voluntatis molis efficitur, sed
exempta humo, id est austeritate durefcit. Per au-
steritatem enim vultus, corrigitur animus delin-
quentis, iuxta illud Ecclesiastici 7. Tilia comisse

sunt tibi, conserua corpus illarum, & non ostendat
hilarem faciem tuam ad illas. In conchis ma-
rinis nascuntur margaritæ, quæ certò an-
ni tempore sitiunt rorem, velut maritum,
huius desiderio hiant, & cum maxime de-
scendit lunaris imber, oscitatione qua-
dam hauriunt desideratum humorem.
Atque ita concipiunt, & grauidæ fiunt, &
si purum fuerit, quod acceperint, can-
didi sunt orbiculi: si turbidum, aut pal-
lore languent, aut rufo innubantur co-
lore: & sic magis de æro, quam de mari
partus habent. Deinde quoties excipi-
unt matutini aeris semen, aut imbrem,
aut rorem, fit clarior margarita; quoties
vespere, fit obscurior: quanto magis
hauriunt, tanto magis proficit lapidis
magnitudo. Si repente micauerit coru-
scatio, intempestiuo motu comprimun-
tur. Conchis ipsis inest sensus, partus
suos timent maculari, cumque fragrantio-
ribus radijs exanderit dies, ne fuscen-
tur lapides solis calore, subsidunt in pro-
fundum, & se gurgitentibus abscondunt
ab æstu. Margarita in aqua mollis est,
durefcit humo; nunquam duæ simul re-
periuntur, propter quod vniò dicitur. Pi-
scantium insidias timent, unde fit, ut in-
ter scopulos delitescant: gregatim na-
tant, & earum agminis dux certus est.

Margarita
quomodo
generatur.Concha ma-
rina senti-
unt & insi-
dias fugi-
unt.

Progredimini paulisper ad sensum
moralem, quidnam concharum nomine
intelligatur? Equidem conchæ à conca-
uitate dictæ, representant homines se-
cundum cor, & voluntatem Dei viuen-
tes, poenitentes, pauperes, humiles spi-
ritu, qui in concauitate, hoc est, in cor-
dis humilitate consistunt. Hi sitiunt ro-
rem illum caelestem, rorem de quo olim
in limbis detenti Patriarchæ, & Prophe-
tæ supplicabant ad Patrem æternum cla-
mantes: rumpe callos, mitte rorem, solare mi-
seros: Rorem inquam sitiunt, velut mari-
tum, id est, Deum omnipotentem, qui
illos sua præsentia fecundet, ideoque
clamant ad Deum, & dicunt: Sitiuit ani-
ma mea ad Deum fontem viuum. Deus quip-
pe optimus Maximus ex infinita sua bo-
nitate infundit illis gratiam sanctifican-
tem, cuius caelestis rore, velut maritum im-
pregnatur anima proposito boni operis
ut fructum æternæ vitæ parturiat. Huius
itaque roris desiderio hiant animæ iusto-
rum, id est, aperiunt se, ut in illos copio-
sa gratia Dei diffusetur, iuxta illud Iob 29.
Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabi-
tur in messione mea. Vbi Iob comparat sta-
tum suum priorem arbori fructiferæ, quæ
habens radices in humido, multiplicat
fructum

Iob. 29.

fructum suum: ita Iob ex honore gratia, in quo cor eius erat fixum, faciebat fructum multiplicem bonorum operum. Proinde radicis nomine occulta cogitatio designatur: iuxta aquas igitur radix aperitur, quando ad percipienda veritatis fluentia, latenter cogitatio mentis aperitur. Et ideo de conchis in naturalibus dicitur: & cum maxime descendit lunaris imber, oscitatione quadam hauriunt humorem cupitum, in quo tria designantur, nimirum prosperitas, aduersitas, & gratia infusio. Nam in splendore lunæ prosperitas, in nocte aduersitas, in imbre verò, gratia infusio significatur, quam iusti ardentem cupiunt, & aperto cordis ore hauriunt in splendore prosperitatis, & in nocte aduersitatis: ne scilicet prosperitas eleuet, & aduersitas illidat.

Hinc Isaias clamabat ad Dominum: *Anima mea desiderauit te in nocte; sed & spiritus meus in precordiis meis de mane vigilabo ad te, cum feceris iudicia tua in terra.* Textus græcus legit: *De nocte vigilauit ad te Deus spiritus meus, propterea lumen mandata tua sunt super terram.* Ne igitur nimia aduersitas nocte tenebrosa iustum obuat, ideo Deus splendore prosperitatis moderatæ eum subleuat. Pulchrè hoc Deus figurauit, quando daturus legem Moyse in monte Sinai, totum prius densa caligine inuoluit. Exodi 19. *Totus autem mons Sinai fumabat, ed quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace.* Nihilominus inter densam illam nebulam, nigramq; caliginem, & horrenda tonitrua, quæ mentem occupauerant, simul quoq; lucidissima micabant fulgura, dicit ibi, dem sacer textus: *Et ecce coeperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem.* Quid causæ? si enim affectabatur obscuritas, & caligo, ac tenebrarum horror, ad quid permixta est corruptio fulgurum? sanè: quia quidquid nubila operiunt, & obscurant, ea fulgurum coruscatio manifestat, atque pandit. In tanta caliginum representatio, ne permixta igitur fuit ibi claritas fulguris: quia omnia hæc diuinis mandatis ibi dandis notificandisq; seruiebant: quorum neglectus ut homines obscurat, ac in tenebras ducit, ita eorum obseruantia mentes humanas illustrat. Et ideo non veretur iustus noctis, id est, aduersitatis tenebras, quia nimirum Dei mandata lumen ei sunt, ut docet Theodoretus, in præfatum scripturæ locum inquit: *A Dei mandatu piorum mentes illustrari pa-*

Exodj 19.

ter: sicut enim in omni Dei verbo alitur anima, sic in omni mandato illustratur, illuminatur. Quod enim attentius mandata Dei obseruantur, ed certius lumina inde coruscant, quæ illustrent, & illuminent animam. Hoc voluit insinuare propheta Psal. 118. loquens: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lux semitis meis.* Quasi diceret, quod præceptorum verba ad me veniunt, si obseruantur, tot lumina exurgunt, quibus homo illustratur. Ex quo loco S. Ambrosius ibidem serm. 14. talem discursum eruit: *Lucernarum modo luceat nostrarum, lux clara virtutum. Iste sunt lucernæ ardentes, quæ die ac nocte in templo Dei lucent. Si templum Dei in corpore tuo seruas, si membra sunt Christi, luceant virtutes tue, quas nulla extinguit, nisi eas tuum crimen extinxerit. Solus quippe homo potest in animo suo lumina extinguere, si aliquid contra præceptum diuinum effuxerit; quod si omnia integra maneant, si opera plena virtutum stent, candidissimis luminibus illustratur.*

Dum itaq; ros iste desideratus, nimirum celestis gratia in animam iusti hominis, velut in pretiosam concham illabitur duo stupenda eius infusio operatur: quia & clarificat, & conturbat. Clarificat mentem ad contemplandum, & tunc in corde hominis candida generantur margaritæ, puta mentis affectiones siue cogitationes. Vnde Osee 14. ipse Dominus dicit: *Ero quasi ros, & Israël quasi lilium germinabit, & erit quasi olivæ gloria eius, & odor eius ut libani.* Conuertentur sedentes in umbra eius: viuent tritico, & germinabunt quasi vinea. Ecce quot bona ab uno rore de celo cadente parturiuntur? nimirum & flores, & fructus, & odores, & protectiones, & menses, & vindemia. Et quis est obsecro iste ros adeo fecundus? Christum, & gratiam sanctam, quam nobis promeruit, intelligit Rufinus ibidem.

In carnatione, siquidem Sacramento ros gratia in Ecclesiarum arua descendit, ut passim diuersis virtutibus fructuosa vitu. litaq; prodirent, & fieret multiplicationis fidelium tanta felicitas, quanta esset agri pleni frugibus, fructibus, floribus gloriantis. Sicq; conuertentur sedentes in umbra eius, id est, diuersæ nationes sub protectione Ecclesie requiescere consueverunt, ut & corporales, & spirituales vigori alimoniam in vino, & tritico consequantur. Nihil proinde floris, nihil fructus, nihil solida alimonie inueniri potest, quod non per Christum, & eius gratiam fidelibus adueniat.

Verum infusio gratia celestis, non solum clarificat mentem ad contemplandum, sed etiam conturbat ad dolendum pro

Theodor.

Infusio gratia
est sanctorum
duo stupenda
operatur

pro peccatis, & tunc color pallidus, aut affusus efficitur in Margaritis, pallidus in mentis afflictione, rufus in cordis contritione. Hinc illa pia animæ vox, Cantic. 5. *Adiuo vos filia Hierusalem, si inueneritis dilectum, ut annuntietis ei, quia amore langueo.* Vbi diuino amore succensa, & validissima charitate in Deum inflammata, requirebat filiarum Hierusalem officium, ut eius amor dilecto suo insinuaretur. Sed quid opus erat tali adiuratione? An certe charitas nostra potest Deum latere? aut Deustalis est, qui possit non scire dilectores suos? oculatissimus mihi credite Deus est ad noscendos amatores, & charitas vocalissima est, ut se prodar in auribus diuinis. Quod probè sciens Petrus, cum à Christo requireretur, num eum diligeret, respondit: *Domine, tu omnia nosti, tu scis, quia amo te.* Ioan. 21. Cur etiam penitens anima more simili non est allocuta celestem sponsum: *Dilecte mi nulum tibi est absconditum cor, nullus occultus amor, tu scis, quia amore langueo.* Ne miremini: perfecta enim humilitas de meritis semper alienis præsumit, ideoq; aliorum officia, quibus inuectur, requirit. Volebat ergo pia anima hac sua adiuratione, excitare in fidelibus amorem Dei, & patriæ celestis, ut ingeniose obseruat Rupertus Abbas lib. 1. comment. in Cantica, ubi sic loquitur: *Quorsum ergo tendit, vel quid efficit hæc adiuratio? ed mirum, ut percussa percutiat, vulnerata vulneret, mater filios, saluberrimq; vulnerum suorum, aliquid, etsi non statim omnibus; at saltem aliquibus eorum experimentum efficiat, ut audientes filie, vel sentientes in matre tantum vitæ futuræ, quæ non videtur, desiderium, in mente præsentiant ipsa, talem illum esse dilectum, ut vitam propter eum sufficiat quous, vel quous, hoc præsens seculum, tamq; inter moras præsentis vitæ magis, ac magis cupiat eum agnoscere, saltem per speculum, saltem in enigmate.*

Ioan. 21.

Rupertus.

Psal. 119.

Vespera triplex, matutina triplex.

pro peccatis, & tunc color pallidus, aut affusus efficitur in Margaritis, pallidus in mentis afflictione, rufus in cordis contritione. Hinc illa pia animæ vox, Cantic. 5. *Adiuo vos filia Hierusalem, si inueneritis dilectum, ut annuntietis ei, quia amore langueo.* Vbi diuino amore succensa, & validissima charitate in Deum inflammata, requirebat filiarum Hierusalem officium, ut eius amor dilecto suo insinuaretur. Sed quid opus erat tali adiuratione? An certe charitas nostra potest Deum latere? aut Deustalis est, qui possit non scire dilectores suos? oculatissimus mihi credite Deus est ad noscendos amatores, & charitas vocalissima est, ut se prodar in auribus diuinis. Quod probè sciens Petrus, cum à Christo requireretur, num eum diligeret, respondit: *Domine, tu omnia nosti, tu scis, quia amo te.* Ioan. 21. Cur etiam penitens anima more simili non est allocuta celestem sponsum: *Dilecte mi nulum tibi est absconditum cor, nullus occultus amor, tu scis, quia amore langueo.* Ne miremini: perfecta enim humilitas de meritis semper alienis præsumit, ideoq; aliorum officia, quibus inuectur, requirit. Volebat ergo pia anima hac sua adiuratione, excitare in fidelibus amorem Dei, & patriæ celestis, ut ingeniose obseruat Rupertus Abbas lib. 1. comment. in Cantica, ubi sic loquitur: *Quorsum ergo tendit, vel quid efficit hæc adiuratio? ed mirum, ut percussa percutiat, vulnerata vulneret, mater filios, saluberrimq; vulnerum suorum, aliquid, etsi non statim omnibus; at saltem aliquibus eorum experimentum efficiat, ut audientes filie, vel sentientes in matre tantum vitæ futuræ, quæ non videtur, desiderium, in mente præsentiant ipsa, talem illum esse dilectum, ut vitam propter eum sufficiat quous, vel quous, hoc præsens seculum, tamq; inter moras præsentis vitæ magis, ac magis cupiat eum agnoscere, saltem per speculum, saltem in enigmate.*

Ecce igitur habetis duplicem margaritam pretiosam, primam Christum Dominum, inappretiabilem æterni Patris, unionem, quem eo sine nobis donauit, ut omnis nostra cogitatio in ipso fixa sit. Alteram, hominem iustum, quo Deus supra modum delectatur: idcirco mutuo cum Christo certate amore, ut quemadmodum ille vestram salutem negotians est, ita & vos eundem possitis negotiari, eiusq; beatifica visione in æternum frui.

E O D E M D I E C O N C I O I I.

Simile est regnum celorum homini negotiatori quærenti bonas Margaritas, inuentâ autem vnâ pretiosâ, dedit omnia sua, & comparauit eam.

Margarita pretiosa significat æternam beatitudinem, bona Dei spiritualia, & tempus opportunum.

V Nam atq; eandem rem in Scriptura Sacra, semel laudari, iterum reprobari,

In sudore vultus tui vesteris pane. Primum quoque matutinum fuit natiuitas Domini nostri Iesu Christi, in qua lætitia toti mundo oborta est, Lucæ 1. *Euangeliza vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus.* Altera vespere fuit mors Christi, in qua fuit sterus filiorum Hierusalem, Lucæ 23. *Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur, eum.* Alterum quoq; matutinum fuit, ipsius resurrectio, in qua magna lætitia succellit, Ioan. 22. *Gaussi sunt discipuli viso Domino.* Tertia vespere est in morte cuiuslibet hominis, in qua solet fieri sterus, ut habetur Gen. 23. *Mortua est Sara in ciuitate Arbee, venitq; Abraham, ut plangeret, & fletet eam.* Tertium quoq; matutinum illucet sanctis in illa vniuersali resurrectione, in qua, ut loquitur Isaias cap. 35. *Erit lætitia sempiterna super capita eorum.* De vespertino itaq; rore concepta hæc margarita, scilicet homo penitens obscuratur, quia præ nimio dolore vehementer tristatur, quod aliquando Deum offendet; sed postquam matutini ætis semen susceperit, id est, gratiam sanctificantem, fit candida Margarita, & Deo summè accepta.

Lucæ 19.

Ioan. 22.

Genes. 23.

hant ac reprehendi; nunc pramijs, po-
stea poenis affici, nemo est, qui ignoret.
Nil unquam acius reprehendit Deus,
quam avaram opum cōgregationem, ho-
norum ac dignitatum appetentiam, pro-
pterea, quod homo defectuum suorum
bene sibi conscius, ad officia, & magi-
stratus, non debeat se intrudere, nisi ab
ipsomet Deo assumatur. Sic Moyses vo-
catus à Deo ad populi regimen, Exodi 3.

Exodi 3. *Veni, mittam te ad Pharaonem, suam tenuita-
tem recognoscens, ac insufficientiam,
defectus proprios allegabat: Quia sum ego,
ut vadam ad Pharaonem? Quid verò Deus,
protinus respondit: Ego ero tecum. Ita suo*

consortio Moysen eleuans, ut eum face-
ret Deum Pharaonis. Necdum tamen
contentus Moyses, iterum defectum di-
uinæ cognitionis in se recognoscens, I-
gnorantiam nominis diuini opposuit. Si
dixerint mihi, quod est nomen eius: quid dicam
eis? Illico respondit Deus: Ego sum, qui
sum. Sic dices filijs Israël: qui est, misit me ad vos.
Nihilominus Moyses profundius adhuc
seipsum considerans, paruitatem suam
inter populum nulliusq; prorsus auctori-
tatis se apud illos fore allegauit. Non credent
mihi, neq; audient vocem meam, sed dicent, non appa-
ruit tibi Dominus. Exodi 4. Mox Deus ut Moy-
sen animaret, signa & portenta adhibuit,

quibus Moyses coram Pharaone, in com-
probationem suæ à Deo veræ missionis,
stupenda miracula patraturus erat, adhi-
bit. Dixit ergo ad eum, quid est, quod tenes in
manu tua: sed & hoc parum est: adhuc
enim Moyses se ineruditum considerans,
tarditatem linguæ accusauit: Obsecro Do-
mine non sum eloquens ab heri, & nudius tertius.
Tandem Deus ad illum: Ego ero in ore tuo,
dixitq; te, quid loquar. Quasi diceret, ut
exponit disertissimus Philo: Meo nutu ar-
ticulatè omnia edisseres, sacundia mutata in meli-
us, nec aliter cogitationes promentur; quam ma-
nant fontes limpidiissimi. En quanta Moyses
obtinuit, quia electus à Deo se recogno-
uit, defectusq; suos palam aperuit, non
occultauit, humiliter se excusans, auda-
cter non consentiens. Vnde dicit Ruper-
tus lib. 1. in Exodum, cap. 13. Bonum qui-
dem, & imitatione dignum humilitatis exemplum
est, Deo vocanti ad tantum, tamq; gloriosum mini-
sterium dicere, quia ego sum? Ad regimen ita-
que insufficientiam suppleuit, pro-
pterea, quod non ex se, sed ab illo vo-
catus, & electus esset. Nunquid suffeci-
set, si Deus eum non vocasset, si non ele-
gisset? minime: sine Deo quippe omne

Philo.

Rupertus.

A regimen infelicissimum, & perpetuis ca-
stibus ac infortunijs obnoxium. Atten-
dant quæso illi, qui se regimini inserunt,
& non à Deo, sed humana solum nego-
tiatione eliguntur, quantum periculum,
quantum pondus sibi imponent, dum
Deo supplente carent, quoniam non ipse
vocauit, sed ipsi se intruserunt. Nihil in
super seuerius unquam culpauit Deus,
quam negotiationem: hanc quia solici-
te nimis exercebat magna illa vrbs Ni-
niue, grauissimis supplicijs punita est à
Deo, nimirum igne, & gladio hostili, ut
haberut Nahum 3. v. 15. Comederit te ignis,
peribit gladio, deuorabis te ut bruchus. Vbi tan-
torum suppliciorum vna affertur causa.
negotatio: Plures fecisti negotiationes tuas,
quam stella sine calculo. Et tamen Christus di-
scipulos suos, ad nihil aliud impendens,
quam ad negotiationem vrgebat, Mat-
thæi 25. inquit: Negotamini dum venio.
Hac de causa negligenti seruo, qui à ne-
gotiando superseuerat, cum stomacho
obiecit: Serue male & piger, oportuit te com-
mittere pecuniam meam numularijs. Hac de
causa regum celorum in hodierno Euan-
gelio cum homine negotiatore compo-
suit: Simile inquit, est regnum celorum, ho-
mini negotiatori quærenti bonas margaritas, in-
uenit vna pretiosa, dedit omnia sua, & emit eam.
Considerabimus igitur, quid sit ista pre-
tiosa Margarita, circa quam studiose, &
omni conatu nobis esse negotiandum,
Redemptor noster suadet.

Margarita pretiosa nostræ negotiatio-
ni in hodierno Euangelio exposita, est in-
primis salus nostra, beatitudo illa æter-
na, ad quam omnes indefesso conatu cur-
rere debemus, iuxta illud Apostoli: Sic
currite, ut comprehendatis. 1. ad Corint. 9. Eo
enim omnia Christi monita, nos ad ne-
gotiationem impellentia eunt, ut vnum
duntaxat salutis negotium suscipiamus,
tantummodò de regno Dei coëmen-
do, & acquirendo cogitemus, atq; huic
vni negotiationi, res omnes creatas, non
secus, ac fini ultimo media, & ad beati-
tudinē instrumenta subseruiamus, & sub-
iciamus. Hæc est causa, cur Christus vni
Margaritæ pretiosæ, cui comparandæ o-
mnia inseruiunt, accurata locutione
comparauit, ut nimirum ad hunc sco-
pum, non modò omnes nostras curas,
atq; consilia, sed etiam, quidquid nobis
sive opum, sive virum, sive honoris, di-
gnitatis, sanguinis, salutis, ac insuper vi-
talis spiritus fuerit: totum id referre de-
beamus, ac dirigere vna hac intentione,
atq;

atq; spe contenti. Hinc Redemptor no-
ster suis discipulis duas tunicas interdixit
apud Matthæum cap. 10. v. 10. loquens:

Christo cur discipulis duas tunicas interdixit, ut non possiderent aurum, neq; argentum, neq; duas tunicas. Quasi de vna tantum Christi tunica, seu de eo habendo, & clarâ visione in patria possidendo, vnica solum cura no-
bis habenda sit, ut exponit S. Hilarius.

in citatum scripturæ locum: Sufficit enim inquit nobis Christus semel indutus. Quod cla-
rius adhuc elucidat S. Augustinus, in cap. Lucæ 10, inquit: Vnum est necessarium, v-
num opus est, vnitate, quæ in Domino est, ille solus nobis necessarius est, ille satis est, cetera quæ mul-
ta sunt, necessaria non sunt.

De fortuna protulit Plinius lib. 2. c. 7.
Solam in tota ratione mortalium vtram-
que paginam facere: quoniam hæc nunc
blanditur, nunc fallit, nunc vtrò in si-
num hominis nihil cogitantis illabitur,
nunc post tergum fugitiua auolat. Ve-
rùm & de homine non raro id verificari
videmus, dum à Deo rectus & simplex fa-
ctus, soli beatitudini destinatus, ita à
seipso in varias cogitationes, & curas
partitur, ut postposito fine ultimo, Deo
nimirum clarè videndo, solis terrenis oc-
cupetur, maximisq; peccatis, ac supplicijs
obnoxius reddatur. Propter quod Nini-
ue, & alia inclytæ vrbes negotiationis
arguantur, imò quod magis mirandum
etiam piger, ac nequam seruus, quod nō
fuerit negotiator, capitis damnatur, eo
quod talentum in terra defoderit, id est,
caelesti negotiatione neglecta, & oculis
in terram defixis, terrena solum lucra,
& carnales concupiscentias seclatus fue-
rit. Nam auctore Gregorio Magno ho-
mil. 9. in Euangelia, talentum in terra fode-
re, est acceptum ingenium terrenis actibus implica-
re, lucrum spirituale non querere, cor à terrenis
cogitationibus nunquam leuare. Per quod ma-
nifestè confunditur inscitia hominum,
qui à rectitudine & simplicitate defle-
ctes, multas negotiationes, ac terrenarum
rerum curas amplectuntur: qui à scopo
toto cælo aberrantes, cum vni æternæ
salutis negotio intendere debuerint, va-
ria terrena atq; inania suscipere malue-
runt.

Hinc acris ille Christi Domini in Pha-
riseos stimulus Lucæ 11. Vae vobis Pharisei,
qui diligitis primas Cathedras in Synagoga, & sa-
lutationes in foro: eo quod vni Deo dili-
gendo nati, vniq; animæ negotio desti-
nati, dilectionem inter Deum, & mun-
dum partirentur, honoribusq; & digni-
tatibus expiscandis inordinate incum-
berent. Cum tamen ordine charitatis,
V3

A teneamur prius & magis obiectiue, atq;
appretiatiue diligere Deum; quam vllam
creaturam, ut constat ex illo Matth. 22.

Hoc est primum, & maximum mandatum. Pri-
mum intelligendo non tantum dignita-
te, & excellentia; sed exercitio primi
actus humani, ut humani in esse morali,
eo, quod Deus per se, & propter se sit
amandus. Primum, ut pote primum & per
essentiam summum bonum, tam in se,
quam in nobis. Vnde Venerabilis Beda
stimulum illum Christi: Vae vobis Pharisei,
& ad nos etiam transfert in hunc modum: vae vo-
bis miseri, ad quos Phariseorum vitia transferunt,
B qui breue, & incertum vitæ nostræ curriculum, quo
peccata humiliter plangere debeamus, pro prioratu,
inuicem superbia certando, peccatis amplius onera-
re non metumus. Quid loquar de homini-
bus in otio torpentibus, pigris, & à salu-
te animæ deflecentibus? & hi certe non
minori vituperio; quam Pharisei super-
bi digni sunt. Quoniam ut docet S. Ber-
nardus lib. de vitæ solitaria: Omnium tem-
erationum, & cogitationum malarum, & inutitium
sentina, otium est: summa etenim uentus malitiæ
est, otium iners. Quod dum attentius con-
sidero, ad communemque viuendi mo-
dum, in quem tam rude; quam eruditum
vulgus cursu proprio vadit, aciem men-
tis conuerto, placet non tam libenter
quam potius dolenter auditorem admo-
nere, illa Senecæ erudita sententiâ, epi-
stola 1. Si volueris attendere, magna vitæ pars
elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus,
tota aliud agentibus. Profecto enim, dum nos
indita à natura, virtutum semina, & lu-
men fidei signatum in cordibus nostris,
ad imitandum diuinam simplicitatem,
æternæq; salutis negotium incitant; nos
tamen externa, & terrena quærimus, ac
in finitis propemodum questionibus nos
immiscemus, cogitationes vanas & inu-
tiles prosequimur, variamq; negotiatio-
nem operari studemus, certe aliud, quam
à Deo nobis præfixum esse agimus. Vnum
siquidem solummodò necessarium est no-
bis, Deo videlicet tota mente immergi;
cetera autem omnia vana sunt, nihil
sunt, ipso etiam Ethnico Philosopho id
agnoscente. Quid est ergo ait, in quo erratur?
cum omnes beatam vitam optent, nisi quod instru-
menta eius pro ipsa habent, & illam, dum perunt,
fugiunt. Seneca epist. 44. Argutè satis:
nam quidquid è rebus creatis homini
concessum est, certè non ut eo fruatur,
sed ut utatur: datum illi est, non ut pro
ultimo fine, in quo cor fixerit; sed pro
instrumentis tantum, ad animæ negotiū
peragendum, æternamq; salutem com-
parandam utatur. Huc

Matth. 22.

Beda.

S. Bernard.

Seneca.

Idem.

Erasmij ad
in eluden-
dis canib.

Huc collimat vetus illa paroemia, mul-
ta nouit vulpes, echinus sua erinacium unum, quā-
dam prudentiam politicam instrumur, ni-
mirum magis bono publico conducere,
unico in rebus arduis consilio niti, quod
verum, & efficax est; quam multis friuo-
lis, seu dolosis. Ad eum prorsus modum,
quo erinacius vnica solum arte, id est,
suis spinis sese in speciem pilæ inuol-
uens, vt nulla ex parte preñdi possit, ideo-
que ab insequentium canum moribus
tutus est. Insuper hoc exiguum animal,
quando futura prospiciendo cibos sibi
congregat super iacentia poma voluta-
tur, vt sic spinis a lica, secum auferat; ore
nihilominus vnum duntaxat portare so-
let, quod vnica illa arte sua melius vtatur.
At verò vulpes licet varijs dolis instru-
ta sit, & peram fraudibus refertam ha-
bere se iacter, venatoribus tamen sapius
in prædam cedit. Per quod ad celestis
prudentiæ leges opportuno instrumur,
totam sapientiæ nostræ rationem in eo
cardine versari, vt vni solum animæ ne-
gotio incumbamus, atque pro hac vna pre-
tiosa Margarita, omnia nostra libenter
profundamus, cum multo præstantius sit,
vnum magnum, ac infinitum bonum esse,
æternæque beatitudinis gemmam posside-
re; quam plures leuissimas, nulliusque fer-
mè momenti res, seu pueriles nectias a-
dipisci, vel ipsius erinacij ingenium imi-
tando. Ad quod hos adhortatur Grego-
rius Nazianzenus in Apologetico ita lo-
quens: Nihil mihi fortunatius eo homine vide-
batur, qui clausis, compressisque corporis sensibus, atque
extra carnem, mundumque constitutus, in seque colle-
ctus, secum, & in se cum Deo colloquens, superio-
rem rebus in aspectu cadentibus vitam ageret. Si
enim quempiam hominem, cunctis sa-
culi bonis destitutum, vni duntaxat ani-
mæ negotio seriam operam nauantem,
videmus, meritò poterimus exclamare:
multa nouit vulpes, echinus vnum. Quoniam sa-
culi homines, Principes deaurati, Dyna-
stæ, Reges, Imperatores, alijque summi
Magistratus, terrenis solum bonis adha-
rent, in illisque ac pro illis laborant, con-
tendunt, insudant. Qui verò animæ pro-
pria salutem diligentius cures, Phœnice
rarior habetur.

Audite mellissimum Bernardum, quā-
seuerè reprehendat Eugenium Pontifi-
cem Maximum, totius orbis terrarum ne-
gotia, licet alias summa, & sacra pertra-
ctantem, simulque expedientem occupa-
tiones, quæ illum ab vnico animæ nego-
tio tantillum auocabant, increper. his
Bernardus, verbis lib. 1. de consideratione ad Euge-

Animum. En quid te trahere debent hæc occupationes
maledictæ, si tu pergas, vt capisti, ita te totum dare
illis, nihil tui tibi relinquens, Perdu tempus. Et si
licet me tibi alterum exhibere terro, tu quoque in qd
stulto labore consumeru, quæ non sunt, nisi affectio
spiritus, euasatio mentis euacuatio gratia. Nam
fructus horum quid est, nisi aranearum tela. Quæ-
so te, quale est istud, de mane vsque ad vespertam li-
tigare? aut litigantes audire. Atque hæc de cau-
sa Christus nobis monitum reliquit Mat-
thæi 6. Nolite solliciti esse ducentes, quid mandu-
cabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur?
Hæc enim omnia gentes inquirunt: sed enim Pa-
ter vester, quia hu omnibus indigetis. Statimque
subiecit: Primum querite regnum Dei, & in-
stauram eum, & hæc omnia adiicientur vobis. Quasi
diceret: hæc impensius curare, aut qua-
rere, ad vos non spectat, sed mea potius
cura erit, ea vobis non tam dare; quam
adiungere, vt potè quæ in bonis numerari
digna non sint, sed accidentium loco ha-
beri debeant. Vt ingeniosè exponit,
Glossa: Primum ait, querite regnum Dei, id
est, præponite omnibus rebus creatis vt autem hoc
queratur, non debet subesse sollicitudo, ne illa desint:
Sunt Pater vester, vt dixi, quia hu indigetis: & ideo
non subd. deinde ista querite; sed ait: apponuntur
id est, consequuntur sine vlla vestro impedimento.

Præterea, Margarita hæc pretiosa, ni-
hil aliud denotat, nisi spiritualia Dei bo-
na, quæ non sunt temerè Deo inimicis
communicanda, iuxta illud Christi præ-
ceptum, Matth. 7. Nolite dare sanctum cani-
bus, neque mittatis margaritam vestram ante porcos,
ne forte concubent eas pedibus suis, & conuersi di-
rumpant vos. Licet enim diuino præcepto
obligemur diligere inimicos nostros, eti-
am Hæreticos, & infideles specificatiue
sumptos, vt docet Scriptura Sacra Mat-
thæi 5. Ego autem dico vobis, diligite inimicos ve-
stros, & benefacite his, qui oderunt vos. Quod
non solum perfectis, sed etiam omnibus
dictum fuisse, colligitur ex verbis se-
quentibus ibidem, v. 24. Vt sitis filij Patri-
ae vestri, qui in calu est. Quia hoc omnibus ad
salutem necessarium esse constat, cum
nemo saluus fiat, nisi sit filius Dei per
gratiam, & charitatem. Præterea, quia
præceptum dilectionis inimicorum, est
legis naturæ, quemadmodum deducunt
Theologi, afferentes in noua lege præter
præcepta fidei, & sacramentorum, omnia
alia naturalia esse. Tum ex illo commu-
ni principio: Quod tibi non vis, alteri ne fa-
ceris: nemo autem vult odio haberi, aut
sibi fieri iniuriam, aut reddi sibi malum
pro bono. Proinde hoc præceptum om-
nes obligat, cum lex naturalis omni-
bus communis sit. Nihilominus præce-
ptum

Matth. 6.

Matth. 7.

Non tene-
mur dilige-
re inimicos
vt sunt ini-
mici.

ptum hoc non obligat nos ad diligendos
inimicos, vt sunt inimici: hoc enim ef-
fer diligere illos, tanquam iniquos, con-
tra Scripturam Sacram Psal. 118. Iniquos
odio habui: essetque velle malitiam eorum,
quod est peruersum, & charitati repu-
gnans, sed solum quoad naturam, seu
quatenus homines sunt.

Obligamur itaque diuino præcepto,
ad exhibenda inimicis aliqua signa di-
lectionis, idque in vniuersali, ita vt à ge-
nerali dilectione proximi non excluda-
mus inimicos. Obligamur ad benefaci-
endum illis de nostris temporalibus bo-
nis Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefa-
cite his, qui oderunt vos, vt sitis filij Patris vestri,
qui in calis est, qui solem suum oriiri facit super
bonos & malos. Quem locum Auctor Imper-
fectus intelligit, de bonis nostris proprijs;
non autem de bonis Dei spirituali-
bus: hæc enim cum magna prudentia,
& discretione administrari debent, ait

Matth. 7.

Auctor im-
perfectus.

citatus Auctor: Iusserat superius Dominus di-
ligere inimicos, & benefacere his, qui peccant in
nos: ne erga cogitarent sacerdotes etiam, quæ Dei
sunt, eis communicare, talem cogitationem compe-
scit, dicens: nolite sanctum dare canibus, ac si di-
ceret. Mandauit vobis diligere inimicos, & benefa-
cere eis, de vestris corporalibus bonis: non tamen
de meis spiritualibus passionibus, quoniam in natura
nobiscum communes sunt, non in fide, & Deus can-
nata beneficia dignis, & indignis similiter præstat;
non autem gratias spirituales. Quam doctri-
nam si ad mores applicare voluerimus,

Ad quod di-
nam com-
munionem
non omnes
admittendi.

facile conijciemus, crassum errorem, &
indiscretum eorum zelum, qui indiffe-
renter quotidianam accedentibus dant
communione, sacrumque ac sanctissi-
mum Christi corpus quibuscumque para-
tis, nebulonibus, meretricibus, dummo-
dò confiteantur, condignam iudicantes
dispositionem, ad quotidie communi-
candum, peccati mortalis solummodò
carentiam, absque vlla alia virtute. Ex quo
fit, vt per experientiam compertum ha-
beamus, vix post sumptum sacramentum
Sacramentum, eiusmodi homines redire
ad vomitum, vt canes, sanctaque specio-
sissima concubare, ob indecentiam, ve-
lut porcos. O quantus Christi in Sacra-
mento contemptus, dum spurcissimum
os, quod paulò ante cum amasio, vel
amasia se coniunxit, permittitur sacra-
mentum Dei hominis corpus tangere,
& in suis sedis visceribus recondere, ac
paulò post lasciua, brutaque ab altero ac-
cipere oscula. Nonne hoc est, dare san-
ctum canibus, & Margaritas proijcere
ante porcos? Vt eruditè discursit S. An-

S. Anselm.

selmus in hunc locum alicui: Non enim de
corpore, & sanguine Domini agendum est cum ha-
reticis, dilacerantibus, nec porcis, vel meretricibus,
& ebriosis, & quibuscumque laici, contemnentibus, vel
etiam clericis vilipendentibus exponendum est. Vi-
lipendunt certè, dum eadem die, imò
quid dico? eadem prorsus hora peccant
scdissimè, immediatè consentunt, (quo-
modo? Deus scit) ad Synaxim accedunt,
& eadem hora ad vomitum redeunt. Et
quid hoc aliud est, nisi Christum vilipen-
dere, ac sanctum canibus proijcere?

Canis maximè impurus, & obscærus,
ac lasciuie palam inferniens esse perhibe-
tur: ergo dum impurus peccator, obscæ-
rus, ac lasciuie deditus, sapius præmissa
quali quali confessione, ad sumpcionem
tremendi sacrificij accedit, nonne Deum
ipsum sub speciebus Eucharisticis laten-
tem, dente canino proscindit, & concu-
cat. Propter quod Deus in veteri testa-
mento legem tulit, ne merces meretricis
aut pretium canis sibi in templo offer-
retur. Deutor. 23. v. 18. Non offeres mer-

Deut. 23.

cedem prostitule, nec pretium canis in domo Domi-
ni tui. Quæ verba ponderans D. Hiero-
nymus ad caput 66. Isaiæ dicit: Pulchre
canis, & meretrices copulantur, quia virumque ani-
mal prouum est ad libidinem. Paschasius autem
lib. 4. in Matthæum, per canes intelligit
veritatis impugnatores, verba illa: Nolite
sanctum dare canibus, in hunc modum ex-
ponens. Per canes intelliguntur qui, qui contra
veritatem oblatando, eam impugnant. Alij in-
telligunt homines maledicentes, vt Ter-
tullianus alludens ad Diogenem Cinicū,
ob maledicentiam canem appellatum,
cui ea de causa ludens Alexander, spor-
tulam ossium plenam dono misit, quam
ille minimè reiecit, sed ita simul acce-
pit, atque momordit. Vnde dicit citatus
Tertullianus, Caninus quidem cibus, sed donum
nequaquam regium. Prudentius autem Ha-
martigenia, & Appius apud Sallustium,
per canes intelligit caudicicos. Et S. Isido-
rus lib. 3. sentent. cap. 56. ob caninam
eorum facundiam, quæ aliorum innocen-
tiam proscindunt, vt falsitatem in locum
veritatis subuehant. Quando inquit, caudi-
ci in contumeliis causantur, amissis, quæ agunt,
valuti canes, aliorum sese lacerant, iurgias causa-
rum ad iniurias suas conuertunt. Atque hanc ob
causam Tertullianus, licet vndequeq; ci-
rudissimus, vt ostenderet se caularum
patrocinium suscipere nolle, lib. de Pal-
lio cap. 5. dicebat: causas non elatro. Er-
go non solum impudentes, recidui. Bac-
cho & venori mancipati, quorum Deus
venter est; verum etiam impugnatores
veritatis,

Per canes
in Scriptu-
ra Sacra in-
telliguntur
caudicici.

veritatis, maledici, causas turpis lucra gratia promouentes, ac suā caninā facundia, fraudibus, & captiosis fallacijs totum ferme mundum turbantes, ut nemini propter eos, quietum liceat esse, nemini, quod suum est, possidere, a frequentī communione omnino arcendi sunt, cum post eius sumptionem, iterum ad vomitum redeant.

Fraterna correctio difficilis.

Ad Timoth.

S. August.

Ad extremum, Euangelica margarita pretiosa, nihil aliud nobis prae oculis sistit, nisi ut ad omnes nostras actiones, tempus opportunum queramus, maxime vero ad correctionem fraternam. Etenim nihil difficilius est, quam fratrem B ita corrigere, ut ex correctione proficiat. Equidem taliter corrigentem, oportet & Logicum esse, ut sciat arguere, & iudicem, ut poenas iustas statuatur, & Oratorem, ut efficaciter persuadeat: ac insuper statum immobilem, ut patienter sustineat. Hoc totum D. Paulus ad Timoth. 4. v. 2. argute illis verbis comprehendit: argue, obsecra, increpa, in omni patientia, & doctrina. Argue, en. officium Logici; Obsecra, en. finis Oratoris; increpa, en. munus iudicis in omni patientia, & doctrina, en. statua. Ideo D. Augustinus lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 9. tom. 5. ad quam nimis correctionem fraternam considerans, ausus est affirmare, dissimulationem correctionis esse consilium charitatis. Postquam enim dixisset, causam flagellationis bonorum, simul cum flagellatione malorum, esse dissimulationem correctionis, quam boni adhibent, ne a peccatoribus, & malis aliquid mali patiantur, statim, quibus in casibus correctio dissimulari possit, aduertens, ita concludit: Nam si propterea obiurgandus, & corripiendus, male agentibus pariter, quia opportunum tempus inquit, vel eisdem ipsis meruit, ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam, & piam exuendos, impediunt infirmos alios, & premant, atque auertant a fide, non videtur, esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis.

Genes. 42.

Hinc Ruben, videns, quod fratres eius Iosephum natu minimum occidere vellet, licet fuerit primogenitus, ad quem spectabat iuniores fratres delinquentes corrigere, non nisi post multum tempus, dum fames in terra grassaretur, eos corripuit. Genes. 42. Nunquid non dixi vobis, nolite peccare in puerum, & non audistis me, en. sanguis eius exquiratur. Et cur quæso non ante, correctione atque obiurgationem adhibuit, sed tanto tempore expectauit? Profero, quia defuit, opportunitas; nunquam enim antea illos ita molles vidit, atque

suum peccatum recognoscentes; quam dum inter se mutuo loquerentur: Mene hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum. Tunc primum tempus, opportunum recognoscens, correctionem adhibuit, sciens, quod sicut prius illum hortantem, ex duritia audire noluerint, ita tunc libenter increpantem, & corrigentem auscultaturi essent. Hæc est mens Lyppomani in citatum scripturæ locum. Et ait Lyppomani, inquit, natu maior, quem cum audire nolissent dehortantem, nunc ferre coguntur improperantem flagitia. Quid de ipsamet incarnata sapientia loquar? hæc orabat Patrem æternum in horto, & reuertens ad discipulos suos, cum inuenisset eos dormientes; non statim seuerè in eos animaduertit, sed elementer corripuit. Vigilate, & orate, ut non intretis in temptationem. At vero iterum, post orationem factam veniens, cum similiter eos dormientes inuenisset, nihil dicens abiit: Et relictis illa iterum abiit, & orauit tertio. Quid causæ? nunquid ex indignatione hoc fecit? aut certe ex negligentia correctionis? nihil horum: imò ex indigentia, ob quod Euangelista notanter apposuit: erant enim oculi eorum grauari, proinde inepti ad correctionem: ne ergo illos magis affligeret, & velut impotentia emendationis argueret, miseretur, & fragilitati humanæ condescendens, distulit correctionem, tempus opportunum emendationis expectans. Sic Origenes ingeniosè exponit cap. 35. supra Matthæum: Purp enim ait, quod non tantum corporum oculi, quantum animarum grauari erant: nondum enim erat eis spiritus datus, unde non eos reprehendit.

Origenes.

1. Timoth. 4.

Christi oportuno tempore pro nobis passus est.

Recurrere vterius ad ipsam Christi passionem, an non opportuno tempore eam Christus sustinuit? Audite D. Paulum ad Roman. 5. sic loquentem: Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impijs mortuus est? Quibus verbis ostendit Apostolus, Christum pro nobis indebitè mortuum esse, cum adhuc peccatorum, & scelerum languoribus premeremur, ut tanto magis suam erga nos charitatem ostenderet, ut sic ex contemplatione eius beneficiorum cognoscamus, quantum obligati simus ad eum diligendum. Illud tamen difficultatem mouet, quomodo dicitur, Secundum tempus mortuus esse: quod plerique sic intelligunt, vel quia eo tempore mortuus est, quo iam defecerat iustitia inter homines: vel quia ultimo tempore passus est, quo iam mundus vergebat ad occasum, vel certe, quia secundum tempus tridui

mortui.

mortuus est. Fareor veram esse expositionem; sed illa mihi magis ardeat, quam assert Theodulus, qui verba illa, secundum tempus, legit: opportuno & conuenienti tempore. En igitur opportunam Dei dilectionem, en inaturo, & suo flore conspicua beneficia; en crucem, ac mortem conuenienti, & opportuno tempore pro hominibus susceptam.

Vultis igitur scire, quando Christus pro nobis passus est? cum adhuc infirmi essemus, id est, cum omnium flagitiorum, ac scelerum morbis laugueremus, cum impij maxime, atque inimici Deo essemus. Pulchrè D. Hieronymus, epist. 151. ad Algasia, q. 2. & 7. Id elucidat. Cum ait, omnia plena essent infidelitate, & peccato, & maxime egerent redemptione, & medicis. Quasi diceret: si bonos dilexisset, & obsequen-

S. Hieron.

Ag. Rom. 5.

tissimis filijs magna beneficia distribuisset, si mortem pro ijs obire non recusasset, nemo miraretur: quoniam miserabilior est causa innocentia. Sic parentes non raro optant, pro bonis infantibus mori, & uxores interdum pro maritis, sed quia pro impijs, & sceleratissimis inimicis, a quibus multis & magnis iniurijs lacessitis erat, atrocissimum crucis supplicium oppetijt, hoc egregium bonitatis eius specimen, hoc opportunissimæ dilectionis, atque optimæ, & beneficentissimæ naturæ signum. Firmatque vltimus D. Paulus suam sententiam, subiiciens: Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem Deus charitatem suam in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est. Profundè satis: inauditum quippe est, ut pro iusto quispiam moriatur, cum iustus non habeat causam moriendi. Proinde beneficium Christi nobis commendat, & demonstrat Apostolus, nouum, inuitatum, & prorsus diuinum, quod pro nobis non iustis, sed pro peccatoribus: non pro bonis, sed pro nocentibus Christus mortuus sit, cum inauditum sit, ut pro impijs, & sceleratis hostibus quispiam moriatur, imò potius eos data facultate, ac opportunitate occidere soleat.

Origenes.

Ponderat ingeniosè Origenes verba illa Apostoli, cum adhuc peccatores essemus, & accuratè adnotat, hoc in loco, peccatores; superiori autem infirmos, atque impijs, a D. Paulo eos appellari, pro quibus Dei Filius mortem obiit, ut omnium flagitiorum sordibus inquinatos, atque opertos esse, commonstraret. Per hæc namque nomina ait, omne peccati colligitur genus. Aut enim non igno-

rans Deum quis, & volens seruare mandatum, vincitur fragilitate carnis, & illecebru præsentis vite decipitur, & infirmus appellatur; aut sciens, volensque, cotemnit mandatum, & odit disciplinam Dei, ac projicit sermones eius post se, & peccator nominatur. Quod si interdum etiam ij, qui sub lege sunt, & Deum colere videntur, impij in scriptura diuini nominantur, idcirco, quod relinquentes Deum patrum suorum, Deos gentium colunt. Et tamen vnigenitus Dei Filius, tantis peccatis, & contumelijs ab hominibus iniuriatus, non ad vindictam profilit, sed ad clementiam, ad misericordiam, ad redemptionem, ad gratiam se inclinavit; ut vbi abundauit delictum, ibi superabundaret & gratia.

1. Pet. 3.

Considerans hanc Dei naturam, stupendum ingenium, & benignam cum suis hostibus consuetudinem, merito exclamat Ioël Propheta, cap. 3. Mittite falces, quoniam maturauit messis, venite, & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum. LXX. legunt, repleta sunt mala eorum. Perpendite mundi torcular, felleis peccatorum facis plenum, atque redundans; & ad vindictæ amaritudinem bonum Deum incitans, quia multiplicata, seu repleta est malitia eius. Prospicite vero ex altera parte Deum, velut bouem rugientem, & ad vltionem debitam de peccatis poenas sumendas accendentem. Et ecce subdit Ioël: Et Dominus de Sion rugiet, & de ierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur celi, & terra. Hebræa apud Pagninum habent: Et contremiscent celi, & terra. Sed quæ ex hoc tonitru erumpunt flumina? quam audus humani sanguinis istius leonis appareret furor? Audite, quid addat Propheta: Et Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israël. Et sciatis, quia ego Dominus Deus vester, habitans in Sion monte sancto meo, & eris ierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. Et eris in die illa, stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, & per omnes riuos iudeæ ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. Pendite ergo, qualia de peccatis, & iniurijs sibi illatis supplicia Deus sumpsit: felleis peccatorem torcularibus, non lactea solum torcularia: quæ iusta magna misericordiæ mensura erat, sed quod sine ulla mensuræ ratione, seu proportionē, est, montes stillantes dulcedinem, & colles fluentes lacte, riuosque ac fontes prædulcium aquarum, immensa scilicet beneficia, donaque & miserationes, humanum captum excedentes opponens, ut vbi abundauit delictum, ibi superabundaret & gra-

& gratia. Quis obsecro sibi à stupore poterit temperare, quando Deus immensus, cum iniurijs acceptis beneficia permiscet, & grauissima peccata hominum, suâ gratiâ aufert. Quod admiratus S. Valerianus Episcopus homil. 13. de bono conseruandæ pacis ita loquitur: Infinita autem virtus est, adia vicissè benefecit. Nam ille inter ceteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni pocula dulci melle compemittit. Pro ut fecit Redemptor noster torcularibus colles lactis, ac dulcedinis riuos opponens.

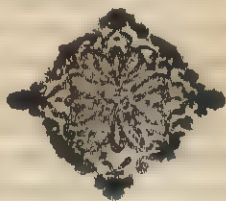
Necdum satis, amplius adhuc hanc Dei erga nos benignitatem exaggerat. *Isaias, cap. 40. In persona Dei blandè populum alloquens: Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester; loquimini ad cor Ierusalem, & adiuuato eam: quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius. Quæ verba cum sic appingantur, ut nullum inter vtramque orationem punctum, vel aliud distinctionis signum mediet; verum sub bimembri oratione vna sit sententia, sensum genuinum hunc faciunt, quod cum peccata hominum inimmensum iam cumulum excreuissent, Deus illis omnia liberaliter remittere, & condonare statuerit, copiosa ad eos redemptione missa, nolens vllam peccatoribus iniuriam inferre, imò potius eandem in se recipere ad mutandam itam. Ad quod plurimum faciunt verba eiusdem Prophetæ, De ore cum hominibus ita contententis: Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Iherusalem, non obtulisti mihi aurem holocaustis tuis, & victimis tuis non glorificasti me. Et paulò inferius: Verum tamen seruare me fecisti in peccatis tuis, præbustisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. *Isaiæ 43. LXX. autem legunt, sed in peccatis tuis ante me stetitisti, id est, pugnantis habitu peccatorum tela impietatis, & procaciter in me vibrans. Iam verò huic impudentissimæ, insolentis quam vicem rependat Dominus, respondet statim citatus Isaias in persona Dei loquens: Ego sum, inquit, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Opportunè satis, & magna emphasi etenim diuinæ illæ personæ, illaq; iterata designatio, ego sum, ego sum, nescio, quam cum diuina essentia, quæ ineffabili nomine Iehoua, seu**

A qui est, exprimitur, affinitatem habere videtur, quasi iniurias remittere, & magna pro illis beneficia conferre, solius diuinæ naturæ, ac essentia proprium sit, atq; naturale. Ut palam constet, Deum sibi met hanc libertatem, & iniuriarum condonationem appropriare, & in hoc veluti cardine essentiam ac naturam suam verti.

Produxi itaq; vobis margaritam pretiosam, ad triplicem nos negotiationem impellentem, in primis ad diligentem curam salutis, & beatitudinis æternæ, quam omnes totis viribus procurare debemus, ne instar pigri illius serui, qui pecuniam Domini sui ad negotiandum sibi concessam sub terra abscondit, à felicissima illa deitatis visione, repellamur in tenebrosam caliginem, & perpetuam confusionem. Deinde, ad negotiationem bonorum spiritualium, ut ea cum omni præparatione suscipere, & alijs prudenter subministrare studeamus, hoc est sacramenta sancta, & doctrinam Euangelicam: omnia enim Dei sacramenta, omnia quæ in Sacra Scriptura, & Ecclesia sancta docentur, sancta sunt Margaritæ sunt secundum diversos respectus. Sancta sunt, quia non possunt corrumpi, licet corruptio intentetur, voluntas rea sceleris maneat, & homo prorsus in suem, ac bestiam redactus; ipsa tamen incorruptibilia manent. Omnia quoque hæc simul margaritæ sunt, quia magni æstimanda, ideoq; ut sacra, non debent corrumpi, & ut margaritæ non debent contemni. Auctore D. Augustino de sermone Domini. Insuper impellit nos ad querendam opportunitatem in omnibus nostris actionibus, exemplo ipsiusmet Saluatoris, qui neminem corripuit, nec pati pro nobis voluit, nisi opportuno & conuenienti tempore. Quare sit tota nostra intentio in cælis, sit puritas intentionibus, sit discretio in arguendis delinquentibus, & dubio procul comparabimus nobis pretiosam illam margaritam, in quam desiderant Angeli prospicere.

Amen.

✠

DIE

DIE SANCTÆ MARIÆ MAGDALENÆ.

CONCIO

Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. *Luce 7.*

Christus quia venit in remedium peccati, & quia perseverante & importuna oratione delectatur, ideo cum peccatoribus benigne agit.

Ad in domita est humana malitia, ut non tantum alienæ fortunæ inuidere soleat: rumpitur quippe secundis proximis successibus, cum sibi omnia deberi stultè arbitretur, sed quod caput rei est, ipsi etiam Deo indignari audeat, si cui propensum, & additum viderit. Cuius rei certum nobis præbet documentum sacra pagina, Gen. 4. Duo primi fratres, sacrificium ad Numinis contestationem aris imposuerunt, Cain quidem de frugibus terræ; Abel verò de optimis pecoribus. Factum est post multos dies, ut offerret Cain de frugibus terræ munera Domino; Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Quid igitur factum? Numen grauari Aram Caini muneribus, digno vultus fastigio ostendit; Abelis autem hostiam placidissimo oculorum aspectu honorauit. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain verò, & ad munera illius non respexit. Rumpitur inuidiâ Cain, fratris lenitate abusus eum in campum ducit oblationis, animusq; leuandi specie, in rei autem veritate ardentissima effundendi innoxij sanguinis siti: Cumq; essent in agro, surrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum. Ecce inuidiæ euentum, quæ aliter exstingui non potuit, nisi sanguine fratris innocentis. Verum iustus scelerum victor Deus, qui per ea, per quæ quis peccat, homines punire solet, sanguinem sanguine vindicauit: à Lamecho chim occisus est Cain, Gen. 4. Occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in sinu meum. Vultis nosse, quo genere mortis, quo loco? Respondet Rabanus ex Hebræis apud Lippomanum Lamechum venationem exercuisse, vagaque sagittâ errantem agro occidisse Cainum. Aiunt inquit Hebræi Lamech du vincto caliginem oculorum incurrisse, & adolescentem ducem, & rectorem itineris habuisse: exercebat ergo venationem, sagittam direxit, quæ adolescens indicauit, casuq; Cain inter fruteta latentem interfecit. A caligante igitur Lamecho, in agro inter fruteta lethali ter vulneratus, & occisus est: quia sicut in agro interfecit fratrem malignè inuidus; in agro quoq; occumbere debuit improvidè vulneratus: quo terræ validissimus sopiretur clamor, & effusi indignè sanguinis, effuso violenter maculo abstergeretur cruor. Et ideo non est mirum, quod licet Deus occisori Caini septuplâ pœnam cominatus fuerit Genes. 4. Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Nullam tamen pœnam de Lamecho sumpsisse legatur: quia Lamech ut pote lumine oculorum priuatus, ex ignorantia inuincibili Cainum occidit, quæ à culpa, & pœna totaliter excusat hominem. Sic D. Paulus de seipso concludit, 1. ad Timoth. 1. Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Non dissimilem maledicto Caino hodiernum Euangelium nobis inducit, quendam Pharisæum, qui nescio an ad vanitatis pompam, an ceterè in misericordis gratiam. Redemptorem nostrum inuitauit ad mensam, famâ miraculorum eius permotus. Admisit Christus obsequium, non ut carnalibus repletur oblationibus, sed ut in carne cælestibus inuaret mysterijs. Aspexit grater ante se humanitatis posita, sed lubentius probauit, quæ tergo gesta sunt. Pharisæus enim ad manducandum inuitauit Christum; mulier autem laudabili audacia cucurrit ad misericordis venam, quæ ad mortis inuolauerat officinam, procliue ad miserendum peccatoribus supernam prudentissimè reputans maiestatem. Claustra igitur domus prorupit extranea, & conuiuij penetrauit ad secreta, onusta ludibus, plena lachrymis, ibiq; male olentem vitæ famam vnguentorum reformauit fragrantia, & ad suauissimum odorem

Lamech quia ex ignorantia inuincibili Cainum occidit, punitus non est.

Cain in agro occisus.
Rabanus.

D
X

odore condipit stibili pœnitenti. Tunc Phariseus, quam de Christo æstimationem habuerit, corde prodidit, hæc intra se cogitans: *Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est malus, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Parum erat Pharisæo tumore turgido, & arroganter superbo, iniquo censori mulierem dehonestare, nisi uno eodemq; idu Dominum etiam simul foriret. Sed non mirum: quia ipse præ muliere peccatrice defectibus multo latior erat, ideoq; quia defuit pietati, succensuit pie pœnitenti.

Chrysol. Ita resoluit Chrysológus serm. 94. inquit: *Phariseus perfidia morbo sauci, superbia flammâ febrens, per phrenesim se nesciens infirmum: hinc est, quod Christum illum primam curam vertit, ubi ignota sauebat infirmitas. Nisi enim Phariseus fuisset infirmus, nunquam adeo in mulierem furere ausus fuisset: pleurumque enim quibus peccatis se aliquis grauatum sentit, eadem alijs imputare solet, de omnibus temerariè iudicans, contra doctrinam Apostoli ad Rom. 14.*

Ad Rom. 14. *Deus enim illum assumpsit: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit. Vbi duas rationes fundamentales assignat, quæ nos à temerario iudicio, & contemptu alteri inferendo retrahere debent. Prima est: quia Deus illum assumpsit, hoc est, in societatem, & amicitiam filij sui: ergo illum nec contemnere, nec malè de eo iudicare debemus. Quoniam grandè scelus est, spernere, quem Deus nobilitat, aut damnare, quem absoluit, cum sit amicus eius. Altera est: quia vnus homo in alterum nihil iuris habet, sed est conseruus eius: ergo illum contemnere, aut temerario iudicio damnare non debet. Considerabimus igitur, cur Christus tam sit benignus, & misericors in peccatores, ut eos facillè absoluat.*

Duo potissimum reperio, quæ Christum Dominum ad benigne cum peccatoribus agendum incitant, in primis motum Sanctissimæ eius incarnationis: quia in remedium peccati carnem humanam suscepit: venit enim quærere, & saluum facere, quod perierat. Vnde ipse met dicit Matth. 9.

Matth. 9. *Non veni vocare iustos, sed peccatores. Quæ verba attonitum reddunt auditorem, ut acutè hærens dubitet, quomodo Christus ad peccatores potius, quam ad iustos vocandos, & illuminandos venerit? quasi melioris impij, quam iusti conditionis sint apud Deum? sed ingeniosè respondet D. Ambrosius lib. 5. in Lucam, cap. de excusatione discipulorum, non de Christianæ Ecclesiæ,*

A verum de Pharisæici supercilij iustis, qui in lege, & in suis naturalibus actionibus nimium præsumunt, atq; gloriantur, hæc accipienda esse. Sic enim loquitur: *Nemo tibi potest Christum auferre, nisi ipse te auferat illi. Non ergo te auferat instantia tua, non te auferat arrogantia, nec tibi de lege præsumas. Non enim vocare iustos venit, sed peccatores. Quomodo ergo Dominum iustitiam dilexit, namq; David vidit iustum derelictum? Aut quæ ista equitas, si iustus relinquitur, peccator adfiscitur, nisi intellegas, quod eum iustos dicit, qui ex lege præsumunt, & Evangelij gratiam non requirunt? Nemo autem iustificatur ex lege, sed redimitur ex gratia. Est igitur in lege iustitia, sed non per legem iustitia. Quod euidenter probat D. Paulus contra Iudæos ad Rom. 15. illis verbis: Lex enim iram operatur: vbi enim non est lex, non præuaricatio. Ostendens non posse iustificari hominem per legem apud Deum, tali argumento. Quod iram operatur, non confert iustitiam. Sed lex operatur iram: ad hoc enim data est, ut reos faceret delinquentes; & ideo posita est iniustis, ut statim declarat S. Paulus illis verbis: Vbi enim non est lex, nec præuaricatio; ergo lex non confert iustitiam. Frustra proinde Iudæi ex vi legis, olim sibi tradita, iustitiam & hæreditatem vitæ æternæ, sibi tribuunt: quia iam lex illa factorum euauit, nimirum observatio sabbathorum, nomenclaturarum, circumcisionis, & scarum discretio, animalis mortui, aut sanguinis multæ observatio.*

Diliget itaq; Christus homines iustos, tanquam amicos suos, cum in illis per gratiam sanctificantem inhabitet: amat innocentes cum hæc sit præstantissima prærogativa, in qua Deus primum hominem creauit; verumtamen in peccatores etiam singulari affectu propendit, dum eos ad pœnitentiam pronos vider, ut velut ægros de infirmitate, & statu peccati erigat. quod manifestè colligitur ex Scriptura Sacra, Ezechielis 34.

Ezech. 34. *v. 14. & 15. vbi hæc legem pœnitentibus à Deo datam esse promulgat Ezechiel, nomine Dei loquens: Si autem dixerio impio: moris morietur, & egerit pœnitentiam à peccato suo, fecerisq; iudicium, & pignus restituerit illi impij, rapinamq; reddiderit, in mandatu vitæ ambulauerit, nec fecerit quidquam iniustum: vita viuet, & non morietur. Premite illa verba, in mandatu vitæ ambulauerit, quæ non solum dolorem de peccatis, & pro illis debitam Deo, atq; hominibus satisfactionem faciam, sed strenuum subinde obsequium, & diligentiam & viam virtutis incundam aperte indicant. Reflecite deinde*

Ad Rom. 15.

Deus erga peccatores pœnitentes procliuus est.

Ezech. 34.

deinde animos vestros ad illud superius præscriptum locum ita discurrere. Tempus redimimus, quando ante actam vitam, quam lasciuendo perdidimus, stendo reparamus. Dum enim malè agimus, tempus in quo bene operari debemus, amittimus: sed damnum temporis redimimus, si ita vitam commendamus, ut ea bona, quæ olim facere negleximus, & ea, quæ nunc facere debemus, faciamus. Redimere igitur tempus, & pignus restituere, seu rapinam Deo reddere, nihil aliud est, nisi ea bona, quæ olim facere omisimus, & ea, quæ nunc facere tenemur, simul perficere, atq; ad S. Pauli modum extendentis, seu distendentis seipsum, nouas vires ad duplicatam virtutum actus exercendos exercere.

Gregorius Magnus.

Ad Ephes. 5.

S. Thomas.

Tempus amittit quomodo redimatur.

S. Anselmus.

Hoc egregiè tetigit D. Paulus, ad Ephes. 5. v. 16. vbi post præmissa illa verba de peccatoribus conuersis: *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Statim ad pœnitentiam eos impellens, subiungit: *Videte itaq; fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* Quod si intelligere velitis, quid sit temporis redemptio: quoniam redimere ex vivocis, est rem alienatam, ac occupatam pretio recipere, quod tempori minime quadrare videtur: volat quippè irreuocabile tempus. Respondet D. Thomas. *Contigit quandoq; quod aliquis per magnum tempus vitæ viuit in peccato, & hoc est tempus perditum. Sed quomodo; redimet, cum homo non sufficiat ad debita persoluenda? Respondet, Dicendum est, quod tanto magis debet vacare operibus bonis, quanto prius instituit malum. Quid præclariùs dici potuit: cum enim omnia nobis sint aliena; tempus verò nostrum tantum sit, (teste Seneca epist. 1.) in cuius rei vnus fugacis, ac lubricæ possessionem natura nos misit: ut omnes eius horas in virtutis studium impendamus. Nam cum illud malo fato in peccatis consumpserimus, necesse est, ut aucto subinde virtutum censu, respicientes, deperditum id tempus redimamus, duplicatq; bonis operibus, omillas virtutum actiones restauremus. Duce, & seuerio morum castigatore D. Anselmo, in citatum superius locum ita discurrere. Tempus redimimus, quando ante actam vitam, quam lasciuendo perdidimus, stendo reparamus. Dum enim malè agimus, tempus in quo bene operari debemus, amittimus: sed damnum temporis redimimus, si ita vitam commendamus, ut ea bona, quæ olim facere negleximus, & ea, quæ nunc facere debemus, faciamus. Redimere igitur tempus, & pignus restituere, seu rapinam Deo reddere, nihil aliud est, nisi ea bona, quæ olim facere omisimus, & ea, quæ nunc facere tenemur, simul perficere, atq; ad S. Pauli modum extendentis, seu distendentis seipsum, nouas vires ad duplicatam virtutum actus exercendos exercere.*

Prospicite opportunum satis perfectæ huius pœnitentiæ exemplar in hodierna peccatrice, quanto studio deperditum tempus redimebat. *Attulit alabastrum vnguenti, & stans retrò secus pedes eius, lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillum capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vnguebat.* Ponderate accuratiùs cum Diuo Chrysosthomo homil. 6. in Matth. animum corpus, omniaq; illius membra, vnus Christi obsequio addicta. Quia enim inquit S. Chrysosthomus, *perfectè incaluit* rat pœnitendo, *bacchari* (ut ita dixerim) cepit desiderio exagitata Christi, siquidem continuo & cunctis resolut, & sanctos pedes vberius diluens lachrymis, ac proprijs extergens capillis, pretioso rigauit vnguento. Et hæc quidem extrinsecus cuncta faciebat, ea verò, quæ in secreto mentis agitabat, multo erant ignitiora, multoq; maiora, quæ tantum modò Deus ipse cernebat. Videtis nullū lachrymis, officijs, charitati, reliquijs; virtutibus modum impositum? *Considerauit namq; quod fecerat, (ait Gregor. Magnus hom. 34 in Euangel.) & noluit moderari, quod faceret.* Quasi diceret: peccatorum memor, deperditum tempus redimere, & omnia benefacta restaurare voluit; ideo seipsam ad iustitiam extendens, egregias virtutum actiones, noluit moderari.

Amplius addit S. Chrysosthomus: *illa in Euangelio meretrix, virgines quoq; ipsas honestè superauit: quia nimirum in virtutis stadio, egregia animi alacritate virgines ipsas anteuult. Dignum profectò pœnitentiæ exemplar, quod omnes fideles imitentur: quicunq; enim à peccatorum facibus, & dura seruitute diaboli emergentes, ad bonum virtutis, & obsequij diuini frugem se recipiunt, toto conatu debent egregijs virtutum actionibus incumbere, ut hoc facto fidem faciant, se ex animo pœnitere, veròq; affectu Dei seruitutem amplecti. Hinc illa D. Pauli admonitio, Romanos olim idololatrias, & pec-*

Lucæ 7.

S. Chrysostomus.

Gregorius Magnus.

Ad Rom.
6.

Origenes.

Gregorius
Magnus.

Lucas 11.

Impostuna
oratio nul-
lum valet
apud Deum.

S. Hieron.

& peccatis deditos ita alloquentis. Huma-
num dico propter infirmitatem carnis vestrae; sicut
enim exhibuistis servire membra vestra immundi-
tie ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra ve-
stra seruituti in sanctificationem. ad Roman. 6.
v. 19. Quasi diceret: ut exponit Orige-
nes ibidem: Currebant prius pedes vestri ad
effundendum; nunc autem ad liberandum sangui-
nem currant. Protendebantur manus prius: ut
aliena diriperent; nunc protendantur, ut propria
largiantur. Circumspiciebant prius oculi alie-
num ad concupiscendum; nunc circumspiciant pau-
peres ad miserendum, & vniuersumq; membri mi-
nisterium, quod exhibuit vniuersis, aptet virtutibus.
Sic beata Maria Magdalena, omnia cor-
poris sui membra, vni diuino obsequio
mancipauit: ait Gregorius Magnus.
Oculis terrena concupiscat, sed hoc tam per pœni-
tentiam conterens flebat; capillos ad compositionem
vultus adhibuerat, sed iam capillis lacrymas terge-
bat: ore superbo dixerat. Sed pedes Domini oscu-
lans, hoc in Redemptoris sui vestigia figebat. Et
mox concludens subiicit: Conuertit ad vir-
tutum numerum, criminum. Ut scili-
cet plenam Deo fidem faceret, toto se
illi corde agglutinari. Quid ergo mirum,
quod Christus tantam in eius vita, & mor-
tibus mutationem cernens, peccata ei
remiserit, qui nullam facienti, quod in
se est, denegare solet gratiam.
Alterum est, quod Christum Domi-
num mouet, ut se peccatoribus benignum
exhibeat, humilis, perseuerans, & im-
portuna oratio. Hoc docuit ipsemet.
Christus, illa similitudine amici ad ami-
cum de nocte euntis, ut tres panes sibi
commodaret, qui repulsum passus ab a-
mico; non desistit tamen rogare, pete-
re, pulsare: sic enim dicit Lucas 11. *Quid
tandem importunitate victus dedit ei, quot voluit
panes, & si ille perseverauerit pulsans, dico vobis,
et si non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit;
propter improbitatem tamen surget, & dabit illi,
quotquot habet necessarias.* Ponderate atten-
tius verba hæc, & si non dabis ei, quid ami-
cus eius sit, propter improbitatem tamen surget. Er-
go ita Deo importunitas in oratione
cordi est, ut hanc pluris faciat; quam
amicitiam, & quod amicitia denegat,
improbitati concedit. O magna perse-
uerantie vis ad obtinendum! confide-
ra, quam pronus, quam vehemens, quam
ardens, quam immensus Deus sit in ami-
citiis, & quantopere se ab illa vinci pa-
tiatur; & tamen interdum apud eum,
plus valet importunitas in oratione;
quam amicitia. Pulchre S. Hieronymus
in citatum scripturæ locum: *Magna res
perseuerantia ait, quæ quādiu importuna est,*

quāquā molestia sit; Deo tamen plus amicus
est; quā amicus: nam quod amico negatur, per-
seuerantia promeretur. Hanc igitur modum
Christus, æterna Patris sapientia, tan-
quā infallibilem, ad obtinendam eius
gratiam, proposuit nobis, loco citato sub-
iungens: *Et ego vobis dico, petite, & dabitur.*
Quasi diceret, petite cogitatione, id est,
oratione mentali, petite affectu animi,
petite totis animæ potentijs intellectu,
ac voluntate. Et si hoc non proficit, ad
mentalem orationem adijcite vocalem.
adijcite preces, & supplicationes, adij-
cite Psalmos, & scripturæ verba: ac tan-
dem pulsate operibus, adhibete bona
opera, ieiunium, penitentiam, corpo-
risq; afflictionem: hoc enim si feceritis,
omnia vobis aperta erunt.

Accessit sanctus Domini Propheta
Daniel, quando tempus liberationis po-
puli sui scire impensè cupiebat, mente
orant, verbis insuper & operibus, Da-
niel 9. v. 3. *Posui faciem meam ad Dominum
Deum meum, rogare, & deprecari in ieiunijs, sacco,
& in cinere, & oravi Dominum Deum meum, &
confessus sum, & dixi. Petiisti itaq; Daniel pri-
mò mentaliter, quando posuit faciem su-
am ad Dominum: rogauit verbis, dicens:
confessus sum, & dixi insuper pulsauit operibus,
quia deprecatus est in ieiunijs, & sacco,
& cinere. Quid ergo mirum: si ita oranti
& pulsanti ostium apertum est, ut quid-
quid voluerit, obtineret. Fac tu simili-
ter homo peccator, & ostium tibi ape-
rietur, obtinebis, quod desideras: pete,
quære, pulsa instanter, perseueranter,
& obtinebis sicut Daniel, instans sine ve-
recundia, sine pudore; quemadmodum
sponsam fecisse notat Diuus Bernardus
serm. 23. in Cantic. vbi loquens de fer-
uorosa sponsæ importunaq; oratione, &
eant excusans ita loquitur: *Sed nec in sen-
su apparet verecundia, quā forsasse habet in mo-
ribus, amor intemperans facit hoc, nempe is est,
qui omnem in se triumphans, captiuansq; pudoris
sensum, totius modestiæ, & opportunitatis negle-
ctum quendam, & quādam incuriam patit. Quis
hoc etiam in felici hodierna peccatri-
ce, Magdalena penitente non videt? quæ
totum, quod voluit, impetravit:
quia impudens accessit, ut inquit S. Au-
gustinus lib. 30. hom. 23. *Quasiuit pia im-
pudentia sanitatem.* Et Psal. 140. applicans
ei illud Hieremiæ 3. v. 3. *Frons meretricis
facta est tibi, noluisse erubescere, dicit: Illa quon-
dam frontosa ad fornicationem, frontosior facta est
ad salutem, nescit amor pudorem.* Cum ergo
penitens Magdalena ita se humiliauerit
ad pedes Iesv, ita tota affectu arden-**

Oratio ve-
l sit efficax,
vel qualis esse
debeat.

S. Bernardus.

S. Augustinus.

ter

ter orauerit, quid mirum, quod veniam a
peccatorum obtinuit.

Vultis scire, quā rigidam pœniten-
tiam egit? licet iam a peccatis absolu-
ta totaliter, & quoad culpam, & quoad
pœnam; ut tamen ipsamet de se vindi-
ctam sumeret, & omnes antea vitæ il-
lecebras, ac delicias perpetuas eondi-
gnè castigaret, triginta quatuor annis in
præalta rupe corpus suum, assiduis iei-
unijs, & mille mortificationibus exaspe-
rans permansit: vbi ad vltimam vsq; vi-
tæ periodum, nullo rerum humanarum
vfu, Angelicam vitam egit. Potus eius,
& omne in vitam solatium fuit aqua, quæ
gurgatim decedens lentè speluncam irri-
gabat: sedes non alia, quā lapis in cor-
poris typum protensus, in quem reclina-
ta fœmina ingens, longo vfu impressit
imaginem corporis recubantis. Ibi ve-
ra extasi, quasi per insomnium, septies
in die rapiebatur Angelorum ministe-
rio. O mulier vnde tibi tam austera vi-
tæ, & pœnitentiæ ratio. Nondum enim
audieras in primitiua Ecclesia, vulgaria
peccata; nonnullaque in mortiferorum
genere leuiora, pœnitentiâ, & segrega-
tione ab Ecclesia vindicata, ut constet
ex corpore canonum. Nondum videras
pœnitentiam in vnum, interdum in duos
annos furto inflectam, Can. 61. in qua-
tuor, & non nunquam in septem simpli-
ci fornicationi. ibidem Can. 22. & 59.
In annos vndecim periurio ibidem Can.
64. in quindecim adulterio ibidem Can.
58. In idem tempus matrimonio, intra
prohibitos cognationis gradus inito. ibi-
dem Can. 68. in annos viginti homici-
dio, ibidem can. 56. Totam deniq; vi-
tam expiandæ voti castitatis violationi,
Monacho, aut sanctimoniali præstitutam
ibidem can. 60. & tamen tam seueram
egisti pœnitentiam.

Ne miremini: amor diuinus hanc stu-
pendam in ea mutatione operatus est, ut
quæ antea solis mudi delicijs assueta erat,
postquam pedes Iesv contigit, omnes
amaritudines, velut quasdam dulcedines
reputaret. Sic profectò fieri solet cum il-
lis, qui verò & contrito corde ad Chri-
stum conuertuntur. Ponite vobis ante
oculos Paulum, spirantem minarum, &
cædis in Domini discipulos: illumq; præ-
cipuè hostem Domini Iesv: aduertite
cum epistolis proficiscentem, ut damna-
ret, ut perderet, ut tandem nomen Iesv
Christi exterminaret. Sic de semetipso
testatur Act. 16. *Ego quidem existimaueram,
me aduersus nomen Iesv Nazaranum debere multa*

contraria agere, quod & feci Hierosolymis, & mul-
tos sanctorum ego carceribus inclusi, à Principibus
sacerdotum potestate accepta, & cum occideren-
tur detuli sententiam, & per omnes Synagogas fre-
quenter puniens eos, compellebam blasphemare, &
amplius insaniens in eos, persequabar vsq; in exte-
ras ciuitates. Considerate, quanta contra
Christum fecerit Paulus, quæ accuratius
expendens S. Hieronymus lib. 2. in c. 1. s. Hieron.
Amos, meritò illum turbinem, tempe-
statem, tumentes maris gurgites, contra
Ecclesiam appellat. Explanando enim
S. Doctor illa Prophetæ verba. *Qui vocat
aquas maris, & effudit eas supra faciem terræ, ita
discurrit: Deus vocat ad se aquam maris, &
effundit eam supra faciem terræ, de peccatoribus
inflos faciens. Paulus apostolus, quasi turbo vio-
lentus, & sæua tempestas, & tumentes mari gurgi-
tes, persequatur, & opprimere nitetur Ecclesiā
Dei, qui vocatus à Domino, effusus est supra faciem
vniuersæ terræ, ut predicaret Euangelium.* Turbo
igitur erat Paulus, tēpestas, maris fluctus,
dicā amplius, lupus rapax, contra Dei Ec-
clesiā contra Christi sanctos, deniq; con-
tra ipsum Christum, supra omnes eum
abhorrens suos coetaneos, ac persequēs.

Considerate postea in illo diuinam
revelationem, ex qua illicò eum, quem
persequatur, ut suum Dominum agno-
uit, & redemptorem, nihil tunc in votis
habens, quā pro tali nomine pati. To-
tus tunc subito amore Christi incaluerat
Paulus, æstuabat pro illo, quia Spiritus
Sanctus virtute sua induerat eum: ideoq;
fortis statim à principio Paulus factus
est, & imperterritus, licet nouitius, ita ut
non solum pericula, & bella non exhor-
resceret, sed desideraret, sed in illis exul-
taret, & veluti equus generosus, cum
procul odoraretur bellum, hilaresceret,
& gauderet. Magno acumine D. Augu-
stinus in Psal. 44. supra illa verba. *Sagittæ
eius acutæ in hunc loquitur modum: De celo emis-
sa est sagitta, corde percussus est Saulus, nondum Pau-
lus, adhuc erectus, nondum prostratus, accepit sa-
gitam, cecidit in corde, & dixit, Domine quid me
vis facere? modò ibas ad Christianos alligandos, &
modò dicis Christo, quid me vis facere? O sagit-
tam acutam potentissimam, qua accepta cecidit
Saulus, ut esset Paulus. Illicò enim extitit
amans, & pro Christo deperiens, ac vnde
prius mare erat contra Ecclesiam tur-
bidum, ut docet S. Hieronymus supra ci-
tatus, illicò factus est tranquillum, ait S.
Chrysosthomus homil. 55. in Acta. *Non
peccauerit quis si cor Pauli, mare, aut calum dixe-
rit, cum ob pluralitatem, tum ob profunditatem.*
Hinc factum est, ut licet in seruitio Chri-
sti nouitius adhuc fuerit Paulus; quia ta-
men*

Amor diuini
nisi mirabi-
lia in Paulo
operaretur?

S. Augustinus.

S. Chrysostomus.

men à diuina iam potenter percussus ex-
tabat sagittâ, non dubitauerit Deus illi,
quanta oportebat eum pro nomine suo
pati, ostendere: quoniam indutus iam
erat virtute ab alto, ideoq; & fortis ad
bellum, & fortis ad pericula subeunda
extabat.

Horribilis excitata erat contra Apo-
stolos persecutio, quæ ita eos exter-
ruerat, ut ab alto animum petentes, ad
orandum impense accederent. Iudeorum
namq; (ait S. Chrysosthomus homil. 8. de
laudibus Pauli) tunc populi mouebantur, Pha-
risæorum quoq; latrabant gressu, indignabatur
conspiratio sacerdotum, in quo bello Iudei sociaban-
tur, & Gentes. Vbi congregato Concilio,
Iudei prohibuerunt Apostolis, ne ampli-
us doctrinam Christi auderent prædica-
re, Act. 4. v. 18. Denuntiauerunt ne omnino
loquerentur, neq; docerent in nomine IESU. Quo
audito discipuli, ita Dominum deprec-
ati sunt Act. 4. v. 29. Et nunc Domine re-
spice in minas eorum, & da seruis tuis cum omni
fiducia loqui verbum tuum. Ad quorum ora-
tionem dicit scriptura ibidem: Motus est
locus, in quo erant congregati, & repleti sunt o-
mnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei
cum fiducia. Nullum tunc à Domino fa-
ctum est verbum ad Apostolos sed reple-
tio Spiritus Sancti eis data. Et cû ver-
bis non respondit eis Dominus, notum
faciens, exauditos esse, & certos reddens
se auxilium daturum, à Principibus de-
fensurum, persecutionem auersurum, ut
sic cum maiori fiducia verbum ipsius lo-
qui potuissent: nisi quod Spiritu Sancto
repleti essent, eiusq; induti virtute. Sanè
quia optimè sciebat, solam Spiritus san-
cti repletionem illis abunde sufficere, ut
imperterriti, impauidi, fortes, adaman-
tini ad pericula, ad bella, iam facti, ne-
minem timerent, omnia despicerent,
imò ipsam etiam vitam libenter profun-
derent. Nam ut dicit S. Basilius lib. 6.
de vera virginitate: Diuino instigante amore,
de vera virginitate: Diuino instigante amore,
rotas carnisum, verbera, igues, carceres, & besti-
as, non expauescit quis, contemnit pretiosas, & de-
coratas vestes, & vili indutus tunica, ac sacco, quan-
tumcumq; pendat in oculis hominum hæc delira-
menta esse, vult stultus ab hominibus haberi, ut di-
uina (si ita dicere licet) insaniâ sapienter sit in-
sanus. En quàm mira Spiritus Sancti in-
anima vis elucet: quippè homines cor-
dati, ultra omnia bona, ultra vitam ipsam
æstimant honorem, ita ut licet sit homo
ab omni ambitione longè remotus; in-
cundus tamen ei debeat esse honor vl-
tro delatus. Quod cû sit, tantiq; a vi-
ris honor æstimetur cordatis, profecto

miraculum fateri debemus, quando ho-
mo Dei spiritu indutus, ita animatur, ut
ei placeat insanum videri, insanum exi-
stimari, imò insanum se dicere. Sic
D. Paulus postquam ad Christi scholam
accessit, virtute Spiritus Sancti indutus,
insanum se reputari voluit. Hinc illa vox
Pauli ad Agrippam regem Act. 26. Et
amplius insanens in eos, persequeretur vsq; ad ex-
teras ciuitates. Ita enim iam Christo addi-
ctus erat Paulus, ut nulli alij, præterquam
ipsi soli sapiens apparere voluerit, pro
nihilò æstimatione, honoremq; ducens,
pro nihilo omnia mundi faciens.

Non absimilem Paulo cernite hodi-
ernam penitentem, Magdalenam san-
ctam: quid enim fuit in causa, ut in con-
uiuio irrumperet laborans, licet fœ-
mina, licet in alienam domum, licet in
tot, & tantorum hospitem præsentia, di-
cam plûs, licet Regis filia, ut vult S. Bo-
nauentura, qui serm. 2. de eius festiui-
tate dicit: Maria Magdalena ergo, quia mul-
tum Dominum amauit, cû fuisset filia Regis, sicut
historia Marthe dicit (nam Maria Magdalena
castrum habuit ex forte matris) & omnes
carnis delicias dereliquit, & quidquid scire potuit
esse contrarium Christo. Quid inquam hoc
effecit, nisi quia amore æstuabat, & tali
Cigne apprehensa, imò & comprehensa,
solam se existimabat esse; & quemad-
modum illa neminem videbat, ita se à
nemine videri putabat. Ut suggerit S.
Ennodius lib. 7. epist. 27. Eligens inquit,
raturam pudoris, ne subiret dedecus non amanti,
sciens facilius posse sarcinâ frontis damna, quàm
fidei. Detriumphauit ergo amor pecca-
tricem fœminam, ab eaq; eximia spolia
detraxit, & ad pedes IESU detulit. Quis
non fatebitur, in hac felici peccatrice,
verba illa Salomonis Cant. 8. v. 6. For-
tis est ut mors dilectio, impleta esse. Quæ de
Mariæ Magdalenz amore usurpans cita-
tus Seraphicus Doctor dicit: Sicut mors
separat animam à corpore suo, sic qui verè diligit,
recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto.
Magnâ certè violenti amoris imperium,
& immensa potestas, qui sanctam pecca-
tricem in eius redegit potestatem, omni-
busq; cupidinis ornamentis spoliavit.
In hoc ergo mors, & amor, mirabilis ne-
xus similitudine consentiunt: quia mors
rerum humanarum spoliū est, floridum
colorem, perpetuum nitorem, oculorum
pulchritudinem, aureum capillitium, sto-
las è laconica purpura, bracteolis auri,
& argenti intextas adimit; vix sordidos
funiculos manibus expallentibus, pulla-
ta linteola operiendo corpori derelin-
quit.

quit. Amor pariter sicut mors fortis est, A
cû amantem dignitate mundi, splen-
dore, & delicijs nudat. Vix Magdalena
dulcissima tyrannidis eius experta ma-
num, & statim iaculi sauciata cuspide,
omnis gloriæ, & decoris ornamenta ab-
iecit, vitrea vascula candoris, & rubo-
ris, splendentes cyclades, resticulum au-
reum, cylindros, torques, fulgens diade-
ma, bracteas, tremulas, gemmas, luxu-
riz irritamenta respuit, ut stercorea cal-
cauit; capillamenta auri splendore ni-
tidiora, fibrasq; aureas, capillorum cala-
mistro notatas, ad pedes Christi abiecit,
regnum & omnem copiarum affluentiam
penitus contempsit, & dereliquit. Has
igitur exuuias diuinus amor, in signum
triumphi perennaturi pro anathemate,
suspendit.

Quod si S. Paulus, post innumerabi-
les afflictiones pro nomine IESU, liben-
ter & patienter susceptas, dicebat ad A-
grippam Regem Act. 26. Opto omnes, qui
audire, fieri tales, quaiū & ego sum, exceptum vin-
culū huius. Quæ verba S. Chrysosth. hom. 12.
in Acta Apostolorum, coniungens cum
illis, 2. ad Timoth. 2. Memor esto Dominum IESU
Christum resurrexisse à mortuis, secundum
Euangelium meum, in quo laboro vsq; ad vincula,
quasi malè operans. Eaq; intimius perseru-
rans, dicit, tantam gloriâ æstimasse,
Paulum, pro Christo pati, ut ad vincula
adiecisset. Quasi malè operans, Ac si parum
illi videretur, pro Christo ligatum esse,
ideoq; gloriatus est amplius, quia ut ma-
lefactor habebatur, tam auidus non so-
lū vinculorum pro Christo, sed etiam
abiectionis erat, & infamiæ per ipsum.
Cuius tantæ opprobriorum litris, causam
exprimens citatus Chrysosthomus, soli-
tudinem assignat, in qua qui amore Chri-
sti semel caprus fuerit, stare se existimat,
licet in mundo sit. Qui enim igne Christi ca-
pitū fuerit, inquit, talis sit, qualis esset homo so-
lus super terram habitans, adeo nihil curæ est ei
gloriæ, & ignominia, sed sicut si solus habitaret, ni-
hil curaret; ita & talis quod non curat, tentatio-
nes, autem sic contemnit, ac flagella, & carceres,
quasi in alieno corpore pateretur, quemadmodum si
adamantinum possideret corpus. Amor proinde
solum constituit hominem, statim atq;
amans est, nil aliud videt, nil aliud æsti-
mat, nil aliud cogitat, vnum tantum ha-
bet in corde, amato placere; irrumpt,
contra difficultates, nescius impedimen-
torum, ignarus obstaculorum, Nonne si

mines his verbis alloqui posset. Opto omnes,
qui audiunt meam penitentiam, fieri tales, qualis
ego sum. Deposuerat iam Magdalena, vitæ
veteris, & criminosa exuuias, nunquam
posthac resumendas ad pedes IESU, dum
lachrymis cœpit rigare pedes eius, &
capillis capitis sui tergebat, & oscula-
batur pedes eius, & vnguento vngebat.
Luc. 7. Iam lasciuæ cupidinis spolia, &
retia, quibus quasi illecebris voluptatum,
pretiosas animas ceperat, & illa quæ
auerat, dulci amoris suo IESU, gemebunda
dedicauerat, oculos, manus, vnguenta
labia, aureumq; capillamentum. Quod
magna emphasi expressit Gregorius Ma-
gnus homil. 33. in Euangelia factus: Li-
quet fratres, quod illicitu actus prius mulier in-
tenta, vnguentum sibi pro odore suæ carnis adhi-
buit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iam
Deo laudabiliter offerebat: oculi terrena contem-
pnerat, sed hos iam per penitentiam conterens flo-
bat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat,
sed iam capillis lacrymas tergebat. Ore superbo di-
xerat, sed pedes Domini osculans, hoc in redemptione
sui osculo figebat. Quot ergo in se habuit oculo-
rum, tot de se inuenit holocausta. Conuertit
ad virtutum numerum, numerum criminum, ut
totum seruiret Deo in penitentia, quidquid ex se
Deum contempserat in culpa. Et tamen his o-
mnibus non contenta triginta quatuor
annis, ab omni hominum consorcio alie-
na, solo Angelorum pane, quo de super
velut manna ab Angelis pascabatur, in
spelunca rigidam agens penitentiam,
ignota vixit.

Habetis igitur, propter quod Chri-
stus se benignum peccatoribus verè pe-
nitentibus exhibet, nimirum, quia ve-
lut mansuetus, & innocens ad tollendum
peccatum venit. Habetis penitentem
mulierem, quæ lachrymis pedes IESU la-
uare, & tota mente orare non destitit,
donec sententiam absolutionis audiret.
Recognoscite ergo summam Dei erga
nos bonitatem, qui cû esset infinitæ
maiestatis, propter vestra delicta, caro
fieri, in carne pati, & mori dedignatus,
non est. Imitemini Magdalenam peni-
tentem, ardenti & humili oratione, va-
rijs mortificationibus, ieiunijs, &
alijs pijs operibus Deum pla-
cando, & remitten-
tur vobis pec-
cata ve-
stra.

Gregorius
Magnus.

DIE SANCTI LAURENTII.

CONCIO PRIMA.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

S. Laurentium fuit vitis aureas vnae, & argentea folia progenitans.

Mirantur Doctores sacri, A quomodo Christus granum frumenti, mori necesse esse affirmet, cum in rei veritate grani plus interesse videatur, licet aureis non coronetur spicis, quam auream producere segetem, si subeat mortem. Si enim granum mortuum non fuerit, licet solum, manebit tamen vivum; si vero fructum attulerit, manebit quidem associatum, sed mortuum: ergo grana conducibilius est, fructibus carere, quam mori & exundare. Verum hoc Redemptor noster de sua passione iam instante protulit, quasi apertius diceret. Sicut granum frumenti, nisi sepeliatur, in terra, moriatur, & putrescat, fructum non profert; sepultum vero ac mortuum, plura ex se grana progignit; ita & me nunc obire mortem, ac in terra sepeliri oportet, ut qui non nisi paucam discipulorum manum modo adiunxi, in mortis mez pramium, opulentissimam a Patre hereditatem gentium, quae in me creditur sunt, accipiam. Nihil ergo Christum nasci profuisset nobis, nisi mortuus esset, non quod Deus non potuisset sine Christi passione, & mundum saluum facere, & Filium suum gloriosum reddere, sed quod diuino id esset decreto dispositum, ut Christus morte sua mundi salutem, ac sui nominis claritatem obtineret. Hinc Petrus Chrysologus alludens ad hanc grani imaginem serm. 59. de Symbolo; in eum symboli articulum, & sepultus est, ita facit, ut officia tota mortis impleat, ut mors morte moreretur, ut ex illius semine corporum, omnia humanorum corporum sexio vitam surgeret. Hoc vaticinatum olim fuisse Isaiam, videat cap. 53. v. 19. illis verbis: Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longevum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Quae de egregio passionis Christi proventu, & nominis sui clarificatione, dum a fidelibus Dei Filius est creditus, ita accepit S. Hieronymus: Vitis aureas in toto orbe consurgere & earum saturabitur fide. Vbi illa conditionalis, si posuerit, manifeste indicat expressam passionem, atque conuentionem, quod sub hoc onere carnis passibilis, & mortis subeunda, tam mundi redemptio, quam gentium hereditas, ac nominis sui claritudo, & exaltatio Christo promittatur. Luculentius id ipsum Christo ipsomet, confirmante patet, Ioan. 12. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Ponderate iterum conditionalem istam, si exaltatus fuero, quae citatus Isaiæ verbis mirifice accinit: cum particula si, nihil aliud significet, quam suspensum a conditione eventum, qui nisi ea adimpleta non ponitur. In cuius veritatis comprobationem, pulchram, & attentam consideratione dignam, affero Hebraeorum traditionem, apud Petrum Galatinum, lib. 8. de Arcanis, cap. 11, ubi ex mente cuiusdam Magistri Hebraeorum, super illa verba Psal. 96. Lux orta est iusto, & super illa Psal. 36. In lumine tuo videbimus lumen, haec verba adducuntur. Caput Deum sanctum, & benedictum loqui cum Messia eius, dixit, messia iuste mem, isti qui reconditi sunt apud te, huiusmodi erant, quod futurum est, ut peccata eorum inducant te in iugum graue: oculi enim tui non videbunt lumen, & aures tuae audient opprobrium, nasus tuus odorabit foetorem, & os tuum gustabit amaritudinem, ad habebit, lingua tua palato tuo, & habebit cutis tua ossibus tuis, attenuabiturque fortitudo tua, a luctu, & a gemitu: est ne ergo voluntas tua in eis? si enim tu super te hanc susceperis, bene quidem eris. Sin autem, ecce ego abigam ea ex nunc. Potuitne iam expressius, futura Christi passio, & mors significari? Audite ulterius, quid ex sententia istius Hebraei Christus responderit. Subdit Galatinus: Respondit coram eo Messias: Domine munda: ego quidem letus super me tribulationes istas, siue tormenta suscipio; sed tamen pax, quod tu in diebus meis visisses mortuos, & eos, qui a primo Adam cecidit mortui fuerunt, &c. Dixitque ei Deus sanctum, & benedictum: concede. Protinus igitur ex dilectione suscepit Messias supra se tormenta omnia;

Christi na-
ritus sine
eius passio-
ne nihil pro-
fuit.

Chrysolog.

Matth. 13.

S. Hieron.

Concio I. Die Sancti Laurentij.

ta omnia; & tribulationes. Sicut scriptum est Isaiæ 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Ecce pretiosum granum frumenti, de quo nobis panis ille celestis, panis Angelorum confectus est, ut quicumque ex eo manducauerit, non moriatur, sed vivat in aeternum. Granum hoc cecidit in terram, quando de Spiritu Sancto conceptum, & ex Maria Virgine natum est. Granum hoc mortificatum est in infidelitate Iudeorum, sed multiplicatum in fide populi: quia morte sua universum mundum ad credendum in se traxit, & suis Apostolis ac Martyribus, ad generose subeundam pro nomine suo mortem, animum imperterritum addidit, ut ingeniose discurret S. Chrysostomus in catena sic loquens: Quia de morte sua prauidit discipulos contristandos, superabundantiam facit sermonis dicens: Non solum, si non mortem meam patienter sustinueris; sed etiam nisi vos ipsi moriamini, nullum vobis erit lucrum. Non enim a Christo, quia sic eritis infructuosi; non a mundo, quia mei discipuli, proinde vos mundus odio habebit. En quanta fecunditas ex pretioso grano, Christo mortuo: prodierunt ex hoc grano innumeri confessores, velut candida lilia: prodierunt intactae virgines, quarum pulchritudine caelum repletum est: prodierunt innuati Martyres, velut rose purpurascens, de quorum numero est S. Laurentius, igne pro nomine Iesu vitulatus. Refert Alexander ab Alexandro lib. 4. genial: cap. 9. vites quasdam fuisse pene Danubium, quae quia habebant radices in quibusdam venis, seu fodinis aureis, & a genteis, vvas aureas, & folia argentea progenerabant. Talem ego vitem in Ecclesia Christi fuisse S. Laurentium, hodie ostendam.

Non aberrabit, quisquis sacrificia in lege Evangelica, aurum pretiosum appellauerit, cum sacrificium nihil aliud sit; quam oblatio externa soli Deo facta, quae ad agnitionem humanae infirmitatis, & professionem divinae maiestatis, a legitimo ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur. In lege igitur Mosaica, aliud erat iuge sacrificium, quod offerbatur quotidie, nimirum duo agni anniculi, & immaculati in holocaustum. Alia vero sacrificia solemnitate, quae certis anni festiuitatibus offerebantur ex precepto, & talia sacrificia erant octo, iuxta numerum festiuitatum: puta sacrificium Sabbathi in memoriam creationis. Neomeniae, pro beneficio divinae gubernationis: Paschae, in memoriam liberationis ex Aegypto: Pentecostes ob datam legem in monte Sina: Tubarum, in memoriam liberati Isaac, quando Abraham inuenit inter repes, haerentem cornibus arietem, in cuius memoriam solabant tubis corneis clangere. Expiationis, quod Deus propitiatus fuisset, quando populus virulum adorauerat: Scenopegiae, seu festi Tabernaculorum, ob beneficium, quod in deserto acceperant, habitando annis quadraginta in tabernaculis: Demum collectae, seu census, in quo, ut obseruat S. Thomas 1. 2. q. 102. Bar. 4. ad 10. colligebantur a populo necessaria ad expensas cultus diuini, & significabatur adunatio populi, atque pax praestita in terra promissionis. Porro in lege Mosaica, triplex erat materia, ab ipso Deo designata, quae in Iudeorum sacrificijs, offerri debebat. In primis animalia, ut oves, caprae, hirci, boues, vituli, columbae, passeris, turtures. Deinde, fructus terrae, ut panis, similia, sal, thus, manipulus spicatum virentium, & triticum. Tandem liquores, ut sanguis, vinum, oleum, aqua, &c.

Imo, & aurum offerri solitum legimus 1. Reg. 6. n. 3. ubi postquam Deus ob arcam captam, plagam magnam punigerat. Azotios, pro peccato deprecaturi aurea vasa ei obtulerunt. Iuxta numerum, Praenuntiarum Philistinorum, quinq. anos, aureos faciet, & quinq. mures aureos, &c. & dabitur Deo, Israel gloriam. Cur autem illam pretiosam materiam, videlicet aurum Deo obtulerint, duplicem rationem assignant Scripturae Sacrae interpretes. Primam, ut pretiosissimum munus, quale est aurum, summo Deo tribueretur: mos enim erat Ethnicis, per aurum supremo Numini litare, iuxta illud Virgilij.

Et statuam ante aras aurata fronte iuueniam.

Ut scilicet dignitate muneris, Numinis diuinitatem sibi demererentur. Alteram, ut aurum, quod malorum omnium irritamentum est, a se prorsus abdicarent, & in diuinum cultum, ac venerationem transferrent. Hinc Ethnicus vates suadebat, aurum aut in mare proijciendum esse; aut vni Deo consecrandum, ne si apud mortales seruaretur, peccandi illecebram nutrebat, de quo pulchre cecinit Lyricus Poeta 3. car. 24.

Vel nos in Capitolium,
Quae clamor vocat, & turba fauentium;
Vel nos in mare proximum.
Gemmas, & lapides, aureum & inutile
Summi materiam mali,
Mittamus, scelus si bene paritet. Qua-

Materia sacrificiorum
Iudeorum
triplex.

1. Reg. 6.

Vites vvas
aureas & fo-
lia argen-
tea gigen-
tes.

Sacrificia
solemnita-
tum in lege
Mosaica o-
cto fuerunt.

Christi re-
solutio ad
mortem.

Quasi clarius loqui vellet; si quem suorum scelerum rite poenitet, is non solum scelera omnia abiuret; sed omnia illorum nutrimenta, incitamenta; demolitur, quorum præcipuum est aurum, cuius cupiditate inescatus animus, nulum se in flagitium non deuoluit. Hoc igitur vel mari demergatur, vel Deo consecratur; neutro ex loco ad peccatum illicitum, exitiumque; animorum repetendum. Et quis non fatebitur B. Laurentium, aurum pretiosum Christo supremo numini obtulisse, quando illi corpus suum igne vstulatum, velut sacrificium odoriferum obtulit, cum neces Martyrum, nihil aliud sint, nisi quædam inestimabilia sacrificia. Vnde frequenter apud scripturam, & sanctos Patres legimus, Martyres, hostias, victimas, & holocausta appellari, non solum ea de causa, quod Probæ actiones, sacrificia quodammodo esse dicantur. Sic docet D. Augustinus, lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 1. *Sacrificium inquit, est omne opus, quod agitur, ut sancta societate inhaeramus. Deo velatum scilicet ad eum finem bonum, quo beati esse possimus. Sed longè fortiori ratione, quæ ad hanc illis appellationem tribuendam, magis nos stringit, quod se totos in odorem suauitatis offerunt.*

Mors martyrum inestimabile sacrificium.

8. August.

8. Chrysost. Ista S. Chrysostomus hoc loco in persona S. Pauli loquens: *Victima quædam, & hostia euado. Clarius adhuc Theodoretus, dum ait: Hæc autem dicit eos consolans, & docens magnitudinem martyrii, quod immolationis, & sacrificij cuiusdam locum obtinet.*

Sapient. 3.

Quod si ratio hæc nondum conuincit, recurrite ad aliud fundamentum. Scripturæ sacræ, Sapientiæ 3. v. 6. vbi de Deo in manus suas martyres suscipiente, dicit Salomon. *Tanquam aurum in fornace probauit, & quasi holocausti hostiam, accepit illos. Vbi disertè Martyres appellauit, holocaustum: quia in veteri testamento, illa victima propriè holocaustum dicebatur, quæ tota igne sumpto ex altari, die ac nocte absumebatur. Quocirca dum S.*

8. Cyprian.

Cyprianus epist. 81. citata sapientiæ verba, de Martyribus explicans, ait: *Iterum, vbi loquitur Scriptura Sacra de tormentis, quæ Martyres Dei consecrant, & ipsa passionis probatione sanctificant, ad sacrificiorum ritum aspexit, quasi tormenta Martyres holocausta Deo redderent, atque sacrificarent. Quippè consecrationis, & sanctificationis phrasæ, ad sanctificandi actionem pertinent, teste S. Ioanne cap. 17. v. 19. Pro eis sanctifico meipsum, id est, meipsum sacrifico, seu in sacrificium offero ut exponunt S. Cyrillus Alexandr. Chrysostomus, Iu-*

stinianus, in epist. ad Hebr. vbi præcipuè S. Chrysostomus hom. 11. ibidem, virtutis actiones, laxiori vocabolo, victimas appellat. *Quid sunt aut victimæ? modestia, temperantia, eleemosyna, tolerantia, lenitas, & patientia. At verò Martyres holocausta vocat, inquit: Sunt autem alia quoque hostiæ, verè holocausta, nempe martyrum corpora: illæ & anima, & corpus. Illa magnum habent odorem suæ violentiæ.*

Ad quod magis corroborandum, plurimum facit locus Scripturæ sacræ, Proverb. 9. vbi futuram Christi Ecclesiam describens Salomon, quæ in sanguine Christi fundari, & in sanguine Martyrum per totum orbem dilatari, ac propagari debuit, ita Christum, Patris æterni sapientiam, Martyres tanquam victimas sibi gratissimas, mystico ritu immolantes, inducit: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas suas. Hæc vltima verba Tertullianus in Scorpiano cap. 7. legit: ingulauit filios suos, de Martyrum necibus omnino citatum locum intelligens cui applaudens D. Augustinus, allata scripturæ verba, lib. 17. de ciuit. Dei, cap. 20. ita explicat: Hic certè agnoscimus Dei sapientiam, hoc est, Verbum Patris æternum, in vtero virginis domum sibi ædificasse corpus humanum, & huic tanquam capiti membra, Ecclesiam subiunxisse, Martyrum victimas immolasse, mentem in vino, & panibus præparasse. Subscribit demum ipsemet summus Sacerdos Christus Iesus, Matth. 10. v. 34. loquens: Non veni pacem mittere, sed gladium, gladium inquam, quo Martyrum victimas immolaret. Audite Andreæ Cæsariensem cap. 14. in Apocal. qui præfata Christi verba, cum illis, quæ habentur apud S. Ioannem, Apocal. 6. v. 4. Et exiuit alius equus rufus, & qui sedebat supra illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & datus est ei gladius magnus: ita componit: Huc namque pertinet illud Christi, non veni pacem mittere, sed gladium, per quem Martyrum hostia mactata, & in celesti ara oblata sunt.*

Aureas igitur vvas B. Laurentius Christo Domino obtulit: quia omnia in suo corpore membra igne cremata, in suauissimum odorem, velut holocaustum ei dedicauit. Quod si Alexander ab Alexandro, ad hoc, ut vitis germinet vvas aureas, requirit, ut radices habeat in venis aureis, Fateri certè debebimus, beati Laurentij martyrium, fuisse vnam auream, quia radices diuinæ charitatis, & miræ sanctitatis, in Christo, velut in vena aurea fixerat, memor illius: *Qui manet in me, & ego in eo, hic feret fructum multum: quia*

Proverb. 9.

8. August.

Matth. 10.

Apocal. 6.

Andreas Cæsariensem.

Ioan. 15.

sine

sine me nihil potestis facere. Ioann. 15. nam. A. lum, ut sic de putatione illa in immenso fructus exurgeret, ac repleret mundum. Quod spectant verba illa Psal. 72. Psal. 72. *Tenuisti manum dexteram meam, & voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Ut ergo vitis diuinissima Christus, in passione putaretur, dum ligaretur, dum manus pedesque eius foderentur, dum capiti eius spinarum corona infingeretur, dum sub prælo crucis esset, Pater nobilis agricola illis laboribus aderat, manum eius dexteram tenebat, & in augmentum gloriæ deducebat. Audite Rupertum lib. de*

8. August.

Ad Rom. 14.

Theologi. Vnde S. Augustinus, tract. 81. in Ioan. dicit: *Qui à semetipso ferro fructum existimat, in vite non est; qui in vite non est, in Christo non est; qui in Christo non est, Christianus non est. Opportunissime ad hanc rem D. Paulus ad Rom. 14. loquitur: Ego autem inquit, carnalis sum, venundatus sub peccato. Vocat seipsum carnalem, eò, quod motus concupiscentiæ sentiret, Vocat venundatum sub peccato, eò, quod ex Adam, qui prior peccauit, originem traheret: Adam enim vendidit se prior, ac per hoc omne semen eius subiectum est peccato. Quia ergo S. Paulus, ut pote ex natura tentationibus obnoxius, inuitus ac reclamans tentabatur, colaphizabatur, ab Angelo sathanæ; idè dicebat, se venundatum sub peccato. Imò addit vterius v. 15. Non enim, quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio: quia interdu bona operanti, vanæ, & illicitæ cogitationes occurrebant, cum quibus luctabatur, nolens illis consentire.*

Sed quid mirum, quod homo ex se fit impotens, ad faciendum aliquid boni, ad assecutionem gloriæ illius celestis, prout oportet, cum & ipse Redemptor noster, de seipso, ut homine idem fateatur, Ioan. 15. *Ego sum vitis, & Pater meus agricola est. Et cur Patrem agricolam vocauit? ut nimirum ostenderet, vniuersos fructus suos, quibus mundum impleuit, Deo Patri deberi. Ut enim, quod vitis se extendat, quod fructus reddat, agricolæ illam colentis labor est; ita quod nobilissima vitis, Iesus, non fuerit perditissima, sed in immensum increuerit, mundumque fructibus suis plenum reddiderit, specialissime à Dei Patris cultura venit. Ait D.*

8. Laurent.

Iustinianus.

Laurentius Iustinianus in fasciculo amoris, cap. 8. *Cum dixisset, ego sum vitis vera, addidit, & Pater meus agricola est. Nunquid fructificaret taliter, nisi à tam probatissimo excoleretur agricola. Quod verò fructus illius ipse sit Author, agricolæ vocem per Prophetam ad filium agnosco. Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Ipse planè celestis Pater, vitis huius cultor extitit, & diligentissime nutrit, ut sanctitatu proferat fructum. Patri igitur æterno debemus, quidquid habemus in Filio, Pater illum, ut veram vitam, putandam, & fodiendam dedit, quando pro omnibus nobis tradidit il-*

los fructus exurgeret, ac repleret mundum. Quod spectant verba illa Psal. 72. Psal. 72. *Tenuisti manum dexteram meam, & voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Ut ergo vitis diuinissima Christus, in passione putaretur, dum ligaretur, dum manus pedesque eius foderentur, dum capiti eius spinarum corona infingeretur, dum sub prælo crucis esset, Pater nobilis agricola illis laboribus aderat, manum eius dexteram tenebat, & in augmentum gloriæ deducebat. Audite Rupertum lib. de gloria, & honore Filij hominis in principio: Interim ait, pro causa valde necessaria, dexteram eius Pater tenebat, id est, fortitudinem eius diffundi volebat, ut eà non rueret, sed opportuno tempore vteretur, iuxta Psalmum tenuisti dexteram meam, & voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Nam reuera Deus Pater, manum dexteram eius tenuit: Deus Pater voluntate sua illum repressit fremitum leonis. Et eo vsque tenuit dexteram illam, ut non statim descenderet de cruce petentibus Iudeis. Postquam ergo tenuit manum dexteram eius, & in voluntate sua deduxit eum: fecit & illud: Et cum gloria suscepisti me, id est, a morte gloriose suscitasti me.*

Quotquot ergo labores pro nobis, hæc vitis in passione pertulit, quotquot gloriæ fructus dedit, totum id Deo Patri debemus, qui faciebat, ne filius sibi parceret, sed bona sua nobis traderet, vniuersa. Hinc ipsemet Dominus Iesus dicebat discipulis suis Ioan. 16. *Venit hora, & iam venit, ut dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: sed non sum solus, quia Pater mecum? O bone Iesus, utique tu ipse in cruce moribundus, querebaris, te derelictum esse à Patre, Psal. 21. Deus meus, ut quid dereliquisti me? quomodo ergo dicis, te etiam in illis densissimis tenebris, non fuisse sine Patris assistentia. Respondet ingeniosè Rupertus ibidem: Tantillum dereliquisse me videbitur: quia filebit, sed, non longè faciet auxilium suum à me: eruet enim à framea animam meam, & de manu canis vnicam meam, à mortuis me resuscitans: & exinde palam ego faciam, quod non reliqueris me solum Pater: quia narrabo nomen eius fratribus meis. Ponderate, vnde probet se non fuisse, derelictum à Patre, nimirum ex eo, quod fratribus suis, hominibus, bona fratris narret: non enim potuit sine Patre esse, qui totum se pro hominibus dedit, quorum salus à Patre procurata, & disposita est. Si ergo Dominus ac Redemptor, noster, quidquid in illo erat, totum adscribit Patri, & nos perfectò, quidquid boni facimus viuendo; ipsi, qui nos rede-*

Rupertus.

Ioan. 16.

Psal. 21.

Christi nū-

quam fuit

derelictus à

Patre.

mit

Y 2

mit suo sanguine, merito adscribere debemus, quia ipse instar vna aureæ, transmittit in nos virtutem viuificam, & fecundâ virtutem meritorum suorum, ut possimus profectum in nostris actionibus habere, & in sanctitate perseverare. Sic B. Laurentius dum in ardenti craticula vreretur, omnes illos cruciatus, quos patienter sustinebat, & viâ tormentorum superabat Christo attribuebat, cuius gratiâ & auxilio hoc ipsi euenit, quod velut aurum purissimum, in igne probatus sit, holocaustum de suo corpore offerens.

Duo folia
argentea B.
Laurentij:

Psal. 115.

S. Hieron.

Verum, ultra hoc B. Laurentius, velut vitis fructifera, etiam folia argentea germinauit, quæ duo potissimum reperio, calicem amarissimæ passionis, & ignitam craticulam. Introducens Regius Vates Martyres in ipsa laniena, & carnificina constitutos, sic eos Deum alloqui fatuit. Psal. 115. v. 14. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Quisnam sit iste calix? quod nomen Domini à potante inuocatum? Respondet S. Hieronymus his verbis: In Hebræo ita habet: calicem IESV accipiam, quæ est iste calix IESV & martyrium. Grandis res est martyrium, quoniam retribuit Domino, quod accipit à Domino. Christus pro ipso passus est, & ille pro nomine ipsius patitur. Hoc ipsum martyrium non est mea virtus, sed gratia Dei, propterea non possunt eum habere, nisi nomen Domini inuocauerint. IESVS vivit, in suo martyre coronatur. Christus igitur, postquam illi infanti nomen IESV impositum est, statim Saluatoris munus, quo sanguis, sanguinis rubricâ signauit, delibans e pectore Virginis, cum lacteis guttis, purpureum martyrij poculum, quod postea usque ad fundum in crucis thalamo potauit, amicisq; distribuit, ut illud bibant inuocato nomine IESV, in eo victoriam, coronam, robur, & gaudium possum esse scientes. Cuius amoris æmuli Martyres, dum sanguine D. IESV spirabant, IESV nomine in corde delitescere, & commorante mixtum, & obnolunt spiritum effabant.

Ecce vobis folium argenteum à fructifera vite B. Laurentio, nimirum calicem passionis, & eruenti Martyrij, cuius caro in maximis tormentis pinguedine lætitiæ delibata, mirum in modum Deo sapiebat, cuius cor inter struem lignorum ardentium hilaritate exultans, & voluptate perfusum, placitum Deo holocaustum factum est. Ut non immerito Cantio. 3. illa sponsæ verba, Cantio. 1. Fulcite me flo-

ribus, stipate me malis, quia amore langueo. LXX. legunt: Vulnerata charitate ego sum, Sanctio Laurentio approprietur, à quodam Neoterico, qui sic diseurrit: Vulnera charitatis esse docet Laurentius, quo nemo amplius Christum dilexit, qui diligebat etiam in ipsis suis corpora cruciatibus. Ideoque citata Cantio, verba, Cahldzus, & Hebræus apud Genes. brardum legunt: Fulcite me ignibus plurimis. Non expetebat Laurentius auratam spondam, nec plumeum stragulum garyophyl, lilio, rosâ, violâ pictum, in quo leniter accubaret; sed pyras, & rogos stridentium flammarum, pro lectisternio, inter vtilata ligna, velut inter frondes virides, & flores recumbebat. Unde Symmachus verba Cantio. vertit: Requiescere me facite in flore: quia prunarum acerui exurentes crudeliter latera, incundiore ei candentibus lilijs, & purpureis floribus videbantur. Tantus enim erat Martyrum amor, qui pro iucundissimis delicijs habebant pati, flammis exuri, aut ferreis vnguib; dilaniari, cum his artibus corpora eorum in cibum regium transmutentur. Si enim falsa gentiliū numina, belluarum immanitate vestita, incredibili atrocitate hominem ad execrabile, & inhonotum sacrificium expostulabant, quid obstat quominus etiam Deus ignibus vtilata Martyrum corpora, in victimas, & cibum sibi deponat. An certe crudelitatem arbitramini: tradere hominem, quem Deus creauit, in combustionem, & cibum ignis? ac permittere pyræ corpus, quod creator plasmauit, ut in cinerem, & famulas abeat? I allimint profecto: non est hæc crudelitas, sed pietas religionis, nam ita Deus filios suos dilectos tractare consuevit. Doctè Tertullianus lib. aduersus Gnosticos cap. 7. Crudelem ait Deum, qui non inteligit, credit, sed enim Syzbarum Dianam, aut Galorum Mercurium, aut Astorum Saturnum, hominum victimâ placari apud saculum legant, ne quisquam retractat, aut non rationem præsumis aliquam, aut inestimabilem, Dei sui voluntatem, Si noster quoq; Deus propriæ hostiæ nomine martyria sibi depostulasset, qui illi exprobrasset suam religionem, & lugubres ritus, & aram, rogum, & pollinctorem sacerdotem, & non beatum amplius reputasset, quem Deus comedisset. Quid elegantius ad rem præsentem afferri potuit: grassante gentilismo hominum sanguinem sitiebat demon, ut perderet, amabat homini bustum, religionis simulatione, ut tartari incendio in æternum arderet. At verò in lege gratiæ Christi, tradi martyrem diris flammis de amore

Chaldeus,

Symmachus,

Tertullianus,

prouenit, ut iusti virtus splendeat, ut charitas erga Deum accipiat incrementum, ut hoc ignis, & amoris condimento, caro fiat diuinæ mensæ ferculum, quod citatus Tertullianus, ultimis illis verbis expressit: Et non beatum amplius reputasset, quem Deus comedisset. Postquam enim flammarum ardore torrentur carnes, sunt aptiores diuinis dapibus, quoniam hoc epulum Deus escit. Hinc vtilatis carnibus suis, B. Laurentius ad conuiuium inuitabat tyrannum dicens: Assatum est iam, versa & manduca. Verum indignus erat, qui tali pascereetur alimento, siquidem Laurentij caro, cibus erat regius, folio argenteo Christi passionis coopertus. Deificæ mensæ dicatum pulmentum erat, quod in craticula, tanquam in mappa, & disco aureo, calorum Regi, eiusque conuiuium offerebatur.

Martyres
sunt fercu-
la diuinæ
mensæ,

Cantic.

Philo.

Cruciatu &
tormenta
sunt reclinatoria
Martyrum,

Alterum folium argenteum, in diris sui martyrij cruciatibus, quo totum eius corpus successiuo motu, & lenta obuersione laterum operiebatur, germinauit B. Laurentius, ignitam craticulam. Ad quod comprobandum Salomonis accubitus, mirabili opere constructus, plurimum conducit. Cantio. 3. v. 10. Vbi dicitur: Ferculam fecit sibi Rex Salomon de ligno Libani: columbas eius fecit argenteas, reclinatoria aureum, ascensum purpureum. Et cur reclinatorium aureum? Fateor quidem bonum esse aurum, sed ad magnificentiam, & ostensionem gloriæ; non verò ad acubationem, & requiem: ad hanc enim poriora videntur puluina, aut culictra plumea, quæ subternantur capienti somnum. Mysterium cognoscite: aurum, cruciatibus, & probationes denotat fidelium, in quibus accumbunt Martyres, sic censet Philo Episcopus Carpatij dicens: Aureo reclinatorio Martyres comparantur: comparantur auro propter fidei probationem, & arum, tensationumq; firmissimum argumentum: tanquam aurum inquit, in fornace probauit eos, & veluti hostiam holocausti accepit eos. Aurum inquam sunt Martyres, probatum, ignitum, fulgens tormentorum crudelium examine. Sed cur summorum dolorum cruciatibus, & pœnis reclinatorium apposuit? quia nimirum charitatis apicem, & diuini amoris robur Salomon aspexit. Postquam enim Dominus IESVS in crucis accubitu animam efflans, reclinauit caput, protinus supplicia, cruces, tormenta, ignes, & quidquid exquisita hominum industria cruciatuum inuenire, ac excogitare potuit, ceperunt esse aurea sponda, amicis sponsi, sanctis Martyribus,

in quibus deliciantur, & requiescunt, adit citatus Philo: Dum pulchritudo celestium gaudiorum paululum monstratur, quasi reclinatorium aureum sit electus, in quo se, vel in hac mortalitate luce contemplando refocillent, ac requiescant. Nihil hoc ipso reclinatorio dulcius, nihil suauius, nihil deniq; diuinum.

Sed, quid mirum, si quædam abbreviatio gloriæ, & celum ipsum patientibus tormenta Martyribus videbantur? celestis quondam visio, & horrore plena, superna manu obijciebatur Ezechielis animo, ad præsens institutum valde accommodata. Et similitudo animalium aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum: hæc erat visio, discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Hos ignes, facies, lampades, anigmaturum velaminibus, & umbris obscuras, reuelat suorum verborum luminibus Theodoretus, istos in suo commentario expandens sapientiæ fulgores: Terribile inquit contemplatio, & horrore plena pœnas præsignificans. Et enim carbonem ignis, & discurrentes lampades, & inde emissa carruscantia, & huc atq; illuc animalium cursus, & a cursu splendor emissus, futura mala declarans. Necdum satis: adhuc post cruciamenta, & vibrantia castigationum fulgura, quæ etiam fortissimi viros consternerent, subiungit sacer textus: Apparuit rota vna supra terram iuxta animalia, & aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris. Symmachus apud Theodoretum, & Aquila apud S. Hieronymum legunt: Sicut visio hyacinthi. Quid sibi vult hæc diuersa lectio? hyacinthum, velut Sapphirum, celestis, siue carulei coloris esse, refert S. Isidorus lib. 16. Etymologiæ, cap. 9. his verbis: Hyacinthus caruleum colorem habens. Ezechielis itaq; rotæ suauē lucentem, & serenam cæli colorem regerebant, hyacinthi specie, ut in tantis terroribus animus Prophetæ releuaretur. Quid est ergo laminis ardentibus, ignitis carbonibus, stridentibus flammis, omne genus pœnarum, cruciatuum præ se ferentibus, rotam hyacinthinam, seu celestis coloris orbem adiungi? An quia in ærumnis constituto, propinquum est celeste domicilium? An quia humani cherubini, qui stigmata IESV in corpore suo portant, circumdati strue ardentium lignorum, correpti vorantibus flammis, strati supra ignitos carbonem, beatitate quadam, & gloria frui videbantur? Equidem ita est: tantum enim præualet Dei dilectio in dilaniato, & semiustulato martyre, ut prunarum immutetur in pauimentum marti-

Theodor.

Symmachus
Aquila.

garitis stratum, rogam in paradysum, & A eius exequias conuenientes, velut supre-

Et quis ignitam Laurentij craticulam, argenteum folium non agnoscer? cuius eiusmodi igneam subfellum, non nisi artificiosa, & omnipotenti Dei manu afabre ad expolienda martyrum corpora construi potuerit. Vocate hic ad examen verba illa Plal. 65. v. 10. Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Quae verba accuratius expendens Aiguanus, supponit ex Vincentio lib. 18. speculi naturalis, in fornacem, & confatorium, aurum, atq; argentum iniici adpurgationem, ad examinationem, ad fabricam, ita scribens: Aurum, vel argentum in ignem mittunt, ut fabricetur, est autem Deus Pater faber: qui fabricatus est aurum, & solem: unde de Filio dicitur: nonne hic est filius fabri? Vterq; autem istorum assidue fabricatur in auro isto, scilicet in nobis. Ioan. 15. Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor, & hoc ad fabricandum, ut formam habeant conuenientem, varijs virtutibus ornatam; & ideo aurum istud semper est in igne tribulationis. En quam praeclarus Architectus, & faber, qui aureum sedile construxit, lapidibus pretiosis tessellatum, varijs decoratum virtutibus, fulgens siderum nitore, in quo Deus quiescat. In igne tribulationis Deus hanc fabricam, & structuram apparauit: quia sicut artifex intra foculum, forci pes, incudes, aurum & argentum explo- rat, ac in incude impositum ictibus torquet, aptum reddit ad vas perficiendum, ut celsaturis & emblematis inclusis, atq; incisus illuminet; ita hominem iustum Deus dirigit, expolit inter ignes, ac cruciatus, ut fiat apta Dei inhabitatio, dum martyr tanquam vas aureum ignitur, & vapor ignis vrit eius carnes: tunc enim fit magnificentior structura, in qua Deus inhabitet.

Christum
B. Lauren-
tium in crati-
cula ignea
simul recu-
buit.

Ne tamen dubitetis, Deum simul cum B. Laurentio in craticula ignea, velut sub folio argenteo, à nimio aestu protegente, simul recubuisse, documentum vobis certum suggero. Quando Isaias post mortem Oziae Regis, vidit caelum apertum, & super solium sedentem virum grandævum, canitie venerandum, ac miro splendore circumdatum, Deum in illo folio sedentem agnouit, & praesentiam astantium Angelorum. Sic enim ipsemet statim subiungit: Seraphim stabant super illud: sex ale vni, & sex alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus volabant. B. Laurentij pariter ignitam illud reclinatum circumde-

disse, videre mihi videor, ad martyrij mum diem, & natalem celebraturos, ac funeri glorioso iusta persoluturos. Audio inquam Angelos de anima Laurentij illud Cantic. 3. Quae est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula sumi? Comparationem explanat Theodoretus. Emissus, Nilus, & Maximus sic loquentes: Quae ex habitu à perturbationibus remoto, per virtutem, & scientiam ad Deum sublata conscendit, velut virgula sumi, quae ab igne syluam depascente leui in aera tollitur. Vbi Salomon in citatis Cantico- rum verbis, non comparauit amorem, spon- sorem, ac illius ascensum ad sublimia, cum igne foculi, sed cum incendio syl- uam depascente, ex quo altiores erum- punt flammæ, & quasi lambunt sidera, ut eius magnitudinem, & incrementum ostenderet. Ceterum non sola tunc ani- ma, velut curru igneo, sumi, & flammæ vorticibus, ac nubibus inuoluta, curri- culo procedebat ad sidera, sed ignei glo- bi leuitate, sed fumo ipso, quem ignis impellit, ad superius caeli fastigium vide- batur contendere. Nam cruciatus ipsos in igne, & fumo expressos, tanquam quid iucundum, & gratum superis ad se auo- cant caeli, ut non sola anima, verum tor- mentis suis, tanquam Regina satelliti- bus, aut pedisequis stipata, ac magno comitatu prosequente triumphorum, ad caelites ascenderet. Unde Symmachus verba illa: tanquam virgula sumi, ita vertit: Tanquam incensi euaporatio. Sistite iam ve- stris obtutibus Beatū Laurentium, igneo cruciatus maceratum, dum eius animus ad caeli domicilium euolaret, supra prunas, & craticulam proiectum, velut thus, aut pastillum odoriferum, ex omni puluere pigmentario, & suauolente confectum, aureo thuribulo impositum, ignem ex- halantem, & odorem suauissimum cru- scantem, immortalitatis habitum, De i & caelitem oblectamenta. Si ergo Angeli sancti Martyrio B. Laurentij astabant, quis non fatebitur in illis cruciatibus, in illo vehemēti igne, Deum simul cum B. Lau- rentio fuisse, ad ostendendum, martyrio nihil sibi magis placere.

Ergone iam desperabunt homines probi, ac Deum timentes, quod occasio- nem ad subeundum martyrium non ha- beant, quasi diuinum amorem sibi aliter demereri non possint. Absit: nam ut re- cte pronuntiat S. Augustinus serm. 32. de sanctis: Tota vita Christiani hominis, si secun- dum Euangelium viuat, crux est, atq; martyrium. Si enim hisce temporibus cruce, gladi- os, ignes, sauos Principes, feras carnifi-

Mortenti
B. Lauren-
tium Angelus
assiste-
bant.

Symmachus.

S. Augustinus.

ces, & quidquid priscis temporibus in A sed vratur, & extinguatur ipsa turpis, & nefaria martyrum passione conspiciebatur, o- cupiditas igne spiritum, concidatur gladio spiritus. mnia hac nobis in pace degentibus ad- Quisquis proinde cum luxuria congre- sunt, atque circumstant, ac proinde vel ditur, carnifq; stimulos praesentens, Dei egregiam Christi confessionem iniqua constantia factam; vel turpem, & igna- timore confusus, eos in semetipso fran- uam negotiationem, quae à Christiana- git, atq; obtundit, velut aurum in forna- disciplina pedem referat, passim videre ce examinatum, & excoctum, & quasi est, Perpetuo quippe luctamur cum vir- cruci affixus euadit. tutibus, ut sibi constare, atq; subsistere possint; & cum vitijs, ne nos infestent, Quod probè agnoscens Gregorius Magnus lib. 3. dialog. cap. 26. cum post egregias iustorum historias, qui in alma Ecclesiae pace vitam finierant, ab eo re- latus, quidam dixisset: Multos horum suspi- cor, martyrium subire potuisse, si eos persecutionis tempus inuenisset. Ipsa hac imprudenti lo- cutione, velut de illustrium virorum In- iuria, non nihil offensus, non solum eos Martyrium subire potuisse, sed etiam reapte subiisse, dum diaboli insidias su- stinentes, cunctis carnalibus desiderijs strenuè restiterunt, ita respondit: De his autem talibus, tantisq; viris, quorum superius me- moriam feci, dicamus, quia si tempus persecutio- nis exstisset, martyres esse potuissent: quia occulte antiqui hosti insidias tollerantes, iustis in hoc mun- do aduersarios diligentes, cunctis carnalibus desi- derijs resistentes, per hoc, quod se omnipotenti Deo in corde mactauerunt, etiam pacis tempore Marty- res fuerunt. Non sola itaq; sanguinis effu- sio, non sola mors in tormentis suscepta, non sola tyrannorum sauitia, & carnifi- cum inhumana tractatio martyres facit; verum etiam fidelis Dei mandatorum, obsequio, integra virtutum possessio, ac vitae inculpatae honesta traditio, mar- tyres reddunt.

Vitijs ge-
nerosè re-
stere, Mar-
tyrium est.

Eccles. 2.

Isaias 48.

S. Bernardus.

S. Chrysostomus.

Vitem igitur fructiferam, B. Lauren- tium vobis produxi; vias aureas, & fo- lia argentea cum germinasse ostendi: quia in suo exquisitissimo martyrio, ca- licem Christi passionis bibit, & in crati- cula ignea argenti instar igne examina- tus est, ut totum eius corpus in odorife- rum holocaustum Deo cederet. Quo- circa sub patrocinium tanti martyris co- fugientes, eumq; debito, qui sanctis de- betur cultu honorantes, postulemus, ut qui per ignem vtilatus, in regium ci- bum Deificae mensae cessit, à nobis sua intercessione, ignita diaboli tela, & ar- dentem peccati fomitem procul repellat.

Gregorius
Magnus.

E O D E M D I E
C O N C I O I I.

Gloria & honore corona-
sti cum. Psal. 8.

Beatus

Beatus Laurentius duplici corona à Domino Deo coronatus est.

Gratia habitualis immediate recipitur in essentia animae.

Ta prae potens Deus Sanctorum suorum est amans; et eos non solum in anima, sed etiam in corpore gloriosos habere velit: gloria quippe ad animam pertinet; honor vero ad corpus. Glorificat Deus animas Sanctorum, quia cum illis in patria medio dono gratiae habitualis intimè vnitus. Hoc aperte docet Sanctus Thomas 1. 2. q. 110. ar. 3. vbi docet, gratiam sanctificantem esse immediatè in essentia animae; tanquam in subiecto, & ratione huius gratiae esse Deum speciali quodam modo in essentia animae, non solum secundum participationem, quae est ipsa gratia; sed etiam secundum suam essentiam; ita quod licet gratia sit ratio vinculi, & vnionis; tamen ipse Deus secundum suam essentiam est intimè vnitus, & praesens essentiae animae, modo quodam speciali, & distincto à communi, quo dicitur esse in omnibus rebus, per essentiam, praesentiam, & potentiam. Et ratio istius manifesta est: quia Deus in via mediante gratia habituali, vnitur animae hominis iusti, ergo etiam in patria mediante eadem gratia, vnitur animae sanctae. Nam anima sancta in patria habet gratiam habitualement sibi inherenterem, cum hæc gratia sit magna perfectio animae secundum suam substantiam, & non importat aliquam imperfectionem repugnantem statui beatitudinis. Atque ex hac speciali & intima Dei vnione cum anima sancta in patria, sequitur in eius voluntate summa rectitudo, ita ut sancti sint omnino impeccabiles, habeant voluntatem immutabilem in bono, ut palam docet Scriptura Sacra, Psal. 83. *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* hoc est, sine fine. Et Isaia 33. *Quid tui videbunt Hierusalem civitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri potest, nec auferentur clauis eius in sempiternum, & faniculi eius nusquam disrumpentur: quia solummodo ibi est magnificus Dominus Deus noster.* Et 1. Petri 1. *Regenerauit nos in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam.* Tandem Apocal. 3. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius.* Quod si ipsam rationem consulerimus, manifestè hanc agnoscemus veritatem. Nam voluntas, quae habet sibi immobiliter coniunctam regulam suae operationis, est omnino impeccabilis; talis autem est voluntas animae sanctae in caelo, quae ratione visionis

beatificae, habet sibi immobiliter coniunctam ipsam bonitatem per essentiam, quae est regula omnis moralis operationis. Et sic voluntas animae sanctae fit omnino impeccabilis, cum iuxta S. Thomam 1. 2. q. 63. ar. 1. peccare nihil aliud sit, quam declinare à rectitudine actus, quem debet habere, quod in anima sancta minime admitti potest. Imò addam amplius, sancti in caelo non solum ab intrinseco, ex ipsa natura beatitudinis redduntur omnino impeccabiles, propterea, quod tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis impeccabiles sint. Ex parte inquam intellectus, quia habent lumen gloriae, & obiectum praesentissimum, videntque omnia, quae ad statum eiusque pertinent, & vniuersa, quae in quouis negotio agenda sunt. Ex parte vero voluntatis, quia sancti vident essentiam bonitatis, & omnem rationem boni, tam vniuersalem, quam particularem: ergo quidquid amant, propter illud summum bonum amant, & sic à rectitudine ac probitate auerti nequaquam possunt. Vnde sancti in caelo etiam de absoluta Dei potentia peccare non possunt. Nam posito efficaci imperio ex parte intellectus, voluntas non potest non prestare obedientiam. Sed visio beata non solum est speculatiua, verum etiam est imperium efficax, quo efficaciter imperat amorem. De 1: ergo necessarium est, ut amor Dei sequatur. Glorificat quoque Deus & corpora Sanctorum suorum, quia illis à suis fidelibus, in mundo honorem exhiberi voluit, quem illis de facto sancta mater Ecclesia exhibet, & exhibendum suadet, ut patet ex septima Synodo art. 4. post mediam. vbi Leontinus sic loquitur: *Sanctos veneramus ut amicos Dei, & honores, qui sanctis impenduntur, in Deum reuertuntur, & qui Martyres colit.* Comprobat S. Athanasius, lib. de virginis. circa finem: *Si inquit, homo iustus ades tuas intraverit, cum timore & tremore occurrens illi, adorabis humi ad pedes illum; non enim eum, sed Deum adorabis, qui illum vnit.* Et S. Damascenus lib. 4. cap. 16. dicit: *Quid ieiunium offerri potest, quin animatio Dei templi, & vniui Dei tabernaculi honor sit adhibendus.* Vbi ostendit sanctos à nobis adorari ut templa Dei & viuam. Et ultimè concludit S. Ambrosius serm. 6. in fine: *Quisquis ait, honoras Martyres, honoras & Christum.* Necdum satis, etiam post illam felicissimam resurrectionem, corpora Sanctorum glorificabit Deus, quia illis quatuor principales dotes conferet. In primis

Peccare quid sit.

Sancti in caelo sunt ab intrinseco impeccabiles.

Leontinus

S. Athanasius

S. Damascenus

S. Ambrosius

Quatuor dotes gloriosorum corporum.

mis subtilitatem, ut per eam corpus ex se animale, & terrestre, efficiatur, quasi celeste, & spirituale, quod est subtile. Deinde impassibilitatem, ut per eam corpus mortale, & corruptibile, reddatur immortale, & ab omni corruptione ac passione prorsus alienum, quod est impassibile. Tertiò, agilitatem, ut per eam corpus ponderosum, & infirmum, quodque suo pondere aggrauat animam, efficiatur perfectae virtutis, ad parendum ei. Denique, claritatem, ut per illam corpus subobscurum, & deformè ratione opacitatis, reddatur pulchrum, perspicuum, & refulgens. Has dotes enumerat D. Paulus 1. ad Corint. 15. dicens: *Seminatur in corruptione, surgit in gloria: seminatur in infirmitate, surgit in virtute: seminatur corpus animale, surgit corpus spirituale.* Istis duobus modis glorificauit Deus fidelem seruum, & martyrem suum, Beatum Laurentium: quia illum & in anima coronauit gloria, & in corpore honore, quod in hodierna concione ostendam.

1. ad Cor. 15.

Lucas 13.

Ad Philipp. 1.

Ad Thessal. 4.

2. ad Cor. 5.

Coronauit in primis Deus B. Laurentium in anima gloria aeternae beatitudinis, quia illi visionem beatificam contulit: nam animae Sanctorum à corporibus separatae, antequam resument corpora in die iudicii, iam de facto essentiam diuinam vident. Quemadmodum docet Scriptura sacra Lucas 23. *Hodie mecum eris in paradiso*, id est, hodie mecum frueris beatitudine, & gloria, Deumque clarè videbis. Ut exponit S. Thomas 3. p. q. 52. ar. 4. ad 3. vbi dicit, quod illud verbum Domini sit intelligendum non de paradiso terrestri corporeo, sed de paradiso spirituali, in quo dicuntur esse, quicunque diuinam gloriam perfruuntur. Hinc illa vox D. Pauli ad Philipp. 1. *Capio dissolui, & esse cum Christo*: quibus verbis ostendit, quod dissoluta habitatione mortali, continuo debeat esse beatus: nam esse cum Christo, est in vita beata in perpetuum regnare, ut patet ex illo 1. ad Thessal. 4. *Et sic semper cum Domino erimus.* Et 2. ad Corint. 5. *Scimus, quoniam si terrestri domus nostra huius habitationis dissoluta, quod habitationem habemus ex Deo, domum non manu factam, sed aeternam in caelo.* Vbi euidenter loquitur de gloria aeterna. Tandem, 2. ad Corint. 5. *Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Cuius peregrinationis rationem statim subiungit Apostolus, inquit: *Per fidem ambulamus, & non per speciem.* Audemus autem, & voluntatem habemus bonam, peregrinari à corpore, & praesentem esse ad

Deum. Sed peregrinari à corpore, est absentem esse à corpore, in illoque non esse; non peregrinari verò à Deo, sed ad illum praesentem esse, est non per fidem ambulare, sed per speciem diuinam naturam, & pulchritudinem, faciemque, ad faciem Deum videre. Ergo animae Sanctorum separatae à corporibus, ambulantes per speciem Dei essentiam videntes, suntque verè beatae. Hoc ipsum docet Concilium Trident. Sess. vltima, vbi Eugenius Papa ita loquitur: *Definitum est, quod animae, qui post baptismum susceptum, nullam omnino maculam incurrerunt, illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exuta, sunt purgatae, in caelum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum, & vnum, sicut est.* Nec non ratio id ipsum suadet: quia intellectus ad suam operationem non indiget corpore, nisi propter phantasmata, in quibus veritatem intelligibilem contuetur. Ergo cum perfecta hominis beatitudo, consistat in visione diuinæ essentiae, quae per phantasmata videri non potest, potest eam anima separata videre, & beata esse.

Concilium Trident.

Nec valet, quod Scriptura sacra indicare videatur, primum beatitudinis, & visionem Dei, referuari usque in diem iudicii, ut habetur Matthaei 20. *Cum seruus (id est in fine mundi) factus esset, dicit Dominus vineae, procuratori suo: voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimo usque ad primos.* Et cap. 25. *Ibunt hi in supplicium aeternum; iusti autem in vitam aeternam.* Similiter S. Paulus 2. ad Thimot. dicit: *Reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die.* Hoc est, in die extremi iudicii. Nam primus locus S. Matthaei, non solum de fine mundi, & iudicio vniuersali; sed etiam de fide cuiuslibet hominis, & iudicio particulari, explicatur à Glossa interlineari. Secundus itidem locus cap. 35. Explicatur de reddenda mercede. Tandem, locus S. Pauli de reddenda corona, seu pramio in die iudicii, intelligi debet, tunc nouo modo, nimirum noua, & publicè sententià, non solum animae, sed etiam toti homini, primum reddendum esse. Quoties autem S. Patres, tam Graeci, quam Latini contrarium loquuntur, intelligendi sunt loqui de perfecta, & consummata illa felicitate, quam post corporis resurrectionem expectamus, quae non erit in sanctis usque ad diem iudicii: tunc enim dabitur illis duplicata stola, tunc totus homo glorificabitur, & omne desiderium, tam corporis, quam animae adimplebitur.

Matth. 20. & 25.

2. ad Thimoth.

cur.

Isaia 31. tur. Iuxta illud Isaia 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculo fiducia, & in requie opulenta.*

Quærent hic aliqui, in quonam etiam consistat beatitudo formalis, quæ nihil est aliud, nisi ipsa possessio, seu consecratio beatitudinis obiectivæ. Et respondent Theologi, eam consistere essentialiter in visione divinæ essentia, tam secundum rationem absolutam; quam secundum relationem, nimirum ut est in personis. Quoniam ad essentiam beatitudinis spectat, videre Deum, sicut est in se, ut constat ex illo primæ Ioan. 3. *Similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est;* iam

verò si essentia divina videretur, non visis attributis, & omnibus personis, non videretur Deus, sicuti in se est: quia Deus in se formalissimè, est totum hoc nimirum essentia, attributa, & personæ.

Stat firmiter pro hac veritate S. Gregorius Nazianzenus Orat. 15. quæ est in plagam grandinis, num. 30. ubi sic loquitur: *Sancta regna, Trinitatis contemplatio, in qua ego vel sola, regnum calorum magna ex parte possum esse censeo.* Vbi aperte beatitudinē formalem constituit in visione divinæ essentia, tam secundum rationem absolutam; quam secundum relationem. Sueder eandem veritatem & ipsa ratio: quia

visio constitutiva essentia beatitudinis, debet esse visio summi boni, iuxta illud Exodi 33. *Ego ostendam tibi omne bonum.* Verum si beatitudo formalis consisteret in visione divinæ essentia, secundum se præcisè consideratæ, non videretur Deus ut summum, & omne bonum: quia non videretur infinita perfectio, quæ convenit illi ratione attributorum, aut ratione consistendi in tribus personis, non videatur, visâ, quæcunque alia videatur, non videtur ut summa; quemadmodum neque esset summa, si de facto ea, quæ non videtur, sibi deesset.

Vnde neq; divina essentia sine attributis, neque essentia aut attributa sine personis, neq; una persona sine alia potest videri: proinde omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & necessario, indispensabiliter à quolibet b. ato debent simul videri. Hoc aperte docet Scriptura sacra; Ioan. 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum.* Quæ verba S. Hilarius 7. de Trinit. Cyrillus lib. 9. in Ioan. Nazian. orat. 49. explicant de visione clara, & intuitiva, docentq; his verbis, à Christo significari, necessarium esse, ut qui videt ipsum, videat & Patrem. Cum ergo iuxta citatos Patres, eadem sit ratio de

essentia divina, collatâ cum relationibus, & è contra; aut de quacumque relatione comparata ad reliquas, consequens est, ut iuxta hæc Christi Domini verba, oporteat visâ essentiâ, videri relationes, ac è contra; & similiter visâ unâ personâ, videri alias. Et ratio manifesta est: quia implicat essentiam divinam videri quidditatiuè, quin videantur eius prædicata quidditatiua: ergo quoq; implicat videri eandem sine personis, & consequenter simpliciter implicabit, videri unam personam sine alia. Nam licet personæ non sint de conceptu quidditatiuo essentia, sed solum modò, aut quasi modi intrinseci illius; hoc tamen, quòd est essentiam esse communicabilem, per modum actus purissimi, personis Trinitatis, est de conceptu quidditatiuo illius: non potest autem videri quidditatiuè, prout est dicto modo communicabilis prædictis personis, quin tales personæ videantur. Cum igitur repugnet videri quidditatiuè aliquam personam divinâ, non visâ quidditatiuè natura divinâ ipsius, idèd sicut repugnat videri quidditatiuè essentiam, & naturam divinam, non visis tribus personis Trinitatis: ita pariter repugnat videri unam personam sine alia.

Et licet Scotus in 1. sentent. dist. 1. q. 2. & 3. oppositum teneat nixus hac ratione. Pater æternus prius origine, quam generetur Filius, & Spiritus Sanctus producat, est perfectè beatus: quia est completè & perfectè Deus. Sed non per visionem personarum, cum in illo priori adhuc non sint personæ Filij, & Spiritus Sancti: ergo per visionem solius divinæ essentia secundum rationem absolutam, & sic beatitudo formalis consistit in visione divinæ essentia secundum rationem absolutam tantum; non verò etiam secundum rationem relationem.

Quod sic confirmat Scotus. Beatitudo in Deo præintelligitur relationibus, & personis: ergo non consistit in visione earum. Consequentia videtur tenere: quia beatitudo nequit intelligi sine eo, in cuius visione consistit. Antecedens etiam facile probatur, quia ut frequenter docet S. Thomas, essentialia præintelliguntur notionalibus sed beatitudo Dei, cum sit quid absolutum, pertinet ad essentialia; relationes verò & personæ, ad notionalia: ergo beatitudo in Deo præintelligitur relationibus, & personis. Hoc tamen non obstat: nam ad hoc argumentum respondent aliqui, maiorem solum in hoc sensu veram esse, A

ut sunt in se, & in ipsa essentia formaliter, neq; aliter appetitus eius satiari, & quiescere posset. Gloriantur itaq; animæ beatæ in cælo de hac corona gloriæ, quòd manifestam sanctissimæ Trinitatis cognitionem habeant, illud Ioan. 16. occincentes: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti IESVM Christum.* Gloriantur & anima Beati Laurentij de claritatis visione: quia dum esset in carcere tenebroso, hoc est, in corpore mortali (quod sancti carcerem reputant, idèdq; vigilijs, & abstinentijs ipsum domant, ac macerant, ut citius exeat incarcerationis spiritus, sentientes, quòd exitum, eius erit ad liberationem, & gloriam iuxta illud Sapientis Ecclesiastici 4. *De carcere, catenisq; interdum quis egreditur ad regnum, nesciebat quomodo Deus sit trinus, & vnus, Deus & homo; nunc verò post exitum ex isto carcere, hæc omnia manifestè videt, attestante D. Paulo 1. ad Corint. 13. Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Proinde delectatur de hac corona gloriæ feliciter obtenta.

Quærent enim non immeritò Theologi, an etiam delectatio requiratur ad beatitudinem, & concorditer omnes assueverant requiri, tanquam aliquid concomitans eam; quemadmodum calor necessario requiritur ad ignem, tanquam quid concomitans ipsius naturam. Quod deducunt primò ex Scriptura sacra, Ioan. 16. *Utrum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Et Matthæi 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Et Psal. 15. *Delectationes in dextera tua usq; in finem, id est, ut exponit D. Augustinus, gloria conspectus tui.* Et 1. Petri 4. *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* Deducunt præterea ratione fundamentali: quia visio Dei, in qua consistit essentia beatitudinis formalis, siue consideretur ut visio, siue ut beatitudo, ex natura sua est causa gaudij in vidente. Quod de visione, ut visio est, manifestum habetur: quia delectatio sequitur ex operatione, idq; tantò efficacius, & perfectius, quanto operatio est perfectior. Sed visio ut visio, est perfectissima operatio, & contemplatio perfectissima: ergo ex visione præcisè sumpta, ut visio est, sequitur maxima delectatio. De visione etiam ut est beatitudo, res clara: quoniam ex consecutione boni amati, aut convenientis, sequitur quies appetitus, quæ est delectatio, sed visio ut est beatitudo, est consecutio

essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

ioem solum in hoc sensu veram esse, A

ut sunt in se, & in ipsa essentia formaliter, neq; aliter appetitus eius satiari, & quiescere posset. Gloriantur itaq; animæ beatæ in cælo de hac corona gloriæ, quòd manifestam sanctissimæ Trinitatis cognitionem habeant, illud Ioan. 16. occincentes: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti IESVM Christum.* Gloriantur & anima Beati Laurentij de claritatis visione: quia dum esset in carcere tenebroso, hoc est, in corpore mortali (quod sancti carcerem reputant, idèdq; vigilijs, & abstinentijs ipsum domant, ac macerant, ut citius exeat incarcerationis spiritus, sentientes, quòd exitum, eius erit ad liberationem, & gloriam iuxta illud Sapientis Ecclesiastici 4. *De carcere, catenisq; interdum quis egreditur ad regnum, nesciebat quomodo Deus sit trinus, & vnus, Deus & homo; nunc verò post exitum ex isto carcere, hæc omnia manifestè videt, attestante D. Paulo 1. ad Corint. 13. Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Proinde delectatur de hac corona gloriæ feliciter obtenta.

Quærent enim non immeritò Theologi, an etiam delectatio requiratur ad beatitudinem, & concorditer omnes assueverant requiri, tanquam aliquid concomitans eam; quemadmodum calor necessario requiritur ad ignem, tanquam quid concomitans ipsius naturam. Quod deducunt primò ex Scriptura sacra, Ioan. 16. *Utrum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Et Matthæi 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Et Psal. 15. *Delectationes in dextera tua usq; in finem, id est, ut exponit D. Augustinus, gloria conspectus tui.* Et 1. Petri 4. *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* Deducunt præterea ratione fundamentali: quia visio Dei, in qua consistit essentia beatitudinis formalis, siue consideretur ut visio, siue ut beatitudo, ex natura sua est causa gaudij in vidente. Quod de visione, ut visio est, manifestum habetur: quia delectatio sequitur ex operatione, idq; tantò efficacius, & perfectius, quanto operatio est perfectior. Sed visio ut visio, est perfectissima operatio, & contemplatio perfectissima: ergo ex visione præcisè sumpta, ut visio est, sequitur maxima delectatio. De visione etiam ut est beatitudo, res clara: quoniam ex consecutione boni amati, aut convenientis, sequitur quies appetitus, quæ est delectatio, sed visio ut est beatitudo, est consecutio

essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

ioem solum in hoc sensu veram esse, A

ut sunt in se, & in ipsa essentia formaliter, neq; aliter appetitus eius satiari, & quiescere posset. Gloriantur itaq; animæ beatæ in cælo de hac corona gloriæ, quòd manifestam sanctissimæ Trinitatis cognitionem habeant, illud Ioan. 16. occincentes: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti IESVM Christum.* Gloriantur & anima Beati Laurentij de claritatis visione: quia dum esset in carcere tenebroso, hoc est, in corpore mortali (quod sancti carcerem reputant, idèdq; vigilijs, & abstinentijs ipsum domant, ac macerant, ut citius exeat incarcerationis spiritus, sentientes, quòd exitum, eius erit ad liberationem, & gloriam iuxta illud Sapientis Ecclesiastici 4. *De carcere, catenisq; interdum quis egreditur ad regnum, nesciebat quomodo Deus sit trinus, & vnus, Deus & homo; nunc verò post exitum ex isto carcere, hæc omnia manifestè videt, attestante D. Paulo 1. ad Corint. 13. Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Proinde delectatur de hac corona gloriæ feliciter obtenta.

Quærent enim non immeritò Theologi, an etiam delectatio requiratur ad beatitudinem, & concorditer omnes assueverant requiri, tanquam aliquid concomitans eam; quemadmodum calor necessario requiritur ad ignem, tanquam quid concomitans ipsius naturam. Quod deducunt primò ex Scriptura sacra, Ioan. 16. *Utrum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Et Matthæi 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Et Psal. 15. *Delectationes in dextera tua usq; in finem, id est, ut exponit D. Augustinus, gloria conspectus tui.* Et 1. Petri 4. *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* Deducunt præterea ratione fundamentali: quia visio Dei, in qua consistit essentia beatitudinis formalis, siue consideretur ut visio, siue ut beatitudo, ex natura sua est causa gaudij in vidente. Quod de visione, ut visio est, manifestum habetur: quia delectatio sequitur ex operatione, idq; tantò efficacius, & perfectius, quanto operatio est perfectior. Sed visio ut visio, est perfectissima operatio, & contemplatio perfectissima: ergo ex visione præcisè sumpta, ut visio est, sequitur maxima delectatio. De visione etiam ut est beatitudo, res clara: quoniam ex consecutione boni amati, aut convenientis, sequitur quies appetitus, quæ est delectatio, sed visio ut est beatitudo, est consecutio

essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

Essentia divina sine attributis videri non potest.

secutio summi boni: ergo ex visione, ut A ei aliquod damnum, ut docet Salomon Sapient. 8. *Non habet amaritudinem conuersio illius, nec radium conuersus eius.* Ergo beatus propria voluntate non potest amittere hanc beatitudinem. Similiter non potest eam amittere Deo subrahente, quia cum subtrahio beatitudinis sit quidam poena, non infligitur à iusto iudice, ut est Deus, nisi ob culpam, quam beatus committere nequit, cum ad visionem diuinæ essentiae, necessariò sequatur re-ctitudo voluntatis. Non deniq; potest hanc beatitudinem amittere, virtute al-terius agentis creati, aut creabilis: quia mens Deo coniuncta per visionem bea-tificam, supra omnia agentia creata ele-uatur, proinde ab huiusmodi coniunctio-ne, non potest excludi actione aliquius agentis creati.

Ioan. 16.

Beatitudo
perfecta se-
mel habita
est inamissi-
bilia.

Sapient. 7.

Matth. 18.

Apocal. 3.

Sexta Syn-
odus.Concilium
Lateran.

Sapient. 7.

Psalm. 16.

Hinc grauis est cōcertatio inter Theo-
logos, an beatitudo, perfecta semel ha-
bita, possit amitti, necne? Scorus in 4.
senten. dist. 49. §. *Hic sunt duo, & 5. Dico*
ergo, existimat, beatitudinem sola Dei
voluntate, non autem ab intrinseco per-
petuam esse. Nihilominus certum est,
beatitudinem perfectam, quæ post mor-
tem electos Dei manet, semel habitam
esse inamissibilem. Veritas hæc non o-
perose deducitur ex Scriptura sacra, quæ
beatitudinem futuræ vitæ in omnibus
beatis, perpetuam esse proclamat, ut Sa-
pientia 7. Iusti autem in perpetuum viuunt. Et
Matth. 25. *apud Dominum est merces eorum.* Et Matth. 25.
Ibunt hi in supplicium æternum; iusti autem in vi-
tam æternam. Et Apocal. 3. *Qui vicerit, faci-*
am illum columnam in templo Dei mei, & foras
non egredietur amplius: ergo beatitudo for-
malis semel habita, non potest amitti.
Eadem veritas definita est in Concilijs,
in primis in Sexta Synodo generali. A-
ctiōne 11. in epistola Sophronij appro-
bata, Actiōne 13. ubi dicitur: *Vitam illam,*
quæ post præsentem vitam futura est, credimus in
æternum permanfuram. Item in Concilio La-
teran: Sub Innocentio tertio, cap. *Fir-*
miter, de summa Trinitate, & Fide Catho-
lica, sic definitum habetur: *Omnes cum suis*
proprijs resurgens corporibus, quæ nunc gestant, ve-
recipiant secundum opera sua, suis bona fuerint,
suis mala: illi cum diabolo penam æternam, &
isti cum Christo gloriam sempiternam. Quibus
verbis palam ostendunt Concilia, bea-
titudinem formalem semel habitam esse
inamissibilem. Quod ex ipsa ratione bea-
titudinis speciali ad oculus patet. Quia
impossibile est, quod aliquis videns di-
uinam essentiam, velit eam non videre,
cum omne bonum habitum, quo aliquis
carere vult, aut est insufficiens, & ideo
loco eius queritur aliud sufficientius.
Aut certe habet aliquod incommodum
annexum, propter quod in fastidium ve-
nit. Sed de visione beatifica nihil horum
dici potest: non enim est bonum insuffi-
ciens: nam replet animam omnibus bo-
nis, cum eam coniungat fonti totius bo-
nitatis, ut habetur Sapient. 7. *Venerunt mihi*
pariter omnia bona cum illa. Et Psalm. 16. *Satis-*
bor cum apparuerit gloria tua. Non etiam ha-
bet aliquod incommodum annexum,
cum nihil requiratur ad eam, quod vel
beatum priuet aliquo bono, vel afferat

Et ideo beatus non potest cessare ab
actu visionis beatificæ propter defectum
potentia videndi: quoniam potentia vi-
dendi in hoc casu, est intellectus illustra-
tus lumine gloriæ; iam verò neq; intel-
lectus, neq; lumen gloriæ, potest naturā
suā deficere, cum utrumq; naturā suā in-
corruptibile sit, neq; aliter possit corrup-
pi; quā Angelus, aut anima rationalis,
hoc est, per solam subtractionem diuinū
influxus, quo conseruatur. Ex quo faci-
le innotescit, beatitudinem non sola Dei
voluntate, sed etiam ab intrinseco & per-
se perpetuam esse. Nam beatitudo non
solum ideo erit perpetua, quod illam
Deus libere velit conseruare in perpetu-
um; sed etiam quia non habet, unde
possit amitti, & deficere. Et hanc per-
petuitatem visionis beatificæ cognoscunt
beati, siquidem ista cognitio pertinet, ad
perfectiōnem status beatifici, ut eā possit
beatus gaudere, & de sua perpetua, ac
summa felicitate securus esse. Hoc ex-
presse docet S. Augustinus Enchiridij
cap. 29. ita loquens: *Placuit vniuersitati*
creatori, ut multitudo Angelorum, quæ cum Deo
præextiterat, de sua certissime cognita semper fe-
licitate futura gauderet. Et lib. 11. de Ciui-
tate, cap. 32. *Angelos inquit sanctos in subli-*
mibus celi sedibus de sua superna, & vera felicitate
securos, & certos esse nemo ambigat. Idem docet
S. Cyprianus de mortalitate aicis: *Ma-*
gnus ille nos charorum numerus spectat
parentum, fratrum, filiorum, frequens
nos & copiosa turba desiderat, iam de
sua immortalitate secura, & adhuc de
nostra salute sollicita.

Beatus non
potest ces-
sare ab actu
visionis bea-
tificæ.

Coronauit præterea Deus B. Lauren-
tium coronā honoris, quia reliquias cor-
poris eius mundo ad venerationem pro-
pouit,

Reliquie
sanctorum
seruandæ, &
honorandæ
sunt.

posuit, & idem martyrij eius gloriōse su-
cepti à populo celebrari voluit. Quip-
pe reliquias sanctorum meritò à fidelibus
& conseruantur, & cum magna reueren-
tia ac veneratione tractantur. Si epim
in veteri testamento Gen. 49. & 70. &
Exodi 15. legimus, ossa Iacob, & Ioseph,
magno honore esse conseruata, & sepul-
turæ tradita. Et Deutor. ultimo, credun-
tur Angeli Domini sepeliuisse corpus
Moysis, in loco hominibus vsq; in hodi-
ernum diem ignoto, ut fatetur sacra pa-
gina loquens: *Et non cognouit homo sepulchrum*
eius, vsq; in præsentem diem. Si Stephanum
lapidatum curauerunt viri timorati, &
fecerunt planctum magnum super eum.
Cur in Ecclesia Christi reliquias Sancto-
rum non licebit, populo fideli venerari?
cum hoc vniuersalis Ecclesiæ traditio,
& consensus suadeat, quod sic deduco.
In primis de vsu Ecclesiæ Romanæ anti-
quissimo, constat ex Cornelio Papa epi-
stola 1. ubi tractat de translatione cor-
porum Beati Petri & Pauli, suo tempore
facta à catacumbis ad ea loca, in quibus
martyria sunt passi. Hinc S. Hieronymus
contra Vigilantium refert, summos Pon-
tifices solitos esse suprareliquias Sancto-
rum Apostolorum Deo sacrificium offer-
re, & coram eis semper luminaria fuisse
accensa. Comprobat S. Gregorius lib. 3.
dialog. cap. 24. Chrysosth. homil. 32. ad
Rom. circa finem, qui ciuitatem Roma-
nam inde maximè extollunt, quod in ea
reliquiæ Apostolorum condita sint, eam-
que corpore S. Pauli circumuolui exo-
prat. Sic in Ecclesia Constantinopolita-
na, reliquie Sanctorum Andreæ, Lucae,
& Timothei summo honore coluntur,
teste sancto Hieronymo contra Vigi-
lantium. In Ecclesia Antiochena cor-
pus S. Ignatij in magna veneratione ha-
betur. In Ecclesia Alexandrina caput
Ioannis Baptiste cum summo honore
seruari refert Rufinus lib. 2. cap. 28. In
Ecclesia Hierosolymitana sedem, seu Ca-
thedram S. Iacobi, singulari Dei proui-
dentiā conditas esse, & non solum ab in-
colis, sed etiam ab vniuersis fidelibus,
religionis causā eò venientibus adorari
ex antiquissima traditione constat.

Deus mira-
culis com-
probat ve-
nerationem
sanctorum.

Imò & Deus ipse varijs signis, & mi-
raculis, per Sanctorum reliquias, tan-
quā per diuinā organa effectis, earum
adorationem approbavit. Nam ossa Eli-
sei suscitauerunt mortuum. 4 Reg. 13. *Qui-*
dam autem sepelientes hominem, viderunt latran-
culos, & proiecunt eum in sepulchro Elisei,
quod cum totigisset ossa Elisei, reuixit homo, & stetit

supra pedes suos. Similiter sudaria, vel semi-
cinctia Pauli ad infirmos deferebantur,
tanquā certissima contra vim morbi
remedia, Act. 19. *Et recedebant ab eis lan-*
guores, & spiritus nequam egrediebantur. Quin
etiam vmbra Petri liberabat homines ab
infirmis suis. Hinc Ecclesia sancta
honorat sanctos templis D. o. dicatis
licet enim hæc primariò ad Deum refe-
rantur, cui in illis sacrificium offertur,
propter quod, templa, vel altaria dicun-
tur; secundariò tamen in memoriam ali-
quorum Sanctorum, vel ad eorum reli-
quias honorificè seruandas instituta sunt.
Quam ob causam vocari solent basilicæ,
seu memoria Martyrum S. verò Chry-
sosthomus homil. 28. ad populum, *Da-*
mos regias, aratorias, ades, & martyrum mem-
oria appellat. Vnde S. Damascenus lib. 4. *Damasc.*
cap. 16. *An non inquit, honorandi sunt, qui te-*
ritus humani generis patriam se proficiuntur? Ha-
norandi quidem, & ita certe, ut in eorum nomi-
ne templa Deo extruantur, dona offerantur, eorum-
que memoria colantur, atq; in eis spiritualiter or-
blestemur. Honorat insuper Ecclesia san-
cta ieiunijs, vigilijs, peregrinationibus, &
alijs id genus actionibus sanctos Dei, ut
fusse docet S. Hieronymus episcopo, contra
Vigilantium, Leo Papa in suis concioni-
bas, de ferijs quatuor temporum, Ala-
nus dialog. 3. à principio, & cap. 21.

Quis hoc non videt in Beato Lauren-
tius, qui pro iucundissimis delicijs habu-
it, pati, flammis exuri, an non ubiq; ter-
rarum, atq; gentium singularis honor, &
adoratio à populo fideli eidem deferretur.
Inter gliscientes camini Babylonicæ flam-
mas, & incendia terribiliter ardentia pro-
iecti tres pueri, neq; ardoris cruciaban-
tur angore, neq; inter combustas mal-
leoli machinas in horrescebant, sed sua-
uissima celestis spiritus recreabantur,
spiratione, humidq; roris irrorabantur
aurā, Angeli ministerio: Daniel. 3. *Fecit Daniel.*
medium fornacis quasi ventum rorem flantem, &
non tetigit eos omnino ignis. Iam enim Ange-
lica diligentia, diuina protectio, tormen-
ta in oblectamenta mutauerat, flammæ
montes in altum elati, purpurea erant
velamenta, quæ innocentes pueros o-
bumbarent; camini æstantis pavimen-
tum, stratum pretiosis lapidibus, velut
paradisus arboribus confusus, aut pra-
tum pulcherrimis floribus distinctum,
quos pedibus premerent pueris, videba-
tur. Floridè id Theodoro in cap. 3. Theodor.
Danielis exponente: *Tanta autem intus pre-*
stata præcones serenitatis, Deum colentes seveban-
tur, ut per ignitos carbones, quasi per quasdam ro-

fas incederent. Magnum sanè pietatis, & fidei miraculum inter clibani fumum emicuit, dum pueri incederent per ignes, tanquam flores, dumq; calcarent pedibus ignitas prunas, videbantur terere margaritas, aut molles rosas, quibus ornarent pedes, caput coronarent.

B. Laurentii Verum conferte nunc si placet, B. Laurentium cum illis tribus pueris, & facile deprehenditis, quia in eius Martyrio amplius diuina virtus emicuit. Pueros Chaldaeos contemnere cruciatus in florida iuuenta, magnum erat; astutantis fornacis prunas conculcare, diuinæ virtutis opus erat; sed maius quid, & augustius post Christi aduentum martyri Laurentio reservatum est, ut placidè recumberet supra prunas, magna æquanimitate huc, illuc totum versaret, & volutaret corpus, tanquam in molli strato, aut floribus requiescens, adeo, ut stuporem orbi, & prodigiosum Angelis spectaculum iniiceret. Audite D. Ambrosium serm. 17. sic fantem: Legimus Ananiam, Azarsam, & Misael beatissimos pueros, à Rege in camino ignis inclusos, in penarum suarum deambulasse flammis, & ignitos globos pedibus conculcasse. Vnde & B. Laurentius non minori gloria est præferendus; siquidem illi in penarum suarum flammis ambulant, hic in ipso supplicij sui igne discumbit, & illi vestigijs pedum conculcant incendia, hic laterum suorum deuotione restinguit, & illi inquam stantes in penis, eleuatis manibus orabant Dominum; hic autem prostratus in sua pena toto corpore Deum deprecatur. Ergo Beato Laurentio, maioris patientiæ, & cruciatûs prærogatiua defertur, & magnificentior triumphus apparatur: siquidem Chaldaeorum pueri, in fornace, velut in ambulacro gradiebantur, leuiq; contingebant tormenta vestigio. At verò Beatus Laurentius, ut lauro Martyris eximij decoraretur, in craticula velut defixus perstabat, constrictus charitatis vinculis, & horrendis incendijs flammis cōburendos, decoradosq; prætendebat lacertos artus, oblectationē, & requiem inueniens in supplicio. In ipsis ignibus vtilitatem corpus, tanquam in lectulo strato conchyliato peristromate leuiter reclinabat, & versabat, ut totum à pedibus ad caput ignitæ linguæ lingerent, & depascerent, ut sic totum ornaretur aureolis, & palmis, dum cremata pellis scinderetur, hiantesq; vulnera, turgentium bullarum vitionibus patula, pietatis spiramina, plurimis oribus, & linguis diuinum Numen exorarent.

Admiramini forsan, vnde tanta Bea-

to Laurentio magnanimitas, & patientia, in cruciatibus? equidem nō aliunde, nisi ex summo amore, quo in Deum flagrabat. Duo tunc ignes prouocabantur ad pugnam, terrenus nimirum, & fidei ardor, atq; diuinæ charitatis flamma, sed inuictus ignis amoris in Laurentio retulit palmam, dum lignorum rogo caro, & dilectionis incendio concremaretur. Ita insuperabile robur est, quod Deus dilectioni indidit, ut ei omnia cedant. Vnde dicit Theodoretus: Ita fortis est charitas, quia primum voluitur est, deinde circum alas suas habet flammam ignis, & scintillas ei aculat. Quid autem cum tam ignea, flammæq; sit, ea possit esse vehementius? præsertim cum ignis eius sit, ex eo generat ignium, qui non extinguuntur. Quod prophético spiritu prædixit Isaias, cap. 47. loquens: Non sunt pruna, quibus calefiant, nec focus, ut sedeant ad eum. LXX. legunt: Habes carbonem ignis, sedebisq; supra eos, hi erunt tibi in adiutorium. Quid amplius ad gloriam D. Laurentij accommodari potest, qui non solum sedit supra carbonem, sed recubuit, & placidè. In supplicio enim & incendio inuenit quietem ac oblectamentum, & ipsaq; prunæ fuerunt ei in adiutorium: quia transiens per ignem, deductus est in refrigerium, ut ignis diuinæ Charitatis inextinguibilis, victoriam consummatam de igne terreno reportaret.

Quando Dominus Iesus, tormentorum acerbitates in cruce sustinens, exclamauit voce magna, Sitio, vnus militum myrrhatum vinum, siue acetosum ei obtulit; at ille poculum acetum inspidum constanter respuit, Matth. 27. Cum ergo accepisset IESVS acetum, & gustasset, noluit bibere. Gustauit, sed non bibit acetum, ut obseruat Hugo Cardinalis in citatum Scripturæ locum. Cuius facti rationem reddit Hugo, ne scilicet ignem charitatis, (quo in genus humanum ardebat, salutem nostram optando) extingueret.

Cum ait, & quidam ignis materialis sit, qui grauius nominatur, qui non potest aqua naturalibus extinguari, sed acetum extinguitur. Sic & charitatem propria cordis malitia potest extinguere, quæ acetum est, quod noluit Dominus in cruce bibere. Erat in Domino Iesus diuinus amoris ignis, fluentis, & vndis passionum plus fulgens, & ardens, ideo noluit acetum potare, ne aliqua species culpæ hanc flammam extinguere videretur. Quid melius? materialis ignis respersus, aquarum fluentis maiori flammâ inardescit, & solo acetum extinguitur, ita quoq; ignis amoris Dei, contra omnes ærumnas inuictum exierit robur, & solo peccati acetum, ac fellea

vnâ

quæ restinguitur, ideo B. Laurentius maluit ignes, & accumulata tormenta sustinere patienter, quam vel minimum de aceto malitiæ gustare, ut sic ignis diuinæ charitatis inextinguibilis semper in illo permaneret.

Produxi igitur vobis gloriosum Christi Martyrem B. Laurentium, duplici corona à Domino Deo coronatum, nimirum gloriâ æternæ beatitudinis in anima, quæ in æternum non auferetur ab eo, cum visio beatifica semel obtenta sit inamissibilis: & honore in corpore, quia & reliquias eius mundo, omni venera-

tione colendas reliquit, & festi huius celebrationem solemnem à populo fidei quotannis fieri voluit. Quocirca veneremur tantum Martyrem igneo cruciatu maceratum, & de corpore eius vtilato, velut thus odoriferum ex omni puluere pigmentariò, ac suaueolente confectum, Domino Deo in hodierna celebritate offeramus, humiliter

postulantes, ut hoc suauissimo odore placatus Deus, à nobis ignem, & omne malum auertat.

DIE SANCTI HYACINTHI.

CONCIO.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Luca 12.

Sanctus Hyacinthus fascia D. Domini præcingi studuit, ut bonis operibus omnibus ad virtutem prælucret.

Reponere mihi S. Euangelii Aristis, ipsaq; sensibus tuis magis dilucide sta loqui videtur, cum prius lumbos præcingere; quam lucernas accendere præferibat, utiq; prius lucerna accendenda est, ut facilius postea ad eius lucem lumbi præcingantur: alioqui in tenebris, & temerè præcingendi essent. Ne miremini: à lumbis enim rectè præcinctis, lucernæ lux aduenit. Auctore Theophylacto, in citatum scripturæ locum: Notandum ait, quod primò iubetur lumbos præcingere, secundò lucernas ardere. Nam primò quidem est operatio; deinde speculatio. Ad quod pulchrè alludit Origenes, homil. 11. in B. Genesim ita scribens: Maior enim ad sapientiam sensibus nostris capacitas inest, cum mortificatio Christi circumfertur in corpore nostro mortali. Quid elegantius dici potuit? Nam ut ore Salomonis loquar, Sapient. 9. v. 15. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et in hoc sensu Seneca, Marciam in consolatione cap. 24. ita allocutus est. Hæc quæ vides ossa, circumuoluta neruis, & obductam cutem, vultumq; & ministras manus, & cetera quibus inuoluti sumus, vincula animorum, tenebræ sunt. Obruunt huius animus, offuscatur, inficitur, arceatur à veris, & sui in falsa coniectus. Ergo quantum corpori detraheris, quantum te à carnis societate expedieris; tantò capaciorem sapientiæ locum fece-

ris, ipsaq; sensibus tuis magis dilucide irradicabit. Applaudit Plato in conuiuiò, sub Alcibiadis persona aïens: Tunc vel maxime mentis oculi acutè cernere incipiunt, cum primum deflorescit corporis oculus; Quasi interiores, & exteriores oculi, ad modum cælestium fratrum, id est, Castoris & Pollucis, quorum altero oriente, alter occidit, & e contra, se habeant. Siquidem corporis oculis florentibus, nimirum corpore, & carne prævalente, animi oculi deflorescunt, & caligant; cum autem corpori mortificatio Christi inferatur, mentis oculi acutè cernere incipiunt. Vultis scire, quid sit lumbos præcingere? meâ sententiâ, est animum sese à temporalium rerum amore continere. Nam si per terrena bona affectus diffuant, seu superfluant, animæ terram, seu hortum paulatim arefieri, atq; etiam syluescere necesse est: ergo propter continentiam ab amore rerum secularium, lumbos præcingere debemus. ut docet Tertullianus lib. 4. contra Marcionem. cap. 29. vbi dicit: Succingere debemus lumbos, id est, expediti esse ab impedimentis laciniosæ vitæ, & implicite. Quippe terrenarum rerum possessio, ad instar tunicæ longæ, quæ ambulantis pedes implicat, & offendiculo est, virtutem impedit, animumq; ad peccata illicit. Audite S. Nilum in Ascetico: Vt enim inquit, tunica corporis quadrans magnitudi-

Plato.

Tertullian.

S. Nilus.

alpi, utilitatem affert, & ornamentum: quæ autem vndiq; circumfluit, & pedibus implicatur, & humi trahitur, præterquam quod turpis est, agens est impedimento; sic possessio corporis necessitate maior, & ad virtutem tendentes impedit, & valde recuperatur ab iis, qui naturam hominis recte metiuntur. Accipite huius veritatis fir-
Deutor. 32. mum argumentum. Dilecta Deo fuit quondam Israëlita plebs, egregijs ipsi moribus nimium placens, quam ob causam insignibus ab eo beneficijs cohonestata erat, recte sacra pagina Deut. 32. v. 13. Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan. Chaldaus Paraphrastes exponit: Collocavit eos, supra fortitudinem terræ, sibiavit eos prædæ inimicorum suorum, & dedit eis prædam potentium urbium, & substantias habitantium in civitatibus fortissimis, dedit eis prædam Regum ipsarum, & dominatorum earum, cum divitijs Principum eorum, & possessionu eorum, cum prædâ exercitus eorum, & castorum eorum. Verum hac temporalium bonorum copia, dilectus Deoq; gratus populus, ab excelsa sanctitatis culmine, in tale ingratitudinis barathrum corruit, ut adversus Deum insurrexerit, armaq; contra eum sumpserit, fante Propheta loco citato: Incrassatus est dilectus, & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus; dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo. Chaldaus adhuc clarius elucidat, Et dives inquit factus est Israël, & recalcitravit, prosperatusq; & confortatus possedit substantiam, reliquit cultum Dei. Vnde facile constat, divitijs & opulentia, ita affinia esse peccata, ut quasi naturali consecutione, incrassatus, siue dives recalcitrasse dicatur; non aliter, quam equus nimis benè & abundè pascuus, nec labori assuetus, ferus evadit, & recalcitrare assuescit. Mentior (dicebat
Tertullian. Tertullianus lib. de ieiunijs) Si non Dominus obliuionem sui exprobrans Israël, causam plenitudini deputat; incrassatus est dilectus, & impinguatus. Ea igitur divitiarum, & rerum sæculi conditio est, quod mentem obscurant, & animo nebulas; siue tenebras offundant. Vnde idem Tertullianus ponderans illa verba Isaie 6. v. 10. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius clauda; ita discurret; Per illas (id est divitijs) incrassatus erat cor populi, ne oculis videret, & auribus audiret, & corde conciperet. Ab hac autem animi, & mentis obscuratone, quæ mala, quæ noxiæ affectiones non proveniant? respondet Regius Vates, Psal. 72. v. 7. Prodijs quasi ex adipe iniqui-

lucem; non capit solum dicere, aut solum facere, sed simul & dicere, & facere. Vultis scire, cur simul dixit, & fecit? Profecit quia inde operi suo respondenti verbis, & splendorem, & commendationem addidit. Hæc est mens S. Basilij Seleucien. orat. 1. Merito ait, nunc loqui occupat, ut eum, quod sit, sensu & admiratione Angelorum turbas moueat, quod imperium effectione rei comitatum conspicat, eoque percussus spectaculo, ad cognitionem, & hymnum creatoris conuertatur. Nil proinde magis commendat verbum de ore creaturæ procedens, quam opus bonum eidem connexum, quod velut lucerna illuminans ei splendorem addit; imò ut verum fatear, verum Dei Filium demonstrat, tantum si quidem homo apud Deum valet, quantum eius opera.
S. Basilus. Hoc imprimis in illis duobus fratribus, Caino, & Abele, quis non agnoscit? quorum vnus æstimatus est, ut Dei Filius, ut Dei agnus, alter verò reprobatus, ut palea ad ignem destinatus æternum. Cur hoc? vtiq; etiam Cain obtulit, etiam sacrificauit, etiam in cultura laborauit. Rationem videtur innuere sacra pagina, Genes. 4. v. 5. Quia Abel obtulit de primogenitu gregis sui, & adipebus eorum. At verò Cain de fructibus terræ, qui iuxta communem Sanctorum Patrum expositionem, potius stipula erant, quam fruges. Quid ergo? licet ambo Dei famuli, ac veri Dei cultores; nihilominus Cain, quia peruersè egit; quia non opera exhibuit plena, veri Dei cultoris digna, reiectus, & reprobatus est. Abel verò, quia pingue obtulit sacrificium, ac plenum, velut agnus electus est, & in gratiam assumptus. Ingeniose id ponderat
Chrysologus. Chrysologus serm. 109. ita loquens: Abel agnum portans ad Dei sacrificium, sicut agnus assumitur, Cain gestans sibi stipulam, fomentum sibi, per quod exuretur, inuenit. Nihil ergo refert, hominem Christianum veri Dei cultorem esse, si opera nulla, aut non Christiani, aut non Christiano digna facit. Audis sacrum Christiane, sed quomodo accedis ad Ecclesiam? quomodo rosarium, vel alias pias orationes recitas? celebras sacrificium consecrate Deo mista, sed quæ mentis puritate, quæ præparatione ad id accedis? quomodo preces fundis? considera, an non sint paleæ potius; quam fructus? ex quo ad fomentum potius deseruiant igni, quam ad meriti augmentum.
Genes. 4. Et certè, si hoc de illo pronuntiare, verum est, qui bonum quidem operatur, sed non ea perfectione; quæ decet, quid censendum de illo, qui nullum opus bonum facit. Nunquid talis Dei Filius est? minimè; nam qui filij opera exequentur, ex operibus dignoscuntur, & Pater cælestis opera ab eis requirit. Ut docet Regius Vates Psal. 28. Afferte Domino filij Dei, super quem locum dubitat Petrus Chrysologus serm. 10. quidnam per filios Dei, hominesne, an Angelos intellexerit Propheta: cum illi arduum videatur, terrenam carnem ad cælestem subleuari naturam. Putasne ait, cælestes saliter iste appellet virtutes, aut homines Dei apert in filios, & terrenam carnem, subleuat cælestem ad naturam. Cui dubitationi respondet ipsemet, homines appellari, quos alibi Deos vocauerat: Homines ait, fratres, homines hic nuncupat Propheta, quos Dei filios seculi decantat: Ego Dixi, Dii estis, & filij Exelsi omnes. Statimq; ingeniose obseruat, quod postquam eos, filios Dei nuncupauit, statim ab eis exegerit, ut signa darent, quibus se esse Dei Filios ostendere possent: id est, ut agnos afferrent, munera darent, & totos se in obsequium Deo præberent. Vnde subiungit Propheta: Afferte Domino filios arietum. Quia ut dicit citatus Chrysologus: Cælestis Pater sentit amorem donis datis effectum, probat manibus charitatem. Quid elegantius dici potuit? Vnde enim Deus Patrem nostrum se dignoscere potest, si nihil ei demus? vnde in eum charitatem, si nihil præbeamus? vnde amorem sine donis? vnde affectum sine datis, si vacui coram eo astemus? vnde pariter nos filij eius dignoscemur, si nullum ei obsequium exhibeamus?
Genes. 22. Equidem fidelis Abraham, non prius nisi post obsequia præstita, a Domino Deo audiuit: Nunc cognoui, quod times Deum, Genes. 22. n. 12. Non paruum negotium facessit? interpretibus is loquendi modus, nunc cognoui, quasi antea non satis perspectus Deo Abrahami timor, & amor esset. Cui dubitationi ita respondet S. Hilarius: Non ignorabat vtiq; Abrahami fidem, quam illi de generandi Isaac credenti ad iustitiam deputauerat; sed qui magnum timorem sui dederat filium offerendo documentum, nunc cognoscitur, nunc probatur, nunc dignus est, qui non ignoretur. Quasi diceret, Abrahami charitatem tunc perfectam, Deoq; probatam fuisse, cum illa tribulatione firmata, ac solidata esset, ac si Deus illis verbis Abrahamum alloqueretur. Nunc toti orbi innotescet, non in superficie, sed in medullis tibi esse charitatem meam, quæ in fornace tribulationis cocta, & probata est.
S. Hilarius. Merito

Isaac quare non est permittus occidi.

Clemens Alexandrinus.

Signum diuinitatis filii.

Ad Rom. 8.

Didymus & Hieron.

Merito proinde Deus dixit: *Nunc cognoui, quod timeas Deum*: quia nunc experimentaliter ex operis exhibitione cognouit ipsum verè amantem, quem prius non cognouerat, nisi ex voto, & desiderio. Vnde sequitur in sacro textu: *Et non percipisti virginem filio tuo propter me*. Exhibito ergo operis, scientiam facit dilectionis. Illud nihilominus auget difficultatem, quoniam Isaac figura fuit futuræ Christi passionis, & Christi Dei typus, quomodo Isaac paritum est, Angelo Domini de celo clamante: *Non extendas manum tuam supra puerum, neque facias illi, quidquam*; cum tamen Pater celestis, proprio filio suo non pepercerit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Facile enim quispiam putabit, antitypum typo ad amissum non congruere. Verum ne miremini: Isaac immolatus non est, ut primas passionis partes Christo cederet, & sic tanquam figuræ defuit immolationis complementum, ne Christum figuratum anteuertere, in elogio patiendi. Ita resoluunt Clemens Alexandrinus 1. *Padagog.* cap. 5. inquit: *Solummodo autem iure Isaac passus non est, qui primas passionis partes Verbo cesserit. Addit Chrysologus supra citatus: Ideo Isaac non occisus, quia non querebatur mors filij, sed patri charitas probabatur nec expetebatur sanguis filij, ubi tota victima in Patri dilectione constabat. Ergo tunc Abraham Dei Filius, & Deus patrem se eius recognouit, quando non verbis, sed operibus amorem in Deum testatus est.*

Hinc ad D. Hyacinthum, singulare sacri Prædicatorum ordinis decus progrediamur, eumque Dei filium, ac Deum vicissim eius Patrem agnoscamus. Signum diuinæ filiationis hoc potissimum ponit Apostolus ad Rom. 8. *Efficaciam Spiritus sancti inhabitantis in homine, & ad omnia promptè, suauiter, & cum quadam iucunditate facienda impellentis: Qui cumque ait spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*. Probans his verbis, eos, qui spiritu facta carnis mortificant, esse Dei filios: quia secundum doctrinam Sancti Spiritus viuunt; quemadmodum è contrario, qui pessimè viuunt, aguntur spiritu diaboli. Docet autem S. Paulus, filios Dei, id est electos, non tantum duci, sed etiam agi à spiritu Dei: quia spiritus Dei non solum est dux, sed etiam adiuuat vires ambulantis in ipso operans, ut Didymus, & S. Hieronymus in citata Apostoli verba discurrunt: *Non enim tantum ducit spiritus ostendendo, quid sequendum sit, & faciendum, sed etiam ipso in sanctis facit, ut illud faciant, idque*

cum omni alacritate sine cunctatione. Non aguntur tamen inuiti, sed sunt ex nolentibus volentes: non aguntur tractu aut impulsu violento, sed amico auxilio ad consensum suauiter inclinati; quemadmodum & cæcus à ducente non rapitur, sed volens ducitur. Porro iuxta mentem D. Augustini, filij Dei sunt in duplici differentia. Alij per æternam electionem, qui licet interdum sathanæ & carnis insultribus agantur; ante mortem tamen agentur spiritu Dei, & salutem æternam consequuntur. Alij per solam præsentem iusticiam; non verò per æternam electionem, & isti dum fruuntur gratiæ dono, aguntur Dei spiritu; illum tamen ante mortem suum vitio infallibiliter amittent, & sic in æternum peribunt. Vnde Dei filium esse, & agi spiritu Dei, non sunt reciproca: quia multi sunt filij Dei per electionem, quos adhuc demon captiuos detinet ad suam voluntatem, Deo miserante quandoque liberandos: & multi etiam sunt, qui nunc spiritu Dei aguntur, sed suâ culpâ perituri. Ergo filij Dei, non aliunde, nisi ex sancta operatione, nisi ex prompta obedientia dignoscuntur.

Cuius rei pulchrum habemus documentum in Abrahamo, cui primum electio in patrem Christi, dum de semine eius venturus hic promitteretur. Gen. 12. *In te benedicuntur omnes cognationes terræ, illud durissimum certamen, & naturæ asperum propositum est. Dixit autem Deus ad Abraham, egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patri tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Potuitne aliquid durius præcipi? Lautè satis Iacob Patriarcha apud Labanum socerum suum tractabatur; & tamen inter amplas diuitias, hac unica vehementer pungebatur maleuolentia, quod extra patriam suam moraretur, ideoque dixit socero: Dimitte me, ut reuertar in patriam, & ad terram meam. Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus tibi seruui, ut abeam. Genes. 30. Ecce nec filiorum multiplicatio, nec augmenta diuitiarum poterant eum sufficienter recreare, dum extra paternam Isaac domum moraretur. Quid causæ? cum potissimum ubi tunc erat cum vxoribus, & filiis suis, ibi haberet totam cognationem suam, ibi aratorum requiescerent ossa, ibi esset totum eius gentilitium, & patrium solum. Isaac verò erat in terra peregrinationis, quomodo igitur alienam, & peregrinationis terram, pro sua patria reputabat, in eamque transire desiderabat. Respondet Rupertus lib. 7. in*

Filij Dei sunt in duplici differentia.

Genes. 12.

Genes. 30.

Genes.

Rupertus.

6. August.

1. Reg. 21.

Genes. cap. 35. quia Isaac, & Iacob erant viri perfecti, & habebant promissionem; talibus autem debetur terra peregrinationis, debentur pro patria remotissima quæquæ, & alienissima loca, ubi obsequium Dei elucet. Nec illud inquit, prætereundum est, quod ait: *Dimitte me ut reuertar in patriam, & ad terram meam, peregrinationem patrum suorum patriam, terramque suam vocans propter Deum*. Hic certè labor, hoc opus, hæc perfectio illorum est, in quorum semine est Christus, quod ignorent aliam patriam, nisi eam, in qua diuinum obsequium affulget, licet tellus hæc sit remotissima, & alienissima à suis. Vbi mandantur ieiunia, cilicia, humicubationes, solitudines, flagellationes: ubi mandantur exilia, peregrinationes, nec alia patria monstratur, nisi terra ubi maius appareret Dei seruitium.

Non hæsitauit itaque Abraham, licet illi aspera Deus mandaret, quia fide diuina erectus erat; inquit S. Augustinus serm. 68. de tempore: *Abraham pater noster radicem fidei, nominis Christiani habebat, qui cum ad incerta, atque peregrina iuberetur exire, tota deuotione compleuit. Cui in re tam dura, nulla dubitatio fuit, sed sententiam Dei, tanquam qui optare videretur, accepit. Exi, inquit, Dominus de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Nouum probationis genus habenti propria, exilia indicere peregrinationem, & tantarum facultatum Domino necessitatem imponere peregrinandi. Libenter tamen fides accepit, quidquid arduum videbatur incredulu. Cui non est magis dulce proprium tugurium, quam palatia peregrina? Lene cuiquam non est dimittere propria, & sectari aliena; dimittere, quod scias, querere quod ignores; Qui propria sine dolore deseruit? Cui non est durum, illos conscios natalium parietes relinquere? Equidem ijs tantum, qui spiritu Dei aguntur, qui firmam eius fidem habent.*

Offerebat Rex Achab Nabotho pecuniam pro vinea 3. Reg. 21. *Da mihi vineam tuam, ut faciam hortum olorum: quia vicina est, & præpe domum meam? daboque tibi pro ea vineam meliorem, aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est. Et tamen nulla ratione induci potuit Naboth, propterea, quod vinea de auitis, & paternis bonis esset, respondens: Prepitum sit mihi Deus, ne dem hereditatem Patrum meorum tibi, Deus bone adeo tenax rerum temporalium, erat Naboth, ut ne propter Regis postulatam quidquam facere veller, cum tamen laudatissimi illi viri, Iacobus, & Ioannes, ad vnicum Christi verbum omnia temporalia, & paterna bona libentissimè*

reliquerint, Matth. 24. Illi autem statim relictis retibus, & Patre, secuti sunt eum.

Quid causæ? cum hi duo laudatissimi viri, nullo sibi proposito præmio, ad vnum Christi verbum, omnia paterna bona reiecerint, cur Naboth ita tenax paternorum bonorum extitit? non mirum: Nabotho res erat cum Achabo homine petente hereditatem paternam, id est, vineam; Iacobo autem & Ioanni res erat cum Christo Filio Dei vocante, illos. Sola autem fides in Deo potest facere, ut homo se ab auitis, & paternis bonis libens excutiat. Quod spectans dicebat D. Augustinus serm. 68. de tempore.

Lene cuiquam non est dimittere propria, & sectari incerta; dimittere quod scias, querere quod ignores. Cui non est durum, illos conscios natalium parietes relinquere, dulcia illa limina, atque amabilem larrem, quem & parentum memoria, & ipsius infantia rudimenta commendant. Quis hoc sine fidei viribus libenter audiret. Profecto non hominis sapientis esset, illa libenter relinquere, nisi in eo primum fides in Deo affluisset. Dum enim homines non ducit fides in Deo meliora promittente, durum est cuilibet propria, & parentum bona pro incertis relinquere. Nam plerumque parentum tugurium dulcius esse solet palatijs peregrinis. Hinc D. Chrysostomus ponderans illa verba Matt. 2.

Ecce magi ab oriente venerunt Ierosolymam, dicentes: Vbi est, qui natus est Rex Iudeorum. Ex illis diuinitatem Regis nati probat, ne stultitiæ damnet Magos patriam relinquentes. homil. 6. in Matth. ita concludens: Quod tamen ipsum extrema omnino fuisse dementia, ut Perses aliquis ac barbarus, nullumque habens cum Iudeorum gente consortium, veller à domo sua, patriamque discedere, relinquere, etiam famulos, amicos, propinquos, regnoque se alterius subiugare. Palam ostendens, id esse extrema dementia, nisi in eo Deus quæreretur.

Atque hinc iam mentis vestra oculos in sanctum Hyacinthum sacri Ordinis Prædicatorum insigne ornamentum, conuertere. Nobilissimis ille natus parentibus, & in consortium peraugusti Capituli Cracouiensis adscitus, inanem iactationem maiorum iudicauit, probè sciens, veram nobilitatem magni æstimandam, non ab aureis incunabulis, sed à probis moribus dimetiendam esse. Ille enim verè nobilis est, qui casibus exemptus, qui Lunæ menstruas non sustinet variationes, qui lucis incrementum, decrementumque alternat; sed virtutis constantia serenitatis tenet fastigia, teste Philone lib. de nobilitate, ubi dicit: *Qui laudibus*

S. August.

Matth. 2.

S. Chrysost.

Nobilis quis dicitur.

Philos.

A a 2

libus

dibus extollunt nobilitatem, ut bonum maximum, & causam magnorum bonorum, ipsi reprehendendi sunt: vel ob hoc, quod nobiles censent natos e familijs iam dudum clari, & diuicibus, cum ne maiores quidem illi, quos iactant, propter opulentiam felices fuerint, quandoquidem verum bonum, in nulla externa re, nec in corpore, imò nec in qua-
 ste parte anime; sed in principali tantum situm esse natura voluit. Ideoque solis virtutibus splendescere volens, velut nobilissimus furculus, de viridario cleri secularis, in quo Pontificis eum insula manebant, in florentem D. Dominici hortum transplantari voluit, egressus de domo, & cognitione sua, & abiens in terram, quam ei spiritus Domini monstrauit. In terram inquam illam, de qua Alexander Papa IV. dicit: Cælestis ille agricola, summus author fidei, præcipuusq; protector, sacrum Fratrum Prædicatorum Ordinem, quasi lignum fertile, in Ec-
 clesie paradiso inseruit, ut delectaret amantem, vberitate satiare, & fructum suauitate muleret. In terram illam spatiosam, fecundam, ac imbre superno irrigatam, pulchra, plurima, ac dulcia poma proferentem, quorum odore ac sapore confortantur, & conualescunt debiles, varijs detenti languoribus liberantur. In qua homines carnis infirmitatibus prægrauati, pabu-
 lum salutis inueniunt, & internam recipiunt sospitatem. In terram illam, in qua generosa plantatio, ramos suos vndique expandens flores, plurimos honoris, & honestatis, vberimolq; doctrinæ, ac vir-
 tutis fructus profert, & odorem sanctæ, atq; laudabilis conuersationis longè la-
 teq; diffundit.

Ordinis Præ-
 dicatorum
 quæta laus.

Cum enim summa eruditione cate-
 ros antecelleret, sacro Prædicatorum
 Ordini honestate florido, præclaro sci-
 entia, virtute fecundo, sed Apostolicæ
 summæ accepto, merito incorporari stu-
 duit. Hic est ille ordo, qui inter alia
 plantaria dominica, puritate conuersa-
 tionis, sapientiæ dono, & virtutis meritò
 dignoscitur specialiter insignitus. Hic
 est ille ordo, cuius Fratres sacrarum li-
 terarum studio instanter incumbunt,
 animarum profectibus, diuinis officijs,
 & orationibus incessanter intendunt, at-
 que euangelicæ prædicationi ardentem
 insistentes, lumen diuinæ doctrinæ ubiq;
 per orbem diffundunt. Hic est ille or-
 do, in quo viri doctrinæ clarissimi, con-
 templationi cælestium feruenter inuigi-
 lant, & piz vitæ studio sine intermissio-
 ne defudant. Viri inquam probati, &
 plenè in lege Domini eruditi, efficaces
 in opere, & in prædicatione potentes,

A quorum labia gratia, cælestis edocuit ad
 propinandam salubrem doctrinam alijs,
 & commodum, ac profectum animarum
 Christi fidelibus exponendum. Propter
 quod ubiq; per orbem terrarum ora-
 ipsorum intonant, tanquam tubæ, ac in
 omnem terram exiit sonus prædicationis
 eorum, & usq; ad extrema terræ sua
 salutifera verba sonant. Viri præclari,
 conspicua religione fulgentes, qui tan-
 quam lucentia sidera in Ecclesiæ firma-
 mento suis splendidissimis documentis,
 viam cælestis vitæ mortalibus insinuant.
 Hi sunt phialæ aureæ plenæ odoramen-
 tis, qui sua sacra conuersatione suauiter
 redolentes, hortantur per hanc alios, &
 inducunt à somnò negligentis celeriter
 surgere, atq; excusâ prorsus inertia, ad
 opera lucis, & bonitatis festinanter pro-
 perare. Hi sunt dilecti Deo, & homini-
 bus, morum honestate conspicui, scientiæ
 titulis insignes, quos æterni Patris
 benignitas, inter plurimas personas di-
 uinis obsequijs deputans, pro sui nomi-
 nis exaltanda gloria, & fidelium procura-
 anda salute specialiter elegit. Qui su-
 um semper affectum, & amorem ad cæ-
 lestia dirigentes, virtutem diuini nomi-
 nis ubiq; publicant, & pro Catholica re-
 ligionis propagando cultu, vigili atten-
 tione laborant. Qui vitam, & merita
 Beatissimi Pauli contemplantes, gloriantur
 in sola cruce Domini nostri Ies v
 Christi: & mundi pompas, ac solatia,
 spernentes, ad solam cælestem patriam,
 & ad paradisi delicias, recta intentione
 suspirant. Qui propter Deum semet-
 ipsos salubriter abnegantes, elegerunt
 sub arctissima paupertate Deo deservire,
 tanquam nihil habentes, & omnia possi-
 dentes. Qui ad extremum, cum omnia
 terrena propter amorem bonorum, cæ-
 lestium reliquerint, sobrie, iuste, pie, &
 castè viuentes, ac exilia vitæ subsidia
 mendicantes, Christum pauperem imi-
 tantur, paupertatem euangelicam am-
 plexando.

Quando S. Ioannes cælestem illam
 Hierusalem, id est, empyream beatorum
 gloriam, sub nomine sponsæ describere
 voluit, sic de illa satur, Apocal. 21. Ego
 Ioannes, vidi ciuitatem sanctam Hierusalem, no-
 uam, descendentem de celo à Deo, paratam sicut
 sponsam, ornata viro suo. Dicit paratam, id
 est, comptam, adornatam, tantaq; pul-
 chritudine, felicitate, maiestate, atque
 gloriâ instructam, quanta decet sponsam
 diuino sponso iam nuptam: perinde, ut
 sponsa Regis, pulchritudine conspicua,
 pulcher-

Apocal. 21.

pulcherrimis etiam & pretiosissimis ve-
 stibus, gemmis ac monilibus se vestit,
 parat, & adornat, cum in thalamum Re-
 gis sponsi deducenda est, ut felici con-
 nubio æternum cum eo viuat. Dicit,
 sicut sponsam ornata viro suo: id est, sicut
 illam sponsam, quam Deus Pater Christo
 Filio suo vnigenito, tanto decore adorna-
 uit, ad Christi sui decus: nam omnis
 cælestis Ecclesiæ decor, & Beatorum pul-
 chritudo, sicut Christi meritis tribuen-
 da est; ita quoq; ad sponsi Christi glo-
 riam destinatur. Peruestigemus tamen,
 quam sit hæc cælestis sponsa pulchri-
 tudo, beatus olympi gloriæ decor, & for-
 ma præstantissima, in qua diuinus spon-
 sus, adeo sibi complacet. Equidem non
 corporis pulchritudo, sed vitæ elegantia.
 Audore D. Augustino lib. Meditar. c. 21.
 ubi sic habet: O vita, quam præparauit Deus
 hu, qui diligunt eum: vita vitalis, vita beata,
 vita secura, vita tranquilla. Morq; paulò in-
 ferius concludit: Vita totius elegantia, & di-
 gnitatis plenissima. Quid melius: in illam
 enim morum elegantiam, quam beati ser-
 uant, nullum tempori ius est. Illa sem-
 per vernat, floret, nitet, nec roquam
 marcescit.

8. August.

Osce 2.

Dabis veniam religiosissima D. Domi-
 nici Familia, dum Te etiam recusante,
 tuâ verecundia, sponsam ornata, & cæ-
 lesti sponso præparatam, appellauero.
 Hanc enim puram, & candidam vitam
 religiosam affectans Deus, illud mihi pro-
 tulisse videtur Osce 2. v. 19. Sponsa te
 mihi in sempiternum, & sponsa te mihi in iustitia,
 & in iudicio, & misericordia, & miserationibus;
 & sponsa te mihi in fide, & scia: quia ego Domi-
 nus. Quis istas felicissimi matrimonij lo-
 ges tibi promissas, & adimpletas non vi-
 der? Omnes quippe sacri huius Ordinis
 Professi, in fide, & iustitia zelant pro do-
 mo Domini, æterni Euangelij documen-
 ta in se habentes, quos velut Athletas
 strenuos, ad Iudæorum, Saracenorum,
 aliorumq; infidelium confutandos erro-
 res, velut Angelos volantes ad pronun-
 tiandum Euangelium sedentibus supra
 terram, Deus ipso tempore opportuno
 transmisit, ut in omnes gentes, tribus,
 populos, linguas, & nationes verba salu-
 tis diffundant, regnum Dei, ac iudicii
 diem appropinquare ostendant, atq; æ-
 ternæ vitæ semitam demonstrent, ut di-
 cit Pius secundus in Bulla Canonisatio-
 nis S. Vincentij. Quod S. Patriarcha Do-
 minicus, vineæ prædicatoriæ sator, cul-
 torq; eximius promeruit, qui quasi oliua
 pullulans, & cypressus se in altitudinem

8. Domini-
 cus Late-
 ran. Eccle-
 siam labè-
 rem hume-
 ris susten-
 te visus est.

A extollens, vestitu sanctitatis amicus, &
 consummatione virtutis in vita sua sufful-
 domum, & in diebus suis corroborauit. templum.
 Eccles. 30. dum labentem Lateranensem
 Ecclesiam suis humeris Pontifici Inno-
 centio visus est sustentare, stante circa
 illum corona fratrum, innumeris videli-
 cet laureatis viris eius regulæ Professo-
 ribus, aut ex virginitatis candore, aut
 martyrij cruore, aut doctrinæ labore, de
 mundo, carne, diabolo, trophæa repor-
 tantibus.

In quorum numero, D. Hyacinthus
 comparere desiderans, sponsa cælestis,
 S. Dominici Familis, filius appetiit fieri,
 velut flos amantissimus, de horto secula-
 ris Ecclesiæ in vineam prædicatoriam
 transplantatus, ex cuius sanctitate, & ze-
 lo in propaganda religione, vniuersalis
 Ecclesiæ multiplicis vbertatis spiritualis
 fructum colligens, ipsius odore reficitur
 incessanter. Electurus Dominus septua-
 ginta Principes, Moysi remisit illorum
 explorationem. Numer. 10. inquit.

Numer. 10.

Quos tu nosti, quod senes populi sint, & Magistri.
 Insuper à Moysi abtulit spiritum, quem
 illis imperitus est: Descenditq; Dominus per
 nubem, & locutus est ad eum, asserens de semine,
 qui erat in Moysi, & datus septuaginta viris. Ni-
 hil ergo Deus Principibus illis permittit,
 quod non veniret à Moysi, in hoc maxi-
 mè dignificans eum, quod tot Principes
 dependentes ab illo splenderent in po-
 pulo: quoniam maior laus hominis esse
 non potest, quam dum ipsi alij debent
 splendorem, quo fulgent. Hinc apud
 Cassiodorum 10. var. 4. Rex Gothorum
 Theodabodus extollebat Reginam Ama-
 lesiuntham, à qua in consortium regni
 admissus erat ita loquens: Quid animi nobi-
 litas singularis! En equum mirabilem, quam man-
 dus loquatur. Explorent conscientiam, qui, etiam re-
 gni traditura censuram, ut, & illa Domina, cogno-
 sceretur esse cunctorum, & me probatum perducere
 dignaretur ad regnum. Quando huius muneris,
 quando soluenus tanta gratia, quæ debemus: ut
 quæ cum paruulo filio regnauit, sola, vix mecum
 delegerit regnare sociata: in ipsa enim est decus
 regnorum omnium, in ipsa est nostra origina flos
 bonorum. Quidquid fulgemus, ab eius claritate su-
 scipimus. Merito certè extollebat reginam,
 cui debebat, quod fulgeret in throno
 regali.

Cassiodorus

Verum ille mihi maxime supra omnes
 extollendus videtur, cuius spiritus com-
 municatus pluribus, plures reddit virtu-
 tum muneribus conspicuos. Inde Chri-
 stus commendans discipulos suos, dice-
 bat Matth. 5. Vos estis sal terræ. Nonne me-
 lius

Matth. 5.

Christus dicitur
scipulos
vocavit sal,
quia sal pre-
fertur auro

lius eos vocasset aurum, vel quidpiam aliud pretiosum nominasset? minime: quia sal plus, quam aurum facit, ita ut de eius virtute plura vitæ necessaria fiant, ait citatus Cassiodorus 12 var. 14. *Potest aurum aliquis minus querere, nemo est, qui salem non desideret inuenire.* Profecto enim, nullus cibus est adeo suavis, & gratus, qui hoc non habeat de salis beneficio. Sumendum est semper aliquid de Sale, quo soporentur omnes alij cibi necessarii ad vitam, unde honor salis crescit supra aurum ipsum. Ita planè sancti viri, Sanctarumque Religionum propagatores, & propugnatores Ecclesiarum, eo honoris perueniunt, ut de illorum spiritu vniuersi alij illustrentur, & viuunt. Propagaturus igitur Deus sacrum D. Dominici Ordinem, quò facilius constructis ubiq; terrarum monasterijs, non solum remotissimis regionibus, sed etiam latissimis Pannoniæ Prouincijs, cultus diuinus afflueret, D. Hyacinthum ad id assumpsit, Spiritum sancti Patriarchæ Dominici in eum transfundens, de quo vniuersi populi illustrentur, & viuunt. Ita enim à Deo sublimatus est S. Hyacinthus, ut illi omnes suum splendorem debeant, quo fulgent. De eius spiritu Dominicana Familia habet, quòd crebra in regno Pannoniæ monasteria possideat: de eius spiritu multi prima fidei Catholicæ fundamenta addiscunt, multi in virtute proficiunt. De eius spiritu Respublica habet, quòd etiam periculosis temporibus non succumbat, & difficillima negotia communem omnium salutem concernentia, citra spem feliciter perficiat, ad optatumque effectum deducat. De eius spiritu habent peccatores, quòd in Christo reuiuiscant, quòd iusti citius ad columen iustitiæ perueniant. Paucis multa? omnia in regno Hyacinthi spiritus, hisce interregni temporibus suauiauit, soporauit, ut auidè, pacificè, & vniuersi Deo consensione sumantur à cunctis.

Hanc olim gloriam promittebat Deus Abrahamo Genes. 17. *Ponam fœdus meum inter te, multiplicabo te vehementer nimis.* Sed quæ

est ista gloria, quòd Deus multiplicationem Abrahamo promittat? cum hominum multiplicatio, non adeò laeta esse soleat, vaticinante Haia: *Multiplicasti gentem, & non multiplicasti letitiam.* Verum non promittebat Deus Abrahamo multiplicationem gentis communis, sed illius gentis, quæ de spiritu & virtute Abrahami viueret. Sic exponit Procopius in Glossa: *Quòd inquit multiplicans multos homines faciat Deus, minime mirandum est: nam alia gentes præter Iudeos existerunt populoæ. Verum Abrahamus sic multiplicatur, quasi plurimi futuri sint Abrahami. Nam ex ipso proditi sunt sancti, liberi, imitabuntur fidem & opera Patrum.* Hæc erat gloria Abrahami, quòd de eius fide, & virtutibus multi sumerent, quò paternarum virtutum amuli viuerent. Hæc est gloria S. Hyacinthi, multiplicauit illum Dominus in dilatactione vineæ Prædicatoriæ, multiplicauit in miraculis, multiplicauit in sanctitate, fœdus suæ promissionis adimplens.

Ostendi igitur S. Hyacinthum, fasciâ S. Dominici præinctum, lucernas ardentes in manibus portantem, id est, bona opera, quibus singulis ad virtutes prælucet, ex quibus filij Dei dignoscuntur. Quare & nos, ut pro filijs à Patre illo cælesti agnoscamur, non verbis, sed operibus amorem in Deum testemur: non sunt enim viri Christiani, non sunt filij Dei, qui opera D. o Patri non offerunt, quæ sunt veræ filiationis signa. Et quoniam duas proprietates hyacinthus flos amænissimus habere dicitur, *vnam*, quòd cum vino pota, regium morbum emendet. *Alteram*, quòd vino illita, pueros diutissime seruet impuberes, Galeus lib. 8. Simplicium medicamentorum. Ut & in nostro Hyacintho proprietas respondeat, sub eius patrocinium confugiamus, ut eum sit patronus regni, & nostrum omnium, grassantibus nunc ubiq; contagiosis morbis, quidquid in corpore politico, & priuato vitiosum est.

feliciter curet, extirpet, & ad pristinam sanitatem reuocet.

D I E

DIE SANCTÆ ROSÆ VIRGINIS PERVANÆ.

C O N C I O

Quasi flos rofarum in diebus vernis. *Ecclesiast. 30.*

Tota S. Rosa vita fuit prodigium, ob inauditas corporis mortificationes, certamina cum demone, & magnum orationis studium, quam Christus in sponsam accepit; mundus verò in pignus perpetui patrocinij.

Pvlcherrimam totius Aeternitatis, ac tanti opificis elegantiam decet, vniuersi constitutionem, sapientissimam dispositionem partium, admirabilem rerum ordinem, ac stupendam elegantiam. *Genes. 1.* describens Moyses, Genes. 1. duo velut ex omnibus præcipua Sapientiæ, ac omnipotentis diuinæ opera, miratur vehementer, scilicet paradisi, & hominis productionem. De homine quippè dicit sacra pagina: *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Non dixit, quem admodum de alijs creaturis, *factus homo*, sed ipsemet corpus humanum è pulvere, sicut figulus vas ex argilla confecit, ut fragilitatis memor homo, haud veller se duris tentaminum ictibus exponere, utq; si fragilitate corruisset, haberet, unde figulo Domino inclamarer: *Tanquam vas fragile plasmasti me, argilla parce fragilitati.* Porro animam dantem vitam, in faciem humani corporis inspirauit Deus, quæ quidem ab extrinseco fuit à Deo infusa, noneducta ex materia: ut cognoscat homo, nihil esse animæ cum terra commune. In faciem inquam illud spiraculum vitæ dedit Deus homini, id est, in totum hominem, præcipuam partem pro toto exprimendo. Vnde in Hebræo legitur, *Spiraculum vitæ*: quia anima rationalis, vegetatiua, & sensitiua eminenter in se continet. Deus itaq; quasi triplici vita simul hominem donauit, Angelorum, brutorum, & plantarum, ut cum homini bruta ac plantæ subijciantur, non despiciat in subditis illam, quam in se agnoscit vilitatem, memor illius: *Parcere discas fragili, eadem fragilitate nitens.* Similiter de paradiso ait scriptura: *Plantauerat autem Dominus Deus paradisum voluptatis à principio.* LXX. addunt, *die tertia.* Expendite plantationem Deo dignam, & paradisum, qui

Antea Deus dixerat: *Germinet terra herbam viuentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum.* Quid ergo amplius opus erat, præmissa iam, prima plantarum procreatione, separatim hortum, seu paradisum iterum à Deo procreari? Respondent aliqui: quia quemadmodum Deus hominem seorsum à reliquis animantibus, præcipuo figmento dignatus est; ita & hominis iucundam mansionem propriæ manus opus esse voluit, locum scilicet omnem creaturam excellentem, pulchritudine admirabilem, in sublimi editum, & vndique conspicuum, nullis tenebris propter celsitudinem obnoxium, quem astra orientia collustrarent, ex omni parte lucidum, iucundum, tempestatum temperiem obtinentem, aëre limpidissimo illustrem, topiarias voluptates effusiori lætitiæ copiose parturientem; unde nomen *paradisi voluptatis* mutauit. Dei igitur præpotentis manu opus erat, quæ ibi plantaret paradisum, ubi nulla esset ventorum vis, nulla tempestatum intemperies, nulla grando, nulla fulgura, nulla procellæ, ac turbines, nulla fulmina, nulla hiemalis glacies, nec veris humiditas, nec æstatis feruor, nec autumnus siccitas, sed bona temperies, & tempestatum inter se pacifica consonantia; ita ut singulæ ipsarum propria venustate ornata essent, nec præcedens à sequente incommodi quidquam, & insidiarum metuere posset. Dum neq; verno decori subsequens ætas noceret; neq; æstiu vel autumnales fructus præ senio defluerent. Verisimilius tamen alij censere videntur Deum ipsum manu idè plantasse paradisum, ut eum ipsi æternitati duraturum pararet: quæ enim temporanea sunt, ea sub communi prouidentia relinquuntur; quæ autem æternitati connecta sunt, ea peculiari Dei prouidentia, & curæ

Paradisus ab
omnipotente
Deo fuit
immunus.

Cur Deus
paradisum
seorsum plan-
tauerit.

Rupertus.

Ordo Prædicatorum est paradysus æternitatis plantatus.

Isaie 9.

Gregorius & Alexander Papa.

cure subsunt. Plantauit, ergo Dominus A deus paradysum voluptatis, ut ostenderet suum peculiare studium, & curam in plantando, quod illum ipsi æternitati parere vellet. Hinc enim subtilis Rupertus, æternam paradisi amantiam deducit, lib. 2. in Genes. cap. 28. Verbo inquit plantanti, felix rei æternitatem, nomine voluptatis, eleganter eiusdem expressit iucunditatem. Verbum namque plantanti, plantatoris eius, siue hortulani studium innuit, qui nunquam transitorij studij, ita ut cura sibi sit de illis, testante Apostolo cum dicit: nunquid de bobus cura est Deo? Verum, & hic difficilis nodus: quomodo enim Deus æternitati parabat paradysum, cum in terra corruptioni obnoxia plantatus fuerit, ubi quidquid constituit, finem habeat, necesse est, ita ut plurimi eum diluuium vniuersali interiisse opinentur? Ne miremini: per paradysum enim Deus moraliter Ecclesiam sanctam figurabat, de qua velut de paradiso terrestri, quatuor flumina promanant in orbem vnipersum, scilicet quatuor Euangelistarum Euangelia. Palam ostendens durationem Ecclesie sancte fore æternam, cum de latere Christi in eius sanguine profuxerit: licet enim status Ecclesie militantis in hoc mundo, & pugnantis in purgatorio peribit; triumphantis tamen in celo nunquam desistet, beatis Angelis, & hominibus Deo humiliter occinentibus. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Non aberrabo, si religiosissimam D. Dominici familiam, paradysum æternitatis à Deo paratum, eiusque omnipotentem dexteram plantatum appellauero: hunc enim illi titulum prophetico spiritu pridem inscripsit Propheta. Domini, Isaie 60. Germen plantationis opus manus mee ad glorificandum: minimus erit in mille, paruulus in gentem robustissimam. Hinc non immerito Deus, optimus, Maximus, facram D. Dominici religionem, vocat vineam fructiferam, Isaie 9. Vineam factam est dilecto meo in cornu filio olei. Hæc est illa vinea, quam S. Dominicus plantauit, Hyacinthus rigauit; Deus autem incrementum dedit, ut ex illa prædicatio Euangelij sancti, in orientem, & occidentem, septemtrionem, & meridiem, ubi nondum erat quidquam annuntiatum de nomine Iesu, prodiret. Quod probè cognouit Gregorius nonus, in Bulla Canonizationis D. Dominici, & Alexander IV. in Prologo constit. Prædicat. ubi dicit: Celestis ille agricola, summus auctor fidei, præcipuusque protector, sacrum Prædicatorum Fratrum Ordinem, quasi lignum fertile in Ecclesie paradiso inseruit,

ut delectaret amantiam, vbertate satietet, & fructum suauitate mulceret. Paradysus hortus voluptatis dici meruit, quod arboribus fructiferis confitus esset, omniq; genere, & amantiam florum abundaret. Quis hoc in sacra D. Dominici religione non videt? ubi Rosæ rubentes (martyres sanctos intelligo) innumera excreuerunt: nam post B. Petrum Martyrem, pro fide, & nomine Iesu, 90. sacra huius familie à Tartariis trucidati sunt, apud Sandomiriam in Polonia 49. in Diocesi Tholosana 9. in Hungaria, Dalmatia, & Boslina prouincia 190. in Prouincia terre sancte, à Saracenis 705. gloriose occubuerunt. Vbi narcissi odoriferi, id est, Doctores; expositores Scholastici, scripturarum interpretes, Concionatores, Confessarii, & Confessores innumeri. Vbi purpurascens violæ, id est, sacra Romana Ecclesie Cardinales Eminentissimi post Antonium Florentinum Archiepiscopum, florem Canonistarum, & Prælatorum, exemplar, propè 40. excreuerunt. Vbi tria candida lilia, ad summum fastigium suum extulerunt capita, id est, tres summi Pontifices, Innocentius V. Benedictus XI. Pius V. maxima sacre religionis Dominicanæ ornamenta. Verum cum in hoc spiritali paradiso, non sit numerus verantium florum, & fragrantium odorum; vnicum ego duntaxat florem, sanctam Rosam Virginem Deo dicatam, tertij Ordinis S. Dominici, vobis hodiè offeram, cuius amantiam, & fragrantiam ad satietatem refici possitis.

Duo pulcherrima in vniuerso mundi ambitu, diuinæ omnipotentis argumenta habemus, lunam argenteo nitore in celo lucentem, & rosam ambitiosa foliorum dilatatione terrestri viridarium adornantem. Conferre si placet, duo hæc ad inuicem, & faciliè rosæ præstantiam agnosceris. Luna quippe maculis & nubibus obscuratur; rosæ verò spinis, & sensibus illustratur. Luna aliquando hominibus nocet, rosæ semper fauet. Luna nonnunquam intuentium oculos auerit, rosæ continenter allicit. Hinc D. Basilus, spinas rosæ, stimulos amoris appellat, epist. 149. Natura inquit, tenues illas spinas velut amatorios quosdam stimulos, eius amatoribus ad florem produxit, ad maius desiderium per malè ferientes aculeos, & tactum agere admittebat, decerpentes irritans. Et paulò post amici gratiam epistolarem, ac venustatem scribendi commendans concludit: Quæ florem quidem habebat rosæ, ita ut tota nobis verno tempore eloquentiæ spirant odorem: quæ

Numerus Martyrum ex ordine Prædicatorum.

Numerus Pontificum & Cardinalium ex ordine Prædicatorum.

S. Basilus.

verò & expositationibus, quasi quibusdam aculeis contra nos armata est. Verum spina quoque verborum tuorum, voluptati mihi sunt, quæ me ad maius amicitie desiderium inflammant. Planè rosa reliquorum florum regina, viridarium nobilitat, ac locupletat. Illa verò primum rubet inclusa granoso cortice, qui intumescens, & in virides alabastrum fastigiatus, mox paulatim dehiscens, purpurea labra explicat, quæ luteos apices in calicis medio complectuntur. Atq; adeò in medio viridarij, seu genialis hortu collata, à natura ipsa omnium florum Regina prædicatur, neq; illam spinarum custodia offendit, sed defendit. Et quod præclarior est, vel post crudelem pollicis ictum, imperium suum retinet, & coronam. Quod probè cognoscens Iulianus Medicus, celsissimus Italiae Princeps, pro symbolo rosam sibi vendicauerat. Rosam nimirum in manu depictam, collectam quidem, & à tellure tanquam à matre auulsam, verum pulchram, & recentem adhuc. Quo ingenioso emblemate, animi sui constantiam significare voluit. Et profectò ingrediamur, pratum aliquod, siue viridarium floribus repletum: contemplemur liliorum candorem, dulcem violarum ferruginem, ligustorum hæc, & alios suauissimorum florum colores; nonne purpureus boscum omnes iucunditate, & venustate antecellit? Equidem natura innotam rosæ purpuram dedit, quasi verò iam regina florum omnium nascatur. Neq; hæc rosæ pulchritudo focum habet, aut cerussam, sed proprio splendet lumine, in quo ludam præstita. Neq; inuolucro aliquo, aut simulario irradiat decore, qui oculos fallat, & sensus decipiat, quem admodum lues, quæ cum sit minor corporis, & tunc quàm plurimis astris, maior tamen & splendidior apparet, iuxta illud Horatii lib. 1. Ode 12.

— Mæcat inter omnes
Iulium fidem velut inter ignes
Luna minores.

Rosa à principio mundi sine spinis nascitur.

Rosam sine spinis in exordio mundi de terra pullulasse, non paucis sanctis Patribus affirmant, potissimum verò S. Ambrosius, & Basilus, qui censent peccatum spinas procreasse. Surrexerat (inquit Ambrosius lib. 3. Hexameron cap. 11.) floribus immixta teneris, sine spinis rosæ, & pulcherrimus flos sine ulla fraude vernabat: postea spina sepsit, gratiam floris. Vnde cum vnusquisq; aut suauitate nationis, aut prosperioris cursum successibus gratulatur, meminisse culpe eum conuenit, per quam nobis in paradisi amantiam florentibus spinis

merito, animiq; sentes, iure condemnationis adscripti sunt. Nimirum ob peccatum terra maledictioni obnoxia, spinas & tribulos floribus insertos fulminauit, acutè id pensitante D. Basilio hom. 3. in Hexameron, ubi dicit: Verum rosæ tunc spinis carebat; postea verò pulchritudini floris adiunctæ sunt spinæ, ut nos voluptatis inde capiendæ oblectamento, propinquo afficiamur dolore, recordatione delicti, causa cuius factum est, ut spinæ, & tribulus tellus huic addicta condemnationi, nobis proferret. Ergo ex peccato maledictio, ex maledictione verò spinæ, aculei, vacuitas inanitas, & omnimoda vanitas creaturis adiuncta est, cum ipsa prius solida, firma, atq; stabiles, velut pulcherrimi flores, sine ulla fraude vernarent. Applaudit huic veritati Habacuc Propheta in suo cantico v. 14. de aureis sceptris, & floribus seculi dignitatibus ira loquens: Maledixisti sceptris eorum. Hebraica versio legit: Perforasti sceptrum eorum. hoc est, vacua, & inania reddidisti, quibus nulla substantia, soliditas nulla, aut firmitas subsistat. Ut vel hinc quisquis rosarum mundi huius, sceptrorum amans est, cognoscat, minime se puras, & sine spinarum aculeis capere rosas, neq; firmas, ac validas sceptras habere posse. Si enim florenti fortuna vteris, si illustre patrimonium, opulentam suppellectilem, magnos fideles, quæ amicos nactus fueris: caue ne tantis bonis peccatum immisceas. Sic enim faciliè sepiant spinæ istorum florum gratiam, adiunguntur aculei, sequuntur vanitas & vacuitas, ex peccati radice pululantia. Audite Regium vatem Psal. 89. Psal. 89. Mane inquit, sicut herba transiens, mane floreat, & transiens respice, decidas, induret, & areseat. S. Hieronymus exponit: mane sicut herba pertransiens, mane floruit, & abiit. Quibus verbis describitur humana felicitas citò au fugiens. Nonne videtis tot Magnates, & Dynastas, eorumq; diuitias, atq; potentiam, mane, in ipso videlicet sui ortu simul florescentem, transeuntem, atque exsiccatam. Cuius rationem in citato Psalmo subiungit Propheta illis verbis: Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & seculum nostrum in illuminatione vulnui tui. Ira proinde Dei, omnia hæc temporalia bona, propter iniquitates nostras exsiccat, atq; absunt.

Verum crediderim ego, quod licet peccatum non fuisset ab homine commissum; adhuc tamen rosas sine spinis nequaquam permanfuras, cum id pulchritudo rosæ omnino requirat, teste D. Basilio

S. Basilus.

Habacuc.

Psal. 89.

S. Hieron.

Basilio orat. 3. de peccato, ubi dicit: *Sic A* quam in posteriori Apologia de David cap. ultimo dixerat. Hoc ad eas referendum videtur, quae Deus in carne suscepit iniurias, quia ieiunavit, quia esuriivit, quia fleuit, quia vapulavit, quia crucifixus est, quia mortuus, quia sepultus est. Haec enim carnis, non divinitatis insignia sunt. Statim subiunxit: Et necessarium fuit, ut ærumnarum multitudinem miserationum multitudo depelleret. Non enim sua peccata debebat, quia peccatum nullum fecerat, sed quia peccatum factum est, nostra erant delenda peccata. Nimirum, ut quemadmodum suo nos ipse sanguine misericorditer redimebat; ita & suo exemplo peccata delere, & perfectam illorum poenitentiam nos facere, salubriter doceret, ærumnarum multitudinem miserationum multitudine, id est, poenarum, & tormentorum acerbitate depellens, peccatumque modis omnibus plectens, ac crucians, imò corpus peccati euacuans, & singulis membris peculiare cruciatu: poenarumque assignans. Quod respiciens Paulus, configuratum morti eius se esse dicebat, ad Coloss. 1. v. 24. aiens: *Adimpleo ea, quae defunt passionum Christi in carne mea*: hoc est, confingo me ad similitudinem Christi crucifixi, ut per labores, & opera poenitentiae, peccatum in carne mea ad illius morem, & similitudinem plectens, crucique configens. Christi satisfactio nem mihi applicem, vnumque ipsius membrum capiti ad simile inueniar. Quid enim aliud Christi passionibus, infinita virtute & meritis pollentibus, nisi nostra imitatio deesse possit? Hinc opportunè Saluianus Christi fidem tanquam iudicem, qui peccatorem in crucem agit, ut ibi seuerè, & atrociter crucietur, in hunc modum inducit, lib. 1. ad c. celsiam prope finem: *Crucibus denique diuersarum ærumnarum reum in suo corpore hominem iudex fidei seueritas subiungabit, ut indulgentiæ scilicet absolutionis æternæ, praesentis poenæ, ambitione mereatur.*

D Videte pium certamen, inter Christum, & sponsam eius Beatam Rosam, quomodo Christo configurari, eiusque passioni ac doloribus conformari studuit? Christus ita sustinuit dolores suæ passionis, ut ad maiores anhelaret, ut communiter docent sancti Patres, illud verbum Christi sitio, exponentes de siti maiorum dolorum. Vnde Cantic. 7. dicitur: *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*; quod idem de ardentissimo desiderio patiendi, quo Christus tenebatur, intelligi solet: hoc enim desiderium non fuit extinctum tempore passionis, licet aqua, & flumina dolorum, ac iniu-

S. Rosa quæ tuor mortificationes.

2. ad Cor. 1. v. 5.

Inuestigans S. Paulus, cur Christus passionem mille verberum, spinarum, contumeliarum, & amaritudinum supplicij obnoxiam simulque acerbissimam, æque ac lentissimam crucis mortem elegerit, qui vno ictu obruncatus, in nostri redemptionem, atque salutem, mortalitatem potuit explere? Respondet 2. ad Corint. 5. *Quia qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, id est, ut ex ponit S. Ambrosius, peccatoris personam, criminum poenis obnoxij, siue ipsius peccati labuendi figuram gessit.* Vnde S. iste Doctor, post-

ac iniuriarum inundant. Sancta Rosa a nebras aggressus erat B. Rosam malignus pariter, quod plures in suo corpore sustinebat mortificationes, eò ad maiores anhelabat: quia perfecti amoris est, amantes in omnibus conformes efficere, ut palam constat ex illo Cantic. 4. *Vulnera sunt cor meum*. Figurina lectio vertit: *Tibi vindicasti cor meum*: id est, voluntatem meam: cor enim in sacris literis, pro voluntate accipi solet. Christus quinque millia vulnerum sustinuit, ut refert Longinus in vita Christi, 2. p. cap. 58. & Ecchius 1. de passione Domini, & non deerat illi affectus quinque millium millia perficere. Beata Rosa pariter non satis erat ferreis carenis tenerum corpus suum attingere, acutis flagellis cruciari, nisi se plus in cruentis vulneribus novum longeque maiorem renouaret doctorem. Caput Christi septuaginta duabus spinis fuit perforatum, & non deerat illi voluntas 70 earum millia sustinendi: Beata Rosa 99. spinis multisque clauiculis præacutis caput suum noctu diuque vulnerans, fatiari non potuit desiderio maiora patiendi. Propter quod non contenta solis spinis, & clauiculis acutis argenteam laminam flexerat in circulum, illique tres introrsus infixerat, aculeorum ordines, & hoc dentato ferro dire vulnerabat caput suum, praesertim cum spina non omnes simul, sed alia post alias successione molestissima cutem invaderent, ut pote ex varietate motuum, in singulis vulnerum angustijs obliquaret; & tamen hæc omnia, ludicra illi videbantur, ideoque ubi coronæ extremae coibant, vittas innexuit, quarum attritu dolorem intenderet, aculeos altius capiti infingens, ut immittius pungerent. Christus tres horas exegit in cruce inter dolores omni ex parte acerbissimos, & paratus erat ter mille horas, pluresque ibidem perseverare. Prompta pariter erat S. Rosa, triennio ante mortem cum omni genere morborum generose luctabatur; & tamen quasi nullum malum sentiret, graviora semper pati exoptabat. Christo in cruce sancta pendenti affuit demon, ut dolores augeter, aut occultatam assumpta humanitate deitatem, ex iuncta, & natura vires transgredientem passionem posset explorare. Rosa patienter non fuit immunis ab insultu diaboli: quantum enim illam Angeli caelestes antabant, tantumdem oderant furia tenebræ, quæ aliquando palam cum genæ rosa puella certabant. Ingentis molossi forma, semel in pomarij cellula per te-

Bb 2

Num

B. Rosa de demone re portata v. Gloria.

1. Reg. 19.

Genes. 2.

s. Chrysost.

Ad Col. 1.

S. Rosa 99. spinis caput vulnerabat.

Saluianus.

Cantic. 7.

Lucæ 10.
Psalm. 112.

Num forsitan sterquilinum gloriosius erat, A quam paradisi? Absit: sed quia in paradiso Adamus vitio se dedit; Iob autem in sterquilinio à parte virtutis stetit: non enim gloriosa sedes, sed gloriosi mores faciunt, ne homo pessundetur à dæmone. Dicebat Deus Lucæ 10. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Iam verò Psalm. 112. ait: *Suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem.* Conferte ad inuicem stercores & celum: in celo cecidit Angelus, in stercore erectus est pauper. Cur non potius Angelum suum retinuit à lapsu? cur non potius in sublimi statuit? sanè quia hoc opus non colorum, sed virtutis erat. ut docet S. Chrysosth. supra citatus: *Profunda inquit est terra, & celum in sublimi tollitur: ut de celo cadat diabolus, postquam transgressus est; & exaltentur de terra inopes.* Vides non locorum discrimen efficere, ut superiores euadamus; sed ubiq. fidem, & patientiam, & spem promerentibus coronas acquirere. Non igitur è sedium gloria, sed è moribus meriti debemus hominem. Sedeat licet in sublimi, si tamen vitijs indulget, vilissimum dæmonum mancipium, & adimittitur proijciendum efficitur. At vero solida virtus etiam in humili casa triumphat: quia itaque continuus virtutum progressus in S. ROSA Deo summè placuit, idè etiam à dæmonum insultibus noluit esse liberam, victoriam cum euentu tribuens, & virginem fragilitatem, ipsi etiam dæmonibus formidabilem reddens.

Deus populum Hebræum per aspera duxit ad terram promissionis.

Dicam ampliùs totam S. ROSA vitam, perpetuum fuisse prodigium. Vnicum ex omnibus maximè prodigiosum diuinæ omnipotentis opus in sacris literis adinuenio, videlicet igneam columnam, quæ Hebræum populum è miseria ad felicitatem eduxit. Deceuerat summus ille rerum opifex, & molitor Deus, Hebræorum exercitum ab Ægyptia seruitute in libertatem vindicare; decurrenda tamen illi erant, antequam ad promissam terram, lacte & mille fluentem perueniret, infinita propemodum spatia terrarum, vastæ peragrandæ solitudines, ignoti tentandi colles, inuizæ rupes superandæ, acipites viarum flexus, retexendi, dubij montium tractus aduundi, mille sinus, ambages mille, fallaciter in se valles reuocatæ explicandæ. Quis non aduertit in tanta viarum perplexitate, opus fuisse prudentissimo, ac peritissimo Duce, ne miseri homines palantes vagarentur, priùs quamlibet plagam, quam beatam oram, ac destinatam

adituri. Optari hoc poterat propter commoditatem, sed postulari timor vatabat propter nouitatem. Verùm diuina bonitas maior precibus, maior votis, quod homines rogare non audebant, liberaliter concessit. Ecce tibi in aëre, nubes præire visa est, non ut plerumq. sit, multipliciter fimbriata, sed in columna formam, à latiori base in angustum sensim epistylum erecta: non ex terrena face, in tenebricosam faciem composita, sed ex puro halitu, in pellucidum ignis candorem mirabiliter induta, quæ inexplicabiles solitudinis labyrinthos Dzdaleo tanquam filo expediret, noctisque caliginem, veluti facem præferens illustraret. Hæc columna expressum mihi S. ROSA simulachrum fuisse videtur, quod vel ex ipsis beneficijs ab illa columna Hebræorum populo præstitis facile possumus venari.

Primum illudq. præcipuum beneficium populus Hebræorum ab ignea columna habuit, nimirum sanitatem corporis. Quippè tota illa regio, qua migrandum erat populo, diuinæ legis eo tempore cultori, adeò feruidis solis ardoribus æstuabat, ut neque alendis frugibus idonea, neq. figendis sedibus opportuna, neq. excipiendis peregrinis hospitalis videretur. Quod vel ex ipsis historijs facile quispiam intelliget, quæ plurimos gentilium tyrannos, ut Pharios, Persicos, Græcos, ac Lationes, qui temerè audebant in illas nationes explorandi causa euagari, incendio radiorum & loci incommoditate absumptos referunt. Hinc Sesostris cæli inclementiam expertus, copias retrò mouit, n. fecisset, in extremam cladem ruiturus. Cambyses vltèrius progressus, aliorum, quos necauerat sanguine, alijs iam iam moribundis, immodicos æstus temperabat. Macedo suos quidem milites, hostilib. cuneis inuictos, iaculatis tamen à sole facibus miserabiliter exustos deplorauit. Cæsar Memphitico oraculo admonitus, ne in tam voraces flammæ, se suosq. protruderet, certam sibi mortem destitit machinari. Et nihilominus Propheta Domini refert, Hebræos incolumes terras illas calidibus æstuantibus pertransisse. Psalm. 104. *Et duxit eos cum argento, & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus: Nemo enim Hebræorum ex diuturno illo calore intantulam febriculam incidit, sed omnes vegeto ac robusto corpore aduersas cæli iniurias tolerarunt, benefico afflatu duarum columnarum, quam præcurrentem se-*

quebantur.

quebantur. Quæ ex mente interpretum A multitudini, pedestre iter facienti quæ sacra pagina, aduersus solis violentiam fundebat umbram, aduersus lunæ rigorem, præstabat flammam, utramque iucunditatis multum, salubritatis verò plurimum conferentem. En quàm singulare præsidium sanitatis nubes illa præstitit Israëlitis.

S. Rosa n. S. A. M., mor erga ioh. & nos.

Verùm contemplemini Beatam Rosam, & nullum aliud, etiam panchrestum medicamentum in deploratam valetudinem requiretis. Planè sui immemor, Beata ROSA, aliorum memor, ut omnium sanitati consulere, cuiusque sortis ac conditionis pauperes foeminas, morbis affectas, in domum patriam inferebat, neq. solum testis, & strati; sed etiam medicinx, ciborumq. solatio egentes reficiebat. Nulla erat tam putrida ægritudo, nullum vlcus adeò tetrū, cui virgineas adhibere manus B. ROSA detegeret, squalore obstitas foeminas eluebat, dolore tabescentes confirmabat, purulentam saniem abstergebat, complexabatur morientes, fouebat exanimos, obligabat vulnera, refrigerabat æstus, ciborum appetentiam fastidienti, bus acuebat, ut vilissimo ancillari officio par infimis redderetur. Ut meritò de B. ROSA vsurpare possim illud celebre D. Hieronymi in Fabiolam elogium: *Morbos in tanta miseratione oblectamenta commutauit, ut multi sani languentibus inuiderent.* Habiturus aliquando erat solemnem concionem B. ROSA confessorius, quem repente febris inuaserat, ubi id ad notitiam piz virginis deuenit, precibus in se ipsam febrim concionatoris euocauit, futuriq. euentus certa, confessorium admonuit, præsto illi fore vires, se verò febrim non sua coquendam, quod re ipsa euenit. Nobilem quandam virginem egestate, ac inorbo pressam, & putulenti capri peste nulli ferendam, inter paternas ædes recepit, & medicas illi manus admouit sedulitate tanta, ut breui ad salutem reuocauerit. Ioannes Almanf. nobilis vir, in periculosa infirmitate decumbens, impetrato solo B. ROSA alloquio, mox suauis somno correptus, intègre sanus euigilauit. Quis alia innumera curationum miracula recensere, quoniam B. ROSA suauitas, ac tenera miseratio, non solum ad homines, sed etiam ad bruta animantia protēdebatur.

Venerabilis Hebræorum columna i. p. p. p.

Alterum non minus beneficium, ab ignea illa columna habuit populus Hebræus, nimirum sufficientiam omnium necessariorum: innumerabili quippè illi

multitudini, pedestre iter facienti quædragenorum annorum spatio absoluedum, non leue periculum prudens timor incutebat, ne ad summam inopiam eorum omnium deuenirent, quæ ad victum, & cultum pertinebant, sed providentissima duxrix, id est, columna viam monstrans, ne vnus quidem diei indigentiam ferre permisset, nec vllas paupertatis molestias degustare: vestes quæ nisi frequenter aut mutentur, aut interpolentur, agitatione dissuuntur, vsu atteruntur, vetustate consumuntur, eundem semper nitorem, eandem elegantiam conseruant. Calcei quos viarum asperitas conficit, saxorum affricus lacerat, incurrentium cespitem offensiones rescindunt, nunquam obsoleti, nunquam olidi, sed semper integri, semper recentes extiterunt. Quid si ferculorum apparatus voluero recensere, profectò fateri debebimus, neq. in Imperatorum aulis, neque in Regum curijs tantam eorum copiam reperiri. Postquam enim filij Israël venerunt in Elim, ibi statim gelidæ fontium perennitates occurrebant ex Elim valle erumpentes. Exodi 15. *Venerunt autem filij Israël in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum: nam virga Moysis percussit rupes iucundissimos in latices soluebat.* Ibi sponte sua coturnices gregatim conuolantes, sese induebant, non in laqueos, sed in manus omnium copulandæ. Ibi neceatæ dapes è celo missæ, suauiores Atticis, aut adorcis tragematis, saliaribus, vel Sybariticis conuiuijs lautiores, cum summa admiratione in cibos, in delicias colligebantur, teste sacra pagina Exodi 16. *Et ascendens coturnix cooperuit castra mane quoq. ros iacuit per circuitum castrorum.* Plane cum populus tunc ciborum penuriâ valde flammesceret, & sub vespere tanta coturnicum multitudo vberim suppetere, quis ambiget illa nocte assis, aut elixis coturnicibus, famem abundanter expletam fuisse.

Exodi 15.

Exodi 16.

Illud tamen stupore non caret, quòd Hebræorum populus coturnices vespertino tempore gregatim ante tentoria, cadentes, sine panè comederint: manna siquidem in locum panis, qui deerat in solitudine, non nisi sequenti mane datum illis erat: *Manè quoq. ros iacuit per circuitum castrorum.* Vbi rorem illum Moyses panem appellauit, loquens ad populum: *iste est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum.* Quæ verba Abulenſis q. 6. in Exodum ita exponit: *Vocatur manna panis, licet non esset panis, quia ita nutrebat, ut panis:*

Abulenſis.

vel

Bc 2

vel ita erat fundamentum omnium aliorum cibo-
rum, sicut panis. Scilicet, quod sicut cum pane om-
nia cibaria comeduntur, & sine ipso quasi cruda
videntur; ita est de manna, quia cum ipso omnes
comedebantur cibi. Noctu igitur coturpices
igne conditas populus Hebræorum au-
dius vorauerat, earum carnibus sese in-
gurgitans; sed quasi crudas, quia defuit
illis panis, omnium aliorum ciborum
fundamentum. Quod pluris facerent man-
na, id est, panem, opinatissimum Eucharis-
tici panis typum, ad ostendendum quod
sine Eucharistia pane reliqua edulia,
quasi cruda sint, incondita, insipida, &
ferarum potius, quam hominum alimen-
tum. Quippe sine Eucharistia deest ho-
minibus eduliorum fundamentum, quod
est panis, sine quo & delicatissimi cibi
nequaquam sapere possunt. Vnde Booz
Rutham ad conuiuium inuitans solius pa-
nis meminit, tanquam optimi edulio-
rum condimenti. Quando inquit hora ve-
scendi facit, veni hic, & comede panem, & in-
tinge buccellam tuam in aceto. Hinc de Eucha-
ristico pane Christus faciens sermonem,
dicebat Apostolis: Accipite, & diuidite inter
vos, Quid sibi vult verbum istud diuidite?
An, certe poterit absq; sectione diuidi,
quod absq; defectu participatur? Sanè
in Eucharistia panis videtur, & Christus

Cæsarius.

subest, non apparet membrorum arti-
culata distinctio, non incorporata, &
sanguinea substantia, nec inibi humanis
oculis scintillat diuina maiestas, sed ar-
guto institutoris ingenio, totus in toto,
& in particula minutissima Christus to-
tus delitescit. Quod ingeniose tetigit
Cæsarius, lib. 3. Dialog. Credimus inquit
Secundum sermonem diuinum, etiam si non sit si-
mile, vel aequale; propriè tamen & conuenienter,
ad esse corpus diuinum, quod in diuina mensa san-
ctè conseruatur, & vniuerso cæui sacro absq; sectiq-
ne diuiditur. & absq; defectu participatur. Neq;
enim sol definit indigens lucem præbere, neq; mare
per salem participatum, vsq; ad fundum exhauri-
tur, neq; ignis infinita succendens facies langue-
scit. Moxq; subiicit: Neq; item aer omnium
animarum respiratione minuitur. Ingeniose
satis Eucharistiam comparat aëri, cuius
respiratione, & expiratione homines
viuunt. Nam panis Eucharisticus, spiri-
tus, & vita hominibus est: & quemad-
modum aer omnium respirationi dona-
tur: respiratione enim viuimus, defectu
respirationis expiramur; ita planè pa-
nis Eucharisticus, non solum vitæ spiri-
tuali alimentum præbet: sed etiam vita-
lem respirationem subministrat. Et sic
quemadmodum aer omnium animato-

rum respiratione non minuitur; ita pa-
nis Eucharisticus non contrahitur, non
concisus, non diuisus, integer ab omni-
bus sumitur. En quanta prouidentia Dei
circa populum Hebræorum in deserto,
vt nemo sanus vel Attalicas persarum,
vestes, vel mulleolos calceos Albano-
rum, vel hyematas Casarum portiones, vel
pollucibiles sacrificiorum cænas, in tan-
ta rerum copia desideraret.

Hinc iam in B. Rosam vestras cogita-
tiones intorquete, & eius subsidia in ne-
cessitatibus præstita perpendite. Triginta
sex vlnas candidæ telæ à matre donatas
acceperat B. Rosa ad sudaria, vela, man-
tilla, omnemq; candidi nitoris supelle-
tilem formandam pro arbitrio suo, quas
licet ipsa pauper esset, duabus virginibus,
genere & virtute nobilibus, pauper-
tate nihilominus pressis secretò donauit.
Certior aliquando facta domesticæ pe-
nuriæ, quod panes deessent arcam ape-
ruit, & plenam inuenit panibus, ultra
domus illius morem candidis, azymis, &
saporosis, vt ex sola figura inusitata, ac
peregrina euidenter constaret aliunde
ministerium Angelorum translatos fuisse.
Non multò post in patria domo defece-
rat mel, necessarium illis regionibus con-
dimementum, certior de hac indigentia a
silijs facta mater, B. Rosa ad explo-
randum submisit, vtrum res ita se habe-
ret, quæ vas, quod antea fundo tensus ex-
haustum erat, inuenit vsq; ad supremum
labrum, recenti melle impletum, quod
nouo prodigio integris octo mensibus
toti Familiae in usum suffecit. GASP-
RUS FLORES parentem B. Rosæ præ-
mebat ægritudo corporis, animiq; ma-
ror ob 50. librarum debitum, cui solu-
dò non erat: vbi hoc rescivit B. Rosa,
illico in templo orans preces ad Deum
fudit, & ecce domum redeunti vir pla-
nè ignotus, inuolutam strophiole pecu-
niam, quæ exsoluendo debito sufficeret,
ad manus porrexit. En quomodo se
B. Rosa in subueniendo hominum egen-
tium necessitatibus, officiosam exhibuit.

Erubescat hic Plato, qui paupertatem,
& improbitatem à Deo germanas
esse, vt vix vnquam diuellantur, ausus est
asserere. Quamq; (dicebat ille) in vrbe men-
ditos videris, in eadem necesse est fures, corycei,
manticularij, sectores crumenarum, mancipia tur-
pitudinis, omnium malorum artifices, omnium scelerum
architecti delitescant. Illi enim necessitati vi adacti,
nil non agunt, nihil non moliantur, dum modò suam
consulant egestati: proculcant leges, protestant iu-
ro, peculantur sanæ, complicant vires, corrumpunt
omnia.

S. Rosa ad
subuenien-
dum in ne-
cessitatibus
prompta.

Columna
ignis iude-
os ab omni
hostium in-
fuita defe-
dit.

Plato.

omnia, demum cuiuslibet flagitij nomine, sibi vitæ
præsidia luuantur, vt rectè quidam canit: sceleri
procliuè egestas. Vnde Athenienses arbitra-
ti sunt, multorum vtilitatem, paucorum
incommodo præferendam esse: iudica-
bant exhaustiendam esse à Republica hu-
iusmodi sentinam, istud genus hominum
procul à ciuitate abdicandum. Non sic
B. Rosa, quæ cum optimè intelligeret,
pauperes in numero hominum degere,
periculosum, eosdem à consortio homi-
num relegare, inhumanum; ita paupe-
res retinuit, vt paupertatem suo la-
bore excluderet; ita paupertatem ex-
cluse, vt pauperes retineret. O su-
blime, perfectumq; iudicium! O sin-
gularem ac propè diuinam sapientiam!
vt ne hoc quidem nomine Athenæ bona-
rum artium altrices, prudentissimæ Vir-
gini, B. Rosæ præire videantur.

Tertium deniq; beneficium habuit
populus ille Hebræus à columna ignis,
securitatem ab omni hostium impetio-
ne. Extulerat iam caput è misera serui-
tute exercitus Hebræorum, pedes, ma-
nusq; nefarijs vinculis exuerat, tentare
iter cœperat in beatam regionem patriæ
libertatis. Primis, alterisq; castris ad E-
rythræum mare ventum est. Miles otium
nactus à labore, suis se deonerare sarcini-
is, figere tentoria, indulgere cibo, cu-
rare corpora; pluteis circumdatis se in
soporem, & quietem tradere propera-
uit. Interim Pharaonem vel concinnatis
aliorum verbis circumuentum, vel insita
animi leuitate fluctuantem, æstus qui-
dam cogitationum inuasit. Qui classicum
canere cœpit, militem armis instruxit,
totam ferè Egyptum, viresq; orientis,
& vltima secus Bactra traxit Hebræos in-
secutus. Proclamatum furibundi Regis
edictum per castra, vt isdem semper in-
hærentes vestigijs, insequantur fugientes
Hebræos, in pristinamq; vnde euaserunt,
reducant seruitutem. Fiunt omnia iux-
ta mandatum, adoritur subito incautos,
& ad maris oram otiose feriantes innu-
mera hominum multitudo, armis hor-
rida, animis truculenta, falcatis curribus
superba, sonabat litui, ara perstrepebat.
inconditis clamoribus vltimum exitium
minitabatur. Quid Hebræorum popu-
lus in tanto discrimine positus? expau-
scere cœpit, frangi, deficere, collidi, sibi
mortem, Moyse diras imprecari. Quid
tunc afflictus Moyses agere potuit? si iter
vltius promouere voluisset, obstabat
immensa illa vastitas vndarum, vnum-
quemq; si vltro perrexisset, præ altis vo-

raginibus haustura. Si retrò pedem mo-
uere tentasset, frustra; hærebant enim in
tergo hostiles cunei, in illius certissimam
cladem, si loco moueretur ruituri. Ve-
rùm nubes illa, quæ primum agmen He-
bræorum anteibat, mira celeritate re-
currit ad postremum, & media inter v-
trumq; sita exercitum, iam propè voli-
tantium arma diremit: Hebræorum tu-
rata est tergum; Egyptiorum verò re-
tudit imperus: illorum fugientium con-
firmavit animos, horum conatus elusit
insequentium.

Ponite hic ante oculos vestros Bea-
tam Rosam, & facile deprehenditis lon-
gè maiora beneficia populo Christiano
eius intercessione collata esse. Ignea illa
columna Erythræum mare facto aquarum
diuortio, in contrarias partes cedere fe-
cit, fluctus hinc inde retrorsum compu-
lit, & in immensos cumulos glomeratos,
tanquam abiecta crepidine sustinuit, ne
in miserandam eluionem dilaberentur.
Secuta illam Hebræorum copiam, sicco
aluo exceptæ sunt, & quadrato agmine
incedentes ad vltimus litus feliciter
euaserunt. Instabant Egyptij animo
iam prædam deporantes; verum ad me-
dium mare perlatis lutulentis vadis inhæ-
rentes, difficultate itineris perterriti
retrò comœare cœperant, cum subito ab
vtròq; littore, mare coire videretur, &
metiendo spectaculo omnes obruit, arma
currus, equos, homines, ac Egyptia gaza
per vndas inuoluit. Verbo dicam, nu-
bes illa ita interpres fuit dirimendi bel-
li, concordiaq; firmandæ, vt vnus partis
conmodis inferiret, alterius pernici-
em moliretur. At verò B. Rosa nemini
vnquam nocuit, & omnibus semper pro-
fuit. Quoties enim ad interiora meri-
dionalis Americæ conuertebat oculos,
cruciabatur medullitus, illachrymans
perditioni tot Barbarorum: & aliæ gen-
tes Christianis legibus non excultæ, per-
petua illi erant materia lachrymarum.
Optabat visceratim discerpi, ac retis in-
star oppandi voragini, quâ tot animæ in-
felices ruebāt ad Tartara. Tanta illi cura
fuit, & zelus periclitantium Christianorū,
vt pro eis cruenta sibi quotidie vulnera
infligeret. Vincentium Montesium no-
bilem iuuenem, qui eius amorem nimi-
um deperibat, ita Sanctissimis verbis ad
virtutem accendit, vt is sobriam, & gra-
uem viuendi rationem instituerit, singu-
lis ad minimum octiduis diuino epulo
refici consuetus. Fœminam præcipitis
iracundiæ, ad tractabile pacis ingenium,
institi-

Igneæ colu-
mnæ quanta
virtus in
cohibendo
maris.

S. Rosa o-
mnibus sem-
per profuit.

instituta de tranquillitate animi, suavis. A
fima concione reuocauit, adeo, ut fare-
retur recordatione mansuetissima Beata
Rosæ sopiri, quascunq; flammæ natu-
ræ ignis accenderet?

Quid loquar de stupenda eius in ter-
rena animalia potestate? Vni D. Anto-
nio LVSTANO mirabile in quatuor
mundi elementa, & creaturas in illis de-
gentes, concessum fuisse imperium, histo-
ria testatur, ut minimo eius nutui pror-
sus obtemperarent. Propè litus, vbi
mare multiplici vndarum collisione ef-
frescebat, celestis doctrinæ præco singu-
laris, nominatus Antonius aliquando

confederat; cumq; plebem duro & im-
muni ingenio, ad pietatem non satis e-
molliisset, suam aliorum traxit dictio-
nem. Pisces, qui soli nesciunt inter ani-
mantes mansuere, euocauit in litus
ad colloquium inuitans, utq; rebus diui-
nis audiendis suam operam commenda-
rent, adhortatus est. Quis crederet ho-
minem ita dicendo valiturum, ut tam ru-
des, & intractabiles audientes erudiret,
tam indociles doceret, tam inexorabiles
exoraret. Et tamen omnis subito maris
tumor sese fregit, molliter crispatae sunt
vnde, placido aestu ripæ alluæ; pisces ex
abditissimis specubus, in quos eosdem
naturæ detraxerat, & compegerat, foras
emicare, in summa aqua gregatim ena-
tantes confertissime densari apparere.
Suis quiq; ordinibus, ut maiores aut mi-
nores erant, potiri, omnes in concionan-
tem Antonium intenderunt oculos, per-
purgarunt aures, fauerunt, applause-
runt, gestuclati sunt. Demum lausta
cum pace abire iussi, colla submiserunt,
pituias explicarunt, hilaritatem ostenda-
runt, obsequium pro anathemate repen-
derunt. Verum non minus prodigiosum
fuit obsequium, à culicibus B. Rosæ

exhibuit. Innumera illorum agmina
foli humiliter, arborumq; frequentia
partim gignebat, partim in angustam
virginis cellam pertrahabat, velut an-
tium suo generi umbraculum, præcipue
vbi sub meridiem, radij solis ardentes,
aut sub vespertum serenæ noctis algores,
tenuissimis corpusculis imminabant. Ni-
hilominus in tot culicium legionibus,
quibus teatebant vndiq; parietes perfo-
rabat ostium, fenestra implebantur, ne
vnicus repertus fuit, qui B. Rosæ ar-
tingere ausus fuisset, cum alias matrem,
aliasq; religiosas, feminas, ex permisso
B. Rosæ inuiscentes hostiliter invade-
ret molestissimus ille culicum exercitus.

S. Antonio
elementa &
animalia o-
bediebant.

B. Rosæ
culicibus mor-
tuus immuni-
fuit.

Necq; solum ab omni infestatione mole-
sta in B. Rosam abstinebant culices, ve-
rum etiam ad eius imperium in omnia
se se fledebant obsequia: vbi enim Bea-
ta Rosæ laudes omnipotentis Dei cele-
brabat, illi quoque concentu lenissimo
sparsi in gyros, arguta miscebant mor-
mura, phalange ita ordinata, ac in se fle-
xibus aptissimis redeunte, ut chorum
credidisses, cui ratio dux præfideret.

Sed quid mirum B. Rosam tam efficax
imperium habuisse in culices, cum Chri-
stus seipsum totaliter ei communicauit,
rit, sapius in specie formosissimi infantis
ad deliciandum cum illa descendens.
Dum enim B. Rosa sacros libros percur-
reret, paruus Amor vix digiti staturâ pro-
cerior, obambulabat paginis passu lenis-
simo, & interim sereno, suauiq; obtutu
sponsæ suæ blandiebatur. Dum telas com-
puleret, laborantis puluilo quietissime in-
sistebat, arridebat ridenti, breues pro-
tendebat vlnas, velut offerens ample-
xum, eiq; gestu, ac motu suum amorem
manifestabat. Dum festam laboribus
cernebat, ad ludum eam inuitauit: dum
in hortensi cella, nocte concubia viribus
destituta fomento indigeret, sui lateris
ambrosiam delibandam, cordi virginis
Christus obtulit. Dum post sancta col-
loquia de more secederet ad orandum,
septennis puella, iuxta eam vidit pue-
rum IESUM multicolori amictu indu-
tum, & radijs coruscantem. Imò in
adibus Isabellæ Mæxæ, visus est diui-
nus infans, confertis cum illa manibus
in porticu obambulans, misere secreta
colloquia, hæere in sponsæ vultu, tan-
quam rerum omnium oblitus: adeo, ut
Christus religiosissimæ cuidam femine
protestaretur, à se B. Rosam gestari in-
penetrabilibus cordis, seque vicissim in
eius virgineo pectore tranquillissime ha-
bitare. Sed & Augustissima celi Regina
frequenter alloquio, aspectuq; B. Rosam
dignata est, cubiculariæ officia illi exbi-
tens, maneq; dormientem Rosam à so-
mno excitans. Nam si quando prægra-
uante somno, ad præscriptam horam e-
uigilare non posset, subito aderat con-
spiciua Virgo Deipara, & niuea manu pul-
sans dormientis lauas, voce necitæ eam
compellabat his verbis: Surge ad oratio-
nem filia, surge namq; insus hora. Ut scilicet
ex hoc familiari cum Christo, & Deipa-
ra consortio, ipsam celestium rerum
notitiam degnitaretur.

Ex inferatilibus Dei arcanis, dis-
cretissimam esse statuit Theologi beati-
tudinem

Christi fa-
miliaris co-
uersatio cu
B. Rosæ.

ad Co-
rinth. 2.

B. Rosa an-
te triennium
mortem præ-
sciuit.

Virginia De-
ipara amos
in B. Rosæ

rudinem æternam. Licet enim ratione A
naturali possit euidenter ostendi, esse in
homine capacitatem, ad consequendum
beatitudinem, eò quod homo secun-
dum suam naturam, ordinetur in finem
vltimum, cuius consecutio est beatitu-
do. Nihilominus nullo modo ratione,
naturali potest euidenter ostendi, quod
homo sit defacto consecutus beatitu-
dinem. Quod enim homines de facto
consequantur beatitudinem, hoc pender
ex gratia, aut ex libera voluntate Dei,
nulla autem ratione naturali potest eui-
denter ostendi, quod Deus decreuerit,
aut dare hominibus gratiam necessari-
am, aut quod istam voluntatem habue-
rit. Imò non potest ratione naturali eui-
denter ostendi, etiam possibilem esse ho-
mini beatitudinem supernaturalem, quæ
in Dei visione consistit. Nam hæc possi-
bilitas solum constat ex diuina reuelatione
iuxta illud 1. ad Corinth. 2. *Oculus non
vidit Deum absq; te, quæ præparasti diligentibus te,*
qui locus ab omnibus intelligitur de
beatitudine consistente in visione Dei:
Et tamen B. Rosa de æterna sua beatitu-
dine fuit certificata. Semel quippe con-
cussa erat pauida formidine, circa præ-
destinationis arcanum omni animæ tre-
mendum, sed illico Dominus ita eius
cor allocutus est: *Filia neminem condemno,*
nisi volentem condemnari, igitur ex hinc tranqui-
lo animo esto. Vnde ex eo tempore adeo
firma fiducia cordi virginis inhaesit, ut
interrogata à viris magnis, an suæ salu-
tis certam noticiam diuinitus accepisset,
fateri compulsa fuerit: superna illu-
stratione tempestiue se didicisse, quod
ab æterno electa esset ad celestem glo-
riam.

Hinc ante triennium suæ mortalita-
tis optime præsciuit, festa D. Bartholo-
mæo die se morituram: ideoq; annum
suæ ætatis 31. ingressa, cuius ad exitum
se non deuenturam cognouerat, quatuor
ante obitum mensibus optime valens.
eos ad quos spectabat, admonuit de tem-
pore, atq; mortis genere, quo viam vni-
uersæ carnis ingressura erat, quin imò &
locum designando, in quo debitum na-
turæ solutura erat. Itaq; ritu Christiano,
Sacramento Eucharistiæ, & Extrema vn-
ctionis bene munita, capite ad nudum
lignum acclinato, quod magis crucis in-
commoda delibaret, Iesus, Iesus mecum
sit, dulcissime ingeminans, ad nuptias eius
introuit. Cuius sicut mortem admira-
bilem, ita & sepulturam gloriosam Deus
esse voluit. Postridie enim vix dies illu-
strata.

Cc

xerat, innumera hominum multitudo o-
mnis status, ætatis, conditionis, ad ædes,
de quibus corpus efferendum erat, con-
fluxerat. Circumfusi promiscue nobiles,
ignobiles, aduenæ, ciues, peregrini certa-
tim properabant, plateas, fora, vicos, quæ
transeundū erat, præoccupantes. Accessit
amplissima curia Senatorum, qui honos
nonnisi defunctis Proregibus præstari so-
let. Primum feretro supposuit humeros
Capitulum Metropolitanum, deinde mu-
tatis vicibus Curia Senatorum, mox Pri-
mores ex religionis Ordinibus: tota pla-
nè ciuitas effusa in occursum tanti specta-
culi, clamoribus pulsabat sidera, sanctam
asseuerans B. Rosam.

Vultis audire miracula, quæ in hodi-
ernum v. q. diem, ad sacrum eius sepul-
chrum sunt, hæc paucis attingo. Ipsa
terra sepulchro B. Rosæ effossa, innume-
ra languorum genera curauit, & pericu-
losas febres extemplo abegit. Sexenni
Virginij musculos gutturales inflama-
uerat Synanche, vbi medicus vlceri in-
specto, negauerat puellam curari posse,
iam enim gangrena se plagæ insinuaue-
rat, & erosæ carnes frustillatim vlceri ex-
cidebant, atq; in dies serpebat malum,
verum salutaris epoto puluere, illico
conualuit, non sine magna ornatum ad-
miratione. Ab annis 20. Abbatissa mo-
nasterij S. Claræ, misere torquebatur ex
inflatione tibiæ, in qua sparsim quadra-
ginta vlcerum habebant ora, sed puluis
ille salutaris sepulchro B. Rosæ effusus,
vnico contactu & febrim per viscera sa-
uientem extinxit, & vlceræ clausit. Pau-
cis multa? inuocato auxilio S. Rosæ,
reuocati sunt ad vitam 79. defuncti, sa-
nati in omni genere morborum 81. Fæ-
minas præcipue puerperij doloribus ta-
bescentes, præsentissimo auxilio B. Rosæ
patrocinium sapissime recreauit, pro-
pter quod plurimis pueris, ac puellis, ad-
ditum fuit cognomen de Rosa; in per-
petuum beneficij monumentum.

Illud ad extremum, omnem stupo-
rem hominum excedit, quod corpus B.
Rosæ, post 15. annos à morte incorru-
ptum, integrum, ossibus sicca hinc inde
carne obductis, & suauissimum odorem
spirans, quo fragrare solent siccæ ad so-
lem rosæ, repertum sit. Cuius rei du-
plicem ego rationem reperio, primam,
quia B. Rosa assidue fuit in diuinis lau-
dibus, talis autem homo incorruptio-
nem suo corpori promeretur. Colligo
id ex Psal. 91. vbi Regius Vates iustum
hominem Cedro comparat: *Iustus inquit,*
vt palma

Fusus san-
ctæ Rosæ
gloriosum.

Miracula ad
sepulchrum
S. Rosæ
quantæ.

Corpus S.
Rosæ post
15. annos
incorruptum
reperit est.

lymam peregrinata, Bethlehemiticum
se se abdiderat in recessum) protulit:
Paula, quæ vni vrbis contempsit gloriam, totius
orbis opinione celebratur, & quam Romæ habi-
tantem nullus extra Romam nouerat, latentem in
Bethlehem, & barbara, & Romana terra miratur.

Ita nunc cum vestra B. Rosa sit? quam
enim Lyma, & sola Peruuiz vrbis no-
uerat, eam nunc totus orbis
miratur, in Patronam su-
scipit, ac deuotè
veneratur.

DIE EXALTATIONIS SANCTÆ CRVCIS.

Hoc signū erit in cælo, cū Dominus ad iudicandū venerit.

Cruc Sancta in extremo iudicio aderit ad confusionem peccatorum.

Signum Crucis apparitū. At verò sola crux lignea Christi, cum sit exigua, non videtur, quomodo possit & ab omnibus videri, & tam ingentem splendorem emittere, omnesq; fines terræ, vltra solis claritatem illustrare. Quapropter S. Anselmus in Elucidario, & Antoninus 4. p. tit. 24. cap. 11. S. 5. Abulensis, & alij expositores, supra Matthæi 24. existimant non ipsum lignum crucis, sed solum signum ex aère formatum esse appariturum. Nihilominus veram crucem, in qua Christus pro nobis mortuus est, tunc in cælo à nobis videntem arbitror. Ad quod asserendum moueor in primis, quia nullum aliud potest per antonomasiam dici signum Christi, præter Crucem sanctam: vt enim ait Cyrillus Hierosolymitanus cateh. 15. Signum verum, & proprium Christi est crux. Moueor præterea, quia illa crux, quæ apparebit in cælo, deferetur ante Christum per Angelos, ad iudicium descendentem. Hoc expresse docet S. Anselmus in Elucidario. vbi Christi aduentum ad iudicium ita describit. Sicut imperator ingressurus ciuitatem, corona eius, & alia insignia præferuntur, per quæ aduentus eius cognoscitur; ita Christus in ea forma, quæ ascendit, cum ordinibus omnibus Angelorum ad iudicium veniens, Angeli crucem eius ferentes præbunt. Comprobatque Iulianus Pomer. lib. 3. Prognost. cap. 5. vbi similiter docet, Angelos cum sancta Cruce præcessuros Christum. Signum illud ait, triumphale crucis vexillum, sublimibus humeris præferentes. Si autem sola tunc appareret crucis figura, ex aère lucido formata, quid necesse esset ab Angelis eam Christo præferri, cum optimè posset certò loco in aère immobilis perseverare. & ab omnibus ad iudicium congregatis conspici. Moueor ad extremum, quia licet post diem iudicii, omnia mixta corpora præter hominem, resoluenda sint in elementa,

S. Cyrillus Hierosol.

S. Anselm.

Crux sancta perpetua in cælis conservabitur.

ta, nihilominus illud lignum pretiosum, A. 10. & frustra facebuntur impiam cecitatem. Ergo Crux Sancta apparebit ad maiorem peccatorum confusionem. Atq; hinc facile vnusquisq; peccati mortalis gravitatem cognoscere potest, quod incorrigibilis & desperatus peccator, etiam & aspectu Crucis sanctæ confundatur, ex quo tanquam ex vnico salutis, & redemptionis suæ instrumento, spem firmam futuræ beatitudinis, & omnem consolationem sumere deberet. Quia ex hoc signo coniecit, improborum sceleribus, velut crudelibus tyrannis, & cruentis carnificibus, Christum iterum ad ignominiam crucis rapi, sanctorumq; Christi honorem zelantium animos vehementer ex cruciari. In carnificina seuissimi tyranni constitutus Isaias. acerbissimiq; oppressus doloribus, Iudæorum importunitatibus dilaceratus, & blasphemijs erga Dominum, quasi spiculis traiectus ingemuit vehementer, vocemque illam lamentabilem protulit: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israhel, ablatenati sunt retrorsum. Isaias 1. Quæ tam acerbi gemitus causa? vtiq; tunc Isaias nullis impetebatur persecutionibus, imò cum esset filius Amos de stirpe regia domus Iuda nati, apud omnes magnam venerationem habuit. Cumq; esset propheta magnus, in dignitate ac munere prophetico Moysæ, & Dauide nō inferior. Quod non obscure ostendit eximius Isaiæ elogiū ab ipso Spiritu sancto dictatum, & ore Ecclesiastici prolatus, cap. 48. vbi dicitur: Purgauit eos in manu Isaiæ sancti propheta: detexit castra Assyriorum, & contriuit illos Angelus Domini; nam fecit Ezechias, quod placuit Deo, & forsiter respondit in via Patri sui, quam mandauit illi Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei: in diebus ipsius retrò rediit sol, & addidit Regi vitam: spiritu magno vidit vltima, & consolatus est lugentes in Sion, vsq; in sempiternum ostendit futura. & abscondita antequam euenirent. Ideo quatuor Regib; Ozia, Ioathā, Achaz, & Ezechia, quorum temporibus magna, eaq; nobilissima vaticinia edidit, summè fuit acceptus. Oñuaginta quippè tribus annis propheta munus sustinuit, incipiendo ab anno ætatis suæ 33. Nam sub Ozia Rege viginti duobus annis prophetauit; sub impio Ioathan sedecim; sub Achaz sedecim; sub Ezechia 29. Cum igitur nullas tunc persecutiones sustinuerit, vnde vocem illam lachrymabilem protulit væ.

Antichristi signum crucis tollit.

S. August.

Ad Hebr. 6.

S. Cyprian.

S. August.

Hypopolitus martyr apparituræ crucis in cælo, hanc congruentiam affert, lib. de consum. mundi. Quia Antichristus prohibebit fideles vti signo crucis, & iubebit vti charactere suo, ideoque post mortem eius censet apparituram crucem. Tūc in signum victoriæ Christi de Antichristo reportatæ: tum quoque vt homines resipiscant, & abiecto Antichristi charactere, vexillum Christi sequantur. Verum, rem ex omnibus optimè tetigit Diuus Augustinus, qui censet, signum crucis ad maiorem peccatorum confusionem appariturum, Sermone 130. de tempore aienis. Hoc signum erit in cælo, cū Dominus ad iudicandum venerit, vt cognoscant consilium iniquitatis suæ, qui Dominum maiestati crucifixum. Quia verò omnes, qui mortaliter peccant, iterum (quantum in se est) Christum crucifigunt, vt docet Apostolus ad Hebr. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsos filium Dei, & ostentus habentes: ideo apparebit hoc signum crucis, ad arguendos, & confundendos omnes peccatores. Hinc post illud signum, subiungit Christus: Tunc plangent omnes tribus terræ, id est, aliqui de omnibus tribubus, & nationibus, in quibus sunt aliqui mali: quibus aduentus iudicis erit tristabilis. Et cur obsecro plangent, quoniam tunc iusti videntes signum illud crucis, quo sunt redempti, summa consolatione, & gaudio afficientur, vt docet S. Cyprianus serm. de Natiuit. Non timeatur inquit mortis periculum, vbi tanta reuerentia conspiciatur signum. Responder D. Augustinus: Plangent videntes accusatorem suum, id est, ipsam crucem, & in ipsa arguentes cognoscent peccatum suum fecisse.

Isaias 1.

Isaias sub quatuor Regibus prophetauit.

Peccata Iudæorum ex duplici capite enominantur.

tudinem ponderavit, in p̄mis ex habi-
tu peccandi, in illis verbis: *genti peccatrici.*
Consuetudo enim diuturna callum lu-
deis in peccando obduxerat. Deinde
ex gravitate in illis verbis: *Populo gravi*
iniquitate. nam quotidie addens peccata
peccatis, gravissima onere populus ille
premebatur: gravitas & pondus proue-
niebat à peccato idololatriæ, ac Deici-
dij, vnumquodq; maximum, & immen-
sum pondus. Hinc LXX. legunt. *Populus*
plenus peccatis propterea quod non solum
mensuram peccatorum impleverit, sed
etiam cumulaverit, ut interpretatur san-
ctus Cyrillus. Lamentatus itaq; est Isai-
as, supra populum Iudeorum condolens,
& deplorans eorum calamitatem, quod
à Deo recedens faciem converterit ad
idola, & terga verterit ad Deum, per sum-
mam impudentiam, & irrisiōem, iuxta
illud Hierem. 2. *Dicens ligno, Pater meus*
es mihi & lapide, in me genuisti. Verterunt ad me
tergum & non faciem. Per quod Isaias voluit
ostendere, se nullam materiam planctu
& fletu dignam invenire, nisi peccatum
dicens: *Vos genti peccatrici.* Quasi diceret:
Non effundas lachrymarum fluentia, ne-
que profundas quasi prodigus oculorum
margaritas pro amissione divitiarum,
quæ instar labentis vndæ præterfluunt:
non pro morte charorum: quia exacto-
ribus, demoni, & morti debitum natu-
ræ tributum solvunt. Non pro ruina hu-
manæ potestatis, & gloriæ, quæ instat
marinorum fluctuum fluunt, & refluent,
creverunt, & decreverunt. Verum marga-
ritam gratiæ perditam, mortem animæ,
amissum ius regni cælestis, squalore, &
luctu, & profusiore lachryma prosequere,
ne dedecore, & infamiâ nobiles la-
chrymas opprimas. Quod ingeniose elu-
cidat S. Chrysostomus hom. 12. in c. 4.
Epistolæ ad Colossen. *Quando ait, fratrem*
delinquentem admonemus, flere oportet lugendo, &
suspirando. Quando adhortamur aliquem, si verò
non attendit, sed perit, flere oportet: quando au-
tem pauper quispian est, quando morbo corporalis
corripitur, quando moritur, non hæc est lachryman-
di ratio: non enim ista signa sunt lachrymæ. In-
famamus lachrymas, dum illas importune versipa-
mus. Pauperies, morbus, mors, quæcunq;
orbis calamitas ingruat indigna sunt fletu:
si pro his immodicè illachrymaris, la-
chrymas infamas: rubore, & ignominia
afficis, dum pro alio, nisi pro scelere com-
missio fundis, hic decore, & honor lachry-
marum est. Non ergo gladius, non sagitta,
non liquatū plumbum, non equuleus,
rotæ, et ux, tantos dolores, & gemitus e-

visceribus mortuorum extorsit, quantos
de Sanctorum animis, crudelis malitia,
peccantium.

In cuius veritatis probationem,
intuimini D. Paulum, illiusq; cruciatus,
illius gemitus, & pro delinquentibus su-
spira auscultate ad Galat. 6. *Mibi inquit*
mundus crucifixus est, & ego mundo. Quibus ver-
bis manifestè ostendit, mundi scelera, &
incorrigibilem hominum peccata, cru-
cem sibi acerbam fuisse, in qua ita dire-
torquebatur, ac si fuisset in patibulo cla-
vis acutissimis affixus. Hæc est singula-
ris D. Bernardi expositio, serm. 7. de Quæ-

Ad Galat. 6.

S. Bernardus.

drages. *Crucifixum ei mundum reputatione agno-*
scite: ipsum verò mundo compassione: crucifixum
eum mundum videbat obligationibus victorum, &
ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum. A-
cerbissimos cruciatus sustinebat mundus,
nexibus suorum scelerum constrictus;
sed Paulus veluti clavis affixus patibulo,
mortem, & tormenta crucis patiebatur,
inter peccatores vivens: cor enim Apo-
stoli peccatis alienis, veluti clavis suffi-
gebatur cruci. Quoniam nihil magis ex-
cruciat sanctos, & Deum amantes, quam
improbi hominum mores, indomita sce-
lera, & vita desperata. Sic de iusto Loth
fatur Petrus Apostolus, epist. 2. cap. 2.

2. Petri 2.

Habitans inter eos, qui de die in diem, animam
iustam iniquis operibus cruciabant. Vbi verbum
illud *cruciabant*, clarissimum Ecclesiæ lu-
men D. Augustinus in tit. Psal. 69. exami-
nans dicit: *Deus enim Loth iste sanctus in Sodo-*
mu, ab aliquo corporalem persecutionem patieba-
tur, aut dictum illi erat, ut non ibi habitaret: per-
secutio eius facta mala Sodomitarum erant. Non
tunc Loth feris immanibus dilaniandus
obijciebatur, non equuleo torquebatur,
non vnguibus excarnificabatur, non eum
de vorantis ignis flamma circumdabat;
sed circumsepit Sodomitarū impudens,
& impudica conuersatio, suisq; gravissi-
mis sceleribus, quasi sevisis tortori-
bus animam iusti cruciabant. Eleganter
subdit citatus Augustinus: *Nam ergo nullò*
remunente, qui palam Christiani audeat insultare:
adhuc tamen inter organa, & symphoniacos ge-
minum: adhuc illi inimici martyrum, quia vobis,
& ferro non possunt, eos suâ luxuria persequun-
tur. Videmus etiam in fronte portantem signum eum,
simul in ipsa fronte portare impudentiam luxuria-
rum. Et inter hæc gemimus, & hæc persecutio no-
stra est. Furor itaq; tyrannorum, & per-
secutionum turba, nunquam sanctis eti-
am in pace deficit, dum non deficit sce-
leratis libertas peccandi. Frons impu-
dens, & impudici iactantia, persecutio
sanctis est: dum mali peccant, iustos quasi
clavis

clavis puniunt: dum sese offerunt, eos A
iaculis configunt: dum recusant disci-
plinam, iustos viros excruciant. Perpen-
dit magni Doctoris sententiam: *Videmus*
etiam in fronte portantem signum eum, simul in ipsa
fronte portare impudentiam luxuriarum. Et re-
uocate vobis in memoriam sanctos il-
los in fronte cruce signatos, ne misere-
lantiæ traderentur apud Ezechiel. c. 9.
Si enim illi ante crucem Christi, crucis
dolores patiebantur, dum viderent pec-
cantes, quanto acerbiorē mortem por-
tant, qui post Christi mortem de pecca-
tis alijs dolent, dum cernunt frontes
cruce signatas, impudentiā signari luxu-
riæ. Equidem ob hoc, velut ferrea sar-
tagine excruciantur, ut velut exanimis
fieri videantur.

Liceat mihi in hac spiritali palæstra,
quæ res luce clarior appareat, pugilem
vnum doloribus oppressum, cruciatibus
languentem, & penè exanitem, virum
secundum cor Dei Dauidem, lanistarum
omnium & bellatorum strenuissimum, ac
fortissimum, qui Philistinorum phalan-
gas sæpissime fugavit, & deiecit, qui leo-
nem, & vrsū strangulavit, qui Goliath
gigantem, virum à pueritia bellatorem,
toti Hierosolymæ formidabilem vicin-
occidit, vobis ob oculos ponere. Dum
zelò, & tristitiâ afficeretur propter delin-
quentes, doloribus, anxietatibus, torto-
ribus circumdatus, impetitus, cederet,
langueret, caderet sine viribus exanguis.
Fateretur palam hanc suam infirmitatem
ipsemet, Psal. 118. *Tabeferè me fecit zelus*
meus. Alij legunt: *Contristatus, oppressus, dissi-*
pauit, consumpsit, sustinuit, cadere, labi fecit. Ec-
ce Dauidem principem virorum fortium
labentem, cadentem, enecatū, occisum
compassionis affectu. Indagate seriò quis
fuerit iste zelus, quis dolor adeò vehe-
mens, quæ perturbatio, ut in virum adeò
fortem, & constantem cadere poruerit?

Psal. 118.

Et responderè optime S. Hilarius in cita-
tam Psalmum, fuisse vitia nostra, quæ spi-
ritu prophetico præuidebat: *Ad omnia in-*
quit vitia nostra, & crimina examinatur. Prophe-
ta: Ponderatè doloris, & sensus gravita-
tem. Maxima peccatorum acerbitas, &
crudelitas, non solum Dauidem onere,
premebat, sed etate cruciabat, iterato la-
psu discernebat, verum etià vix adeò in-
uictum exanimabat. En quàm cane peius
& angue detestandum est peccatū, quod
homines probos, iustos, & sanctos maxi-
mopere affligit. Et tamen nihil nos mo-
net tantum peccati damnum, sed ruimus
quotidie in maiora peccatorum crimi-

S. Hilarius.

na, delictorum fluctibus abripimur, fidei
& gratiæ crebra patimur naufragia, mi-
nimè reuerentes Crucis sanctæ signum, in
quo Dominus, ac Redemptor pro pecca-
tis nostris passus, & mortuus est, sed ve-
niet tempus, quando signum hoc in cæ-
lis eleuatum, nos in confusionem addu-
cet, & quod remedium nobis esse debuit,
in inuitabile supplicium conuerteret.

Sic quondam obstinati Iudæi, Chri-
stum per crucem & vitam tollere, & no-
men eius penitus abolere studebant. Hie-
rem. 11. *Mittamus lignum in panem eum, & tra-*
damus eum de terra viventium, & nomen eius non
memoretur amplius. Hoc est, ut exponunt O-
rigenes, S. Hieronymus, S. Thomas, Cy-
prius lib. 2. aduersus Iud. cap. 15. Gre-
gor. lib. 3. Moral. cap. 12. Agamus eum
in crucem, ut cum vita ipsius quoq; no-
men, atq; memoria, ob summam crucis
ignominiam, in perpetuum deleatur.
Quod significantius expressum habetur,
in ipso fonte: nam Hebræum verbum,
pro quo versio nostra posuit, *mittamus*,
proprie significat *corrumpere*, & hoc verbo
vruntur Tugurina, & Pagninus, quibus
subscribit Varabius, simul monens esse
ibi hypallagen, ac si dicatur: *corrumpamus*
in ligno panem eum: ut sensus sit: ex damna-
tissimo crucis facto, tam ipsum: quàm
ipsius nomen, atq; doctrinam corrup-
pamus, atque damnemus, ut deinceps
quidquid ad ipsum pertinet, inuisum, &
exitiale habeatur, & apud omnes fee-
teat. Verum non respondit impijs eo-
rū votis fortuna, & res, quam optabant,
ab eorum expectatione exitum habuit,
alienissimum. Nam ex cruce splendidis-
simum Christi nomen, clarissimāq; ipsius
doctrina consurrexit. Quemadmodum,
de Christo in Ierusalem ad crucem, mor-
temq; eunte docet S. Hieronymus ad Al-
gariam q. 5. *Obscurata facie sestimabat Dominus*
pergere in Ierusalem, ut completeretur dies assum-
ptionis eius, & pascha celebraret, omnemq; doctri-
nam suam patibulo confirmaret. Ergo ex cruce
sancta robur, & fulcimentum doctrinæ
Christi accessit. Hinc Origenes super
cap. 11. Hierem. homil. 8. in Hierem.
ait: *Perperam dicunt, mittamus lignum in panem*
eum, & eradiceamus eum de terra viven-
tium: sic eum interfecerunt, quasi no-
men eius penitus eradicarent, sed audi,
quid dicat Christus Ioan. 12. Nisi granam
frumenti cadens in terrā mortuū fuerit, nullā fructū
affert. Ergo mors Christi, spica frumenti
facta est, sepiuplum, & multo amplius re-
stituens, quàm fuerit seminatum. Quia
Christi nomen, doctrina, fama, celebri-
tas

S. Hieron.

radiis, splendidus, atq; fecundus, A ce pendente suspiravit, statim iudex velut granum in segetem proveniens ex Cruce sancta consurrexerunt. In quam rem ita subtiliter discurre S. Chrysostomus, in sermone. Quod Christus sit Deus, tom. 5. Ne timere horum gratia, quod crucifixus, quod flagellatus, quod colaphis cecus, quod consputus, quod a latronibus conuictis incessitus, quod tyrannidis, & blasphemie nomine occisus. Ita se habebant res eius post mortem, & resurrectionem, ut nemo contradicat, quin summo honore antecellat. Moxq; pramens crucis mortem, ulterius discurre: Hoc autem mortis genus diademate quous gloriosum est: nam Reges postea diademati, crucem suscipiunt, mortis symbolum. In purpura crux, in diademate crux, in precibus crux, in armis crux, & supra solem, super crux. Et paulo inferius subdit. Ante crucem res in luctu erant, iudas prodidit, Petrus negavit, reliqui profugerunt, & solum inter amicos comprehensus est, multi, qui crediderant, retrorsum abierunt. At post crucem orbis ad fidem accrescit, & infiniti Martyrum populi occisi, malentes mori, quam dicere, quod precipuus, ille Apostolorum formidans virtutis restitit minus. In omni regione, ciuitate, & solitudine, & parte orbis, quae habitationi accommoda, & quae non accommoda, praedicantur crucifixum. Et Reges, & Principes, & milites, & Praefecti, & serui, & liberi, & idiotae, & sapientes, & insipientes, & barbari, & reliqua hominum genera, de terra omnes, quae sol spectat, ad hoc nomen currunt, ut adorant. Ecce summam confusione nem iudei volebant per crucem abolere nomen Christi, & hoc per eam gloriosius euasit, totiq; mundo innotuit.

Sed quid mirum, crux siquidem est sedemptio mundi, Christi manifestatio, diuinitatis eius approbatio, omnisque gloriae distributrix, cui illud, quod solus Deus est, merito attribuitur, nimirum ignominiam in gloriam commutare, & ideo Christum ad summam euexit gloriam suo contactu, qui ad summam deprimabatur infamiam. Verum non soli Christo hanc dignitatem tribuit Crux sancta, quod eius ignominiam commutet in honorem, sed etiam alijs hominibus. Nam talis est eius virtus, ita praecelsa, ac infinita, ut ex contactu eius, quasi alter Philosophorum, ut aiunt, lapis, ex ere, ex plumbo, aurum faciat, aurum reddat, adeo ut licet plerique homines inglorij ad illam accedant, gloriosissimi postmodum ex ea fiant.

Quid magis inglorij, quam latro in cruce pendens? quis unquam magis reus? & tamen vix ad Christum in cruce

Cruce sancta
ex qua
virtus

effectus ex eo gloriosissimus euasit, simul cum Christo iudicans, & absolvens. Ait S. Chrysostomus in cap. 13. Luc. Hic fungitur vice iudicis condemnans, & incipit de veritate censere, qui coram Pilato post multa tormentum confessus est scelera. Ascendit ergo crucem ut latro, sed euasit in iudicem, ipsam absolvens innocentiam, imò Deum ipsum, quid gloriosius? quid augustius? Ante crucis tribunal Deus cum homine sistebatur, & Deus ab homine iudicabatur, & crucis virtute ille homo, qui antea erat malus iudex, impius, latro, plus se amans, quam Deum, in cruce postea, plus Deum, quam se, plus Deum, quam socium, integerrime iudicans Deum absoluit, hominem condemnauit, aiens: Neg, tu times Deum, nos quidem digna factu, hic autem quid mali fecit. Quid putas amplius dixisset, si libet, si pro tribunali, si in maiestate sederet? Vnde merito exclamat S. Chrysostomus, homil. de cruce, & latrone: Vidisti libertatem in cruce? vidisti Philosophiam in tormentis? in pena prudentem am.

Res stupenda, dum Christus Hierosolymis doceret populum, multi in eum crediderant; Christus tamen non se eis credidit, Ioan. 2. Cum esset Hierosolymis, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa, quae faciebat. Ipse autem Iesus non crederet semetipsum eis. Rationem statim subiungit Euangelista, illis verbis: Ipse enim sciebat, quid esset in homine. Id est, sciebat esse in illis hominibus fallaciam, dolositatem, malitiam, iudicium peruersum, estimationem falsam, & ideo non se eis crederet. At vero cruci apensus, latroni iniusto, peccatori se credidit, vnde hoc? Equidem, quia & in sua fidebat cruce, & in latronis, plus quam insignis, quae Hierosolymis operatus erat, quando illi homines in eum crediderunt. Considerate obsecro, quoniam signa tunc fecerat Iesus? Respondet Origenes apud S. Thomam in Cathena in cap. 2. Ioan. super illa verba: Fecit flagellum ex funiculis, eiciens ex templo vendentes, & ementes. Non enim dicitur, ait, prodigia fecisse Hierosolymis, nisi forte vnum factum fuit, in scripturis non habetur, animaduerte vero si possibile est in miraculo deputari, quid fecit flagellum ex funiculis, & cunctos ex templo propulerit. Crediderunt ergo illi homines, quia Christum viderunt quasi in maiestate, terribilem, flagellantem, percutientem, eicientem mensas, humos reuoluentem, spargentem, homines velut animalia de templo expellentem, & sic perterriti credebant. Merito proinde Dominus

S. Chrysostomus

S. Chrysostomus

Ioan. 2.
Origenes

Cui Deus
Pater Filius
suum pro
nobis mori
voluit.

Dominus Iesus non se eis credidit, quia A fides illorum procedebat ex timore. At verò dum non in maiestate, sed in contemptu hominum apparet, non percutiens, sed percussus; non flagellans, sed flagellatus; non eiciens, sed eictus; non iudicans, sed iudicatus; non manus solutas ad percutiendum tenens, sed clauibus cruci affixas, ita de cruce fidit, ita de habitu, quem tunc prae se ferebat, ut de homine secum simul crucifixo, non se excusans, ante illum sistere voluerit, in damnatam suam sperans ab illo innocentiam crucifixo, dum condemnatam a liberis suspicaretur. Et profecto respondit votis eius spes praconcepta, ut ingeniose ait D. Chrysostomus, homil. de cruce, & latrone. Quando Petrus cum negauit in terra, latro cum confitebatur in cruce, & quando primus discipulus puellae vilissimae minas tolerare non valuit, latro suspensus tormenta sperans, vndiq; populum inspicens circumstantem, clamantem, ingenti ardente rabie omnium iniquitatum, parentem, blasphemis inflammantem, non timuit, nec crucifixi vilitatem, quae videbatur, in spexit, sed ipsius fidei oculis hac cuncta transiit, & humilibus spreta contumacibus, caelorum Dominum exaltatum, pura mente cognouit. O magnam crucis sanctae virtutem, prorsus infinitam, immensam, quae de reo fecit iudicem, de condemnato absoluentem, de blasphemo praedcatorem, de iniusto iustissimum, ita ut ipsemet Deus illi fideret, ipsemet se illi committeret.

Commutat ergo Crux sancta ignominiam in gloriam, & turpitudinem in deorem, lucidum & splendorem Dei Filium mundo exhibens, illud apud homines efficiens in Christo, quod apud Angelos ipsa diuina essentia, ut tam decorus hominibus, & splendens Christus in cruce appareat, sicut Trinitas Sanctissima in eius inaccessible Angelis diuinitate. Vnde S. Chrysostomus serm. 6. de Passionis tom. 3. inuestigans causam, quare Pater aeternus Filium vnigenitum ad mortem pro homine subeundam miserit, cum vnicò verbo eam redimere posset: hanc primariam assignat, ut nobis augstior, pulchrior, amantior Deus apparet. Primum quidem ait, nobis intuentum, Rex quando gloriosior, quando indutus purpurâ, diademate decorus, aspersus auro, solio, sublimis, ad pompam tamen non parat ire, sed hoc in secreto sunt; an quando in campum conueniens, vultu, & honore vltimus, periculum primum, onus ferri, grauis armis; pro patria, pro ciuibus, pro liberis, pro vitam premis hostem, discrimina despicit, contumacia vulnera, ipsam bibens mortem suam susci-

pit ad salutem: ut maiorem contemptu mortis, quam de ipso hoste victoriam referat, & triumphum. Ergo Rex gloriosior, excellior, pulchrior, amabilior, quando ferro onustus in campum vadit, hostesq; debellat. Ita planè Christus, nunquam ita speciosus hominibus visus est; quam in cruce sanguine madens, vulneribus plenus. Hoc illi sponsa tribuit Cantic. 1. Ecce tu pulcher es dilectus mihi, & decorus, duplicem naturam in Christo designans, diuinam nimirum, & humanam. Pulcher itaq; Christus est secundum naturam, secundum diuinam essentiam, secundum Verbi personam: ac quibus hanc suam pulchritudinem exhibet Angelis eum in illa insipientibus. Decorus verò est secundum dona gratiae, secundum humanitatem, secundum depressionem, secundum humilitationem; & in hoc decore hominibus apparere voluit pro quibus mortuus, & crucifixus est. Ita subtiliter discurre S. Bernardus, serm. 45. in Cantic. Quam es Angelus tu Domine Iesus in forma Dei, in die eternitatis tuae, in splendoribus Sanctorum, ante Luciferum genitus, splendor, & figura substantiae Patris, & quidem perperum, minimeq; fucatus candor vitae aeternae; quam mihi decorum Domine mi in ipsa tua huius positione decori: etenim vbi te exinanisti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiens exuisti, ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulsi, ibi amplius gratia radiauit. Quid elegantius dici potuit? Pulcher Christus Angelis, in splendoribus elucens sanctorum; ac non minus nobis, dum decore posito, pro nostra in cruce salute penderet.

Sed quid mirum, quod Christus in Cruce sancta gloriosissimus euasit, quod tanta sit virtus Crucis sanctae, ut deformes in formosissimos conuertat, ut summa opprobria in maximam gloriam commutet, cum Christus Dominus pro illa omnia sua, etiam vestes proprias permutauerit, nudus in ea pendere volens. Illud tamen admiratione dignum, quod vestimenta Christi pro Cruce sancta permutata esse expresse ponat Scriptura Sacra. Matth. 27. Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius; cum tamen de calceamentis nullam faciat mentionem, ut non immerito discursum moueant Authores, utrum Dominus Iesus habuerit calceamenta? Et quidem habuisse videntur indicare verba illa S. Ioan. 6. I. Cuius ego non sum dignus, ut solam eius corrigiam calceamenti. Ex quo locò S. Augustinus serm. 42. infert, Christum portasse calceamenta, inquit: Si nudus pedibus Christum ambularet, afferendum est, deceptum esse Ioannem, & poterat

Cantic. 1.

S. Bernardus

Christus pro
Cruce sancta
omnia
sua permutauit.

Matth. 27.

Ioan. 6.

S. Augustinus

& poterat

gebantur; columbæ in medio accipi-
trum gembuando rugitu dolebant, super
cunctis abominationibus vrbis. Sic in-

Hieron. interpretatur S. Hieronymus: Gementes igitur
ait, dolentesq; soluantur, qui non solum malis non
consenserunt operibus, sed & aliena plantare pec-
cata. Cur autem non alio charactere, aut
signo signati fuerint, nisi litera Thau? Ra-
tio est: quia Thau insigne crucis expri-
mit, vt docet S. Hieronymus supra cita-
tum Ezechielis locum iniquiens: Thau li-
tera crucis habet similitudinem, quæ in Christia-
norum frontibus pingitur. Et Origenes hom. 8.
in Ezechielem: Illi ait, tantum hospites re-
seruantur, quos Thau litera, id est crucis pictura
signauerat. Cunctis igitur, qui crucis signa-
culum in fronte portabant, mors peper-
cit, & vita donata est.

En habetis Crucem sanctam, in qua
Deus salutem nostram operando, totum
se exuiscerauit, totum effudit in homi-
nes. Hinc illud Dei pronuntiatum. Deu-
tor. 3. Ego sum Dominus Deus tuus. Super quæ
Deutor. 3
Oleaster. verba Oleaster scribens, responderet: Quia
Deus tuus, non suus esse voluit: nam quid quæso ha-
bet Deus, quod non sit tuum? si calum habet, tuum
est, cuius influentijs viuunt; sicut & terram, quam
edidit filiis hominum; stellas verò creauit ipse mini-
sterium cunctis gentibus: se moriens dedit in pre-
tium, se regnans in premium tuum; socius tuus
esse voluit, medicus tuus est, qui secundum tempo-
ra, & necessitates tuas, præcepta sua seruare iussit.
Hæc sacrosancta crux adierit in tremen-
do iudicio, ad confusionem Christi per-
secutorum; ad gloriam autem verè po-
nientium. Veneremur ergo Crucem san-
ctam, extollamus thronum hunc gloriæ
Christi, vt eius signo signati non confun-
damur in æternum.

EODEM DIE CONCIO II.

Nunc iudicium est mundi.

*Crux sancta est lapis Lydius, vt ex
ea Christi seruitutem, & pati-
entiam discamus.*

Supor me obruit, quomodo Christus
nunc iudicium in Cruce sancta celebrari
proclamat. cum ipsemet pronunciet, quod
nō sit missus, vt iudicet mundum, sed vt
mundus saluetur per ipsum. Si ergo in
Cruce sancta salutem nostrā operatus est,
quomodo iudicium in ea peragit, quod
seueritatis, & rigidæ iustitiæ actus esse,
Clementia dicitur. An certe ante crucem Christi

Ance Crux
Christi fuit
iudicium se-
ueritatis,
nunc autem
Clementia

defuit iudicium? minimè: nam à prin-
cipio statim mundi Deus iudicauit ma-
los Angelos, eosq; æternis cruciatibus
addixit. Iudicauit Cainum fratricidam,
& tot alios impiè ac sceleratè viuentes.
Fateor ante crucem Christi fuisse iudi-
cium; sed rigoris, non elementariæ, quale
nunc in Cruce sancta fieri proclamat.
Christus: quia eo sine institutum, non vt
homo poenam subeat, sed vt veritatem
salutis agnoscat. Nam iudicium, præter-
quam quod sit determinatio iuris, siue
sententia iudicis, accipitur communiter
pro ea animi virtute, aut sententia, quā
decernimus, quid amplectendum, quid
fugendum, & verā à falsis, vtilia à noxijs
separamus, ac nos ipsos, vel etiam alios
instruimus rationibus, vtrinq; discussis.
Defuit certe veritas mundorum homi-
nes vnum verum Deum ignorantes, vi-
lissimis creaturis diuinum honorem de-
ferrent. Rom. 1. Mutauerunt gloriam incorru-
ptibilem Dei: quasi diceret: diuinæ maie-
statis eminentiam, volucris, & quadru-
pedibus, & serpentibus exquarunt, dum
lignis, & lapidibus, incommunicabile
Dei nomen imponerent, vt olim fecerant
Iudæi Hierem. 2. Deo ipso de ijs loquen-
te: Populus verò meus mutauit gloriam suam in
idolum. Quod magis adhuc exprimit san-
ctus Paulus, Rom. 1. v. 26. illis verbis:
Et seruierunt creaturæ potius, quàm creatori, id
est, cultum Dei totum, in homines, & be-
stias, aliq; Dei opera contulerunt, non
solum illa diligendo, sed etiam illis ser-
uendo. Quicunq; enim alicuius creatu-
ræ cupiditate vincitur, ipsi seruit; & à
quo superatus est, ipsius & seruus efficitur.
Clementissimus itaq; Redemptor
postea, sollicitè laborans circa salutem
nostram, Crucem sanctam nobis propo-
suit, vt ex illa iudicemus de veritate,
quam ante illam debeamus. Propter quod
S. Chrysostomus oratione in cœmeterij

Dappellationem, & crucem rom. 6. Cru-
cem sanctam, tenebras errorum, & igno-
rantie depellentem appellat: Quemadmo-
dum enim aut si quis lucernam in domo quapiam
tenebris obstita accendat, & in altum statuat, tene-
bras de repente fugat: sic tenebris per vniuersam
orbem sparsis, Christus tanquàm lampadem quan-
dam, crucem accendit, & in altum erexit, omnemq;
caliginem totius terræ dissipauit. Imò dixerim
verius, Crucem sanctam esse lapidem
Lydium probandæ veritatis. Quod fa-
cilè coniectur ex Scriptura Sacra, vt fal-
sum impostorem, deceptoremq; proba-
ret Daniel, qui innocentem Susannam
ciminis nec cogitati infimulabant, ar-
borem

Rom. 1.

Hierem. 2.

S. Chrysost.

Daniel. 13. borem sibi petijt indicari, sub qua admis-
sum facinus fuerit. Daniel. 13. Nunc ergo
si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos col-
loquentes sibi. Leue forsitan quid, & facile
ab astutis sensibus reijciendum, putaret
quispiam propositum in hac petitione
arboris. Poterant enim facile astuti se-
nès respondere, se inter tantam arborum
syluam, quæ erat in pomario, & in tanta
rei atrocitate repente obiecta, non at-
tendisse, nec potuisse attendere ad sin-
gularem arborem. Quomodo ergo Da-
niel ad tam facile reijciendam interro-
gationem de arbore singulari recurrit?
Quare non potius interrogauit de angu-
lo, ex quo viderant, & de loco, in quo
viderant, quibus facilius poterant con-
uinci falsitatis? Difficile quippè separati
à pomario, potuissent locum designare,
aut angulum, in quo, & ex quo, sine ar-
borum impedimento possent videre, &
non videri. Quomodo ergo his diffi-
cilibus omisiss, prius recurrit ad arbo-
rem? Profectò scientiâ Dei imbutus, de
omnibus interrogaturus, si opus fuisset,
prius de arbore interrogabat, optimè
sciens fidelibus ab arbore, & victoriam,
& veritatem demonstrandam. Quoniam
vna crucis Dominicæ arbor, lapis Lydius
est, quo nuda veritas, & victoria patet.
S. Chrysost. Audite S. Chrysostomum rom. 6. homil.
in Parasceui. ita loquentem: Circa arborem
prostratus diabolus Adamum: circa arborem debella-
uit Christus diabolum. Et illud quidem lignum
mittebat, ad inferos; at hoc etiam illos, qui iam
eò descenderant, venotabat. Iterum lignorum al-
terum Adamum iam captum, nudumq; occultauit:
at hoc victorem nudum in alto omnibus ostendit.
Adamus quippè post transgressionem vi-
dens se nudum, abscondit se in medio
ligni paradisi: Dei autem veritas Chri-
stus Iesus, nudum se in alto crucis ligni
constituit, vt omnibus & victoriam, &
veritatem suam manifestaret: semper
enim à ligno crucis, & victoria, & veritas
nuda claruit. Itaq; postquam Crux san-
cta apparuit in mundo, hoc emolumen-
tum accepit homo, vt intima secreta cor-
dis, & malitiæ etiam cogitationum in-
trinseca verè, & nudè prodiret foras, nul-
lum facinus maneret in peccatore ab-
sconditum. Crucem igitur sanctam, ve-
lut Lydium lapidem vobis ostendam, ex
qua duo potissimum, videlicet seruitu-
tem Christi, & patientiam discere pos-
sit.

Ex hoc Lydio lapide, Cruce sancta
discimus, nihil homini in hoc orbe su-
blunari viuenti, magis proficuum esse

ad salutem, quam Deo seruire: per cru-
cem enim sanctam firmissimè Deo vniti
sumus, per eandem quoq; ad Dei serui-
tium impellimur, cum nemo sit, qui ad
conspectum crucis, se Dei seruum non
recognoscat. Apparuerat Deus Abraha-
mo in persona trium Angelorum, Ge-
ner. 18. Apparuit ei Dominus in conualle Mam-
bre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso seruire
diei. Visit ille tam desideratis hospitibus,
in domum suam humiliter inuitauit.
Quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de
ostio tabernaculi sui, & adorauit in terra. Et di-
xit: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne
transfeas seruum tuum; sed asseram pauxillum a-
guæ, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub
arbore. Apparatur mensa splendida, im-
pleturq; exquisitissimis ferculis: interim
hospitibus vescentibus sub arbore, ad-
stabat Abrahamus tanquàm seruus: Ipse
autem stabat iuxta eos sub arbore. Quod Eu-
cherius & Origenes referunt ad crucis
mysterium. Neq; sanè mirum: quod A-
brahamus sub crucis imagine, dominij
sui oblitus, seruum se vilissimum exhi-
buerit. Quis enim dominatus, quæ di-
gnitas, quis splendor mundialis ad con-
spectum crucifixi, Domini celi & terræ
non euanesceat? Hinc Theophylactus ora-
tione de adoratione crucis monet Prin-
cipes huius mundi: Rex es, accede ad sce-
ptrum Christi. Agnosce te seruum esse pretio magno
emptum. Agnosce Dominum, tibi subiectos, vt con-
seruos tracta; vno enim sanguine empti sumus.
Considera honoratissimum regali dignitatis habitu,
tempore crucis illud, coronamq; gemmis distin-
ctam. spiritus, & crucis exasperatam, potensq; tuum
sceptrum & omnem speciem esse fragilem, & ina-
nem arundinem, purpuram alienum esse bonum, &
sanguine manans; eam enim milites tibi circum-
dant. Genuflexiones, quibus adorans, & acclama-
tiones assima plerumq; fictitias, & ab ijs, qui caput
tuum non modò verberarent, sed amputarent. Hæc
documenta discas, cum crucem adoras.

D Nullum proinde regale decus in Chri-
sto non apparuit ludicrum, & inane, &
abijciendum tempore crucis. Purpura,
sceptrum, & corona, qualia sint in se.
Christus Dominus ostendit tunc tempo-
ris. vt sic quilibet homo, cuiuscunq;
status, dignitatis, & fortunæ sit, ad con-
spectum Crucis sanctæ, se Dominum esse
obliuiscatur, & seruum recognoscat. Ad
quod hortatur nos D. Paulus, Hebr. 12.
ita scribens: Ideoq; & nos tantam habentes im-
positam nubem vestium, deponentes omne pondus, &
circumstantes nos peccatum, per patientiam curramus
ad propositum nobis certamen, aspicientes in autho-
rem fides, & consummatorem IESUM, qui propo-
sit

Gener. 18.

Theophil:

Hebr. 12.

Dd 3

fito sibi gaudia sustinuit crucem. Vbi igitur ipse A
Dominus Iesus crucem sustinendam vi-
dit, statim præ illa contempsit vniuersa
mundi gaudia, & regna, & dominatus. Vt
elegantè discit S. Anselmus in cita-
tum scripturæ locum: *Proposito inquit sibi
à turbis gaudia, dum vellent eum facere Regem,
noluit ille gaudium huiusmodi suscipere, sed post-
modum sustinuit crucem, & illusiones, & opprobria:
omnia enim terrena bona contempsit, ut in illis non
quæreretur felicitas. Traducebat Iesus in
cruce principatus, & potestates mundia-
les, & despiciens regna seruorum, verbera
amplexabatur, ut nos inde discamus, de-
cora mundi postponere seruituti Chri-
stianæ. Quemadmodum docet S. Atha-
nasilus orat. de Incarnatione loquens: Si-
gno autem crucis idola vniuersa deserta relinquantur,
omnis irrationalis voluptas conquiescat, quilibet
de terra ad celos suspiciat. Quasi diceret:
vbi viuificæ crucis lignum affulget, vni-
uersa mundi idola, & mundiales deliciae
obtenebrescent, ac faciliè reijciuntur.*
Hinc Ilaiaz cap. 33. de fidelibus ait: *Re-
gem in decore suo videbant oculi eius: cernent ter-
ram de longè. At, in quo decore & equidem
in decore, & pulchritudine passionis, atq;
crucis, iuxta illud Psalmistæ: Dominus re-
gnauit, decorem indutus est: quoniam à ligno
crucis maximus decore Christi. Ergo viso
in decore crucis Deo, statim homines
cernunt terram de longè, & terrena o-
mnia despiciunt, ad seruitutem Christi
festinantes. Ait S. Bernardus serm. 4. in
Ascensu: *Sequere ascendente in crucem, ut non
solum supra te, sed supra omnem mundum mentis
fastigio colloceris. vniuersa, quæ in terra sunt, de-
orsum despiciens, sicut scriptum est. cernunt terram
de longè. Fugiant sanè omnia terrena bona
ad crucis aspectum; & hoc est illud my-
sterium, quod post expirationem Chri-
sti in cruce, Matth. 27. Terra mota est, &
petræ scissæ sunt. Quod considerans Amphi-
lochiu serm. in Sabatho sancto ait: *Rei
terra commota, velut de fuga consilium inijt. Nam
vbi mysteria crucis apparent, fugæ se de-
dunt omnia, terrenaq; omnia despiciun-
tur ab hominibus, ad regalem Christi
seruitutem properantibus, quando qui-
dem seruire Deo regnare est.***

Et quis obsecro Christi seruitutem,
regali præminentia maiorem non agno-
scet, cum Deus hominem sibi obedien-
tem, & ad omnia parere natum ita æsti-
met, ut iustum, & æquum iudicauerit, fi-
lium suum vnigenitum, sibi per omnia
æqualem, non solum pro nobis dare, ut
nos redimeret, vitam suam pro nostra
commutando; imò quod magis stupen-

dum, quia nos ei seruimus, ut Filius eius
coeternus nobis vicem talionis reddens,
non solum in terris, sed etiam in cælis
seruiat, Lucæ 12. *Amen dico vobis, quia præ-
sente se, & transiens ministrabit illi.* Obstupe-
scite, quis est iste transiens? Dominus:
quis ministrabit? ipsemet Deus, in quem
Angeli præ verecundia prospicere non
audent. Ergo homines discumbent; De-
us autem seruiet illis, & pro humana di-
uinam exhibebit seruitutem, diuinam
commutationem. Vt meritò exclamet
Chrysologus serm. 24. *Expauenda conuersio
seruitutis, quia parumper seruus astitit, in Domini
sui expectatione suscitatus, ut talionem redderet,
dissimulat se in ipsa diuinitate diuinitas. Quasi
apertius dicere vellet, in terris in huma-
nitate seruiens, ipsa se dissimulauit diui-
nitas; at in cælis etiam seruiens non in
humanitate, sed in sua diuinitate, ipsa
met se dissimulat diuinitas, nimirum non
recumbens, sed ministrans; non famula-
ta, sed famulans, sed obseruiens, talionis
vicem reddens, diuina pro humanis tri-
buens, Deum pro homine. O qualis est
ipsa permutatio! hæc equidem est illa
diuina Dei in cælis humilitas, quæ ibi sic
animos, supremosq; inflamat spiritus,
ut extra se eos præ admiratione rapiat,
ac extollat. Eruditè hoc exaggerat San-
ctus Thomas opusculo 63. cap. 2. §. 3. in
quiens: *Est ibi inflammans animam, ad aman-
dum Deum, scilicet diuina, humilitas: nam Deus
omnipotens singulis Angelis, sanctisq; animabus, im-
tantum se subiicit, quasi sit seruus emptius singu-
lorum, quilibet verò ipsorum ait Deus suus, ad hoc
inuens, transiens ministrabit illi.* Obstupuit,
& Deo talem exprobrauit quondam co-
mmutationem humana sapientia, quod
pro se commutasset filium. Ps. 88. n. 50.
*Quod exprobrauerunt inimici tui Domine, quod ex-
probrauerunt commutationem Christi tui, id est,
ut quidam Græcus Author apud Agellii
exponit: Mortem & sanguinem Christi tui pro
redemptione datum. Atque hanc ob causam
D. Paulus 1. ad Corint. 1. v. 23. dicit: *Præ-
dicamus Christum crucifixum, iudei quidem scan-
dalum, gentibus autem stultitiam. Quis obsecro
vquam audiuit talem conuersationem,
commutationem indicibilem, & iudici-
um supra filios Adæ horrendum, quos
Deus ita æstimat, ita honorificat, ut illos
pro seipso, pro sua maiestate, pro sua di-
uinitate commutet; illi verò cum non
solum pro hominibus, creaturisq; ratio-
nalibus commutent; sed quod etiam lin-
gua dicere horret, pro horridis, pro serpentibus,
pro muribus, lignis, lapidibus, & quibus-
que***

que rebus abiectionibus. Et id quidem ad
huc tolerandum esse, si hoc fieret apud
gentiles, apud paganos; sed cum apud
Christianos, apud suos dilectos, talia fie-
ri spectat Deus, quantum offenditur, &
indignatur.

Ausim concludere, cælum terramq;
obtestando, quia Deus de nulla re etiam
enormissima, terribilius iudicium inibit
cum suis Christianis; quam de hac turpi
commutatione, propter quam in dies
magis à Turcis, à gentilibus, à paganis
irridetur, ac blasphematur. Quod op-
probrium supra reliqua omnia grauius
illum offendit. Dum enim hi, lumine
veræ fidei destituti, audiunt talia pro no-
bis, Deum nostrum fecisse, talemq; com-
mutationem, ut pro seruo Dominum,
pro inimicis Filium commutaret; nos
autem vident tam ineffabilem commu-
tationem, nihili prorsus facere, imò po-
tius contemnere, exprobrant Deo, irri-
dent, & subsannant, quasi imprudenter
suam inaccessam maiestatem, ad huma-
nam vq; abiectionem demiserit. Hanc
grauem exprobrationem præuidisse Re-
gium Vatem affirmat Incognitus: *Præui-
debat Psalmista inquit, quod infideles Christiani
abijcerent commutationem Christi, scilicet qualiter
Christus commutatus est, quia crucifixus, quia mor-
tuis est. Ex qua abiectione, ex qua tanti
Dei beneficii vilipensione, infidei Deum
irrident, quasi insipientem, Deum sub-
sannant, quasi insanientem, Deum vili-
pendunt, quasi ignorantem, talia pro no-
bis fecisse, qui ea abijcimus, scdamus,
& velut si nihil pro nobis præstitisset, ita
Deum commutamus, ac si Deus verus,
& summus non esset, sed falsus, sed ligne-
us, prouocamusq; horrendum in nos Dei
iudicium, talia scienter, non ignorantes
operando.*

Posuit adhuc nobis Redemptor no-
ster crucem suam sanctam, velut Lydi-
um lapidem, ut in illa probemus nostras
tribulationes, simulq; ex illa ad sustinen-
das easdem discamus patientiam: quia
tribulatio semen gloriæ est, quod ne cor-
rumpatur, fouetur patientia, sine quo se-
mine messem gratiæ colligere velle,
magna vesania est. *Gloriamur in tribulatio-
nibus, dicebat S. Paulus ad Rom. 5. Ne enim
infirmi fortè detererentur, à fide Chri-
sti exilijs, bonorum direptionibus, con-
tumelijs, persecutionibus, carceribus,
tormentis; ideo Apostolus his verbis o-
stendit, ipsas etiam tribulationes, esse
gloriosas, propter magnitudinem præmij,
et hinc agnoscamus, quanta sit magnitu-
do bonorum cælestium, ut etiam eorum*

causa tribulationes gloriandi materiam
præbeant. Vnde dicit S. Chrysosthomus. *s. Chrysost.
Considera, quanta sint futura, quod etiam in tri-
bulationibus magno animo simus. Prudenter autem
dicit Apostolus: Gloriamur in tribulationibus,
id est, si verò Deum amamus: omnis
enim amator gaudet, & honorificum pu-
tat, quando pro eo, quem diligit, pati-
tur. Non dicit verò, gloriamur in bonis ope-
ribus: quia vti aduertit S. Cyprianus, ni-
hil nostrum est; talis enim gloriatio su-
perba, profana, vana, ac sui deceptrix
est, quæ veram gloriam euacuat. Sic
quondam gloriabantur Pelagiani, asse-
rentes gratiam Dei secundum nostra me-
rita dari, teste D. Augustino, epist. 46. ad
Valentinum; Sanctorum autem, & Dei
filiorum gloriatio, debet esse modesta,
vera, & diuina bonitatis commendatrix,
ita ut omnis eorum gloria sit Christus,
Proinde talis gloriatio nihil aliud est, nisi
libera & patiens opprobrium sustinen-
tia, atq; gratiarum actio sincerissima, &
firmissima in aduersis.*

Ita citato loco resoluit S. Paulus, ver-
bis sequentibus: *quia tribulatio patientiam
operatur; patientia probationem, probatio spem;
spes autem non confundit. Vbi reddit Apo-
stolus causas ab effectu, ob quas in tri-
bulationibus gloriari debeamus; quia,
nimirum scimus non solum priuato in-
stinctu, sed etiam ex doctrina Euangelij,
quod tribulatio patientiam operetur in
sanctis, non suo merito, & efficaciam,
quia exercendæ patientiæ, quæ iam data
est à Spiritu sancto, dat occasionem. Nam
patientia est donum Spiritus sancti; neq;
enim facile dura, & aduersa pateremur,
nisi sciremus nos habere donum in cælis.
2. Corint. 5. v. 1. *Scimus enim, quoniam si ter-
restri domus nostra huius habitationis dissoluatur,
quod edificatio ex Deo habemus, domum non manu
factam, æternam in cælo. Propter quod Euan-
gelium Christi frequenter docet, tristes,
fientes, esurientes, sitientes, persecutio-
nes patientes, beatos esse. Ergo semen
spei æternæ gloriæ, iuxta Apostolum est
tribulatio, quoniam ex ipso bene lata, &
cum patientia spes fructificat. Probante
Apostolo illis verbis: *spes autem non con-
fundit. Ostendens spem non frustrari le-
gitimè sperantem, & quærentem ea, quæ
sunt speranda: quia spes Christi fidelium,
non nititur humanis promissis, aut bonis,
quorum incerta est præstatio; sed niti-
tur diuina promissione, & immutabili
bonitate, neq; intercidit nostra morte,
quoniam qui promissit vitam æternam,***

mortuam

mortuos ad eam excitat, ac deducit. Quod si sperantium aliqui spe exciderint, id non spei vitio, sed ipsorum ignavia, contigit, qui vana spe inflati non faciunt, quæ ad finem necessaria sunt. Ita resoluit D. Augustinus tract. 37. in Ioan. *Sperando ait, qui decipitur, qui dicit, bonus est Deus, misericors est, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ, spe isti periclitantur. Ut igitur spes non confundat, necesse est, talem esse sperantem, qui spei suæ ipse non obstat.*

Semen itaq; spei æternæ gloriæ, est tribulatio, patientia verò est fomentum, quod istud semen fouetur, ne corrumpatur. Audite Chrysologum serm. 110. hæc de re eleganter loquentem: *Tribulatio inquit fratres, velut primum iusti viri concutit, & conturbat infantiam, sed cum inuenerit ista patientem, ad maiora adolescentem iam bonæ indolis tunc erudit. Quanta ergo stultitia est, dum quispiam sine semine ad fructum venire contendit, & sine fomento sperat semen posse crescere, id est, ad gloriam æternam peruenire, sine tribulatione, ac sine patientia. Erras o homo, quisquis hac vana spe abriperis: monstrat etiam tibi Deus apertam cæli ianuam, ad illamq; re iunget, animet; stultus tamen es, si putares, sine tribulatione ingressum tibi patefacturum. Quoniam etsi Deus inuitet, etsi ostium pandat, intrinsecè, & per se cum illa semper conditione intelligitur, ut cum patientia, & tribulationum sustinentia intres, quamvis nihil Dominus de tribulatione intimet. Hoc certe insinuare mihi videntur verba illa Iacobi Patriarchæ. Genes. 28. v. 12. quando post apertum cælum, post visionem Angelorum, post Dei familiarem allocutionem, pauens & stupens dixit, quàm terribilis est locus iste, non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. Mirum est, cur terribilem appellauit illum locum, in quo tanta bona acceperat, qui si rectè appellandus erat, potius amantitatis paradisus dici debuit, adeo ut præ stupore exclamaret Rupertus: *Et quid pauor, vel quid terroris secundum se locus iste poterat habere? Unde ergo Iacobo pauor? Respondet idem Rupertus, ex mysterijs tunc ei reuelatis, nimirum futura Ecclesiæ, in qua Deus terribilia operatus est; Ecclesiam ait, Dei futuram, & in ea terribilia Dei opera iste miraturus fuit.* Caietanus verò censet, Iacobum seipsum expauiisse, quod peccator inter Angelos, & cælum versaretur, iudicium diuinum extimescens. Sic enim loqui-*

Atur: *Timuit diuinum iudicium, considerando seipsum relativè ad diuinam presentiam, & frequentiam Angelorum, ne impurarentur sibi defectus sui.* Tertullianus autem de fuga in persecutione cap. 1. per scalam, quam vidit Iacob, intelligit persecutiones, tribulationes, tormenta, martyria, per Angelos verò ascendentes, intelligit probatos; & per descendentes, reprobos Christianos. Hæc enim, id est, persecutio, scale, quas somniat Iacob, alijs ascensum in superiora, alijs ascensum ad inferiora demonstrantes. Optimæ sanè trium Doctorum expositiones, ex quibus vnam proposito nostro valde accommodo-

dam, scilicet terribilem nimium locum illum visum fuisse Iacobo ex eo, quod viderit mysteria Ecclesiæ, & terribilia, quæ in ea Deus operatus est, id est, martyrum tormenta, confessorum tribulationes, persecutiones, martyria, quibus boni essent probandi, & mali reprobandi, ac proinde neminem cælum ingressurum, nisi per scalam, hoc est, per crucis, tribulationes, tormenta. Ideoq; Iacob seipsum considerans peccatorem, per similia ad cælum ascensurum, puta per diras tribulationes, crucis, passionis, & martyria, licet cælum sibi apertum vidisset, licet Deum cum incitante, ex præconceptione dolorum, ac tribulationum sufferendarum, locum illum terribilem nominauit. Et sanè merito totus exhorruit, ut hinc agnoscamus, licet nobis cælum pateat, licet nos Deus ad illud inuitet, nunquam tamen nos illud consensuros, nisi per tribulationes patienter susceptas.

Hinc D. Ambrosius serm. 30. in Psal. 118. audacter videtur affirmare, neminem sine tribulatione saluandum. adnotans de morte quidem S. Ioannis Evangelistæ aliquos dubitasse, de tribulatione autè nullum. Omnes inquit oportet transire per flammam, siue ille Ioannes Evangelistæ sit, quem ita dilexit Dominus, ut de eo diceret ad Petrum, si cum volo manere, quid ad te de morte eius reliqui dubitarunt, de transitu per ignem dubitare non possumus, quia in paradiso est, nec se paratur a Christo. Ponderate penultima verba: quia in paradiso est, quasi ex necessitate consequentia Ioannem tribulationes perpassum inferat S. Doctor ratione fundamentali desumpta ex eo: quia Christus sanctis Apostolis, & omnibus fidelibus ita disposuit regnum cælorum, sicut ipsemet a Patre illud accepit, Lucæ 22. v. 29. *Et ego dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi Pater: quasi diceret sicut mihi per tribulationes illud Pater obtulit;*

Tertullianus

S. Ambrosius

Sine tribulatione nemo cælum ingreditur.

Lucæ 22.

lit; ita ego per easdem vobis dispono, A. Beda, in citatum Evangelistæ locum ita discurrens: *Sicut ergo Pater disposuit illis regnum, quam factum obedientem vobis, ad mortem extraxit illum; sic & Filius idem permanentes secum in tentationibus æternum ducit ad regnum.* Infert igitur S. Ambrosius, D. Ioannem per ignem transisse tribulationum, ex eius beatitudine vim argumenti eliciens, palam ostendens, etiam S. Ioannem non potuisse aliter in cælum Christo confedere, nisi prius per passionem, per crucis, per ignium probationes transisset. Ideoq; quamvis de eius morte liceat dubitare, de passionibus tamen nequaquam, ut hinc aperte colligamus, potius de morte alicuius dubitandum esse, an videlicet moriturus sit, quam de tribulatione, an eam sit passurus.

Quod cum ita sit, cognoscite, quantum malum sit impatientia, quæ per oppositum efficit dissimilitudinem cum Christo patiente. Si enim Christus omnibus repletus virtutibus, non aliam, quasi propriam sibi notam habere voluit, nisi patientiam, ut merito illi attribueretur illud Moysis, Exodi 34. v. 6. *Misericors, & pater.* Nec quomodoquæ patientia, sed patientia ex linguis, ita ut nec verbum in tormentis loqueretur. Conserte ergo nunc impatientiam, (quæ tota est clamorosa, ac in vociferationibus consistit) cum patientia, & facile aduertetis, neminem ita Christo dissimilem fieri; quam impatientem. Cum autem tota nostra beatitudo, & glorificatio, siue cum Christo conregnatio, ut loquitur Apostolus, sit cum Christi passionibus conformatio, quis non assentietur, impossibile esse, ut impariens ad beatitudinem perueniat. Imò ausim affirmare, impatientiam esse fundamentum damnationis æternæ, quod ut concipiatis, expendite Christi patientiam, quam ita exhibuit, ut in tolerando iniurias, non solum voluntatem vlciscendi dimiserit, sed etiam potestatem id faciendi penitus exuerit, adeo ut omnino impotens ad illas iniurias vindicandas inueniretur. Ut fatetur ipsemet de seipso, Ioan. 8. *Ego non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicet.* Parce pie Iesus, si omnimodam potestatem iudicariam a Patre æterno accepisti, ut haberetur Ioan. 5. *Nec enim Pater iudicat, quoniam sed omne iudicium dedit Filio.* Si ergo omne iudicium dedit tibi Pater, quare nunc ipse non iudicas! Equidem quia de iniurijs sibi illatis, tunc

sermo erat: vocauerunt enim illum Pharisei cum Iudæis Samaritanum, ac demonium habentem; idcirco ut ostenderet, non solum se voluntatem non retinere illas graues calumnias vindicandi, sed etiam simul nec potestatem sibi seruasse, officium iudicis recusauit. Patri illud referuans. Sic elucidat S. Chrysostomus homil. 18. in Ioan. *Nobis inquit profectò insinuans, quantum nos patientes esse debemus, dum se adhuc vlcisci non vult, & ipse, qui iudicat.* Addam ego amplius: non solum tunc Christus potestatem exiit vlciscendi, sed etiam vocem conquerendi, ita ut prorsus elinguis esset inpatientia.

Verum mirabitur forsã quispiam, quare Christus patientissimus, qui usq; ad miraculum semper in suis passionibus tam; vltimò tamen in cruce clamauerit: *Deus Deus meus, ut quid me dereliquisti? Face* sit quæso admiratio: Dominus enim ac Redemptor noster, qui ita admirabiliter in tormentis, & atrocissimis suis doloribus, quasi piaculum æstimauit, si vel vnicam dolentis vocem emisisset, non solum eâ usus non est; sed quasi à se abdicans suffodit, & in terram sepeliuit, teste Diuo Ambrosio serm. 10. in Psal. 118. ubi illa verba, Thren. 3. *Foras in puluerem os suum,* Thren. 3. ita legit: *Dabit in sepulturam os suum: additque, Ostendit quandam supra modum potentiam ta-* curnitatem, ut tanquam sepeliat os proprium, ne loquatur, & velut quodam agere virtutum obruat, ne vocem dolentis emittat. Quasi diceret: non solum Deus noster os clausit in tormentis, sed etiam sepeliuit, potestatem illi eripiens, non solum vindicandi iniurias, sed etiam inuendi dolorem. Nihilominus in cruce sancta expiraturus, clamauit voce valida: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me, ut scilicet veram suam humanitatem ostenderet.* Sic resoluit Aloysius in lib. de passione cap. 40. *Ne* quæ ait, ex tam admirabili silentio, aut corporis illud sanctissimum æreum putaret, aut animam lapideam sine sensu.

O mira Christi patientia, ut inter summos cruciatus siceret, & non nisi moribundus vocem proferret, ne verus homo fuisse dubitaretur. Luctabatur quondam Iacob Patriarcha cum Angelo, Genes. 32. v. 24. *Et ecce vir luctabatur cum eo usq; mane qui cum videret, quod eum superare non posset, tetigit neruum, famoris eum, & statim emarcuit.* Audite, quid post hanc luctam subsecutum est: in lucta non deficiens Iacob, dum instaret Angelus dimitti postulans, ille respondit: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Bone Deus, pro sola benedictione

S. Chrysostomus

Thren. 3.

S. Chrysostomus

Christus in cruce moriens quare exclamauit.

ne pugnatum est, quam dum non posset Jacob eripere sanus, claudus eripuit.

Vnde illi obsecro tanta confidentia? certe non aliunde, nisi ex taciturna patientia, quam Jacob sustinuit ex incredibili dolore ob lationem femoris, ut ingeniose obseruat Lippomanus inquit: Ex

Lippomanus

colluctatione vehementi, & tactu colluctationis Dei voluntate, non casu loco cessit, & dimota est coxa à naturali situ, & ut vulgo dicitur, dislocata, & nervus ille, quo coxa regitur, vim suam perdidit. Quod certe sine vehementissimo dolore fieri non potuit, ut obseruat citatus Lippomanus; & tamen Jacob nec vocem dolentis emisit: imò quod magis stupendum, licet iam claudus, non tamen eadem efficacia, prout antea luctari destitit, ideòq; in eodem loco benedictionem obtinuit. Ita planè Redemptor noster, non ex eo, quia Filius Dei; non ex eo, quia sanctus, non ex eo, quia Spiritu sancto plenus, sed quia in passione, in cruce patiens extitit, benedictus acclamatur. Auctore D. Ambrosio in Psal. 118

D. Ambrosius

Vbi ponderans illa verba: Libera me à calumnijs hominum, affirmat Christum gravissima tormenta tolerantē, à silentio ex eis triumphum reportasse. Est inquit, humana tentatio, quam ferre possumus; calumnia autem gravis est, & ideò Dominum qua sunt graviora suscepit, & calumnijs appetitum, silentium detulit triumphale meritū equidem triumphale dicitur silentium Christi, quia per illud de inferno, de morte, de diabolo triumphavit.

Sicut igitur patientia nos Christo similes reddit; sic impotentia facit eadem per omnia dissimiles. Nam Christus potestatem iniurias vindicandi à se eliminavit; impatiens verò licet istam potestatem non habeat, eam requirit. Christus silenti patientia omnia tormenta, & ludibria sustinuit, impatiens autem totus in clamoribus, in iurgiis, totus non solum Christi, sed etiam sui ipsius dissimilis, totus turpis, ac in turpitudinem versus, dicam plus, ita Christo sit dissimilis, ut totus in similitudinem diabolicam transeat. Quod ingeniose edisserit

S. Chrysostomus

S. Chrysostomus, homil. 16. in Acta, tom. 3. ajens: Nam quid in iracundo non turpe? oculi insuaves, os distortum, membra tremula, lingua infrenu, mens stupida, figura indicens: vide demoniacorum oculos, & ebriorum, & insipientium, quid differunt inter se? Dæmoniaci quasi abrepti finit impatiētes, in potestate demonum; at verò homines impatiētes peiores esse, quis non affirmabit? In dæmoniacis enim dæmon ut

plurimum sine peccato; in homine autem impatiēte nunquam, ut proinde non minus impatiētes à sua impatiētia cruciētur; quàm dæmoniaci à dæmonibus. Pulchrè Tertullianus lib. de patientia cap. 8. Si parum inquit æquanimiter audiam dictum aliquod in me protervum, aut nequam, reddam & ipse amaritudinis vicem, necesse est, aut cruciabor impatiētiā mutā. Impatiētes quippè, aut vicem reddunt amaritudinis, aut impatiētiā cruciantur mutā, ut hinc agnoscamus, quantum à Christo homines impatiētes distendant, & si nemo ingressurus est regnum celorum, iuxta doctrinam Evangelicam, nisi Christo similis, impatiētes à spe gloriæ mihi excidere videntur, & æternam damnationem sibi vltro accersere.

Tertullianus

Quid enim primum Angelum perdidit, cur de paradisi celsitudine corruit, nisi ob impatiētiā? Dum velut antelucanum sidus inter Angelorum astra fulgens eximia claritate, modum non adhibuit lucis fulgoribus, sed immodico appetitu lucendi ductus, immoderatus luminum ostentator ab exordio creationis apparuit. Quemadmodum subtili suo ingenio expendit D. Bernardus, super illa verba Isaia 14. Quomodo cecidisti de calce, Lucifer, qui mane oriebaris? Quid est, mane oriebaris, nonne rectius dixisset, qui mane creabar? ne miremini: superbi enim elatus, non cognovit principium, neque potentiam Dei creatoris illum, ideòq; ipse, tanquam à seipso ortus esset, ut lumen effunderet, non expectavit nutum Dei imperantis, sed sibi arrogans lucem, ut plus luceret Angelis, omnia lumina, & splendores naturæ, atq; gratiæ alijs spiritibus ambitiosius ostentavit. Auctore D. Bernardo serm. 3. de verbis Isaia: Bonum erat tibi, si ignifer magis esses; quàm Lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, videris frigidus ipse, frigidam quoque eligeres regionem: quid festinas mane oriri Lucifer? quid gloriaris supra sidera, quibus aliquando clavis rutilare videris? brevis omnino eris gloriatio tua. Non igitur ardere, sed lucere satagebat Lucifer, ac vibrare in Angelos suorum luminum: ideòq; immoderatus appetitus lucendi, nimiaq; ostentandi fulgores cupiditas, principium ruinæ extitit, felix si rutilum decus aut contingere, aut moderari voluisset.

Angelus ob impatiētiā damnatus est

S. Bernardus

An certè adhuc dubitatis, impatiētes spe æternæ gloriæ excidere? Prospicite nullos ita Deo infidos esse, sicut impatiētes: nullos in eius cultu ac veneratione instabiles. Impatiētes enim tunc

Electi Dei maxime in adversis Deum orant.

tunc Deum adorant, & venerantur, quando bona de manu eius suscipiunt; at verò ubi aliquid adversi acciderit, Deum abnegant, & à se expellunt. Non hæc est Sanctorum, & Dei electorum fors, qui in vtrâq; fortuna Deum adorant, imò tunc maxime, quando rebus adversis premuntur, quando illis Deus carissima pignora adimit. Renocate vobis in mentem Davidem Regem, & recolligite, quid egerit post mortem pueri, quem vnicè diligebat, & oblitus fueratis. Nam dicit sacer-

1. Reg. 11.

textus 2. Reg. 12. quòd audita eius infirmitate ieiunauerit, seipsum in proprio cubiculo occlusit, in terram prostratus fuerit, omnem penitus consolationē à se removerit, amicos non admiserit, seruos expulerit, quasi cum morituro filio moriturus. At verò ubi filium mortuum audiuit, extemplo surrexit, faciem lauit, corpus unxit, vestes solennes induit, ac Domino Deo gratias egit. Surrexit ergo David de terra, & lotus, unctusque est, cumq; mutasset vestem, ingressus est domum Domini, & adoravit. Vnde quæso Davidi tanta festiuitas post mortem infantis? qui antea ita vehementer indoluerat, ne moretur? quomodo tam festinanter ingressus est domum Domini, qui antea seorsim in terra iacuerat? Profectò, quia hæc est sanctorum virorum indoles, ut magis ex patientia Dominum agnoscant, eumq; diligant intensius, quando pretiosa & summè dilecta eis aufert, quando amara, & tristitia immittit. Hoc motiuo ductus Rex David, tunc festinus, & lætus adoravit Dominum, quando charum ei pignus abstulit. Quod admiratus D. Ambrosius lib. de fide resurrectionis exclamat: O miram sapientiam servientis, ut nemo sibi adversi aliquid accidisse indigne ferat, & contra meritum suum se queratur afflictum. At impatiētes à contra statim Deum deserunt, & expellunt, ubi quidpiam eis molestis aduenerit. Cuius rei evidentissimum documentum habemus in Philistinis, qui postquam ceperunt Arcam, ob summam reuerentiam in templo Deastri sui Dagonis eam deposuerunt, quasi iam angustiores, & sublimiores locum non inuenientes, ut obseruat Abulenſis in

S. Ambrosius

Abulenſis

1. Reg. cap. 5. quæst. 1. ubi dubium mouens, quare Philisthym Arcam tangentes, morte non sunt puniti? respondet: Quia erant nimis deuoti circa venerationem Arce, quod pater, quia impenderunt ei maximum honorem, quem impendere poterant, scilicet quia posuerunt eam in loco sacratissimo totius terræ suæ, scilicet in templo Dei magni Dagon. Si ergo ita deu-

ti, ita obsequentes in Arcam Dei extiterunt, cur eam à se breui post expulerunt? sanè quia eis afflictiones induxit, teste sacra pagina: quoniam dura est manus eius supra nos, & supra Dagon Deum nostrum. Cum honore prius Arcam suscepérant, quia eis fuit fauorabilis, & victoriam de Israëlitis concessit, sed postquam eos flagellauit, plagâ magnâ, illicò respuerunt eam: quoniam hæc est propria impatiētiū conditio, Deum querere, dum blanditur, eumq; derelinquere, dum flagellat.

Videte quæso, imò etiam cum lachrymis attendite, an non idem modernis temporibus faciant Christiani, qui (ut obseruat Beda) videntes propter fidem Christi interdicta sibi peccata, quæ amant, ipsam fidem religionem, quantum valent, deseruntur, ne huius occasione desideria, quibus pro Deo seruiunt, iubeantur extinguere. Hinc illa Domini locutio ad Ezechielem: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt, cap. 8. Postquam autem ingressus vidisset seniores domus Israël incensis thuribulis, & fumo usq; ad cælum ascendente, adorare similitudinem reptilium, & animalium, dixit ad eum Angelus: Adhuc conuersus videbis abominationes maiores: statimq; intus introductus, vidit mulieres sedentes, & plangentes Adonidem. Res stupenda, vnde hæc maior abominatio? & quid supra idolorum adorationem addebat planctus mulierum? ut illam abominationem maiorem Angelus vocauerit. vtiq; nulla potest esse maior abominatio idololatriæ, præsertim verò rerum vilissimarum, ut serpentum, quadrupedum, animalium, &c. Vnde ergo maior iniquitas commissa in planctu Adonidis? certè ex eo, quia per Adonidem tropologicè fœda viuendi ratio significatur, obseruante id S. Hieronymo in citatum scripturæ locum: Adonido inquit fuit amasus Veneri iuuenis, & pulcherrimus, cumq; talis esset, in mense lunio occisus est, & annuensariam ei mulieres celebrabant solemnitate, in qua plangebatur à mulieribus. Ut sic Venerem ad suas explendas turpitudines sibi propitiā redderet. Mulieres itaq; Adonidem, quem Deus ob peccatum euitandum sustulerat, plangebant impatiēter de Deo querulantes, quasi eis occasionem præcluserat delectationis, & vnde ei gratias persolvere tenebantur, inde querelas reddebant; hinc maior iniquitas, peior quàm idololatria planctus.

Beda.

Ezechiel. 8.

S. Hieron.

Rem paucis concludo, tantum malum esse impatiētiā, ut si cum Deo zelo coniungatur, eum perdat, & hominem mulcet, non Deo placendo, sed displicendo;

Ecce

cendo; non sanctificando, sed ut ita lo-
quar, dishonorando. Attendant obsecro
Prælati Ecclesiæ, Pastores, & quicunq; in
dignitate aliqua constituti superiores, ne
dum zelantes se reputant, coram stricto
Dei iudicio impatientes inueniantur, a-
riterq; reprehendantur, modum, aut
tempus excessisse, non ex zelo, sed ex
impatientia. Daturus insu Dei Moyses
populo aquas, Num. 20. Deum in illa
actione adeo grauer offendit, ut ipsum
iratus ab ingressu terre promissionis ar-
ceret. Cum tamen Doctores vix in illa
Moysis actione peccatum inueniant, &
qualenam fuerit, in varias sententias a-
beant. Aliqui enim dicunt Moysen pec-
casse, quia bis percussit petram, cum non
debuisset nisi semel. Nonnulli, quia non
eandem petram, quam Deus designau-
rat, sed aliam percussit. Alij, quia non
petra, ut Deus mandauerat, sed populo
locutus est. Alij, quia ambigue locutus,
cum debuerit absolute loqui; alij de-
mum, quia aquam de petra educendam,
promittenti Deo non credidit. Verum
ego non auderem peccatum increduli-
tatis Moysi attribuire, quomodo enim
fieri potuit, ut homo ita Deo familiaris,
ita Dei potentiam sibi perspectam ha-
bens, & qui maiora antea coram Pharaone
ne patratu miracula, de re longe mi-
nori dubitaret. Propter quod Abulensis,

De peccato
Moysis va-
rie senten-
tie.

A Theodoretus, Olearius, ac Lyranus Moy-
si solum peccatum impatientie tribuunt,
quæ victus non amplius tantam populi
iniquitatem sufferre valens, simul cum
Dei zelo populum reprehendit intempe-
stiuè, ita crudè, ut populus quasi à sensi-
bus abreptus, licet miraculum vidisset;
Deum tamen non laudauerit. En quan-
tum malum est impatientia, ut etiam Moysi
alias Deo in omnibus morè gerenti, me-
ritum eripuerit, & penam auxerit: quia
senio iam confectus, & annis, tribulatio-
nisq; immensè onere pressus, contra re-
belles impatientes mentes, tunc reprehen-
dit, quando non debebat, tunc repressit,
quædo noluit, ideòq; licet zelo seruès;
quia tamen impatiens, opus perdidit.

Haberis itaq; Crucem sanctam, velut
lapidem Lydium, ex qua iudicium ferro
potestis, quid vobis Christo militantibus,
maximè necessarium sit, nimirum serui-
re Deo in timore, in humilitate, in man-
suetudine, in patientia, ac in omni vir-
tute. Amplectimini igitur Crucem san-
ctam, auream Christi seruientem, & pati-
entiam discentes, ne dum pro Deo stare
nos putamus, indiscrète zelo, & im-
patientia contra ipsum pugne-
mus, & sic cruce præunte,
in patientia regnum
Dei posside-
bimus.

DIE SANCTI MATTHÆI.

CONCIO

Non veni vocare iustos, sed peccatores. *Matth. 9.*

*Christus Matthæum peccatorem ad Apostolatam vocauit, ut pœni-
tentiæ exemplum exhiberet.*

Nefelicem iustorum fortè pos-
set forsā quispiam reputare,
cum Christus his postpositis,
peccatoribus se totum offerat,
asserens, quod non ad uocan-
dos iustos, sed peccatores descenderit.
Nunquid magis illi cordi est iniquitas,
quàm iustitia? Absit: cum enim sit ipsa
met sapientia, & summa bonitas, nihil
approbat in creaturis, nisi quod ratio-
nem bonitatis participat, nihil intendit,
nisi quod virtutem redolet. Iustitiam
ergo ut potè primariam virtutem in ho-
minibus probis amat, iniquitatem odio
habet: nihilominus quia vult omnes ho-
mines saluos fieri, neminem despicit; sed
& iustum, & peccatorem ad se pertrahit.

A Vtrosq; proinde vocat; iustos ut magis
proficiant; peccatores verò ut corrigantur.
Sic Nathanaëlem, Petrum, & Andre-
am, aliosq; homines iustos vocauit ad au-
gmentum gratiæ: quia cum eos iustitiæ
operibus ditatos videret, nihil restabat,
nisi ut illos ad profectum vitæ perfectio-
ris inuitasset; quos autem vidit pecca-
tis grauioribus inuolutos, eos ad pœni-
tentiam præteritorum inuitauit. Et ideò
S. Lucas cap. 5. v. 32. ad hanc Christi
sententiam: *Non veni vocare iustos, sed pec-
catores*, addit; *in penitentiam*. Quod confide-
rans D. Augustinus lib. 2. de consensu E-
uangelistarum cap. 27. dicit de hoc ad-
dicamento: *quod ad explanandam sententiam
valet, ut quisquam peccatores, ob hoc ipsum, quod
peccato-*

Lucas 5.

peccatores sunt, diligi arbitretur à Domino. O cau-
tela opportunissima, dignissimaq; quæ
ex Lucæ Euangelio ab Augustino adno-
taretur, nimirum ita erga peccatores be-
nivolè affectus sese Christus exhibebat,
ut cautione opus fuerit, ne quisquam
peccatores, ob hoc ipsum, quod pecca-
tores sunt, diligi arbitretur à Domino.
procul à Deo, qui summa bonitas est, de
hominum iniquitate complacentia: imò
quanto magis iniquitas est illi odiosa,
& homini perniciofa, tanto blandiori be-
neficio peccatores ad se allicit, ut in be-
nevolentia officina peccatores refor-
met, & in iustos refingat. Quod olim
promiserat Deus per suum Prophetam.
Isaia 35. *Dicite pusillanimes: confortamini, &
nolite timere: ecce Deus vester venit, & saluabit
vos. Et erit tibi semita, & via, ita ut stulti non
errent per eam.* Ostendens viam ad cælum,
quam Christus suo sanguine complana-
uit, & fidei atq; gratiæ fulgoribus illumi-
nauit; viam directam esse, quæ securè in
cælum itur. Querit Guerricus apud Til-
man, si via hæc ita sancta dicitur, ut pollu-
tus nō intret per eam, quæ viâ polluti ibūt?
& respondet: *Imò potius hæc omnes, hæc veniant,
hæc incedant, immundus enim præcipue Christus hanc
viam strauit, qui venit quærere, & saluum facere,
quod perierat in vijs seculi. Quid igitur? Transi-
bit pollutus per viam sanctam? Absit. Veniat quan-
tumlibet pollutus ad eam; non tamen transibit pol-
lutus per eam: quia cum transierit, iam pollutus
non erit. Admittit quidem viam sanctam pollutus, sed
statim abluit admissum, quia diluit omne commis-
sum. Via igitur recta in cælum est Chri-
stus, quæ impollutos non inuenit, sed fa-
cit; proinde & iustos & peccatores reci-
pit, sed ut ex peccatoribus iustos faciat.
Vacuisset enim empyrea cæli gloria, nisi
Christus adeo se benignum peccatori-
bus exhibuisset. Audite D. Paulum, qui
se ineffabilis huius Dominicæ benignita-
tis velut ideam proponit 1. ad Timot. 1.
Ideò inquit, *misericordiam consecutus sum, ut in
me primo offenderet Christus Iesus omnem pati-
entiam ad informationem eorum, qui credituri sunt
illi in vitam æternam. Ad quem locum allu-
dens S. Chrysost. homil. 2. in Psal. 50 di-
cit: Si impius es, cogita publicanum; si immun-
dus es, attende meretricem; si homicida es, perspi-
ce latronem; si iniquus es, cogita blasphemum, con-
sidera Paulum prius persecutorem, postea annun-
tiatorem. Nolo tibi dicas: Blasphemus sum: nolo
dicas: persecutor sum. Habes omnium offensiones,
iniquum volueris portum, confugito. Vis in nouum?
vis in veterem? in veteri David, in nouo Paulus.
O præclara Dominicæ benignitatis e-
xemplaria, his proposita, qui per ipsius**

Isaia 35.

Guerricus.

1. ad Ti-
mot. 1.

S. Chrysost.

patientiam, & mansuetudinem peccato-
rum benivolè exceptricem, vitam æter-
nam exambiant! Dubium nihilominus
mouent Authores, si Christus utrosq;
tam peccatores, quàm iustos vocat ad se,
cur absolute dixit: *Non veni vocare iustos?*
Respondet Lyranus, quia Christus in his
verbis voluit significare eos, qui iustitiæ
Dei non sunt subiecti, sed seipsos in suis
operibus iustos reputant. Quales fue-
runt temporibus Christi Pharisei, qui se
per legem Moysis iustos esse arbitraban-
tur. Quam iustitiam vanam fuisse decla-
rat Apostolus ad Rom. 3. v. 27. *illis ver-*
bis. *Vbi est ergo gloriatio tua? exclusa est? Per
quam legem? Factorum? non, sed per legem Fidei.*
Quasi in hunc modum argumentaretur.
Illa iustitia, quæ præbet materiam de pro-
prijs operibus, & virtutibus gloriandi,
non est vera; sed illa tantum, quæ omnem
iactantiæ, & sanctorum operum fiduciæ
occasionem amouet. Sed iustitia legis,
& operum præbet occasionem gloriandi,
quoniam inanis superbia inflabat iude-
os: ergo non erat vera iustitia. Nemini
enim etiam si iustus sit, licitum est gloriari
in seipso: quia ex se nihil habet, sed omnia
ex gratia Dei, quæ gratuita est. Vnde
etiam ipsa merita iustorum, sunt dona Dei
gratuita: quoniam nō possent esse merita,
nisi vim merendi ex gratia Dei haberent.
Per solam enim gratiam Dei sanctificant
nos formaliter iustificari, quæ est donum
supernaturale inhærens animæ, docet
Apostolus ad Rom. 3. v. 24. *illis verbis:*
iustificati grati per gratiam ipsius, quæ est in Chri-
sto Iesu. Vbi hanc gratiam, vocat grati-
am Christi: quia Christus omnia auxilia
saluti nostræ vitia, inter quæ numeratur
gratia, nobis meruit. Iustos igitur, qui
se de suis operibus non iactant, diligit
Christus, cum in illis per gratiam sancti-
ficantem permaneat, sed superbos, qui
hominibus videri cupiunt iusti, cum sint
impij, odio habet; peccatores autem,
qui conuertuntur, & sua peccata humili-
ter contententur, vocat ad penitentiam
de quorum numero fuit S. Matthæus, qui
se ex nimia humilitate publicanum ap-
pellauit. Quem cur Christus peccato-
rem: etiam ad Apostolatam vocauerit,
hodie discutimus.

Rom. 3.

Homo pec-
catorem gra-
tiam Dei in-
staurant.

Res profectò digna consideratione,
quomodo Christus Matthæum publica-
num, & peccatorem, ad supremum magi-
sterij in Ecclesia sua sancta munus obe-
undum vocauit, ut esset Apostolus & E-
uangelista: non enim à cathedra Moysi,
sed à peccatorum telonio vocauit eum.
Cuius
Ec 3

Cujus rei hanc ex omnibus optimam rationem esse reor, quia illum ad misericordiam primum agnouit; misericordia autem summè illi cordi est. Hinc Deus supra petram Horeb stantem se Moysi exhibere voluit. Exodi 17. *Et ego stabo coram te ibi supra petram Horeb, percussisq; petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus.* Quid est? antea Deus nec supra fluuium, nec super mare, quando ibi fiebant signa ad virgæ tactum, stetit dicitur; supra petram autem Horeb stare illi placuit. Causa in promptu est, quia petra hæc sitientes pauperes reficiebat aquis. Nam virtus hæc, quæ famelicis sitientes satiat pauperes, inter omnes alias morales virtutes Deum ad se potenter trahit. Hinc de vberibus sponsæ locutus Dominus dicebat.

Exodi 17. *Et ego stabo coram te ibi supra petram Horeb, percussisq; petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus.* Quid est? antea Deus nec supra fluuium, nec super mare, quando ibi fiebant signa ad virgæ tactum, stetit dicitur; supra petram autem Horeb stare illi placuit. Causa in promptu est, quia petra hæc sitientes pauperes reficiebat aquis. Nam virtus hæc, quæ famelicis sitientes satiat pauperes, inter omnes alias morales virtutes Deum ad se potenter trahit. Hinc de vberibus sponsæ locutus Dominus dicebat.

Cantic. 1. *Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.* Vbi vbera sponsæ inde meliora & gratiora Deo apparebant, quod fragrantia essent vnguentis optimis. Quod si scire desideratis, quænam sint hæc optima vnguenta, quæ ita potenter cor Dei rapiunt? Respondet sanctus Bernardus serm. 12. in Cantic. esse contritionem, pietatem, & charitatem erga proximum. Duo aut, me vnguenta v. bi tradidisse recordor. Vnum contritionis, alterum deuotionis. Sed vnguentum, quod amobus longè antecedit, & hoc appellauerim pietatis, eod quod fiat de necessitatibus pauperum, de omnibus quorumlibet miserorum ærumnis, etiam si fuerint inimici. Despicabiles videntur species istæ, sed est super omnia corona vnguentum, quod ex eis conficitur. Ergo charitas, quæ extenditur vsque ad subleuationem miserorum, maximè allicit Deum, illum, quæ supra omnia aliarum virtutum aromata recreat. Hinc illa vox redemptoris nostri ad discipulos: *Euntes discite quid est: misericordiam volo, & non sacrificium.* Palam ostendens, quod pluris faciat misericordiam, quàm reliqua sacrificia. In

9. Bernardus geniosè hoc elucidat D. Bernardus citatus: Bonum inquit, contritionis vnguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur. Ceterum longè melius esse arbitror id, quod dicitur deuotionis, factum de recordatione beneficiorum Dei. Porro virtutis vincit vinctio pietatis, quæ de respectu miserorum fit. Optimum reuera vnguentum, in cuius comparatione, cetera nec respicere se ostendit, qui ait, misericordiam volo, & non sacrificium.

Quia igitur Christus venerat in hunc mundum, ut suam benignitatem, mansuetudinem, & misericordiam in filios mortalium abundè diffunderet, idè primæ Ecclesiæ suæ sanctæ fundamenta po-

nens, tales habere voluit doctrinæ suæ Magistros, qui miseris misereri, & hominum defectibus ipsimet eisdem obnoxij, compati scirent. Ita resoluit D. Basilus Seleuciensis orat. 28. vbi ad illam questionem, de vocatione peccatorum ad Apostolatam: *Cur Domine ad tantum magisterium eleuas homines peccatores?* respondit: *Ut offensionis similitudine magistros reddat ignoscitiores.* Tantum enim valet conscientia priorum peccatorum, ad ingenerandam animis in alios misericordiam; ut ad veniam præstandam alijs; eligantur illi, qui ob oculos possint habere peccata propria. Sic Petro committebat oues suas Dominus, qui ab vna ostiaria in domo Caiphæ coniectus erat in errorem, ut Christum turpiter abnegaret, ita eum alloquens: *Petre amas me? pascis oues meas.* Ex quibus verbis citatus Basilus hunc sensum elicit, quasi Christus diceret. Petre infirmitatem tuam sensisti? Agnouisti, quod tua deuoluta sit iactantia? Veniam concede, quæ te scis eguisse. Non depretiaberis poenitentiae pharmacum, cuius tu robur admiratus es. Ergo nemo melius peccatoribus ad poenitentiam recurrentibus indulgere nouit; quàm qui se ante peccatorem fuisse pariter recognoscit, siquidem conscientia priorum peccatorum nos facit misericordes in alios.

Lugebat quondam Dauid rebellem, & perniciosissimum filium, à quo ipsemet quærebatur ad mortem: lugebat inquam clamans & ciulans. *Fili mi Absalon fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te.* 2. Reg. 18. Et vnde tam pius, & iustus Rex adeo tener, & misericors in tyrannum truculentissimum factus erat, ut eius doleret, vicem, ut lugens vocaret filium? Pupugit hic Dauidis planctus D. Chrysosthomum, qui hom. de Absalone persequente Dauidem, ita discurret: *Quid plangis gloriose pater, quid lamentaris, quasi Absalon, quod ausus est, comprobare? Quid fletis scelerum, quasi eum parricidium perpetrare voluerit? Frangis gloriam victoris exercitus, nec læticia esse poteris in victoria, si parricida plangitur pater.* Ille tum non erat filius, qui sic violauit paternos affectus. Ille tum dici non meruit, qui ius patris sanctissimi violauit. Te non contempserunt exercitus, non duces, quibus parci scelerum mandasti. Sed illa arbor, illa te primum vicia est, illa defendit, illa lesi patris injuriam, quæ te non audierat, vindicauit. Vbi hoc D. Chrysosthomus in paternum affectum refert: sic enim arcta est filijs cum patre coniunctio, ut etiam filij parricidæ calamitas, viscera paterna funestet. Quoniam

8. Basilus.

2. Reg. 18.

8. Chrysost.

Filius est patris memorem.

Carthusianus.

2. Reg. 12.

8. August.

Roma vnde dicitur.

nam filius hebraicè est patris memoria; & adeo vbi patri perit filius, tanquam suæ vitæ oculus, suæ viscera, & anima, tunc pater quasi iam alius, velut viuum cadauer, plangit viuas suæ exequias. Applaudo huic rationi; nihilominus aliam propositio meo magis accommodam inuenio.

Habebat pius Dauid ante oculos suos tunc propria crimina, quæ tantæ cladi occasionem dederant, & idè non poterat non miserescere etiam truculentissimi filij, ait Carthusianus, *Ista fuit causa tanti doloris in Rege deuoto, & spiritali, quoniam scivit se, ac sua peccata fuisse occasionem.* Sua igitur peccata diligentius recogitans, mirum in modum afficiebatur erga peccatorem filium, & dolebat illum castigatum à Deo. Quod facile intelligere possumus ex alio eiusdem Dauidis facto: quando audiens à Nathano Propheta, parabolam diuitis, qui ouem pauperis iugulauerat, ut hospitem suum reficeret, vehementer indignatus respondit: *Viuit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit ouiculæ adeo exanderat Dauid, ut illum morte damnet; in degenerem autem filium, in raptorem totius regni ita afficiebatur, ut pro illo vellet mori.* Causam reddit D. Augustinus in Psal. 50. loquens: *Morte dignum diuitem dixit, & ouem reddendam in quadruplum seuerissime, atq; iustissime. Sed peccatum eius nondum erat coram eo: post dorsum erat, quod fecerat. Suam iniquitatem nondum agnoscebat; & idè aliena non agnoscebat.* Idè proinde tunc durus erat in alios, quia nondum se agnoscebat peccatorem; at verò vbi peccata propria suis oculis obuersantia spectauit, protinus illorum conscientia non potuit hominem misericordem, & blandum in alios non reddere.

Hæc est genuina causa, cur Christus Matthæum peccatorem vocauit, ut scilicet is in alios peccatores misericors esset. Quippè priorum peccatorum conscientia semper nos in misericordiam, & compassionem aliorum adducit. Quod vel ex eo non operosè coniectari possumus, quia & ipsum sacrum Euangelium, non alio eum, nisi hominis titulo honorat. Et cum transiret inde Ierusalem, vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. Scrutemini si placet hominis etymologiam: Varro illum ab humo deducit, sed minus competenter, cum hoc non solum hominibus, verum etiam omnibus animalibus commune sit. Coropius lib. 2. hominem deducit à voce *Homoeot*, quæ vox

animum altissimum inesse homini indicat, liberiq; arbitrij esse ostendit. Aristoteles cum Auerroë, hominem paruum mundum appellant: quoniam teste Galieno, tantum artificium in constructione hominis, quantum in totius mundi opificio obseruatur. Nam cerebrò hominis, in quo ratio, & mens residet, representatur cælum empyreum, vbi diuina residet maiestas. Deinde, à capitis parte, imaginatiuam, & cogitatiuam continente, sphaeras, atq; intelligentias; à sensitiua verò Dei ministros referri, ac indicari quis non videt? Postea tot faciei ianuæ, per quas rerum species sensus admittunt, septem planetas æmulantur. Si enim cæli oculos, solem & lunam vocamus, oculi pariter humani solem, & lunam representant. Os, in quo venustas vultus consistit. Venerem refert; Iouem, & Mercurium natus; cum is pro Iouis sceptro, & pro Mercurij caduceo sumi possit. Saturnum tandem, & Martem aures, ob siccitatem præferunt. Næui demum, & cæteræ naturales maculæ, per faciem dispersæ, cæterarum stellarum orbiu sphaeræ, similitudinem gerunt.

Imò castis casta loquendo, partes humanæ, per quas excrementa trunduntur, illas æmulantur tenebras, ad quas mali Angeli, & improbi homines, tanquam mundi fæces destinantur. Dicam amplius. Homo ex Diu. Augustino, est cum lapidibus, vegetat cum plantis; sentit cum brutis, intelligit cum Angelis. Insuper authore Georgio Veneto, dum homo diuinam interpretatur mentem, munere Angeli fungitur; dum cunctis dominatur, quibus præsidere ei concessum est, tunc Archangeli prærogatiuam participat; dum vires omnium subditorum complectens, eas vi quadam cælica attrahit, tunc munium hoc Principatibus cælestibus acceptum refert: dum virtute quadam aduersus veritatis hostes corroboratur, hanc facultatem à Potestatibus; auxilium ad familiarem subigendum hostem à Dominationibus; opem ad proprium & debitum pertinendi finem, à Thronis; lumen concipiendarum cælestium imaginum, à Cherubin; ac tandem singularem erga diuinam amorem, à Seraphinis consequitur. Propter quod etiam à D. Ioanne, homo, mundus fuit nuncupatus, quando dixit. cap. 1. *Mundus eum non cognouit*, id est, ut exponit Lyranus, homines mundaliter uiuentes, qui suum intellectum, & affectum defigunt in terrenis, & sic aueruntur à diuinis. Caterum

Quidquid in totius mundi opificio obseruatur, totum in homine cernitur.

Ioan. 1.

Ezechiel, 1.

S. Antonin

Ezechiel, 15.

Damianus.

Ceterum illa mihi sententia magis A placet, quæ hominis etymologiam à concordia deducit, cum homines inter cætera animantia, concordia, & consortij vinculo maximopere cōnectantur. Cum ergo Matthæus inter Euangelistas principem locum obtineat: & inter illa mystica Ezechielis cap. 1. animalia, principem figuram, nempe humanam fortitus sit, teste Ezechiele. Similitudo autem vultus eorum facies hominu, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bouis à sinistris, & facies aquile desuper. Merito à Christo tanquam homo concordia amans, mansuetudinem, & misericordiam colens, ad magisterium totius orbis vocatus est. Præstantissimam proinde formam inter animalia, quia humanam Ezechiel tribuit. Matthæo, & sanctum Evangelium. Videbat animam iam tunc Christus in isto publicano primum suum Euangelistam, primum suorum gestorum scriptorem. Primum planè, cui Homini aquila Ioannes, vitulus Lucas, Leo Marcus primas cedunt: quoniam is super cunctos Euangelistas caput extollit: quia primus Evangelium scripsit, reliquis scriptoribus ducatum exhibendo, quo Evangelio S. Barnabas secum illud deferens, infirmitates hominum sanabat. Adnotante id D. Antonino p. 1. tit. 6. cap. 13. ubi de S. Matthæo ita dicitur: Apostolus & Euangelista primus fuit ad Evangelium scribendum, & S. Barnabas discurrere ad prædicandum, & secum illud deferens originale, vel transumptum, ponens illud supra infirmos, multos sanavit.

Hanc portentosam Matthæi vocationem, eiusq; ad scribendum Evangelium euectionem, prædixisse mihi videtur Ecclesiasticus cap. 11. illis verbis: Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate. Et oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humanitate ipsius, & exaltauit caput eius, & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt eum. Marcidus enim quidem homo erat Matthæus, imbellis, egenq; in telonio recuperatione. Sed diuinus oculus Saluatoris nostri respexit eum in bono, & erexit eum à munere publicani, & caput eius supra Euangelistarum vertices extulit, cunctorum plausu & admiratione. De quo pulchre Damianus serm. 50. Euangelista inquit Euangelistarum non immerito dici potest, qui dux, & præceptor, ac primus omnium reperitur. Quod si inter veteris testamenti scriptores, Moyses primarium tenet locum, eo quod primus calamum scriptoris admonerit, cur non etiam Matthæus inter Euangelistas pri-

mus censeari debet? Addit citatus Damianus: Sicut Moyses Prophetæ non absurdè præponitur, & omnibus, qui aliquid scripserunt in veteri testamento: ita Matthæus omnes iure præcellit, qui scripsisse reperiuntur in nouo. Sicut ille primus nascenti mundi texis originem: sic iste tanquam spiritali cuiusdam mundi orientem primo scripsit Ecclesiæ nouitatem. Vnde Spiritu sancto calamum temperante prouisum est, ut vterq; non diuersum, sed vnum idemq; sui libri præmitterent initium: Liber generationis. Hoc solum discrimine, ut obseruat idem Damianus: quia illa generatio, quam Moyses scripsit, filios protulit iræ: ista, quam Matthæus expressit, filios parturit gratiæ. Moyses veterem Adam, atque terrenum, veterem mundum, vetus digessit testamentum. Matthæus verò pro veteribus noua, pro terrenis spiritalia, pro temporalibus introduxit æterna. Pro Adam liquidem Christum, pro lege veteri, Evangelium, pro mundo, seu terra herbas, arboribus florentes, sanctam describit Ecclesiam, diuersa spiritalium fructuum victualia, germinantem.

Gloriatur Christus, quod in Ecclesia sua sancta habeat Matthæum Euangelistam, & Doctorem, illud vaticinium Isa. cap. 55. adducens: Ecce testem populo dedi eum, ducem & præceptorem gentibus. Audite elegantem Damiani de eo sententiam. Inter omnes planè sanctos ait, qui cælesti gloriæ, de triumphato mundo, victoria titulos intulerunt, Matthæus mihi videtur insignis, & quendam inter eos dignitatis obtinere primatum: atq; ut clarius dicam, nemo post Christum est, cui magis debeat sancta vniuersalis Ecclesia: Nam quod mundus viuunt, hæc est causa, quia lux nobis Euangelica coruscavit. Constat autem, quia primus omnium Matthæus hebraico stylo Evangelium scripsit. Quia igitur ad Evangelium scribendum primus iste prorupit, scribendi ceteris Euangelistis viam præcessor aperuit, & tanquam dux vexillum sequentibus prætulit. Illi ergo debemus Evangelium, quem Euangelicæ narrationis constat prætulisse principium. Et quem aliorum nouimus primam, non ambigimus inter eos cuiusdam privilegij tenere primatum. Præclare satis: nemini inter sanctos plus debet sancta mater Ecclesia, quam D. Matthæo, cuius doctrina efficacius veritatem Euangelicam Christi inimicia persuadet, quam aliorum Euangelistarum testimonia. Hinc enim processit, quod Hæretici Ebionitæ alijs Euangelij exclusis, eo solo, quod est secundum Matthæum vterentur, vnde testatur D. Irenæus lib. 1. contra Hæreses, cap. 26, & lib. 3. cap. 11. post medium. Quasi alia Euangelia, tanquam amicorum testimonia suspecta haberent, hoc verò vnum,

S. Matthæus præfatur Moysi & alijs scriptoribus.

Isa. 55.

Damianus.

Ebionitæ Hæretici solum Matthæi Evangelium admittunt.

vnum, quod à Matthæo, tanquam ab ini. A mico, quia à publicano, & peccatore profectum, verissimum iudicarent.

Illud tamen torquet multorum ingenia, quoniam Christus diuinæ & æternæ suæ sapientiæ præsciebat, Matthæum fore Ecclesiæ suæ sanctæ vtilem, benignum, mansuetum, misericordem, alienis delictis compatiens, cur illum in telonio residere permisit; quo nihil periculosius, nihil contagiosius esse potest? Rationem hanc esse censeo, ut suam omnipotentiam in vocandis peccatoribus ostenderet, cui soli competit, ex auaro (cuiusmodi solent esse telonarii) facere liberalem, ex feroci misericordem. Et idè dicit S. Euangelium: Cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomen. Et ait illi, sequere me. Vbi in hoc verbo, cum transiret, locum, & negotium telonij summè periculosum expressit Euangelista, subtiliter id expēdente Chrysologo.

Chrysolog.

Logo serm. 28. Cum transiret inquit Iesus. Non dixit, cum staret ibi: sed transiit, & pertransiit inde Iesus, ne Matthæum remaneret ibi: transiit inde Iesus, ne Matthæum ibi taliter permaneret. Telonij quippe locus erat olim, & nunc est, ubi publicani diu ad rapinam sedebant, ubi fordida auaritiæ commercia tractantur, ubi opulentiæ vitiarum nundinæ prostant, ubi vestigia rapaciter transiguntur: talis proinde telonij locus velociter transiit, & pertransiit à Christo, quasi loci veritus sit contagionem, non sibi, sed nobis. In illo autem verbo: Sequere me, suæ vocationis efficaciam inclusit: protinus enim vocem hanc Matthæus excipiens, disruptis diuitiarum vinculis, excussis saeculorum ponderibus, Dominum secutus est. Et surgens secutus est eum. Et vnde tanta vis Christi vocationi? ut Matthæus tot difficultatibus præpeditus, tot facultatibus preclusus, incunctanter vocantem sequeretur, & quidem ardua imperantem, & ingratiſſima humanæ cupiditati iubentem. Inde equidem: quia diligenter obseruabat Matthæus, quid vox Christi sequentibus eum antea contulerit: nimirum, cæcis nouos oculos inferebat, claudos reformabat, & tumulis excitabat mortuos, liberabat à demonibus viuos. Ergo dum Matthæus quanta imperio obsequentes acceperint, prudenter expenderet, secuturus ruptis difficultatibus surrexit. Ait Basiliius Seleuc. orat. 35. Vox emittebatur, & morbus pellebatur: ibi qui manum habebat aridam, eam reliquo viueret corpore, in vno membro manum apertam malis nosam gestabat;

Basiliius.

sed ut Christum vidit, membrum recepit: eadem virtute exiliebat quatuordecim mortuus leſi signa circumferens. Vnde licet Matthæo ardua iuberentur, videlicet relinquere comoda, sequi dura: ut tamen vidit, quanta obedientibus vox illa Christi præstiterat, obedire promptè minime recusauit, relinquens telonium, & sequens præcipientis imperium, quod diuinæ vocationis efficacia in illo operabatur.

Ut hinc agnoscamus, hominem non aliter sæculi lucra deserere, nisi singulari gratia, efficaci vocatione, & omnipotentis Dei manu cor eius tangatur. Nimia enim habendi cupiditas, quæ expleri nunquam potest, ad ruinam hominis sic intenta aduigilat, ut facilius sit solem sistere, quam ab auaritiæ malo hominem liberare. Intrepidus, constans, fortis populi Israëliti animus, ita ad paucorum hominum aspectum trepidauit, ut terga vertens, turpiter ex acie dilaberetur. Vix enim prælium inierant Israëliti, ciuitatem Hai expugnaturi, extemplo victi retrocesserunt: Qui statim terga vertentes perculsi sunt. Iosue 7. Talis quippè timor eos inuaserat, ut dicat Scriptura Sacra, quod cor populi instar aquæ liquefactum esset. Et vnde tantus timor populo alioqui fortissimo, & ad vincendum assueto? Profecto à fordida auaritia, quia Achan sulcra de anathemate virgam auream, & pallium coccineum, cuius auaritia magis potens fuit ad populum perdendum, quam sanctitas Iosue ad seruandum. Et licet sanctitas Iosue solem sistere potuit: steteruntq; sol & luna, donec vinceretur se gens de inimico suo. Iosue 10. Auaritiā tamen compescere non valuit, ait D. Ambrosius lib. 2. offic. cap. 26. Propter auaritiā præcipit Achan, in exitum deduxerat totam plebem parentum: itaq; Iesus Nave, qui potuit solem sistere, ne procederet, auaritiā hominum non potuit sistere, ne serperet: ad vocem eius sol stetit, & auaritia non stetit. Sole itaq; stante confecit triumphum: auaritia autem procedente penè amisit victoriam.

Iosue 7.

Auaritia magnorum malorum causa.

En quā difficilis est ad curandum, auaritia, ut ad eam reprimendam Deus legem statuere debuerit: quia ut docet citatus S. Ambrosius, vetus, & antiqua est, cum ipsis diuinæ legis incipiens oracula, imò propter ipsam reprimendam lex data. Decem præcepta Deus populo ad seruandum tradidit, in quibus tota lex contenta est, & inter illa decem, vnum ad reprimendam auaritiā. Cur non potius ad idololatriam, aut blasphemiam exterminandā? sed solum ad auaritiā reprimendam? data est.

De auaritia lex specialis à Deo data est.

Ff

Profe-

Avaritia o-
mnia Dei
præcepta
infringit.

Profecto non ideo quasi de ceteris lex a-
natur. O egenas feneratorum diuitias. I
data non sit, sed quod avaritia ita homi-
num animis insita sit, ut penè contra eius
naturam esse videatur, aurum non con-
cupiscere. Proinde cum lex nullum af-
fectum ita reprimat, quemadmodum cu-
piditatem habendi, nullusq; affectus vicis-
sim ita legi obstat; ideo S. Ambrosius ob
auaritiam reprimendam, legem à Domi-
no Deo latam esse proclamat. Addam
amplius, ideo lex à Domino Deo ad re-
primendam auaritiam lata est, quia hæc
unica omnia Dei præcepta infringit. Per-
currite singula, & facile veritas patebit.
Primo decalogi præcepto inhibetur ho-
mini idololatria: Non habebis Deos alios co-
ram te; hæc autem sine avaritia, aurique
desiderio, nequaquam committi potest;
ut docet Tertullianus lib. de idololatria
cap. 1. inquit: Quæ idololatria solenniter
sine ambitione cultus, & ornatus? in illa lasciuia,
& ebrietates complurimum ventris, & libidinis
causæ frequentantur: quæ omnia pecuniam,
& sumptus postulant. Altero decalogi
præcepto interdicitur factum iuramen-
tum: Non assumes nomen Dei tui in vanum. At
hoc unde, nisi ex avaritia processit? cre-
de mihi, tolle avaritiam, non videbis per-
iuriam. Tertio decalogi præcepto iube-
tur festorum observatio: Memento ut diem
Sabbathi sanctifices. At quid festa ab Eccle-
sia sancta instituta violat, nonne avari-
tia, & cupiditas habendi? dum eo die,
quo maxime Deo vacandum esset, turpi-
tate, & illicitæ negotiationi vacamus,
subditos servilibus grauamus laboribus,
ad conficienda itinera cogimus, & in-
terim missæ, ac diuini verbi auditio te-
merè à nobis prætermittitur. Et qui-
dem ferendum esset utcumque, si pro-
fani solummodo homines talia auderent:
verum pro dolor, & pudor, etiam à per-
sonis Deo dicatis frequenter id fieri cer-
nimus, iamq; vitium hoc adeò inualuit,
ut vix clericum reperias, qui negotiatio-
ni non inuigilet, immemor illius: Cleri-
cum negotiatorem, ut pestem fuge. Vnde S. Gre-
gorius Thaumaturgus, in quadam epi-
stola, quæ habetur in Sexta Synodo, fæ-
neratores, qui de aliorum dispendio, lu-
cri compendium faciunt, ab Ecclesia, &
paterna Dei hereditate abdicatos pro-
nuntiat: De alieno inquit dispendio, lucri com-
pendium faciens, à Dei Ecclesia abdicatus est. Quæ
Gregorii verba Theodorus Antiochenus
ita exponit: Sanctus dicit, quod quisquis est
auarus, est ab Ecclesia abdicatus, id est, exco-
mmunicatus. Dicuntur enim abdicati filij, quando pro-
pter aliqua crimina, ab hereditate paterna alie-

Clericus
negotiator
fugiendus
est.

S. Gregor.
Thaumac.

nanatur. O egenas feneratorum diuitias. I
ob pecuniarum lucellum, leue, incer-
tum, volatile, caducum, paternæ Dei he-
reditati renuntiat homo cupidus, à qua
ob reatum avaritiæ abalienatur. Alter-
num perdis miser auare cælum, ut ter-
ræ tantillum lucreris. Respice Matthæ-
um telonearium, qui ne à Dei heredita-
te abdicaretur, deposuit pondera, rupit
vincula, lucra contempsit, vltimas abie-
cit, & Christum secutus est.

Quarto decalogi præcepto, manda-
tur honor parentum: Honora patrem tuum,
& matrem tuam; & tamen ob auri deside-
rium, opesq; non raro parentes à filiis
contemptos legimus, fædæq; inter fili-
um, & patrem, lites ab avaritia exortas.
Quid dicam de reliquis præceptis? Non
occides, non mœchaberis, non furtum
facies, non falsum testimonium dices,
non concupisces rem proximi tui? unde
hæc omnia, nisi ab vna avaritia pullu-
lant. Tolle avaritiam, non erit occasio
ad homicidium: aufer à mulieribus auri
desiderium, cessabit mœchatio: extin-
guetur aurum, nec furta, nec falsa testimo-
nia inuenies. Ergo Deus merito legem
tulit ad reprimendam avaritiam, cum sit
principale crimen, summus sæculi rea-
tus, totaq; causæ iudicij, quæ difficilius
curari potest; quam velocissimus solis
motus in cælo cohiberi.

Imò parum est: etiam mortuum re-
suscitare Deo facilius est, quam diuitem
ab avaritia eripere, quod sic demonstro.
Duo ex innumeris Christus fecerat mi-
racula. Vnum, quia Lazarum resuscita-
uit: Et statim prodijt, qui erat mortuus. Ioan. 11
Alterum, quia Matthæum à telonio reuo-
cauit: qui in sepulchro avaritiæ iacebat;
quemadmodum Lazarus. Ambo ad vo-
cem Domini surrexerunt, cui omnia pa-
tere nata sunt. Doctè id ponderat S. Hie-
ronymus epist. 145. ad Damasum scri-
bens: Quoscunq; vocaueris, statim facis subsiste-
re. Hoc cernitur in Matthæo viuo, & Lazaro mor-
tuo, qui statim, ut vocati sunt à Domino, & ille
sepulchrum avaritiæ reliquit, & iste suam mortem.
Conferte vtrumq; miraculum, & experi-
mini, vtrum illorum difficilius? & faci-
le comperietis, quia Christus in resurre-
ctione Matthæi ab avaritia, ampliore
suz diuinitatis potentiam ostendit. Nam
in Lazaro solum se Deum humanatum
ostendit: plorauit enim, fleuit, ad cælum
suscepit, tandem voce magna mortuum
vocauit: Lazare veni foras, quæ omnia hu-
manam quandam præseferunt imbecilli-
tatem. At, verò in resurrectione Mat-
thæi,

Difficilius
est avari-
tiae curatio,
quam mor-
tui resusci-
tatio.

S. Hieron.

Rupertus.

thæi, totum se in maiestate, in diuinitate. A
te, in potentia ostendit: in primis enim
eum aspexit, ut fulgor & maiestas diui-
nitatis occulter, quæ Auctore D. Hiero-
nymo, à facie resfulgebat humana, oculos
mentis eius peruaderet: deinde voca-
uit: sequere me, ut efficaciam suæ voca-
tionis probaret, quæ in momento, & in-
fallibiliter operatur effectum. Ita Ruper-
tus lib. 6. in Matthæum: Christus inquit,
hunc hominem vidit, & tam effuaciter vidit, ut
veraciter conueniat huic dicere: Deus tu, qui vi-
disti me. Quomodo, vel quibus oculis vidit? oculis
gratiarum, qui secundum apocalypsim Ioannis, in
capite vnus agni sunt. Ergo ab illa maiesta-
te diuinitatis occulter, Matthæus resu-
scitatus; Lazarus verò quatrduaginta à so-
la voce resuscitatus Christi. Cum enim
in resuscitando mortuo non requiratur
eius voluntas; quemadmodum requiri-
tur in resuscitando avaro à sepulchro aua-
ritia, cuius tota voluntas solet esse aua-
ritia addicta; ideo multò difficilior est
auari curatio, quam mortui resuscita-
tio. Ut non immeritò cum videris ex di-
uitiarum domo aliquem surgere, ut Chri-
stum nudum sequatur, resuscitem, ut illicitam
abdicando cupiditatem, solummo-
dò iuste studeat acquisitioni, existimes
summum à Domino Deo miraculum fa-
ctum esse.

Vocauit itaq; Christus Matthæum pu-
blicanum, diuitiarum lucro deditum, ut

xemplum, diuitibusq; auaris normam da-
ret emergendi. Non reiecit Deus diuites
à gloria cælesti: quia & Iobum, & Abra-
hamum salute donauit. Ait Chrysologus: Chrysolog.
Abraham diues, diues Iob. Et quid Abraham bea-
tius, quid fortius Iob? Nam & Abraham post ter-
renos marores, pias animas, & reuolantes ad
cælum, in gremium suæ consolationis inclu-
dit. Et Iob in ipsis diuitiarum machinis, diabolum
& ipse vicit, & nobis vincens eum reliquit exem-
plum. Non reiecit inquam Deus à gloria
cælesti diuites, sed illos, qui innocentes
habent diuitias ut potè à Deo datas; non
turpiter acquisitas: concessas ad vsum
vitæ; non ad mortis vltimam. Non rei-
cit & illos, qui inique collectas diuitias
possident, si ab eis more Matthæi cor-
auertant, & more Zachari, quos defrau-
dauit, cum fenore restituant. Licet
hoc difficillimum sit, & totam quodam-
modò Dei misericordiam profundi exi-
gat. Igitur quoniam Christus non venit
vocare iustos, sed peccatores, ad eius
hodiè misericordiam confugiamus, ut
nos sicut olim Matthæum publicanum,
de illicitis huius mundi negotijs poten-
ti sua dextera eripiat, & ad sui se-
quelam non modò tempora-
lem, verum etiam æter-
nam vocare
digne-
tur.

DIE FIDELIUM DEFUNCTORVM CONCIO

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Apocal. 14.
Deducitur quid sit mori in Domino, & cur pro taliter
mortuis orandum sit.

Rauem concertationem hæc
sententia excitauit apud He-
reticos, adeo, ut omnimodè
negent pro defunctis orandū
esse. In primis ex eo: quia
mortui in Domino pronuntiantur beati;
pro beatis autem nequaquam orandum
est, siquidem vera beatitudo consistit in
clara Dei visione, ut palam fatetur Scri-
ptura Sacra Exodi 33. vbi cum Moyses
postularet a Domino, ut illi ostenderet
faciem suam, respondit Dominus: Ego
ostendam tibi omne bonum. Ex quibus verbis

euidenter constat, veram beatitudinem,
ad quam conditus est homo, in Dei vi-
sione, & manifestatione sitam esse. Quem-
admodum docet Regius Vates, Psal. 25. Psal. 15.
illis verbis: In lumine tuo videbimus lumen, hoc
est, lumine, quod nobis communicabis,
videbimus teipsum, qui es lumen infini-
tum, & inaccessibile. Idemque docet
S. Augustinus in Psal. 90. qui concione 2. S. August.
Ambrosius lib. 2. de officiis cap. 1. Scri-
ptura inquit diuina, vitam beatam posuit in co-
gnitione diuinitatis. Et S. Bernardus serm. 7.
de Assump.

S. Ambros.
S. Bernard.

Exodi 33.

ff 2

de Assumpt. *Hac est inquit merces, hic est fructus nostri laboris, visio Dei.* Ergo beatitudo vera consistit in clara Dei visione. Quod vel ipsa ratione manifestum fit: quia beatitudo vera est formalis adeptio, seu possessio summi boni, quod est beatitudo obiectiva. Sed solus actus intellectus, qui est clara Dei visio, est huiusmodi: ergo beatitudo formalis consistit in clara Dei visione. Vrgent præterea Hæretici. Omnes mortui mox à morte requiescunt à laboribus, quemadmodum in citato scripturæ loco, Apocal. 14. protestatur Spiritus sanctus: *A modo iam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis: ergo nulli eunt ad purgatorium, & illius cruciatus. Verum debile fundamentum.* Quando enim scriptura dicit, mortuos requiescere à laboribus, hoc intelligi debet de laboribus huius vitæ, quos iam homines iusti, & probi exaltant in mortificatione passionum, in obseruatione diuinæ legis, in persecutionum tolerantia, antequam vitam cum morte commutarent. Hi enim mox à morte, ab ijs laboribus requiescunt; verum si quid adhuc labis habent, illud detergendum restat in purgatorio. Qui tamen in purgatorio requiescunt in certa spe salutis, & gloriæ breui affuturæ, quæ dum aderit, reipsa in æternam requiem introibunt. Nam iuxta sententiam Sanctorum Patrum, & Ecclesiæ sanctæ Doctorum, quatuor sunt differentie morientium. Alij enim moriuntur Domino, & tales sunt Martyres sancti, de quibus dicit Psalmista: *Preziosa in conspectu Domini mors sanctorum eius: isti ergo statim ascendunt in celum.* Si enim fuerint infantes: in his ex usu communi Ecclesiæ, semper martyrium valuit ad effectum iustificationis, ut constat exemplo infantium ab Herode occisorum. Neque obstat, quod Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 4. dicat, translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, non fieri post promulgatum Euangelium in statu gratiæ, sine lauacro regenerationis, vel eius voto. Quia Concilium loquitur de medijs ordinarijs contra eos Hæreticos, qui asserbant, baptismum prorsus non esse infantibus ad salutem necessarium. Hoc palam docet S. Augustinus lib. 13. de ciuit. Dei, cap. 8. ita loquens: *qui dixit, nisi quis renatus fuerit, &c. idem dixit: Qui me confessus fuerit.* Quasi dicere voluerit, generalem ordinationem de necessitate baptismi non obstat, quominus quis saluetur per solum martyrium, seu per confessionem non linguæ, sed mortis. Quod si fuerint adulti, hi per martyrium consequuntur, imprimis ampliorem vitam actum, & opus operantis gratiam, & emundationem ab omnibus peccatorum maculis, ac remissionem omnis reatus poenæ. Hinc Ecclesia sancta colit Martyres, tanquam præcellentes sanctitate. Pro his igitur, qui Martyrio obeunt, non est orandum; quemadmodum determinauit Innocentius III. cap. cum Martæ de celebrat. Missarum, ubi dicit: *Iniuria facit Martyri, qui orat pro illo.* Et Augustinus serm. 17. de verbis Domini, tract. 34. in Ioan. *Iniuria est pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.* Alij sunt, qui moriuntur extra Dominum, ut pueri non baptizati: & pro his etiam nequaquam orandum est: quia naturam habent auctam à Deo per culpam originalis peccati, ita ut dicantur filij iræ. Proverb. 1. *A- uersio paruulorum interficiet eos.* Proinde sunt extra omnem penitus spem, consequendi salutem, ut constat ex illo Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et Marci 6. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Quod ipsum ratio manifesta ostendit: quia qui caret gratiâ, non habet ius ad gloriam. Sed paruuli decedentes in peccato originali carent gratiâ: ergo non habent ius ad gloriam. Alij adhuc sunt, qui moriuntur, contra Dominum, sicut omnes adulti in peccato mortali decedentes: & pro his similiter orare non licet, quia intrant infernum, & in perpetuum damnantur, iuxta illud Ecclesiast. 1. *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Alij denique sunt, qui moriuntur in Domino, ut omnes fideles in gratia Dei morientes, de quibus dicit Sapiens Ecclesiastici 41. *O mors, quam bonum est iudicium tuum homini indigenti.* Et istorum quidam adhuc intrant purgatorium, pro quibus Ecclesia sancta orare iubet. Quid sit igitur mori in Domino, & cur pro taliter morientibus orandum sit, in hodierna concione aperiam.

Mori in Domino, nihil aliud est, nisi in Domini Dei commemoratione, inuocatione, amore, ideoque in actu charitatis animam efflare; quod profecto omnibus desiderandum, & reipsa faciendum est. Sic mortuus est D. Augustinus, relictans cum lachrymis Psalmos poenitentiales in actu contritionis, qui est actus amoris Dei, teste Possidonio in eius vita. Sic S. Hieronymus obiit, exhortando suos ad amorem Dei, & proximi. Sic S. Ambrosius

Apocal. 19.

Quomodo mortui requiescunt à laboribus.

Quatuor differentie morientium.

S. August.

Innocentius III.

Prouerb. 1.

Ioan. 3.

Ecclesi. 1.

Mors sancta in Domino morientium.

suus subito post sanctam synaxim raptus, & spiritibus naturalibus, vi amoris diuini colloquens cum Christo Salvatore expirauit. Sic S. Antonius Patavinus animam Deo reddidit, recitato hymno ad B. Virginem, exultans in Christo. Sic B. Thomas Aquinas, eleuatis in celum oculis, & manibus, alta voce pronuntiatis illa Cantic. 7. verba, ultimo à se explicata: *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Moriens in celum euolauit. Sic B. Ludouicus fixis in celum oculis, ardenti spe & amore suspirans: *introibo in domum tuam Domine, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo, spiritum Deo & celo reddidit.* Sic B. Petrus Cælestinus, qui renuntians Pontificatu in eremum secesserat, post magnos labores, & cruce decrepitis, Psalmum centesimum quinquagesimum instar cygni canens, victimis eius verbis, *omnis spiritus laudet Dominum pronuntiatur, vitam cum morte commutauit.* Sic Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis, in quo sanctitas cum doctrina de excessu certabat, explicatis quinquaginta proprietatibus diuini amoris, ex canticis canticorum, viua facie, ore, & corde, identidem repetens, suspiransque: *O Domine fortis est ut mors dilectio tua, animam amantem Deo amato reddidit.* Ut ergo quispiam moriatur in Domino, viuere debet in Domino, puta in Dei gratia, lege, & voluntate. iuxta illud Balaam num. 23. *Moriatur anima mea morte iustorum, & sicut nouissima mea, horum similia: paulisper verba hæc ultima, immutando in hunc modum, ut moriatur morte iustorum.* Nam quemadmodum malam vitam mala mors sequitur; ita bonam vitam bona mors, teste Diuo Augustino.

Verum feliciores centuplo, & beatiores sunt, qui non tantum in actu, sed etiam ex actu, & vi amoris Dei moriuntur. Sic mortua est sanctissima Virgo, magna magni Dei mater, ex languore, & desiderio videndi Christum suum filium, Dicebat enim illud sponsæ in Canticis: *Pulcite me floribus, stipate me malo, quia amore languo.* Sic mortua est Maria Magdalena, quæ quotidie vi amoris ab Angelis septies in ætherem eleuabatur. Hinc quadam Dominica rapta in Ecclesiâ, ibique contemplationi dedita, lachrymis perfusa, eleuatis brachijs, sacram synaxin à S. Maximo percipiens, ad Christum sibi dilectum euolauit. Sic S. Franciscus ex vehementia amoris crebras patiebatur extases, & deliquia, tandemque acceptis sacris stigmatibus, in Christum crucifixum, quasi transformatus, consumptis viribus, & spiritibus naturalibus, vi amoris diuini tabescebat, ac penè deficiens, pronuntians illud Psal. 141. *Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi, expirauit anno ætatis 45.* Sic præ vehementia diuini amoris vitam abbreviarunt, mortemque sibi accelerarunt, S. Catharina Senensis, moriens in ætate florenti anno 33. S. Carolus Borromæus moriens anno ætatis 46. Pro his igitur, qui in Domino, id est, in gratia Dei moriuntur, sed adhuc in purgatorio requiescunt in certa spe salutis, & gloriæ breui affuturæ, quæ dum aderit, re ipsa in æternam requiem introibunt, orandum est.

In primis ob poenam damni, quæ est omnium grauissima, quia detenti in purgatorio Deum non vident, quem se breui visuros sperant, & hinc summum dolorem concipiunt: quoniam spes quæ protrahitur affligit animam. Prou. 13. *Qui enim anxio vehementiq; desiderio cor tradidit, seuo tortore non indiget; nam cupiditatis flamma, ita dure exedit precordia, ut longè tyrannorum supergrediatur tormenta.* Inuentus est, qui ardenti rogo manum subridens admoerit, qui industriam insipientis trucidat, tortoris, ad instar marmoris eluserit, qui truculentam tyrannorum rabiem imperturbatus spreuerit; non tamen hucusque repperit, qui vrgenti desiderio diuexitus, non clamer, non ingemiscat, non suspiret. Cogitate ferreas sarragines, sauiantes aquileos, agglomerate quidquid hominum in homines excogitauit infamia, & inuenietis plurimos non solum patienter tulisse, sed etiam audenter provocasse. Hoc vnicum corda vitorum adurget, nimirum vehemens desiderium sui impotens, & ad concupiscit præceps. Hinc multa sæpenuerò sunt facis illite, pulchriusque exterius bracteata, quæ si dispiciantur intus, inueniuntur miserrima. Felicitate externâ plurimi ostentant, cum animos gerant curis dilaceratos, & anxij sollicitudinibus merfos: auro argentoque emicant exornati; intus autem procella defuit. Ut enim malignæ aliquando febres cor ardentissime exedunt; cum tamen exterior tactus fallacem mentiatur temperiem; ita multi interius anxij, & exterius culti. Non est multis solida, & sincera felicitas, sed leui illita felicitatis fuco, ipsamque ingruante calamitatem, rutilo fortune mendacio, Nitent, sed oculis imponunt: ut enim cariola ligna auro interdum perfundimus, quoculcia

Psal. 141.

Prou. 13.

Cantic. 7.

Numer. 23.

Maria Magdalena sepulta in die ab Angelis sursum eleuabatur.

Seneca.

oculis imponamus; ita plerique sub externa splendenti cultus pompâ, interius paupertatis adurgentur miseria. Quod eleganter edisserit Seneca lib. de Providen. cap. 6. Isti aut, quos pro felicitibus aspiciunt, si non quâ occurrunt, sed quâ latent, videntur, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem partium suorum extrinsecus culti: non est ista solida, & sincera felicitas: crusta est, & quidem tenuis.

Si ergo in presenti vita hoc frequenter accidit, ut de ipsa etiam felicitatis bractea crescat dolor ad exedendum acris præcordia: quid enim gravius, quam non posse dolorem euaporare suspirijs, & sapientibus adurgeri tormentis? saxum profectò robur, & ferreum animum res ista postulat. Quid de afflictis in purgatorio animabus censebimus? Quæ præ nimio Deum videndi desiderio, dum spem istam protrahi vident, adeò cruciantur, ut merito suspirent, ingemiscant, & gemebundæ exclament: O vos omnes, qui transitis, attendite. & videte, si est dolor, sicut dolor noster. Thren. 1. v. 12. Scio bene verba hæc à Propheta sub persona Christi crucifixi prolata esse, quasi diceret: utinam aduertatis, & attentius in meo dolore, vestrum consideretis atque ex his vulneribus, & supplicijs, quæ perfero, interiora vestra vulnera, meritisque illis pœnas deprehendatis. Ita citatum locum exponit Venerabilis Drogo: Attendite dolorem meum, ut in dolore meo videatis dolorem vestrum, dolor meus imago vestri doloris est. Quod attenditis in corpore meo, attendite & vos, si similis dolor non est in corde vestro, transitu à vobis ad me, transite à me in vos, & videte, si similis dolor in vobis sit, sicut dolor meus. Quasi apertius in persona Christi loqui velle: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flete filie Ierusalem. Nam ille dolor, quem transitis, & non attenditis, magis est flendus, quam dolor meus, propter scelus enim vestrum percussus sum. Ad quæ verba, merito pia anima Christo loquenti respondere deberet: Fecisti Domine de corpore tuo speculum mihi. Dedit enim corpus tuum percussentibus, & genas tuas vellentibus, faciem tuam non auertisti à conspuentibus in te, ut alapas tuas alapas meas remoueant, & flagella flagellum expientur, & opprobria exprobrantur, quæ ceciderunt super te, auferant à me opprobrium sempiternum. O Catholici mei, si per crucis viam transitis, nec solum transitis, sed etiam attenditis, videte, & miremini Dei Filium adeò desertum, atque derelictum, ut ad Patrem clamauerit: Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me. Considerate verò latronem, qui ab omni non modo favore, verum etiam

Thren. 1.

V. Drogo.

rem, atque triumphantem, caelestique regnum in manibus habentem, ex immutabili Christi assecuratione, Lucæ 23. Amen dabo tibi, hodie mecum eris in paradiso. Quod si causam seiscitari volueritis, respondet citatus Drogo: Fecisti de corpore tuo speculum anime meæ. Quasi diceret: quia latronis causam, atque personam, cuius chirographum cruci affixerat, agebat in cruce Dei Filius, ideo latro in corpore Christi innocenter patientis, sua scelera agnoscentes, pro illisque verè pœnitens, cum videret se Christi liuore sanari, hilaris exultabat. Sic resoluit S. Cyprianus serm. de cœna Domini ad finem. Ipse inquit, Dominus noster, derelictorum personam gerens in cruce, se querentem, & ne desperarent etiam in ultimo constituti, festinans adiutorum illis adesse, & re in arcto posita, non differt beneficium, sed repente indulgentiam celeris documentum eisdem statuit, & exemplum latroni inquit: Hodie mecum eris in paradiso.

Verum locus hic non incongruè animabus in purgatorio existentibus applicatur: videns enim anima alias iam in portum æternæ libertatis eliberari, ad illamque empyream sedem, ad consortium beatarum mentium, ad familiare Angelorum colloquium, ad æternam cum Christo conuersationem, ad inamissibilem Dei in essentia, trini in personis clarâ visionem feliciter ascendere, spem tantæ felicitatis sibi protrahi videns, cum ingenti dolore exclamat: O vos omnes, qui transitis, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Quasi diceret: videte quibus sauciata periculis, quibus afflicta sum tribulationibus, quibus subiaceam passionibus. Quoniam vindicauit me Dominus in die furoris sui, reliquijs peccatorum meorum, in mortali vita nondum plenè condigna satisfactione expiatis exacerbatus, ita ut iam ipsa mihi auxilium ferre nequeam.

Vos ergo qui transitis per viam, id est, qui adhuc inter mortales agitis, vestigia Christi sequentes, videte si est dolor, sicut dolor meus, & vestris suffragijs, vestris orationibus mihi succurrite: torquentur enim viscera mea, quia differtur libertas videndi eum, quem diligo.

Orandum præterea est pro animabus fidelium defunctorum, ob pœnam sensus, quam ab igne purgatorii patiuntur, quæ omnes cruciatus excedit, teste D. Augustino lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 18. ubi dicit: Hic autem ignis etsi æternus non sit, miro tamen modo est grauius: excellit enim omnem pœnam, quam unquam passus est aliquis in

Lucæ 23.

S. Cyprianus.

S. Augustinus.

hæc vita. Nunquam in carne inuenta est tanta pœna, licet mirabilia passi sint martyres, ut Laurentius in craticula ignita vltulatus, Bartholomæus pelle crudeliter sibi detracta membratim cæsus, Apollonia cui in primo iuuentutis flore candenti forcipe dentes extracti sunt; his tamen omnibus ignis purgatorii incomparabiliter grauior est. Illud scitote, ait S. Bernardus, de obitu Humb. quia post hanc vitam in purgatorio locis centupliciter, quæ fuerint hinc neglecta, redduntur vbi ad nouissimum quadrantem. Scio ego, quam durum sit homini desolato apprehendere disciplinam, verbo silentium pati, vagari solito stabilem permanere; sed durius, & multò durum erit, futuras illas molestias tolerare. Quoniam in purgatorio carcere, centupliciter hic neglecta redduntur. Quod propheticè spiritu vidit Daniel: Aspicebam inquit, donec ibroni positi sunt, & antiquus dierum sedes. Flumen igneus rapidus, egrediebatur à facie eius: iudicium sedes, & libri aperti sunt. Daniel. 7. Multi multa super hoc fluuius, sed optimè Emisenus homil. 3. de Epiphania, hunc prætereuntem fluuium de igne purgatorio interpretatur, ita de animabus purgatorii scribens: Hi vero, qui temporalibus pœnis digna gesserunt, ad quos sermo Dei dirigitur, quod non exeunt inde, donec reddant nouissimum quadrantem, per fluuium ignem, de quo Propheticus sermo commemorat. Et paulò post addit: Quanta fuerit peccati materia, tanta erit pertranscundi mora: quantum adcreuerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit flamma rationabili disciplina: & quantum stulta iniquitas gessit, tantum sapiens pœna deserviet.

S. Bernardus.

Daniel. 7.

Emisenus.

Nysenus.

En quàm durus ignis purgatorii, ubi flamma rationabilis disciplina est, & sapiens pœna, culpas acerbè vindicans, dum animas igne decoquit, ad culpas detestandas erudiens, & ad omnem probitatem viuos etiam informans. Erudiamur obsecro, de purgatorii gymnasio hac flamma rationabilis disciplina: quantum stulta iniquitas gessit, tantum sapiens pœna deserviet. Nisi enim quisque dum superstes est in hac mortali vita, peccati noxas, & residuum pœnæ reatum pijs operibus redemerit, durum purgatorii ignem sustinere debebit, de quo præclare Nysenus: vel inquit, in presenti vita precibus, sapientiaque studio purgatus, vel post obitum per expurgantem ignem fornacem expiatus ad pristinam vellet redire felicitatem. Nimirum flamma rationabilis disciplina, eum præterit, qui in hac vita orationibus, & elemosynæ precibus, aut sapientia studio satisfecerit.

Imò dicam audacter ignem purgato-

rii, etiam ipsis infernalibus damnatorum pœnis duriores esse. Licet enim damnati pœnas æternas sine ulla spe salutis obtinendæ patiantur; animæ verò fidelium solum ad tempus. Nihilominus quia damnari iam sunt in termino, sciuntque quod in inferno nulla sit redemptio, beatificam visionem minimè appetunt, ut potè obstinati in intellectu, & voluntate; animæ verò in purgatorio detentæ, adhuc quodammodo peregrinantes à Domino, misericordiam Dei expectant. Illi blasphemabunt viventem in sæcula sæculorum, istæ Christum Dominum cum certissima spe ardentissime quam primum videre cupiunt. Vnde cum etiam in momento desiderant, consistere in termino visionis beatificæ, & hoc iuxta suum desiderium assequi non possunt, ut potè in vinculis pœnarum detentæ, ideo multò acerbius patiuntur, quàm damnati, cum non solum eas spes protrahæ videndi Deum, supra modum cruciet, sed etiam ignis subtilissimus per potentiam obedientiam eleuatus, omni tormento per humanam industriam, excogitabili grauius torqueat.

Propheta Hieremias Thren. 1. lugubri planctu Hierosolymitanum deplorans excidium, postquam Iudæorum strages, & exilia commemorauit, hæc lachrymis perfusus subiunxit: De excelso misit ignem in ossibus meis, & eradixit me. Dionysius Carthusianus doctè hunc locum ita commentatur. De excelso misit ignem in ossibus meis, id est, de sublimitate suæ iustitiæ, & de censura suæ altissimæ sapientiæ, misit Dominus per Chaldaeos acerbissimam tribulationem in robustioribus partibus corporis mei, quæ tribulatio nomine ignis exprimitur. Et eradixit me per ista aduersa, ut vexatio daret intellectum auditui, suæ peccatorum meorum enormitatem perpenderem, diuinam iustitiam considerarem, veritatem prophetiarum sermonum pensarem, & de cætero cautior essem. Nimirum tribulatio illa à Domino Deo immissa, partim consumebar ciuium Hierosolymitanorum corpora angoribus, partim intellectum eruditione nutrebat, ut tot supplicijs damnata natura, & daret corpore ignis pabulum, & mentis acciperet incrementum. Vnde fit, ut hominis castigati viscera, calamitatis doloribus obnoxia, acerbis cruciatibus consecrata, ignis arbiter depasta non deuoret; verum ad hoc conseruet, ut mens pœnalissimis flammis excocta, vitium dediscat, & discat pietatem. Si ergo metaphorice tribulationis ignis, ita potens est, ut de illo etiam impiissimi, quales fuerunt

Ignis purgatorii durior infernali.

Dionysius Carthusianus.

suerunt Hierosolymitani, ediscant virtutum eruditionem, & licet corpus doloribus exstuet; animus tamen ad virtutum radium, & ad virtutis ardorem sapienter erudiatur. *Ua enim non casualis, sed rationalis, & penalis exustio, quia culpam inbetur inquirere, substantiam nescit absumere, dicit Emissenus homil. 1. ad Monach. Si inquam Metaphoricus tribulationis ignis ita potens est ad erudiendum hominem, ut nemo pro se allegare possit, se rudem esse, & intellectum tardum ad tribulationis magisterium, propterea quod vexatio det intellectum. Quid censebimus de igne purgatorij, qui non corpora, sed ipsas animas potenter adurit, quem obsecro non erudiet, ut vitam suam ita infusetur, ita ad omnium observationem virtutum componat, quomodo etiam pro leuissimis defectibus satisfacere possit, ne flammis illas pertranseat.*

Orandum insuper est pro animabus fidelium defunctorum, ob summam earum afflictionem, dum nihil penitus subsidij à nobis referunt. Quod sublimi spiritu tetigisse videtur David Propheta, verba illa dolore plena proferens Ps. 68. *Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris mee.* In cuiusnam persona tristitiam hanc lamentationem protulerit, discipuli interpretes. Quidam censent, quod in persona Christi Domini, dum acerbissimis cruciatibus à Iudeis dilaniaretur: tunc enim fratres appellabat, quos non immerito appellare potuisset durissimos carnifices ac tortores. Ut hinc intelligamus propter impiorum hominum in Christum crudelitatem, Christi Domini charitatem in homines non extingui, sed maiores in flammis amoris erumpere, quo maiores in flammis furoris sacrilegi homines excandescebant. Res profecto consideratione digna, Christus Dominus antequam ab hominibus extremas iniurias actus in crucem patere-

tur, suum populum patruelis nomine appellabat: *Cantabo dilecto meo canticum patruelis.* Isai. 5. quæ cognatio remotior est, quam fraterna: quoniam patruelis filij sunt ex fratribus, non fratres. At vero postquam ab hominibus iniquissime tractatus est, & ad turpissimam crucis mortem, condemnatus; tunc cum omne vinculum necessitudinis antea cum homine contractæ, propter tam insignem perfidiam rescindendum videretur, maiori æstuat affectu, & arctiori cum homine cognitione se constrinxit; nec iam patruelem ut antea, sed fratrem vocauit.

Auctor enim salutis humane, inquit A. postolus, per passionem consummatus: *Non confunditur fratres eos vocare dicens: Numtabo nomen tuum fratribus meis.* Hebr. 2. Et nps equidem etiam capitalissimos hostes miti vocabulo fratres appellare debemus; quemadmodum fecit populus Israeliticus Deum consulens circa bellum contra Beniamitas suscipiendum, Iudic. 20. *Debeo inquit, ultra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin, fratres meos, an non?* Super quem locum Lyranus ingeniosè discursit: *Per hoc inquit, quod fratres vocarent illos, quos impugnabant, ostenditur, quod licet vitia sinipunienda; natura tamen est diligenda. Siquidem, ne hostiles quidem iniuriæ fratrum in animo charitatem debent obliterare.*

Verum insistendo historiæ sacræ, facile compariemus hæc verba Davidem in persona Absalonis protulisse. Bellum immemor naturæ contra Davidem patrem suum mouerat Absalon; in ipso autem conflictu, cum utrinque exercitus strenue concertarent, mulus cui Absalon insederat, ingressus subter condensam quercum, & magnam, ubi capilli capitis ejus adhæserunt quercui, inuamem à præteritibus requirebat, de vitâ suâ desperans, sed frustra: quia nemo periclitanti succurrere voluit. Interim vidit Ioabum pertranseuntem, iamque certus auxilij sibi assuturi, præter spem præconceptam, tribus lanceis ab illo, confusus est. Perpendite, quomodo Absalon extraneus fratribus suis, & peregrinus filijs matris suæ factus sit: Ioab enim & Absalon, teste Abulense filij patruelis erant; & tamen vnus in alterum odium plustquam vatiniatum exerceuit. Absalon itaque inter cælum, & terram quercui affixus pendens, quid aliud designat, nisi purgatorij animas, à cælo terraque subsidium expectantes. Expectat pater à filio, filij à patre; sed naturâ iam in pessum degenerante, immisericordes his temporibus producit Ioabos, qui loco suffragij, per surreptionem testamentorum, vel executionem eorundem procrastinam, & legatorum solutionem non adimpletam, magis adhuc illas excruciant, ita ut merito anima purgatorij, omni fratrum, & amicorum subsidio destituta, clamet ad Deum: *Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filius matris mee.*

Diues ille infeliciter felix, delicijs splendide aduersus, erga Lazarum extrema mendicitate opulentum, durè immisericors; in barathrum gehennæ æternum

Ad Hebr. 2.

Iudic. 20.

Lyranus,

Ioab & Absalon filij patruelis.

num estulandus postquam corruisset, eleuans oculos suos in tantis illis cruciatibus, vidit Abrahamum à longè, & Lazarum in sinu eius gemebundumque, exclamauit: *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum ut imingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Res stupenda: diues igneis globulis incandens, hiantibus ardore faucibus perenniter æstuabat, & tanta sedulitate aquæ guttulam sitiebat, cælos quodammodo clamoribus inquietans, ut vel guttula aquæ respergi ad refrigerium posset. Nunquid vnica aquæ guttula tantam incendij vastitatem absumere potuisset. Projiciat quispiam guttam aquæ in vehementissimum incendium, & videbit eam in momento absumi, cum resistere non valeat ob improporionatas vires. Ergo errauit damnatissimus hic epulo, cum tam leue faucibus refrigerium expeteret, plus de aquæ guttula votis præsumens, quam quod reuera præstare potuisset. Cæterum quod in damno epulone votiuæ præsumptio fuit, hoc in animabus purgatorij viuorum suffragijs verè præstatur. Qua de re ita S. Paulinus ad Delphinum scribit Episcopum, commendans illi animam fratris sui: *Fecit inquit, ut orationibus tuis condonetur tibi: & illius animam de minimo sanctitatis tuæ digito distillans refrigerij gutta respergat.* Ecce quod diues ille damnatus inani & falso desiderio præsumebat, hoc defunctorum animæ, quæ purgatorio igne exstuant, & votiuè exoptant, & verè experiuntur, dum viuentium sacrificijs, eleemosynis, & orationibus adiuuantur. Quod ergo fuit in damnatis præsumptio, hoc in purgatorij animabus veritas est; dum illius animam de minimo sanctitatis tuæ digito distillans refrigerij gutta respergat.

Agnouit hoc perbellè D. Hieronymus, qui ad Pammachium de obitu Paulinæ vxoris ita scribit: *Ceteri mariti inquit, super tumulos coniugum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos. Pammachium noster S. Paulinam, ossaque veneranda eleemosynæ balsamo rigat: his pigmentis atque odoribus fouet cineres quiescentes, sciens scripturam: sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum.* Talibus suffragijs iuuandæ sunt defunctorum animæ, non infestis lachrymis pertinaciter irrigandæ, ut docet S. Ambrosius in epist. ad Faustinum de obitu sororis: *Itaque non tam deplorandam, quam prosequendam orationibus reor, aut mæstificandam lachryma tua, sed magis oblationibus animam eius Deo commendandam.* Importuna enim viuentium lachrymæ, animas

charorum mæstificant; suffragia verò, preces, eleemosynæ eas exhilarant, & gratum expetiturque refrigerium conciliant. Mæstitudinem, quam lachrymis defunctorum euaporas, in ipsorum animas, quas refrigerare studes, propè regeris? Quid earum pœnas quodam modo exaggeras? sat acerba patiuntur cruciamenta.

Verum dum animæ fidelium defunctorum, hanc à nobis non referunt gratiam, non experiuntur vlla suffragia, iustè à Domino Deo vindictam in nos expetunt, cum gemitu suspirantes: *Domine responde pro me, quia vim patior ab amicis, à successoribus, à tenentarijs bonorum meorum, de quibus iustus Iob querulatus est: Quare carnibus meis saturamini?* Guilhelmus vertit: *Quare bonis meis saturamini?* An fortè dubitatis querelas earum Deum non exaudiri? quinimo in momento exaudiuntur, quod vnico & recenti exemplo illustro. Post mortem cuiusdam mariti, dum anima eius à coniuge propria superstiti requireret subsidium, nec posset impetrare, exclamauit in cælum cum ingenti dolore, *iustitia iustitia.* Hæc audiens coniux, & vilipendens obdormiuit, postea expergefata (scribit Bernardinus de buxis) risit, & expirauit: *quia venerunt super illam maledictiones.* Perpendite, quantum valeant piæ fidelium defunctorum animæ in purgatorio, contra amicos, & consanguineos querulantes: *Domine responde pro me, quia carnibus meis saturantur.*

Cum ergo animæ purgatorij teste D. Augustino epist. 122. in terra captiuitatis constitutæ, nec ferre oblationem ad altare Dei possint, nec iuuenire sibi sacerdotem, per quem offerant Deo, id à viujs anxie postulant. Ideò ne & nostram ingratitudinem animæ illæ incusent, festinemus ad succurrendum eis per bona opera, ut pijs orationibus, atque suffragijs in campum felicitis æternitatis, & beatificæ visionis, eas educere valeamus, eandem pietatem à nostris successoribus aliquando experturi.

EODEM DIE CONCIO II.

Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

Ioann. 5.

Aperiuntur cause, propter quas Deus christo

Gg

Christo non ut Filio Dei, sed ut filio hominis, potestatem iudicariam contulit.

TOrsit nimirum capita Sanctorum Patrum, & Doctorum Ecclesiae proposita sententia ex sancto Evangelio, quomodocumque de Christo Domino intelligi possit, iudicariam potestatem ei specialiter attribuebam esse, an solum ut homini; num etiam ut Deo. Aliqui intelligendo locum Evangelij, de iudicaria potestate perfectissima, & suprema, censent iudicandi potestatem specialiter conuenire Christo, ut Deus est, idque non

Ad iudicium tria requiruntur.

Eccles. 7.

Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Deinde, rectitudinis zelus, ut nimirum iudex, non ex odio, aut timore, sed ex amore iustitiae profectus iudicium. Quemadmodum dicitur

Proverb. 3.

Quem enim diligit Dominus, corrumpit, & quasi pater in filio complacet sibi. Insuper sapientia, secundum quam iudicium de-

Eccles. 10.

bet formari, ut innuit Salomon Eccles. 10. Index sapiens iudicabit populum suum. Et quidem potestas & rectitudo, habent se velut prerequisite quaedam ad iudicium; at verò sapientia, est quasi propria ratio, à qua iudicandi actus dimanant. Cum ergo Christus secundum diuinitatem sit Sapientia genita, ac vetitas à Patre procedens, ipsumque perfectè representans, idè potestas iudicandi illi specialiter

August.

attribuitur. Vnde S. Augustinus lib. de vera religione, cap. 31. dicit: Hec est incommutabilis veritas, quae lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis, ut autem nos, & omnes animae rationales, secundum veritatem de inferioribus rectè iudicamus, sic de nobis; quando eidem cohaeremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa verò nec pater: non enim minor est, quam ipse. Hinc locum illum, Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio. S. Chrysosth. ibidem homil. 38. Theophylactus, Euthymius, Hilarius lib. 7. de Trinit. Athanasius serm. 4. contra Arianos, & Tertullianus lib. contra Praxeam, cap. 16. intelligunt de Christo secundum diuinitatem. Quod confirmat S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. Omne inquit iudicium dedit Filio, dedit verè generando, non largiendo. Et Cyrillus Alexandr. lib. 2. in Ioan. an. cap. 14. ubi dicit: ut verbum ostendisse

Cyrillus A. Alexandr.

an. cap. 14. ubi dicit: ut verbum ostendisse

Christum, se esse verum Deum. Quod ex eo colligit, quia cum Euangelista praemisset, Iudeos ea propter concepissem odium in Christum, quod se faceret aequalem Deo, subiunxit, Christum apertius suam diuinitatem, & omnipotentiam praedicasse, quam non à se, sed à Patre habere per aeternam generationem, alloquens Iudeos: Amen dico vobis, non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem. Quaecumque enim ille fecerit, haec & Filius similiter facit. Quae verba non possunt verificari nisi de diuinitate Christi. Verum, nulla ratione possum in hanc sententiam propendere. Si enim in his verbis: Pater non iudicat quenquam, sit sermo de communicatione supremæ potestatis iudicandi per aeternam generationem, certè licet Pater hanc Filio dederit: non tamen sibi illam ademit. Ac proinde in hoc sensu dici non potuit: Pater non iudicat quenquam, cum opera sanctissimæ Trinitatis ad extra, sint indiuisa. Neque sufficit, quod per appropriationem iudicium tribuatur Filio: quia etiam omnipotentia tali modo appropriatur Patri; & tamen per hoc non potest de Filio negari. Et profectò quomodo potest verificari, Patrem non iudicare quenquam?

nonne Angelos iudicauit per se immediate iudicium exercendo, omnesque homines, qui ante Christi aduentum mortui sunt. Imò etiam Christo iam in terris conuersante, populumque docente, Patri potestas iudicaria ab ipsomet tribuitur, Ioan. 8. Ego non iudico quenquam, est qui querat, & iudicet. Verius itaque putauerim, allatum pro themate Evangelij locum, intelligi de Christo, ut hominibus, cui datum est, ut in humanitate, & per humanitatem iudicium exerceat animarum. Proinde intelligitur hic locus de iudicio vniuersali, & sensibili, quod fiet in extremo die iudicii, sic enim facile concipitur, quomodo Pater non iudicat quenquam: quia licet illud iudicium sit etiam à Patre, & à Spiritu Sancto, tanquam à prima, & principali causa, habente primariam authoritatem iudicandi, cuius vices gerit Christus ut homo; non est tamen à Patre, ut à persona immediate ferente iudicium; hoc autem modo iudicabit Filius tanquam propria persona, in qua subsistit illa humanitas, per quam iudicium fit. Ita citatum locum Evangelij exponit S. Augustinus loco supra citato, & tract. 21. in Ioan. S. Hieronymus in cap. 21. Isaia. & supra illa verba

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

Psalm. 74. Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.

dicabo. Atque hanc expositionem veram Aescena, quando morti iam proximus, scilicet, S. Cyprianus lib. 2. contra Iudeos cap. 28. & lib. 3. ad Quirinum cap. 33. ex eo deducit. Quia Iudei calumniabantur Christum, quod in Sabbatho curasset paralyticum; Christus autem ut se ab illa calumnia vindicaret, respondit. Pater meus vsq. modò operatur, & ego operor. Palam proficendo se esse aequalem cum Patre, & tacite ostendens, non debuisse reprehendi, quod in Sabbatho miracula fecisset. Tum quia cum esset Deus, erat supra omnem legem, ipsiusque sabbathi Dominus: tum quia cum illud opus esset immediatè à persona Filij; ab humanitate autem, non nisi ut ab instrumento coniuncto diuinitati, non poterat non esse rectum, & gratum Patri. Nam cum persona Filij sit aequalis Patri, aequè cum illo omnia operans, ac disponens, inde sequitur eum etiam per voluntatem humanam, non posse quidquam, nisi ex beneplacito Patris operari. Hanc enim consecutionem manifestè indicant verba sequentia: Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quae ipse facit. Quae verba non possunt rectè diuinitati accommodari, quoniam Filius ut Deus, non habet ex dilectione Patris, quod Pater omnia opera sua ei demonstret, sed per naturalem generationem. Cum ergo Christus causam reddat ex dilectione Patris, idè loquitur secundum humanitatem. Cur itaque Deus Pater potestatem iudicariam dederit Christo, ut omnes hominum praeparationes indicet, & in fine saeculorum iuxta mensuram delictorum, condigno supplicio mulcet; & non potius quia Filius Dei est, causas inuestigabimus.

Ad Phil. 2.

Multi multas, easque pro varietate sui ingenij, varias assignant rationes, cur Christo ut homini potestas iudicaria à Deo Patre collata sit. Clemens Alexandr. hanc rationem assignat: quia Christus primus ex omnibus perfectissimam humanitatem, & obedientiam impleuit in assumpta humanitate, idèdque ut homini data est potestas iudicaria, quò facilius ad humanitatem & obedientiam suo exemplo homines alliciat. Sic de illo factur Scriptura Sacra ad Philipp. 2. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq. ad mortem, mortem autem crucis. Humiliauit inquam semetipsum ex propria voluntate, & nulla vi coactus humiliationem crucis amplexus est, ut tandem homines per superbiam è paradiso exulantes, ad humilitatem reduceret. Cuius veritatis magnum dedit argumentum in vltima

scena, quando morti iam proximus, scilicet, ens à Patre in manus suas omnia tradita esse, surrexit à cena, & posuit vestimenta sua; acceptoque linteo praecinxit se. Ioan. 13. Deinde mittit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat praecinctus. Mysterium hoc perscrutans subtilis Chrysologus, serm. 23. ita fatur: Veniant huc inquit, veniant, qui discunt potestatem Christi, & tunc de eius potestate contendant, cum potuerint tantum capere, loqui, aestimare pietatem: nec iam calumnientur si se in nostro corpore Patre minorem dicat, qui non dicto, sed facto, cum pedes lauat seruorum, se subdidit, & subiecit pedibus seruulorum. Statimque citatur Author ostendit, ita Christum humanæ salutis amantem esse, ut dum homo in seipsum crudelis existit, enormiter peccando, & damnationem aeternam sibi accersendo, ad pedes eius prouoluatur, ut tandem sibi homo impius parcat, seque in aeternum non perdat: Homo inquit, iam tibi parce, quia ut tibi parcas, tuos Deus lauit, tuos tenuit, tuos amplexus est pedes. Quasi diceret, quemadmodum solet reus sceleris conscius, ac supplicij prouidus, ad pedes personæ offensæ supplex prouolui, ut obsequij submissione, illatæ iniuriæ veniam extorqueat; ita cum homo toties in seipsum peccet, tot iniurias sibi irroget, quot delicta committit; tot perniciosa sibi cupiat, & noxia aduersus se moliatur, quot noxas admittit, nec vllam sui misericordiam habens, intestinæ hostilitatis vota mutet. Christus Deus, ut homo ipse sibi indulgeter parcat, ad eius genua supplex aduoluitur, pedesque eius vortuè amplexatur, si fortè ab homine impetret, ut homo sibi parcat. O effusam Christi bonitatem! ô pertinaciter brutam hominis malitiam! ne tibi homo noxia cupias, perniciose inferas, supplex tibi Christus, tuos vortuè pedes amplexatur. Idcirco exorabilis Christo Deo, tibi pro te supplici tibi pro te ad pedes prouoluto tuos, ut exorabilis tibi existas.

Christus factus est obediens. At quomodo? respondet S. Thomas: Non voluntate diuina, quia ipsa est regula, sed voluntate humana, quae regulata est in omnibus, secundum voluntatem paternam; ut loquitur ipsemet, Matth. 26. Verum tamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et cur se Christus ad tantam obedientiam demisit? Equidem, quia prima praeparatio facta est per inobedientiam, quæ fuit graue peccatum contra speciale mandatum Dei, per quam constituti sunt peccatores multi, nimirum omnes

Ioan. 13.

Chrysolog.

Chrysostomus non diuina sed humana voluntate factus est obediens.

omnes Adæ posterii, qui dicuntur confituti peccatores, id est priuati iustitiâ, & aucti à Deo, & metu pœnæ, & pollutione naturæ, & rebellione passionum contra rectam rationem, atq; passionibus obnoxij, & mortis rei constituti sunt. Vt probat S. Paulus Rom. 5. v. 12. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Ostendens peccatum originale per unum hominem intrasse in mundum, puta per Adamum, qui solus fuit caput generis humani. Vnde particula per, denotat causam, & instrumentum, quoniam peccatum originale passiuè sumptum, reperiibile in posteris Adæ, est effectus peccati actualis Adami; quemadmodum docet Concilium Trident. sess. 5. Decreto 2. ex ea ratione, quod omne peccatum habituale, sit effectus alicuius actualis, proinde & peccatum originale, sit effectus peccati actualis Adami, in quo nostræ voluntates inclusa fuerant, respectu illius pacti quod Deus fecerat cum Adamo: Si seruaueris legem meam, & tu cum posteris tuis in iustitia conseruaberis; siu secus, morte moriemini. Sicut ergo ex pacto Dei, obseruantia legis fuit in Adamo, & posteris eius, causa conseruandæ iustitiæ originalis; ita ex eodem pacto, amissio eiusdem iustitiæ, est effectus inobedientiæ legi. Proinde quia Adam peccauit, & ut persona priuata, & ut persona publica, seu ut caput generis humani, ideòq; & suo, & nostro nomine, propterea & in se, & in posteris suis priuatus est iustitia originali. Christus itaq; ut in nobis repararet, quod per inobedientiam perdidimus, obediens usq; ad mortem crucis exitit. Sic censet Clemens Alexandr. r. Pedagog. cap. 8. ita scribens: Qui solus ex obedientia potest discernere inobedientiam. Scilicet, non Deus Pater, non Spiritus S. sed corporatum Dei Verbum, Christus Iesus de experientia cognouit, quam grauis sit, obedire mandatis, ideòq; mitius forsan de inobedientia iudicabit: quoniam homines eius exemplo ad obediendum diuinis præceptis efficaciter alliciuntur. Cum nullus Princeps possit efficacius reddere suum imperium, quam ipsemet legibus obediendo. Ait Iobius lib. 3. de Christo incarnato, apud Photin. in Bibl. Qui creaturam per semen regens, & primus leges implens, templum nobis degendæ uitæ seipsum præscribit: quam uitam facile est recte instituere, si modò in Principem, & manu ducentem respiciamus. Optimus quippe legislator ille, qui non verbum

Peccati originale est effectus peccati actualis Adami.

Clemens Alexandr.

Iobius.

modò, quid agendum, sed actione ipsa potius præi. Quasi indubitatam sequelam deducens, meritò sperandum fore, quod omnes sint Christo obedientiam præstaturi, quando & ipse legibus obediuit.

S. autem Augustinus serm. vltimo de verbis Domini secundum Ioannem, vrgens illam causalem, quia filius hominis est: responder, Christo ut homini potestatem iudicariam datam esse, quia cum humanitas sit visibilis, in ea assumpta Christus cum hominibus facile iudicium vltimum celebrabit, dum omnes palam videbunt, in quem peccauerunt. Quia inquit, hominem ab hominibus oportet iudicari. Quod sic concipite: licet Dei Filius, quâ Patris sapientiâ est, non tam iustitiæ, aut potestatis; quam bonitatis Dei imago esse, signatè esse dicatur in Scriptura Sacra. Sapient. 7. v. 26. Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Vnde ipsum ad miserendum omnino inclinari necesse sit; ne tamen diuinæ indignationis vinum in homines merum effunderetur, sed calix mixto sit plenus, consultißima ratione Deus voluit, ipsammet bonitatis suæ imaginem hominem fieri, & humanitatem assumere, ut tanquam botrus in vineis Engaddi, humanitatis succum sibi sugeret, & imbiberet. Vnde S. Bernardus serm. 73. in Cantic. ait: Deniq; ipse Pater Deus, dedit Filio iudicij potestatem, & non quia filius, sed quia filius hominis est. Verè Patrem misericordiarum vult per hominem homines iudicari, quò in tanta perturbatione, & trepidatione malorum electis fiduciam præstet naturæ similitudo. Præclare admodum; nam hominum errata ita puniendâ sunt, ut humanæ fragilitati, terrenoq; figmento, non nihil sit donandum, seu remittendum. Siquidem ea de causa, Angelum æternæ damnationi post peccatum fuisse addictum; hominem verò breue, & moderatum subiisse supplicium, quòd ut ille nullâ carnis illecebrâ delinitus cecidit; ita hic è terra procreatus, fragilitati obnoxius extiterit, docet citatus Bernardus. Qui ponderans illa verba Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane, donec in terram de qua sumptus es reuerteris. ita discurre: Pessimus ille Angelus, de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus, propterea non habet donec, sed ignis ei paratur æternus. Postquam autem Deus homo, iudex viuorum & mortuorum constitutus est, extemplo homo humanè ab illo iudicari cepit.

Atq; vitinam etiam Principes, Magistratus, Iudices, vitæ necisq; ius in hominibus

Sapient. 7.

S. Bernardus.

Genes. 3. S. Bernardus.

nes habentes, homines se esse meminerint, dum pro tribunali sedent: non quidem ut iustitiæ iura infringant, sed ut seueritatem moderentur, duritiâq; mitigent: quoniam & ipsi circumdati sunt infirmitate. Quæ enim laus hominis ad nimiam seueritatem nati, qui omnia ad viuum reseruat, clementiam nescit, omnemq; humanitatem, ac pietatem omnino exuit. Talem se olim hominibus exhibebat Elias Propheta, qui planè totus ardenti zelo feruens, & exaltans, non nisi ad pœnas fontibus irrogandas, victricibusq; flammis eos confundendos, & gladium in eorum ceruices vibrandum factus esse videbatur. Verum nimiam eius austeritatem, & acre ingenium leniter sugillare volens Dominus, impiam Iezabel in eum debacchari permisit. Videns autem Deus Eliam, illum ferocientis fœminæ furorem metuentem, eiusq; gladium fugientem usq; ad montem Horeb, sic eum allocutus est: Quid hic agis? Reg. 19. Quasi diceret: ut exponit D. Chrysostomus homil. de Elia, & Retor. Cur tu aufugisti? ubi nam est tua in loquendo libertas? Et certè cum Elias Deo sciscitanti, ita responderit loco citato: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israël, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt, derelictum sum ego solus, & querunt animam meam, ut auferant eam. Quis non videt Eliam, non ex eo solum aufugisse, quasi vnicus ipse fuerit relictus, sed quòd humano more Iezabel Reginam timerit. Addit S. Chrysostomus. Quid ad hoc Deus, statim illum redarguens: non propterea inquit fugisti Elia: non enim tu solus es Baal non adorans. Statimq; subiungit: Reliqui mihi septem milia virorum, qui non curauerunt genu ante Baal. Redarguit itaque illum Deus, quòd non ob eam causam fugisset, sed propter mulieris timorem.

Reg. 19. Chrysost.

Chrysost.

Theodor.

Aufugit, querens auctoritatem. Ac sapiens piorum Magister, & remunerator apparet ei; & tanquam ignarus fugam exquirat, non illudens, sed docens eum, cur ipsum fugere permisisset, monensq; cum homo esset, & humanis affectionibus tangere-tur, ut humanitatem, & clementiam coheret. Cum æqui iudicis sit, non secus de alienis; quàm de proprijs defectibus iudicare, teste Seneca lib. 1. de ira, cap. 14. Neque enim æquus iudex aliam de sua, aliam de aliena causa sententiam fert. Scatimq; ad hanc rem accommodatè loquitur: Quanto humanius initem, & pacatum animum præstare peccantibus, & illos non prosequi, sed reuocare. Errantem per agros ignorantia via, melius est, ad rectum iter admonere, quàm expellere. Corrigenus est itaq; qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & asperè: meliorq; tam sibi, quàm alijs faciendus non sine castigatione, sed sine ira. Hoc mihi optimè percaluisse videtur Eliseus, dum indigressus à suo magistro Elia, duplicem Elia spiritum dari sibi postulasset: Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus. 4. Reg. 2. v. 9. Nec certè audiendi sunt Procopius, & Theodoretus, quasi Eliseus in illa duplicis spiritus petitione, duplo maiorem sibi concedi postulauerit seueritatem, quam habuit Elias, animumq; qui vix ad pietatem inflecti posset.

Seneca.

Reg. 2.

Ego profectò existimo, bipartitum Elia spiritum, inter seueritatem & mansuetudinem, iustitiam ac lenitatem, Eliseum sibi postulasse. Quasi diceret, opto tui spiritus heredem me fieri, ac nolim esse per omnia seuerus, atq; ad vindictæ iura semper propensus; sed admixtum clementiâ, & lenitate habere spiritum. Fiar ergo in me spiritus tuus; non tamen simplex, sed in iustitiam, & lenitatem diuisus, quod subtili suo ingenio affectus D. Ambrosius serm. 87. de Eliseo Prophetâ exclamat: O hereditas pretiosa, in qua plus heredi relinquatur; quàm habetur, plus consequitur, qui consequitur, quàm possideret, qui largitur. Igitur Elia, cum simplicem sanctitatem ipse haberet spiritum, Eliseo duplicem dereliquit. Quippe ipsemet Elia, vnica zeli, iustitiæq; laude præditus erat; duplicem verò iustitiæ, & clementiæ gloriam Eliseo promeruit. Addit citatus Ambrosius: De Elisei autem merito quid dicamus, cuius hæc prima laus est, quòd patrem voluit gratiâ superare, dum dari sibi amplius postulat, quàm scit apud eum esse, qui possidet. Auarus quidem est in petendo, sed idoneus in promerendo. Dum enim à Patre plus exigit, quàm habebat, facit eum meritis suis plus præstare, quàm poterat. Et certè rem ita se habere, conijcite ex ijs, quæ post acceptum duplicem spiritum Eliseus populo Dei præstitit. In primis

S. Ambros.

Eliseus m.
quas Hiericho
mas sana-
uit.

Iosephus.

Precibus E.
lisei exerci-
tu Re. is
Syrie cœci
s. re puni-
tur.

In primis post raptū Eliam curru igneo, venerat Eliseus in Hiericho, cumq; rogaretur à ciuibus illius ciuitatis, vt in eadem peristeret ciuitate dixerunt ei: Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse Domine peristeris? sed aqua pessima sunt, & aqua sterilis. Quo audito Eliseus, præcepit sibi dari vas facile, & recondito in eo sale, veniens ad exitus aquarum, proiecit in aquas dicens: Hec dicit Dominus, sanauit aquas has & non erit in eis vitia mors, neq; sterilitas. Sanatæ sunt ergo aquæ vsq; ad diem hanc, iuxta verbum Elisei, quod locutus est. Hoc ipsum docet Iosephus lib. 5. de bello Iudaico c. 4. Lagenam fictilem salu plenam, in profluentem aquam misit iuxta ripam, deinde ad calum dextram extendens, fontiq; immergens blanda libamina, ipsum fontem precabatur, vt fluens leniret, ac dulciores aquarum venas aperiret; Deum verò, vt fecundioribus auris flumina temperaret, orabat. En habetis in Eliseo iustitiæ amaritudinem, sale conditam, & temperatam, ne omnia ad mortem & sterilitatem exigerentur, sed benignitate atq; clementiâ temperarentur. Et si parum vobis videretur, aduertite, quomodo se postea Eliseus cum exercitu Regis Syriæ gesserit, qui Deo, & Propheta maxime infensus erat. Cum enim Syrus, exercitus sui robur misisset, vt locum, in quo Eliseus commorabatur, obsideret: ipse à Deo precibus primùm obtinuit, vt hostes cecitate ita percuteret, vt ignari, quò tenderent, in medium Samariæ forum progredirentur. Cum autem commodam hanc occasionem nactus Rex Samariæ, illos quasi in retia conclusos trucidare velleret, obstitit sanctus Propheta, insistentiq; eis supplicium, eo clementiæ Sale condidit, vt cibo potius refectos in patriam remittendos suaserit Regi: Non percuties: neq; enim cepisti eos gladio, & arcu tuo, vt percutiam: sed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad Dominum suum. Quid aliud Redemptor noster expetijt, nisi vt cum Deum Patrem, vnum spiritum zeli, & implacabilis iræ habere videret, ipse homo factus, duplicem spiritum, iustitiæ pariter & misericordiæ acciperet, vt sic hominum delicta iudicando, humanè cum illis se gereret.

Cæterum, optimam, & proposito nostro maximè accommodam rationem, cur Deus Pater Christo vt homini potestatem iudicariam contulerit, assignant S. Theodotus: quia Christus per Incarnationem factus est cognatus noster, ideòq; iudicandi potestatem illi concessit.

A sam attribuit, vt nobiscum benignius procedat: neq; enim potest esse maior felicitas, quam in consanguineū iudicem incidere. Sic quondam iratus Iacob Patriarcha, mansuetudinis tamen, & benignitatis suæ memor, aduersario suo Labano, iniustissimo persecutori, iudicem obtulit non ex alienis, sed de fratribus suis electum, aiens: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum, si exarsisti post me, & seruatus es omnem suppellectilem meam? Quid inuenisti de cuncta substantia domus tuæ? Pone hic coram fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me, & te. Iacob ergo egregius bonitatis & clementiæ cultor, erga hominem naturā agrestem, & sibi inimicum, non alienum, sed cognatum iudicem postulat. At verò infinities Iacobo benignior, & beneficentior Deus, qui cum ab æterno constitutus esset index omnium, etiam cognatus noster fieri voluit, vt in iudice cognatum agnoscentes, non tam metu, quam amplexibus eum prosequamur. Ait S. Theodotus hom. 2. de Christi natiuitate, habita in Concilio Ephesino: Cum inquit Deus esset, voluit homo fieri propter suam in nos clementiam, quò nos creatorem, & iudicem, perinde ac cognatum deinceps complecteremur. Huc traxit Deum immensum clementiam, atq; benignitas eius, vt homo fieret, quò in illo iudicem perinde, ac cognatum nostrum habentes, minimè de salute desperemus. Concludit S. Bernardus serm. 73 in Cantica: O verè Patrem misericordiarum, vult per hominem homines iudicari, quò in tanta trepidatione, & perturbatione malorum, electu fiduciam præstet naturæ similitudo. Nō potuit igitur Dei misericordia in nos magis diffundi, quam dum nobis æternus Pater, eum iudicem præficeret, qui non esset alienus, & extraneus, sed vnus ex cognatis, & fratribus nostris, vt sic de iudicis cognatione, in districto illo iudicio, quod cum vniuerso mundo peragetur, liceat nobis aliquid sperare. Quid enim non speraret reus, si fratrem causæ suæ iudicem nactus esset?

Fateor in iudicio humano nonnullam euenire, vt filius à patre, frater à fratre inique iudicetur, & contra ordinem ac præscriptum iuris absens etiam, non interrogatus, non conuictus damnetur. Ob quod Sapientissimè carpebat Herodem Egesippus lib. 1. de excid. Hierosol. cap. 41. Accusati erant coram Herode duo filij eius, Aristobulus, & Alexander, quasi de eripiendo Patri regno cogitarent. Quid ergo Herodes egit? Filios longissimè à se ablegauit, vinculis tradidit

Herodes su-
os filios in-
que iudica-
uit.

Egesippus.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 10.

Sapient. 7.

tradidit asseruandos, & in absentes, in- A defensos, inauditos, & conciliū Magnatū coëgit, & iudicium tractauit, sed quæ iudicij species, Egesippus ait, vbi rei adesse sibi non permittebantur, & absentes accusabantur? obijciebantur à Patre insidie sibi paratæ, probatio nulla deferrebat, nulla indicia tentamentorum, habebat accusator, quem nullus redarguebat. Destitutis vndiq; congregabat inuidiam, contumeliarum, inuidiarum generat, quæ grauiora morte, ab his, qui consederant, aestimarentur. Sed nemo discutebat, nemo examinare audebat, quod à Patre arguebatur, à Rege imperabatur. Præiudicabat pietatis species, interrogabat sententias, securus vindex, scena enim species erat, non iudicij disciplina, condemnare absentes, condemnare sine teste, sine iudice, solo naturæ priuilegio, quod ad salutem magis, quam ad periculum deriuari solet. Equidem meritò scenæ speciem, non iudicij disciplinam vocauit, in quo sub paterni fori priuilegio in salutem inclinante, extremam reorum perniciem tractabat Pater. Quid magis tyrannicum cogitari potest? sub patris priuilegio impleri, quod maximè horrendum, & execrabile est in crudelissimo, & ex lege tyranno, nimirum absentes, & indefensos damnari. Vbi enim quispiam inauditus, & indefensus damnatur, ibi non temperatur iudicis rigor, sed ira potius exacerbatur, vt extremam tyrannidem sapiat. Non sic Redemptor noster, iudicium nobiscum inibit, quia neminem damnabit absentem, inauditum, indefensum, teste D. Paulo ad Rom. 2. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legi sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendant opus legi scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut defendentium, in die cum iudicabit Deus occulta hominum. Reddet itaq; teste Apostolo vnicuiq; nostrum testimonium propria conscientia coram iudice Deo: quia nunquam in Dei iudicio admittitur accusatio, & aditus occluditur defensioni, simulq; vt accusantes cogitationes audiuntur, spectantur & defendentes, si quæ esse possunt.

Et hæc est causa, quòd Christus Saluatoris potius nomine, quam iudicis compelliari voluerit, licet constitutus sit à Deo iudex mortuorum, & viuorum. Ad Rom. 10. v. 42. quia ad saluandum hominem, eiq; opem ferendam, potius quam ad iudicandum, & vltiscendum procliuus est, Hinc à Salomone, non iustitiæ, aut alterius attributi, sed diuinæ tantum bonitatis, signatè imago appellatur, Sapient. 7. v. 26. Candor est enim lucis æternæ, &

speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Vnde illa Christi Domini ad Nicodemum sententia, Ioan. 3. v. 17. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Superius autem eodem capite v. 14. dixerat: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. Vt se à Moyse maxime differre ostenderet, quòd Moyses, quæ Dei famulus, ad legem ferendam, ipse verò quæ Dei Filius, ad salutem homini præstandam, & mortem pro ipso subeundam, venerit. Vt eruditè obferuat Cyrillus Alexandr. lib. 2. in Ioan. cap. 52. Quoniam inquit Filius Dei se liquidò nuncupauit, idcirco à qualitate, magnitudinèq; rerum quasi firmissimo quodam testimonio id comprobatur. Non enim inquit, missus sum, vt legem terrarum, quemadmodum Moyses damnum, nec vt mandata in redargutionem peccatorum tradam, nec vt serui ministerio fungar, verum vt per misericordiam Deo conuenientem, tanquam Filius, ac heres Patris, à seruitute homines vindicem, damnare lege in iustitiam gratiam commutata, & sic à peccatorum vinculo genus humanum eripiam. Ad saluandum ergo, non ad damnandum veni. Palam ostendens, quòd eum mansuetudo, lenitas, & maior ad benè faciendum, quam ad vltiscendum propensio summa decebat: quia cum sit Filius Dei, & Filius hominis, non venit animas perdere, sed saluare. Lucæ 9. v. 55.

Illud tamen me terret, quomodo Christus non venit animas perdere, sed saluare, qui tamen reapse quidem omnes iudicaturus, sed non omnes efficaciter saluaturus adueniet, iuxta illud: tunc qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui verò mala, in ignem æternum. Cuius non aliam rationem video, nisi quia non omnium peccata bibit in cruce sancta, dum sitient acetum offerretur: dicit enim S. Hilarius epist. ad Oceanum. Felle, & aceto potatus est, vt in nobis tam nec felle amaritudo, nec acetum esset asperitas. Acetum, vt scitè, & eleganter obseruat S. Hilarius Can. 33. in Matthæum, humanam naturam significat per peccatum corruptam, in pristinam dignitatem per Christi passionem restituendam: siue vt clarius loquar, significat peccata nostra, quorum amaritudinem in se, ac si ea biberet, Christus, vt ea expiaret, suscepit. Cæterum non aliter sub aceti vmbra Christo, peccata redemptorum hominum propinata fuisse, nisi etiam simul hyssopi herba ad grande mysteriū ipsi apponeretur, refert S. Ioan. cap. 19. v. 29. Vas ergo positum erat acetum: illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circum-

Ioan. 3.

Cyrillus A-
lexandr.

Lucæ 9.

S. Hilarius.

Ioan. 19.

circumponentes, obtulerunt ori eum. Volens innuere Christum ea solam peccata in se suscepisse, quæ cum poenitentia, & lachrymis sibi expianda ab hominibus offerrentur. Nouimus enim hyssopum medicinale herbam esse, de qua dicit S. Augustinus tract. 119. in Ioan. Pectus purgat, id est; cum dicitur Psal. 50. Asperges me hyssopo, auctore eodem D. Augustino: in mysterio mundandi cordis de ea similitudo sumpta est.

Hoc ipsemet Christus innuere voluit, clamans in cruce sancta, Lucæ 23. v. 46. Et clamans voce magna Iesus, expirauit: emittens enim Dominus magnum illum clamorem, id nobis significauit, se diuinitunc cognitione præuidisse, plures futuros esse homines, quorum ipse peccata, ob eorum duritiam, & impoentens cor non poraret. Adnotante id S. Hilario supra citato: Spiritum inquit cum clamore, & voce magna emisit, dolens non omnium se peccata non poraret. Adnotante id S. Hilario supra citato: Spiritum inquit cum clamore, & voce magna emisit, dolens non omnium se peccata non poraret.

S. Ambrosius, potare. Vnde S. Ambrosius lib. 10. in Lucam, cap. de acerbatione, & potatione Iesu, cum ad mentem Hilarij dixisset: Ergo acetum bibitur, hoc est, corruptæ per Adam immortalitatis culpa aboletur in calamo, ut de corpore absorberetur humano, ita concludit: Nos quoque vitia nostra per incuriam mentis, corporisque concreta transfundamus in Christum; transfundamus per baptismum, ut crucifigamur in Christo; transfundamus per poenitentiam, ut ab illo nobis vitia, sanguinisque caelestis incorrupta sinceritas refundatur. Idem docet S. Prosper, in responsione ad articulos falso impositos Augustino, maxime in responsione ad primum, ubi dicit: Cum per unam quantum naturam, & omnium causam, a Deo nostro in veritate susceptam, redempti omnes recte dicantur; non tamen omnes a captiuitate sunt eruti. Redemptionis proprietates haud dubium penes illos est, de quibus Princeps huius mundi missus est foras, & iam non vasa diaboli, sed membra sunt Christi. Tandem paulo inferius, sic infert. Poculum immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se, ut omnibus prodest, sed si non bibitur, non proficit. Ergo Christus non omnium peccata in cruce sancta bibit, sed illorum tantum, quos fore poenitentes præuidebat, id est; omnes indicaturus, sed non omnes efficaciter saluaturus adueniet. Non bibit peccata Iudæ proditoris, quia futurum cor eius impoentens cognouit: non bibit peccata sinistri latronis, quia blasphemij, & improprietatis peccatum spectauit: non bibit peccata omnium reprobatorum, ob incoercibilem eorum malitiam. Hos igitur omnes indicaturus, sed non saluaturus adueniet.

Quod pulchre adumbratum video Exodus 28. v. 38. in Aaron, de quo dicit sacerdos textus. Portabit Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & sanctificauerunt filij Israël. Ut Aaron umbra esset Christi, languores nostros ferentis, & iniquitates nostras portantis, si tamen earum verè nos poeniteat. Audite Radulphum in Allegorijs Godolphi in hunc modum loquentem: Neque sanguis Christi expiat omnes: neque fides sola sufficit, ut inter eos, quos expiat, numeremur, nisi sanguinis Christi utilitatem congruè poenitentia satisfactione mereamur. Vnde scriptum est. Portabit Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & sanctificauerunt filij Israël. Domini Iesus eas tantum fidelium iniquitates portat, & passionis sue supplicio expiat, quarum confessionem Deo obtulerint, & sanctificauerunt eas, hoc est, digna emendatione correxerint. Ecce tibi Catholice passionem Christi, si te peccatorum poeniteat, completam; si secus, tuâ negligentia mancam, seu tibi tuâ causâ inefficacem, quod impoentens, & ingratus cum sis, fideiussori tuo pretium sui sanguinis reparare, & rependere renuas, ipsumque cum valido clamore, & lamentabili gemitu tibi exprobrare cogas. Quæ utilitas in sanguine meo? quid profeci tibi, dum descendendo in corruptionem. Hoc confiderans sapiens Eccles. 29. v. 21. dicit: Reus promissorem fugit peccator & immundus. Leuissimum Tugurina vertit: Beneficium fideiussori prauè compensat scelerosus. Ex qua utraq; lectione sensus iste elicitur, peccatorem maxime ingratum esse, quod debita, pro quibus misericors Dominus in eius gratiam fideiussit, soluere nolit, & noua peccata pro gratia rependat. Ideoque subdit vltimius Sapiens: Bona repromissionis sibi adscribit peccator, & ingratos sensu derelinquit liberantem se. Quasi diceret: Ita sibi liber, & debitor immunis videtur, quasi Christi bona, id est, sanguinis passio, & merita non tam sibi communia, quam propria sint, & quæ ipse ad libitum expendere, imò ipsi etiam ad perditè, & voluptariè viuendum, quin alicui subinde obligationi sit obnoxius, uti possit.

An non ita passim faciunt, moribus & conuersatione mali Christiani, qui dum libitu suo licentiosè viuunt, & quid libet, ac placet, sine timore Dei faciunt, Redemptorem suum fideiussorem derelinquunt, ita ut Christus magna voce exclamare cogatur: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me. Matth. 27. v. 46. Quæ verba non more humano propter calamitatem, quæ comprehenderat eum in cruce, sed propter homines qui ipsum

pro eorum peccatis morte sua spondentem derelinquunt, nolentes poenitentiam, & vitæ probitate pretium redemptionis ei rependere, a Christo prolata esse, docent Origenes & S. Bernardus tract. de passione cap. 12. his verbis: Dominus præuidens aliquos, imò plurimos in corpore suo, qui ab unitate Ecclesie sue per hæreses, siue per alia criminalia peccata erant recessuri, illorum personam in se transfigurando clamat: ut quid dereliquisti me. ac si diceret, quare aliquis eorum abiit retrorsum, ut pereat ab unitate corporis mei, qui tanto cruciatu mihi sunt uniti. Magnis & ingentibus cruciatibus Deus sibi redemptos homines vniuit, & quid dolore tangitur, dum hi immemores huius inestimabilis beneficii, eum deserunt peccando. Quis enim inficiabitur, rectè dici, Filium Dei tunc ab illis conculcari, & sanguinem testamenti pollui, qui gratis mortem subiisse, & sanguinem profudisse patiuntur, nec saluari sanguinis medicinâ, in oblationem peccatorum per veram poenitentiam frui volunt. Hæc est expressa S. Pauli doctrina ad Hebr. 10. ubi dicit: Irritam qui faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, vel tribus rebus moritur. Quanto magis putatus, deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo & sanctificatus est, & spiritus gratie contumeliam fecerit. Profundè locum hunc explicat S. Ambrosius, dicens: Sicut enim ea, quæ conculcamus, nullum momenti pendimus; sic & qui libere peccant absque timore, & absque poenitentia, Christum nullius momenti aestimant; nec eum iudicem futurum formidant. Statimque subiungit, de peccatore Christum deserente: Factus est per gratiam corpus Christi, & seipsum facit corpus diaboli; sanguinem Christi polluit, in eo, quod mundatus est, & ad vomitum reuertitur pristinum, & seipsum per poenitentiam iterum mundare neglexerit. Spiritum gratie iniurius: Pendant hæc, & expendant apud se homines; & ut peccati faciem, seu turpitudinem in Christo crucifixo, in cuius carne eum egit Deus peccatum, cognouerit; ita in eadem Christi passione, & morte, horrenda peccatis imminencia supplicia, quæ non nisi cum ipsiusmet vniuenti Filij Dei passione, & cruce, vnâ, atque eadem lance librantur, non modo cognoscant, & animaduertant, sed expauescant & horreant, maturaque poenitentia satisfacere contendant.

Hæc de causa animæ fidelium defunctorum, quibus sanguis Christi ad salutem profuit, quod non sufficientem in hac vita egerint poenitentiam, reliquias adhuc poenarum exoluentes, acerbissimis cruciatibus purgatorij torquentur, ut merito hodiè nostrum implorent auxilium: Misereamini mei, misereamini mei, saltem vos amici mei. Si enim durum est in tenebricoso, & foetido carcere, hominem ferreis catenis constrictum detineri, quanto magis acerbum, in igne intensissimo, animam æternitati destinatam, tamdiu torqueri, donec minima debita satisfaciendo exsoluat, iuxta illud Christi monitum. Matth. 5. v. 20. Amen dico tibi, non exieris inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Quem locum communiter S. Patres, & Expolitores de purgatorio exponunt, a quo, velut è durissimo carcere interdictus est exitus, quousque reatus poenæ atrocissimis doloribus expungatur. Ait S. Bernardus de obitu Humb. illud scire, quod post hanc vitam in purgatorij loco centupliciter, quæ fuerint hic neglecta, redduntur usque ad nouissimum quadrantem. Scio ego, quam durum sit, hominis dissoluti apprehendere disciplinam, verboso silentium pati, vagari solito stabilem permanere, sed durum, & multo durum erit, futuras illas molestias tolerare. O grauissimum, & acerbissimum supplicium, in purgatorio carcere, hic neglecta, centupliciter reddere. Ut non immerito Venerabilis Beda purgatorij iram Dei appellauerit, in Psal. 37. ita scribens: Quidam committunt quedam peccata venialia grauiora, & leuiora; ideo necesse est, ut hi tales in ira corripiantur, id est, in purgatorio igne. Bene equidem, quoniam in carcere purgatorij centupliciter redditur, quod hic neglectum est, merito in ira corripitur. Putaret non nemo, rem hanc terribilem, atque horrendam, & reatui veniali minime proportionatam. Sed audiat, quæso Severinum Boetium lib. 4. Prosa 2. Nullane inquit supplicia animarum post defunctum morte corpus relinquit? & magna quidem: Quorum alia poenalis acerbitate, alia purgatorij clementia exerceri puto. Ergo grauissimus venialis negligentiae reatus, condignus non est poenali gehennalis flammæ acerbitate. Verum licet in purgatorio carcere centupliciter usque ad vltimum quadrantem reddatur, atque tam acre, & diuturnum supplicium, ira Dei nominetur; hanc tamen centupliciter iram, purgatoriam ego clementiam, censeo vocandam esse, cum ibi detentæ animæ infallibilem habeant certitudinem de sua salute, & ex communibus Ecclesie sanctæ suffragijs, magnum solatium referant.

Quod si Deo nihil gratius, quam refrigeri,

frigerium animabus purgatorij præstitum, ut ipsemet docuit, quando tres pueros in fornacem ignis Babylonici proiecit, ut flammis omnia vorantibus absumerentur; suâ præsentia incolumes conseruauit, & nec semistulatos per medium fornacis incedere fecit. Tunc hi tres, quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace. Quod audiens Nabuchodonosor Rex obstupuit, & prospiciens in fornacem, videntem quatuor viros ambulantes, ait optimatibus suis, Nonne tres viros misimus? Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis. & nihil corruptionis in eis: Et species quartæ similis Filio Dei. S. Hieronymus nomine Filij Dei, vult intelligi Angelum: quoniam expressè dicit Scriptura Sacra, quod Angelus Domini descendit cum Azaria, & socijs eius in fornacem. Daniel. 3. Tertullianus autem, Irenæus, Hyppolitus, & S. Augustinus,

Daniel. 3.

DIE SANCTI MARTINI.

CONCIO.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit.

Deducitur oculum simplicem, esse intellectum de Deo, & proximo recte sentientem, & os cum corde adunantem.

On immerito quispiam Christi Euangelistæ succensere posset, in primis, quod ex parte inferat totum, scilicet ex oculi simplicitate, totius corporis lucem, candorem, & quandam perfectionem, cum tamen iuxta doctrinam Philosophorum, à parte ad totum, vel ut illi loquuntur, à toto secundum quid, ad totum simpliciter, non valeat consecutio. Viriosa certe argumentatio esset: in una Ecclesia Cracouia pauci homines: ergo & in omnibus alijs Ecclesijs. Inter Apostolos unus Iudas, qui Christum prodidit, fur & latro erat: ergo & ceteri Apostoli tales, absit eiusmodi illatio. Præterea, quod Euangelista, oculum cæteris membris, ac sensibus anteponebat videatur, cum ex eius operatione, de toto corpore iudicium ferat, immemor forsitan solum oculum in corpore humano à sapiente, maximè nequitia instrumentum vocitari. Ecclesiastici 31. Oculo quid nequius creatum est. Quasi diceret: nihil prorsus. Oculus quippe suâ nequitia superat, quidquid iniquum est,

Ecclesi. 31.

Christum seruatoremi, & Redemptorem nostrum significari nomine Filij Dei censent, ex eo fundamento. Quia cum fornacis, aut camini vocabulo, passim purgatorium appelletur, optimè Redemptori similis esse putatur, quisquis fidelium animabus, in purgatorij fornace existentibus refrigerium affert, cum eas orationibus, & elemosynis fideliter redimat. Ne ergo ab hac similitudine Filij Dei recedamus, succurramus afflictis illis animabus, omnibus pietatis remedijs, & nobis pariter Redemptor noster succurret in ultimo vitæ de corpore mortali egressu, vocabiturque ad iucundum æternæ beatitudinis refrigerium, nos alloquens:

Venite benedicti Patris mei, possidete regnum ab initio mundi vobis paratum: quidquid enim vni ex minimis ista feci, mihi feci.

Sed vnde obsecro tanta oculo nequitia? cum præciso consensu, sensus innoxius sit. ut patet ex illis Christi Domini verbis: Qui videt mulierem ad concupiscendum eam, iam machatus est eam in corde suo. Matthæi 5. v. 29. Vbi Auctore S. Ambrosio, serm. 16. in Psal. 118. Oculum absoluit, mentem ligauit. Non enim dixit adulterauit eam in oculo, sed in corde: nam in oculo solus visus est, in corde peccatum. Cur ergo tanta oculo nequitia tribuitur, ut nihil illo nequius à Deo creatum affirmetur? crediderim, quia licet in illo peccatum non sit, amplissima tamen peccandi materies per illum, in animum importatur. Vnde ingeniosè S. Ambrosius lib. 1. de Pœnit. cap. 13. concludit: Non vidisse crimen est, sed cauendum, ne origo criminis sit. Quid enim aliud Euam matrem nostram, in vitæ potum contra Dei mandatum induxit, nisi oculus? teste sacra pagina Gen. 3. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculi aspectus, delectabile, & iulit de fructu illius, & comedit. Rupertus exponit: Vidit mulier,

Matth. 5.

S. Ambros.

Genes. 3.

Rupertus

Id est, considerauit diligenter intusa est, cuius attendit, & iudex eorum, quæ audierat, ipsa esse voluit. Audierat, quod; serpentem è contrario dicentem: Nequaquam moriemini. Inter hæc anceps, naturam ligni proprijs sensibus diiudicare voluit, ut sciret, cui potissimum, Deone an serpenti palmam veritatis concederet. Atque utinam solius Eue fuisse crimen hoc, tolerabilis usque, malum. Verum etiam Adam facinus fecit: quia videns pomum, à muliere accepit, & comedit, propter quod Deus illum allocutus est: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum, id est, & iustitiam originalem, in qua creatum fuit, & peccatum atque mortem: nam iustitiæ originalis amissionem simul cum peccato, loco hereditatis, ut caput totius generis humani, in nos omnes transfudit ad Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & sic in omnes pertransiit. Quid Dinam filiam Iacobi Patriarchæ eduxit, ut castitatem simul cum flore virginitatis amiserit? nonne oculus? Egressa est autem Dina filia Ioseph, ut videret mulieres regionis illius, quam cum vidisset subem, rapuit vi opprimens virginem. Gen. 34. Quod si parum adhuc est, perpendite, quid Dapidem regem vicum secundum cor Dei, ad polluendum alienum thorum impulsit, nonne oculus? Fortitudinem eius spurius ille gygas, totius populi Israëliti, & veri Dei blasphemus irrisor, in studio certaminis infringere non potuit, sed in fanda & lapide Davidis inglorie victus cecidit. Persequebatur eundem Saul inuidia percitus, & maleuolentiâ tinctus, ita ut nec in obscuris terræ finibus permitteret eum viuere, imò nec sustineret eam morari. Beneficus David, & totius regni Israëliti non ita pridem gloriosus Saluator, velut Reipublicæ pestis, montibus exul exerrabat, delitescbat syluis, & stupens vagabatur campis. Verum, quia strenuè militabat sollicitis curis vexatus, quia palpitantibus precordijs vivebat, ideo imminenti pericula enasit, vigilans promeruit coronam, nomenque suum, & famam æternis sæculis consecrauit. Dum Saul manifestè agnoscebat, Deum à partibus Davidis stare, exclamaret: Nunc quia scio, quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israël, iura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me. 1. Reg. 24. v. 20. Inauguratus Rex in castris, qui pene exauguratus erat in curijs, eo tempore, quo Reges procedere solent ad bella, David in Ierusalem ciuitate pacis remansit; pollucibili mensa otium captabat, & qui alibi coronatus est armis, ibi suis iacebat prostratus oculis. Accidit, ut surgeret David de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regis, viditque mulierem se lauante ex aduerso supra solarium suum; erat autem mulier pulchra valde, missis itaque David nuncijs, tulit eam. 2. Reg. 11. Vbi obsecro putas fortuitiorem Dapidem? campisne oberrantem, an regijs solarijs otia capientem? Equidem ad speciem David felicius videbatur, cum tantâ vteretur mensâ, cum defecatis vinis potaretur, cum purpurâ splenderet, & diademate redimiretur. Et tamen fortunacior erat inter inuidias, & discrimina: hostilibus enim armis vexatus, & regnum adeptus est, & immortalis famæ lucratus elogium: at verò otio indulgens, in graue adulterij peccatum prolapsus est. Audite Basilium, Seleucien. orat. 17. Cum aduertisset ipsum à recto paululum oculos deflexisse, subito venustate mulieris obiecta confixit: cum enim regis David epulatus esset, ac pollucibili mensâ emollitus animo, meridianâ sese oblectaret deambulatione, tunc diabolus animi, curaque, netum remissum conspiciat, & mentem passionum aurigam indulgenter frenu succinctam, à paruula quadam sui parte nudatam ab armis, optimatē furtim cecidit ipse iustus oculus vsus pro telo, & momento à via virtutis abreptum, in adulterij præcipitum deturbauit. Ergo felicius David sub dio recumbens, quam in aureo dormiens strato: hic enim calamitatum factus est præda, ibi calamitatum victor coronatus est gloria. Victus est in pace, qui in bello triumphator exitit, idque per oculum; ita ut parum obfuerit, quin otio indulgens amitteret regnum, qui armis insistens, acquisiuerat principatum. En quàm verum, oculo nihil nequius creatum esse, adeo, ut iustus Iob, non cum manibus rapinæ asueris, & homicidijs, non cum pedibus, periculosa & illicita aliquando loca obambulantibus, sed cum oculis strictum foedus inire voluerit: Peperi fœdus cum oculis meis; ut ne cogitarem quidem de virgine. Iob 31. Verum difficile est, culpate euangelistam Spiritu Sancto locutum: non enim oculus malus est, sed oculi abusus in laiciam, teste Salomone, Ecclesiast. 15. Oculum ad mala malum. Proinde considerabimus, quidnam significet oculus simplex, ex quo in totum corpus lumen diffunditur.

2. Reg. 11.

S. Basilium

Iob 31.

S. Hieroni.

H h 2

ta auxilia, quæ interdum in penam alius peccati denegantur. Atq; ex hac parte spes admittit hæsitationem atque timorem, cum nemini certò constet de suis meritis, & perseverantia in illis. Alterum neruū addidit charitatem, quæ nos inclinât ad amandum Deum supra omnia amore amicitia.

Obiectum ergo simplicis oculi non aliud Deus per istos neruôs homini in prima eius creatione proposuit, & immitit, nisi mandata sua sanctissima, alloquens eum: *Si vñ ad vitam ingredi, serua mandata mea.* Species ab hoc obiecto cecidit in oculum hominis, iustitia originalis, totum hominem reddens simplicem, ac rectum: ergo ut oculus sit simplex, necesse est hominem legum diuinarū amatores, & veræ, non fucatae iustitiæ obseruatorem esse: quoniam lex diuina data est nobis ad rectam institutionem. Nam ubi non est vera iustitia, ibi nec oculus simplex, sed malignus: siue ut exponit Ruffinus, *malò igne plenum*, quem Deus abominatur Psal. 5. *Neg. habitabit iuxta te malignus, neq; permanebunt iniusti ante oculos tuos.* Ex diuersitate igitur specierum, diuersus denominatur oculus, à speciebus iniquis malus, & malignus; à iustis autem simplex, & rectus. Hinc illud monitum sapientis: *Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedent gressus tuos.* Proverb. 4. Stupenda locutio: cur enim recta præscribit videre Sapiens? nuni certè in manu hominis est, recta esse, quæ videt? Quid si illa reapse distorta, & inflexa sint: siue inuita homo ea dirigere, & recta facere poterit? Illa quidem, quæ ad subiectum proprium spectant, iure homini, dum aspicit, præscribuntur; secus autem, quæ ad obiectum pertinent: proinde rectè potius, quàm recta videre monuisse Sapiens. Cæterum optimè subsistit locutio Salomonis, non solum rectè, sed etiam recta videre admonentis. Causam

istius admonitionis reddit S. Ambrosius lib. de bono mortis. cap. 9. *Vidisti meretricem, captus es vultu eius, & formâ decoram putasti? errauerunt oculi tui, peruersa viderunt, aliena nuntiauerunt.* Ergo sicut non satis est, hominem iusta facere, nisi illa & iuste fiant; ita non satis rectè videre, nisi etiam ea tantum, quæ recta sunt, videat.

Quod si tanti Doctoris sententiæ repugnare volueris, instando, nullum crimen esse, dum animo renouant oculi, mulierem pulchram, atq; decoram esse, quam Deus formosam fecit. Quis enim oculorum error est, quod reuera pul-

chrum est, pulchrum videre. Audi citatum Ambrosium, statim ita se explicantem: *Nam si verè vidissent, (puta oculi) vidissent deformem meretricem, afflicti, imberrentem, procaciam, indecentem, impudicissimam, marcentes labia, retram collationem, anima vulnera, conscientia atroces.* Ecce habes, cur errauerint oculi, & aliena, ac falsa de meretricis forma nuntiauerint, nimirum quia non ad essentiam rei euerunt, quæ pulchra, dextraq; videbatur, sed ad interiorum animi faciem, ad peccati fœditatem, ad vindictam crimini respondentem intueri debuerant; ubi nihil vidissent, pulchram, nihil gratum, nihil dextrum, sed omnia fœda, turpia, & horrentia. Recta igitur videre à Salomone monemur, propterea, quod ea, quæ sese nostris oculis ingerunt, suis momentis examinare; & animo non nisi, quod ab illis rectum, dextrumq; resultat; id est, peccati turpitudinem; & virtutis decorem, ac præmia, siue supplicia ijs respondentia, nuntiare debeamus. Hinc etenim fiet, ut homo non modò rectè videret, sed etiam illud ipsum, quod in se obliquum, seu distortum est, rectum videret, siue cognouerit, dum cogitationem, & affectum eò ducit, ubi non exterior rerum facies, sed veritas, & rectitudo vocauerint. Quod patefacere volens S. Ambrosius, post adducta illa Domini verba: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam nuchatus est eam in corde suo.* Matth. 5. ita subiicit: *Vides, quod isto falsum quæstias, qui non veritatem, sed adulterium requisieris? Vnde enim quæstias, ut concupisceret, non ut verum cognosceret? errat igitur oculus, ubi errat affectus. Affectus ergo deceptio, est deceptio visus.*

Et certè rem veram manifestò argumento cognoscite. Voluptarius ille, diues epulo benè pastus, delicatèq; vestitus, inpletis horreis, felicem ac beatum se esse reputabat; famelicus autem Lazarus, pauper & inops, vulneribus saucijs, ante fores eius iacebat, micæ panis de mensa diuitis impetrare non valens. Equidem si externis solum oculis vidisses utrumque, felicem æstimasses diuitem, infelicem Lazarum. Verum, si id animo tuo renouit, errasses toto cælo, & vehementer errasses: nam si rectè & recta videre velles, diuitis opes, delicias, fastum, vegetamque valetudinem; inopiam, famem, inanitatem, extremamque miseriam; & contra Lazari vulnera, ac nuditatem; purpuram, abundantiam, & summam felicitatem facile agnosceres. Ut enim Lazarus thesaurum in vase fictili

Quid faciendum ne oculi errarent.

2. ad Cor. 4. v. 7. *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis; ita diues, cui aureum calicem Babyloniam meretrix propinabat, Hier. 51. v. 7. purpurâ suâ confouebat, & æternæ famis ac infelicitatis venenum perhibebat.* eruditè id adnotante Fulgentio epist. 2 ad Gallam, de statu viduati cap. 9. *Attende inquit duos, vnum in diuitijs, & sanitate miserum; alterum in egestate, & vulnere multum beatum; diues ille, qui induebatur purpurâ, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, quam inanis fuit in illa epula, quam pauper in multitudine diuitiarum, quam nudus in pulchritudine vestium. Quam infirmus in sanitate corporis, quam famelicus in saturitate ventris, quam miser in gaudijs, quam desolatus inter amicorum colloquia, quam deiectus inter obsequia seruulorum. Attende quoq; Lazarum in paupertate diuitem, in miseria beatum, in infelicitate felicem, in vulneribus sanum, & quidem sine domo, sed non sine Domino; sine veste, sine bona valetudine corporis, sed non sine robore charitatis; sine cibo, sed non sine Christo; carnis oppositum, sed socium Angelorum, qui non accipiebat de mica, quæ cadebat de mensa diuitis, sed celestem panem visceribus eructabat internis.* Fallit ergo plerumq; externus aspectus, & nisi oculus fuerit simplex, rectè & recta videns, facile eum decipit.

His olim technis, & malis artibus, aggressus fuerat tentator Christum Matth. 4. v. 8. *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum dicens: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Ponderatè illud, gloriam eorum, & diligenter considerate, quantæ tunc calamitates vniuersum mundum premebant, quanti luctus, labores, bella, atq; miserie sub externa illa gloriæ cute latere inerant: imò, quod caput rei est, quàm acris sempiternæ gehennæ poena illi cor respondebat; & tamen his omnibus vndiq; contextis, ac silentio pressis, non nisi externam rerum faciem callidus hostis ob oculos ponebat. Quia nimirum optime nouerat, eatenus vires & efficacitatem, suæ tentationi, atq; machinis subesse, quatenus illa solum, quæ dulcia, & ad faciem iucunda, atq; grata sunt, ostenduntur, & considerantur. Sed in vanum abiit conatus eius, quia oculus Christi fuit simplex, purè & singulariter videns res, ut sunt in se; ideoq; Christum astutum tentator, externâ illâ & apparenti re, non ostensurum gloriâ, vano, & fucato colore minimè decipere potuit. Quia, ut dicit Sapiens Proverb. 12. v. 21. *Non contristabis iustum, quidquid acciderit, ei; impij autem replebuntur malo.* LXX. vertunt: *Non*

placebit iusto quidquam iniustum. Chaldaus exponit: *Non erit pulchra vlla iniquitas.* Quibus verbis egregium inter iustum, & peccatorem; seu sapientem, & stultum, dum hic peccatum amplectitur, ille verò repudiât, ostendit Salomon diferimen; quod iustus illecebrosa peccati pulchritudine conspecta, non modò non hæreat in externâ, atq; fucata illius superficiali, ad eum inodum, quo monet S. Ambrosius lib. 1. de poenit. cap. 13. loquens: *Bonus pudor, qui ipsos corporis oculos sic premere consuevit, ut sepe non videamus, etiam quod videmus; etenim specie aspicere videmus, quidquid occurrit, sed si non misceatur animi intentio, hic quoq; secundum carnem officium noster aspectus vanescit; ita plûs videmus animam, quàm corpore, & si videris caro ignem, non alligemus in sinu, hoc est, in secreto mentis, animiq; arcano. Non implicemus ignem hunc offibus, non ipsi nobis nodos iniiciamus.* Ostendens necessum esse, ut homo sapiens ab externa apparentia, ad internam, & veram rerum faciem interioris mentis oculos transferat, & tetram, atq; execrabilem peccati turpitudinem, æternosq; illi gehennæ cruciatus respondentes attentius consideret, illamque ut maxime noxiam, & exitiosam horreat, & auerfetur. Cum è contra insipiens ad id solum, quod oculis pulchrum, iucundumq; florescit, attendat, & externâ cutis venustate delinitus, omnes cogitatus in vna corporis voluptate contemplan- da, & exaggeranda, quin mentis aciem in cælestia bona, siue æternâ mala perpendendo defigat, stultè collocet.

Si ergo Salomon pronuntiat, sapientis oculum, non ad externam solum speciem, sed etiam ad internam respicere, debere, quis non fatebitur, simplicem oculum, Doctoris, & Sapientis hominis insigne esse; iuxta illud Cantic. *Oculi tui sicut columbarum.* Quibus verbis Doctores designari fatetur Gillibertus serm. 23. in Cantic. ubi dicit: *Oculi eius Prophetæ, oculi eius Apostoli, qui vel futura prædicunt, vel iam facta prædicant: oculi eius sunt virorumq; interpretes, & Doctores populorum, quorum officia spiritalia animæ, vel commoda, vel scandala & crimina, & discernimus.* Attende Doctores oculis columbinis signari, & cur non aquilinis? cum aquilæ irreuerberatis palpebris solem aspiciant, oculisq; inconniuentibus solares radios discernant: aquila enim auis regia est, quæ & volatus pernicitate cæteras superat, & visus perspicaciâ antecedit. Columba autem pulchra quidem oculis est, gratiosa conspectu; sed non adeò volatu celer, nec visu perspi-

Insigne Doctoris est oculus simplex.

Lucas 17.

perspicax. Ergo si oculorum pulchritudinem dignis voluit Salomon laudibus celebrare, non columba, sed aquila eos assimilare debuit. Verum agnoscite mysterium, & immortalem Salomonis sapientiam. Aquila lucem solarem spectat, sed cadaueribus inhiat, teste sacra pagina. *nā Lucā 17. v. 37. Vbi cūq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Idcirco vestigijs non munda, imò putridis, & fetidis sæpè sapiens cadaueribus maculata apparet, & licet plenā fruatur lucis usurā, non tamen caret cadauerum maculā, atque hanc ob causam Salomon Doctores aquilæ non comparauit. Cū autem columba detrectet cadaueribus insidendo maculare vestigia; refugit enim montium lutosā obtinere præcelsa. Hinc ex arca emissā, quia cadaueribus insidere refugiebat, iterum ad arcam confugit, ramentum oliuæ floridum ore gestans.

Ergo aptius Salomon Doctores columbæ, quàm aquilæ comparauit: quia plus iuuat mediocris sapientie census, morum puritate coniunctus, quàm ditissimus scientiæ thesaurus, culpabilibus vitæ actionibus contaminatus. Videt acutius aquila, sed vestigia conspurcat fædius; columba autem lucis amica est, ut pote ore furculum gestans oliuæ, & vestigijs minime attaminata. Doctores itaq; oculis columbæ comparantur, ut nouerint, & immaculatos ponere gressus, & ore mineruæ proferre fructus. Loquatur hic facundus, & subtilis Chrysosthomus, qui super illud Genes. 8.

Genes. 8. Chrysost.

Cū non inuenisset, ubi requiesceret pes eius, reuersa est ad arcam, ita discurret: Non simpliciter dixit: non inuenta requie; sed apposuit pedibus suis, ut doceat nos, quod licet deserant ex parte aliqua aquæ, & cacumina montium apparuerint; sed adhuc ob abundantiam aquarum, quæ ingruerant, tæneo, & limo plena erant, etiam ipsa montium cacumina; & ideo columba non dum stare, neq; conuenientem sibi cibum inuenire valens, reuersa est. O quàm præclarum, & appositum Doctorum, viro- rumq; sapientum insigne, simplex oculus columbarum, ut ne minima scæcis mundanæ labe contaminari velint, nec cadaueribus, scilicet auaritiæ, corruptionibus, defunctorum legatis, testamentorum falsificationibus, adlaborent, aut tacito, siue expresso consensu cooperentur.

Qui enim aliena appetit, oculum simplicem non habet: oculus quippè simplex unitatis amans est; oculus autem auari, diuisionis cupidus. Hinc Sapiens Cantic. 5. oculum simplicem columbæ

A comparat. Oculi inquit eius sicut columbæ sunt, prae viuis aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resistent iuxta fluentia plenissima. Viris sinceris, & Deum timentibus, lacris lotionem ita accommodans, quod sic se erga rem communem, atq; publicam gerant, & in fluentia intueantur, ut nolint ab ipsis peculiarem faciem sibi reddi; hoc est, aliquem, aut aliquid ex tota re, ac publica sigillatim sibi responderet, ut non quasi vnus ex omnibus quisque sit; sed quasi cum omnibus vnus. Quod considerans S. Gregorius initio cap. 31. in Iob, versans illa verba Isaia 60. v. 7. *Qui sunt hi, qui vt nubes volant, & velut columbæ ad fenestras suas; ita discurret: Columbæ ad fenestras sunt, qui per sensum corporis exteriora quæq; non respiciunt intentione rapacitatis. In quam sententiam propendet Tullius lib. 3. offic. dicens: Ergo vnus debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas vniuersisq; & vniuersorum, quam si ad se quisq; rapiat, dissoluetur omnis humana consociatio. Quod paulo superius clariùs adhuc expresse sit illis verbis: Ut si vnam quodq; membrum sensum hunc haberet, ut posse putaret se valere, si proximi membri valetudinem ad se traduxisset, debilitari, & interire totum corpus necesse esset. Sic si vnusquisq; nostrum rapiat ad se commoda aliorum, detrahatur, quod cuique proficit, & molumentum sui gratia societas hominum, & communitas euertatur, necesse est. Non solum ad res, verum etiam ad personarum vsum, & amicitias prædicta verba accommodans, cū plures reperiantur, qui sibi tantum ipsis aliorum conuersationem, utilitatem, & beneuolentiam velint.*

Sed etiam hinc infelicissimis temporibus, equauit isti boni publici amor, omnes priuatum commodum spectamus, & publicum bonum negligimus; imò quod magis dolendum, etiam primam illam, à maioribus nostris acceptam sinceritatem, & animi candorem perdimus, dum aliud ore loquimur, aliud corde premimus: immemores inter linguā, & cor magnum humanæ conuersationis geri sacramentum. At verò inter prudentes huius sæculi (vaserrimè potiùs astutos dixeris) nihil tam longo intervallo distat, licet vnus linguæ sit fidele cordis ministerium, & interpretis vi- ces propius præstare. Nam aliud corde abscondere; aliud autem ore promere, ita hodiè frequentatum est, ut si mens ori respondeat, inter viros numerari vix, aut ne vix quidem merearis; neq; aliā certius viā, peccatori concedita scies, quàm si tacitus tecum cogites, quid aduerferetur verbis. Hinc vbi videris proli-

Isaia 60. S. Gregori.

Promissa hinc mang. v. plurimum falsum.

S. Anastasius

xè omnia spondentem, opulentisq; verbis promissa diuitantem, & vitro operam suam deferentem, contraria omnia cogites, necesse est. Talis quippè amicum ore refert; hostem verò circumfert animo. Facile amicos etiam complexus dabit, & decrescet infra genua; verum si prudens es, fuge Iudæ, & Iobai oscula, facisq; animum metiri, non verbis scias. Dissimilis est cordi frons; & cognatum mendacij deprehensi ruborem, etiam, urbanè frustratur. Porro modernis catholicis datam fidem fallere, mille etiam iuramentis firmatam, elegantie quoddam genus apud ipsos est; siquis autem veris assuetus, simplicioris ingenij est, & semel totus videtur, inter fatuos computatur, ineruditoq; censetur ingenio. O tempora! o mores! contemnitur candida veritas, & turpi mendacio omnis fortuna defertur.

Penes oculos imperij ceterorum sensuum natura posuit.

Hicne est oculus simplex: vtiq; Deus hominem rectum creauit, caput versus cælum erexit, ut simplicitatem corporum cælestium æmulans homo, falsitates ac mendacia fugiat: oculis eum clare prospicientibus donauit, ut his veluti ducibus, ac primarijs membris, animus in cognoscendam veritatem promendeat. Ut ingeniosè Philo Iudæus de specialibus legibus discurret: Sicut inquit, in corpore principatum natura dedit capiti, cui summum locum, tanquam Regiam attribuit; ita inter ceteros sensus imperium penes oculos esse voluit, ideo hos quoq; in sublimi collocauit, ut principes. Simplicitas ergo oculorum in cognitione veritatis, ac summi Dei consistit, concludente citato Philone. Hoc summum generis humani bonum. (puta cognitio Dei & veritatis) acceptum fertur oculi; quos dignatos opinor eo privilegio, quia sunt discluidiores ceteris sensibus, & magis illustrant animam. Deflexit paulisper Protoparens noster Adamus oculos suos à veritate, falsa suadenti serpenti annuens, & ecce statim simplex Dei oculus, vltor omnis iniquitatis, qui speculator desuper adstat, omnes nostras fraudes, & occultissima etiam crimina notans, seuerè in eum animaduertit, in iudicium tanquam peccatorem vocans: Adam vbi es? cui ipse non sine grandi metu respondit: vocem tuam audiui in paradiso, & timui; id quod nudus essem, ideo timui, & abscondi me. Rectè profectò: timuit Adam, erubuit, trepidauit ante diuinos oculos apparere, dum nudus omni virtute, omniq; decore spoliatus esset; ideoq; timuit iudicium, supplicium, re-

pulsam, condemnationem. Ait Anastasius Synaita lib. 10. Anagoic. contempl. Adam factus est tenebrosus, & inornatus, aerum peccatum omnino indusus. Obstupefcite, postquam Deus iudicium iniuit cum Adamo, postquam pœnam infixit, postquam puluerem, cinerem, ac labores plurimos comminatus est, quibus ob peccatum, miser homo additus erat, tunc maximum eis beneficium præstitit. Fecit quoq; Deus Adam, & uxori eius tunicas pellicæ, & induit eos. O immensam Dei clementiam! nudi accesserunt peccatores ad iudicium, omnino supplicio digni; & tamen ex iudicio exierunt vestiti, & quidem vestiti ab ipso Deo, qui prius fuerat iudex seuerissimus, tutor eorum fieri voluit, vnde hæc metamorphosis? Ne miremini: Deus est, & non homo, qui tunc amplius misericors apparet, quando magis homo misericordia indignus redditur. Audite citatum Anastasium: ideo inquit eos vestiuit, quia ex amore, ex dilectione, ipse pro illis se denudare volebat, super illos suum expandens amicum. Optimè sanè: ideo vestiuit, quia nudi erant; ideo vestiuit, quia eos in filios assumpturus erat, suo eos vestimento induens, ipse ob illos suum deserturus: ergo tunc maxime in eos misericors exstitit, quando illi maxime misericordiā indigni inuenti sunt.

Hæc est vera simplicitas oculi, misericors misericorditer inquiri, & accepta à Deo beneficia, gratā semper memoriā recolere. Sic cæli continuò rotatu Dei in nos benignitatem loquuntur: quot fructibus, tot terræ linguis Dei clementia annuntiatur: aer testatur se de thesauro Numinis ad alendam hominis vitam productum: stellarum motus, solis cursus, Lunæ sæpè variatus aspectus humanæ militat salutis, & quidquid sub cælo est, hominis commoditati deseruit. Ita profectò eximia, & frequentissima sunt Dei in homines beneficia, ut nisi cum brutis commutauerint ingenium, non exhibere officium nequeant. Vitioli oculi sunt, dicebat Seneca lib. 3. de beneficijs cap. 1. Qui lucem reformidant, cæci qui non vident, & parentes suos non amare impietas est, non agnoscere insaniam. Quis tam ingratus est, quàm qui quod in prima parte animi positum esse debuit, & semper occurrere, ita seposuit, & abiicit, ut in ignorantiam verteretur. Quasi diceret: solus qui laborat insaniam, parentes potest non agnoscere: nam si agnosceret, vel insanus non posset non honorare: hoc vnicum ingratis effugium est, pro acceptis beneficijs non referre gratiam, sed insanire,

Omnes creature diuina beneficia prædicant.

Seneca.

insanire, & extra rationem agi. Dum enim mentis compotes sunt, beneficia obliuisci nequaquam valent, nec non exhibere obsequia.

Quando Iosue optionem dedit populo, velletne Deo inferuire, an idolorum figmentis ministrare? statim beneficiorum memores se legi firmiter adhaeruros responderunt: Respondit populus, & ait, absit a nobis, ut relinquamus Dominum, & seruiamus dys alienis, &c. Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & Patres nostros de terra Egypti, de domo seruitutis, fecitque videntibus nobis signa ingentia. &c. seruientur igitur nos Domino: quia ipse est Dominus Deus noster. Aduertite, quomodo Israelitae gratia memoriâ recolebant, quanta acceperant beneficia, statimque rationabili consequentiâ testabantur, se non posse non prestare Domino obsequia. Nam beneficiorum recordatio vel ingratisimos animos ita impulit, ita nobili violentiâ coegit, ut palam faterentur, se non posse à iustitia resilire, dum tot se beneficijs illigari recognoscerent. Quod ingeniosè aduertens Abulensis, q. 11. dicit: Reddunt rationem Israelitae, quare colere debeant Deum, & arguant ex beneficijs receptis, scilicet quia eduxit eos de terra Egypti: tenetur namque naturaliter quilibet bene passus pro beneficio. Forsan affectus Israelitarum illecebris prouocabatur: verum animus beneficiorum recordatione detinebatur: dum ergo vigeret beneficiorum memoria, legis floruit observatio. Erubescite hic Catholici, qui tot collatis in vos à Deo beneficijs non solum circumdati; sed veluti meriti memoriam industriè fugitis, ne benefactori vestro seruiatis. Dicebat Seneca, Epist. 41. Multa possum tibi ostendere, quae acquisita, acceptaque libertatem nobis extorsunt: nostri essemus, si ista nostra non essent. Et reuera, si leo ob cibum cogitur, ad patientiam; mitigata toruitas praebet obsequium, quae minatura videbatur periculum, libertatem extorquent accepta beneficia, & qui accepit, iam non tam sui, quam benefactoris censetur. Sanè deterior belluis est, qui post magna beneficia accepta, libertate vititur, & dum sibi seruatur, ingratisissimus in benefactorem euadit.

Reflectite vestros oculos in prodigum illum filium, & facile deprehenderis, nihil in mundo frequentius obuenire, quam praestitorum beneficiorum ingratitudinem. Ardebat ille filius prodigalitate, notus cupiditatum febribus, darique sibi censum, vitiorum irritamentum depositabat: cupiebat viuendi libertate gau-

dere, nolebatque patri seruire. Petente, igitur uno, vtrique fratri substantiam totam mox pater diuisit, ut sciret seruatas fuisse diuitias non avaritiâ desiderio, sed amoris consilio; manere censum pignorum cupiens differebat elargiri, ne prudentiae exortes acceptum gestiuissent dissipare. Dicitur minor natus filius precipiente cupiditate in longinquas terras se contulit, ibique transacto non modico tempore, cepit nudus fordere: famem patrem docuit recognoscere, cui copia tulerat sentire genitorem. Meliora tandem sapiens famelicus; quam ditatus, paternam repetijt domum, & propensum patris ultra spem suam expertus est affectum. Casine an consulto senior frater patrem adiit, qui symphoniarum cantus audiens, usque ad insaniam exarsit: fratris delicta liuore cæcus euulgare cepit, liberalitate patris condemnans, & nihil se accepisse conquestus, ac omnium beneficiorum prorsus oblitus, hæc exprobrans: Nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amico meo epularer. Et cur non meminit diuisi census, cur amplam se accepisse dissimulauit hereditatem? nimirum, ut posset fratris mores, ac parentis pietatem lingua pestifera abrodere, accepta beneficia memoriâ curauit expungere, & obliuione artificiosa abolere, quasi non valeret in se à patre collata beneficia memoriâ retinere, maluit in patrem, & fratrem stomachari malevolentiam. Ait Chrysologus serm. 4. Fratri inuidus animus, gratius esse non potest patri, & paternæ largitatis memor non est, qui est fraternæ immemor charitatis: hædum sibi datum negat, qui substantiæ partem totam tempore diuisionis accepit. Nonne hæc prodigi filij affectata ignoratio, nostram condemnabit ingratitudinem? ille quidem molitus est beneficiorum recordationem, expungere, quod facilius posset facinorosa perpetrare; at verò nos procacius delinquimus, dum tot à Deo beneficijs onusti, ne minimum ei gratitudinis reddimus, sed in dies tanto enormius peccamus, immemores oculi simplicis esse proprium munus, semper in Deum eleuari, eiusque beneficia grato animo reuoluere.

Produxi igitur vobis, oculum simplicem non alium esse, nisi intellectum rectè de Deo sentientem, & sanctissima eius mandata seriò trutinantem, aliena minime apperentem, nec aliud ore, quam corde prementem. Quare si vultis totum corpus vestrum lucidum reddi sentite de Domino in timore, & humilitate,

Luce 19.

Chrysolog.

tate, loquimini de proximo in charitate, & sic inaccessa illa æternæ beatitudinis, ac diuinæ præsentiae luce, perfremini.

DIE SANCTÆ CATHARINÆ.

Quinq; ex eis erant prudentes, & quinq; fatuæ.

Per quinq; virgines prudentes, prædestinatos nostra consideratio ni obijci, & per fatuas reprobos, declaratur.

Verissimum esse illud commune ne proverbium: Non omnium est sibi, & alijs sufficere, docuit suo exemplo superbus Aman, primus de Principibus Assueri Regis; qui cum Regem sibi extremè infensum agnosceret, dicitur miser ad Reginam Esther confugisse rogaturus pro anima sua. Cui Esther ne vllum quidem verbum fauorabile respondit: quia totis viribus tunc in id incumbibat, ut pro se, & pro populo suo Regem deprecaretur: proinde non vacabat illi pro alijs orare: quoniam non omnium est, sibi & alijs sufficere. Quid ergo factum? dicit sacra pagina.

Esther 7. Aman surrexit, ut rogaret Esther Reginam pro anima sua: intellexit enim à Rege sibi paratum malum, qui cum reuersus esset de hortu memoribus confecto, & reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult opprimere me præsentem in domo mea. Deus bonè vnde hæc phantasia Regi? miser Aman ad supplicandum surrexit. Reginæ pro anima sua, & Rex inquit, quod vellet eam opprimere, cum nec per suam cogitationem hoc Aman illuxerit. Necdum satis, vix verba hæc protulit Rex, & subito mandauit Eunuchis, ut occideretur: Appendisse eum in ea. Suspendit est itaque Aman in patibulo. Non pro nece Iudæorum; sed quia opprimere voluit Reginam, ut Rex putabat, licet falsò: ergo ex vana solum imaginatione Regis perdidit & statum, & vitam. Ut hinc agnoscamus, vitreum esse statum, & fragilem fortunam, solo fauore Principum quæsitam. Enimvero non est in rerum natura res magis possibilis, quam speciem aliquam in mentem alicuius falsam erroneamque aduenire, & præcipue regum, quibus nunquam veritas innotescit, quibus semper contra amicos iacula immittuntur vera, vel falsa. Cum enim status eorum obiectum omnis sit inuidiæ, teste Petro Chrysologo serm. 122. Est enim inquit graue illud malum, puta ceteris, qui illo carent gradu, est illi incendium non ferendum: quos aliquando habere contempni-

Chrysolog.

Avidere felices. Ob quod, ut dicit Amilius Probus in vita Chabriz, nil libentius agunt, quam illis detrahere, & ut sic loquar vellicare. Ob hoc commune vitium ait, in magnis liberisq; ciuitatibus, ut inuidia comes gloria sit, & libenter de his detrahant, quos emergere vident apertius. Vnde tanquam axioma certum pronuntiauit Iosephus lib. 10. Antiquit. c. 14. Mordentur semper, qui quosdam apud Principes plus quam se valere conspiciunt. Addit Lucianus: Aures, & oculi regu multi sunt, qui non solum vera vident, sed semper aliquid addunt, ne conspiciere videantur. Si ergo semper mordentur, intrinsecusq; dilaniantur, consequens est, ut semper etiam cogitent, quomodo apud Principem illum dilanient, conuellant, in malamq; adducant opinionem. Hinc contra illum calumniæ, verborumq; iacula, quæ licet hodiè cor animumq; regis non feriant; cras tamen ferient: semel autem immissa, illaq; apprehensa specie contra amicum, etsi falsa, illico actum est de amico, de amicitia, de statu, de vita, de domo, de familia, ut penitus deleatur. Hanc rationem reddidit ipsemet Rex Assuerus, cur in Amanum, & Amanitas, sententia mutata ita atrociter desuierit: Esther 16. v. 2. & 3. Multis inquit, bonitate Principi, & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: & non solum subditos regibus nuncuntur opprimere; sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moluntur insidias. Quibus verbis Assuerus Rex, intolerabile atque odiosum, agreste & barbaricum, proponit genus humanum, qui cum à Principum liberalitate multis sint ornatu beneficijs, & amplissimis honoribus cumulati, eorum acceptorum abusu, impudenti ingratitudine ita insolescunt, & arroganter efferuntur, ut etiam eos, à quibus ornatu, aucti, ac sublimati sunt, & vix non de stercore erecti, hostiliter insectentur, acceptisq; beneficijs potentes facti, acceptam inde potentiam, aduersus beneficos largitores impotenter obarmant. Vnde qui ingratu beneficia confert, robustiores illis vires suppeditat.

Iosephus.

Esther 16.

Ingratis beneficijs largitores impotenter obarmant. Vnde qui ingratu beneficia confert, robustiores illis vires suppeditat.

Auctore

Auctore Patriarcha Photio, qui apud An-
tonium in Melissa lib. 1. serm. 21. ita scri-
bit: *Qui largiuntur indigni, quæ digni conser-*
re debebant, tria committunt absurda: nam &
ipsi iacturam faciunt, & in bonos contumeliosi sunt,
& malos roborant materia vitiorum suppeditata.
Rationem reddit Plutarchus: *quia malo be-*
nefacere, idem est, ac serpentem alere. Afluerus
itaq; dum largiûs Amant benefaceret,
in primis gratiam beneficiorum sumptuo-
sus perdidit propudiosa iacturâ. Dein-
de erga dignos, ac bonos contumeliosus
exitit, quos malorum prælatione culpa-
bit: malorum enim prælatio, bonorû de-
honestatio est, virtutis iniuria, & insigne
reprobationis argumentum. Insuper vi-
tiosam ingratorum malitiam aduersus se-
metipsum roborauit, ac hostiliter arma-
uit, dum perniciosam illi materiam sup-
peditaret; quoniam malo benefacere, &
serpentem alere, idem est. Quod hodi-
ernum Euangelium comprobât, quinq; fa-
tuas virgines, à quinque prudentibus
oleum impetrare non valentes introdu-
cens: *Ne forte inquit, non sufficiat nobis, & vo-*

bis, ite potius ad vendentes. Matth. 25. quia
non omnium est, sibi, & alijs prospicere.
Equidem per virgines prudentes, præ-
destinati nostræ considerationi sistuntur;
per fatuas verò improbi, qui licet totis
viribus conentur regnum cælorum in-
gredi, minimè possunt. Vt hinc & felicis-
simam prædestinatorum sortem conside-
rantes, de hac gratuita Dei liberalitate
non insolescamus: & infelicissimam re-
probatorum sortem perpendentes, simul
exhorrescamus. Quod nobis pro thema-
te erit.

Occasione quinq; virginum pruden-
tum, & quinq; fatuarum, disceptant Au-
thores, æqualisne sit numerus saluando-
rum, ac damnandorum? Et quidem plu-
res esse prædestinatos; quàm reprobos,
triplici fundamento, volunt stabilire.

In primis, quia Apocal. 7. dicitur: *Vidi*
turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.
Vbi S. Ioannes loquitur de prædestina-

ris. Similiter Matth. 8. *Multi venient ab ori-*
ente, & occidente, & recumbent cum Abraham, Isa-
ac, & Iacob in regno cælorum. Tandem Isaiæ,

54. dicitur: *Multi filij desertæ* (id est genti-
litas) *quàm eum, quæ habet virum, id est, po-*
puli Iudæorum. Ex quibus locis infe-
runt, multò plures fore saluandos; quàm
damnandos. Verùm omnes istæ autho-
ritates solum significant numerum sal-
uandorum per se consideratum esse ma-
ximum, in comparatione tamen ad nu-
merum damnatorum, minimum prorsus
reputari.

Conantur præterea stabilire suam sen-
tentiam altero fundamento: quia Deus
saluandos prædestinauit ante opera præ-
uisa: ergo inquit plures sunt præde-
stinati, quàm reprobi: quoniam sua vo-
luntate libera eos prædestinauit. Alias
si post opera præuisa prædestinasset, non
mirum videretur, quòd prædestinati pau-
ciores reprobis essent. Sed & hoc fun-
damentum debile: nam ex parte ipsius-
met Dei, duplici de causâ pauciores sunt
prædestinati, quàm reprobi. In primis, vt
pretiosior sit apud homines diuina gra-
tia: cum quia hoc fuit magis conforme
rerum naturæ. Similiter etiam ex parte
hominis, duplex potest assignari causa.
Prima, ex parte naturæ humanæ, quæ re-
linquenda erat suæ libertati, vt eligat,
quidquid illi placitum fuerit. *Altera*, quia
vt plurimum natura humana à fine im-
proportionato est defectibilis. Potissi-
mam autem istius rei causam, Christus
Dominus refundit in voluntatem Patris
æterni, Matth. 11. *Ita Pater, quoniam sic fuit*
placitum ante te.

Tertio adhuc fundamento nituntur
stabilire suam sententiam. In Angelis in-
quiunt, plures sunt prædestinati, quàm
reprobi: ergo pariter & in hominibus.
Verùm, quàm debilis consecutio, facile
quisq; iudicabit: non enim eadem ratio
mililat pro hominibus, quæ pro Ange-
lis. Nam Angeli erant perfectissimi, & in
gratia creati, vt docet S. Thomas 1. p.
q. 62. ar. 3. & S. Augustinus lib. 12. de
Ciuit. Dei cap. 9. & communiter sancti
Patres super illud Ezechielis 28. vbi de
Lucifero loquitur Propheta: *Perfectus in*
vis tuis à die conditionis tuæ, domus inuenta est in-
iquitas in te. Rationem reddit S. Paulus ad
Hebr. 1. vbi solum Christum filium Dei
naturalem appellat, & heredem, per hoc
innuens, Angelos omnes, initio suæ crea-
tionis fuisse filios Dei i adoptiuos; hæc
autem filiatio non potest esse sine gratia
sanctificante. Tum quia Angeli initio
suæ creationis fuerant viatores superna-
turales, tendentes ad supernaturalem
beatitudinem: ergo debebant habere
principiū istius tendentiæ, quod est gra-
tia sanctificans. Vnde Angeli vnico actu
meruerunt beatitudinem, neque habue-
runt ullam resistantiam ad bonum, quam
nos habemus. Et sic non mirum, quòd
plures ex Angelis; pauciores autem ex
hominibus prædestinati sint, eum se De-
us accommodet naturæ omnium.

Nihilominus in sententia omnium
Theologorū indubitatum est, numerum
repro-

Angeli per-
fectissimi &
in gratia
creati sunt.

Reprobos
maior nu-
merus, quàm
prædestina-
tos.

reproborum multò maiorem esse, quàm
prædestinatorum. Hoc palam fatetur
Scriptura Sacra, Ecclesiastæ 1. *Stultorum*
infinitus est numerus. Et Matth. 7. *Quàm angus-*
ta porta. *Arcta est via, quæ ducit ad vitam, &*
pauci sunt, qui inueniunt eam. Quidnam au-
tem per portam, quid per viam signifi-
cetur, varij variè exponunt: aliqui enim
per portam intelligunt Christi fidem; per
viam autem, legem Euangelicam: his
enim duabus veluti rectis semitis ad fe-
licissimam illam æternæ beatitudinis glo-
riam incedimus. Alij per portam, & viam,
intelligunt ipsummet Christum, iuxta
illud Ioan. 14. v. 6. *Ego sum via veritas, &*
via. Et cap. 10. v. 9. *Ego sum ostium per me*
si quis intraverit, saluabitur. Alij per portam
angustam, Christum, per latam diabolum,
putant significari: quia Christus est an-
gusta porta per humilitatem; diabolum
verò lata per superbiam. Sed optimè præ-
omnibus D. Chrysostomus, & Euthy-
mius, per portam, ac per viam, idem signi-
ficari volunt, nimirum præcepta Euan-
gelica, quæ meritò portæ nomine veni-
unt, quoniam per illa ad cælum intratur:
meritò & via dicuntur, quia per illa ad
cælestem beatitudinem tendimus. Et
quidem hæc præcepta Euangelica, di-
cuntur angusta via, quia difficile est car-
ni, & carnali homini per illa incedere,
& per illa intrare.

Illud tamen difficultatem auget, quo-
modo præcepta Euangelica dicantur via
angusta, & arcta, cum Christus Ioan. 11.
v. 30. dicat: *ingum meum suauis est, & onus*
meum leue. Respondet Abulensis quæst. 29.
et si præcepta Euangelica graua sint,
quatenus sunt opera virtutis; propter
duo tamen fieri leuia, scilicet & propter
premiij considerationem, & propter ad-
iutorij gratiæ. Quod Christus in cita-
tis verbis profundè incluit: postquàm
enim sua præcepta dixit portam, dixit vi-
am, licet difficilia: quia tamen ea non
vocaui aut terminum, aut ciuitatem,
æternitatem significantia; sed portam, &
viam, finem & transitum duntaxat expri-
mentia, consequenter leuia dixit. Quo-
niam omnis labor, qui finem habet, le-
uis est, neq; nomen laboris meretur, qui
cum vita finitur, & terminum habet. Vt
ingeniosè obseruat S. Chrysosth. sic lo-
quens: *Sed cum postea dicat, ingum meum sua-*
uis est, & onus meum leue, qualiter hic angustam
viam esse ait, & arctam? sed & hic monstrat eam
leuem esse, & suauem, quoniam via est, & porta
est; sicut & altera, quæ lata, & spatiofa dicitur,
ipsa via, & porta est; harum autem nihil man-

surum est, sed omnia pertranseunt: transire autem
labores, & sudores, & in bonum finem deuenire,
scilicet in vitam, sufficiens est mitigare eos, qui
agones patiuntur. Præclare satis: nam la-
bores, & afflictiones Euangelicas in ob-
seruantia mandatorum, atq; omnia, quæ
per virtutum opera tolerantur, vere dici
labores non posse, ex eo constat, quia &
finem, & præmium habent.

Legite Catholici mei, catalogum la-
borum, afflictionum, angustiarum, perse-
cutionum, quas S. Paulus refert 2. ad Co-
rint. 11. *In laboribus inquit plurimus, in carce-*
ribus abundantiùs, in moribus frequenter, & du-
bio procul obstupescetis. Recurrite ad-
huc in eadem epist. ad cap. 1. vbi dicit
v. 8. *Supra modum grauati sumus, supra virtu-*
tem, ita vt tæderet nos etiam viuere: & magis
obstupescetis, dum Paulus talem fuisse,
affirmat persecutionem, & laborem, vt
tæderet illum etiam viuere. Considera-
te animum Pauli, considerate capacita-
tem, considerate desiderium eius pro
Christo laborandi, atq; patiendi ita effi-
cax, vt ab ipso principio suæ conuersio-
nis, pro Christo mori necessarium sibi
iudicauerit: & ideo Christus statim illi
reuelauit, quanta pro nomine eius passi-
rus esset. Act. 9. v. 16. *Ego enim ostendam*

illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.
Cumq; auditis, nunc ipsummet Paulum
dicere, talem ac tantam fuisse persecu-
tionem, vt etiam tæderet eum viuere;
quàm magna illa, quàm intolerabilis fue-
rit, nolite aliud exquirere documentum.
Verùm tamen hic idem Paulus ita affli-
ctus, ita vitæ suæ pertæsus, qui supra vi-
res grauatum se antea dixerat, totum
illum persecutionum cumulum, atq; gra-
uissimum pondus, leue & momentaneum
subintulit, 2. ad Corint. 4. v. 17. *Propter*

quod non desicimus: sed licet ut, qui foris est, no-
ster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, re-
nouatur de die in diem. Id enim, quod in præsen-
ti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, su-
pra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus
operatur in nobis. Trutinatè diligentius ver-
bum illud, corrumpatur. Non dixit S. Pau-
lus, patiatur, afflicteretur, maceretur, sed
corrumpatur; quid est corrumpi? nisi
mori desinere, putrescere; & non ho-
minem, sed cadaver fieri per labores, ac
persecutiones. Et tamen cum hoc esset,
tantum illud pondus tribulationum pro-
pè infinitum, quod etiam ad angustias
mortis, ad putrefactionem redigebat-
eum, leue dixit ex eo, quia momenta-
neum, quia non æternum, quia finem
habet: hinc non solum totum illud pon-
dus

2. ad Co-
rint. 11.

Act. 9.

2. Corint. 4.

Omnes tri-
bulationes
sunt leues,
quia finem
habent.

254
 dus erat leue, ex hac consideratione: A in vnum Christi, & mundi viam coire volunt. mediam partim strictam, partim amplam proposuit. Sed hæc est inuentio carnalium hominum, hæc est tepidorum fallacia, hæc est fictio diaboli, vt quos palam decipere non valet, apparenti salutem pietatis specie circumueniat. At vero Christus æterna sapientia, non eam agnouit: si enim agnouisset, haud dubie proposuisset; quid ni? Exinaniuit semetipsum Christus, vilis sceleratissimis etiam quibusuis tractari voluit, sancius atrocissimis vulneribus, & magnis pressus doloribus peribat, vt sic loquar, vt hoc modo homines ad salutem euheret. Ergo certe si in diuinis decretis aspexisset mediam aliam viam, inter amplam, & angustam, proposuisset eam, vt sic infiniti, ne dicam omnes saluarentur. Cum autem non viderit, ideo solum duas proposuit, amplam, & angustam, ut quis per angustam intremus hortatus est, quoniam ampla ducit ad interitum, angusta ad vitam. Hæc est summa omnium rationum, hæc est summa omnium veritatum, hæc est summa & infinita veritas, quia ampla via ducit ad perditionem, angusta vero ad vitam. Nihilominus cum insipientium sit infinitus ferme numerus, ideo multi sunt, qui per amplam intrant, pauci qui angustam inueniunt.

Audite hæc carnales homines, audite sensuales, audite mundiales, qui post delicias ambulatis: audite qui spatiosam, & amplam inceditis portam, arcta est Christi via, arcta Christi porta, plus quam dici potest; sed quia porta, & via, quia finem habet, non solum in altera, sed quod maius est, etiam in ista vita. Non finem inquam, quasi iusti sine laboribus remaneant, sine afflictionibus, cum potius mori desiderant; quam sine illis remanere: sed finem, quia vt loquitur S. Paulus loco supra citato, non contemplantur nobis quæ videntur, sed quæ non videntur; id est, non temporalia, sed æterna meditantibus, totum illud pondus tribulationum exterius, vertitur ex hac consideratione, ex gratia Christi, ex eius amore, in gloriæ pondus interius adhuc in hac vita. Quemadmodum è contra, licet vita hominum mundialium sit ampla, sit prægrandis, sit spatiosa, sit delicata; porta tamen & via est; id est, finem etiam habet, sed non æternum gloriæ pondus; verum tristitiæ, maioris, afflictionis, idque non solum in alia, sed etiam in præsentia vita, in animabus illorum operatur. Air Salmeron: At hæc lata porta, & spatiosa, quæ ducit ad interitum, pluribus ac maioribus angustis circumscripta est; quam iustorum via: nam vt omittam conscientia tormenta, quæ pax, aut quies potest esse in mundi huius honoribus, delicijs, aut diuitijs, quæ Christus spinas vocat? aut qui maiores cruciatum, quam spectare hæc ipsa nobis de manibus eripi, & ipsum possessorem infinitæ curæ, & periculo affligi. Si igitur conferantur angustia, & difficultates vtriusque viæ, minores multo sunt, & leuiore, quæ iusti patiuntur, gratia Dei subleuati, & spe æternorum bonorum; cum tamen impij, & viam latam consuetantes, vel serò tandem etiam nolentes consueantur, lassati sumus in via iniquitatis. Sap. 5. v. 7.

Angusta igitur est via præceptorum, arcta via mandatorum Dei; vt tamen illam ingrediamur, hortatur nos Christus Dominus, vel hac vnica prægrandi ratione, quia vna solum est via ad cælum arcta, altera ampla, quæ ducit ad mortem, tertia amplius non datur. Quod probè sciens diabolus, hominibus tepidis, qui

lunt. mediam partim strictam, partim amplam proposuit. Sed hæc est inuentio carnalium hominum, hæc est tepidorum fallacia, hæc est fictio diaboli, vt quos palam decipere non valet, apparenti salutem pietatis specie circumueniat. At vero Christus æterna sapientia, non eam agnouit: si enim agnouisset, haud dubie proposuisset; quid ni? Exinaniuit semetipsum Christus, vilis sceleratissimis etiam quibusuis tractari voluit, sancius atrocissimis vulneribus, & magnis pressus doloribus peribat, vt sic loquar, vt hoc modo homines ad salutem euheret. Ergo certe si in diuinis decretis aspexisset mediam aliam viam, inter amplam, & angustam, proposuisset eam, vt sic infiniti, ne dicam omnes saluarentur. Cum autem non viderit, ideo solum duas proposuit, amplam, & angustam, ut quis per angustam intremus hortatus est, quoniam ampla ducit ad interitum, angusta ad vitam. Hæc est summa omnium rationum, hæc est summa omnium veritatum, hæc est summa & infinita veritas, quia ampla via ducit ad perditionem, angusta vero ad vitam. Nihilominus cum insipientium sit infinitus ferme numerus, ideo multi sunt, qui per amplam intrant, pauci qui angustam inueniunt.

Hoc ipsum multa alia Scripturæ Sacre loca euidenter monstrant, vt 1. ad Corint. 9. Omnes quidem currunt, sed pauci accipiunt præmium: sic currite, vt comprehendatur. Non enim satis est currere; sed ad metam in defessis conatibus peruenire. Nam qui in stadio currunt, & præmium, & laborem perdunt, si mediâ viâ aut defatigati hæserint, aut cursus pernecitatem minuerint. At ita currendum est, vt comprehendatur brauium, palmæque; obtineatur præmium. Ita exponit S. Anselmus. Tunc inquit, omnes ibi sunt in cursu, & labore similes, tamen omnes inaniter currunt, præter illum solum, qui accipit brauium, quia fecit omnia, quæ pertinent ad cursum, & abstulit ab omnibus, quæ impediunt. Ergo non nisi, qui fecerit omnia, & prior ad metam peruenierit, victrici palmâ coronatur. Equidem Catholici mei, stadium hoc, in quo omnes debemus currere, significat octauam partem miliaris; constans passibus 125. In hoc numero omnis perfectio diuini amoris designatur: in centenariio, qui numerus est perfectus, doctrina Euangelica, in 20. decem præcepta decalogi, quæ liberaliter, & spiritualiter sunt implenda; in quinque, demum, quinque sensuum delectatio

Quid per stadium in Evangelio significetur.

255
 tio refrenanda intelligitur. Qui ergo in tali stadio currit, brauium, id est, remunerationem coronæ incorruptibilis accipit. De qua Apocal. 2. dicitur: Dabo tibi coronam vitæ. Verum in hoc cursu, non qui prior incepit, sed qui celerior perficit, & ad metam peruenit, meretur coronari.

Euidens istius rei documentum habemus, Genes. 38. v. 27. Duo fratres in materno vtero athleticè colluctabantur, Zarah & Phares. Ille manum protulit, fratribus conatum feliciter anteuertens: Pro tulit manum in qua obsterix ligauit coccinum dicens: iste egredietur prior. Verum, cum iam certaminis palmam prensaret, retractâ manu fratri cessit, & qui coeperat tardior, ortum consummauit celerior, addit sacra pagina: ille vero retrahente manum, egressus est alter. Vicit Phares, quia prior in lucem prodijt; Zarah autem licet prior incepit, quia tamen iterum retroactus præmium amisit: quia corona non debetur incipienti, sed orto: nec primogenituræ gloria manum producenti, sed nato. Et si rem magis illustrari desideramus, reuocemus nobis in memoriam, ad sepulchrum Christi piè lachrymantem Magdalenam: vbi enim corpus eius in sepulchro non inuenit, furtim sublatum credens, triste nuntium Apostolis detulit. Quid tunc? Petrus, & Ioannes cursum monumentum versus arripere, Ioan. 20. v. 4. Correbant autem duo simul, & ille alius discipulus præcurrebat Petro, & venit citius ad monumentum, & cum se inclinasset, vidit postea linteamina; non tamen introiit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiit in monumentum, & vidit lintamina posita, & sudarium, quod fuerat supra caput eius, non cum lintaminibus; sed separatim inuolutum in vnum locum: tunc ergo introiit & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum. Porro in hac tantæ exactæ cursus, & aduentus desitione, arcanum ac figurale mysterium latere docet magnus Gregorius, nimirum in Ioanne adumbrari synagogam, in Petro Ecclesiam: sic enim dicit homil. 22. in Euangelia. Currunt ambo simul, quia ab ortu sui tempore, vsq; ad occasum pariter & communi via, etsi non pariter, & communi sensu gentilitas cum synagoga cucurrit. Venit synagoga prior ad monumentum; sed minime intrauit, quia legem quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione, ac passionis Dominica audiuit; sed credere in mortuum noluit. O miseram synagogam, quæ tantum cursum iuxta metam herens frustraui, quæ ne vel gressum vnicum adderet, sadorem tantum deperdidit. Equidem

miser, qui ad Dominum non accurrit, sed multo miserabilior, qui post longos celeresq; gressus, iuxta metam ignauus amplissimos amisit fructus. Et Ioannes & Petrus ad Dominum cursum arripuerunt: & licet Ioannes prior metam attigerit, hæsit tamen à socio superari passus; Petrus vero, qui spatio tardior, termino cursus felicior. Citius cucurrit (synagoga) & tamen ante monumentum vacua stetit. Non ergo gloriatur synagoga iactabunda decursu, cum ante metam infelici substituerit gressu: neq; etiam Ecclesiæ tarditas imputanda quoniam de glorioso ad sepulchrum aduentu tarditatis maculam, deterfit, & immarcescibilem, ac triumphantem, cursus gloriam accepit. Finis certe coronat opus, gloriosum parum iuuat exordium, nisi ad debitum finem perueniat; imò adauget ignominiam, sicut fortunatus finis lentæ inceptionis notam detergit.

Et certe multo maiorem esse numerum reproborum, quam prædestinatorum, probat Euangelista Matth. 3. illis verbis: Et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Vbi comparat prædestinatos tritico; reprobos autem paleis: ergo quantum paleæ excedunt grana, tantum prædestinatos reprobi. Comprobat Propheta Domini Isaiæ 17. v. 5. Et erit sicut congregans in messe, quod restiterit, & brachium eius spicas leget: & erit sicut querens spicas in valle Raphaim. Et relinquetur in ea sicut racemus, & sicut excussio oleæ. Vbi explicatur iustorum paucitas per racemos & spicas, quæ remanent post vindemiam, & messem factam, Proinde voluit Propheta indicare, quod daemon colligat ex mundo vindemiam, ac messem reproborum; postea vero Deus recolligat racemos quosdam, & spicas quæ remanserunt post vindemiam, & messem. Idem docet S. August. lib. 3. contra Cresconium Grammaticum, c. 46. vbi dicit, quod sicut grana frumenti per seipsa multa sunt, sed in comparatione palearum pauca: & sicut stellæ cæli in se multe sunt, sed in comparatione arenæ maris sunt pauca; ita prædestinati per se considerati multi sunt, sed in comparatione damnatorum pauci. Hinc Gabriel Biel. in sua concione in septuagesimam, probat ab Adamo per singulas ætates, plures esse incomparabiliter damnatos, quam saluatos. Cuius rei hanc vnicam rationem assignat S. Bonauentura in summa Theologica, quæst. 18. art. ult. vt sic appareat, quod omnibus debeatur,

Matth. 3.

Numerus reproborum maior est, quam prædestinatorum.

Ioan. 20.

1. Corint. 9.

S. Anselm.

Magnus Gregor.

S. Bonauent.

S. Thomas.

debatur, quoniam omnes ex peccato digni eramus poenā eternā. S. etiam Thomas 1. par. quæst. 23. art. 7. in responsione ad tertium, duas ponit rationes eiusdem rei, vnam, quia finis supernaturalis nostræ beatitudinis est improporcionatus naturæ humanæ, & ideo pauci sunt, qui illum assequuntur. Alteram, quia natura nostra prona est in malum, & corrupta propter peccatum, ita ut mirabile sit, quod ex tali natura aliqui saluentur.

Marth. 20.
S. Gregor.
2. Chryso.

Cæterum, stante hac indubitata veritate, quod numerus reproborum longe excedat prædestinatos, dubium adhuc nouum confurgit, an saltem ex fidelibus, qui sunt in gremio sanctæ matris Ecclesiæ, & in fide Christi moriuntur, maior numerus fidelium saluetur; an verò pereat. Et quidem sancti Patres sentire videntur, ex fidelibus plures damnari, quam saluari. Nam in primis S. Gregorius super illud Marth. 20. *Multi sunt vocati; pauci vero electi.* Homil. 19. ait: *Ad fidem multi veniunt, sed ad celeste regnum pauci producantur.* Similiter S. Chrysostomus homil. 65. super citata Marthæ verba, dicit: *quod ex ipsismet Christianis, qui apparent boni, & habent aliqualem curam salutis, medietas perditur.* Et iterum hom. 40. alloquens populum Antiochenum Christianum, sic ait: *Quot esse putatis in hac ciuitate nostra, qui salui fiant? In festum est, quod dicturus sum, dicam tamen, non posse in tot millibus centum inueniri, qui saluentur, imò & de his dubito. Quanta enim in iuuenibus malitia; quantum & senibus torpor? Vnde ex sexcentis millibus populi Israël, qui transierunt mare rubrum, ut peruenirent in terram promissionis, duo tantum peruenierunt ad illam; & tamen constat Israëlitas baptizatorum fidelium typum, gessisse. Insuper facile hoc colligi potest ex communi hominum vita: quia videmus, quod maior pars Christianorum ambulet per viam latam & spatiofam, quæ ducit ad perditionem; & pauci ex Christianis per viam strictam incedant.*

Frequent
sacramen-
torum usus
perniciosa.

Cælianus.

Neque sanè moueat quempiam, quod Christiani licet frequenter peccent; frequenter tamen ad suscipienda sacramenta accedunt: quia per hoc sancta Dei Ecclesia magnum accipit detrimentum. Pulchrè Caietanus super illa verba Marthæ 7. *Nolite dare sanctum canibus, neque mitti margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis.* Afferens Christum, his verbis prohibuisse ecclesiastica sacramenta dare fidelibus, quia illa non estimant, qui terrenis sunt dediti, quorum

A anima solis terrenis pascitur, ne affectibus, malisq; vitâ inculcent illa. Quod exemplificans ita concludit: *Annon margaritæ mittuntur ante porcos, cum passim sacramentum Ordinis, sacra Religio, castitatis professio, sacerdotia, & id genus alia pretiosa apud Ecclesiam exhibentur hominibus sola cupiditate hoc subeuntibus, testatur consequens consultatio tam pretiosorum ordinum, statuum, graduum, atq; officiorum, quam vitam non videremus, ex cæcitate officij eorum sic esse.* Ponderate Caietani veram doctrinam, quomodo tota sanctissima inuertatur Ecclesia, quia indignis ministeria sancta dantur. Audite & aliam non minus grauem auctoritatem Paschasij Rhadberti viri sanctissimi, ac miraculorum post mortem clarissimi, qui citata Christi verba de Sacramento Penitentia ita exponit: *Hinc etiam est, quod hodie in Ecclesia, indulgentia penitentia toties conculcatur, & securius promittitur, ita ut illusio potius inter dum sordescens fiat, quia dum facile præstatur, vilior habetur, & percepta negligentius custoditur, atq; culpa in facto cum spe veniæ audientis non nunquam reueratur. Sanè verissima sententia: si enim non ita facile peccatores absoluerentur, præsertim qui non grauiam penitentia demonstrant documenta, & in peccatis diu immergi inueniuntur, per Cannam, & amplius in illis obdurati, forsitan non tanta iterata in mundo essent peccata. Sed quoniam nec penitentia magna imponitur, statimq; absolutio impenditur, ideo ad vomitum citò redeunt peccatores, quos absolutio sacramentalis facile impertita deteriores reddit: atq; hanc ob causam, plures ex ipsismet etiam fidelibus infernus absorbet, quam cælum recipit.*

Paschasius.

Ex fidelibus
plures sal-
uantur, quam
pereunt.

Quocirca non audeo penitus hanc sententiam improbare, quæ asseuerat, maiorem numerum fidelium perire, quam saluari, eum in hac materia nihil temerè sit iudicandum; sed cum timore & tremore loquendum. At tamen video, quod S. Bonauentura submittens suum iudiciū iudicio sanctæ matris Ecclesiæ, in oppositam sententiam magis inclinet, pie credens ex his, qui intra Ecclesiam moriuntur, maiorem partem saluari, quam damnari. Quod in summa theologica, q. 18. ar. 4. dub. 6. probat in primis ex eo, quia maior pars Christianorum in fine vitæ recipit Sacramenta Ecclesiæ, saltem cum signis attritionis, quæ cum sacramento iustificat hominem, quæ quidem attritio non ita difficilè comparatur. Quippe per experientiam videmus sceleratissimos etiam homines instante hora mortis

tis facile emolliri, atq; in vberimas lacrymas prorumpere. Ergo cum plures sint, qui moriantur cum Sacramentis; quam sine illis, pie credendum est, plures ex Christianis saluari, quam perire.

Ad Rom. 9.

Præterea ex eo, quia reuera nimis rigidum videtur, hoc sentire de Deo, quod etiā ex suis membris pauciores elegerit, præsertim, cum eos elegerit ante omnia opera præuisa, ut docet S. Paulus ad Rom. 9. v. 12. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia maior seruiet minori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Accipiendo verba hæc in sensu literalis, non debent accipi de electione Iacobi ad vitam eternam, & reprobatione Esau ab æterna felicitate: proinde non debent accipi de personis istorum gemellorum. Non enim Esau maior natu seruiuit fratri minori Iacobo; neq; Iacob amantioris terræ possessionem accepit. Imò Esau multo tempore ante Iacobum duas iam uxores duxerat, & ad magnam potentiam, opesq; peruenerat, atq; montis Seir partem in suam potestatem redegerat, ita ut multo esset maior, & ditior, quam Iacob. Sed debent intelligi de duobus populis, puta de Idumæis, & Israëlitis: maior enim populus Idumæorum seruiuit minori populo Israëlitarum 2. Reg. 8. *Posuit in Idumæa custodes, statuit præsidium, & facta est vniuersa Idumæa seruientis David: & seruauit Dominus David in omnibus, ad quamcunq; profectus est.* Deinde, post captiuitatem Babyloniam à Iuda Machabæo afflicti sunt, à Hircano domiti, teste Iosepho lib. 12. cap. 17. ac demum varijs confecti cladibus interierunt, ut ne nomen quidem eorum superesset; quemadmodum nec Moabitum, aut Ammonitarum.

S. August.

At verò S. Augustinus, lib. 16. de ciuit: Dei cap. 35. hunc locum accommodat ad populum Iudæorum, qui licet sit senior; seruit tamen populo Christiano iuniori. Vnde ait: *Quod autem dictum est, maior seruiet minori, nemo ferè nostrorum aliter intellexit; quam maiorem populum Iudæorum, minori populo Christianorum seruiturum. Modum autem istius seruitutis exponit idem S. Doctor serm. 78. de tempore, quod Iudæi sacros libros nobis exhibeant, & toto mundo circumferant, ad omnium gentium instructionem. Comprobat Rupertus lib. 7. cap. 54. inquit: *Sanè Christianorum captarij sunt Iudæi, qui scripturas circumferunt, illisq; sua calamitate testimonium perhibent, nec frumuntur tamen, sed magis magisq; exacerantur, donec intrauerit plenitudo gentium, & ipsi tandem conuertantur, & saluentur.* Electos igitur S. Paulus loco cita-*

Kk

to intelligit eos, qui ad gratiam, hereditatem, & gloriam prædestinati sunt, quæ electio est cum amore, ut palam ostendunt illa verba: *Iacob dilexi*, hoc est, ut exponit S. Thomas: *vitam illi æternam volui, & sic à gloria non debet separari electio.* Porro in illis verbis, *Esau odio habui*, indicat Apostolus reprobationem, non Ipsius Esau: nam ex multorum sententia valde probabile est, illum saluatum esse: quoniam & fratri reconciliatus fuit, & Paterni funeris socius legitur fuisse, & pacem in posterum cum fratre coluit, & Deus prosperitatem eius seruauit. Sed indicat reprobationem eorum, quorum Esau typum gessit. Docetq; palam, tam electionem ad gloriam, quam reprobationem, seu exclusionem à gloria, factam esse sine respectu bonorum operum, ac demeritorum. Si ergo Deus ante omnia præuisa merita elegit saluandos, dubio procul ex suis membris non pauciores, sed plures elegisse censendus est. Et certè si vera est sententia eorum, qui dicunt, quod homines debent implere sedes vacuas Angelorum, qui ceciderunt: quoniam Angeli damnati sunt infinito plures nobis fidelibus, quis non pie crederet, plures ex Christianis fore saluandos; quam damnandos.

S. Thomas.

Esau saluatus
esse probabile est.Quomodo
homines occasione
peccati Ange-
li dicuntur
elevati ad
gloriam.

Hic mihi in mentem venit illa vulgaris sententia, quæ communiter circumfertur, scilicet quod homines sint eleuati ad gloriam occasione sumpta ex casu Angelorum. Quæ non debet intelligi, quasi homo occasione peccati Angelorum creatus sit quoad esse naturale: hoc enim manifestè falsum est: quia cum homo sit præcipua pars mundi huius, propter quem totus mundus creatus est, ita ut mundus iste sine homine non fuisset perfectus, & sic licet Angelus non peccasset; homo tamen creatus fuisset. Neque etiam debet intelligi ista sententia, ut quidam volunt, quod licet Angelo non peccante homo fuisset creatus secundum esse naturale; non fuisset tamen eleuatus, nec ordinatus in gloriam, nisi occasione peccati Angelorum: hoc enim falsum est. In primis, quia homo ex natura sua est capax beatitudinis, propter quod ad imaginem Dei factus est, cuius ergo non fuisset beatus, etiam si Angelus non laberetur? Quemadmodum sentit D. Gregorius hom. 31. in Euang. vbi dicit, quod Deus creauit Angelos, & homines adæquatè propter gloriam consequendam. Ideoq; subdit, quod tot homines

mines saluabuntur, quod sunt Angeli. **A**go, sicut electi Dei sancti & dilecti, viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam patientiam, supportantes inuicem. Qui ergo misericordie viscera non induit, quibus proximorum iniurias supportet, perinde se habet, ac si veste nuptiali careat. Quod spectans Theophylactus ibidem dicit. **Theophyl.** Quia est iste sordida vestimenta gerens & is, qui non indutus est viscera misericordie, fraternitatem, benignitatem, nec solum a nuptijs excluditur: sed & in ignem mittitur. Quasi diceret: ita sordet, ita nudus est, qui nescit fratri parcere, ut prorsus debeat excludi a mensa, & domo, & conuiuio regio, velut qui nihil cum Rege commune, sed magis cum damnatis ad poenas habeat. In collegio etiam Christi solus Iudas inter Apostolos damnatus est; qui tamen sine dubio saluari poterat, si de Christi misericordia in cruce pro salute eius patientis non desperasset.

Quod facile colligo ex eo, quia Christus prae sciens Iudae malitiam, in Apostolum tamen illum elegit. Cuius rationem S. Hieronymus assignat lib. 3. contra Pelagian. cap. 2. Quia Deus praesentia non indicat futura, neque condempnat ex praesentia, quem nouit talem fore, qui sibi postea displiceat: sed tanta bonitatis est, & ineffabili elementia, ut eligeat eum, quem interim bonum cernit, & sit malum futurum, dante ei potestatem conuersionis, & penitentiae. S. Augustinus causam assignat, ut malorum improbitatem nos ferre doceret. Quia inquit necesse erat, ut malos, siue scientes toleremus, exemplum patientiam praebuit Dominum, ne desicimus, cum capere, inter malos viuere. Et lib. 18. cap. 49. aliam affert rationem, ut scilicet malo reus bene suae passionis dispensationem impleat. S. Thomas censet, ut daret documentum, quod dignitas status non sanctificat hominem: Non enim omnes Religiosi, aut clerici sunt sancti, licet status religiosus, & clericalis sanctus sit. Rabanus existimat, ut ingratos toleranter pateremur: Non elegit proditorem per impudentiam, ait, sed per prouidentiam, unde voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu a socio tuo proditus moderate seruas, tuum errasse iudicium, & perisse beneficium. Adde ego insuper, Christum praesentem Iudae malitiam, illum in Apostolum elegisse, ut hoc facto ei occasionem praebere, salutem aeternam procurandi.

Moueor ad hoc asserendum in primis, quia Christus multo tempore Iudam licet iniquum in Apostolatu sustinuit. Ad ostendendum, ait Abulensis, immensam mansuetudinem, & viscera misericordie Christi, fuit quippe ineffabilis, si qui digne aduertat, quotidie cum illo comedere, & bibere, & beneficia magna praestare

Agor, sicut electi Dei sancti & dilecti, viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam patientiam, supportantes inuicem. Qui ergo misericordie viscera non induit, quibus proximorum iniurias supportet, perinde se habet, ac si veste nuptiali careat. Quod spectans Theophylactus ibidem dicit. **Theophyl.** Quia est iste sordida vestimenta gerens & is, qui non indutus est viscera misericordie, fraternitatem, benignitatem, nec solum a nuptijs excluditur: sed & in ignem mittitur. Quasi diceret: ita sordet, ita nudus est, qui nescit fratri parcere, ut prorsus debeat excludi a mensa, & domo, & conuiuio regio, velut qui nihil cum Rege commune, sed magis cum damnatis ad poenas habeat. In collegio etiam Christi solus Iudas inter Apostolos damnatus est; qui tamen sine dubio saluari poterat, si de Christi misericordia in cruce pro salute eius patientis non desperasset.

Quod facile colligo ex eo, quia Christus prae sciens Iudae malitiam, in Apostolum tamen illum elegit. Cuius rationem S. Hieronymus assignat lib. 3. contra Pelagian. cap. 2. Quia Deus praesentia non indicat futura, neque condempnat ex praesentia, quem nouit talem fore, qui sibi postea displiceat: sed tanta bonitatis est, & ineffabili elementia, ut eligeat eum, quem interim bonum cernit, & sit malum futurum, dante ei potestatem conuersionis, & penitentiae. S. Augustinus causam assignat, ut malorum improbitatem nos ferre doceret. Quia inquit necesse erat, ut malos, siue scientes toleremus, exemplum patientiam praebuit Dominum, ne desicimus, cum capere, inter malos viuere. Et lib. 18. cap. 49. aliam affert rationem, ut scilicet malo reus bene suae passionis dispensationem impleat. S. Thomas censet, ut daret documentum, quod dignitas status non sanctificat hominem: Non enim omnes Religiosi, aut clerici sunt sancti, licet status religiosus, & clericalis sanctus sit. Rabanus existimat, ut ingratos toleranter pateremur: Non elegit proditorem per impudentiam, ait, sed per prouidentiam, unde voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu a socio tuo proditus moderate seruas, tuum errasse iudicium, & perisse beneficium. Adde ego insuper, Christum praesentem Iudae malitiam, illum in Apostolum elegisse, ut hoc facto ei occasionem praebere, salutem aeternam procurandi.

Moueor ad hoc asserendum in primis, quia Christus multo tempore Iudam licet iniquum in Apostolatu sustinuit. Ad ostendendum, ait Abulensis, immensam mansuetudinem, & viscera misericordie Christi, fuit quippe ineffabilis, si qui digne aduertat, quotidie cum illo comedere, & bibere, & beneficia magna praestare

praestare ei, nec turbabatur vultus eius aduersus illum, sed cum omni mansuetudine illum tolerabat. **A**ditur: Quod prophético spiritu praedixit Salomon Prouerb. 20. v. 25. Ruina est homini deuorare sanctos. Pagninus vertit: Lac quem est homini deglutire sanctificatum. vbi phrasi deuorandi, siue deglutendi, significatur vexatio, atque persecutio, quam impij in iustos exercent, sumpta metaphora à validioribus, & potentioribus feris, quae infirmiores pro praeda habent, iuxta illud Prouerb. 1. v. 12. Pisces minores magnos comest. Machinabatur Iudas Christi prodicionem, & sanctum Dei deuorare gestiebat, imò in intinctum panem, quasi tormentarium puluerem incluserat. Vt autem facinus perpetraret, cuniculo faciem applicuit, cum in traditionis signum, ori suo spurcissimo Christi faciem, charitate ardentem deosculandam, admouit. Sed reciderunt doli in caput eius, & incuruauit Rex supra eum fornicem: nam igne ad intestina perlato, flammisq; in arcto quarentibus exitum, sublatus in altum: crepuit medius, & diffusa sunt viscera eius.

Ostendi igitur per quinque prudentes virgines, adumbrari praedestinos, & per alias quinque fatuas, reprobos: numerumque reprobos praedestinos longe maiorem esse ostendi. Ex ipsis vero fidelibus magnam quoque partem interire, sanctorum Patrum sententia declarauit; plures tamen pie credendo, ex istis saluari, autoritate S. Bonaventurae retuli. Quare pertimescendo infelicem reprobos sortem, per fatuas virgines adumbratam, prudentes imitari velimus, ut oleum bonorum operum habentes, à celesti sponso pro veris eius membris agnoscamur, & ad nuptias agni celestis admitti mereamur.

Ioan. 6. Iohannes. 6. Nonne ego vos duodecim elegi, & tamen ex vobis vnus diabolus est, & quod de Iuda intellexit. Traditionem futuram exprobrauit, ibidem v. 72. Dicebat autem Iudas Iscariotem: hic enim erat traditurus eum. Necdum satis: etiam pedes in vltima cena lauit; imò & in horto miracula addidit. Nonne miraculū erat, ad terram eum prosternere cum ceteris in horto? nonne aure malchi ab scissā sanatum aspexit? tanta siquidem in eum Dominus, ut conuerteretur, effecit, ut merito S. Hieronymus supra illud: Filium quidem hominis vadit, tom. 9. admiratus dixerit quod nutriebatur huius perfidi impudentia ex Domini patientia. Iudas autem inquit: nec primo, nec secundo correptus, à preditione retrahit pedem, sed patientia Domini, nutrit impudentiam suam.

Sua ergo culpa Iudas periit, Auctore S. Chrysostomo, qui dicit: Oscitante in Apostolatu, ut caueat Christianus, ne mores Iudae imitetur, aut auaritiam in corde suo regnare permittat, ne simili vita exitus, & horrendus illi contingat. Et ut paucis rem expediam: Iudas suis machinamentis seipsum perdidit.

DIE SANCTI NICOLAI. CONCIO PRIMA.

Venit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Christus in extremo iudicio rationem nobiscum inibit, tum ut reprobos superbiam, fraudes, proximorum circumuentiones ostendat, tum ut auarorum immisericordiam condemnet.

Ascendens Christus in caelum, secundum naturam humanam, distribuit bona sua seruis ad negoriandum, Apostolus doctrinam Evangelicam tradidit, non pro larigatē, & paritate alteri plus, alteri minus tribuens; sed pro capacitate accipientium. Hinc D. Paulus eos, qui solidum cibum capere non poterant, lacte se potasse dicit 1. ad Corint. 3. Tanquam paruuli in Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. Lac inquam suis Corinthiis propinauit, id est, doctrinam veritatis, iuxta captum eorum. Praelatis Ecclesiae, qui speciali modo eius sunt serui, dedit mansuetudinem, modestiam, &

1. ad Corint. 3.

humilitatem. Hinc praelatos Ecclesie in-
struens Petrus Apostolus dicit: *Pasce, qui
in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte,
sed spontaneè secundum Deum: neque turpi lucri
gratia, sed voluntariè: neque ut dominantes in cle-
ro, sed forma facti gregis ex animo.* Quæ ver-
ba S. Malachias apud Bernardum ita elu-
cidat: *Oportet Episcopum non dominari in clero,
sed formam fieri gregis: hanc aliam sanè formam,
quam ab illo accipimus, qui humiliter semetipsum
factus obediens usque ad mortem.* Quibus ver-
bis Christi exemplo, ad bonam subditi-
onem gubernationem, Prælati Ecclesie
præscribit, ut seipsos modestissimos, &
humanissimos exhibeant. Quemadmo-
dum fecit Christus, qui ut sua mansue-
tutine, & benignitate homines ad se at-
traheret, quasi unus ex illis fieri voluit,
humanam assumens naturam. Hinc Leo
Pontifex serm. 3. de Nativitate. cap. 2. dicit:
*Exinanitio illa, quæ se invisibilem visibilem præbuit,
inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis.*
Austeritas enim nimia, tyrannidem po-
tius, quam pastorem gubernationem
sapit, teste Seneca lib. 1. de clementia,
cap. 24. *Remissius inquit, imperanti melius pa-
retur: naturæ contrarius est humanus animus, &
in contrarium, atque arduum nitens, sequiturque fa-
cilius, quam ducitur; & ut generosi atque nobiles
equi, melius facili frango reguntur; ita clementiam
voluntaria innocentia impetu suo sequitur, & di-
gnam putat civitatem, quam servet sibi: plus itaque
hanc viam proficitur.* Et licet erret homo, pec-
cet subditus, non statim summo iure
cum illo agendum est, severitateque; omne
erratum vindicandum. Quia & Redem-
ptor noster, non terroribus, & duris ad-
monitionibus peccatorum emendatio-
nem curavit, verum benignis suasioni-
bus, ut docet Theodoretus lib. 6. de
Græcarum affectionum curatione, lo-
quens de incarnato Dei Filio: *Sicut enim
qui poterat, si modo illi voluisset, homines de cae-
lo affari, desideria, ac imperia ad officium excitare;
neque tamen id ipsum fecit, quia nimirum noverat
impetilem hominum naturam suæ vocis sonum ca-
pere, ac sustinere non posse.* Alijs dedit bona
corporis, ut valetudinem firmam, pul-
chritudinem, robur. Alijs bona externa,
ut divitias, honores, famam, potestatem.
Alijs bona animi, ut scientias, virtutes:
quæ omnia dicuntur talenta, quia per
usum talium potest sibi homo acquirere
caeleste præmium. Alijs denique bona gra-
tiæ, cuius beneficio omnia prospera ho-
minibus eveniunt, imò & extrema infor-
tunia facile propulsantur. Cupiebat
crudelis Pharaon ita enervare Israelitas, ut
laboribus prorsus sterilescerent, res ta-

men in contrarium vergebat, teste sacræ
paginæ Exodi 1. *Quanto opprimebat eos, tan-
tò magis multiplicabantur, & credebant.* Unde
obsecro credebant in dura obsidione?
unde multiplicabantur in summa tyranni-
de? An quia laboribus exacuebatur
naturæ vis, & viuidior ac potentior fie-
bat? Minime: non enim Deus naturæ
potentiam expectabat, sed gratiam suam
adhibebat, quæ plus quam natura valet,
adeo, ut etiam minima Dei gratia copio-
siores fructus edat, quam tota naturæ po-
tentia. Accipite D. Cyrillum Alexandr.
lib. 4. de adoratio. ubi dicit: *Cum Pharaon
malignitate summa conaretur tantum illum gen-
tiu promentum, atque incrementum cohibere, im-
posuit ei præfectos operum, ut affligerent eos operi-
bus, sed hoc eius consilium contrarios eventus ha-
buit: nam ea ipsa, quæ inferebatur vexatio, oc-
casio illis incrementi fuit, cum Deus eam rem suam
sapientia moderaretur, & Pharaonis astutia gra-
tiam suam opponeret.* Expendite accuratius,
quid Dominus opposuerit Pharaoni cu-
pienti, ut Israël sterilis fieret, nimirum
huic astutiae Pharaonis Deus opposuit
gratiam suam, quæ Israelitis appositæ,
multiplicati sunt in gentem magnam.
Hinc est illa Isaie exclamatio, cap. 66.
*Qui audiuit nunquam tale, & qui vidit huius simi-
le? Nunquid parturit terra in die una, aut pa-
rietur gens simul? quia parturit, & peperit Sion
filios suos.* Non terra, non uniuersa natu-
ra potuisset, quod potuit Sion, quia Petri
prædicatio ita fructificavit, ut vno die
innumeros Dei filios pepererit. Hoc quis
præstaret? An potentia naturæ? Abster-
gite id declarat S. Ambrosius in Ex-
hort. ad Virg. *Vna die terra non parturit, sed
parturit gratia.* Nam ubi gratia Dei adest,
ibi manus Dei obstericatur. Absumpta
iam mihi credite videbatur Polonia no-
stra, ab omni plaga mundi hostibus in-
eius perniciem conspirantibus, & tota
eius viscera ferro teruntibus; sed gra-
tia Dei illam in captivitate victtricem fe-
cit. Et nunc Rege in audito antea factis
culis exemplo, diadema regni ultro de
ponente, ac Reipublicæ gubernacula ab-
dicante, ad dolendum interregnum,
summamque confusionem devenit, pluri-
mis undeque sceptris non sponte obla-
ta suscipere, sed violenter potius inua-
dere cogitantibus, ubi in solo diuinæ gra-
tiæ talento, spes salutis, & securitatis no-
stræ reclinatur: quia Redemptor noster,
qui hodie sua talenta distribuit, & no-
stram patriam gratiæ ac protectione sua
vacuam non relinquet. Duo nihilomi-
nus in hodierno Evangelio discutienda
veniunt.

veniunt. *unum, cur Christus distributis suis A*
talentis, peregrè profectus sit; alterum,
cur per seipsum rationes nobiscum fa-
cturus afferatur, quod in hodierna con-
cione enucleabo.

Res profectò stupenda, quod Christus
concessis ad negotiandum talentis, præ-
sens servorum negotiationi adesse nolue-
rit; qui tamen suam præsentiam usque ad
consummationem sæculi nobis pollici-
tus est. Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omni-
bus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Quasi
diceret: ne dicatur difficile esse iniun-
ctum negotium, ego sum vobiscum, qui
omnia facio levia. Quibus verbis osten-
dit Christus, Auctore S. Hieronymo, se à
credentibus nunquam recessurum. Fa-
teor ita esse: præsens semper Christus
affuit populo suo; quemadmodum Apo-
stolis Evangelium ubique prædicantibus,
assistendo eis in operibus miraculosis ad
confirmationem doctrinæ: & nunc præ-
sens adest nobis, existendo in Sacramen-
to Eucharistiæ, ubi est totus Christus. Di-
citur nihilominus abesse: quia cum sit
verus Deus, à creato intellectu compre-
hendi non potest, ut olim docuit Sophar
Naamathites, ita de Deo loquens ad Iob.
*Forſitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad per-
fectum omnipotentem reperies? Excelsior celo est.
quid facies? profundior inferno, unde cognosces?
longior terræ mensura eius, & latior mari.* Osten-
dens non posse Deum perfectè cognosci:
quia non solum naturæ, quæ infinitis spa-
tijs humanam excellit, sed etiam loco ab
humana habitatione longissimè distat:
ad quem homo in hoc mortali statu neque
ascendere potest, ut maxime cupiat; ne-
que descendere. Quippe celo sublimior
est, quod attolli nequit terrena moles; &
ipso etiam inferno, id est, abdito terræ
sinu profundior: ad quem locum homo,
quantumcunque se deprimat altè, non per-
ueniet. Cuius magnitudo & terræ longi-
tudinem, & latitudinem maris immensis
superat intervallis.

Hoc sublimi suo ingenio affectus est
Philo Hebr. Philo Hebræus, lib. de confus. linguarum,
ubi dicit: *Deus autem implet omnia, non con-
tinetur, sed continens, qui solus ubique simul, & nus-
quam est.* Cur nusquam esse dicatur, ratio
est, quia ipse locum, & regionem crea-
vit una cum corporibus, neque fas est Au-
ctorem creaturarum intra villam suam
creaturam includi. Quod verò ubique
simul sit, facile constat: qui suis poten-
tijs per terram, aquam, aërem, cælum,
extensis, nullam partem mundi destituit.
Et ideo citatus Author concludit: *Verè*

*Deus dicitur, omnia continens in gremio, & omnia
penetrans, id indivisibile, & incomprehensibile lu-
men, cum sit ubique, nusquam tamen verè cerni-
tur, aut percipitur.* Quid tam immetatè ma-
gnum, arcanè immensum, atque humanæ
cognitioni incomprehensibile; quam
quod Deus ubique, & nusquam esse per-
hibeatur? Quia ergo ubique est, ideo si
eum fortè mentis acie, & sensuum inge-
nio attractare præsumas, quanto citius
quasi fugit, & velut comprehensus se pro-
ripit, ac nusquam esse invenitur. Grande
profectò Dei elogium est, quod solus ubique
simul & nusquam sit. Recedit itaque Deus ab
hominibus superbis, elatis, qui vano tu-
more inflati, terram pedibus contingere,
& in ipsum cælum spuerè videntur.
Unde dicit Regius Vates: *Accedet ho-
mo ad cor altum, & exaltabitur Deus, Psal. 63.*
Quem locum Heracleotes ita commenta-
tur: *Accedet homo ad cor altum, id est, ad Deum
accedere præsumet de altitudinis suæ fa-
stigio, & exaltabitur Deus.* Quantumcunque ait
profunda fuerit cogitatio humana, dum supra vi-
res maniter vagatur, supra ipsam tamen est Deus,
qui non comprehenditur. Eloquentius adhuc
exponit S. Cyprianus: *Afirmatio inquit, & Cyprian.*
*de Dei essentia in promptu haberi non potest: neque
enim diffinibile est divinitas, quoniam quidquid sen-
sui subiacet, illud esse non potest, quod omnem su-
perat intellectum. Quidquid audiri, vel ferri po-
test, non convenit maiestati diuinæ: hebes est in
hac consideratione omnis aëris sensuum, & caligat
aspectus. Ut quantumlibet ad cor altum homo
ascendat, exaltetur Deus, & comprehensionis impor-
tunitatem evadat.* Moxque subiungit: *Per hæc
Deus queritur, nec tamen quaesitus illico invenitur.*
*Gustamus, delibamus, adoramus, & propè est; cum-
que accesserit, longius abest.* Deus propè est
unicuique nostrum, sed cum propius acce-
dere ambis, se tanquam fugā quadam
subducit, & propinquitatem velut com-
prehensus se proripit, & longius abest,
atque sic ubique simul, & nusquam est. E-
quidem hoc est Deus, quod cum dicitur,
non potest dici, cum æstimatur, non po-
test æstimari.

Recedit Deus ab hominibus avaris,
qui illicito quaestu augent suas faculta-
tes: quia talem negotiationem abomi-
natur, quod perspicuè insinuare voluit
Regius Vates, designans, quinam admit-
tendi, qui verò arcendi sint à domo, &
hereditate Dei, ita occinit. *Domine qui ha-
bitabis in tabernaculo tuo? aut qui requiescet in
monte sancto tuo? Et respondet sibi met: Qui
pecuniam suam non dedit ad usuram. Qui facit
hæc, non morietur in æternum.* O egenas for-
nicatorum divitias! ob pecuniarum
lucellum;

lucellum, leue, incertum, volatile, cadu-
cum, paternæ Dei hereditari renuntiat
homo, à qua ob reatum auaritiæ abalie-
natur. Aeternum perdis cælum miser ho-
mo, vt terræ tantillum lucreris. Non ta-
lem doctrinam tradit nobis S. Gregori-
us Nyssenus, qui super illa Lucæ verba: Et
mutuum date nihil inde sperantes, ita discurret:
Ne querat homo ab inope diuitum, augmenta auri,
& auri metallum sterillum. Addit elegan-
ter S. Basilus apud Carenam: Talem autem
auaritiæ species, Græcè τοξος, id est partum, latine
fœtus, quasi fœtus propter mali fecunditatem, vt
arbitror. Aut forte partus dicitur, propter partus
dolores, quos animus eorum, qui mutuo ad vsuram
acceperunt, inducere solet. Hæc sunt elogia
vsurarium, quibus homo ad æternam per-
niciem ducitur.

Recedit Deus ab hominibus, quorum
cor fraudibus, dolis, hypocrisis, simulatâ
amicitiâ plenum est, quorum venter De-
us est, quorum vita fœdas corporis deli-
cias redolet: quia talem negotiationem,
vt pote fidelissimus, & purissimus, cane-
peius & angus detestatur. Hoc pulchrè
figuratum reperio apud Isaiam cap. 6.
vidi inquit, Dominum sedentem super solium ex-
celsum, & eleuatum: & ea quæ sub ipso erant, re-
plebant templum. Vbi notant commentato-
res, illud Dei solium, simile fuisse propi-
tatorio templi, sustentato à duobus Che-
rubinis: Dicitur illud solium excelsum,
& eleuatum respectu terræ, in qua stabat
Isaias: quoniam solium hoc videbat in
cælo excelsio. Sed quid sibi vult, quod
ibi Deus tunc sedens apparuerit à sanè,
quia sessio permanentem stationem haud
dubiè significat. Vidit ergo Propheta
sedentem Deum in solio, per quod signi-
ficabatur Deus in Ecclesia sua sancta per-
petuò mansurus. Hæc est mens Galfridi
apud Tilmanum, in illa verba. Vidi Domi-
num sedentem, vbi dicit: Descendit aliquando
Dominus plebem suam visitans, sed non sedet: di-
gnum quidem suæ maiestati solium non inuenit
in Ecclesia solio sedet, & sedebit Dominus in æter-
num. Nimirum descensus Dei fuit, quod
Deus aliquando Hebræum populum vi-
sitaret, sed in transitu, vt vespabile pro-
pitatorium innuebat. At verò in Eccle-
sia sancta est verum propitatorium, vbi
Deus tanquam in solio suo sedet: & ideo
in sola Ecclesia sancta querendus est.
Nam qui extra Ecclesiam Deum querit,
hallucinatur, cæcutit, errat: tanquam er-
ropalabundus vagatur, qui ibi, vbi est,
vbi permanenti statione sedet, Deum
non querit. Redemptor itaq; noster, di-
stributis suis talentis, peregrè proficisci-

tur, vt dum absens putatur, cum maiori
diligentia, & munditiæ cordis queratur:
quia vt docet S. Ambrosius lib. 1. in Lu-
cam: Cùm præsens est, non videtur; nudum an-
tem corde cùm absens putatur, videtur.

Quantum ad alteram partem Concio-
nis, cur ipsemet Dominus Iesus ratio-
nem facturum sit cum hominibus, meri-
tò in admirationem venit. Quando enim
populus Israëliticus beneficijs à Domino
Deo sibi concessis abuti cœperat, non
ipse Deus, sed Angelus, qui tantam in-
gratitudinem exprobraret, descendisse
legitur, Iudic. 2. Ascenditq; Angelus Domini de
Galgala ad locum stentium, & ait: eduxi vos de
Egypto, & introduxi vos in terram, pro qua iu-
raui Patribus vestris. At verò beneficia, quæ
à Domino Iesu in nos deriuant, non An-
gelo percensenda credentur, sed ipsemet
Iesus adueniet, vt illa percenseat, & ra-
tionem exigat. Post multum verò temporis ve-
nit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem
cum eis. Trutinare verba hæc, Venit Domi-
nus seruorum illorum. Non mittetur alius
conferuus, sed ipsemet Dominus veniet,
& data sua recenset. Et cur munus hoc
non potius Angelo concedatur? Angelo
inquam illi, cui credita fuerunt benefi-
cia facta à Deo populo Israëlítico. Ra-
tio in promptu est, quia beneficia facta
populo Israëlítico à Deo, de bonis qui-
dem Dei erant, sed de illis bonis, quæ
extrinseca, & exteriora erant, ideoq; fa-
cile creaturis committi potuit eorum
census; cæterum beneficia à Iesu in-
nos profecta, de bonis proprijs, & intrin-
secis Deo veniunt: quoniam in Iesu da-
tus est nobis ipse Deus, data vita, & san-
guis Dei in redemptionem, quæ dona-
sicut de proprijs ipsius Dei sunt; ita non
ab alio, sed ab ipso exigi possulant. Vt
docet Eusebius Gallicanus homil. 2. de
symbolo: Ipsa inquit, necessitas veniendi, in-
gentem contestatur solitudinem iudicaturi, per se
desinit exigere, quod de se dedit. Quid ele-
gantius dici potuit? Profectò, quæ ipsam
Dei substantiam, ipsaq; Deo intrinseca
bona nobis præstant; maiora beneficia
sunt; quàm quæ ab alio possent recense-
ri, nisi ab ipso. Ipse per se exigat, ne-
cessum est, quæ ipse de se dedit. Hoc vo-
luit innuere S. Paulus 1. ad Corint. 11. lo-
quens: Qui manducat, & bibit indignè, iudici-
um sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus
Domini. Stupendus profectò, & inusitatus
modus loquendi: curenim Apostolus iu-
diciu in ipsa esca posuit? nonne me-
lius dixisset, qui indignè manducat, in-
rigidum deueniet iudiciu. Quemad-

Iudic. 2.

Eusebius
Gallicanus.

1. Cor. 11.

modum dicebat sapiens cap. 6. Horrendè
& citò apparebit vobis; quoniam iudiciu duris-
simu in ijs, qui præsens fiet. Quare ergo si-
milli modo indignè manducantibus cœ-
lestem panem Apostolus non est commi-
natus futurum iudiciu? Crediderim
causam esse, quia sicut in esca donum
erat corporis Domini; ita non aliunde,
nec ab alio iudiciu expectandum esse,
nisi ab ipsemet Domino: nam vbi do-
num ipsa Dei substantia est, ibi simul est,
qui rationem exquirat, qui iudicet ac-
cipientem. Ita resoluit Balduinus in al-
legor. Tilmani: Quare iudiciu sibi manu-
cat? quia magis iudicem, quàm Saluatorem man-
ducat, non diiudicans corpus Domini. Egre-
giè sanè: qui enim abutitur tanto dono, quod
Dominus de se dedit, in illo ipse habet
iudicem. Quippè non erit alius, qui re-
poscat, sed ipse Dominus Iesus exqui-
ret. Hinc D. Patianus in Parænesi ad præ-
nitentiam, pulchrè disserit: Qui manducat,
& bibit indignè, iudiciu sibi manducat, & bibit.
Eugila peccator; time in visceribus tuis præsens
iudiciu, si quid tale fecisti. Quasi apertius di-
ceret: non alia spectes, non aliunde pu-
tes venturum, qui donum reposcat cœ-
lestis conuiuij: quemadmodum enim
ibi datur Christus verus Dei Filius; ita
inibi adest ipsemet exactor tanti doni:
nam mauult per se exigere, quod de se
dedit; nulliq; creditur creaturæ de tan-
to beneficio iudiciu.

Vultis scire, quanam sint ista bona
Deo propria, & intrinseca, de quibus no-
biscum Dominus Iesus rationem ini-
bit? Equidem non alia bona, nisi opera
misericordiæ, pro quibus Deus homini
copiosam mercedem promittit, Marci 10.
Nemo est, qui reliquerit domum, aut patrem, aut
matrem aut sorores, aut agros propter me, & pro-
pter Euangelium, qui non accipiat centies tantum,
nunc in tempore hoc, & in sæculo futuro vitam æ-
ternam. Vbi illa verba, propter me, & propter
Euangelium, significant Euangelicæ perfe-
ctionis gratiam, simulq; misericordiam;
siue id fiat, omittendo facultates dome-
sticas, aut rurales; siue eas pauperibus
piè erogando. Nihilominus operosum fa-
cessit interpretibus negotium, quid sit,
accipiet centies tantum nunc in hoc tempore. San-
ctus Hieronymus, Beda, & alij, centuplum
accipiunt non in bonis temporalibus,
sed spiritualibus, id est, in pace, gaudio,
consolationibus diuinis, cæterisq; donis,
ac gratijs, quæ plusquàm centies terrena
bona excellunt. Similiter S. Gregorius in
cap. 19. Matthæi. Centuplum inquit, recepit,
quia Deum facit, vt talis multo magis gaudeat pa-

perate, aut rerum suarum pia abdicatione, vt po-
tè amore Christi facta; quàm diuites gaudeant
omnibus suis operibus, ac commodis. Tandem
S. Augustinus, hoc pietatis commerci-
um, & pium augendarum opum arbitri-
um, ita exponit de verbis Domini: Fæ-
cundus est ager pauperum, citò reddit donantibus
fructum. Via cæli est pauper, per quam venitur ad
patrem: incipe ergo erogare, si non vis errare.
Equidem fæcundus est ager pauperum,
& de eleemosynis centenariu prouentu
fertilis, quem non refert serotinium, sed
præproperè maturum, ac maturatum.
Citò reddit donantibus fructum fæ-
cundus pauperum ager, qui fundit cen-
ties tantum nunc, in tempore hoc, & in
sæculo futuro vitam æternam. En quan-
ta semina in hoc fertili agro, ne pium
hoc tibi centenarium scænus inuideris?
Imò necdum satis, vterius adhuc vitam
æternam in futuro sæculo pietas repro-
mittit: quoniam via cæli pauper est, per
quam venitur ad patrem: incipe ergo ero-
gare, si non vis errare. Et velut nondum suf-
ficere videretur, quod pauper sit recta
via ad vitam æternam, & ad Deum, ad-
dit S. Ambrosius exponens præfata Chri-
sti verba: Quoniam qui omnia reliquit, Deum
possidere incipit, & ipse merces vtriusq; perfecta vir-
tutum, qui non centupli enumeratione, sed perfe-
ctæ virtutis affirmatione censetur. Quid exag-
geratiùs dici potuit ad rem præsentem?
Ita fæcundus est pauperum ager: Fun-
dit centies tantum in tempore hoc, &
Deus illi portio est. Cui autem portio
Deus est, totius possessor est natura, pau-
culum largitus es pauperi, & Deum
ipsum, ipsiusq; Dei censum quodammo-
dò acquisiisti. Sic quondam Booz, pau-
culum panis, aquæ, & hordei dederat
Ruth; & breui post, non modò facul-
tarum opulentiam sed Deum ipsum in-
sobole per tot reges futurâ, augustius in-
uenit. Paruo emit sibi fortuna, qui ad-
uerse aliorum fortunæ opitulatur, quo
potest præsidio, iuxta illud sententiosè
dictum: Homo, qui in homine calamitoso est mi-
sericors, meminit sui. Parum enim dat, vt de
lucroso pietatis commercio recipiat
multum: nam beneficia in dando, ha-
bendi arbitrium est.

Fame per Israëlíticas ditiones in dies
magis inualecente temporibus Eliæ, eti-
am torrens Carith, cuius ille aquis refi-
ciebatur, exaruerat: & ecce subito ser-
mo Domini factus est ad Eliam: Surge, va-
de in Seraphta Sidoniorum, & manebis ibi: præ-
cepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te. 3. Reg. 17.
gum 17. Obstupefcite ineffabilem Dei
proui-

Gregorius
Nyssenus.

S. Basilus.

Isaias 6.

Galfridus.

Sapien. 6.

Balduinus.

Patianus.

Bona Deo
propria sūt
opera mis-
ericordiæ.

S. Augu.

S. Ambros.

S. Gregor.

providentiam, & benevolam eius curam Ater Prophetæ offerret, perennantem fari-
erga suum Prophetam. Surrexit ad vo-
cem Domini Elias, & abiit in Seraphta,
cumq; venisset ad portam ciuitatis, appa-
ruit ei mulier vidua colligans ligna, quam
videns vocauit, & dixit ei: Da mihi pau-
lulum aquæ in vase, & bibam, cumq; illa pergeret,
ut offerret, clamauit post tergum eius dicens: Affer
mihi obsecro & buccellam panis in manu tua. Hæc
à diuina providentia Eliæ pascendi gra-
tiâ ordinata fuere. Terræ quippè de Pro-
phetæ ore, negatis imbribus sterilesce-
bat, siccabat fames, arida siccitate tor-
rens carith aluco vacuo potum negabat,
corui escam baiuli non apparebant, &
tunc ieiuno Eliæ dixit Deus. Locum
hunc desere, & confestim perge ad Se-
raphtam Sidoniorum vrbeulam; Præcepi
enim tibi mulieri viduæ, ut pascat te. Quam ut
primùm vidit Elias, ab ea paululum aquæ
postulauit, panisq; buccellam, seu frustu-
lum; paruo quidem contentus, etiam si
longo itinere fessus, latrante stomacho
præ fame, & siti exstians. En famelico
Eliæ, panarium & lagenam in huius Se-
raphtæ viduæ misericordia, prouide à Do-
mino Deo apparatus. Mouet nihilomi-
nùs Abulensis quæstionem haud inele-
gantem, & magno ingenij acumine di-
gnam. Ad quidnam Elias missus fuerit C
ad mulierem Seraphtanam? Et resoluit,
non ideo, ut Eliæ annona inibi proui-
deretur: sed potius, ut illi mulieri, quæ
Eliæ potum aquæ, & buccellam panis
obtulit, esca in vltima illa necessitate,
pararetur. Audite Abulensem in citato
scripturæ locum quæst. 24. Dicendum igitur,
quod quamquam Elias iret, ut pasceret ab
ista muliere; magis tamen ibat ad pascendum eam.
& in hoc Deum voluit benefacere isti mulieri valde
plusquam omnibus viris, ac mulieribus Israël, nam
ipsa iam consumenda erat fame, cum filio suo, quia
non habebat, nisi modicum farinæ. Arcana igitur
Dei providentia, cum videretur soli-
cita esse de suo Eliæ pascendo, ipseq; per-
geret in locum, vbi alimonia ipsi proui-
sa erat, hoc effecit, ut dum Elias paulu-
lum aquæ, ac buccellam panis supplex
peteret, atq; hanc acciperet à muliere,
paupercula, ac necessitatibus oppressa,
non tam ipse à muliere pasceret; quam
potius ut eam ipse pasceret, nimirum pia
hæc vidua egestate summâ laborans, dum
alacri animo paululum aquæ, & buccel-
lam panis ignoto, ac famelico Prophetæ
donaret, res è diuerso vices mutauit, &
beneficentiam reciprocauit, & escas,
quas apud se non inuenerat, ei copiosè
auxit. Nam dum panis frustulum liben-

Abulensis.

ter Prophetæ offerret, perennantem fari-
nz fontem domi paratum inuenit, lu-
croso pietatis fœnore.

Hinc est, quod Salomon hominem mi-
sericordem miris modis efferat Prou. 20.
Multi homines misericordes vocantur, virum autem
fidelem qui inueniet. LXX. autem legunt: Ma-
gnus homo, & pretiosus vir misericors; hominem
autem fidelem opus est inuenire. Quem locum
S. Chrysosth. hom. 4. in epist. ad Philip-
pen. ita elucidat: Magnum quid est homo,
propter quid? & pretiosus inquit, vir misericors:
istud enim est homo misericors: imò misereri est
Deum esse. Vides quanta sit misericordia Dei po-
tentia? illa omnia fecit, illa mundum operata est,
illa Angelos fecit propter solam bonitatem. Propte-
rea & gehennam minatus est, ut regnum conse-
quatur: regnum verò consequimur per misericor-
diam. Quam ratione cum solus esset, tot & tan-
ta fecit? an non propter bonitatem? an non pro-
pter benignitatem? Ecce solius misericor-
diæ opus est, & cælestis regni beatitudo,
& peracerba gehennalis incendij minæ:
minatur enim Deus gehennam, sed ut
regnum cælestis consequamur. Nec im-
merito S. Chrysosth. dicit: imò misereri, est
Deum esse. Quod perinde est, ac si dice-
ret: Deo, ac diuinitati proprium elogium
esse, seipsum communicare, benefacere,
& miserorum misereri: aded, ut hæc eius
videatur propria indoles, & natura, utq;
Deus videatur esse Deus per beneficen-
tiam, & misericordiam. Quam qui be-
nefica imitatione æmulantur, quasi di-
uini fiunt, & velut dii quidam terrestres.
Hinc illud Gregorij Nazianzenij pronun-
tium: Deum esse calamitosi, Dei misericordi-
am imitando: nihil enim beneficentiæ diuini in
hominem cadit. Profecto Dei vicinus, imò
Deus quodammodo est homo miseri-
cors, & benefaciens.

Cuius rei euident argumentum no-
bis proponit sacra pagina Exodi 7. vbi
Dominus locutus est, ad Moysen: Ecce
constitutus te Deum Pharaonis. Quem locum
S. Hilarius ingeniosè versans, ita conclu-
dit: Sic Moyses Pharaoni Deum datus est, dum ti-
metur, dum oratur, dum punit, dum medetur: &
aliud est Deum dari, aliud esse, Deum esse. In Pha-
raonem enim Deum datus est, caterum non ei est &
natura, & nomen, ut Deus sit. Quocirca Moy-
ses non erat Deus, sed in Deum datus: &
Dei nomen gestabat, non præcisè quod
à Pharaone timeretur, sed quod Phara-
on illum supplex persæpe rogaret, ut plagas
auerteret. cuius petitioni citius Moyses
misericorditer annuebat, quin largio-
rem eius beneficentiam, & in miserando
liberalitatem, ac tranquillam pietatem,

Prou. 20.

S. Chrysosth.

Gregorius
Nazianzen.

Exodi 7.

S. Hilarius.

infida Pharaonis obstinatio exasperaret, A
aut à benefaciendo tantisper inhiheret.
Moyses Pharaoni Deum datus est, dum oratur, dum
medetur, ait S. Hilarius. Nihil enim tam
arduum, & vltra naturæ fastigium, à Moy-
se toties, malè offenso, Pharaon vnquam
expetijt, quod non confestim abundè
impetraverit. Nihil pariter vnquam
Moyses omisit, quod ad obstinatinatissi-
mi Pharaonis medelam conducere posse
videretur. Semper illi præstò adfuit,
tranquillè pacatus, largiter beneficus, &
solers curator. Imò quod magis stupen-
dum, superbi Pharaonis timor, & vanè
incussus tot plagis metus illexerat, ut ad
Moysen Pharaon confugeret, inopinatum
mox inuenturus patrociniū. Quia er-
go misericordia est de intrinsecis De i
bonis: est enim proprium eius attribu-
tum, ided non per alium, sed per se ma-
ximè de neglecta misericordia nobiscum
rationem inibi.

Hinc tremenda illa Christi commina-
tio, in magno illo ac formidinis plenissi-
mo iudicii die, in reprobos fulminabi-
tur: Discedite à me maledicti in ignem æternum,
qui parati estis diabolo, & Angelis eius. Quæ ver-
ba expendens S. Chrysosthomus hom. 5.
de Pœnitent. dicit: Vitæ tuæ Domine pro-
missiones, vitæ & expectatum regnum tuum, vitæ
iterum comminata gehenna, & id quidem bene al-
liciens, bene eum allicit regnum; terret verò uti-
liter gehenna. Moxq; subiicit: Minatur enim
gehennam Deus, non quod gehennam inducat, sed quod
à gehenna liberet. Alioqui si torquere vellet, non
iam ante minatus esset, quod firmi ac stabiles eui-
temus minas, pœnam minatur, & terret verbo, quod
minus opere torqueat. Et cuius obsecro ani-
mum non permoueant istæ minæ? tu-
ius cogitationem non permaturè vstula-
bit æternatura improbis gehenna? Bo-
nus profectò Dominus, qui timorem ge-
hennæ inducit, non quod gehennam in-
ducatur, sed quod à gehenna liberet: quasi
gehennæ meditatio altè cordi impressa,
sit liberatio à gehenna, ab illiusq; ardore
tutissimū asyllum. Gehennæ minister terret,
ut comminata gehenna meditatione de-
uorata, gehennæ voracitatem frustretur:
gehennæ terror nos concutit, ut aduer-
sus eam magis nos stabiliat, ac firmet.

Investigate iam diligentius genuinam
causam horrendæ illius reprobos in
perpetuos ignes ablegationis, fatebimi-
ni opinor esse peccata mortalia. Haud
abnuo: his enim per pœnitentiam non
expiatis æterna pœna debetur. Et ta-
men si ad ipsum Scripturæ Sacre fontem
recursum fecerimus, ipsam immisericor-

Immiseri-
cordia est
causa æter-
ne damna-
tionis.

diam, expressè damnationis æternæ cau-
sam ponè facillè comperiemus; Matth. 25.
Discedite à me maledicti in ignem æternum: esu-
riui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui,
& non dedistis mihi potum. Cum enim homo
immisericors maximè à Deo recedat, ut
potè à misericordia præstantissimo Dei
attributo alienus, non habet, quo Dei in
se fauorem prouocet, & æternam beati-
tudinem promereri possit. Vnde Salua-
nus lib. 4. ad Eccles. Cathol. elucidans
citatum scripturæ locum, avaræ garru-
liti illorum, qui diuitijs affluentes, im-
misericoriam colorant, quia Deus, qui
opulentiam dedit, minimè eget, ut ei re-
tribuat, ita respondet: Sed Deus inquis,
non eget retributione. Non eget enim iuxta po-
tentiam suam, non eget secundum maiestatem su-
am; sed eget secundum legem suam: & in seipso
quidem non eget, sed in multis eget: non querit
in se munificentiam, sed in suis querit. Et ideo non
eget quidem iuxta omnipotentiam, sed eget iuxta
misericordiam: non eget deitate pro semetipso, sed
eget pietate pro nobis. Quid enim dicit ad pios, &
largos dispensatores Deum? Venite benedicti Patri-
 mei, possidete regnum: esuriui enim, & dedistis mi-
hi manducare. Videte, cui debito oberra-
tus sit, quisquis à Deo diuitias accipit:
non quasi Dominus earum medullas ex-
sorbeat, sed velut fidelis dispensator eas
Christo Deo in pauperibus restituit. Hac
retributione Christus eget, qui ea lege
quibusdam largius diuitias concessit. Omnipotentia quidem, & maiestas Dei,
nulla re sibi indigent; diuina autem pie-
tas, & beneficentia, hac lege quosdam
ditaui, alijs egenè depauperatis, ut
quod in illis exundat, in istos effluat. Præ-
cepti (inquit Saluianus) ut pasceret te, id est,
dedit, unde pascat. Hoc præcepto à se Deus
indigentiam arceat; non in se, sed in suis:
non in potentia, & maiestate; sed in no-
stra egestate. Addit vlteriùs idem Au-
ctor: Solus cum esurientibus esurit Christus, solus
Deum sitientibus sitit. Et ideo, quantum ad piera-
tem illius, plusquam ceteri eget: omnis enim ege-
stus pro se tantum, & in se eget: solus tantum-
modo Christus est, qui in omnium pauperum vni-
uersitate mendicat.

Quis igitur pauperem contemnet, in
quo Deus latet, & quasi medicat. De quo
pulchrè Damascenus, super illa verba: S. Damasc.
Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mi-
hi fecistis. Matth. 25. in hunc modum scri-
bit: O quanta pauperis dignitas est! Dei velut
larua efficitur. Delinquit enim sub paupertate De-
us, ac pauper quidem est, qui supplicem manum
protendit: Deus autem est, qui accipit. Quem-
admodum enim larua vmbatilis, & no-
cturnum.

Saluianus.

Matth. 25.

L1

urnum phantasma, seu spectrum, spectatores terret; ita pauper à diuite visus, larua reputatur, quæ sibi horrorem incutit. Verùm sub hac paupertatis larua Deus latet. Quod propè considerans Deum timens Tobias moribundus filio suo tale legatum reliquit: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Nam qui ingrati dat, non tam indigentiam subleuat; quàm potius indigentem fatigat. Hilarem enim datorem diligit Deus, diligunt homines, & beneficentiam hilaritate cumulant. Siquidem eleemosyna à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Quod acutè Isidorus Pelusiota in Eusebio scribens, his verbis edisserit: *Patefactum ianquæ, ac questuum faciendorum rationibus, tu quidem hoc nomine rationes reddes; alijs autem opes aggeris, quibus quemadmodum & tibi plures cruciatus accumulas.* Quæ circa si tibi cordi est, & illos, & te ipsum igni eximere, multi te *Lazarus*, (id est pauperes) circumdant, in eos pecuniarum flammam excute: & cum his illis refrigerationem, ac solatium consequeris. Argutè dixit, pecuniarum flammam in pauperes excutiendam, quò gehennæ incendium simul excutias: quia teste Chrysologo serm. 42. & Loth hospitio excipiens Angelos, iudicium præuenit, sodomiticumque incendium inco-lumis euasit.

Duas itaq; rationes ostendi, quare ipsemet Christus Dominus, in terribili magni iudicii die, nobiscum rationes inibit, nimirum, ut reproborum hominum superbiam, auaritiam, fraudes, ac proximorum circumuentiones toti mundo patefaciat, ad maiorem eorum confusione, tum ut auarorum immisericordiam econdemnet, quam supra omnia vitia abominatur. Si ergo nobis cordi est, tantam austeri iudicis indignationem cupitare, pauperibus ac miseris gratos nos exhibeamus: quoniam misericordes nescit diuinus ignis exurere.

EODEM DIE CONCIO II.

Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.

Ostenditur bonum & fidelem seruum Dei ex duplici capite cognosci.

Summa laus est vocari seruum Dei propter quod & Doctor Gentium, non ali-

um sibi usurpare voluit titulum, ad Rom. 1. *Ad Rom. 1. v. 1. Paulus seruus Iesv Christi.* Mirantur interpretes Scripturæ Sacre, cur se Paulum nominauit, cum antea saulus diceretur, dualq; istius rei assignant rationes. Primam, ut se paruum ostenderet, tanquam minimum Apostolorum: quia cum antea Saulus à Saule, superbo Rege, & persecutore dictus fuerit; ideò sicut ille Dauidem, ita hic Ecclesiam persecutus est. Sic docet D. Augustinus, lib. de spiritu & litera cap. 7. serm. 42. in Psal. 71. ubi dicit: *Non inactantia aliqua, sed ex Saulo factus est Paulus, id est, ex superbo modicus, & quietus; quemadmodum Saulus inquietudo, & tentatio significatur.* Alteram, ut à consuetudine sanctorum non recederet, qui in virtutibus proficientes, mutato nomine sunt vocati, ut etiam ipso nomine essent noui. Sic Abraham mutauit nomen in Abraham, iu-bente ipsomet Domino Genes. 17. *Non ultra vocabitur nomen tuum Abram; sed appellaberis Abraham.* Similiter Ioannes & Iacobus vocati sunt filij tonitrui. Pariter quocumque paulus in gratia proficiens nomen sibi immutauit; diuino iussu, ut docet S. Chrysostomus homil. de conuersione Pauli: *ipsum inquit nomen non ab hominibus, sed à Deo impostum esse, ut olim Patriarchis Abrahamo, Iacobo. Deinde Petro, Iacobo, & Ioanni.* Neq; sanè caret mysterio, quòd nomen Sauli in Paulum diuina ordinatione commutatum sit: quia nomen Paulum idem significat, quòd mirabilis, siue electus; operum autem mirabilium fuisse effectorem, constat ex sacris literis; potissimum autem in vita & doctrina mirabilis extitit. Hic ergo tantus Doctor, non alio, nisi serui Dei titulo gloriari voluit. Et quidem teste S. Hieronymo, seruum se Christi nominauit, ut nos ad humilitatem alliceret, tanquam verus imitator eius, qui exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, & humiliavit seipsum factus obediens usque ad mortem. Et quoniam seruitus triplex est, naturalis, captiuationis, & emptitiæ ut docet Seneca lib. 3. de beneficijs, cap. 22. *Seruum inquit est, qui cum iure belli posset occidi, à victore seruatus est, vel certe domi natus: vel pretio emptus.* Ideò Apostolus hoc triplici titulo, seruum Iesv Christi se appellat, ut ostendat se corpore, animo, possessione, Iesv Christi non ministrum, ut perperam volunt Calvinistæ: is enim etiam temporaneus, & liber esse potest; sed perpetuum esse seruum, nullam libertatem agnoscendo, nisi quæ est in seruitute Christi. Proinde non in diem, aut annum, sed in perpetuum vitam

vitam suam Christo mancipando, iuxta illud: *Viuo inquit iam non ego; vivit verò in me Christus.* Et merito: quia seruitus Christi non debet esse temporanea, sed perpetua. Hinc dicebat Rex David: *O Domine; quia ego seruus tuus sum, & filius ancillæ tuæ.* Psal. 135. v. 16. Vbi se non modò seruum, sed etiam ancillæ filium appellauit, ut se non modò voluntate, sed etiam quasi naturâ seruum, seu vernaculum significaret. Quasi diceret, ut exponit S. Chrysostomus: *A multis retro seculis, à tempore maiorum meorum dictus sum tuæ seruituti.* Nam sicut Dei seruitus gloriosa est; ita tantò gloriosior, quanto antiquior, ac diuturnior. Vnde D. Paulus Auctore eodem S. Chrysostomo, hanc diuinæ seruitutis antiquitatem extollit in suo Timotheo 2. ad Timot. 1. v. 5. *aiens: Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habuit primum in auiâ tua Loide, & matre tua Lunice; virtus sum autem, quòd & in te.* Palam ostendens, nullam esse sinceriores, & gloriosiores Dei seruitutem, quàm quæ à maioribus tra-heretur. Præterea seruum Christi se appellauit D. Paulus, ut ostenderet, vnumquemq; nostrum triplici iure se ei seruire debere. In primis iure naturali, seu ex vi creationis: hæc enim est natura, & conditio creaturæ, ut ipsa sit seruitutis suæ præconium, facta ex nihilo, & Deo non conseruante in nihilum reditura. Nam primus Dei cultus est Deum credere. Deinde reddere illi maiestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla maiestas est, & scire illum esse, qui præsidet mundo. Secundo, iure captiuitatis: quia cum per originale peccatum promeruerimus mortem æternam, ab illo seruati sumus. Tertiò, iure emptionis: quia empti, & redempti sumus Christi sanguine 2. ad Corint. 5. *Pro omnibus mortuus est Christus; ut qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Seruum igitur Iesv Christi se nominauit Paulus, hoc sanè mysterio, ut nobilissimo populo nobilissimum titulum proponeret, ne Romanorum fastus ex contemptibili Doctore, in doctrinæ contemptum deueniret; sed potius ex prædicatoris dignitate, dignitatem prædicationis veneretur. Audite D. Chrysostomum homil. 2. ad Ephes. Paulus inquit, cum scriberet vbi ad eò magnæ, orbis videlicet dominium gerenti, & de magnis dignitatibus glorianti, ac superbienti; tanquam quòd ad illius dignitatem responderet: imò quòd multò esset maius, incomparabiliter & consularum

excederet, & regnum, & orbis principatum, hoc posuit, nempe Paulus seruus Iesv Christi. Quasi ex tituli huius splendore, illa vana Romanorum iactantia deprimeretur. Sic & D. Iacobus suam epistolam exorsus est: *Iacobus Dei & Domini nostri Iesv Christi seruus.* Iacobi 1. v. 1. ab hoc titulo suam maximam dignitatem inculcasset. In quem locum Dydimus ita discursit: *Sicut mortales gloriam humanam appetentes, in suis conscriptionibus dignitates, quas putant habere, præponunt; ita sancti viri in epistolis, quas scribunt ad Ecclesias, principaliter proferunt, se seruos esse, Domini nostri Iesv Christi: æstimantes hanc appellationem supra regna totius mundi consistere.* Et profectò, quòd hominem nihil magis cohonestare, ac dignificare possit, quàm Dei seruitus, vel ex ipso Iosue, populi Dei fortissimo Duce, tot populorum expugnatore facile conijcere possumus. Qui postquam vitâ functus est, non laudatur ex eo, quòd mortem iphus funus honorificum, & parentatio prorsus regia subsecuta sit. Non laudatur hinc, quòd in finibus possessionis suæ in Thampathsa-te, scilicet in monte Ephraim sita, mansolam eo sumptu, eo populi conuentu, & planctu, quò magnum virum, & illustrem Imperatorem fieri, ac parentare decebat, erectum ei fuerit. Non laudatur hinc, quòd dum Iosue corpus telluri mandaretur, pars illa terre, in qua sepultus erat, *Gais* dicta, quòd tremere & commoueri significat, insolitis concussa motibus tremuerit, tremoribusq; agitata exilierit, ut referunt Rabbinii in libro, qui *series mundi* inscribitur. Non laudatur hinc, quòd Israëlita supra Iosue monumentum, solis simulachrum locauerint; ad æternandam memorabilis solis stationis memoriam, ut multi opinantur. Non demùm laudatur hinc, quòd illi gladij Saxej, quibus Iordane transmissio, populus circumcisis est, vna cum cadaueris ipsius humati fuerint, ut censent LXX. interpretes, referente Masio: sed hæc maxime clausulâ nobilissimi viri excessus de hac vita ornatur, quòd ob summam diuinæ legis obseruantiam, exactissimamq; obedientiam, seruus Domini appelletur, Iosue 24. v. 27. *Et post hæc mortuus est Iosue filius Nun, seruus Domini, centum & decem annorum.* Super quem locum Masius dicit: *Non potuit narratio excessus sanctissimi Imperatoris præclarioris elogio concludi, quàm ut seruus Iehouæ, hoc est Domini Dei ille vocaretur.* Additur insuper exactissima morientis ætas, centum & decem annorum: quia licet vitæ longitudo, non sit dierum spatij, aut inter.

Isidorus Pe-
lusiota.

8. Augusti
Genes. 17.

Psal. 135.

2. Chrysost.

2. ad Ti-
moth. 1.

Homo tri-
plici iure
Deo serui-
re debet.

8. Chrysost.

Paulus fuit
mirabili-
um operum
effector.

Seruitus ali-
a est natu-
ralis, alia
captiuitatis,
aliam em-
ptitiæ.

Iacobi 1.

Dydimus.

Supra Iosue
monumen-
tum curso-
ris simula-
chrum po-
situm fuerit.

Iosue 24.

interuallis; sed pijs actionibus æstima-
da, censendaq; non tamen inficiari pos-
sumus, longæuum vitæ spatium, purissi-
mæ vitæ, immaculatæq; actionis, diuini-
tatis sæpè sæpius concedi præmium. Vt
hinc constet, seruum Dei Iosue, ita per-
egregia facinora, heroicæq; virtutes vi-
tam suam transgessisse, vt nec momenta
horarum perdidit, aut prodegerit. In-
uestigabimus igitur hodiè, veluti in Ly-
dio lapide, vnde possit cognosci seruus
bonus, & fidelis Dei.

Duas principales probationes tra-
dunt sancti Patres, ex quibus possit col-
ligi aliquem, esse bonum, & fidelem ser-
uum Dei. In primis, dum quispiam ita se
totum Deo ad obsequia mancipat, vt
prorsus ab omni avaritia immunis sit,
nec quidquam ab hominibus pro spiri-
tuali labore, & ministerio accipere velit.
Quod Christus Dominus pulchrè expres-
sit, Matth. 10. v. 7. *Euntes autem predicate*
dicentes, quia appropinquauit regnum celorum. in-
firmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate,
demones eijcite, gratis accepistis, gratis date. Qui-
bus vltimis verbis, non solum Christus
Apostolis inhiuit, ne spiritualia vende-
rent, sedne etiam gratuita, ac dono da-
ta acciperent, vt sic prorsus omnino, to-
taliter avaritiæ vitium præcluderet.

Hinc Eliseus 4. Reg. 5. cum ei Naaman
Syrus mundatus à lepra munera pretio-
sa offerret, aicens: *obsecro itaq; vt accipias be-*
nedictionem à seruo tuo, nullo modo adduci
potuit, vt ea acciperet; imò respondit:
Viuat Dominus, ante quem sto, quia non accipiam.
At verò Giezi, quia ea extorsit à Prin-
cipe, illicò leprâ infectus est, maledicen-
te eum Propheta: ibidem v. 27. *Sed & le-*
pra Naaman adheret tibi, & semini tuo vsq; in
sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus, quasi
nius. Cuius rei tres allegat rationes Ian-
senius. *Primam*, quia ait, non conuenie-
bat etiam gratuita munera accipere, ne
pietas verteretur in quæstum, & quod in-
stitutum erat ad gloriam Dei, & salutem
fidelium, fieret occasio faciendæ avari-
tiæ. *Alteram*, ne gratia Dei vilesceret, dum
ex recompensatione munerum aliqua-
liter homines se satisfacere crederent.
Tertiam, vt ex contemptu munerum ho-
mines magis prouocarentur ad admi-
ratione seruorum Dei, & ad Deum glorifi-
candum, atq; ad acceptandam doctrinam.
Quoniam, vt citatus Iansenius dicit: *Ni-*
hil efficacius pertrahit homines, quam si viderint
Doctores, nil præter auditorum querere salutem.
Equidem magna, profunda, spiritualis
doctrina, ac personis spiritualibus Deo

Giezi tri-
plici de cau-
sa lepra
perculsus.

Iansenius.

A dicatis summè necessaria, ne ex defectu
illius, & ipsi se perdant, & in animabus
fidelium sibi conceditis, omnino nullum
lucrum faciant.

Non audeo quidem affirmare, pecca-
re eum, qui munera gratuito oblata ac-
cipit, dummodò non adsit intentio oc-
cultæ ministrandi propter illa; nihilomi-
nùs tamen firmiter asseuero, tractu tem-
poris ex facilitate accipiendi; ex gustu
munerum, ex propensione naturæ infe-
ctæ latenter ita intentionem corrumpi,
vt sacrorum munerum administratio,
potius sit instrumentum avaritiæ, quàm
animarum medicina. Hinc veri Dei ser-
ui ita id impressum animo suo habent,
vt omninò à muneribus sibi præcaueant.
malentes etiam mori, quàm ea admit-
tere. Miserat suum Prophetam Deus ad
impium, & sacrilegum Regem Ierobo-
am, qui in nomine Domini ei propheta-
ret imminetia horrenda Dei iudicia.
Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in
Bethel, Ieroboam stante super altare, & ihu ia-
ciente. 3. Reg. v. 1. Videamus, quid sibi
in mandatis iste Propheta à Domino
commissum habuit, nimirum, vt non co-
mederet panem, nec biberet aquam, &
ne reuerteretur per viam, per quam ve-
nerat. Ibidem v. 9. *Non comedas panem, neq;*
bibes aquam, nec reuerteris per viam, quâ veni-
sti. Si considerauerimus, quantum distat
Bethel ab Hierusalem, siue à terra Iuda,
protectò obstupefcemus tam rigidum
Dei mandatum. Nam, vt censet Abulen-
sis in hunc locum, quæst. 23. Bethel erat
in extrema parte terræ Benjamin, in la-
tere Aquilonari: ita vt qui è terra egre-
diebatur Iuda, rotam terram Benjamin
excurrere debuerit, donec tandem per-
ueniret in Bethel. Cur ergo Deus Pro-
pheta ita rigidè interdixit vsum panis,
& aquæ? Inter cæteras causas hanc al-
legat Iansenius: quia ibi miracula patra-
tus erat, non solum quæ timorem in-
citerent, qualis fuit scissio altaris, quæ
facta est exclamante Propheta, Ibidem
v. 7. *Altare quoddam scissum est, & effusus est cinis de*
altari, iuxta signum, quod prædixerat vir Dei in
sermone Domini. Sed etiam quæ benefici-
um afferrent, cuiusmodi fuit restitutio
manus aridæ Regis. Nam iubente Rege,
vt Propheta sanctus apprehenderetur:
Statim exaruit manus eius, quam extenderat con-
tra eum, nec valuit eam contrahere ad se. Vnde
statim Rex ad ipsum: *Deprecare faciem Do-*
mini Dei tui, vt restituatur manus mea mihi, quo-
orante, statim reuersa est, & facta est, sicut prius.

3. Regum.

Obstupefcie Theodoretus, quod Iero-
boam

Munera ac-
cipere pe-
riculosum
est.

boam non fuerit admiratus altaris scis-
sionem, nec ex illa quidquam comotus;
sed solum ex manu arida. Et quidem ait,
quod accidit altari, eum non obstupefcie, sed id,
quod manui, valdè anxio, & cum esset valdè stul-
tus, supplex rogauit Prophetam, vt à Deo peteret
non sceleris remissionem, sed manus curationem. In
quo deploratam peccatorum conditionem
adumbratam, & ad viuum expressam vi-
deo, qui duntaxat malum corporis, non
animi timent. Cum ergo Deo iubente,
tantum ibi miraculum Propheta opera-
tus esset, merito etiam necessaria illi De-
us prohibuit, vt tantò efficacius, ac stren-
uè suum exerceret officium, omne præ-
cludens etiam necessariorum desiderium.
Vnde cum illum Rex ad suum palatium
inuitaret. *Veni mecum domum, vt prandeat, &*
dabo tibi munera, ita respondit: Si dederis mi-
hi mediam partem domus tue, non veniam tecum,
nec comedam panem, nec bibam aquam in loco
istò: sic enim mandatum est mihi in sermone Do-
mini præcipiente, non comedas panem, neq; bibas
aquam, nec reuerteris per viam, quâ venisti. En
præceptum diuinum solum Propheta da-
tum fuit, ne comederet, & biberet, nullà
de muneribus facta mentione, ita, vt A-
bulensis quæst. 7. merito reputet, potu-
isse ea Prophetam accipere, cur ergo
non accepit? Respondet idem Abulensis,
ne approbaret ipsum dantem. Rectè sanè: cum
enim Rex summus idololatra esset, cum eo
communicare haud licitum erat. Verùm
ego censeo, Prophetam munera non ac-
cepisse, quia erat vir Dei, vir sanctus,
ideoq; videns necessaria sibi prohibita
fuisse, noluit etiam superflua accipere,
quamuis posset.

Audite hæc mundi Principes, audite
collatores beneficiorum spiritualium, au-
dite penes quos Ecclesiæ regimen, au-
dite in vniuersum omnes, simoniacè ali-
quid accipere, à Deo prohibitum est: sa-
cras functiones diuendere, peccatum:
spiritualia venalia facere, vt Abbatis,
beneficia Ecclesiastica, sacrilegum nefas,
& ideo seuerè interdictum. Quippè ho-
mo simoniacus cum re sacra Spiritum
Sanctum prodit, enundatur, cauponat-
ur. Propter quod enormia populi He-
braei flagitia, eidem exprobrans Deus,
ita loquitur Michæ 3. v. 11. *Principes eius*
muneribus indicabant, & sacerdotes eius mercede
docebant, & Propheta eius in pecunia diuinabant.
Sacrilegam ostendens sacerdotis doctri-
nam, quæ mercede conducebatur; miseram
Propheta diuinationem, quæ pecunijs
comparatur. Pulchrè Hildebertus Turo-
nen, citata Michæ verba in hunc mo-
do

Hildebertus
Thronen.

dum exponit: Atalanta secundum Poë-
tam benè currebat, quæ cum declinaret
ad aurum Hilpomenis, victa succubuit.
Legimus plures etiam perfectos, hac in-
fectos amurcæ, & conuersam esse in diui-
nationem multorum prophetiam Pro-
phetarum. De eis enim sic Michæas ait:
Sacerdotes Ierusalem in mercede docebant, & Pro-
pheta eius in pecunia diuinabant. Pergitq; vl-
terius: *Quanta ergo sit pestis cupiditas, quæ vir-*
tutis abiectio, nec etiam tardiores credimus igno-
rare. Turpe nimis Christum Dei (sacerdotem intel-
ligit) hoc inquinari atramento, quo prophetia in
diuinatione degenerat, exmanescit interior spiritus
vnctio, mysticum legum obscuratur intellectus, aufer-
tur Evangelicæ sapor doctrinæ. Turpe inquam ni-
mus animam Domino similem, huic idolo subterni,
hu hominem amittere maleficijs, quibus etiam sa-
piendum oculi fascinantur.

Et certè quantum displiceat homo
simoniacus Deo, facilè est conijcere vel
ex vnicò Christi opere. Propè iam erat
pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ie-
rosolymam: & inuenit vendentes in tem-
plo, boues, & oves, & columbas, & nu-
mularios sedentes. Cumq; fecisset quasi
flagellum de funiculis, eiecit omnes de
templo; his verò, qui columbas vende-
bant, dixit: *Auferse ista hinc, & nolite facere*
domum Patris mei, domum negotiationis. Consi-
deremus diligenter, quare Christus non
nisi ad eos, qui columbas habebant ven-
tales, sermonem suum direxit? Num-
certè horum peccatum enormius erat?
quàm eorum, qui oves vendebant, & bo-
ues? cur ergo in hos duntaxat verbò-
rum fulmina vibrauit? Respondet S. Isi-
dorus ad hanc dubitationem pro sui in-
genij acumine: *Nolite facere domum meam*
domum negotiationis, ad eos, qui columbas vende-
bant, Dominus dixit; sacerdotes, qui spiritum San-
cti dona vendebant, significans. Quandoquidem in
columba species spiritus sanctus apparuit, eos,
qui ex Deo cauponum ritu quæstum captant, in-
ferens. Non mirum proinde est, quòd ali-
js negotiatoribus, & rerum venalium di-
strahentibus omisiss. in eos seuerius ani-
maduertit, qui columbas vendebant, per
quos designantur sacerdotes, qui sacra-
furacitate, ex Deo cauponum ritu quæstum ca-
prant. Non pudet his temporibus sacer-
dotes, diuina sordidè cauponari. Non pu-
det collatores spiritualium beneficio-
rum muneribus in partem suam trahe-
re, & tacitò chyrographo ad non repe-
tendas ab iisdem decimas sese obligare.
Non pudet Antistitibus aliquot annorum
famulitium impendere, non mercedis
alicuius

Christus de
templo eis-
cit venden-
tes, id est
simoniacos

S. Isidorus.

Beneficia
Ecclesiasti-
ca non sunt
simoniacè
querendas

alicuius titulo, sed solius promotionis ad A beneficia Ecclesiastica spe, & intentione; cum tamen vera simonia non tantum à manu, & lingua; verum etiam à pede non raro oriatur. Iamque manifestè celestium negotiationem cum terrenis commiscemus, ignari illius, quod S. Idorus ad quempiam, qui sacerdotium pecunijs emerat, scribit lib. 1. epist. 111. Profano modo sacerdotium accepisti, rem celestem pecuniâ suffuratum. Terrena quidem bona quantumvis aliena sint, oblato iusto pretio possumus mercari, & facere nostram emptionis commercio: sed celestia bona vsq; adeo gratis possidenda sunt, ut eadem oblato pretio suffureris.

Munera magis facer-
dotoribus,
quam secu-
laribus al-
licita.

Sed nemo forsitan inficias ibit, simoniace nihil penitus accipiendum esse; at verò ob gratitudinem quidpiam oblatum, præsertim post factum, multi censent, licitum esse accipere. Non abnuo tantoperè secularibus id licitum esse; attamen periculosum; nequaquam tamen Dei seruis licere, nisi forsitan mortem subire velint. Ad quod asserendum mouet exemplo illius Prophetæ missi ad impium Regem Ieroboam, qui ipsi eius impietatem exprobraret, ut superius innui. Feliciter ille munus sibi à Deo commissum expedierat, cumque Regem sacrificiis munus agentem vidisset, durè reprehendit. Et iam viam carperat, ut rediret ad propria. Et ecce vaferrimus senex idolorum phanaticus festinauit, celeriter, ut redeuntem Prophetam iterum in ciuitatem induceret. Abijt post virum Dei, & inuenit eum sedentem post terribilissimum.

1. Reg. 22.

Quo viso blandè eum allocutus est. Tunc es vir Dei, qui venisti de Iuda? respondit ille: Ego sum: dixitq; ad eum: veni mecum domum, ut comedas panem. Vocatus vir Dei renuit, seq; præcepto Numinis prohibitum allegauit: Non possum reuerti, neq; venire tecum, nec comedam panem, neq; bibam aquam in loco isto: quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini dicens. Non comedas panem, & non bibes aquam ibi. Insticit fortius vaferrimus senex, contrariam se visionem habere mentitus, seq; ostentauit Prophetam, ut adimpleret fallacem. De sanctitatis vocabulo captiosas veritati struxit insidias, & de munere religiosè religioni concinnauit fallacias. Et ego ait, Prophetam sum simulu, & Angelus locutus est mihi in sermone dicens: Reducam te in domum tuam. Et ecce modico elapso tempore, subsecuta est prædicta poena: vix enim iter aggressus est, cum de repente rugientis feræ vnguibus perpetrata esset vindicta: Inuenit eum leo in via, & occidit.

Mirantur vehementer Doctores sancti, quid causæ? si enim Propheta iste mandatum Domini temerasset, meritò leonis ferociam incurrisset; verum cur adeo graue sustinuerit supplicium, qui adductus ab alio, & terè coactus ad speciem, non est præuicatus mandatum? si ipse suoapte ingenio cibum expetisset, dignus profecto iudicaretur; at verò adductus, semelque & iterum rogatus, non videbatur indignus venia. Cur ergo leonis passus est ferociam, qui nisi deceptus, nisi fallaciter persuasus, nisi importunè adductus, nullatenus temerasset obedientiam. Maxime verò cum legamus in sacris literis Daniele captiuis Satraparum dolis delatum ad Regem, & leonibus deuorandum traditum, inter leones degisse secum, qui inter inuidos degebat periculosus, teste ipsomet, Daniel. 6. v. 12. Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi. Iste verò alter Prophetes in leonem incidit, qui inter brachia elisit arctatum, arcteq; necauit constrictum. Quare obsecro Prophetam sanctus adeo suos feræ passus est aduultus, cum Daniel exantos, rapacesq; non tulerit vngues? Quippe vterq; verè Prophetes, & vterq; iustus? Varias hic Doctores allegant causas. Alij hoc refundunt in desidiu illius Prophetæ, inter actiones vtriusq; hoc discrimen assignantes, quia Daniel Dei sui supplex inuentus, & leonibus orans traditus fuit: quia Daniel coluit ieiunium, & aridum leonibus obiecit corpus; & ideo suos ferarum rictus conclusit, leoninosq; vngues frangauit. Ita Zeno Veronen. serm. de timore. Iustitiam inquit percolit sine fine sermone, ne quid præter Deum, quem diligit, timeat. Deniq; huius suffragio Daniel populu terribilem inermis draconem necat: leonibus obiectum in periculo prander, qui solet extra periculum ieiunare. Oratio itaq; sic excoluit Danielis animum, ut ferinos motus compesceret. Daniel cibo abstinent, & offulam obijciens leoni, eum compescuit. At verò vir à Deo missus, dum tantisper deuiauit, dum ieiunium incuriosus remitteret, à leone, occurrente interfecus est. Prædebat Prophetes, ut viueret recreatus, & de ipso vitæ subsidio iacuit occisus. Desidia igitur, & cibi appetentia fuit Prophetæ causa mortis.

Alij censent ideo in via à leone fuisse interemptum Prophetam, quia in via deliquit, & ideo etiam in via poenam cui lugere expediebat: sanctus enim iam munere

Daniel. 6.

Zeno Veronen.

munere domum reuertebatur, sed pessimus senex fatidicorū Antistes maturauit gressum, ut dehonestaret veridicum: in via illi persuasit, ut reuersus aliquid edulij accepisset. Annuit incautus vir Dei, & famis suffragio fidem præstitit fatidico. Reduxit secum: comedit ergo panem in domo eius, & bibit aquam. Quid tunc? nondum angusto satis finito prandio, idem senex licet inuitus Deo tamen urgente, pronuntiavit mortis sententiam: Non inferretur cadaver in sepulchrum Patrum tuorum. Vera dixit, cum rigidam denuntiaret vindictam; falsa quando angustam inuitauit ad mensam. Perpendite, quid subsecutum, dicit sacer textus: inuenit eum leo in via, & occidit. At cur non in ciuitate, sed in via tulit supplicium? nonne sufficiebat, si antequam de ciuitate illa egressus esset, ferro occubisset occisus, & alieno sepulchro delituisse tumultus. Cur igitur in via? neq; enim credendum est, vel supplicium loci vacasse mysterio, vbi omnia arcano disponebantur consilio. Existimo hanc esse causam, ut quoniam in via nimis credulitatis perpetravit delictum: in via deliquit, in via etiam interfectus iaceret. Dicit S. Chrysostomus in Plal. 3. Peccauit Propheta, & leo in via inuentum morte affecit. In via à pessimo senex, & falso Propheta, inuentus est; in via quoq; à leone interfectus iacuit, ut ibi solueret reatum, vbi perpetrauerat delictum, facileq; omnibus constaret, eo sepe loco decerni poenam sceleris, quo perpetrata fuisse constiterit culpam. Quemadmodum è contrario plerumq; euenit, iustos eodem in loco, virtutis digna accipere præmia, vbi pro virtute miranda patrarent opera.

1. Chrysost.

Propheta à leone in via occisus quia plus homini, quam Deo credidit.

Verum, indubitata sententia est, hunc Prophetam ideo à leone in via interfectum esse, quia plus homini, quam Deo credidit. Et ideo dicit Theodoretus qu. 42. Dignissime sustinuit multam, quia licet adductus contrariam Domino tenuit viam. Quod comprobat addens verba sequentia: Non enim oportebat eum, qui vocem audierat diuinam, credere homini dicenti contrarium; sed expectare, ut qui iusserat, solueret, quod iusserat fieri. Annuit huic sententiæ S. Gregorius apud Glossam inquit: Bene ore eius sententiam mortis accepit, cuius reductione à vitæ præcepto deuiauit, ut inde panem veraciter sumeret vnde culpam negligenter admisisset. Ecce habetis omnimodam gratitudinem, & venditionem superfluam in rebus spiritualibus à Domino Deo prohibitam. Quid autem humana vox personat, audite. Dicit, non

esse vetitum, dummodò non sit intentio qualibet libenter accipere, quamuis non necessaria, ut sunt hummi, munera, talenta. Non abnuo non esse peccatum saltem mortale; quemadmodum nec fuit illud Prophetæ sancti ob ignorantiam, & credulitatem; quia tamen Prophetes ob solùm veniale peccatum occisus est à leone, eo quod magis hominis voci, quam Dei crediderit, verendum est, ne in anima quotidie moriantur, qui similia perpetrare audent.

Christus igitur præcepit Apostolis, gratis omnia facere, sine vlla spe munusculi accipiendorum, ut ostenderet hominem etiam cum peccato miracula operari posse: cum enim virtus patratuæ miraculorum, non supponat gratiam iustificantem, sed solùm fidem, ideo sanctus, & bonus Dominus, propriam prædicatorum suorum, quos mittebat, sanctitatem curans, ne dum alijs prædicassent, illi ipsi reprobi efficerentur, seriò admonuit, ut sancta sanctè administrarent, respuendo omnia, nihil de mundo accipiendo. Prohibuit ergo simoniam Dominus, ex his rationibus, ut testatur Abulensis quæst. 6. in primis, quia non potest res spiritualis iusto pretio vendi pro re temporali. Deinde, quia per hoc Dei donum contemnitur, dum minus æstimatur, quam valeat. Tertio, quia fit iniuriæ Spiritui Sancto, dum vendimus, quæ ipsius sunt, & quorum ipse est Dominus, non nos. Tandem, quia si bona spiritualia venderentur, iam eo ipso desinerent esse dona Dei, quoniam Deus bonis nostris non eget.

Novit hoc perbellè D. Nicolaus, ideoque ab infantia Deo addictus, non quærebatur, sed fugiebat potius beneficia: non simoniace quærebat ascensus, sed miraculose in Antistitem assumptus, nihil penitus de episcopali dignitate cogitans, nisi summo mane ad ianuam Ecclesiæ orans deprehenderetur, propter quod Deus in illo mirabilis apparuit, iuxta illud Plal. 67. Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem, & fortitudinē plebi suæ. Quomodo autem Deus non tantum in maiestate sua; verum etiam in sanctis suis sit mirabilis, respondet S. Bernardus epist. 23. ita loquens: Laudarem vos, & iure laudarem, si non me renocaret illa sententia. Neminē laudaueru in vita sua. Siquidem rem laude dignam egistis, sed ei laus adscribenda est, à quo accepistis & velle, & perficere, quod merito laudaretur. Deum ergo per vos, & in vobis glorificamus; qui tamen in vobis ad hoc voluit glorificari, ut & vos redderet.

Peccator potest miracula patrare.

Plal. 67.

S. Bernard.

vos redderet gloriosos. Moxq; vterius subijcit sequentia verba, summa admiratione digna: *Qui neminem cum sit mirabilis in maiestate sua, etiam in sanctis suis gloriosus apparere dignatur, ne solus habeat gloriam: ipse nempe licet sibi sufficiens ad omnem magnificentiam; querit tamen gloriam in sanctis, non ut augeat sibi, sed ut suis communicetur.* Deus igitur non appetens gloriæ, gloriam ab hominibus appetit, sed mirè gloriosus in maiestate sua, gloriosè mirabilis est in sanctis suis; laudem enim & gloriam, quam hominibus ambit, non sibi soli usurpat, quasi hoc e-logium hominibus inuideat. Sed eam in homines regerit largior laudis munera: quoniam ad hoc in hominibus voluit glorificari, ut homines redderet gloriosos.

Alterum signum, ex quo indubitè colligitur, aliquem esse verum Dei servum, est, quando ab hominibus odio habetur, siquidem non solum procurat virtutes plantare, sed etiam vitia destrucere; non solum verum Deum in cordibus gignere, sed etiam expellere diabolum. At verò hypocritarum hominum è contra signum est, quando ab hominibus amantur: quia simul persuadent Deum, & mundum; regulas Divinas & humanas; Dagon & Dei Arcam, nescio quibus doctrinis relaxatis iniquis & ad humanum saporem accommodatis.

Tales non sunt boni, & fideles servi Dei, quia brutis ventris affectibus serviunt aduersus Deum, inter proximos perpetua dissidia excitantes, à quibus summopere cauendum esse, præcipit S. Paulus ad Rom. 16. *Roga autem vos fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones, & offendiola, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis.* Huiusmodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri. Quippe semper coniunctum est, ut qui ventri seruiunt, dissidia faciant, & rebelliones aduersus veritatem. Ut meritò S. Chrysostomus hom. 31. in hunc locum, exclamet, *Vnde dissidia: ab eo, quod ventri, alijsq; affectibus seruiunt.* Ventrem unicà esse causam agnoscens dissidiorum, quæ excitantur aduersus veritatem, & Deum. Hinc Genes. 3. ubi prima rebellio contra Deum mota est, dixit serpens ad mulierem: *Nequaquam morte moriemini: sed enim Deus, quod in quocunq; die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii.* Multa fuerunt animalia condita à Deo; & tamen solus serpens inuentus est, cuius lingua demon vteretur aduersus Deum. Non aliam puto ob causam, nisi quia solus serpens supra ven-

Ad Rom. 16

Vetri seruientes pacem non amant.

tre graditur, reptatq; ad ea, quæ sunt ventris; ideoq; linguam dedit satanæ, quæ confurgeret aduersus Deum, & veritatem. Dicit S. Basiliius Seleuc. orat. 2. *Serpens hominis erat subiectus arbitrio: sic enim factum est, ut linguam diabolo commodaret ad inuadendam confusionem.* Vbi inter hominis subditos, ponit serpentem, qui solus supra ventrem graditur, qui brutescendum, terrenorumq; hominū præferebat exemplar, & fuit, qui linguam diabolo commodauit, ad rebellionem aduersus Deum moliendam. Credite mihi, non ita aduersus Deum præsto est leonina feritas.

Sicut brutescens cura ventris: nam ubi hæc adest, ibi & dissidia, & contentiones contra Deum facillè excitantur. O miseros homines, qui ventri seruiunt, qui brutescentibus cupidatibus indulgent, qui toti inhiant terrenis; quàm facillè aduersus Deum insurgunt. Sed, dicit scriptura Exodi 32. *populus manducare, & bibere & surrexerunt ludere.* Caietanus legit: *Surrexerunt ad illudendum.* Clemens Alexandrinus vertit: *Saturati surrexerunt ludere.* Quia ergo ita bestialiter ventri indulgebant, ut nihil supra bestias in cibo meditarentur, ideo aduersus Deum, & Moysen insurgunt. Ait citatus Auctor lib. 1. Prolog. cap. 11. *Saturati ergo surrexerunt ludere.* Saturati autem gratè est, quasi dicat, *feno repleti, nempe à ratione alienam alimentis plenitudinem, hoc est, feni repletionem, non autem cibum dixerit.* Quoniam autem absq; ratione saturati, absq; ratione ludebant. Et tamen res stupenda, quod licet nihil rationale, nihil menti humanæ consonum in appetendis illis, sumendisq; cogitarent, Deus tamen eos patienter tolerauerit; quemadmodum etiam nunc homines impios, quorum Deus venter est, tolerat, quasi peccata illorum enormissima non videns, ut meritò exclamet Propheta: *Domine, quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui iniqui agunt.* Ad hanc difficultatem ut respondeam.

Sciendum est, quidquid Deus creauit, tum supernè, tum infernè, siue cælum, siue terram, siue bona spiritualia, siue temporalia, omnia substantiam Dei esse, quam in filios distribuere statuit, sed cum hac differentia, ut cum alia sit substantia, quæ dicitur hereditas Dei, estq; veluti maioratus eius, & hanc solis filiis communicat. Alia verò substantia sit bonorum liberorum, quæ non sunt bona maioratus, & hæc dare potest, cui vult, illaq; alienare à se, & veluti aliena habere. Regnum itaq; cælorum, & bona quæ in illo

S. Basiliius.

Exodi 32. Caietanus.

Clemens Alexandr.

Bona Dei duplicia sunt.

in illo sunt, bona maioratus dicuntur. A Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret. Si muneribus & beatitudo hereditas Dei. Ita eam appellat D. Paulus ad Ephes. 1. v. 18. ita scribens: *Non cesso gratias agere pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis, in agnitione eius, illuminans oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis.* Ergo iuxta D. Paulum, hereditas Dei beatitudo est; cætera verò bona extra beatitudinem, veluti bona huius vitæ, quamuis sint bona Dei, non tamen sunt bona maioratus vinculata filiis tantum, & heredibus; sed bona libera: & ideo paterfamilias alienare ea, & dare cui libet potest, licet sit extraneus, & non futurus heres, licet peccator, & non Dei amicus: quoniam bona libera sunt, & ideo vnicuiq; liberè dabilia. Propter quod bona ista, vocantur sinistra, non dextra. Sic illa appellat D. Augustinus in Psal. 43. ubi explicans illa verba: *Quorum filij sicut nouellæ plantationes,* ita dicit: *Bona sunt, sed sinistra, quid est sinistra? mortalia, temporalia, temporalia, nolo illa diffugas, sed neq; dextra esse putes.* Vnde illis, qui hereditatem salutis expectare nolunt, dat Deus de terrena substantia, quæ sinistra est, partem suam; filijs verò, qui hinc nihil querunt, sed in altera vita hereditatem appetunt, reseruat ibi portionem substantiæ, quæ est dextra. Proinde malis dat de substantia sua Deus, etiam si mali sint, verum non de illa, quæ est maioratus, quæ in bonis liberis consistit; & ideo his amplius postea non competit ius ad hereditatem maioratus, quoniam acceperunt in bonis liberis partem suam, in bonis nimirum huius vitæ, quæ non sunt bona perpetua, non stabilia, non certa, non in æternum duratura.

Videant ergo, qui hinc bona accipiunt libera, an in altera vita etiam accepturi sint: quoniam sacer textus dicit: *Domus impiorum delebitur, tabernacula iustorum germinabunt.* In quem locum S. Hieronymus ita discurret: *Domus in mansione, tabernaculum prius in itinere, Domus igitur impiorum delebitur, quia habitationem vitæ præsentis, in qua semper viuere desiderabant, perdunt in morte reprobi, & hoc, quod non prouidebant, exilium perpetuæ damnationis habebunt. Tabernacula autem iustorum germinabunt, quia præsens eorum conuersatio, in qua incolæ sunt apud Deum, & peregrini, crescentibus sine cessatione meritis, ad fructum vitz suauissimum, patriæ cælestis perueniunt.* Hinc de Abrahamo dicitur Genes. 25 v. 5. *Cum autem quæ possederat, dedit Isaac; filijs autem concubinarum largitus est munera, & separauit eos ab*

Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret. Si muneribus & beatitudo hereditas Dei. Ita eam appellat D. Paulus ad Ephes. 1. v. 18. ita scribens: *Non cesso gratias agere pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis, in agnitione eius, illuminans oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis.* Ergo iuxta D. Paulum, hereditas Dei beatitudo est; cætera verò bona extra beatitudinem, veluti bona huius vitæ, quamuis sint bona Dei, non tamen sunt bona maioratus vinculata filiis tantum, & heredibus; sed bona libera: & ideo paterfamilias alienare ea, & dare cui libet potest, licet sit extraneus, & non futurus heres, licet peccator, & non Dei amicus: quoniam bona libera sunt, & ideo vnicuiq; liberè dabilia. Propter quod bona ista, vocantur sinistra, non dextra. Sic illa appellat D. Augustinus in Psal. 43. ubi explicans illa verba: *Quorum filij sicut nouellæ plantationes,* ita dicit: *Bona sunt, sed sinistra, quid est sinistra? mortalia, temporalia, temporalia, nolo illa diffugas, sed neq; dextra esse putes.* Vnde illis, qui hereditatem salutis expectare nolunt, dat Deus de terrena substantia, quæ sinistra est, partem suam; filijs verò, qui hinc nihil querunt, sed in altera vita hereditatem appetunt, reseruat ibi portionem substantiæ, quæ est dextra. Proinde malis dat de substantia sua Deus, etiam si mali sint, verum non de illa, quæ est maioratus, quæ in bonis liberis consistit; & ideo his amplius postea non competit ius ad hereditatem maioratus, quoniam acceperunt in bonis liberis partem suam, in bonis nimirum huius vitæ, quæ non sunt bona perpetua, non stabilia, non certa, non in æternum duratura.

Vnde etiam si impij peccatores mali sint; via tamen illorum prosperatur, hic illos Deus remunerat, hic eis bona tribuit, propterea, quod alterius sæculi bona eis tribuere non possit, incorrigibilibus eorum peccatis sic exigentibus. Pulchrè id elucidat S. Chrysostomus lib. 1. de providen. tom. 5. vbi dicit: *Si post diuinam illius curam, ac prouidentiam rationem, voluerint homines meliores fieri, vnuquemq; agnoscere, nec sic quidem illos deserit; sed quoniam æternæ vitæ participatione, ipsi se sua sponte priauerunt; præsentis vitæ bona illis omnino largitur, solum suum oriri faciens supra malos, & bonos, aliq; præstans, quæ ad præsentis vitæ constantiam pertinent. Ex quibus verbis sole clariùs constat, malos, dum hic quærit bona, sponte sua æternæ vitæ participatione seipso priuare. Difficile namq; est, imò vix forsan possibile, & in hac, & in altera simul vita felicitate perfrui, inueniriq; hominem quempiam talem, cui duæ diuinarum substantiarum contingant partes; scilicet bonorum liberorum, & maioratus; ut iam superius innui. Quod probè scientes iusti, portionem suam non in præsentis, sed in futura vita optant, illud Regij Vatis frequenter*

Isidorus.

S. Chrysost.

Psal. 147.

quenter usurpando: *Portio mea sit in terra* Aguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos, vagu, & profugus eris super terram. LXX legunt: *Gemens ac tremens eris super terram.* Concussus est tunc non leuiter animus Caini acrimore, ac trepidatione iugi exagitatus: intestinus panicusq; cor exedebat merus, nec quiescere tantisper poterat, quem sua improbitas semper vexabat. Neq; tamen solum animo poena inflata est; sed & fructibus post longos anxiosq; labores, spes nudata. Cum operatus fueris terram, non dabit tibi fructus suos. O quam miserum erat Caino, neq; spei habere solatium, nec effugere cupiditatis delirium. Terra quippe fructus ingratisimo denebatur; & tamen cupiditas, ut terram labore improbo excoleret, imprudentissimum compellebat. Vnde nec laborem solabatur prouentus, nec otium permittebat appetitus. Caini culpa duro metu animum exagitabat, & telluris insuper prouentus praescindebat. Itaq; ob scelus, inflata poena, nec frugum, nec orti permittebat ignauiam: animae & corporis destituebatur auxilijs, quia animum fratricidij subiecerat peccatis. Ecce primum fructu, scribit Caietanus, ex quo constat maledictio, quod videlicet terram non responderit secundum vim suam fructificando Cain colenti terram, quae non parua poena est agricolae. Et animae igitur, & corpori admissum obfuit piaculum: semper namque ab internae & externae pacis exulabat gaudio, & acrimoniae timoris dilaniabatur tormento, ut agnoscamus, culpam non solum animum ledere, sed externa etiam commoditate priuare. Adde, ut audita illa maledictione, Cainum tenderet vivere, ut propterea mortem expetierit, suiq; impotens, praedura calamitatis impatientiam responderit: Ecce egi me hodie a facie terrae: & a facie tua abscondar; & ero gemens & tremens super terram. Considerate, quam grauiter tulerit fulminatam contra se maledictionem, & comminatum terrae sterilitatem.

Duos legimus in Scriptura Sacra Enoch nomine appellatos, vnum Caini filium, alterum verò filium, seu pronepotem Sethi, cum hac tamen differentia, quod Enoch filius Caini, in prima statim generatione natus fuerit Genes. 4. v. 18.

Cognouit autem Cain uxorem suam, qua concepit, & peperit Enoch. At verò Enoch filius Sethi, usq; in septima generatione procreatus est. Mysterium si velimus inuestigare, ex ipso nomine facile cognoscemus, Enoch quippe idem est, quod dedicatio. Et ideo primus Enoch figuram gerebat impiorum, qui se totos mundo dedicant, & ideo Caini filij appellantur; secundus autem Enoch representat iustos, qui seipsos Deo consecrant, ac ob id filij Dei dici merentur. Ita acutè resoluit S. Gregorius lib. 26 Moral. cap. 1, qui considerans, cur primus Enoch, in prima statim generatione, secundus non nisi in septima habitus sit, respondet: Cur hoc? quia nisi videns plurimos temporalia sola cogitare, homines querere, ambiendu rebus inhiare, nihil post hanc vitam requirere: qui itaq; isti, nisi qui in prima se generatione dedicant? Videas electos nihil praesentis vitae gloria querere, libenter inopiam sustinere, mala mundi equanimiter perferri, ut possint in fine coronari. Vnde electus Enoch in septima generatione nascitur, quia sui dedicationem gaudeat in extrema retributionis gloriam requirunt. Primus itaq; Enoch Caini filius, illico natus est, & illico etiam mundi delicijs, ac voluptatibus dedicatus. Secundus verò non nisi post septimam generationem, id est, post mundi cursum expletum, post vitam transactam, propter quod merito primus tanquam Caini filius ab hereditate Dei exclusus; secundus autem admittitur, Genes. 4. v. 16. Sed & Seth natus est filium, quem vocauit Enoch, isto capite innuere nomen Domini. Quod cum ita sit, quid in altera vita possunt sperare impij: qui cum hoc notum apud seipsos habeant, ideo in hoc tantum mundo, omnem spem, & desideria sua figunt.

Mirantur Doctores sancti, quod Cain post fratricidium perpetratum, tot maledictionibus impetitus à Domino Deo, Genes. 4. v. 11. Nunc igitur maledictus eris super terram, quae apernit os tuum, & suscepit san-

guinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos, vagu, & profugus eris super terram. LXX legunt: *Gemens ac tremens eris super terram.* Concussus est tunc non leuiter animus Caini acrimore, ac trepidatione iugi exagitatus: intestinus panicusq; cor exedebat merus, nec quiescere tantisper poterat, quem sua improbitas semper vexabat.

Neq; tamen solum animo poena inflata est; sed & fructibus post longos anxiosq; labores, spes nudata. Cum operatus fueris terram, non dabit tibi fructus suos. O quam miserum erat Caino, neq; spei habere solatium, nec effugere cupiditatis delirium. Terra quippe fructus ingratisimo denebatur; & tamen cupiditas, ut terram labore improbo excoleret, imprudentissimum compellebat. Vnde nec laborem solabatur prouentus, nec otium permittebat appetitus. Caini culpa duro metu animum exagitabat, & telluris insuper prouentus praescindebat. Itaq; ob scelus, inflata poena, nec frugum, nec orti permittebat ignauiam: animae & corporis destituebatur auxilijs, quia animum fratricidij subiecerat peccatis. Ecce primum fructu, scribit Caietanus, ex quo constat maledictio, quod videlicet terram non responderit secundum vim suam fructificando Cain colenti terram, quae non parua poena est agricolae. Et animae igitur, & corpori admissum obfuit piaculum: semper namque ab internae & externae pacis exulabat gaudio, & acrimoniae timoris dilaniabatur tormento, ut agnoscamus, culpam non solum animum ledere, sed externa etiam commoditate priuare. Adde, ut audita illa maledictione, Cainum tenderet vivere, ut propterea mortem expetierit, suiq; impotens, praedura calamitatis impatientiam responderit: Ecce egi me hodie a facie terrae: & a facie tua abscondar; & ero gemens & tremens super terram. Considerate, quam grauiter tulerit fulminatam contra se maledictionem, & comminatum terrae sterilitatem.

Et nihilominus licet peregrinus primus fuerit, licet profugus, licet perprata, & campos, & syluas oberrans ciuitatem aedificauerit: Et aedificauit ciuitatem, vocauitq; nomen eius ex nomine filij sui Enoch. Quid proderat Caino ciuitatem erigere, quam ipse inhabitare non posset? ut pote vagus super terram. Quid profuit delicijs quærere, cum ipse infinitis malis oppressus esset. Causam non aliam video, nisi quod fructum, & possessionem patriae aeternae iam penitus desperasset, ideoq; sciens se eam non possessurum, tanquam a facie

LXX.

Caietanus.

Cain ciuitatem aedificauit.

à facie Domini eiectum, hic in praesenti aeternum vtrobiq; manere non possunt. 2. Gregor. saeculo radices figere curauit, agnoscens hanc portionem suam esse. Ingeniosè id obseruante D. Gregorio supra citato: Iniqui ait, dum corde transire ad aeterna negligunt, & cuncta praesentia fugitiua esse non intuentur: mentem in amore praesentis vitae figunt, & quasi longae habitationis in ea sibi fundamenta construant, quia in terrenis rebus per desiderium solidantur. Ita profecto Cain licet peregrinus in terra, & multò magis peregrinus in caelestibus, fundamentum in terris posuit: quia exclusum se videbat soliditate aeternae patriae, addit S. Gregorius. Ex qua doctrina facile conijcere possumus, terrenis inhabitantem à caelestibus exclusum; & bona hic possidentem, difficulter eadem possessurum in futuro saeculo, firmiter id asseuerante D. Chrysosthomo homil. 14. ad populum Antiochenum tom. 5. Quia non licet secundum mundum gaudentem, pariter & secundum Deum gaudere. Aut enim hic, & non ibi; aut ibi, & non hic, mutandae sunt sortes,

eadem vtrobiq; manere non possunt.

Duas igitur attuli probationes, ex quibus indubitanter bonus, & fidelis Dei seruus dignoscitur. In primis ex prompto obsequio in laudem Dei praestito: qui enim non ambitionis, & dominandi studio, munia Ecclesiastica obit; qui non turpis lucri gratia, sed amore salutis animarum, mysteria Dei administrat; qui non spe remunerationis, sed ex motu verè charitatis, summam Dei bonitatem adorat, in sortem Dei filiorum, & fidelium seruorum transit. Deinde dum quispiam in hoc mundo infortunij agitur, odijs hominum, & crebris persecutionibus exacerbat. Nam discipulis suis hoc signum praedixit: Scitote, quia vos mundum odio habebitis. Si igitur in sortem filiorum Dei annumerari volumus, seruamus Domino in omni timore, & humilitate, omnia aduersa æquo animo sustinentes: quoniam veros Dei seruos talia decet.

CONCIO FVNEBRIS.

J N F V N E R E,

R. P. Augustini Zegart, Canonici Regularis in Conuentu Cracouiensi, ad aedes sacratissimi Corporis Christi, S. Theologiae Doctoris, mortui die 13. Februarij, A. Dni, 1656. sub tempus belli Suetici.

Amici intimi.

Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream Principibus, & Sacerdotibus, & Populo terrae. Hieremias 1.

Atali quadam, & prorsus inextinguibili necessitate, hisce calamitosissimis temporibus, regna, & Reges; Ecclesiae & Pontifices, urbes & Doctores feriuntur. Irreparabiles quippe regnorum desolationes, dolenda Regum extra fines Patriae exilia, nusquam antea saeculis visas Ecclesiarum profanationes, & Pastorum ab orbe condito, nec dum auditas dispersiones: repentinas ciuitatum euersiones, inopinatas deniq; mortes Doctorem spectamus perpetuò, & lugemus: ut proinde & Mars regnis, ac Regibus; & mors continuum Doctoribus indixisse bellum videantur, ipsidem planè stratagematibus, quibus hostis ciuitatem; illa quoq; viros Doctos aggrediens. Ut enim belli gerendi peritissimus Dux, munitissimam ciuitatem capere volens, obfidione eam cingit, nec statim coniunctis simul omnibus viribus aggreditur; sed nunc ab una, nunc ab altera parte eam

aggreditur, modò mœnia, modò turre; modò propugnacula, modò portas, modò valla, modò munitiones tormentis quatit. At verò ubi prorsus illam euertere, & expugnare statuit, omnibus eam copijs, & viribus quaquà versùs adoritur, ignem cuniculis iniecit, muros terrae coaequat, portas perstringit, atq; omni ex parte cum vniuerso exercitu irrumpit. Necdum satis, sed omnis insuper substantia, & opes illius à militibus diripiuntur, replentur ciuium cadaueribus plateae, ipsa demum aedificia diruta manent. His pariter artibus mors nobiscum procedit. Videt hominem, quasi ciuitatem inexpugnabilem, Prouerb. 18. Frater qui adiunatur à fratre, quasi ciuitas firmata: ideo non audeat illum totis viribus simul adoriri, sed sensim per partes eum oppugnat, & quidem diuerso militum genere. Carnem enim, humeros, dorsum, quibus homo, veluti muris quibusdam vndiq; vallatur, Schiaticis, luxationibus, catharis,

M m 2

catharis, ac defluxionibus aggreditur. **A** Brachia, manus, & pedes, quæ sunt veluti turrez, & murorum pinnae, podagris, chiragris, alijsque doloribus arthriticis debilitat. Latera, ventrem, spinam dorsali, ac lumbos, seu primarias munitiones, malis torsionibus, doloribus colicis, & frigidis humoribus infringit. Os, & cætera sensuum organa, quasi portas, per quas omnia, ingrediuntur, aposthematibus, parotidis, spasmodis, dentium doloribus quatit. Maximum omnium propugnaculum caput, apoplexijs, delirijs, hemicranijs euertit. Vbi verò particulares hi insultus in cassum abierint, omnibus tandem machinis, ac molitionibus, parum hunc mundum, scilicet hominem impetit, vniuersum corpus malis humoribus opprensus, sanguinem alterat, & corrumpens, spiritus perturbans, sensus obfuscat, ignem cuniculis iniiciens, nimirum ardentibus febribus hominem penetrans, sicque pulcherrimam hanc ciuitatem solo coarctat, & innumerabili cum exercitu vermium eam ingreditur, omnia vastat, demolitur, prædatur, ita depascit, & in cineres redigit, ut vix ossa remaneant, ut proinde merito secundus Philosophus ad Adrianum Imperatorem dixerit: *Mors est dissolutio corporum, inuentibilis euentus, latro hominis, & resolutio omnium.* An certè euidentius huius veritatis testimonium à me requiretis? Ista bit pro mille argumentis lethalis hæc vrna, gloriosissimos cineres Religiosissimi Augustini Zegart continens. En quomodo mors, cum nihil iuris in purissimum eius animam habuerit, summum tamen impetum in corpus eius faciens, Religiosissimæ huius D. Augustini Familiæ aureum sydus, immixtis febris malignæ internis ardoribus, exussit, ut qui paulò ante ob profundam sapientiam, cæci sol prælucebat, nunc exustus instar carbonis, denigratus iaceat, & cuius augusta fama, ijsdem, quibus orbis terrarum, paulò ante claudi terminis non potuit, nunc angustâ fati tricubitali vrna claudatur. Quem iam funestâ morte sublatus, ciuitatem à Deo munitissimam fuisse, ostendere conabor.

Fateor, mortem æquâ lance pulsare Regum turrez, pauperumque tabernas; Doctorum mulza & idiotarum casus; forte tamen inæquali: pauperem enim, & insipientem rapiens, omnem penitus eorum recordationem simul abolet; sapientis verò etiam post fera fata, nomen æternum manet. Quod innuere voluit

Psalmita Psal. 48. *Non videbit inseritum, cum videri sapientes morientes; simul insipiens & stultus peribunt.* Quasi diceret: licet mors indispenfabiler sit omnibus proclamata: *statutum est omnibus semel mori.* Quia tamen sapiens prospicit suæ æternitati, & ex præcognitione summi illius, ac æterni boni, omnia prudenter, & rectè operatur; ideo licet satis corporaliter ad tempus succumbat, animi tamen sui pulcherrimis dotibus non videbit interitum. Hinc est, quòd Doctores in Ecclesia Christi appellentur. *Lux mundi, ciuitas supra montem posita.* Matthæi 5. quia sicuti hæc quondam perpetuitatem præferre videntur; ita profunda sapientia in Ecclesia sancta laborantium Doctorum, omnimoda perennitate gaudet. Montem excelsum ipsa sydera cacumine suo attingentem, regulam magni vestri Patriarchæ Diui Augustini, merito dixerim ego, ciuitatem supra hunc montem positam, defunctum Augustinum Zegart si appellauero, nemo inficias ibit. Prudentissimum huius ciuitatis architectum non alium fuisse, nisi æternam illam, & incarnatam sapientiam, ipsamet sacra pagina proclamat, Proverb. 9. *Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem, & misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mania ciuitatis.* Sic enim Diuina sapientia mentem Doctoris vestri efformauerat, ut à sancto Patriarcha vestro Diuo Augustino, nec in sanctitate, nec in virtutibus, nec in sapientia degeneraret, sed ut esset velut ciuitas quædam opulentissima, omnium scientiarum diuinarum, atque humanarum mercimonijs repleta.

Præcipua huius ciuitatis columna fuit profundissima sacre Theologiæ cognitio, per quam homo ad veri Dei notitiam peruenit. Nam Helix in ostio speluncæ consistenti, & Deum in sibilo tenuis auræ transeuntem contemplanti, sic locutus est Deus, 3. Reg. 19. *Vade inquit, & reuertere in viam tuam per desertum in Damascus, cumque peruenieris illuc, vnges Hazael Regem super Syriam, & Iehu Filium Nansi vnges Regem super Israël, & Elizeum Prophetam pro te.* Helias catholici mei, qui interpretatur videns, est homo eruditus ad videndum, & cognoscendum Deum, affirmante id D. Augustino: *Deum inquit, fecit hominem, ut summum bonum intelligeret.* Via hominum propria, est diuina lex, & præcepta sanctissima, iuxta illud Dauidicum: *Viam mandatorum tuorum cucurri Desertum est penitentia: Damascus gratia Dei: nam iuxta Hebraicam*

Doctores & idiotarum exitus diuersus

cam interpretationem, significat succum sanguinis; gratia autem Dei, non nisi per merita sanguinis Christi nobis confertur. *Vndio trium, duorum regum, & tertij Propheta,* significat animam tribus potentijs ornatam, intellectu, memoriâ, & voluntate. Intellectus quippè in Elifæo, voluntas in Hazael, memoria in Iehu adumbratur. Ostendere ergo Deus voluit, animam hominis in gratia Dei existentis, omniaque calitudo sibi inspirata, promptè operantis, fieri reginam, & Prophetissam, id est, sapientem. Reginam, quia dominatur appetitionibus inordinatis carnis, & sensuum; sapientem verò, quia intelligit, quid sibi ad perfectionem adipiscendam factu opus sit.

Conijcite quæso Patres religiosissimi, in defuncti Augustini vestri cineres attentius oculos, an non verè hæc omnia in ipso, omni exactissimo modo adimpleta agnoscetis? Fuit, semper videns per altissima theologica principia, primi illius & incomprehensum omnium principij notitiam, quantum fas est, mortali homini, inuestigando, ut ea, quæ nunc per speculum, & in enigmate videbat, depositis mortalitatis exuijs, facie ad faciem intueretur. Sciebas o vera magni illius Augustini soboles, hanc vtriamque, & consummatam hominis felicitatem esse, *nosse Deum, & quem misit Iesum Christum;* ideo acutissimus mentis tuæ oculus, nihil sapius, & profundius, quam Deum contemplari voluit. Et licet per obscuras reuelationes (obscuritas quippe est differentia essentialis nostræ fidei) nihilominus adhuc in vmbra mortalitatis degens, ita in claram, & perfectam Dei notitiam venerat, ut totus planè orbis summam eius doctrinam admiraretur. Ob-

Cum Patres vestri esset, cum admiratione omnium de gratia effecti & immaculata conceptione, difficillima S. Thome loca resoluunt.

stupuit vniuersitas Patavina, dum eum, altam illam & secretam Diuinæ vocationis energiam, infallibilitatem futuri euentus, v. g. conuersionis Petri, secum omnimodè trahentem, dilucidè explicantem audiret. Obstupuit augustissimus illius Academiæ senatus, dum audiret, eum miro artificio ostendentem, quomodo libertas humani arbitrij cohæret cum efficacia gratiæ. Attonita penitus hæsit summa illa omnium Doctorum, ad eius disputationem confluentium corona, dum nouo, & nusquam antea audito summæ eruditionis modo, loca Doctoris Angelici, de Conceptione Virginis Deiparæ difficillima, ita enucleantem auscultaret, ut sine villo saltu de lege ordinaria ad extraordinariam (qui mos est

plurimis) sed in ipso genuino, & literali sensu consistendo, apertissime ostenderet, quomodo tanti Doctoris id assensu veritas, & auctoritas; simul tamen Matris Dei illa dignitas maneat.

Agnoit & ipsa Hungaria etiam hisce temporibus profundissimam eius doctrinam, dum grauissimum Hæresiarcham, religionis orthodoxæ hostem capitalissimum, ita acutissimis rationibus, & euidentissimis Scripturæ Sacre testimonijs conuinceret, ut in vnitatem Diuinæ naturæ, omnimodam personarum æqualitatem, necessitatem sacramentorum, bonorum operum, & meritorum vim, sanctorum inuocationem agnoscens, & quicquid Romana Ecclesia credendum proponit, firmiter arripiens, ad vnitatem Christi ouillis, ducere & magistro tanto Doctore redierit. En quantæ felicitatis, & fortitudinis vestrum hoc decus, vestra columna, Theologia defuncti Augustini, Zegart fuit? quæ ne vnquam à via veritatis, & iustitiæ deuiaret, stipabant hanc columnam vndique potentissima fulcra. A fronte intellectus omnium capacissimus, ciuitatem hanc regens, & diligenter omnibus hostium insultibus prouidentissime obuians, ne in capite superbia, in oculis lasciuia, in auribus verborum inhonestorum, atque indecentium auditus, in naribus nimia odorum vanissimorum sensualitas; in ore blasphemiarum, murmuraciones, detractiones, colloquia prophana, & lasciuia; in gula immodica cibi voluptas, in manibus rapina, furta, homicidia; in ventre crapula, & ebrietates; in lumbis luxuria, in pedibus pigritia ad benè agendum, aut promptitudo ad mala perpetranda vnquam obreperent.

A tergo fulciebat hanc ferream columnam *Ratio*, velut magister scholæ plurima docens, viam Domini, sanctissimamque leges, & mandata eius lustrans, cælum & cælestia contemplans, Domini campassionem continuo voluens inferni supplicia, purgatorij pœnas trutinans, voluntatem ad amandum Deum super omnia, & proximum sicut seipsum diligendum; mundum & ea quæ mundi sunt contemnenda, ad peccatum detestandum semper inclinans. Astabat à latere sinistro, syndereis vxor bona & honesta, malis actionibus contradicens, & ad bonas exhortans; à dextro verò, dona Spiritus Sancti, tanquam optimi huius ciuitatis consiliarij aderant suadentes, nusquam sensui complacendum esse, nusquam

In Hungaria magni Hæresiarcham ad fidem catholicam conuertit.

Fulcra ista ciuitatis.

quàm legem naturalem, Diuinam, & humanam violandam; nusquàm bonas inspirationes refutandas, nusquàm vitam ætiam spernendam, contemplatiuam, deferendam, virtutibusq; renuntiandum esse.

Confessus
eius omni-
bus iucun-
dus,

Insper, de hac pulcherrima ciuitate missæ sunt ancillæ, ut vocarent ad arcem, & ad munia ciuitatis: videlicet bona opinio, & fama summæ doctrinæ, atq; sanctitatis. Istæ ancillæ vestro defuncto Augustino famulabantur, ad eiusq; confesum trahebant. Huc Professoribus Academicæ Cracouiensis venire, & cum magno Doctore vestro de rebus difficillimis colloqui, atq; consilia facere, iucundum erat. Consuebant sæpius ex omnibus Religiosis Familijs, viri eruditissimi, ut cum Doctore vestro subtiliter dissendendo, eius in respondendo facilitatem, & subtilitatem admirarentur, pariter ac venerarentur. Necdum satis: ut olim D. Augustinum disputantem audire totus Orbis ambiebat; sic de vestro Augustino omnes ferè certabant nationes. Eum Bononiensis Academia literis frequentibus, ad suam professionem inuitabat, eum Patavina vniuersitas magnum Theologiæ Doctorem admirata, etiam inuitum detinere studuit, nisi eius profunda humilitas plus Deo, & Religioni sanctæ; quàm priuatis promotionibus, tribuendum esse optimè suasisset.

A Bononi-
ensi & Pa-
tauina Vni-
uersitatibus
inuitatus,

In Religio-
ne ad labo-
res propius
& humilis,

Testem te appello huius veritatis. Religiosissima D. Augustini Familia: nonne eum Phœnicem in religione vestra agnouistis? nullas tamen de primatu factionis molientem, nec primas appetentem cathedras vidistis. Sed ad maximū laborem, ad Prioratum (qui in vestra Religione fons omnium laborum habetur) destinatus, velut innocens Abel ad victimam sponte, & promptè sua colla submisit, ut omnibus exemplo, pietate, doctrinā præluceret. O funesta mors, quomodo in tantum virum impetum facere ausa es? qui semper fuit in possessione Dei; Deus autem mortem non fecit, cum sit ipsa vita. Verum quemadmodum vita hominis dupliciter considerari potest. *Primo*, in statu innocentie, quatenus in prima hominis formatione, à Deo fuit illi inspirata, Genes. 2. *Inspirauit in faciem eius spiraculum vite.* & taliter considerata vita est pretiosa, dulcis, amabilis, veluti ab ipsis visceribus Dei enata, & filia carissima. *Secundò*, potest considerari in statu culpæ, id est, post transgressionem Adam, & sic considerata vita,

Vita huma-
na in statu
innocentie
fuit amabi-
lis nunc ve-
rò odibilis,

est corrupta, deformis, miseræ & erummarum plena, proinde non laude digna, non pretiosa, non amabilis; sed potius abominanda, & odibilis. Ita planè & mors, hisce duobus modis accipi potest. *primò*, respectu primi status, ut est contraria primæ innocentie vitæ, & sic dubio procul est odibilis, amara & abominanda, veluti quæ immediatè, ab inobedientie peccato primi hominis, totius generis nostri antiquissima stirpe, processit. *Deinde*, respectu secundi status, quatenus hominem secundæ vitæ miseræ, & calamitosa priuat; & ita sumpta mors

Mors in quo
sensu à Deo
collata &
quomodo,

est dulcis, amabilis, & desiderabilis, quia eam Deus eo fine contulit, ut à calamitatibus & miserijs mundi huius nos eriperet. Agnouit hoc Romanæ Cathedræ orator in Tusculanis iniquis: *Mors est portus malorum, persugium ærumnosæ vitæ, & effugium miseriæ.* Non erat itaq; mors bona in statu innocentie, quia illam Deus non condiderat; sed postea in statu culpæ bona effecta est, imò multò melior, quàm vita secunda, quia Deus illam vult. Et licet non sit à Deo effectiua, & casualiter; est tamen permissiua, & occasionaliter. Vnde optimè concludit S. Augustinus: *Vocatur inquit, ante tempus boni, ne diutius vexentur à noxijs.* Quod comprobât S. Chrysosthomus, mortem post peccatum considerans: *Mors inquit, est munus necessarium naturæ iam corruptæ, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda.* Et magis adhuc antiquissimus ille Poëta Æschylus elucida: *Mors ait, felicior, & gloriosior est, quàm vita.* Mors igitur vestrum Augustinum immatura rapuit, eo quod optimus esset: quia talibus maximè insidiatur, cum sciat rebus optimis maximè Deum recreari.

Nam licet ille per comparisonem, ad omnipotentiam, & ætuitatem suam, nunquàm possit facere aliquid optimum, seu tale, quo non possit quidpiam melius producere; per comparisonem tamen ad ideam, ex qua operatur, semper facit optima, siquidem conformia optimæ ideæ suæ, iuxta illud Genes. 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, atq; eapropter sibi in illis nimium complacet.* Dicite quæso, quidnam supremum, excellentissimum, & optimū est in mundo? vno forsitan ore fatebimini, esse hominem, approbante id, & exclamante alicubi Salomone: *Magnum quid est homo, & excelsum.* At inter ipsos homines quanam excellunt? equidem magnates. Principes, illustri loco nati, quibus omnes

primas,

primas, primumq; dignitatis locum deferunt. Rursus inter hos quinam super eminent? dubio procul primogeniti, & heredes, in quibus maximè illustrium hominum excellentia conseruatur, præfertim si virtutibus, & sapientiâ adornati sint. Hi sunt optimum in mundo, quod homines velut Deitatem quandam solent venerari. Sed tales quanto tempore durent, & quàm citò vitam finiant, loquatur vel me tacente, in hoc funebri sarcophago, defunctus hic Doctor, qui dum vix primos virilis ætatis annos attigisset, euauit.

In mundo
quidnam sit
optimum,

Homo ex
deobus lau-
dem mere-
tur,

Fuit igitur optimus defunctus Augustinus, quod sic deduco. Duo solum reperiuntur: quæ homini Christiano & apud Deum, & apud homines laudem comparant, eumque ad immortalitatis gloriam transferunt, nimirum *vox & calamus.* Ex his duobus magnus Rex, & Propheta David, suam felicitatem lactat, Psal. 44. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Vbi de hoc potissimum vnico gloriatur Propheta, quod æterna illa Sapientia, linguam eius fecerit disertam: & inde triumphat, quod tantam illi Deus sapientiam contulerit, ut suo calamo difficillima quæuis arcana Dei, ad memoriam posterorum transmiserit. Hinc & ipsemet Ioannes Baptista, licet de sanguine Regum pariter & Sacerdotum procreatus, non nisi ex sola voce gloriari voluit: *Ego inquit, vox clamantis in deserto, ita ut propter hanc solam vocem, Angelus à Domino vocari meruerit: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Matthæi 11. Quid aliud de vestro defuncto Doctore loquar? video illum pari passu processisse: non nisi ex lingua, & calamo, veram solidamq; famam sibi comparare studuit. Quæstis enim variarum scientiarum fructibus in Academia Zamoscensi, ad Cracouiensem properauit, illud forsitan Abrahami Brouij in Annalibus Ecclesiæ, præ oculis habens: *Si quem elegantior confecerent literatura, Craconia eum verisimile est studuisse, nec quenquam solidè existimarent sapientia, qui nunquam Cracouiensem videret Academicum.* Et quia Deus ad hoc vnicum ducit hominem, ut in hoc potissimum enitatur, ut suā doctrinā Ecclesiæ proferat, Proverb. 5. *Fili mi attende sapientiam meam, & prudentia mea inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conseruent.* Diuino huic consilio morem gerens, sagram vestram Religionem ingressus est, in qua vitæ probitate, humilitate, & mi-

Quis vitæ
suis pro-
greffus,

Ara austeritate, ad stuporem omnium vixit, & postea in Vniuersitate Patavina Doctor Sacre Theologiæ creatus, & reuersus, publica professione, & rara in docendo subtilitate, ac facilitate per multos annos eandem exornauit. Quod funesta mors ipsi inuidens, & tanquàm optimo, ac in omnibus mores Deo gerenti insidias struens, illum ante canos annos rapuit.

Rem documento Scripturæ Sacre comprobare licet. Promiserat Deus iustis in veteri testamento vitæ diuturnitatem. Exodi 20. *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut sis longeuus super terram.* Homines verò probis in nouo testamento mortem immaturam minatur, Matthæi 10. *Erunt odio omnibus hominibus propter nomen meum, & tradent vos in tribulationem, & occident vos.* Quasi diceret Christus, propter mei sequelam, propter mandatorum meorum custodiam, omnium odia incurretis, varijs tribulationibus affligemini, ac demum, ad ipsam vsq; necem vos persequentur. Et vnde hæc noui & veteris testamenti diuersitas, cum vnus idemq; sit vtriusq; Deus? vnde tanta in præmio contrarietas, ut ibi vita, hic mors promittatur? causam non aliam reperio,

In nouo te-
stamento
mors imma-
tura bonis
in præmium
cedit,

Cui quod Patres veteris testamenti, è vita hac emigrantes, quamuis iustitia, ac sanctitatis laude claruissent, non statim cælum ingrederentur, cum portæ regni cælestis, Christi sanguine nondum essent reueratæ; sed ad limbum, locum tenebrosum, in teræ visceribus constitutum, & inferno contiguum transirent. Ideo immensa Dei bonitas existimans melius esse illis, in hoc mundo viuere, quàm ad illa inferorum loca migrare, mandatorum suorum obseruatoribus, vitæ longauitatem promittebat. At verò in nouo testamento, quia homines in gratia Christi morientes, statim ad æternam cælestis regni felicitatem migrant; idè Dævs omnibus suis sedatoribus, & sanctissimarum legum suarum sanctissimis obseruatoribus, non vitam, sed mortem pollicetur, cum hæc sit via, & ostium, per quod transitur ad æternam beatitudinem. Hinc in veteri testamento, mors sanctorum, deploranda erat, Ecclesiastici 2.2. *Super mortuum modicum plora;* in lege verò gratiæ interdicitur luctus in funeribus sanctorum, Ezechielis 24. *Non planges, neq; plorabis, & mortuorum luctum non facies.* Quia statutum est semel mori, forsitan eā de causa, ne homo vitæ immortalitate in fastum erigeretur.

Cur in ve-
teri lege
iustis vitæ
diuturnitas
promissa fuit,

Triumphat.

Quare Ra-
tutum est
omnibus
mori.

Quomodo
Deus nō est
Deus mor-
tuorum.

Mors obe-
quatur mun-
di plagas.

Triumpharet quippè gloriabundus A ad mille propè annos, ascendebar huma-
na ætas. Et facti sunt dies Mathusala 969. anni.
& mortuus est. Genes. 5. sed postquam e-
quum conscendit, iam in dies ætas homi-
nis abbreviatur. Ecce equum pallidum, & qui se-
debat super eum, nomen illi mors. Et quis tam
celeri equo mortem funestam imposuit?
equidem impietas Caini, dum Abelem
ad campestem equitationem invitaret:
Egrediamur inquit foras, Genes. 4. Et ec-
ce in illa equitatione, cum venationi, &
honestæ recreationi aliquantum indul-
gendum esset, addit sacra pagina: Con-
surrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & in-
terfecit eum. Nonne consultius, & magis
consentaneum foret, ut mors omnes su-
as vires, nervosq; intenderet in Adamum
peccatorem; quam in filium eius Abe-
lem innocentem, & iuvenili adhuc æta-
te florentem? Quinimò responderet S. Cy-
rillus, ideò Abelem aggressa est, & pri-
mum imperium suum in eum fecit, quia
iuvenis erat, & virtute, potissimum iusti-
tiæ eminebat: quasi obstringens se ad
idem faciendum in alijs Abeli similibus,
qui sunt iuvenes, & iusti. In Abeli morte,
inquit Cyrillus citatus à Stapler. Concl.
2. de gratia, Mors apprehensa est, quasi prius
transmissa foret in eum, qui postea sine culpa mu-
taretur.

Mors iuve-
nibus maxi-
mè insidia-
tur.

Mors diu-
turno exer-
citu agilis
evadit.

Aenigma
Samsonis
quomodo
intelligen-
dum.

Vana mor-
tis genera.

Cuius rei pulchram figuram reperio
in Scriptura Sacra, Iudic. 4. Descende-
rat fortissimus Samson in Tamnata, cum-
que venisset ad vineas oppidi, apparuit
catalus leonis senus, & rugiens, aggress-
usq; est eum: Irruit autem spiritus Domini in
Samson, & dilaceravit leonem, quasi hadum in sin-
stra disperens. Post aliquot autem dies, ead-
em viâ rediens Samson, volensq; cada-
ver leonis videre, invenit examen apum
in ore leonis, & favum mellis, quem
cum sumpisset, comedit, & gausus illud
problema composuit. De comedente exivit
cibus, & de forte egressa est dulcedo. Peregri-
nam sane ænigma, & super totius naturæ
spheram, ac limites, quia nunquam simi-
le visum in cadavere leonis. Mysterium
tamen ænigmatis resoluit Stephanus
Cantuariensis, in libro Allegor. Hoc est, in-
quit, quod Samson in ore leonis mortui mel inveni-
it, & comedit, quoniam scilicet cum exemplo ali-
cuiusdam assumant. Leo propter excellenti-
am roboris, & fortitudinis, est Princeps
omnium animalium, & eorundem terror;
mel verò symbolum sapientiæ. Primum,
in Proverbiis 30. capite habetur: Leo
fortissimus bestiarum, ad nullum prædabit occursum.
Alterum habetur Ezechielis 30. Factum est
in ore suo, quasi mel dulce. Dedit ergo Deus
Samsoni

Samsoni mel in ore leonis demortui, ut A
hoc facto addiscant homines, quomodo
cautè vivant, neq; nimium de viribus
humanæ fortitudinis, & robore virilis æ-
tatis præsumant; sed recogitent in morte
robusti leonis, nihil esse firmum, aut sta-
bile in humanis rebus. Ille autem hanc
verè Samsoni datam sapientiam imita-
tur, qui homo natus, etiam inter quævis
fortunæ prosperioris dulcia blandimen-
ta, fragilem & caducam, atque omnibus
ærumnis obnoxiam, humanam conditio-
nem in se recognoscit. Quod his verbis
concludit Plinius: Is demum inquit, vitam
humanam aqua lance pulsabit, qui sem-
per fragilitatis humanæ memor fuerit.

Fit itaq; iam mors in dies agilior, quæ
in mundi exordio, primis illis seculis,
erat nimium tarda, ut potè similis novel-
lo venatori, arcu, aut sclopeto, venandi
causâ ad sylvas pergenti, qui initio, tan-
quam in arte iaculandi rudis, & inexer-
citus, plerumq; frustra iaculatur, an-
tequam feriat auem, vel feram. Postea
tamen continua exercitatione, ita expe-
ditus in hac arte evadit, ut raro, aut nun-
quam arcum exoneret, quin desidera-
tum scopum contingat. Ita mors tot
iam millibus annorum, venationem ho-
minum, exercens, ad eam perfectionem
venit, ut vno etiam istu plures homi-
nes prosternat, milleq; modos, ac ratio-
nes, vitæ illos spoliandi habeat, iuxta
illud statij in Thebaide.

Mille modis lethi miseris mors una fatigat.

Quod præclare elucidat D. Augustinus
in soliloquijs: Opportuna inquit mors, mille
modis homines capit. Hunc namq; febribus, illum
opprimis doloribus: hunc consumit fames, illum si-
tu extinguit: hunc mors suffocat aqua, & illum
perimit flammis: hunc interimit laqueo, illum den-
tibus bestiarum: hunc trucidat ferro, illum veneno
corrumpit. Et profectò excutite maiorum
vestrorum busta, & per effatos Antiquo-
rum cineres, scrutemini istius veritatis
exempla, comperietis facile, quàm va-
rijs mortis generibus, viros etiam maxi-
mè illustres, & in toto orbe terrarum
nominis sui famâ celebres, mors funestâ
sustulerit. Empedocles, Hercules, Pli-
nius, ignibus consumpti sunt. Policra-
tes, Menippus, Gordianus, laqueo vitæ
sue finem imposuerunt. Esculapius, Zo-
roastres, Antelemus, cadentibus è cælo
fulminibus cæsi. Menander, Terentius,
Marcus Marcellus, exiguo aqua haustu
interitum sibi adiciere. Curtius, & Tor-
quatus Romani, viui à terra absorpti sunt.
Elpenor, & Philostratus, ex altis rupibus

Nn

lapi-
di-

lapi-
di-

lapidibus, viuere cum plantis, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Terram habet in carne, aquam in humoribus, aërem in anhelitu, ignem in calore, cælum deniq; in motu, & actionibus. Quia ergo in illis, quæ esse habent, quæ viuunt, quæ sentiunt, quæ intelligunt; quia in terra, aqua, aëre, igne, & cælis, est vanitas; ideo homo aliquid ex his omnibus includens, & totius vniuersi compendium, aut potius vanitatis complectens, merito vniuersa vanitas in sacris literis appellatur.

Homo grammaticè definitus.

Percurrite artes ipsas, vel scientias naturales, si placet, & facile hanc ex illis veritatem elicietis. Inprimis enim Grammatica docet, hominem esse nomen adiectiuum, & declinabile. Adiectiuum nomen est homo, quia variantis instar lunæ, quæ nunc est luminis plena, nunc egestissima, vera inconstantia imago habetur. vt non immerito respondeat, alto enthusiasmo depingens hominem, Lyricorum Poëtarum summus Pindarus: *Vmbra somnium homo est*. Quid hoc? si sumi vmbra dixisset, (quod alias de re inani in proverbio est) vtiq; rei citò, dispereuntis, rem celeriter euanescentem indicasset? sed *vmbra somnium*, quid rei quæso est? Profecto, Diuinus hic Lyricorum Poëtarum Princeps, ad rem vanam, vti vmbra est, apponens alteram longè omnium vanissimam, vt est *somnium*. quod homo sit excellens, & accurata quædam, ac exquisita vanitas, diuinè mihi expressisse videtur. *Est nomen declinabile homo*, ob libertatem arbitrij, quo ceu arundo ventis agitata, nunc ad virtutes, nunc, ad vitia declinat. Hoc nomine intitulatur homo ab ipso Deo: *Declina à malo, & fac bonitatem*. Didicerat optimè hanc cælestem sapientiam Augustinus Zegari declinare semper à vitijs, & generoso passu in arduam virtutem niti, vt prorsus virtutem simul cum lacte imbibisse censeatur, dubium. quæ sit, vtrum ætas, an virtus citius in illo adoleuerit.

Hominis Rhetoricè descriptio.

Rhetorica quoq; tradit, hominem esse orationem, cuius exordium est nasci, narratio dolor, confirmatio meliora sperare, epilogus mori, figura gemitus & fletus. Circumquaque enim hominem ambiunt, atq; ingenti, & infinito agmine sequuntur morbi, ac omnes ærumnæ, & calamitates, vitæ humanæ tam certa tributa; quàm reliqua omnia incertissima sunt. Quid ita? Homo certè vitam suam auspiciatur à planctu, & lachrymis, atq; statim ab ortu, iacet manibus, pedibusque deuinctus plorans, vt hoc

A ipsum in pœnas, & ærumnas, hominem nasci argumento sit. Solus animalium homo, cibo maxime perit, & quod à natura datum est ad vitæ nutrimentum, hoc ille conuertit in vitæ suæ nocumentum. Solus homo vinum bibit, malorum infinitorum incitamentum; & licet vini vsum moderatum, naturæ humanæ amicum, iurè sibi vendicat; attamen in quo nullum animal delinquit, solus homo ultra naturæ votum bibere potest. Solus animalium homo suas ærumnas, & calamitates prospicit, ac diiudicat; & præteritas recogitando, futuras expauescendo, ita præsentis exaggerat; vt memoriam, intellectum, prouidentiam, præclara, ac diuina bona, in sua damna, ac in suam perniciem detorqueat. Vni homini ambitio, avaritia, luxuria, immensa viuendi cupiditas insita est. Nulli animalium vita fragilior; ac nulli omnium libido maior, vt dubium sit, cuius causâ, cætera omnia natura genuisse videatur, tot impedimentis obiectis, parens indulgens, an tristis nouerca homini extitit? Quocirca non frustra sapiens antiquitas, ob ærumnarum humanarum magnitudinem, in hac opinione fuit, optimum esse non nasci, proximum quàm primum mori.

Dialectica ad primam ratiocinationis noticiam veniens, hanc arguto entymemate hominis definitionem comprehendit. *Homo est breue entymema, pro consequente interitum, pro antecedente ortum habens*: neminem enim vsquam nasci contigit, nisi quem mori restat. Ita sanè fluxam, perpetuò temporis seriem ducimus, & in dies decrecentem cum annis ætatem lachrymamur, vt prorsus vix tutius quid viuentibus cælum concesserit, quàm sæcula perpetuò incusare. Verùm, frustra succensemur fati, & de rerum parente natura querimur: quia vitam non accepimus, sed fecimus infelicem, nec exiguum temporis habemus, sed multum perdimus.

Physica subtilius iam naturam hominis speculando, concludit hominem nihil aliud esse, nisi animal mortale, imò partem exiguam terræ, quam mors sæpius depopulatur. Sic hominem appellat Deus Apocal. 5. *Ecco equum pallidum, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernum sequebatur eam, & data est illi potestas super quatuor partes terræ*. id est, super homines. Ecce quomodo mors insidet veloci, & celeri; antiquo tamen equo. Tertullianus autem obseruat, vocem hanc *pallidum*, ex græco significare *equum viridem*. Insidebat

Dialecticè hominis descriptio.

Hæc physica quid sit.

proinde

proinde mors equo viridi, ad denotandam velocitatem, & accelerationem eius, non solum ad senes pallidos, iamq; exhaustos, sed etiam ad viros robustos, imò & ad iuvenes ætate florentes, & viridi robore vernantes. Obequitat ergo mors celeriter omnes terræ partes, scilicet orientem, occidentem, septemtrionem, ac meridiem, adeoq; ampla, & extensa est mortis iurisdictio, tam sublimis eius potestas, ac imperium vt nemini parcat, nemini indulgeat: quinimò vbi videbatur aliqua ei posse iniici remora, scilicet in viris doctis, ibi tantum fulgur solet immaniùs ferire.

Arithmetica definitio hominis.

Arithmetica pariter non aliam hominis definitionem tradit, præter hanc, *Homo nihil valet*. Prima enim eius litera, H. cum sit aspiratio, apud Grammaticos nihil valet. Altera O, apud Arithmeticos nihil valet, nisi significatio numero postponatur. Tertia M. apud Poëtas eliditur: vltima cum sit cifra, per se non subsistit, sicq; ex toto homine, non nisi nihil, & nihilum conficitur. Hic est homo, hæc hominis pompa, hoc omne eius satellitium est, nihil & nihilum: vt merito Salatinus Asiæ Imperator morti vicinus, inanitatem fortunæ suæ refutans, indusium funebre hastâ sublatum, per castra circumferri iusserit, & proclamari: *Ex tantis opibus Asiæ se vnicum hoc tantum secum efferre indusium*. Nihilum, equidem est homo, & à verò homine in fictum degenerans, qui solam mundi vanitatem spirat, teste Origene homil. 24. in numerum: *Quæ ait interior hominem non excolit, qui virtutibus eum non instruit, moribus non adornat, diuina institutionibus non exercet, sapientiam Dei non querit, scientiæ scripturarum operam non impendit, hic non potest homo homo dici, sed homo sanctorum, & homo animalium*. Quia ille interior sopitus in eo est carnalibus vitijs, & mundi huius curis, ac solitudinibus obrutus; ita vt in eo, nec nominis eius haberi possit appellatio. Nihilominus tamen, quisquis Deo vitam suam consecrat, eiusq; voluntati totum se conformat, hic de nihilo in verum hominem transformatur, vt docuit Moyses votorum legem traditurus, num. 30. *Si quis ait virorum, votum voverit, non faciet irritum votum suum*. Quod maiori cum emphasi transferunt septuaginta: *Homo homo, quisq; votum voverit Domino*. Vbi Origenes eum, qui vouet, bis hominem esse concludit, scilicet foris, & intus; externum, & internum; animale, & spirituale: Cum inquit, *venerit iam ad ipsam profectum, vt vota*

A Domino offerantur, non sufficit iste exterior homo, sed ille interior. in illo namq; est habitaculum virtutum: in illo omnis intellectus sentia: in illo Diuina imaginis innotatio: quia cum speciem suam, quæ ex initio à Deo facta est, reciprocaverit, & virtutum reintegrationem, pulchritudinem priorem formæ receperit, tunc iam potest vota offerre Deo: & tunc tam non homo solum, sed homo homo dicitur.

Geometria quoque hominem occultum quendam angulum esse vult, ita vt Deus in paradiso, eum tantum angulem quæsierit, *Adam vbi es?* Quid ita? ergone Deum omniscium latebat, in quo loco absconderetur Adam? minimè sanè: sed hæc, est infelicitas peccatoris, quod per peccatum, quasi per vmbra quendam, densam ignotus reddatur, dum putat sua crimina Deo occulta esse: tunc enim fit, velut occultus quidam angulus, vt Deus eum, quasi exosum, minimè velit intueri. Hæc dementia tenuit quondam illos seniores Israël, de quibus illa Dei ad Prophetam querimonia, Ezechiel. 8. v. 12. *Vides illi hominu, quæ seniores Israël faciunt in tenebris, unusquisq; in abscondito cubili sui: dicunt enim, non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram*. Vbi, vt sibi libertatem peccandi assumerent, Deo videndi potentiam auferebant. Hanc planè à primò parente Adamo insaniam hereditamus omnes, quine à Deo post peccatum videretur, in paradiso se abscondit, Genes. 3. Sed frustra, vt notat D. Gregorius, l. 22. Moral. cap. 3. *Adam inquit, in ea occultatione, non se Domino, sed Dominam abscondit sibi*. Agnoscit quippe, ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Quare, qui Deum latere vult, similis est strutioni, qui teste Plinio l. 10. naturalis historiæ cap. 1. collum sub frutice occultans, latere totum corpus putat; & quia neminem videt, credit se à nemine videri. ô quàm tenebrosus es angulus ô homo, dum peccatis grauaris nec aliter de hisce Ægyptiacis tenebris educi potes, nisi in circulum diducaris. Deum vbiq; præsentem tuo obrutui sistendo. Hoc consilium porrigit D. Augustinus serm. 46. de verbis Domini: *Ipse inquit, currendus est in publico, ipse in secreto, procedo & videris: lucerna ardet: videt te: lucerna exstincta est? videt te: cubile intras? videt te: ipsum time, cui cura est, vt videas te, & vel timendo castris esto: aut si peccaueris, quare vbi te non videt, & fac, quod vis*.

Hæc solertia olim B. Ephrem, meretricem sibi obuiam elusit, vt in eius vita ab Auctoribus Græcis, & anonymis scripta, eiusq; operibus præfixâ circumferebatur. Cum enim illa virum Dei ad turpitudi-

Homo est occultus angulus.

B. Ephrem meretricem circumferebat.

Concio Funeris.

nem pelliceret; ille verò nescio, quem A si his omnibus benè ponderatis, hominem etiam inter mortales agentem, magis mortuum esse dixerò. Nam iuxta sapientum sententiam, septem hominis ætates esse, neminem vestrum latere potest. *Prima est infantia, quæ ad octauum usque annum se protendit. Altera pueritia, ab octauo ad decimum quintum. Tertia adolescentia, quæ à decimo quinto ad vigesimum secundum. Quarta iuuentus, quæ à vigesimo secundo ad trigessimum. Quinta virilis ætas, quæ à trigesimo ad quinquagesimum. Sexta senectus, quæ à quinquagesimo ad sexagesimum. Septima ætas decrepita, quæ à sexagesimo usque ad finem vitæ protenditur, iuxta numerum dierum à Deo vitæ humanæ præscriptorum. Anni eorum exunt septuaginta, si autem in potentatibus, octuaginta, amplius verò labor, & dolor. Quis autem non videt, iuxta harum ætatum in homine defectum, deficere quoque vitam illius. Quippè ista ætatum defectio, nihil aliud est, nisi mors, ex vnanimi Philosophorum assensu, quæ consistit in priuatione vitæ.*

Homo est
alienæ rei
possessio.

Iurisprudencia demum, magis ad caput humanum, sic hominem definit: **HOMO EST ALIENÆ REI POSSESSIO**: possidet enim animam, quæ è cælo ortum suum trahit. Vnde, quia id, quod regium est, à nemine vquam potest usque capi, idem defunctus Augustinus, ne alienæ rei iniquus possessor haberetur, animam, quam velut concreditum pignus, ad tempus tantum è manibus æterni Regis accepit, cælo reddere festinavit. Alienis siquidem depositis, non tam diu; quam potius benè uti oportet: quia dum minime reris à te repetuntur. Scilicet æternus ille legislator, summam potestatem, omneque imperium absolutum, transfudit in mortem, ut in vniuersa, quæ ambitu, complexuque cælorum continentur, festinè, & inexpugnabili sua licentia grassetur, atque suam tyrannidem, cui nemo resistere potest, per omnia, quæ pendent à materia, dominantem exerceat, & ubique in omnibus bacchetur. Mors enim est mundi omnis inferioris inexorabilis tyrannus, mors omnium quæ ex elementis concinnata sunt, velut barbarus prædo: mors ipsius archipirata hominis, ut cum à rebus diuinis penitus exclusa sit, & in ea, quæ ortum à cælo ducunt, ne minimum iuris habeat, in hominem Diuinitatis participem, quique mundi compendium existit quæ illius iuris est, dissoluta sua libertate, contumaciter abutatur. Quid autem hæc longè lateque dominans mors machinatur? quem ad finem collimat inuicta ista omniumque victrix mortis violentia? vastitatem, ac ruinas ubique locorum efficere: mortalitatem, ac funera passim per omnia seminare; hoc perenne propositum, istud insatiabile desiderium mortis est.

Mihi autem nemo forsitan succensebit,

Ante
mors
præ
mors

B pira, quæ à sexagesimo usque ad finem vitæ protenditur, iuxta numerum dierum à Deo vitæ humanæ præscriptorum. Anni eorum exunt septuaginta, si autem in potentatibus, octuaginta, amplius verò labor, & dolor. Quis autem non videt, iuxta harum ætatum in homine defectum, deficere quoque vitam illius. Quippè ista ætatum defectio, nihil aliud est, nisi mors, ex vnanimi Philosophorum assensu, quæ consistit in priuatione vitæ.

Excessit infans septimum ætatis annum, iam vnam ætatem, videlicet infantiam mors in illo absumpsit. Prætergressus est puer annum decimum quintum, iam duas ætates, infantiam, & pueritiam mors in illo depasta est. Adimpleuit adolescens annum vigesimum secundum, tres in illo ætates, infantiam, pueritiam, adolescentiam, verè mortuas habemus. Attingit iuuenis trigessimum annum, enstatim quarta iam ætas, scilicet iuuentus mortis falce prostrata cadit. Absolvit postmodum annum quinquagesimum, & subito quinta ætas virilis in illo extinguitur. Quod si superauerit annum sexagesimum, iam ad portum accedit, sexta ætate senectutis spoliatus. Vltimè ætas decrepita illi viuenda restat, sed & hæc satis incerta, cum diem, & horam, quæ moriendum sit, nemo sciat. ut proinde merito homo de sua misera, & infelici conditione, erubescere, & confundi debeat, ipso grauissimo morum castigatore Seneca, vnumquemque ad id impellente. *Mors inquit infantia est pueritia, mors pueritia est adolescentia, mors adolescentia est iuuentus; mors iuuentus est virilis ætas, mors virilis ætas est senectus; mors senectus est decrepita; mors decrepita est ipsa mors.* Cuius aureæ sententia merito nos adiungere possumus: *& mors mortis est vita æterna.* Mors enim apud eos, qui in via mandatorum Dei incedunt, verè non potest appellari mors, sed potius transitus ab ærumnosa, & mi-

sera

Concio Funeris.

sera hac vita, in aliam longè beatiorē, A qui vitam suam ad virtutis, & honestatis normam, semper dirigebat, nihil magis in tota vita sua; quam probè viuere, & mori discendo. illud Senecæ naturalium questionum consilium arripiens: *effice tibi mortem familiarem cognitione, ut cum fors tuleris, possis illi etiam obuiam exire.* Ecce, si viator, ut itineris molestia suauis illi esse videantur, respicit ad hospitium, in quo lassatum corpus eius quiescat: seruus anni decursum, quo suorum obsequiorum mercedem sumpturus est: miles mensis euolutionem, quo stipendium accepturus est. Agricola tempus mensis, quo suorum laborum fructus collekturus est. Mulier grauida nouum mensum, quo fetum in lucem editura est. Nauarchus portum, in quo lucra nauigij recepturus est. Et ideo viator, ut viæ molestias, & difficultates non metuat, canit hospitium: seruus ut grauitatem seruitutis non sentiat, canit mercedem: miles ut vulnera, & hostile ferrum non perhorrescat, canit prædam, & triumphum: agricola ut labores, & sudores in excolendis agris non sentiat, messem feracem, & uberem canit: mulier uterum gestans, ut grauedinem suæ parturitionis non percipiat, canit partum. Sic pariter bonus Christianus, ut neque vitæ huius calamitates, & ærumnas, neque aggritudines lethales, neque demum mortem ipsam formidet, præmia, quæ illum in æterna patria manent, cernere debet, perpetuò mortem recogitando: *mortem enim* (inquit Seneca epist. 30.) *venientem nemo bilis accipit, nisi qui se ad illam diu specularis composuerit.*

Hominem re-
fere viuenti
nulla mors
mala.

Et profectò homini Christiano rectè viuenti, nulla mors mala esse potest, iuxta illud D. Augustini: *Non potest malè mori, qui benè vixerit.* Quæ enim mors homini ex præscripto vitam suam instituenti, mala evenire potest? An illa, quæ hominem maligna febris extinguit? minimè: nam ista febris est illi clauis, portas regni cælorum referans. An illa, quæ intolerabili dolore corporis, aut membrorum, hominem interimit? minimè: nam dolor iste est illi malleus supernæ ciuitatis portas feriens, illique ad beatarum mentium domicilia patefaciens. An illa, quæ hausto toxico vitam homini aufert? minimè: nam illud venenum est illi præuia quadam ad cælestes nuptias præparatio. An illa, quæ tyrannide hostium, igni & ferro sauentium trucidat? minimè: ferrum enim illud sternit illi semitam ad regnum cælestis. An illa, quæ hominem ferreo globo trajiciens, prostermit? minimè: utique tormentum hoc, munitionis cælestis Hierosolymæ mœnia deiicit, quò facilius illuc ingredi valeat. An illa, quæ hominem aquis profocat? minimè: aquæ enim istæ nauiculam hominis, vnico momento tranquillissimum æternæ securitatis portum transferunt. An illa, quæ hominem flammis exurit? minimè: ignis enim iste, est cuniculus velocissimè hominem incælum eiciens. An illa, quæ viuum hominem cum mortuis, tumulat? minimè: foueæ enim istæ subterraneæ, sunt illi portæ, per quas ad beatificam illam visionem, quam citissimè ingreditur. An illa, quæ hominem in patibulo, laqueo suspensum enecat? sed neque hæc mala est: quia iste laqueus super omnes cælos in ictu oculi subleuat. Illane demum, quæ hominem in minutas partes dissectum, forficibus candentibus exustum, aut capite plexum, per incognitum iustitiæ occidit? sed & hæc mala esse non potest: nam istæ secures, isti forcipes, sunt instrumenta vno impetu, cælestis paradisi portas effringentia, & referantia, ut eas ingrediens, ibi sempiternam, & tranquillam felicitate perfruatur. Proinde verissimum est D. Augustini effatum: *Non potest malè mori, qui benè vixerit.*

Ex his iam facile conijcite, quid de morte vestri Doctoris sentiendum sit?

N 3

Qui vitam suam ad virtutis, & honestatis normam, semper dirigebat, nihil magis in tota vita sua; quam probè viuere, & mori discendo. illud Senecæ naturalium questionum consilium arripiens: *effice tibi mortem familiarem cognitione, ut cum fors tuleris, possis illi etiam obuiam exire.* Ecce, si viator, ut itineris molestia suauis illi esse videantur, respicit ad hospitium, in quo lassatum corpus eius quiescat: seruus anni decursum, quo suorum obsequiorum mercedem sumpturus est: miles mensis euolutionem, quo stipendium accepturus est. Agricola tempus mensis, quo suorum laborum fructus collekturus est. Mulier grauida nouum mensum, quo fetum in lucem editura est. Nauarchus portum, in quo lucra nauigij recepturus est. Et ideo viator, ut viæ molestias, & difficultates non metuat, canit hospitium: seruus ut grauitatem seruitutis non sentiat, canit mercedem: miles ut vulnera, & hostile ferrum non perhorrescat, canit prædam, & triumphum: agricola ut labores, & sudores in excolendis agris non sentiat, messem feracem, & uberem canit: mulier uterum gestans, ut grauedinem suæ parturitionis non percipiat, canit partum. Sic pariter bonus Christianus, ut neque vitæ huius calamitates, & ærumnas, neque aggritudines lethales, neque demum mortem ipsam formidet, præmia, quæ illum in æterna patria manent, cernere debet, perpetuò mortem recogitando: *mortem enim* (inquit Seneca epist. 30.) *venientem nemo bilis accipit, nisi qui se ad illam diu specularis composuerit.*

Tota vita
discendum
est mori.

Quid aliud vester defunctus Doctor faciebat, nisi quia toto vitæ tempore disponendo se ad mortem, volebat imitari Christum in crucem mortuum, quoad modum moriendi. Christus in sua morte, habuit crucem pro lecto, clauis pro puluinibus, cælum pro lecti papilione, latrones secum crucifixos pro socijs, fel & acetum pro potu, lachrymas quas uerberim fudit, & vocem validam, quæ spiritum Patri commendans, exclamauit. Ita defunctus Augustinus Zegart, primum se collocabat in lectulo crucis per contemplationem, id est, conuertebat oculos suos ad Christum crucifixum, & aspectum eius lectum, in quo sui causâ benignissimus Saluator nudus pependit, attornitus intuebatur. Postea reclinauit se super clauorum puluinaria, id est, ad clauorum illorum, qui manus, & pedes Christi penetrarunt, attentam contemplationem faciebat. Fuit illi cælum pro lecti papilione,

Mortem si-
bi familia-
rem fecit.

pitioe, scilicet firma spes in Deo posita. A hucusq; semper illam omni conatu inse-
pendebat inter duos latrones, secum
cruci affixos, nimirum inter peccatum,
quod super omnia detestabatur, & inter
mundum, quem & omnia, quæ eius sunt,
toto corde abnegavit. Fuit illi fel, & ace-
tum pro potu, id est, memoria peccatorum,
quas illi patiuntur, qui in Dei gratia e-
mori non student, atq; omnium sensu-
um, & appetitionum perfecta mortifica-
tio. Fuit illi pro lachrymis, pro leuissi-
mis etiam culpis, ex fragilitate in Deum
commisissis, arcta poenitentia. Fuit deni-
que vox valida, quâ Deo in humilitate
spiritum suum, sacramentis benè prius
munum commendabat.

O sancta mors, quomodo in virum
hunc tanto agmine stipatum, impetum
facere verita nones? Quomodo tibi sum-
ma vitæ eius probitas, & puritas obsta-
culo non erat? si te vigilantissima eius
Dei mandatorum observantia, non re-
tardavit, si assidua celestium mysterio-
rum contemplatio non obstitit, saltem
Religiosissima huius Familiae, sanctitatis,
& omnimodæ perfectionis laude, à pri-
ma origine Ecclesiæ Romanæ, ubiq; ter-
rarum conspicua, respectum habere po-
tuit, ne tantum decus eriperes; ne tam
potentem columnam, quæ Ecclesiæ Ca-
tholicæ, & Religionem sanctam in dies,
magis ac magis fulcire debuit, ita ino-
pinato, & fortuito gressu veniens pro-
sterneret. Quod si neq; hoc tuum impe-
tum sistere potuit, quomodo profundissi-
ma tanti Doctoris sapientia, irritos tuos
conatus non reddidit? cum & ipsemet
Deus virorum literatorum, immaturas
mortes ægrè ferre videatur. Isaia 33. *Vbi
est inquit, literatus? ubi legum verba ponderans?
ubi Doctor patrum? ubi legum verba ponderans?*
In Hebræo autem le-
gitur pro Doctore, *numerator intrinsum*: quia
iuventus tam Religiosa; quam secularis,
à magnis Doctoribus ad pietatem, & do-
ctrinam exercitata, atque edocta, quasi
turres Reipublicæ, & Ecclesiæ defenden-
dæ sunt. An igitur nesciebas crudelis
mors, hanc columnam principibus, sa-
cerdotibus, & populis, ad erudiendum,
ab ipso Deo expositam fuisse? ut cæco
impetu funestam tuam faciem, ad eam
allideres, atq; non sine omnium luctu, &
lachrymis prostratam relinqueres. Sed
audite mysterium: Mors ab orbe con-
dito sapientiæ bellum indixit, & idcirco

hucusq; semper illam omni conatu inse-
quitur. Quod documento Sacra Scri-
pturæ palam fiat.

Motivum diabolicæ in Deum re-
bellionis, describens Scriptura Sacra,
Ioan. 8. dicit: *Ille homicida ab initio erat,
& in veritate non stetit.* Cum enim adhuc
Angeli essent in via, neq; Dei essentiam
viderent, proposuerat eis Deus mysteria,
omni creaturæ ad salutem simpliciter,
necessaria, nimirum mysterium sanctissi-
mæ Trinitatis, & Incarnationis, quod
scilicet æterna sapientia carnem assu-
ptura esset, & in terris cum hominibus
conversatura. Quo cognito Damon, in-
videre cepit homini eam felicitatem,
indignum ducens, ut in tam vilissimo er-
gastulo, luteo vase, in corpore humano,
illa incomprehensa sapientia habitaret.
Quærebat itaq; omnes modos, quomo-
dò exosam divinæ sapientiæ reddere
posset humanam naturam; sed cum id
efficere non valeret, videns indissolubi-
le iam vinculum inter Deum, & homi-
nem factum esse, odio plus quam Vati-
niano persequitur vitam hominis. Quod
si magnæ eruditionis aliquem viderit,
mille telis eum adoritur, eò quod nihil
magis; quam sapientiam homini inui-
deat.

Agnovit in vestro defuncto Doctore,
profundissimam sapientiam, per quam
in dies magis, ac magis accedebat ad
Deum, idcirco mortem, quam per pec-
catum in mundum introduxit, stimula-
bat, ut omnem conatum in corpus de-
functi Doctoris vestri converteret, eum-
que quantocius tolleretur à vivis. Reuer-
titur ergo iam spiritus ille in angustio cor-
pore angusta quæq; penetrans, ad De-
um, à quo originem suam traxerat. Re-
vertitur ad terram corpus, de qua sum-
ptum fuit, ut legi naturæ satisfat, quæ
vhamquamq; rem in eadem principia
dixit resolui, ex quibus constat. Tum, ut
immutabile illud diuinum decretum:
*Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem re-
vertetur,* impleatur. Nihilominus tamen
fama eius virtutum, & sanctitatis manebit
æterna, eiusq; profunda sapien-
tia typo, & calamo perennatura
est: *Quia non videbit intervium
cum videtis sapientes
morientes.*

TEMPORE IVBILEI SANCTI. CONCIO.

Vox Domini ad civitatem clamat, & salus erit ti-
mentibus nomen eius. *Matth. 6.*

Erribilis quondam vox Domini ad te civitas Cracovia clamat nunc,
nostri, ad potentes, opulen-
tas, & magnas civitates fiebat,
dum Ierosolyma annuntiaret
futuram desolationem *Lucæ 19. Et non re-
linquent in te lapidem super lapidem.* Dum in-
solentibus Niniuitis imminentem propo-
neret euerionem. *Adhuc quadraginta dies &
Ninive subversetur.* Dum Babyloni minita-
retur interitum: *Isaia 14. Perdam nomen
Babylonis: ut scilicet, iram Dei expau-
scentes peccatores, facilius ad amaram
fleterentur poenitentiam.* Hanc ratio-
nem assignat Doctor Gentium, ad Ephes. 7.
Efficacissimum remedium arbitratum sum peccatori.
Lucæ 19. Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Dum in-
solentibus Niniuitis imminentem propo-
neret euerionem. *Adhuc quadraginta dies &
Ninive subversetur.* Dum Babyloni minita-
retur interitum: *Isaia 14. Perdam nomen
Babylonis: ut scilicet, iram Dei expau-
scentes peccatores, facilius ad amaram
fleterentur poenitentiam.* Hanc ratio-
nem assignat Doctor Gentium, ad Ephes. 7.
Efficacissimum remedium arbitratum sum peccatori.
Lucæ 19. Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Dum in-
solentibus Niniuitis imminentem propo-
neret euerionem. *Adhuc quadraginta dies &
Ninive subversetur.* Dum Babyloni minita-
retur interitum: *Isaia 14. Perdam nomen
Babylonis: ut scilicet, iram Dei expau-
scentes peccatores, facilius ad amaram
fleterentur poenitentiam.* Hanc ratio-
nem assignat Doctor Gentium, ad Ephes. 7.
Efficacissimum remedium arbitratum sum peccatori.

Duplicem esse thesaurum, videlicet
terrenum, & celestem, ex sacris literis
compertum habemus, terrenum prohi-
bit Deus homini. *Matth. 6. Nolite thesau-
risare vobis thesauros in terra, ubi erugo, & timea
demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur.* Et
quidem merito, quia thesaurus terrenus,
ex rebus contemptibilibus, & corrupti-
bilibus coalescit: constat enim aut auro,
& argento, quod ærugini subiacet: aut
lapillis, & gemmis pretiosis, quæ furibus
Cpatent. Ut ingeniosè enucleat Author,
imperfectus, in cap. 6. *Matth. Omnia in-
quit bona mundi, tripliciter tollit interitum, aut
enim à semetipsis veterascent, & timeant, sicut ve-
stimenta; aut ab ipsis domini luxuriosè viventi-
bus comeduntur; aut ab extraneis, vel dolo, vel vi,
vel calumnijs, vel alio iniquo modo diripiuntur,
quia per iniquitatem festinant aliena facere sua.*

Sed, demus etiam, aurum & argen-
tum, non subiacere ærugini, vestes à ti-
nea non consumi; nondum tamen the-
saurus securus manebit à luxurijs, ab e-
brietatibus, à lauto victu. Sistite vobis
ante oculos, illum diuitem stultum, qui
*Lucæ 12. dicebat: Anima mea habes multa
bona posita in annos plurimos.* En thesauri re-
conditi, & absconditi, ac summis labo-
ribus accumulati, imò & summâ diligen-
tiâ custoditi. Quid ergo, nunquid iam
securi? Audite quid sequitur? *Comede,
bibe, epulare.* En demolitio, quam vlti-

4. Reg. 22.
Ad Ephes.
5.

Matth. 6.

Author im-
perfectus.

Lucæ 12.

ma perniciēs mox subsequitur. Lu. A regale, ut ex imis odoratur aurum. Cum
ca. 12. Scilicet, hac nocte reposita à te animam
tuam. Ponderate ista verba, hac nocte: ex
quibus conijcio, Deum ipsum custodi-
uisse hunc diuitem, plurimisque bonis di-
tasse, ut suam longanimitatem probatam
faceret, ait S. Basilius. Non facturi quidem
ex vbertate fructuum aliquid boni, ut magis diui-
na longanimitas pateat, quæ usque ad malos suam
bonitatem ostendit, plenus super iustos, & iniustos.
At, quid ex hac fructuum vbertate sub-
secutum est? supinitas in bono, imò
& infidelitas: quia enim non punieba-
tur à Deo, reputabat Deum non videre
mala hominum opera, concludit S. Am-
brosius: Supinabatur secularium abundantia re-
rum temulentus, quia in manibus ei ad voluptatem
omnia superebant, & consilium impietatis suæ, cu-
ius pena sequestrabatur, putabat, quod Deum im-
piorum scelera non videret. Egregie sanè: ex
pœna sequestrata, dum succrescentibus
peccatis impij non puniuntur, ad eam
deueniunt stoliditatem, ut Dei patienti-
am, dicant inscientiam; & ideò Deum
non punire, non quia tolerat, sed quia
non videt, arbitrantur. Verum ecce ille
stolidus diues, & infidelis peccator, quia
talita de Deo sentire præsumptit, illicò
sententiam inenitabilem audiuit, *stulte hac
nocte*, non cras, non post annos, ac fru-
ctus consumptos, sed hac nocte, quia in-
gratus, quia indignus erat, ut amplius vi-
ueret. Cuius ingratitude ita per-
stringit S. Basilius: Quæ verò sunt, quæ hic
homo factori recompensat, non meminit communis
naturæ, nec arbitratu est oportere, quod superfluum
dispensare egenibus, horrea crepabant; auarus au-
tem animus nequaquam implebatur. Moxque
concludit: Audi conueniens tibi stultitiæ no-
men, quod tibi nullus imposuit hominum, sed Deus
hac nocte, &c. Terribilis profectò senten-
tia, non homo, sed Deus ipse, diuiti stul-
titiæ nomen imposuit, quia sibi ipsum
Deum immediatè puniendum reliquit.
Ut hinc expanseant diuites, & auari,
quia bonis à Deo sibi amplè concessis,
stultè, & sine eius timore vtuntur, dum-
que ex beneficijs acceptis amplius red-
dere debeant, steriliores ex illis efficiun-
tur, ac ideò in amplius, acrius accelera-
tiúsque Dei iudicium incidunt. Sed absit
& hoc, sit homo ita miser, ut potius mo-
ri velit, quàm opes effundere, nunquid
iam securus erit thesaurus? minimè:
Absconde thesauros tuos subtus terram,
sepeli in imo, reponere in profundo, ne-
mo sciat, non vxor, non filius, non fa-
mulus; scito tamen, quod aures non ef-
fugiet regis: quia priuilegium est hoc

ergo mundi thesaurus, nullibi securè as-
seruari possit, ideò merito prohibe-
tur hominibus.

At verò cælestis thesaurus, sollicitè
querendus mandatur, Matth. 6. *Thesauri-
zate autem vobis thesaurum in celo. Quem lo-
cum sancti Patres, communiter expo-
nunt de eleemosyna, per quam in celo
per manus pauperum thesaurizatur. Sic
cepserunt S. Chrysostomus, Cyprianus, &
Author Imperfectus. Quid ergo melius est, an
super terram reponere, ubi incertus est conserva-
tionis euentus, an in celo, ubi est certa custodia;
B quæ autem stultitia est, illuc relinquere, unde ex-
itum est? & illuc non præmittere, quod iturus
es? illic ergo substantiam tuam congrega, ubi pa-
triam habes. At verò Sanctus Augustinus,
D. Thom. & Caietanus, per thesaurum,
intelligunt opera bona & sancta: non in
aliquo iniquo loco corporali, sed in celo, id est,
in spiritualibus bonis, abundantiam bonorum me-
ritorum acquirere. Egregie sanè: celum est
Ecclesia sancta, quæ frequenter in sacro
Euangelio, nomine regni cælorum inci-
tatur: in hac Saluator noster, tanquàm
in Republica ordinatissimâ, thesaurum
tempore necessitatis egenibus distribu-
endum, asseruauit, id est, Iubileum san-
ctum, in quo peccatoribus summè diui-
nâ gratiâ egenibus, plena peccatorum
remissio, & quoad culpam, & quoad pœ-
nam conceditur. Sic habetur in Extra-
uag. Vnigenitum, de pœnitentia, & remissio-
ne. Vbi dicitur: Ecclesiam militantem, ex ef-
fusione sanguinis infiniti valoris Christi Domini,
thesaurum acquisuisse.*

O verè ineffabilis thesaurus, quem
Paulus 1. in sua constitutione, quæ inci-
pit: ineffabilis prouidentia, vocat, annum plena-
riæ remissionis, & gratiæ ac reconciliationis humani
generis. Alexander VI. annum remissionis, &
gaudij, ac reconciliationis, humani generis piissimo
redemptori nostro appellat. Quia nomine Iubilei,
D intelligitur gaudiū, & læticia vniuersalis,
eò quod tunc fideles Christi, recipiant
peccatorum commissorum plenissimam
remissionem, sine magno labore, per ap-
plicationem factam à Pontifice, & meri-
torum Christi, & Sanctorum, quæ in the-
sauro Ecclesiæ conseruantur. Copia au-
tem huius thesauri, superexcedit quasi
cunq; pœnas hominibus debitas: quia
præstantia & excellentia sanguinis Chri-
sti, tanta est, ut minima eius gutta suffi-
cientissima fuerit, ad delenda totius
mundi peccata, pœnasque illis debitas.
Proinde nunquàm per indulgentias, po-
test. exhaustiri Christi satisfactio, eum sit
valoris

Matth. 6.

S. Chrysost.
Cyprianus
Author im-
perfectus.S. August.
D. Thom.
Caietanus.In Iubileo
S. datur pœ-
na remissio
peccatorumIubilei em-
comia.Per Indul-
gentias nō
exhaustus
Christi sa-
tisfactio

valoris infiniti, ex infinito autem quan-
tumcunque acceperis semper restat ali-
quid accipere, & nunquàm idem.

Quia itaq; Christus ad hoc venit, ut
homines remissionem, & indulgentiam
spiritualium debitorum, id est, pecca-
torum recipiant, ideò ne eius intentio,
quæ vult omnes homines saluos fieri, frustretur
suo fine, thesaurum hunc desiderabilem,
plenarium indultum nobis hisce diebus
aperit, ut ex illo abundè Dei gratiam,
hauriamus, lætamq; per peccatum ami-
citiam, cum Deo renouemus. Cæterum
ex hoc aperto thesauro, quisquis reci-
pere vult bona spiritualia, prius se per
bona opera disponere debet. Primum
opus bonum, debet esse deuota. Eccle-
siarum visitatio: consentaneum quippè
est; ut ad consequendum fructum pas-
sionis Christi, & ad diuinas largitiones,
quæ hoc tempore instar fluminis copiosi,
lætificant ciuitatem Dei, honestè, con-
gruenterq; impetrandas, summa cum
deuotione populus fidelis accedat. Hinc
Propheta Domini, ad seruenter oran-
dum, ad decantandas Dei laudes, & gra-
tiarum actionem faciendam, maxime
tempore Iubilei excitat populum, Psal.
147. *Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tu-
am Sion. Quia tempore Iubilei sancti, for-
tissimi vndiq; præsidij, Deus regna Ca-
tholica fulcit. Quoniam inquit, confortauit
seras portarum tuarum. Quia tempore Iubi-
lei sancti, pacem & concordiam inter
regna, & Principes conciliat: Qui posuit
fines tuos pacem. Quia tempore Iubilei san-
cti, spiritali alimonia suos fideles abun-
dantissimè, & delicatissimè pascit: & adi-
pe frumenti satiat te. Quia tempore Iubilei
sancti, candido amictu veros pœniten-
tes adornat: dat niuem sicut lanam. Hoc est,
ex peccatore scelerum frigore gelido,
foruentissimum facit sui honoris zelo-
tem, ut in posterum non solum igne cha-
ritatis ardentissimè erga Deum flagret,
sed etiam eodem igne alios frigidus cale-
faciat, imò ardere faciat. Sic exponit
D. Augustinus. Quid est ait, ex niue vestem
lanam efficere, quàm de istis adhuc incredulis, &
frigidis spiritibus, vestem charitatis, & pœnitentiæ,
alijs efficere. Dat ergo niuem sicut lanam,
id est, ita niue solet calefacere, ac si esset
lana, contrarijs medijs, ac sibi repugnan-
tibus, ad finem præfixum, nostram con-
ducens salutem. Per niuem quippè, & la-
nam, cum Incognito, statum leuius pec-
cantium intelligere debemus: Per frigiditatem
niue, intelligo statum peccantium, ait In-
cognitus, quo charitas frigidescit; per albedinem*

Primum opus
ad consecu-
tionem Iu-
bilei necessi-
sarium.

Psal. 147.

D. August.

A verò lana, quæ puritas significatur, intelligo san-
ctos. Dat proinde Deus, id est, assumit,
sibi niuem peccatorum, sicut lanam, ac
si esset lana, iidem scilicet peccatis suâ
bonitate, ac opificio se veltiens: Refrige-
scente charitate, ait Augustinus; humana na-
tura ut nix facta est, sed de istis adhuc frigidis sit
tunica Christi, sine macula, & sine ruga.

Imò, quod magis admirabile, non so-
lùm illis se veltit, sed etiam ex duriori-
bus amplius obstinatis peccatoribus, sua
membra facit, addit Psalmista: *Mittit cry-
stallum suum sicut buccellas. Et quid crystallus,
quæ est glacies indurata, nisi duros, ob-
stinatosq; peccatores designat? Quid sibi
vult crystallus, ait D. Augustinus, nisi duros,
& obstinatos peccatores significare? Quid
ergo de istis misericordia diuinæ
efficat? non quidem vestem suam, sicut
de alijs, qui sunt communes peccatores;
sed de istis duris, ait Augustinus, sicut membra
suâ, & veltit ad alios pascendos. Quasi dice-
ret, non solum vult eos saluos fieri; ve-
rùm etiam, ut ex redundante gratia, &
alios secum saluent, in ipsa eorum duri-
tate, altitudinem suæ bonitatis; ac ma-
gnificentia affigens, sic ut dum peccans
quis, contra Deum se erigit, Deus quoq;
in ipsum, ille persequendo, Deus obse-
quando.*

Ponite vobis ante oculos Saulum ad-
huc iudaizantem, & quæ de eo dicat Scri-
ptura Sacra, auscultate: *Saulus autem ad-
huc spirans minarum, & cadu, in discipulis Domi-
ni, accessit ad Principem &c. Actor. 9. num. 1.
Quid illud adhuc, nisi quia nondum exa-
tarius nece Stephani, & aliorum Chri-
stianorum virorum, ac mulierum, quos
trahebat ad vincula, & tribunalia, tanto
furore, & ardore, ut totam deuastaret
Ecclesiam, ibidem cap. 8. n. 3. Saulus au-
tem deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, &
trahens viros, ac mulieres, tradebat in custodiam;
his tamen non satius, ampliùs insani-
ens, pro nihilo prorsus reputans, si solum
in Hierusalem, nisi etiam extra illam, imò
extra ipsam regnum duriora patraret.
Vnde ut extensius seuiret, in Damascum,
Syriæ caput, quinquaginta & ampliùs ab
Hierusalem distans leucis, ire pergit, ut
ibi occidat, obtruncet Christianos, ac
per ipsos Christum, ex naribus, ex ocu-
lis, ex ore totus spirans minarum, & cæ-
dis. Vidistisne aliquando crystallum,
magis durum? hominem ampliùs crude-
lem? leonem in Christum ampliùs fero-
cientem? Et tamen eodem passu, quo
Saulus contra Christum, eodem Christus
in Saulum properauit, ille persequens,
Iste*

Oo

iste obsequens, ille ut occideret, iste ut remittitur peccatori culpa mortalis, aut sanaret. Saulus in Damascum discessit contra Christum, & Christus eodem momento corporaliter e caelo descendit, ipsum deserens caelum pro Saulo, ut docet S. Thomas 3. p. q. 57. ar. 6. ad 3. Saulus in Damascum ad vinciendos Christianos in mortem, Christus in terram ad vinciendum Saulum in vitam; Saulus perrexit in Damascum, ut Christum ligaret, occideret, & mactaret; ac Christus eodem Sauli gressus direxit in Damascum, ut ibi eum supremum constitueret Apostolorum, & Gentium Doctorem, vas electionis, ac Principem in caelis. O qualis est hac Dei infinita bonitas! qualis hac super excedens eius misericordia! ut ex tali crystallo, peccatore maximo, sic indurato, talem faceret adamantem, Dei digito dignum, ipsamque duritiem, quae contra ipsum pugnabat, ipsam inquit toram, in beneficium verteret Pauli. Euerunt multi, inquit S. Augustinus, in hunc Psalmi locum, ita duri, & obstinati, ut non iam nivi, sed crystallo comparandi, & ipsi etiam praedestinati sunt, & vocati, & quidam eorum, ita ut pascere alios, & essent ut lex alijs, ex quibus unum per multos, notissimum illum Paulum inuenimus, ecce crystallo erat Paulus, & obstinatus contradiuens veritati, clamans aduersus Euangelium, tanquam durum aduersus solem, & forte ceteri duriores. Et nihilominus cum talis esset, crystallus, factus est buccella panis alios pascens, sustentans verbo doctrinae, & exemplo vitae. Quis hoc efficere posset, nisi illa Dei summa, ac omnipotens bonitas, mittens crystallum sicut buccellam, ex pessimis, & iniquis peccatoribus, sanctissimos efficiens, & vasa contumeliae, transformans in vasa gloriae, idque non alijs, sed ipsis medijs, quibus ipsi contra illum visi sunt.

Alterum, illudque praecipuum opus, quo vos ad participationem huius thesauri disponere debetis, est emundatio conscientiae a peccatis mortalibus, per confessionem sacramentalem: quia plenaria remissio peccatorum, non nisi vere poenitentibus, & confessis conceditur. Unde homo existens in peccato mortali, nullo modo potest consequi indulgentiam poenae temporalis, quia homo in peccato mortali existens, non potest exercere aliquod opus meritorium gratiae, & satisfactorium poenae, cum pro eo statum sit Dei inimicus, & per hoc indignus factus, ut remissionem poenae temporalis obtineat. Et ratio manifesta est, quia per Iubileum, siue indulgentiam, non

venialis, cum indulgentia non sit Sacramentum remittens peccata ex opere operato, sed tantum remittitur poena peccatis commissis, & per Sacramentalem confessionem expiatis, debita; ideo necesse est, ut homo volens consequi indulgentiam, poenae temporalis, prius in confessione absolatur a culpa, & sic in gratia existens, consequatur indulgentiam poenae, quae luenda remanebat, vel in hoc seculo, vel in purgatorio, post mortem.

Nec obstat, quod in Clementina prima de indulgentiis dicatur: Concedimus plenariam indulgentiam poenae, & culpa. Hinc enim non sequitur per indulgentiam dimitti non tantum poenam, sed etiam culpam. Nam per illa verba: concedimus indulgentiam poenae, & culpa, non intelligitur, quod indulgentia habeat vim remittendi culpam, siue peccatum; sed tantum sensus est, quod per talem indulgentiam, concedatur facultas eligendi confessarium, qui absolutionem sacramentalem conferat a peccatis commissis: solum itaque per indulgentiam aufertur poena, peccato iam remisso debita, eaque non aeterna, sed temporalis, in quam aeterna fuit commutata, per remissionem peccati mortalis, virtute sacramentalis absolutionis, aut perfectae contritionis.

Tertium opus est, quod hominem disponit ad participationem huius thesauri, in Ecclesia sancta hisce diebus appeti, ieiunium, & eleemosyna: ieiunium enim ad placandum Deum efficacissimum. Peccauerant grauer Israelitae, vitulum aureum adorando, & ecce Moses per ieiunium placatum illis Deum reddidit, Deutor. 9. Prociis ante Deum, sicut prius, 40. diebus & 40. noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quae gessistis contra Dominum. Verum cum ieiunium sit medium, ad compescendum carnalem fomitem, ut Deo sit gratum, & nobis proficuum, comitem habere debet conscientiae puritatem, sine qua nullum est ieiunium. Quia ut docet S. Isidorus de ieiunio, cum peccato ieiunare, potius est, ieiunium imitari diabolicum, quam Angelicum, cum illi cibo careant, & peccato refectantur, ut S. Isidorus inquit: Qui cibo abstinent, & mala agunt, demones imitantur, quibus culpa adest, & cibum adest. Quod confirmat S. Leo serm. 6, de ieiunio inquit: impleri enim debet ieiunium, non ciborum tantummodo puritate, sed magis priuatione vitiorum. Cuius rei elegantem statim

statim reddit rationem: nam cum ob hoc castigatio ista sumatur, ut carnalium desideriorum fomites subtrahantur, nullum magis secundum est continentiae genus, quam ut semper ab illicita voluntate sobrius, & ab inhonesta actione ieiunium simus.

Sed & eleemosyna non minus proficua, ad gratiam, & misericordiam Dei obtinendam. Viuebat in gentilismo Cornelius, non erat iustus, quia nondum gratiam sanctificantem assecutus, proinde omnia eius opera, ut pote hominis adhuc non iusti, erant mortua, quoad vitam aeternam, & tamen Deo placuerunt. Actor. 10. Orationes tuae & eleemosynae tuae, ascenderunt in memoriam coram Deo. Ecce opera hominis gentilis, quia ex se bona, licet nullius valoris ad promerendam vitam aeternam, propter solam eleemosynam, fidem Christi explicitam perfectamque iustitiam meruerunt, ut docent Oecumenius, & S. Chrysostomus, homil. de fide, & lege naturae tom. 3. Quia inquit, magnus ille iustus, & veritatis oculus, iustus inquam ille iudex, personarum respectum nesciens, vidit bona quidem opera, sed mortua, eo quod si-

dem vitam non habebat, mittit diuinum Angelum, operibus ad praemia acquirenda ministrantem, ita ut bene certando, ob fidem, coronari possit. Unde tunc ieiunium perfectissime Deo gratum fit, quando simul cum eleemosyna coniungitur, teste S. Gregor. homil. 16. in Euangel. Illud inquit, ieiunium Deum approbat, quod ante oculos eius! manus eleemosynam leuat.

Thesaurum itaque tibi, o dilecta Christianitas, Deus modo aperit, scilicet Iubileum sanctum, sed ad te clamat, ut agnoscas tua peccata. Agnosce signa, & prodigia, quibus te toties iam terruit, Deus: sensit enim inimicorum gladium, pestilentiam hominum, & pecorum, & nunc sterilem camporum conditionem comminatur tibi Deus, ut te ad poenitentiam inducat: igitur plange peccata tua, ad apertum Iubilei thesaurum, per bona opera corde contrito festina, & renouabirur ut aquila iuuentus, conscientia tua in iustitia & gratia Dei.

IN SUPPLICATIONIBVS PVBLICAE NECESSITATIS.

CONCIO.

Non ultra percutiam omnem animam viuentem
sicut feci. Genes. 8,

Lerumque grauissimis hominum peccatis iniuriatus Deus, & ad seueram de filijs hominum sumendam vindictam quasi adactus, regna Christiana transfert ad barbaras gentes; mundi Monarchias tradit in execrandas desolationes; spoliatur diuitijs opulentissimos & omni rerum felicitate affluentes terrigenas, dum eis veluti impietatis instrumentis in Diuinam maiestatis offensam abutuntur. Mittit inter populos nationes mortalitatem, & inextinguibilem lethi tyrannidem, dum laxatis insolentiae habenis, impudenter viuimus, nec ipsa Dei mandata quicquam reueremur. Aequat sceptris ligonibus, diademata fauillis, & inuidios Principes catenis, belli gerendi peritissimos duces compedibus ligat, cum rapinis, oppressionibus & ciuitatibus pauperum onusti, cruento marti audent seipsum consecrare. Adeo ut non pauci cum vita simul pur-

gentiosè viuendi campus aperiretur, & A quod cuiq; liberet, idem liceret. Immemor hæc duo, scilicet; nimiam seueritatem, & licentiam regna florentissima ad extremam deducere perniciem. Quippe Persarum imperium seruitute, Græcorum immoderata libertate concidit. Vbi enim ad eum insolentiz gradum, processum fuerit, vt Rex muneris & functionis suæ obliuiscatur, aut populus in regem gerat se intemperantiùs; & ordo ordini, Proceres Antistitibus, plebs resistant Magistratibus, quid in hoc tanto tamq; immoderato libertatis vsu, si non potius rerum omnium confusione, nisi B extremam cladem, dolendam ruinam, eum metu & horrore circumspicere poteris. En quomodo iam tandem o afflictæ Patria pro grauissimis hisce tuis flagitijs, verificatur & adimpletur in te formidabilis illa cælestis comminatio: quia descendunt mala à Domino super portas Polonie, & non est malum in ciuitate, quod Deus non fecerit. vt plagæ ab ipso immisæ timorem, & sinceram animi compunctionem in nobis excitent. Nihilominus in hodiernis supplicationibus, ad placandum Dei Numen sanctè & religiosè indiçtis, in solo Deo spem ac solatium vobis monstrabo.

Tria grauissima mala videlicet; pestem, famem, & bellum ab ipso Domino immitti luculenter sacræ literæ attestantur Deutor. 28. Vbi Moyses populum I. fræliticum alloquitur. Si audire nolueris vocem Domini tui, & eius cæremopias, & mandata quæ præcepi tibi non seruaueris, venient super te omnes maledictiones. Adiangam quoq; pestilentiam, donec consumat de terra. Sic eum inani gloriâ ductus Dauid, in populi numeratione peccasset, nuntiauit ei Deus trium malorum optionem, vt quod mallet eligeret, aut per septem annos famem: aut per tres menses prælium; aut tribus diebus peste conficiari. Vbi cõdârctatus Dauid: Melius est, inquit, vt incidam in manu De- D mini (quia multæ misericordiz eius sunt) quàm in manu hominum. Et ecce per triduum ad septuaginta millia de populo peste interierunt, donec Angelo diceret Dominus: Sufficit, contine manum tuam. Oravit ad Deum Ieremias pro populo I. frælit, cui respondit Deus: Noli orare pro populo isto in bonum: nam si ieiunauerint, preces eorum non exaudiam, & si obtulerint holocausta, & victimas non suscipiam ea: quoniam & gladio, & peste, & fame ego consumam eos. Superarunt I. frælitæ suâ obstinatione gentes Deum ignorantes: & mox Deus futuram eis cladem prædicit. Ezechiel 5.

Ezechiel, 5.

Quia sanctum meum violasti in omnibus offensio- nibus, & in cunctis abominationibus; ego quoque confringam, & non parces oculum meum, & non miserebor. Quare tertia pars tui, peste, fame, & gladio in medio tui morietur, & consumetur, & in circuitu tuo cader.

Verum quemadmodum Diuina iustitia seueram de homine peccatore requirit vindictam; sic ad eiusdem misericordiam spectat, afflictos & iustè castigatos mortalium filios consolari. Hoc de semetipso testatur Deus Isaia 66. Quomodo inquit, si cui mater blandiatur; ita ego consolabor vos. Vbi in consolandis afflictis, non modò se patrem protestatur, qui seuerior esse solet, sed etiam matrem, quæ solet esse indulgentior. Et quoniam qui miseras experitur, facilius miserefcit; & qui desolationes patitur, blandius consolatur, idè voluit se Deus ad nostras miseras abijcere, vt nos ab illis impendens releuaret. Vt eruditè discurret Petrus Chrysologus serm. 50. Christus inquit, venit suscipere infirmitates nostras, & suas nobis referre virtutes: humana querere; præstare diuina; accipere iniurias, reddere dignitates; ferre taedia, referre sanitates: quia medicus qui non fert infirmitates, curare nescit: & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non potest conferre san- C nitatem. Comprobat D. Bernardus, de gradibus humilitatis, sub initium in hunc modum discurrens: Nescit sanus quid sentiat ager; nec plenus quid patiat ieiunus. Et ager agro, & ieiunus, quando propinquius tantò familiarius compatitur: sicut enim pura veritas non nisi puro corde videtur; sic miseria fratri verius nullo sero corde sentitur. Vt ignar ob alienam miseriam miserum cor habeas, oportet ut tuam prius agnoscas, vt proximi mentem in tua tamenias, & ex te noueris, qualiter illi subuenias. Exemplo scilicet Saluatoris nostri, qui pati voluit, vt compati fieret; miser fieri, vt misereri disceret.

Videte quantum se Deus homini afflicto consolatore exhibeat: postquam enim vniuersali diluuiò mundum castigasset, postquam profundissimi quique terrarum hiatus multitudine cadauerum repleti essent, postquam aquæ inundantes quindecim cubitis super omnes montes & colles ascendissent, quibus non solum mortalium genus, sed & bestiarum terræ, & volucres cæli submersæ perierant, mox Deus recordatus Nòè alloquitur illum: Non vltra percutiam omnem animam uiuentem, sicut feci. Genes. 8. Quorsum obsecro addidit illud: sicut feci. Nunquid tunc Deus ipsum Nòè, eiusq; familiam, percusserat? minimè. Vtiq; ille & omnes eius filij, vxor illius, & vxores filiorum, ex illo

ex illo communi naufragio incolumes A euaserunt? Quorsum igitur asserit Deus, se omnem animam nullâ exceptâ percussisse. Percusserat sanè omnes: alios aquis obruendo, Nòè verò tantæ cladis spectatorem reseruando: magis quippe Nòè suorum naufragia dolebat, quàm si ipse met naufragio inuolueretur; cumq; suam in singulorum corporibus haberet animam, omnium sibi mortes obire videbatur. Compatiens itaq; Deus tanto eius dolori, & volens eum tanquam Pater Clementissimus consolari, pollicetur se id amplius non permissurum, scilicet; nullam venturum Nòè ad tam dolendam B cladem, vt adeò tristia spectacula, & inuitabilem lethi tyrannidem intueatur. Proinde meritò dixit: non vltra percutiam omnem animam uiuentem sicut feci.

Parcit ergo Deus, quia amat, & parcit indignis, quia tales, vt dicit sapiens: Et hæc peperisti, quia hominibus. Sapien. 12. En ratio, cur Deus hominibus parcat, quia mali, & ad malum proni, Genes. 8. Nequaquam ait Dominus, maledicam terræ propter homines, sensus enim & cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua. Res stupenda! equidem oppositum Deus dicere debuit, scilicet quia cogitatio humani cordis, & sensus hominis in malum C proga sunt, vel vt 70. vertunt: quia incumbit cogitatio hominis diligenter ad mala ex adolescentia sua. Idè maledicam, delebo, puniam, & seuerè iniurias meas viciscar. Verum, quia Deus noster timorè simul cum amore exposcit; idè pro ratione non iracundiæ malum assignat hominis geniù, & verbo suo, id est, regio promittit, se propter homines nò amplius deleturum terrâ, sicut fecerat. Quod promissum, vt interim hoc dicam, ita stabile, ita firmum est, vt licet plusquam tunc, in immensum nunc excreuerint mala, si quæ apud gentiles, si quæ apud Turcas, si quæ apud Hæreticos, si quæ apud malos cogites Christia- D nos; & tamen non inundatur mundus, non perit, non destruitur. Vnde obsecro tanta Dei erga homines bonitas, & pro- pensio? equidem ex sympathia, quæ iram vertit in amorem, & potentiam commutat in misericordiam, vt concludit Basilii Seleuc. orat. 1. de Incarnat. sympathia inquit taciturnitas, iram quam iustè promeriti eramus, conuertit in amorem, quo prorsus destituti eramus. Egregiè satis: sympathia quidem amor est, non à ratione, sed à natura procedens, mutuam quandam rerum inter se cognitionem significans; sicut antipathia naturalem repugnantiam. Hinc

O o 3

mo,

me, opere compleretur, an non est ita. Tamen A nescio, quo malo suo fato, an Abrahami conuersatione, an alia occasione, non ipse descendit, sed Angelos misit: Conuerteruntque se inde, & abierunt Sodoma; Abraham vero adhuc stabat coram Domino. num. 22. Quid ergo mirum, si consumpta, si destructa, si cremata est, dum oculi eam aspicerent creaturæ, non creatoris: Vt per Angelos ad cognoscenda mala descendit, ait Gregorius magnus 19. Moral. cap. 23. mox facinorosos percutit. At, si ipse Deus descenderet, si ipse videret, licet magnum malum, etsi eliminaret, etsi puniret, tamen ad bonum, ad melius, ad efformandum. B non ad destruendum. Sic dum post diluuium, posterius Noë, superbos induentes spiritus, turrim vsque ad cælum pertinentem eleuare attentarent, Genes. 11. Descendit ipse Deus, ut videret ciuitatem, & turrim. Quid ergo ex hac visione? Nunquid mundus destructus? absit: imò repletus, dicit S. Augustinus lib. 16. de ciuit. Atque ita diuisit eos Dominus in vniuersas terras, & cessauerunt edificare ciuitatem. Quia ergo ipse Deus per se, ipsa Trinitas sanctissima descendit, vidit, prospexit malum; ideò homines illi pro malo, pro vindicta, pro sua punitione, beneficentiam reportarunt, concludit Glossa Græca apud Lipomanum: Descendit ergo Deus, ut illorum linguas confunderet, confundendo humanum genus, toto orbe terrarum disseminaret.

Cracouia,
peste puni-
ta.

Sumpsit & de te, atroces sed debitas pœnas, ô inclita vrbs, & regni caput Cracouia, immensam tuorum flagitiorum multitudinem tolerare diutius non valens. Punivit te crudeli mortalitate, nimium peste grauissima, cum vniuersali diluuiio per singulas domos grassante, auos tuos, & proauos; parentes & consanguineos; amicos & nepotes; filios, & filias carissimas indiscriminatim depascente: Quando indomita mors, tot nouas de innumera cadauerum multitudi- ne circumduxit fossas, quasi aliter ciuitas hæc munita reddi nequeat, nisi de tanta ciuium strage. Quando ciuitates in deserta, domos in speluncas commutauit, familias nostras depopulata est, sustulit prudentissimos gubernatores, quorum salubri consilio, & summâ vigilantia facile omnes casus & imminencia pericula potuimus euitare. Abripuit viros sapientes, omni literarum genere cultissimos, quorum lucubrationibus, maturo iudicio decoctis, & erudito calamo polleritati consecratis, regnum hoc ceteris

nationibus admirandum & summè venerandum reddebatur. Extinxit antiquitate celeberrimas familias, depauperauit monasteria, viduas fecit religiones, desolata templa, orbata sacerdotibus altaria, luctu & lamentationibus omnia commiscuit. calcamus nunc tumulos, & onustam vbiq; sepulchris terram, & præ acerbo gemitu arefcimus, solâ amicorum iucundâ recollectione fessos lachrymis oculos recreando, quos implacabilis mors terræ visceribus inclusit. Quid ergo facit Deus? spectat ex alto cæli olympo tantos dolores nostros, & quasi tactus dolore cordis intrinsecus, condolens atq; compatiens nostro maiori nouum amicitia sedus nobiscum inuit, protestans se non amplius tam seuerè in nos animaduersurum, vt sic per austeras mortificationes, per notabilem vitæ emendationem, iram eius mitigando placatum nobis reddere valeamus. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra: non enim æquum est, castigatum Dei populum iterum ad vitia redire, & multò maiorem Dei iram aduersus semetipsum prouocare.

Deuotè, & sensatè considerans S. Bernardus, serm. 5. in natali Domini, illa D. Pauli verba: cui proprium est misereri, & parcere; ita Deo propriam esse misericordiam, vt eam ex suo non ex alieno summat. his verbis concludit: Quod miseretur, propriam illi, ex se enim sumit materiam & velut quoddam seminarium: rectè igitur Pater misericordiarum dicitur, non modò quòd pater videatur misereri potius, quàm indignari; sed eò magis quòd miserandi causam, & originem sumat ex proprio, iudicandi, vel viciendi magis ex nostro. Hinc etsi homo ad malum pronus sit ab adolescentia, etsi eius sensus totus ad peccatum intentus, non ultra percutit, quia sympathia tactus, se respiciens, iram vertit in amorem, iram inquam. quæ est Contra eius naturam, eam à nobis sumens. Vt egregiè notat S. Nazianzenus, orat. in plagam grandinis, sic fatus: Ego verò id planè scio, ego misericordie Diuine sponsor haud dubiè missa facta iræ, quæ ipsius nature aduersatur, misericordiam quæ ipsi naturæ inest, amplectamur. Ergo contra naturam Dei est ira, vnde ipse violentè ad supplicium, & coacte descendit. Hinc quando ab illo videris te flagellari, non ab eo misericordiam, sed à te exposcere debes, sis tu tecum misericors. peccatum expellendo; & de Dei ira securus esto: cum enim ex se illam non accipiat, sed à te, si tu materiam illi demas, iam non amplius

plius irascetur. Audite Nazianzenum A citatum: Ad illam enim ait, (id est iram) à nobis vi pertrahitur; ad hanc (id est, misericordiam) suapte natura feretur. Cum igitur non nisi coacte percutiat, quid afferri potest, quæ naturæ suæ bonitate vitens, indulgentem se nobis præbuitur sit, modò nos metipsos nostros misereatur, iustisq; patris visceribus viam patefaciamus. Ponderatè illud, modò nos metipsos nostros misereatur. En quomodò crudeles in nos sumus, dum flagellamur, quia non nos poenitet mali, quia viam misericordie non construimus, sed Deum ad iracundiam magis prouocamus.

Plurarchus.

Refert Plurarchus de quadam matro- B na, cuius maritum prædones crudeliter interfecerant. Hæc videns filios suos, necesse paternæ oblitus cum illis prædonibus mutuum viuendi atq; conuersandi societatem inuise, vt eos à tam impio commercio auocaret, conuocatis ijs ad suum conclaue, indusum sanguine paterno conspersum monstrat, inquis: agnoscite ô cari filij vestem hanc paternam vestri linæam, eius cruore conspersam: clamat cruor iste contra impios, qui eum effuderunt: clamat & contra vos, qui facti amici cum illis contrahitis: sed inquam vobis sedum, Parenti vestro contumeliosum. Descendite igitur cum illa omnem in- tam societatem, nisi velitis paternam sanguinem in- grati esse, & viscera materna nouo quodam vulnere transodere. Sic hodierna die sancta mater Ecclesia, videns sponsum suum Christum Iesum, grauitè à nobis offendi, præsentat nobis vestem Christi in ara Crucis, eius pretioso sanguine cruentatam, volens nos ab omni impiâ conuersatione eorum abducere, qui Christum ita atrociter confodunt, vulnerant, & interimunt.

Quod si scire volueritis quoniam sint adeo resoluti & desperatissimi quibulones, qui in Deum coniurare, & sacrilegam manum in eius inaccessam maiestatem mouere, Christum persequi & ad mortem querere audent, Equidem duo capitalissima vitia, Præsumptio, & desperatio; Duplicem Theologi agnoscunt præsumptionem: vnâ, quâ aliquis inordinatè innicitur suæ virtuti propriæ, nec Deum adiutorem habere satagit, quasi suâ naturali virtute omnia præstare, & absq; speciali auxilio cælitus sibi collato Dei mandata adimplere valeat; quales Pelagian fuere? Paucine vel in ipsa nostra Republica Polona, adeo præsumptuosi homines reperiuntur, qui vento superbiæ cum Chameleon viuunt, qui Dei sui prorsus iam obliti, plus suæ in-

dustriæ, quàm diuinæ protectioni ac prouidentia audent tribuere, de suis malefactis impudenter gloriando. Et hoc ipsum, quod à pestifera infectione præseruari superstities maneat, non diuinæ clementiæ, sed suæ custodiæ subscribendo: Manus, inquit, nostra, & non Dominus fecit hoc. Altera præsumptio est, dum quis nimium confidentiæ ponit in Dei misericordia, & ideò voluntariè, deliberatè, & audacter peccat, cuncta flagitia Deum sibi omnino dimissurum arbitrans; verum cum Decreta Dei sint immutabilia, quibus statuitur peccatorem non prius à poenis liberandum, quousq; debitam satisfactionem fecerit: Non exibus hinc, donec à minimum quadrantem solueris. ideò non vnus eiusmodi præsumptuosorum, hominum, apud quos honor diuinus nullius momenti habetur, hanc suam resolutionem in tenebroso illo inferorum carcere soluere debet, ingentes cruciatus sustinendo ad dignam compensationem debiti nunquam suffecturos: quia infinitum etiam longissimo tempore non potest exhaustiri.

Alter famosus latro, & honoris diuini capitalissimus hostis, est desperatio; quæ leges diuinas profanat, eiusq; sacrosancta mandata conculcat. Et hæc iuxta Doctrinam Theologorum consistit in fuga voluntatis supposito iudicio falso, iudicante impossibilem sibi esse salutem, per Deum. Talis fuit infelicitissimus ille, & primus vetiti mundo homicidij author Cain, qui fuso innocenter fratris sanguine, non amplius ad postulandam apud Deum veniam rediit, inquis: Maior est iniquitas mea; quàm vt merear veniam. Creperunt in immensum hæc duo grauissima vitia in Patria nostra. Irrepsit execranda præsumptio in animos hominum, tanto difficilius eradicanda, quò altius sua fundamenta iecit. Gaudet quispiam illustri natalium splendore, & ecce iam statim difficilem illi ad Deum præbet accessum præsumptio, cum propter solius pompæ ostentationem, more gentilium ab omnibus adorari vult, necdum satis, etiam eò superbiæ progreditur, vt & regale sacerdotium suum velit esse scabellum. Sed audite quid adeo fastuosus hominibus Rex & Propheta David pretendat: Nolite, inquit, in altum extollere cornu vestrum. Psal. 74. Ostendens splendorem natalium, quo filij mortales nimium gloriari consueuerunt, esse velut appendicem quandam, & quasi cornu fumo vanitatis plenum. Vt eleganter poëta cecinit.

Genes. 40

Psal. 74

Nam.

Nam, & genu, & proavos, & quæ non fecimus ipsi, A
vix ea nostra puto.

Extulit quempiam blandiens fortuna
in summos honores, & ecce statim ma-
ledicta præsumptio hominibus inferioris
conditionis tyrannicam oppressionem
parat; ita, ut vnde protectionem & con-
solationem sperauerunt, inde plerumq;
molestam aggrauationem referant. Cum
inueterata odia, ne quidem temporum
incremento frigeant, sed augeantur.
Quid verò adeo superbo fastu sortes a-
lienas calcantibus viris prædicit Sapi-
ens? Sol, inquit, non occidat super iracundiam
vestram. Quod nequaquam de sole mate-
riali intelligi potest, quia ut ingeniosè
obseruat Cassianus lib. 8. de spiritu iræ,
cap. 9. Si vñ ad occasum solus licitum sit irasci,
ante perturbationes noxiæ poterunt furoris facie-
ritatem, & ultrius iræ commotionem explere, quàm
iste sol ad locum sui vergat occasus. Sed de sole
spirituali, scilicet Christo Iesus, loquitur
Apostolus, consulens ne ita irascamur,
ut Christus verus sol nobis occidat: nam
illico eo abeunte diabolus intrabit. Un-
de statim addit sacer textus: Nolite locum
dare diabolo, palam ostendens, quod ista
inuicem se consequantur, irasci, Christum
egredi, & diabolum intrare. Nam & Sathanæ
in cor Iudæ ingressus non aliunde, nisi
ab ira originem habuit: in primis enim
fremuit contra Christum, reputans da-
mnum, vnguenti effusionem. Ioan. 12.
num. 5. Quare hoc vnguementum non veniis trecentis
denariis & datum est egenis? Ex avaritia,
indignatus, & contra Christum sic fre-
mens, ut hinc primò eum vendere co-
gitaret, quasi vnguenti perditionem com-
pensaturus: Diues in astimatione vnguenti, vi-
lu in scelere, addit S. Ambrosius lib. 3. de
Spiritu Sancto, cap. 18. Deinde, ampli-
us indignatus est, quando se vidit à Chri-
sto proditum, quando ei panem porre-
xit intinctum. Post hanc iram insolentemq;
iracundiam, cum iam mente mi-
ser omnino exturbatus, ac deiectus esset,
statim in eum, recedente Christo, intro-
ductus est diabolus Ioan. 13. n. 27. Et post
bucellam introiit in eum Sathanas. Super
quem locum egregiè discurret Toletus:
In Iudam demon ingressus dicitur, non ut tanquam
demoniacum eum corporaliter agitare, nec ut de
novo malas, & nefandas contra Magistrum cogita-
tiones persuaderet: iam enim tentationibus huius
conferat, sed commotus, & indignatus: quia se si-
gnari proditorem persensit, locum omnem cordis
demoni instiganti aperuit, animoq; suo obfirmavit
Christum tradere, & quod conceperat opere com-
plere. Ex ira itaq; malas conceperat co-

agitationes contra Christum, hanc in ani-
mo fouens, non excutens, amplius ira-
scens tandem Christum excussit; Sathan-
nam verò admisit: quia impossibile erat,
ut non admitteret stante ira, cum hæc
iuxta Apostolum, det diabolo locum,
quo intrante, Christus egreditur. Ait
S. Ambrosius lib. 2. de Cain, & Abel, ca-
pite 2. Immisit se in cor Iudæ, Christus recessit ab
eo, momentoq; eo, quo illum recepit, hunc amisit.
Merito igitur Deus ab ira retrahit nos:
Sol non occidat super iracundiam vestram,
quia per iram Christum perdimus, siqui-
dem principium omnis ruinæ, omnis da-
mni, omnis perditionis, omnis denique
ultimæ damnationis, ira est.

Immittit Deus in aliquem modicum
afflictionis, & protinus desperatio, bla-
sphemias & maledictiones, conuicia &
probra, in ipsum Deum mouet. Non ad-
uertendo, quod hoc Deus in bonum ho-
minis operetur, ut plagis melior factus,
citiùs ad Deum redeat, à quo peccando
recesserat, iuxta doctrinam prophetæ:
Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te
ut glorifices me. Psal. 49. quibus verbis mo-
net Deus fieri vota, ut præmia conferan-
tur, sic interpretatur D. Chrysostomus.

Cur, inquit, expellat Deus, ut à nobis inuocetur.
Et respondet: volens in nobis efficere maiorem
familiaritatem, & vehementiorem amicitiam, in-
uocando & accipiendo: vota enim ac preces hanc
familiaritatem conciliant.

Cæterum sicut se ipsemet vnigenitus
hodiè vestris obrutibus in ara crucis ex-
pansus, vestram confundens arrogantiam:
Dum licet sit Dominus celi & terræ,
quasi tamen oblitus suæ inaccessæ ma-
iestatis, sit abiectio plebis, & opprobri-
um hominum: dum ille cuius potentia
est incomprehensa, proprijs expoliatus
vestibus, in duro crucis lectulo, vestri
causâ, spinis & sentibus confossum caput
reclinat: dum ille qui habet claves mor-
tis & vitæ (quippe: in manu eius potestas &
imperium) videns desperatam suæ Chri-
stianitatis cladem, deprecatur pro nobis
furore percitum Patrem: Pater dimitte illi
quia nesciunt quid faciunt.

Stupendum quidpiam recenset Scri-
ptura Sacra num. 21. Cum Israëlita ob
patratam idololatriam in deserto; mor-
sibus venenatorum serpentum perirent,
Deus iussit æneum serpentem appendi
in ligno: Fac inquit, serpentem æneum, & po-
ne illum pro signo; qui percussus aspexerit eum vi-
uet. Vbi serpens ille, propterea quod ef-
fet figura Christi passionis, tantæ virtu-
tis erat, ut quicumque veneno infectus
eum

eum aspiceret, illico sanaretur teste Cæ-
sario Arelatense homil. 2. de Pascha. Tam
prompta, inquit, aderat salubritas medicandi;
quàm velox inerat felicitas intuendi. Sequatur
certum in momentanea contemplatione remedium:
quia latebat in serpente mysterium. Promerui-
mus Catholici mei ob grauitatem cul-
parum nostrarum, ut inuitabile lethum
in nos sciret, sed ecce præsens adest
cruci affixus Saluator seriam sacrosanctæ
passionis suæ meditationem nobis pro
singulari remedio porrigens: Hoc signum
federis, quod do inter me & vos. Vultis Marti
& Bellonæ consecrati Athletæ Poloni, ut
de superbo & Diuini nominis blasphe-
mo hoste victoriam reportetis, suscipite
hoc signum federis, atq; cum Dei timo-
re in campum certaminis prosilite, &
tunc primùm Deus, quod olim magno
Constantino pollicitus est: In hoc signo vin-
ces. Vobis quoq; si duce Deo & comite
pugnaueritis, largietur. Quodsi propter
rapinas & pauperum oppressiones Deus
à vobis recessit, imitemini Israëlitas, qui
cognoscentes Deum recessisse à se, ad
aspera cilicia confugerunt. Exod. 33. Au-
diens populus sermonem hunc pessimum luxit, &
nullus ex more indutus est cultu suo. Et vos pa-
riter non aliter potestis vobis placatum
reddere Deum, nisi humili supplicatio-
ne, & lachrymis penitentis. Conflui-
te & vos, quos adhuc saluos & incolu-
mes dextera Excelsi seruaui, ad hoc si-
gnum federis, scilicet: ad crucem do-
minicæ passionis. Si enim propter ve-

stram salutem in hac cruce mortuus est
Christus, & nunc, cum sit vita omnium
viuentium, in manibus suis portabit vos.
Hodiè namque extinguuntur sidera in
celo, quorum tela plebem cadunt diro
mortis vlcere, dum Dei Filius secundum
vltimum potentis suæ operatus est in
redemptione generis humani.

Verum in magnam hic rapior admi-
rationem, dum Israëlita penitentia elu-
erent suam idololatriam, clamant ad
Dominum, ut illorum miseretur. Qui-
bus respondit Deus. Exod. 33. Iam nunc
depone ornatum tuum, ut sciam, quid faciam tibi.

Vbi super hunc locum Oleaster sic di-
scutit: Volebat, inquit, Deus ut Israël nudum
& spoliatum vestibus se ex verberandum obijceret,
ut videns eum sic paratum, misericordiam motu con-
donaret peccatum. Proinde volebat ut po-
pulus in venia impetranda in preces ef-
funderetur. Sic planè scelera nostra in
seueram Deum vitionem prouocantur,
sed induciæ iam nobis conceduntur,
dum modò deponamus ornatum præ-
sumptionis, & mundanæ vanitatis, sed
induti cinere & cilicio clamemus ad

Dominum: Parce Domine, parce populo
tuo quem redemisti: sit sacra passio
tua signum federis inter te
& nos, ut non percutias
vltro omnem ani-
mam viuentem
sicut feci.

sti.

X

E I N I S.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTURÆ,

Quæ in hoc tomo continentur.

Prior numerus paginam, posterior Columnam, litera locum columnæ indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

GENESIS.

Caput 1.
Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant val-
de bona. 124. 1. B.
Faciamus hominem ad imaginem, & simili-
tudinem nostram. 1. 1. B.
Caput 2.
Immisit Deus soporem in Adam. 109. 2. A.
Hoc nunc os ex ossibus meis. 2. 2. A.
In quocunq; die comederis ex eo, morte-
morieris. 139. 1. C.
Caput 3.
Adam ubi es. 34. 2. B.
Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mi-
hi de ligno, & comedi. 110. 2. D.
Inimicitias ponam inter semen tuum & se-
men illius. 109. 2. D.
Caput 4.
Maledictus eris super terram. 274. 1. D.
Occidi virum in vulnus meum, 161. 1. D.
Caput 7.
Corrupta est autem terra coram Deo, & re-
pleta iniquitate. 7. 1. B.
Ingredere tu & omnis domus tua in arcam.
7. 1. D.
Caput 8.
Non ultra percutiam omnem animam vi-
uentem. 292. 2. D.
Caput 12.
Egredere de terra tua, & de cognatione
tua. 186. 2. D.
Caput 22.
Nunc cognoui, quod timeas Deum. 185.
Caput 26.
Recede à nobis, quoniam potentior factus
es nobis valde. 59. 1. D.
Caput 30.
Dimitte me, ut reuertar in patriam. 186. 2. D.
Caput 32.
Cur quæris nomen meum, & benedixit ei
in eodem loco. 32. 1. D.
Caput 38.
Illo verò retrahente manum, egressus est
alter. 255. 1. D.
Caput 48.
Manum dextram posuit super caput Ephra-
im. 85. 1. D.
Caput 49.

Requiescens accubasti ut leo, & quasi le-
na, quis suscitabit eum. 26. 2. B.

EXODVS.

Caput 1.
Quanto magis opprimebat eos; tanto ma-
gis multiplicabantur, & crescebant. 260.
Caput 3.
Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem. 154.
Caput 21.
Tollens panem, & vitem aquæ, imposuit
scapula eius. 113. 2. D.

IOSVE.

Caput 7.
Qui statim terga vertentes percussi sunt.
225. 2. C.

IVDICVM.

Caput 14.
De comedente exiit cibis, & de forti e-
gressa est dulcedo. 132. 1. D.

LIBER II. REGVM.

Caput 2.
Missi itaq; David nuntii tulit eam. 243.
Caput 12.
Dominus quoq; transtulit peccatum tuum
à te, non morieris. 34. 1. A.

LIBER III. REGVM.

Caput 3.
Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone
Domini in Bethel. 268. 2. C.

Caput 17.
Surge, vade in Seraphra sidoniorum. 263.
Caput 19.
Quid hic agis Elia. 237. 1. C.

LIBER IV. REGVM.

Caput 1.
Ecce currus igneus, & equi ignei. 293. 2. A.

Caput 2.
Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tu-
us. 237. 2. C.

Caput 22.
Misi iram tuam quæ deuorauit eos. 287.
Caput 25.
Et succendit domum Dei. 130. 1. A.

ESTHER.

Caput 15.
Et in pallorem colore mutato, lassam super
ancillulam reclinavit caput. 6. 1. C.

INDEX LOC: SACRÆ SCRIP:

IOB.

Caput 5.
Flagello linguæ absconderis. 36. 2. C.
P S A L M I.

Psalms 17.
Dolores inferni circūdederunt me. 18. 2. D.

Psalms 18.
In sole posuit tabernaculum suum. 65. 2. B.

Psalms 22.
Dixit Dominus Domino meo. 109. 1. B.

Psalms 28.
Afferte Domino filij Dei. 185. 1. A.

Psalms 30.
Abscondes eos in abscondito faciei tuæ.
37. 1. B.

Psalms 44.
Vixit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ. 96.
Psalms 48. (2. D.)

Non videbit interitum, cum viderit sapien-
tes morientes. 276. 2. A.

Psalms 72.
Tenuisti manum dexteram meam. 171. 2. A.

Psalms 105.
Quis loquetur potentias Domini, auditas
faciet omnes laudes eius. 37. 2. D. & 39.

Psalms 110. (1. A.)
Magna opera Domini exquisita in omnes
voluntates eius. 40. 1. C.

Memoriam fecit suorum mirabilia. 41.
2. A. & 45. 2. B.

Psalms 115.
Quia ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
267. 1. A.

Pretiosa in conspectu Domini mors Sancto-
rum eius. 139. 1. A.

Calicem salutaris accipiam, & nomen Do-
mini inuocabo. 172. 1. C.

Psalms 118.
Defecit in salutem tuam anima mea. 8. 2. B.

Tabescere me fecit zelus meus. 207. 1. C.

Psalms 144.
Generatio & generatio laudabunt opera
tua. 88. 1. D.

PROVERBIA.

Caput 1.
Auersio paruulorū interficiet eos. 218. 2. B.

Caput 7.
Non est vir in domo sua. 26. 1. A.

Caput 8.
Per me reges regnant. 104. 1. B.

Caput 9.
Immolauit victimas suas. 176. 2. B.

Caput 13.
Spes quæ protrahitur affligit animam. 229.
Caput 23. (2. B.)

Quando federis, ut comedas cum Principe,
diligenter attende, quæ apposta sunt.
Caput 31. (50. 1. D.)

Considerauit agrum, & emit eum. 147. 2. D.

Pp 2

CANTICA.

Caput 1.
Dilectus meus mihi. 29. 2. A.
Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.
209. 2. B.

Meliora sunt vbera tua vino. 222. 1. B.

Caput 2.
Fulcite me floribus, stipate me malis: quia
amore languco. 172. 1. D.

Caput 3.
Quæ est ista quæ ascendit per desertum.
81. 1. B.

Reclinatorium eius fecit aureum. 173. 1. C.

Caput 4.
Veni de Libano sponsa mea. 66. 1. D.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem
thuris. 77. 2. C.

Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuo-
rum. 31. 1. A.

Caput 5.
Adiuro vos filie Hierusalem, si inueneritis
dilectum, ut annuntietis ei, quia amore
languco. 153. 1. A.

SAPIENTIA.

Caput 7.
Candor est lucis æternæ, & speculum sine
macula. 83. 1. D.

ECCLESIASTICVS.

Caput 10.
Non est creata hominibus superbia, neque
ira nationi mulierum. 100. 2. C.

Caput 24.
Ego ex ore Altissimi prodii. 63. 2. D. &
72. 2. B. & 81. 1. D. & 110. 1. D.

Qui creauit me requieuit in tabernacu-
lo meo. 69. 2. C.

In me omnis gratia viæ. 81. 1. D.

Qui edunt me, adhuc esurient. 106. 1. B.

Caput 29.
Repromissorem fugit peccator. 240. 2. C.

Caput 31.
Oculo quid nequius creatum est. 242. 1. B.

ISAIA S.

Caput 2.
Et erit in nouissimis diebus præparatus
mons. 21. 1. B.

Caput 5.
Cantabo dilecto meo canticum Patruelis.
Caput 6. (232. 1. D.)

Vidi Dominum sedentem super solium ex-
celsum. 262. 1. C.

Consummationem enim & abbreviationem
Dominus Deus exercituum faciet in me-
dio omnis terræ. 65. 2. C.

Caput 7.
Nisi credideritis, non intelligetis. 244. 1. B.

Caput 9.
Et factus est principatus super humerum
eius. 25. 2. B.

Quomo-

INDEX LOCORVM

- Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui manē
oriebaris. 218. 2. C.
- Caput 16.*
Emitte agnum Domine Dominatorem terræ de
petra deserti. 67. 2. C.
- Caput 40.*
Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas
propter te. 160. 1. D.
- Caput 41.*
Gloriam meam alteri non dabo. 72. 2. D.
- Caput 42.*
Et posuisti in eo iniquitatem omnium nostrum. 91.
- Caput 53.*
Oblatus est quia ipse voluit. 169. 1. A.
- Caput 65.*
Lupus & agnus pascuntur, & leo & bos come-
dent paleas. 50. 2. D.
- HIEREMIAS.**
Caput 7.
Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes
templum Domini. 129. 1. D.
- Caput 11.*
Mittamus lignum in panem eius. 207. 2. B.
- EZECHIEL.**
Caput 8.
Ad tu conuersus videbis abominationes ma-
iores. 219. 2. B.
- DANIEL.**
Caput 1.
Et constituit eis Rex annonam. 11. 1. D.
- Caput 2.*
Et abscissus est lapis sine manibus. 64. 1. D.
- Caput 3.*
Verè Deus vester Deus Deorum est. 95. 2. A.
- Caput 7.*
Ecce ego video quatuor viros solutos. 136. 2. B.
- Caput 12.*
Fluuius igne rapidus, egrediebatur à facie eius.
OSEAS. (2. D.)
- Caput 14.*
Ero quasi ros, Israël germinabit quasi lilium. 82.
- IONAS.**
Caput 1.
Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuer-
tetur. 114. 1. C. & 143. 1. B.
- MICHAËAS.**
Caput 6.
Popule meus quid feci tibi, aut quid contri-
stavi te. 128. 2. C.
- EX NOVO TESTAMENTO.**
MATTHÆVS.
Caput 2.
Vocabis nomen eius Iesum. 123. 1. D.
- Caput 4.*
Dic ut lapides isti fiant panes. 41. 2. D.
- Caput 12.*
Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam
eorum. 247. 1. C.
- Caput 22.*
Primum querite regnum Dei, & hæc omnia
adijciuntur vobis. 136. 2. B.
- Caput 23.*
Sic sermo vester, est est, non non. 35. 12. A.
- Caput 24.*
Vos estis sal terræ. 189. 2. D.
- Caput 25.*
Non exies inde, donec reddas novissimum
quadrantem. 241. 2. B.
- Caput 7.*
Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui
oderunt vos. 156. 2. C.
- Caput 9.*
Nolite dare sanctum canibus, neq; mittatis mar-
garitas ante porcos. 156. 2. C.
- Caput 10.*
Non veni vocare iustos, sed peccatores. 162. 1. D.
- Caput 11.*
Vidit hominem sedentem in telonio. 223. 1. D.
- Caput 12.*
Non veni vocare iustos. 221. 2. A.
- Caput 13.*
Sequere me. 225. 1. C.
- Caput 14.*
Erat Filius hominis in corde terræ tribus diebus.
Caput 17.
Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum
eo loquentes. 57. 2. D.
- Caput 19.*
Quid me bonum dicitis, cum nullus bonus, nisi
solus Deus. 125. 2. D.
- Caput 21.*
Hoc est primum & maximum mandatum. 155. 2. A.
- Caput 22.*
Ligatis manibus, & pedibus, mittite eum in te-
nebras exteriores. 34. 1. D.
- Caput 23.*
Vidit hominem non vestitum veste nuptiali. 258. 1. D.
- Caput 25.*
Nescio vos. 148. 2. D.
- Caput 27.*
Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me.
Cum ergo gustasset Iesus acetum, noluit bibere.
LVCAS. (182. 2. C)
- Caput 3.*
Ecce concipies, & paries filium. 86. 1. A.
- Caput 4.*
Virtus Altissimi obumbrabit tibi. 87. 2. A.
- Caput 5.*
Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fru-
tus ventris tui. 103. 1. D.
- Caput 6.*
Magnificat anima mea Dominum. 105. 2. B.
- Caput 7.*
Spiritus Sanctus superueniet, & virtus Altissimi
obumbrabit tibi. 111. 1. B.
- Caput 8.*
Et dabit illi Dominus Deus sedem Patris eius. 128. 2. B.
- Caput 9.*
Quod ex te nascetur, sanctum. 97. 1. B.
- Caput 10.*
Nunc dimittis seruum tuum in pace. 112. 1. B.
- Caput 11.*
Es ego vobis dico, petite, & dabitur vobis. 164.
- Caput 12.*
Et transiens ministrabat illis. 114. 2. A.
- Caput 13.*
Anima mea habes multa bona posita in annos
plurimos. 187. 2. D.
- Caput 14.*
Compelle intrare, ut impleatur domus mea. 113.
- Caput 15.*
Miserunt insidiatores, ut Iesum caperent in ser-
mone. 36. 1. C.
- Caput 22.*
Quis me constituit iudicem aut diuisorem su-
per vos. 149. 2. B.
- Caput 23.*
Hodie

SACRÆ SCRIPTURÆ

- Hodie mecum eris in paradiso. 177. 1. C.
- Et clamās voce magna Iesus expirauit. 240. 1. B.
- Caput 24.*
O stulti & tardi corde ad credendum. 17. 1. C.
- IOANNES.**
Caput 1.
Verbum caro factum est. 95. 2. D.
- Caput 3.*
Cuius ego non sum dignus, ut soluam eius cor-
rigiam calceamenti. 209. 2. D.
- Caput 6.*
Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum uni-
genitum daret. 90. 1. D.
- Caput 7.*
Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè
est potus. 45. 1. D.
- Caput 8.*
Quomodo potest hic carnem suam dare nobis
ad manducandum. 45. 1. B.
- Caput 9.*
Spiritus est qui viuificat, caro non prodest
quidquam. 97. 2. D.
- Caput 10.*
Ego non quero gloriam meam, est qui querat,
& iudicet. 217. 1. D.
- Caput 11.*
Iugum meum suave est, & onus meum leue. 253. 1. C.
- Caput 15.*
Ego sum vitis, & Pater meus agricola est. 171. 1. C.
- Caput 17.*
Pro eis ego sanctifico meipsum. 98. 2. B. & 170.
- Caput 18.*
Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, ut
bibam illum. 131. 2. A.
- ACTVS APOSTOLORVM.**
Caput 1.
Cumq; intuerentur euntē illū in cælum. 27. 2. D.
- Caput 4.*
Quem Deus suscitauit à mortuis solutis dolo-
ribus. 16. 2. C. & 18. 1. A.
- Caput 6.*
Denuntiauerunt, ne docerent in nomine Iesu.
Caput 9.
Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro no-
mine meo pati. 253. 2. C.
- EPISTOLA ad ROMANOS.**
Caput 3.
Vbi est ergo gloriatio tua? 221. 2. B.
- Caput 5.*
Secundum tempus pro impijs mortuus est. 158.
- Caput 6.*
Exhibere membra vestra seruire in sanctifica-
tionem. 164. 1. A.
- Caput 9.*
Maior seruiet minori. 257. 1. B.
- Caput 11.*
Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. 39.
- Caput 12.*
Obsecro vos per misericordiam Dei. 128. 1. D.
- Caput 13.*
Nemini quidquam debeatis, nisi ut inuicem
diligatis. 23. 2. A.
- Caput 14.*
Tu quis es, qui iudicas alienum seruum. 162. 1. C.
- Caput 15.*
Ego autem carnalis sum, venundatus sub pec-
cato. 171. 1. B.
- Caput 16.*
Lex enim iram operatur. 162. 2. B.
- EPISTOLA I. ad CORINTHIOS.**
Caput 3.
Lac vobis potum dedi non cecam. 25. 2. D.
- Caput 6.*
Templum Dei sanctum estis vos. 29. 1. B.
- Caput 11.*
Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo
edat. 47. 2. D.
- Caput 12.*
Ideo inter vos multi infirmi. 49. 1. C.
- Caput 13.*
Iudicium sibi manducat & bibit. 52. 2. D.
- Caput 14.*
Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi
manducat. 262. 2. D.
- Caput 15.*
Absorpta est mors in victoria. 9. 1. A.
- Caput 16.*
Seminatur in corruptione, surget in gloria. 57. 1. D.
- Caput 17.*
Primus homo de terra terrenus, secundus de cælo
caelestis. 109. 1. B.
- EPISTOLA ad EPHESIOS.**
Caput 1.
Constituit illum super omnē principatū. 21. 1. A.
- EPISTOLA ad PHILIPPENSES.**
Caput 1.
Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino no-
stro Iesu Christo. 21. 2. C.
- Caput 2.*
Cupio dissolui, & esse cum Christo. 177. 1. D.
- Caput 3.*
Exinanit se semetipsum formā serui accipiens, &
habitu inuentus ut homo. 4. 2. C. & 102. 1. A.
- Caput 4.*
Humiliavit semetipsum factus obediens. 235. 1. D.
- Caput 5.*
Dedit illi nomen, quod est super omne nomen.
123. 1. C.
- Caput 6.*
Gaudere in Domino semper. 144. 1. B.
- EPISTOLA ad COLOSSENSES.**
Caput 1.
Adimpleo ea, quæ de sunt passionū Christi. 194.
- EPISTOLA I. S. IOANNIS.**
Caput 1.
Cum apparuerit similes ei erimus. 58. 1. D.
- APOCALYPSIS.**
Caput 3.
Tene quod habes, ne alius accipiat coronam
tuam. 258. 1. B.
- Caput 14.*
A modo iam dicit spiritus, ut requiescant à
laboribus suis. 228. 1. B.
- Caput 21.*
Et duodecim portæ, duodecim margaritæ
sunt. 37. 1. D.
- Caput 22.*
Vidi ciuitatem sanctam paratam sicut spon-
sam. 188. 1. D.

I N D E X R E R V M E T V E R B O R V M.

A
 Bel innocens cur prius mortuus, quam,
 Adam peccator. 140. 1. A.
 Adam ob ingratitudinem inter idololatras com-
 putatus. 3. 2. C.
 Adam creatus cur statim somno correptus ob-
 dormiuit. 109. 2. B.
 Adam post lapsum cognouit Christi aduen-
 tum. 109. 2. C.
 Admirationis tres causa. 93. 1. D.
 Adoratio latriæ debetur humanitati Chri-
 sti. 99. 1. D.
 Amor à mulieribus crudeliter tractatus. 91. 1. C.
 Amor Dei erga homines immensus. 128. 2. C.
 Amor diuinus mirabilia in Paulo operatus
 est. 165. 2. C.
 Angeli in communi resurrectione colligent ci-
 neres dispersos, & congregabunt in vnum
 locum. 14. 1. C.
 Angeli baptismum velut primariam solemnita-
 tem celebrant. 136. 1. A.
 Angeli perfecti & in gratia creati sunt. 152. 2. C.
 Angelus ob impatientiam damnatus est. 218. 2. B.
 Anima Christi ad locum damnatorum non
 descendit. 17. 2. C.
 Anima Christi descendit ad sinum Abrahæ. 17. 2. C.
 Anima Christi nihil potuit pati, aut recipere ab
 illo spiritu. 18. 2. C.
 Anima quo magis sancta, magis Deum magnifi-
 cat. 105. 2. C.
 Anima rationalis non potest quidquam natura-
 liter à corporibus pati. 18. 2. B.
 Antichristus signum crucis tollet. 205. 1. B.
 S. Antonio elementa & animalia obedie-
 bant. 203. 1. A.
 Apostoli à resurrectione vsq; ad Pentecosten à
 communionem abstinebant. 48. 2. B.
 Apud modernos politicos aliud est in ore, aliud
 in corde. 35. 2. D.
 Aqua cur in sacrificio vino miscetur. 46. 2. D.
 Assētores Regū, & regnorū pestes sunt. 14. 2. B.
 Assentationes & mendacia magis placent, quam
 veritas. 143. 1. D.
 Avari curatio difficilior est, quam mortui resu-
 scitatio. 226. 2. C.
 Avaritia magnorum malorum causa. 225. 2. C.
 Avaria omnia Dei præcepta infringit. 226. 1. A.
 De avaritia lex specialis à Deo data est. 225. 2. D.
 Aulicorum pessima consilia. 59. 2. B.
B
 Belthasar Rex audiendæ veritatis amans. 142.
 Baptismi effectus admirandi. 123. 1. C.

Baptismi multiplex denominatio. 137. 2. B.
 In baptismo prælagiū omnis felicitatis. 134. 1. B.
 In baptismo signa Zodiaci reconfertur. 134. 1. C.
 Baptismus maximum Dei beneficium. 134. 2. A.
 Baptismus est pactū amplius nō peccandi. 135. 2. B.
 Beati pro varietate meritorum habebant locum
 proportionatum. 21. 2. D.
 Beatitudo formalis in quo consistit. 178. 1. B.
 Beatitudo æterna ex omnibus difficillima. 201. 1. A.
 Beatitudo perfecta semel habita est inamissibi-
 lis. 180. 1. A.
 Ad beatitudinem requiritur delectatio. 179. 2. C.
 Beatorum corpora septemplexiter solis clarita-
 tatem superabunt. 57. 1. D.
 Beatorum corporum quatuor dotes. 57. 1. B.
 Beatus non potest cessare ab actu visionis bea-
 tificæ. 180. 2. B.
 Beneficia Hebræis à columna ignis præsti-
 ta. 197. 1. D.
 Beneficia Ecclesiastica non sunt simoniace quæ-
 rendæ. 269. 2. D.
 Boleslaus audax Achabū Regē secutus. 142. 1. C.
 Bona Dei duplicia sunt. 272. 2. D.
 Bona Deo propria, sunt opera misericor-
 diæ. 263. 1. C.
 Bonitas hominum respectu diuinæ quasi ni-
 hil. 126. 1. A.

C
 Cain ciuitatem ædificauit. 274. 2. D.
 Cain in agro occisus. 161. 1. D.
 Cain cur de fratricidio non ab Adamo, sed ab
 ipso Deo iudicatus est. 211. 1. C.
 Per calceamenta & per corrigiam quid intelli-
 gatur. 210. 1. D.
 Per canes in Scriptura Sacra quid intelli-
 gatur. 157. 2. D.
 Caro Christi veri cibi conditiones habet. 37. 2. D.
 Christi æterna generatio temporali similis. 89. 2. D.
 Christi omnes actiones sunt infinite merito-
 riz. 96. 2. C.
 Christi hominis vnctio est ipsa eius Diuini-
 tas. 96. 2. D.
 Christi mors cur dicatur baptismus. 132. 2. B.
 Christi natiuitas sine eius passione nihil pro-
 fuisset. 168. 1. C.
 Christi resolutio ad mortem. 168. 2. D.
 Circa Christi natiuitatem Angeli ministra-
 bant. 14. 2. C.
 A morte ad resurrectionem Christi quot horæ
 effluerunt. 16. 1. A.
 Christi corpori debetur locus altior supra om-
 nem creaturam. 21. 2. C.
 Christi

I N D E X R E R V M & V E R B O R V M.

Christi sessio in duobus consistit. 24. 1. A.
 Christiani damnati grauius in inferno puniuntur,
 quam infideles. 136. 1. D.
 Christo ratione diuinitatis, & ratione meriti de-
 bebatur resurrectio. 9. 2. D.
 Christo etiam ex vi vnionis hypostaticæ, debe-
 batur resurrectio. 13. 2. D.
 In Christo vna solū est persona. 95. 2. C.
 In Christo fuit gratia habitualis cum virtutibus
 infusa seculis imperfectionibus. 95. 1. C.
 In Christo fuerunt virtutes infuse, & gratiæ gra-
 tis datæ. 97. 1. C.
 In Christo humilitas eum dignitate de primatu
 certans præualuit. 102. 1. A.
 In Christo duplex hostia. 128. 2. D.
 Christus quia ex Virgine natus originali culpæ
 non fuit obnoxius. 10. 1. B.
 Christus propria virtute resurrexit à mor-
 tuis. 11. 1. A.
 Christus cur non dicatur humanam naturam as-
 sumptisse. 4. 2. D.
 Christus suam resurrectionem meruit, vt homo,
 non vt Deus. 11. 2. C.
 Christus post resurrectionem primo Mariæ Ma-
 gdalene apparuit. 11. 2. D.
 Christus primario propter se secundario propter
 nos resurrexit. 14. 1. B.
 Christus ad quid descendit ad inferos. 16. 2. B.
 Christus neminē ex damnatis eduxit secū. 17. 2. D.
 Christus per ascensionem solū accidentalem
 gloriam consecutus est. 20. 1. C.
 Christus quare dicitur mons. 21. 1. C.
 Christus Virginis Mariæ gratiam quomodo cum
 sua corquauit. 25. 1. C.
 Christus secundum vtramque naturam dicitur
 mitti. 30. 1. A.
 Quomodo intelligendum, quod Christus die ter-
 tia resurrexit. 15. 2. C.
 Christus ex benedictionibus cognoscitur Dei
 Filius. 32. 2. B.
 Christus in Sacramento Eucharistiæ seipsum cui-
 scrauit. 46. 1. B.
 Christus in Sacramento permittit se à peccatoribus
 tangi, ne de eius presentia dubitent. 47. 2. A.
 Christus ad suam transfigurationem duos ex
 veteri testamento, tres ex nouo cur assu-
 mpt. 58. 2. B.
 Christus in sua transfiguratione cur gloriam, &
 non pœnas inferni Apostolis ostendit. 62. 1. D.
 Christus debuit peccati defectū assumere. 67. 1. C.
 Christus ante merita Beate Virginis præui-
 sus est. 71. 1. C.
 Christus vt homo quod à creaturis adoretur,
 habet à virgine. 86. 1. A.
 Christus est naturalis Dei Filius. 86. 2. B.
 Christus vt homo potest dici persona. 86. 2. B.
 Christus ob naturam, & personam, perfectiones
 naturæ assumptæ, dicitur Magnus. 95. 2. A.
 Christus ab instanti conceptionis habuit visio-
 nem beatificam. 95. 1. A.

Christi in cruce seipsum verè sacrificauit. 98. 2. A.
 Christus solū vt homo, fuit sacerdos. 99. 1. A.
 Christus die visitationis in Pontificem conse-
 cratus est. 103. 2. C.
 Christus cur homo celestis dicitur. 109. 1. A.
 Christus quia ad redimendum homines venit, in
 templo presentari voluit. 112. 2. C.
 Christus fuit hostia salutis & sanguinis. 115. 1. A.
 Christus quomodo nobis factus est via in ce-
 lum. 116. 1. C.
 Christus cur fabri filius dici voluit. 121. 2. D.
 Christus cur inclinato capite in cruce mortu-
 us est. 133. 1. C.
 Christus cur baptizari voluit. 134. 2. B.
 Christus magis sanctificauit aquas baptismi, quam
 vterum Virginis. 135. 1. C.
 Christus cur dicitur omnium redemptor. 137. 1. D.
 Christus cur in cruce pro suis persecutoribus
 orauit. 145. 2. D.
 Christus à Pilato ad Herodem missus, & ab hoc
 ad illum reuersus fuit, vt eos in concordiam
 reduceret. 149. 2. D.
 Christus cur duas tunicas discipulis interdi-
 xit. 155. 1. A.
 Christus opportuno tempore pro nobis passus
 est. 158. 2. D.
 Christus nunquam fuit derelictus à Patre. 171. 2. D.
 Christus cum B. Laurentio in craticula ignea
 simul recubuit. 174. 1. D.
 Christus discipulos vocauit Sal, quia Sal præfer-
 tur auro. 190. 1. A.
 Christus pro cruce sancta omnia sua permuta-
 uit. 209. 1. D.
 Christus nunquam calceamētis vsus est. 210. 1. A.
 Christus non diuina, sed humana voluntate fa-
 ctus est obediens. 235. 2. D.
 Christi in cruce mori quare exclāuit. 217. 2. D.
 Christus quomodo dicitur nobis abesse. 261. 1. B.
 Christus eiecit de templo vendentes, id est si-
 moniacos. 269. 2. B.
 Cib⁹ Eucharisticus māsuefacit homines. 50. 2. D.
 Clementina de indulgentiis explicatur. 290. 2. B.
 Clericus negotiator fugiendus est. 226. 1. D.
 Columna ignis ab omni insultu Iudæos defen-
 dit. 199. 1. B.
 Columnæ igneæ quanta virtus in cohibendo
 mari. 199. 2. B.
 Communio sacra sensum minuit, & ad peccata
 consensum aufert. 49. 2. C.
 Ad communionem quotidianam non omnes ad-
 mitrendi. 157. 1. C.
 Ad communionem statim post confessionem ac-
 cedere, non est securum. 49. 1. D.
 Ad frequentationem communionis condiciones
 requiritæ. 51. 1. A.
 Ad communionem sacram olim summa puritas
 requirebatur. 53. 1. D.
 In ministranda sacra communionem abusus hor-
 rendus. 53. 2. C.
 Concha

INDEX R E R V M

Cochæ marina sentiât, & insidias fugiât. 151. 2. C.
 Confictus vicij cum virtute, de morte. 140. 1. B.
 Consilium Dei de reparatione hominis maius,
 quam de eius creatione. 3. 1. B.
 Corruptio omnis ex peccato originem tra-
 hit. 202. 2. B.
 Creatura sunt speculum Dei. 84. 1. C.
 Crucis sanctæ quanta virtus. 208. 1. D.
 Ante crucem Christi fuit iudicium severitatis,
 nunc autem clementia. 212. 1. D.
 Crux sancta thronus regius Christi. 210. 2. D.
 Crux ab interfectione servavit ludæos. 211. 2. C.
Damnati afflictiones internas cur patien-
 tur. 16. 2. D.
 Dæmonis error in Christi divinitate inuesti-
 ganda. 41. 2. D.
 Dei cilius quidquid decorum habet hominibus
 communicat. 4. 1. A.
 Dei Filius amore martyrij homo fieri volu-
 it. 139. 2. B.
 Dei Filius homo fieri voluit, ut charitatem per-
 suaderet. 149. 2. A.
 Dei Fittj sunt in duplici differentia. 186. 2. B.
 In necessitate ad Deum confugiendum. 14. 1. C.
 Deū ex creaturis dupliciter cognoscim⁹. 16. 1. B.
 Deus Pater Christum in dextera constituens, non
 se eodem honore exuit. 23. 1. D.
 Deus in hominibus iustus est per specialem gra-
 tiam. 29. 2. B.
 Deus infinitam sapientiam habet. 39. 1. D.
 Deus aliter est in rebus, aliter res in Deo. 44. 1. C.
 Deus post diluvium cur carnes comedendas in-
 dultit hominibus. 50. 1. A.
 Deus est speculum V. Mariz. 84. 1. D.
 Deus in templo Hierosolymitano pro virginibus
 domum separatam esse voluit. 89. 1. C.
 De⁹ in minoratione sui maior agnoscitur. 95. 2. D.
 Deus amicis suis secreta revelat, inimicis oc-
 cultat. 120. 1. B.
 Deus a seipso & essentialiter est bonus. 125. 2. C.
 Deus ad intra & extra seipsum communicat. 126. 1. C.
 Deus rem parvam ab homine requirit. 129. 1. C.
 Deus cur Adam mortem comminatus sit. 139. 1. B.
 Deus maxime à nobis requirit mutuam chari-
 tatem. 149. 1. D.
 Deus erga peccatores penitentes propitius
 est. 162. 2. C.
 Deus miraculis comprobat venerationem san-
 ctorum. 181. 1. D.
 Deus Spiritum sancti Dominici in sanctum Hya-
 cinthum transtulit. 190. 1. B.
 Deus à creaturis solum esse representatum ac-
 quirat. 44. 2. A.
 De⁹ ab extrinseco animā homini infudit. 194. 1. B.
 Deus cur paradisum seorsim plātauerat. 191. 1. D.
 Deus populum Hebræorum per aspera duxit ad
 terram promissionis. 196. 1. D.
 Deus quomodo nō est Deus mortuorū. 22. 2. B.

Deus Pater cur pro nobis filium suum mori vo-
 luit. 209. 1. D.
 Deus ubiq; simul & nusquam est. 261. 2. A.
 De⁹ in ordine ad suā ideam facit optima. 278. 2. B.
 Dextera significat iudiciariā potestatem. 24. 1. C.
 Per dexteram Dei quatuor intelliguntur. 24. 1. D.
 Diabolus quia maximus Dei hostis, maxima
 mysteria ignoravit. 120. 1. D.
 Dies resurrectionis cur dicitur prima sabbā-
 thi. 15. 1. D.
 Dies azymorum unde dictus. 19. 1. C.
 Dies ex presentia solis constituitur. 19. 2. A.
 Dies tres & tres noctes mortis Christi accipi de-
 bent per synecdochen. 19. 2. B.
 Discordia reprobationis signum. 150. 2. D.
 Discordia culpa inexpiabilis. 127. 2. A.
 Divina essentia sine attributis videri non po-
 test. 178. 1. D.
 In Divina essentia continentia virtualis attribu-
 torum, non sufficit ad beatitudinem. 179. 1. D.
 Divina filiationis signum. 186. 1. C.
 In divinis una persona Divina sine alia videri
 non potest. 178. 2. A.
 Divinus oculus nescit nisi bonū videre. 124. 2. B.
 Doctores Ecclesiæ S. in doctrina Evangelij de-
 bent esse vnaimes. 30. 2. D.
 Dolores inferni quid significant. 17. 1. D.
 Dominicanæ Familiæ elogium. 188. 1. B.
 S. Dominicus Lateranensem Ecclesiam labentem
 humeris sustentare vius est. 189. 1. D.
Ebionitæ Hæretici solum Matthæi Euangeli-
 um admittunt. 224. 2. D.
 In Ecclesia primitiva penitentia multorum an-
 norum erat. 165. 1. C.
 Edificatio Ecclesiarum, & monasteriorum, non
 saluat oppressores. 122. 2. C.
 Electi Dei maxime in aduersis Deū orāt. 219. 1. A.
 Elias in cælum curru eleuatus est, Christus sine
 curru. 28. 1. C.
 Elisei precibus exercitus Regis Syriæ cecitate
 punitus est. 238. 1. C.
 Elise⁹ in discessu Eliæ cur vestimenta scidit. 28. 1. A.
 Eliseus aquas Hiericho pessimas sanavit. 238. 1. A.
 Enoch duo fuerunt. 274. 1. A.
 Ephraim iunior cur prælatus sit Manasse se-
 niori. 85. 1. D.
 S. Ephrem meretricem conuertit. 283. 2. D.
 Erinacij ars in eludendis canibus. 156. 1. A.
 Error Appellis circa Christi natiuitatem. 8. 2. D.
 Esau saluatum esse probabile est. 257. 2. B.
 Euangelium de vtero, & vberibus tribus de cau-
 sis accommodatur Presentationi Beate Virgi-
 nis Mariz. 78. 1. D.
 Euangelistæ cur nullam mentionem fecerint de
 apparitione Christi primò Virgini facta. 12. 1. D.
 Eucharistia noctu instituta. 19. 1. C.
 Eucharistia Sacramento nihil mirabilius, nil
 præstantius. 41. 1. D.
 Eucharistia

ET VERBORVM.

Eucharistia indigna sumptio infirmitatem cau-
 sa. 49. 1. B.
 Eucharistica mensa dissidentes non admit-
 tit. 51. 1. B.
Familia Noemi ne diluvio periret, ex Sethi
 virtutibus habuit. 7. 1. D.
 Fatuæ virgines à nuptijs exclusæ ob defectum
 charitatis. 127. 2. C.
 Ex fidelibus plures saluantur, quam damnan-
 tur. 156. 2. D.
 Fidē negātes quomodo olim puniebātur. 130. 2. A.
 Filius in fieri, idem est, quod genitus. 86. 1. C.
 Filius est patris memoria. 223. 1. A.
 De fortuna dictum Plinij. 155. 1. B.
 Fraternal correctio difficilis. 158. 1. B.
Genus redimendi duplex. 67. 2. B.
 Giezi triplici de causa leprā percuss⁹. 228. 1. C.
 Gloriosorum corporum quatuor dotes. 176. 2. D.
 Gratia habitualis immediate recipitur in essen-
 tia animæ. 176. 1. A.
 Gratia perfectio duplex. 79. 2. C.
 Gratia sanctæ infusio duo stupenda opera-
 tur. 152. 2. D.
 Gratia plenitudo statui viatorum proportionata,
 est augmentabilis. 79. 2. D.
 Gratia sanctificantis effectus. 82. 1. B.
 Gratia gratis data sunt nouem. 97. 1. C.
 Gratia gratis data ad quid fidelibus conce-
 duntur. 97. 2. C.
Hæreticorum inepta contra Christi divini-
 tatem argumentatio. 23. 1. C.
 Hæreticus pro fide occisus nō sit martyr. 131. 1. A.
 Herodes suos filios iniq; indicavit. 238. 2. D.
 In homine totum est, quod in totius mundi o-
 pificio. 223. 2. A.
 Homini etiā ferocia animalia obediunt. 2. 1. A.
 Homines quomodo occasione peccati Angelici
 dicuntur eleuari ad gloriam. 257. 2. C.
 Homini tota vita descendum est mori. 285. 2. A.
 Hominis Rhetorica descriptio. 282. 1. D.
 Hominis Dialectica descriptio. 282. 2. C.
 Hominis Arithmetica definitio. 283. 1. B.
 Hominis septem ætates. 284. 2. A.
 Hominis recte viuētis nulla mors mala. 285. 1. B.
 Homo decem prerogatiuis à Deo condeco-
 ratur. 1. 1. B.
 Homo cum summa innocentia, & integritate
 creatus. 2. 1. C.
 Homo in creatione immortalitate donatus. 2. 1. D.
 Homo simplex & rectus etiam Regibus terrori
 esse solet. 60. 1. C.
 Homo purus ex virgine sine viro conceptus non
 contraheret peccatum originale. 10. 1. C.
 Homo ex duobus meretur laudem. 279. 1. B.
 Homo quamdiu viuit, potest in gratia cre-
 scere. 8. 2. D.

Homo per solā gratiam Dei iustificatur. 221. 2. C.
 Homo unde deducitur. 223. 1. D.
 Homo grammaticè definitur. 282. 1. B.
 Homo physicè quid sit. 282. 2. D.
 Homo est occultus angulus. 283. 2. A.
 Homo est alienæ rei possessio. 284. 1. B.
 Homo triplici iure Deo seruire debet. 267. 1. C.
 Humana promissa vt plurimum fallunt. 248. 2. D.
 Humilitas super omnia hominē exornat. 101. 1. C.
Isaac quare non est permittus occidi. 186. 1. B.
 Isaias sub quatuor Regib⁹ prophetauit. 205. 2. D.
 Iesus nomen Saluatorem significat. 123. 1. C.
 Ignis purgatorij durior infernali. 231. 2. A.
 Ignatij Martyris cupiditas patiendi pro Chri-
 sto. 144. 2. B.
 Immercordia est causa damnationis. 165. 1. D.
 Impatentia est fundamentum damnationis æ-
 ternæ. 217. 1. D.
 Incarnationis opus dicitur maximum ex parte
 Virginis. 71. 1. D.
 Incarnationis motuum fuit remedium pec-
 cati. 114. 2. D.
 Incarnationis mysterium siue mysterio Trinita-
 tis non potest cognosci. 109. 2. B.
 Per indulgentias non exhauritur Christi satisfac-
 tio. 288. 2. D.
 Per indulgentiā nō remittitur peccatū. 290. 1. D.
 Per indulgentiam solum remittitur pena pec-
 cati debita. 290. 2. A.
 Ingratis beneficia præstare periculosū. 251. 2. D.
 Inimicos non tenemur diligere, vt sunt ini-
 mici. 157. 1. A.
 Inuitatus ad nuptias cur in tenebras exteriores
 missus. 34. 1. D.
 Ioab & Absalon filij patruales. 232. 2. C.
 S. Ioannes ex humilitate, Christi titulum recu-
 sauit. 101. 2. C.
 Sanctus Ioannes in vltima cana Verbum Dei
 concepit. 123. 2. D.
 S. Ioannes quia in pectore Iesu recubuit, prodito-
 rem eius non cognouit. 125. 1. C.
 Ioannes à cruce passionum pro Christo toleran-
 darum audissimus. 144. 2. D.
 S. Ioseph ob reuerentialem timorem B. Virginem
 dimittere voluit. 118. 2. D.
 S. Ioseph locum supremi Angeli in cælo obti-
 net. 120. 2. A.
 S. Ioseph ad aliud ministerium sancto Ioanne ele-
 ctus est. 121. 2. A.
 S. Ioseph in prima sui sanctificatione plus gratiæ
 accepit, quam aliquis homo, aut Ange-
 lus. 122. 1. B.
 S. Ioseph suo silentio nos docuit, dona Dei oc-
 cultanda esse. 122. 1. D.
 Iosephi & Susannæ in euitando adulterio pru-
 dentia. 140. 1. C.
 Soli S. Iosepho mysterium Incarnationis quoad
 modum reuelatum fuit. 119. 2. D.
 Supra

INDEX RERVM

Supra Iosue monumentum cur solis simulachrum
positum fuerit. 267. 2. C.
Iubilei encomia. 288. 2. C.
Ad Iubilei consecutionem requiritur deuota Ec-
clesiarum visitatio. 289. 1. B.
Et confessio sacramentalis 290. & ieiunium ac
elemosyna. 290. 2. C.
In Iubileo datur plena remissio peccato-
rum. 288. 2. C.
Iudæi Christum solum purum hominem ventu-
rurum putabant. 22. 1. C.
Iudæi cur Ioannem requirebant, an esset Chri-
stus. 101. 2. A.
Ad iudicium tria requiruntur. 234. 1. B.
Iudæorum, Gentilium, & Hæreticorum error cir-
ca Christi diuinitatem vnde. 27. 1. B.
Iustitia distributiva non solum merita, sed etiam
dignitates personarum spectat. 24. 2. C.
Iusti soli in Scriptura Sacra vocantur ma-
gni. 91. 1. A.
Iustis cur in veteri lege diuturnitas vite pro-
missa. 279. 2. B.

L

Lamech quia ex ignorantia inuincibili occi-
dit Cainum, punitus non est. 161. 2. B.
Beati Laurentij duo folia argentea. 172. 1. B.
B. Laurentio morienti Angeli assistebat. 174. 1. D.
In B. Laurentio diuinus amor vicit ignis ardo-
rem. 18. 2. A.
B. Laurentius confertur cum tribus pueris Chal-
dæis, illisq; præfertur. 182. 1. A.
Leona catulum cæcum parit. 26. 2. B.
Leo catulum mortuum spirando viuificat. 26. 2. C.
Lex Dei in monte conscripta, & Moyse tra-
dita. 2. 1. C.
Lingua Deum benedicens in calis corona-
tur. 32. 2. D.
Lingua & optima & pessima. 33. 1. D.
Lingua nouacula similis. 32. 2. D.
Lingua mala sedes diaboli. 35. 2. C.
Lingua Zachariæ quomodo & diuina, & huma-
na dicatur. 32. 2. D.
Lingua filij Dei, & filij diaboli multum di-
screpant. 35. 1. C.
Linguz super Apostolos die Pentecostes apparen-
tes, non fuerunt plures, sed vna. 31. 2. B.
Linguz ignez instar coronarum confederant su-
per Apostolos. 31. 2. D.
Lucerna doctrinam, & prædicationem Euangeli-
cam significat. 184. 2. C.
Lux naturæ & gloriæ solum accidentaliter dif-
ferunt. 13. 1. D.

M

Magnitudo mundialis ex rapinis, violentiâ, &
falsu constat. 96. 1. D.
Maiorum virtutes posteros conseruant. 67. 1. B.
Margarita Euangelica significat charitatē. 1. 8. 1. D.
Margarita pretiosa significat hominem iu-
stum. 151. 1. D.

Margaritæ quomodo generantur. 151. 2. A.
Maria Magdalena septies in diem ab Angelis sur-
sum eleuabatur. 229. 1. D.
Maria Magdalena triginta quatuor annis peni-
tentiam egit. 165. 1. A.
Maria Magdalena quotidie septies in extasim ra-
piebatur. 165. 1. B.
Maria Magdalena fuit Regis filia. 166. 2. B.
Maria virgo præstantiori modo dicitur templum
Dei, quam nos. 29. 2. A.
Maria Virgo cur dicitur sponsum genuisse. 66. 1. B.
Maria Virgo non fuit comprehensa in communi
ruina peccati originalis. 67. 1. D.
Mariæ conceptioni Deus Pater cum Filio asse-
bant. 64. 2. B.
Martyres sunt secula Diuinæ mensæ. 173. 1. A.
Martyres cur non dicantur seipsos in sacrifici-
um offerre. 98. 2. C.
Martyres ob imitationem Christi passionis, boni
pastores dicuntur. 126. 1. C.
Causa Martyrij est quilibet actus virtutis ex fide
diuina descendens. 145. 1. D.
Martyrium à Christo honoratum est. 127. 2. D.
Ad Martyrium requiritur libera mortis acce-
ptatio. 130. 2. D.
Martyrium proprium est libenter pro Christo
pati. 144. 1. B.
Martyrium reclinatoria sunt cruciatus & tor-
menta. 173. 1. D.
Martyrū numerus ex ordine Prædicatorū. 192. 1. A.
S. Mattheus præfertur Moyse & alijs scriptori-
bus. 224. 2. A.
Maternitas Dei dupliciter considerari po-
test. 81. 2. C.
Ad Maternitatem Dei quatuor prerogatiue con-
currebant. 70. 1. D.
Maximum Dei donum pro Christo pati. 126. 1. D.
Medici infirmos depauperant. 113. 2. B.
Meditatio Christi passionis compendiosa via ad
cognoscendam diuinitatem. 115. 2. D.
Per mirabilia quid in scriptura intelliga-
tur. 88. 2. B.
Moab ex cōsilio Balaā virgines prostituit. 66. 2. C.
Modus quo Christus est in Sacramento inexpli-
cabilis. 39. 2. D.
Montes celebratissimi in Scriptura Sacra qua-
tuor. 21. 2. A.
Montis libani tria ornamenta. 83. 1. B.
Mori quare omnibus statutum est. 180. 1. A.
Morientium quatuor differentia. 228. 1. C.
Mors fugiens à Christo moribundo reuocata
est. 133. 1. D.
Mors Christi corpus mortuū ad suam ignominia
sumpsit, & per hoc suū imperiū amisit. 38. 2. B.
Mors obequitat mundi plagas. 280. 1. D.
Mors iuuenibus maximè insidiatur. 280. 2. B.
Mors sancta in Domino morientium. 228. 1. D.
Mors diuturno exercitio agilis euasit. 281. 1. B.
Mors non est à Deo effectiue. 278. 2. C.

Mors

ET VERBORVM

Mortis varia genera. 281. 1. D.
Mortui quomodo requiescent à laborib'. 228. 2. B.
Mos olim aduocandi fideles ad sacram com-
munionem. 51. 2. C.
Moyse ad regimen vocatus illud toto conatu
effugere voluit. 154. 1. B.
De Moyse peccato variæ sententiæ. 220. 1. B.
Mundo à Deo creato sola veritas defuit. 140. 2. D.
In mundo quidnam optimum. 179. 1. A.
Munera accipere periculosum est. 268.
2. A. & 279. 1. A.
Munera magis secularibus, quam sacerdotibus
licita. 270. 1. B.
Mutatio mulieris in statuam falis fuit in tanta
nece. 41. 2. C.
Mysterium Sanctissimæ Trinitatis primò in homi-
nis creatione manifestatum est. 1. 2. A.

N

Nabuchodonosor ex interpretatione somnij
verum Deum agnouit. 95. 2. B.
Necessitas aduentus Spiritus sancti. 29. 1. A.
Negotatio bona & caliculis & terribilis est
licita. 147. 1. C.
Nobilis quis dicendus sit. 187. 2. D.
In nouo testamento plures saluantur, quam in
veteri. 61. 1. D.
Nubes Christo ad triumphum seruiuit. 28. 2. B.

O

Oculi structura mirabilis. 245. 1. C.
Oculi ne errent, quid faciendum. 246. 2. A.
Oculi simplicis obiectū sunt madata Dei. 246. 1. A.
In oculis musculorum officium. 245. 2. A.
In oculo sunt quinque tunicæ. 245. 1. D.
Penes oculos imperium cæterorum sensuum na-
tura posuit. 249. 1. C.
Oculus mentis habet septem musculos, & duos
neruos. 245. 2. D.
Oculus simplex est insigne Doctoris. 247. 2. C.
Odium, amor, & ira, quomodo Deo attribuun-
tur. 287. 1. D.
Optimum triplex. 74. 1. C.
Oratio importuna multū valet apud Deū. 164. 1. D.
Oratio vt sit efficax, qualis esse debeat. 264. 2. B.
Origenis error circa creationem animarum.
55. 2. A. & 74. 1. C.
Ornamenta in præsepio Christi frustra adhibita
fuisse. 6. 1. A.
Ornatus summi sacerdotis in veteri lege. 140. 1. D.
Oza Arcæ Dei tangens morte punitus est. 55. 1. B.

P

Pactum Dei cum Adamo. 16. 1. C.
Paradisus hominis domicilium. 2. 1. B.
Paradisus ab omni violētia fuit immunis. 191. 2. B.
Pater æternus contemplando redemptionem ge-
neris humani genuit Filium. 2. 2. D.
S. Paulus fuit statura parua. 93. 1. D.
S. Paulus cur Mercurius, & Barnabas Iupiter à Ly-
strensis dictus. 93. 1. A.
S. Paulus fuit mirabilium operū effector. 266. 2. C.
Pelagianorum stulta gloriatio. 215. 2. B.

Peccare quid sit. 176. 2. A.
Peccata Iudæorum ex duplici capite enor-
mia. 205. 2. D.
Peccator potest miracula patrare. 271. 2. B.
Peccatum originale varijs nominibus appella-
tur. 237. 1. B.
Peccatum originale est pernicioſa defectio à di-
uina bonitate. 136. 2. C.
Peccatum originale est effectus peccati actualis
Adami. 136. 1. B.
Peccatum Christianorum grauius est, quam gen-
tilium. 136. 1. C.
Pilatus quare Christum titulo Regis honora-
uit. 142. 1. A.
Pontificū numer' ex ordine Prædicatorū. 192. 2. B.
Portæ singulæ caelestes quomodo ex 12. margari-
tis constructæ. 31. 1. D.
Præcepta Euangelica propter duo leuia dicun-
tur. 253. 1. C.
Prædestinati quomodo ruinas Angelorum restau-
rabunt. 122. 2. B.
Prædicator Euangelicus non arguens peccata
summè reprehensibilis. 104. 2. D.
Prædicatorum ordinis quanta laus. 188. 2. D.
Prædicatorum ordo est paradisus æternitati
plantatus. 192. 1. C.
Præmium non debetur homini nisi pro statu
vite. 89. 2. D.
Propheta à leone in via occisus, quia plus homi-
ni quam Deo credidit. 271. 1. D.
Purgatorium est ira Dei. 241. 2. C.

R

Reges quales consiliarios admittere de-
bent. 61. 1. B.
Regibus tres virtutes maximè necessariæ. 60. 2. D.
Regina Ester coram Rege benigno cur in terram
corruit. 6. 1. C.
Reliquiæ Sanctorum sunt honorandæ. 180. 2. D.
Reprobatorum maior numerus, quam Prædesti-
natorum. 252. 2. D. & 255. 2. C.
Ritus in consecratione templorum. 29. 1. C.
Rosa à principio mundi sine spinis nasceba-
tur. 193. 1. D.
S. Rosa nonaginta nouem spinis caput suum
vulnerabat. 195. 1. B.
Sancta Rosa ad subueniendum in necessitatibus
prompta. 198. 2. B.
S. Rosa omnibus semper profuit. 199. 1. D.
S. Rosa à culicum morſu immunis fuit. 200. 1. D.
Cum sancta Rosa Christi familiaris conuersa-
tio. 200. 2. A.
S. Rosa ante triennium mortē præsciuit. 201. 1. D.
Sancta Rosa tota fuit in oratione & labori-
bus. 202. 1. B.
Sancta Rosa nihil solatii ex rebus creatis per-
cipiebat. 203. 1. B.
Rosæ color omniū florū colorē superat. 192. 1. C.
S. Rosæ amor erga infirmos. 197. 1. A.
S. Rosæ quantæ mortificationes. 194. 1. B.
S. Rosæ de damone reportata victoria. 195. 2. A.

Sancta

INDEX RERVM

Sancta Rosa funus gloriosum. 201. 2. A.
S. Rosa abstinentia admirabilis. 203. 1. D.
Sancta Rosa diuina mysteria fuerunt patefa-
cta. 203. 2. A.
Sancta Rosa corpus post quindecim annos in-
tegrum repertum. 201. 2. D.
Ad sepulchrū S. Rosa quanta miracula. 201. 2. B.

S

Acerdos dicit habitudine ad sacrificia. 98. 1. C.
A. Sacerdotes aulicos imitari nō debent. 141. 2. D.
Sacramenta veteris legis characterem non im-
primebant. 61. 2. D. & 138. 1. B.
Inter Sacramenta nouæ, & veteris legis diffe-
rentia. 61. 2. B. & 137. 2. D.
Sacramentorū frequēs vsus perniciosus. 256. 1. D.
Sacrificia solemnium in lege veteri octo fue-
runt. 169. 1. D.
Sacrificiorū Iudaicorū triplex natura. 169. 1. B.
Samsonis anigma quomodo intelligēdū. 280. 2. D.
Sancti in celo sunt ab intrinseco impeccabi-
les. 176. 2. B.
Sanguis & aqua de latere Christi profluens, figu-
ra baptismi. 133. 2. C.
Sanguis in postibus Iudæorum in Ægypto præ-
seruabat à morte. 138. 2. A.
Sanguis in Scriptura Sacra proximorum iniuri-
as & discordias significat. 149. 1. B.
Sapientius quia charitate caruit, à fide re-
cessit. 127. 1. B.
Seruitus alia est naturalis, alia captiuitatis, alia
emptitia. 266. 2. D.
Signa rationis inter diuina decreta. 69. 1. A.
Simonis triplici de causa prohibita est. 271. 2. D.
Inter solemnitates Præsentatio B. Virginis ter-
tium locum tenet. 75. 2. C.
Spiritus Sanctus cur ante Christi glorificatio-
nem non venit. 29. 2. A.
Per Itadiū in Euangelio quid significetur. 254. 2. D.
S. Stanislaus suscitatio mortui obiectam sibi
calumniam confutat. 144. 2. D.
S. Stanislaus quia pro veritate occisus, ideo
Martyr. 145. 2. B.
Stante sole tempore Iosue superiores celi mo-
uebantur. 42. 1. D.
Status antiquorum gentilium felicius modernis
Regibus. 142. 2. C.
S. Stephanus in orando pro inimicis Christum
imitatus est. 50. 2. C.
Substantijs spiritualibus debetur locus cele-
stis. 21. 2. A.
Superbia est hominis diabolus sequentis fi-
gnum. 100. 2. B.

T

Theodoreto inter tormenta leuamen præsti-
tum. 144. 2. C.
Atemerario iudicio duæ rationes auocāt. 162. 1. C.
Templa de malè quæsitis ædificata, non sunt
diuturna. 129. 2. D.
Tempus amissum quomodo redimitur. 163. 1. D.

In nouo testamento mors immatura bonis in-
præmium cedit. 179. 1. B.
Tribulationes omnes sunt leues, quia finem
habent. 257. 2. D.
Triduum mortis Christi quomodo 40. horis po-
tuit comprehendere. 18. 2. D.
Transubstantiatio Eucharistica est verum diui-
nitatis signum. 42. 1. B.

V

Vbiquitas soli Deo debetur. 27. 2. A.
Vbiquitas corpori Christi aliquomodo con-
uenit. 39. 2. A.
Veneri seruientes pacem non amant. 272. 1. D.
Verbum Diuinum etiam à notitia creaturarum
futurarum procedit. 92. 2. B.
Veritas Regibus multum proficua. 141. 2. B.
Veritate omnes aucto animo audiunt. 141. 1. C.
Vespera triplex, & matutinum triplex. 153. 1. D.
Virgines Regi Assuero præsentanda integro an-
no præparabantur. 39. 1. B.
B. Virginis Præsentatio, est virginis templi dedi-
catio in honorem Spiritus Sancti. 75. 2. D.
B. Virginis occupatio in templo quæ fuit. 77. 1. B.
B. Virginis maternitas alia temporalis, alia spi-
ritualis. 78. 2. D.
B. Virginem fuisse in peccato originali conce-
ptam nulla ratio conuincit. 67. 2. A.
Per Beatam Virginem Angelorum damna repara-
ta sunt. 110. 2. A.
B. Virgo tripliciter considerari potest. 71. 2. B.
B. Virgo indiuisum cum Christo imperium
habet. 72. 1. D.
B. Virgo quomodo fuit gratia plena. 73. 1. D.
B. Virgo nunquam otiosam cogitationem ad-
misit. 73. 2. C.
B. Virgo sanctissima Triadis cōsanguinea. 72. 2. A.
B. Virgo per resurrectionē Christi innotuit, quod
vera Dei mater esset. 11. 1. A.
B. Virgo claritatem gloriosi Christi corporis post
resurrectionem vidit. 13. 1. A.
B. Virgo fuit digne disposita ad maternitatem
Dei. 70. 1. A.
B. Virgo dispositionem ad maternitatem Dei non
meruit de condigno, sed de congruo. 70. 2. B.
B. Virgo adhuc in vtero exiens digna fuit ma-
ternitate Dei. 79. 1. B.
B. Virgo vndecim annis in templo mansit. 89. 1. D.
B. Virgo à die suæ Visitationis Regum, & regno-
rum patrocinium suscepit. 103. 2. D.
B. Virgo Angelis sanctis post conditum mundum
fuit reuelata. 110. 1. C.
B. Virgo est vniuersum Trinitatis complemen-
tum. 106. 2. D.
B. Virgo voluntate, & consensu Christum con-
cepit. 121. 1. B.
Visio quomodo fiat, variæ sententiæ. 245. 1. B.
Vita & mors hominis in manibus linguæ. 33. 2. D.
Vita humana in statu innocentie fuit amabilis,
nunc odibilis. 278. 1. D.

Vitijs

ET VERBORVM.

Vitijs generosè resistere, martyriū est. 175. 1. B. di, secundariò est principium agendi. 98. 1. A.
Vnio inter corpus Christi, & recipientis, qua-
lis intercedat. 23. 2. D. Voluntas Dei antecedens potest impediri, con-
sequens non potest. 2. 2. D.
Vnio hypostatica primariò est ratio coniungen-
di. 45. 2. D.

FINIS.

ERRATA CORRIGE.

Pagina col.	Locus col.		
12.	2. C. Dignatus edrat.	erat.	130. 1. D. ipsomet.
46.	1. D. Indignatio declaratus.	declaratur.	131. 1. A. à distantia.
46.	2. B. qui aliud.	quid aliud.	134. 1. C. mortm.
46.	1. B. sit in sanguine.	anima sit in sanguine.	177. 2. D. de fide.
48.	2. D. vulgarem filium.	fideliū.	178. 1. C. consistendi.
48.	2. D. induerunt.	induerant.	178. 1. C. non videatur visa.
48.	2. C. ita volumus.	vti volumus.	182. 1. C. concussisse.
48.	2. C. incursum, quod verò.	rarò.	181. 1. C. upplicij.
50.	2. A. quæ sit nostris.	nostris.	183. 2. A. irradicabit.
50.	2. A. nobis potuit.	posuit.	192. 2. D. sensibus.
51.	1. B. ad communionem alteris.	altaris.	196. 1. D. mille fluentem.
58.	2. D. mittes.	mites.	198. 2. D. à Deo germanas.
85.	2. B. eximere.	eximeret.	200. C. vnde.
89.	2. C. iniuncta.	inuncta.	212. 2. D. quemadmodum enim aut.
92.	1. C. saltem quam.	secundum quam.	213. 2. C. spinis & crucis.
102.	1. A. tullit.	tulit.	213. 2. D. quibus adorant.
112.	1. D. ferre.	ferè.	230. 1. D. vos ipsos fete.
115.	1. B. seruum nuum.	ruum.	243. 1. A. fuisse crimen.
117.	1. A. adiutum.	adiutam.	248. 2. A. responderet.
			248. 2. B. euauit isti.

2 1 4 1 3

ЕВРАТАСОРИЕ

